PLAVTI COMOEDIAE

TOM. IV

M. ATTI
PLAVTI
COMOEDIAE
QVAE EXSTANT

EX RECENSIONE

F. H. BOTHE

TOMVS QVARTVS

AVGVSTAE TAVRINORVM
EX TYPIS VIDVAE POMBA ET FILIORVM
ANNO MDCCCXXIII

PSEVDOLVS

DRAMATIS PERSONAE

PSEVDOLVS, *servos*.
CALLIDORVS, *adolescens*.
BALLIO, *leno*.
LORARIVS
SIMO } *senes*.
CALLIPHO }
HARPAX, *cacula*.
CHARINVS, *adolescens*.
PVER.
COCVS.
SIMMIA, *sycophanta*.
PHOENICIVM, *meretrix*.

ARGVMENTVM

Praesentis numerat quindecim miles minas;
Simul consignat symbolum, ut Phoenicium
Ei det leno, qui eum cum reliqüo adferat.
Venientem caculam intervortit symbolo,
Dicens Syrum se Ballionis, Pseudolus,
Opemque herili ita tulit: nam Simmiae
Leno mulierem, quem is supposuit, tradidit.
Venit Harpax verus: res palam cognoscitur,
Senexque argentum, quod erat pactus, reddidit.

Vs. 6. *tulit*) Ita MSS. et vett. edd. Vulgo *tetulit*, quod induxerunt, qui nescirent, posteriorem syllabam τοῦ *Ita* saepenumero produci, qua de re vid. Amph. 475. — *herili.* Intell. *filio*, ut omitti solent verba *uxor*, *filius*, *filia*, *servus* et similia ante genitivos nominum propriorum, docente Vechnero Hellenolex. I, 2, 3. Petitum hoc arbitror ex fabulae vers. 485, ubi vide quae annotamus.

PROLOGVS *

Studete hodie mihi: bona in scenam affero:
Nam bona bonis ferri reor aequum maxume,
Vt mala malis: ut, qui mali sunt, habeant mala,
Qui boni, bona. Bonos quod oderint mali,
Sunt mali; malos quod oderint boni, bonos
Esse oportet; vosque ideo estis boni, quandoquidem
Semper odistis malos, et lege et legionibus
Hos fugitastis, Quirites, successis bonis.
Huic vos nunc pariter bonam operam date gregi,
Qui bonus est, et hodie ad bonos affert bona.
Aures, oculi, animus ampliter fient saturi.
In scenam qui ieiunus venerit aut sitiens,
Is risu et ventre raso vigilabit sedulo:
Dum ridebunt saturi, mordebunt famelici.
Nunc si sapitis, cedite ieiuni atque discedite.
Vos saturi, state, imo sedete atque attendite.
Non argumentum neque huius nomen fabulae
Nunc proloquar ego: satis id faciet Pseudolus:
Satis id dictum vobis puto iam atque deputo.
Vbi lepos, ioci, risus, vinum, ebrietas decens,

* Supposititius est praeter extremos duo versus, redoletque Codrum Vrceum, de quo ad finem Aulularíae. Haec maximam partem insulsa atqoe inconciuna prorsus non tangere quam omnino refingere et nova concinnare (nam cui rei?) malui. Paucissima tantum nimis inepta vel expungere visum est, vel lenibus mutationibus emendare.

Vs. 9. Vulgo: *H. v. n. p. bonam boni operam date gregi*, pingui oratione, quia statim sequitur: *et hodie ad bonos affert bona*. Absurdus autem hic scriptor cum sua pessima bonitate, qoam ad taedium usque oggerit.

20. *decens*) Vulgo *decent*, quod ex quo suspensum sit, nemo dixerit. Offendit etiam C. Barthinm Advers. XXVIII, 17: « nam illa quidem, in-

Gratiae, decor, hilaritas atque delectatio,
Qui quaerit alia, is malum videtur quaerere.
Curas malas abiicite iam, ut otiosi, hodie.
Exporgi meliust lumbos atque exsurgere: i, s.
Plautina longa fabula in scenam venit.

PSEVDOLVS. CALLIDORVS.

PSEVDOLVS

Si ex te tacente fieri possem certior, i. s. I.
Here, quae miseriae te tam misere macerant,
Duorum labori ego hominum parsissem lubens,
Mei te rogandi, et tui respondendi mihi:
Nunc quoniam id fieri non potest, necessitas
Me subigit, ut te rogitem. Responde mihi:
Quid est, quod tu exanimatus iam hos multos dies
Gestas tabellas tecum, eas lacrumis lavis,
Neque tui participem consilî quemquam facis?
Eloquere, ut quod ego nescio, id tecum sciam.

CALLIDORVS

Misere miser sum, Pseudole!

PSEVDOLVS

Id te Iupiter
Prohibessit!

CALLIDORVS

Nihil hoc Iovis ad iudicium attinet;
Sub Veneris regno vapulo, non sub Iovis.

PSEVDOLVS

Licet me id scire quid sit? nam tu me antidhac

quit, etiam alibi decent. » Et legit *docent*. Sed hoc sane alienum.

22. *alia*) Sic plures reponendum esse intellexerunt, quum vulgo habeatur *alta*. Qui hoc defendunt, nescire videntur, altitudinem seu sublimitatem inesse etiam *Gratiis* et *decori*.

24. MSS. *melius lumbos* etc.

Supremum habuisti comitem consiliis tuis.

CALLIDORVS

Idem animus nunc est.

PSEVDOLVS

Fac me certum, quid tibi est.
Aut re iuvabo aut opera aut consilio bono.

CALLIDORVS

Cape has tabellas: tute hinc narrato tibi,
Quae me miseria et cura contabefacit.

PSEVDOLVS

Mos tibi geretur. Sed quid hoc, quaeso?

CALLIDORVS

Quid est?

PSEVDOLVS

Vt opinor, quaerunt literae haec sibi liberos:
Alia aliam scandit.

CALLIDORVS

Ludis me ludo tuo.

PSEVDOLVS

Has quidem pol credo, nisi Sibylla legerit,
Alium potesse interpretari neminem.

CALLIDORVS

Cur inclementer dicis lepidis literis,
Lepidis tabellis, lepida conscriptis manu?

PSEVDOLVS

An, obsecro hercle, habentque gallinae manus?
Nam has quidem gallina scripsit.

16. *est*) Vett. edd. ex interpretatione *sit*. Vid. Amph. 851.

19. *contabefacit*) Vid. praecedens annotatio.

24. *potesse*) Bene sic inconcinnum illud manu scriptorum et editionum vett. *posse* emendavit Camerarius, qui et τὸ *reor*, quod quidam codd., in his vetus ipsius, praeferunt, insititium esse intellexit.

27. *habentque*) Ita MSS. et vett. edd., cuius glossema est, quod vulgo legitur *habent quoque*. Vid. Asin. 191, Mil. 1161.

28. *quidem* pro monosyllabo est. Vid. Amph. prol. 74.

CALLIDORVS

Odiosus mihi es.
Lege, vel tabellas redde.

PSEVDOLVS

Imo etenim perlegam.
Advortito animum.

CALLIDORVS

Non adest.

PSEVDOLVS

At tu cita.

CALLIDORVS

Imo ego tacebo; tu istinc ex cera cita:
Nam istic meus animus nunc est, non in pectore.

PSEVDOLVS

Tuam amicam video, Callidore.

CALLIDORVS

Vbi ea, obsecro, est?

PSEVDOLVS

Eccam in tabellis porrectam; in cera cubat.

CALLIDORVS

At te dî deaeque, quantum est....

PSEVDOLVS

Servassint quidem!

CALLIDORVS

Quasi solstitialis herba paulisper fui:
Repente exortus sum, repentino occidi.

PSEVDOLVS

Tace, dum tabellas perlego.

31. *istinc*) Ita cum metro adductus lego, tum quia hoc respondet sequenti *istic*. Vulgo *hinc*. Male Angelius et Aldus: *tu hinc quidem ex c. c.*

35. Vulgo inusitate et corrupto versu: CAL. *A. t. d. d. quantus es.* Ps. *Serv. q.* Decurtatus (nam V. C. hoc loco mancus): *quantust* h. e. *quantum est*. Aul. 740: *Vt illunc di inmortales omnes deaeque, quantum est, perduint!* Catullus 3: *quantum est hominum venustiorum*. Et sic passim.

CALLIDORVS

Ergo quin legis?

PSEVDOLVS

»Phoenicium Callidoro, amatori suo,
»Per ceram et linum literasque interpretes
»Salutem mittit, et salutem abs te expetit,
»Lacrumans, titubantid animo corde et pectore.»

CALLIDORVS

Perii, salutem nusquam invenio, Pseudole,
Quam illi remittam!

PSEVDOLVS

Quam salutem?

CALLIDORVS

Argenteam.

PSEVDOLVS

Pro lignean' salute vis argenteam
Remittere illi? Vide sis, quam tu rem geras.

CALLIDORVS

Recita modo: ex tabellis iam faxo scies,
Quam subito argento mi usus invento siet.

PSEVDOLVS

»Leno me peregre militi Macedonico
»Minis viginti vendidit, voluptas mea;
»Et priusquam hinc abiit, quindecim miles minas
»Dederat: nunc unae quinque remorantur minae:
»Ea causa miles hic reliquit symbolum
»Expressam in cera ex anulo suam imaginem,
»Vt, qui huc adferret eius similem symbolum,
»Cum eo simul me mitteret. Ei re dies
»Haec praestituta est, proxuma Dionysia.»

42. Libri inconcinne, *titubanti*. Vid. Amph. prol. 149.

CALLIDORVS

Cras ea quidem sunt: prope adest exitium mihi,
Nisi quid mihi in te est auxilî.

PSEVDOLVS

Sine perlegam.

CALLIDORVS

Sino: nam mihi videor cum ea fabularier.
Lege! dulce amarumque una nunc misces mihi.

PSEVDOLVS

»Nunc nostri amores mores, consuetudines,
»Iocus, ludus, sermo, suavis suaviatio,
»Compressiones artae amantum conparum,
»Teneris labellis molles morsiunculae,
»Papillarum horridularum oppressiunculae.
»Harunc voluptatum mi omnium atque itidem tibi
»Distractio, discidium, vasticies venit,
»Nisi quae mihi in te est aut tibi est in me salus.
»Haec quae ego scivi, ut scires, curavi omnia;
»Nunc ego te experiar, quid ames, quid simules. Vale.»

CALLIDORVS

Est misere scriptum, Pseudole!

PSEVDOLVS

O miserrume!

CALLIDORVS

Quin fles?

PSEVDOLVS

Pumiceos oculos habeo: non queo

60. *cŭm*) Vid. Amph. 149, Truc. 689.

62. Vulgo sic distinguitur: *N. n. amores, mores, cons.* Sed rectius verba *amores mores* ὑφ' ἓν accipiantur pro moribus amatoriis. Vid. Mil. 611.

63. Redit versus Ba. 82.

64. *conparum*) Male V. C. et edd. recentiores *corporum*.

67. Tò *voluptatem* liquescente o litera pronuntiandum. Vid. ad 28.

70. *quaĕ*) Cf. 60.

71. *te experiar, quid ames*) Hic

Lacrumam exorare ut exspuant unam modo.

CALLIDORVS

Quid ita?

PSEVDOLVS

Genus nostrum semper siccoculum fuit.

CALLIDORVS

Nilne adiuvare me audes?

PSEVDOLVS

Quid faciam tibi?

CALLIDORVS

Eheu!

PSEVDOLVS

Heu? Id quidem hercle, ne parsis, dabo.

CALLIDORVS

Miser sum: argentum nusquam invenio mutuom...

PSEVDOLVS

Eheu!

CALLIDORVS

Neque intus numus ullus est.

PSEVDOLVS

Eheu!

CALLIDORVS

Ille abducturus mulierem cras est.

PSEVDOLVS

Eheu!

quoque maluerunt *re experiar*, sicut Amph. 352, ubi videnda annotata.

76 sq. Vulg. — Ps. *quid faciam tibi?* Ca. *heu!* Ps. *Heu? id quidem tibi hercle, n. p., d.* Sed MSS. priore loco *Eheu*, quod referendum erat ad sequentem versum, itaque expungendum *tibi*, tanquam ἄμετρον.

78 sq. Vulg. — — *mutuom, Pseudole.* Ps. *heu!* Ca. *neque* etc. Itidem MSS. *eheu*, unde intellexi ortum istud *Pseudole* ex nota personae, quae sequitur. Vid. ad Amph. 436. Similes sunt ioci Asin. 288, Pers. 727, Rud. 67. — *êheu.* Vid. ad Capt. 928.

CALLIDORVS

Istoccine pacto me adiuvas?

PSEVDOLVS

Do id, quod mihi est:
Nam is mihi thesaurus iugis in nostra est domo.

CALLIDORVS

Actum hodie de me est! Sed potes nunc mutuam
Drachmam mihi unam dare, quam cras reddam tibi?

PSEVDOLVS

Vix hercle opinor, si me opponam pignori.
Sed quidnam drachma facere vis?

CALLIDORVS

Restim volo
Mihi emere.

PSEVDOLVS

Quamobrem?

CALLIDORVS

Qui me faciam pensilem:
Certum est mihi ante tenebras tenebras persequi.

PSEVDOLVS

Quis mi igitur drachmam reddet, si dederim tibi?
An tu ea te causa vis sciens suspendere,
Vt me defrudes drachma, si dederim tibi?

CALLIDORVS

Profecto nullo pacto possum vivere,
Si illa a me abalienatur atque abducitur.

PSEVDOLVS

Quid fles, cucule? Vives.

83. *sed*) V. C., teste Pareo, *quod*.

84. Vulgo pravis numeris: *Drachmam dare mihi unam, quam cras reddam tibi*. Frustra autem Bentleius ad Horat. Serm. II, 2, 99, *reddibo*. Transpositione verborum utendum erat.

91. *defrudes*) Ita V. C. Vulgo *defraudes*.

CALLIDORVS

Quid ego ni fleam,
Quoi nec paratus numus argenti siet,
Neque quoi libellae spes sit usquam gentium?

PSEVDOLVS

Vt literarum ego harunc sermonem audio,
Nisi tu illi lacrumis fleveris argenteis,
Quod tu istis lacrumis te probare postulas,
Non pluris refert, quam si imbrem in cribrum geras.
Verum ego te amantem (ne pave) non deseram.
Spero, alicunde hodie me bona operad hac mea
Tibi inventurum esse auxilium argentarium.

CALLIDORVS

At qui id futurum? unde?

PSEVDOLVS

Vnde dicam, nescio;

94. *Quid ego ni fleam?*) Vid. Ba. 518, Mil. 914, Pers. 705, Parei lexic. Plaut. mantiss. v. *Tmesis.*

98. Libri exstincto ioco *N. t. i. drachmis f. a.* Quod sentiens Meursius Exercitt. critt. I, 187 seq. reponit *dacrumis*, sicut *dacruma* pro *lacruma* dixisse priscos ex Festo et M. Victorino constat, quorum hic Artis gramm. lib. I, pag. 2470 Putsch.: «Novensiles, *inquit*, sive per *l* sive per *d* scribendum: communionem enim habuerunt hae literae apud antiquos, ut *dinguam* et *linguam*, et *dacrimis* et *lacrimis*, et *Capitodium* et *Capitolium*, et *sella* a *sede*, *olere* ab *odore*. Est et communio cum Graecis: nos lacrymae, illi δάκρυα: olere, ὀδωδέναι: meditari, μελετᾷν. Novensiles autem, quos Graeci συνεννέα, post Novendii, a considendo, i. e. eadem sede praediti.» Sed talia iam exolevisse crediderim aevo Plauti; et idem verbum hoc et sequente versu requirit oppositio membrorum. Similis est *argentata querimonia* infra 305. — *fleveris.* Vid. Ba. 1135 sqq.

102. Inepte legitur: *Spero, alicunde hodie me bona opera, aut hac mea*: nec placent Angelius et Aldus, reponentes — *bona opera aut mala* etc.; multo minus, qui: — *bona avi, opera mala* etc. Scriptum vetusto more *operad* degeneravit in *operat*, *opera at*, *opera aut.* Vid. supra 42, Cas. 38. Nisi quis hanc Gronovii explicationem probet: «Bona opera, aut, si bona esse non potest, vel boni a me nihil exspectas, hac mea, qualiscunque esse potest.» Non tam pusillanimi sunt Pseudoli, Chrysali, Epidici, Davi, Syri Comicorum, sed sibi confidunt difficillimasque res libenter in se recipiunt. Cf. sequentia.

104. Vulgo continue: — — *argentarium. Atque id futurum unde, unde*

Nisi quia futurum est: ita supercilium salit.

CALLIDORVS

Vtinam, quae dicis, dictis facta suppetant!

PSEVDOLVS

Scis tu quidem hercle, mea si conmovi sacra,
Quo pacto et quantas soleam turbelas dare.

CALLIDORVS

In te nunc spes sunt omnes aetati meae.

PSEVDOLVS

Satin' est, si hanc hodie mulierem ecficio tibi,
Tua ut sit, aut si tibi do viginti minas?

CALLIDORVS

Satis, si futurum est.

PSEVDOLVS

Roga me viginti minas,
Vt me ecfecturum tibi, quod promisi, scias.
Roga, obsecro hercle: gestio promittere.

dicam nescio etc. Pareus tanquam ex MSS. Palat.: CA. *Atque id futurum unde?* PA. *unde! unde dicam, nescio* etc. Similiter Iunt. Ald., nisi quod in iis legitur *At id* etc. Edd. vett Argent. Brix.: *At id fut. unde?* Ps. *unde dicam, nescio*, quod probatue Meursio l. l. ad 98 pag. 188. A posteriore *Vnde* alterum incipere loqui, manifestum est; sed τὸ *Atque* non prorsus delendum censui, verum emendandum.

108. *turbelas*) Recte sic reposuit Meursius l. l. ad 98, quomodo dicuntur *tutela* (a *tuto*, sicut *turbela* a *turbo*) et similia. Vid. Priscian. pag. 621 sq. Putsch. et nos Ba. 1014. Papinianus (nam sic legendum, non *Papirianus*) apud Cassiodorum de Orthographia p. 2290 Putsch.: « *Querela* apud Latinos per unum *L* scribebatur, sicut *suadela, tutela, candela, corruptela*; quamvis usus sibi etiam apud eos vindicaret, ut aliqua in figura deminutivorum per duo *LL* scriberentur, ut *capella, fabella, tabella*: nunc autem etiam *Querella* per duo *LL* scribitur. » Obiit autem Papinianus anno Christi 212. Eleganti asyndeto legeretur, Graecorum more: *Quo pacto quantas soleam turbelas dare.* Copula vel inculcata esse potest a sciolo, formam illam loquendi ignorante, vel orta fuerit ex antiqua scriptura *pactod*, quae saepius sic corrupta. Vid. ad 42.

109. *aetati meae*) H. e. vitae meae seu mihi. Vid. Parei lexic. Plaut. v. *Aetas nostra.*

CALLIDORVS

Dabisne argenti mi hodie viginti minas?

PSEVDOLVS

Dabo. Molestus nunc ïam ne sis mihi.
Atque hoc, ne dictum tibi neges, dico prius:
Si neminem alium potero, tuom tangam patrem.

CALLIDORVS

Dî te mihi omnes servent! Verum, si potes,
Pietatis causa vel etiam matrem quoque.

PSEVDOLVS

De istac re in oculum utrumvis conquiescito.

CALLIDORVS

Oculum utrum, an in aurem?

PSEVDOLVS

At hoc pervolgatum est nimis.
Nunc, ne quis dictum sibi neget, edico omnibus,
Pube praesenti in concione, omni poplo,
Omnibus amicis notisque edico meis,
In hunc diem a me ut caveant, ne credant mihi.

CALLIDORVS

St!
Tace, obsecro hercle!

PSEVDOLVS

Quid negotî est?

CALLIDORVS

Ostium

122. Inconcinne libri *anne in aurem*; non recte autem: *at hoc pervolgatum est minus*; nam pronomen *Hic* proxima semper respicit, et proximum est *In aurem* (utramvis conquiescere) quae locutio non *minus pervulgata*, sed *nimis*. Saepe autem hae voculae confusae. Caeterum cf. Terent. Heaut. 290 et ibi interpretes.

124. *Pubê praesenti*) Vid. Aulul. 109–112. Frustra transposuerunt Angelius et Aldus. De hac formula Festum laudat Acidalius ad h. l., ubi et *poplo* pro vulgato *populo* metri gratia legendum monet.

126–127. *St*) Vid. Mil. 951. Male ad sequentem versum refertur.

Lenonis crepuit......

PSEVDOLVS

Crura mavellem modo.

CALLIDORVS

Atque ipse egreditur, penitus periurum caput.

BALLIO. LORARII IV. PSEVDOLVS. CALLIDORVS.

BALLIO

Exite! agite, ite, *ite*, ignavi male habiti et male conciliati, t. t. I, 2.
Quorum nunquam quidquam quoiquam venit in mentem ut recte faciant:
Quibus nisi ad hoc exemplum experior, non pote usurpari usura!
Neque ego homines magis asinos unquam vidi, ita plagis costae callent:
Quos dum ferias, tibi plus noceas: eo enim ingenio hi sunt flagritribae,
Qui haec habent *consulta* consilia, ubi data est occasio: t. t. c.
Rape, clepe, harpaga, tene, bibe, es, fuge. Hoc est eorum opus:

130. Vulgo alterum *ite* abest, hiante quidem versu. Iunt. et Ald. *Exite hinc agite, ite ignavi* etc.

132. *Quibus nisi ad*) Proceleusmaticus. Vid. ad Amph. 356. Cf. seq. vs. 161 seq. 173. Inconcinne autem libri *n. potest u. u.*

135 seq. Vulgo imperfectis numeris: *Qui haec habent consilia, ubi data occasio est, rape, clepe, tene, harpaga, Bibe, es, fuge, hoc est eorum opus.* Tò *consulta* a simili *consilia* interceptum puto. Cf. Mil. 596. Truc. 83: *Consulta sunt consilia.* Plura κατ' ἰδιοπάθειαν dicta recensui ad Mil. 480 sq., et verbum *Habere* sic iunctum participiis ibidem illustravi 876 sq.

Vt lupos apud ovis malis linquere, quam hos domi custodes. t. t.
At faciem quom adspicias, haud mali videntur; opera fallunt.
Nunc adeo hanc edictionem nisi animum advortetis omnes,
Nisi somnum socordiamque ex pectore oculisque amovetis,
Ita ego vostra latera loris faciam ut valide varia sint: t. t. c.
Vt ne peristromata quidem aeque picta sint Campanica, i. t.
Neque Alexandrina beluata conchyliata tapetia.
Atque heri antedixeram omnibus dederamque eas provincias; t. t. c.
Verum ita vos estis perditi negligentes ingenio inprobo, i. t.
Officium vostrum ut vos malo cogatis conmonerier.
Nempe ita vos animati estis, vincere hoc duritiae ergo atque me.
Hoc vide, sis: alias res agunt. Hoc agite, hoc animum advortite,
Huc adhibete auris, quae ego loquar, plagigerula genera hominum! i. t. c.

137. Minus probo numero edd. *Vt mavelis lupos apud oves l., q. h. d. c.*

138. Vulgo interpretatione inconcinna: *At f. cum adsp. eorum, haud mali* etc.

139. Itidem ἀμέτρως libri, *advortitis*, sicut saepe misceri e et *i* literas monitum Mil. 313. Sequor veterem codicem et edd. primas.

147. *vincere*) Sic edd. vett., in his primae, et MS. Meurs. Vulgo: *N. ita animati estis vos. vincite hoc duritia ergo atque me.* Sed quomodo animati essent isti, iam in superioribus singillatim dixit leno; nunc causam aperit, quamobrem ita sint, quia se et flagrum duritia sua vincere se posse arbitrentur. Similiter autem Truc. 922: *si quid animatus facere, fac iam uti sciam.* — *Nempe* indignantis vel irridentis, sicut non semel, etsi saepius sic usurpatur *Scilicet.*

148. Vulgo in ordinem recepto interpretamento, quod versui gulam interstringit: *H. v. sis, ut alias res a.*

149. Libri inconcinne *plagigera-*

Nunquam edepol durius vostrum erit tergum, quam terginum hoc meum. i. t.
Qui nunc? doletne? Hem, sic datur, si quis herum servos spernit! i. t. c.
Adsistite omnes contra me, et, quae loquor, advortite animum.
Tu, qui urnam habes, aquam ingere. Face plenum aënum sit cito. —́ i. t.
Te cum securi caudicali praeficio provinciae.

LORARIVS

At haec retunsa est.

BALLIO

Sine siet. Item vos quoque estis omnes: i. t. c.
Num quî minus ea gratia tamen omnium utor opera?
Tibi hoc praecipio, ut niteat aedis. Habes, quod facias: propere abi intro. — t. t.
Tu esto lectisterniator. — Tu argentum eluito; idem extruito.
Haec, quom ego a foro revortor, facite ut obfendam parata:
Vorsa, sparsa, tersa, strata lautaque coctaque omnia uti sint:
Nam mi hodie natalis dies est: decet eum omnes vos concelebrare.

Most. 875: *Peculi sui prodigi plagigeruli*. Ad quam faciem *Munerigerulus* est infra 177, *Scutigerulus* Cas. 148, *Sandaligerulae* Trin. 229.

151. *Sic datur*) Vid. Men. 506.

155. Vulgo inconcinne et item recepto interpretamento, quod petitum ex 133: Lo. *At h. r. e.* BA. *S. s.: itidem vos quoque estis plagis omnes.*

157. Haud melius libri: *T. h. p.*, *ut niteant aedēs. Habes* etc. *Aedis* pro quavis domo passim Hic et alii. Vid. Most. 794. Tò *Tibi* prius *i* elidit. Vid. supra ad 28.

160. Edd. metro nullo: *Vorsa*, *praesterga*, *strata*, *lautaque coctaque omnia uti sint*; neque iuvant MSS. quorum alter *uorsa spra terga*, alter *uorsus praster gastrata*. Sed Diomedes pag. 375 Putsch.: « Apud Plautum, *inquit*, in Pseudolo *versa sparsa*. » Vnde recte Acidalius Divv. in

Pernam, callum, glandium, sumen, facito in aqua iaceant. Satin'audis?
Magnifice volo me viros summos accipere, ut mihi rem esse reantur.
Intro abite atque haec celebrate, ne mora quae sit, cocus quom veniat,
Mihi. Ego eo in macellum, ut, piscium quidque est, pretio praestinem. t. t. c.
I, puere, prae: ne quisquam pertundat crumenam cautio est. i. t. 166
Vel opperire: est, quod domi dicere fui pene oblitus. i. t. c.
Auditin'? Vobis, mulieres, hanc habeo edictionem.
Vos, quae in mundiciis mollitiis deliciisque aetatulam agitis t. t.
Viris cum summis, inclutae amicae: nunc ego scibo, atque hodie experiar, 170
Quae capiti, quae ventri operam det, quae sua re, quae somno studeat.
Quam libertam fore mihi credam, et quam venalem, hodie experiar.
Facite hodie, ut mihi munera multa huc ab amatoribus conveniant:

Plant. pag. 344: «Quid sequitur, nisi *sparsa* post *vorsa* in Plauto scriptum? Igitur id ipsum adeo *sparsa* latet in prima syllaba corruptae vocis *praesterga:* cuius literae syllabaeque reliquae *terga* gignunt alterum *tersa.*» Et sic rescribit, ut edidimus.

162. *Glandium* τὸ *i* elidit metri gratia, sicut *Viros* sequente versu.

163. Vulgo: *Magnifice volo enim summos viros* etc. MSS. *M. v. me s. v.* etc., bene; vid. Amph, 356. *Viros* h. l., sicut *Viris* 170, pro monosyllabo, de quo cf. 28.

164. Libri immisso glossemate: *I. a. a. haec cito celebrate.*

165. Vulgo difficiliore numero: — *piscium quidquid est p. p.* *Quisque* pro *Quicunque* Huic et veteribus in usu. Vid. Parei lexic. Plaut. h. v. et nos ad Mil. 160.

171. Inconcinne legitur: *quaeque suae rei* etc. Copulas addere est librariorum. Vid. ad Capt. 336.

Nam ni hodie penus annuos convenit, cras populo prostituam vos.
Diem natalem hunc mi esse scitis: ubi isti sunt, quibus vos oculi estis,
Quibus vitae, quibus deliciae, quibus savia, mammillae mellitae?
Manipulatim munerigeruli facite ante aedis iam hic mihi adsint!
Cur ego vestem, aurum, atque ea, quibus vobis usus est, praehibeo?
Quid domi, nisi malum, vostra opera est, inprobae, vino modo cupidae?
Eo vos vostros panticesque adeo madefacitis, quom ego sim siccus.
Nunc adeo hoc factu est optumum, ut nomine quamque adpellem suo, i. t.
Ne dictum esse actutum sibi quaepiam vostrarum mihi neget.
Advortite animum cunctae! i. d. c.
Principio, Hedylium, tecum ago, quae amica es frumentariis, i. t.
Quibus cunctis montes maxumi acervati frumenti sunt domi:

174. Itidem inconcinne libri: *N. nisi penus annuus hodie convenit, cras* etc.

175. *Diem* monosyllabum. Vid. supra ad 28.

176. Libri corrupte: *Quibus vitae? quibus delitiae estis? quibus savia? mammilla? mellitae?* De voce *mammillae* cf. Most. 311.

178. *praĕhibeo*) Vid. Amph. 341.

179. *vino cupidae*, pro *vini*. Notandum dicendi genus, de quo vidd. interpp. ad h. l. Fuit quum reponendum existimarem *vinoi modo cupidae*, quomodo *populoi Romanoi* pro eo quod est *populi Romani* et similia olim scribebantur, de quibus egere Lips. de recta pron. lat. ling. Sciopp. gramm. philos. pp. 147 sq. alii. Sed amplio.

180. Vulgo asperato versu: *cum ego sim hic siccus?* Et si siccus est, quid ad rem confert, hic an alibi?

181. Minus recte libri: *N. a. h. factum est opt.*

183. Clausula. Vid. ad Epid. 197 seq.

185. Inepte libri: *Q. c. montes maxumi acervi f. s. d.*

Fac, sis, sit delatum huc mihi frumentum, hunc annum quod satis
Mi et familiae omni sit meae, atque adeo ut frumento adfluam;
Vt civitas nomen mihi conmutet, meque ut praedicet
Lenone ex Ballione regem Iasonem. i. s.

CALLIDORVS

Audin', furcifer quae loquitur? satin' magnificus tibi videtur? t. t.

PSEVDOLVS

Pol istic, atque etiam malificus. Sed tace, atque hanc rem gere. t. t. c.

BALLIO

Aeschrodora, tu, quae amicos tibi habes lenonum aemulos
Lanios, qui item ut nos iurando iure malo rem quaerunt, audi! t. t.
Nisi carnaria tria gravida tergoribus oneri uberi hodie
Mihi erunt, cras te, quasi Dircam olim, ut memorant, duo gnati Iovis t.t.c.
Devinxere ad taurum, item hodie stringam ad carnarium. Id
Tibi profecto taurus fiet.

PSEVDOLVS

Nimis sermone huius ira incendor! t. t.

187. Τὸ *meae* non liquescit. Vid. ad 178.

189. Vid. ad Epid. l. l. ad 183.

190. *Satin'*) Vid. Amph. 474.

191. *Pol istic*) Intell. magnificus mihi videtor. Sic passim usurpantur pronomina κατ' ἔλλειψιν verborum intelligendorum ex superioribus; quo pertinet inter alia saepe recurrens illud *Ego vero*. Terentius Andr. II, 5 ult.: — *Fugin' hinc?* Byr. *Ego vero* (intell. *fugio*), *ac lubens*. — *Pol*, o literam elidit. Vid. supra ad 28.

193. *quĭ*) Cf. 60.

194. *gravida*) Sic MSS. et vett. edd., cui vulgatum *grandia* cur praeferatur, non intelligo. — *Tergoribus*. *Corporibus*, ut passim. — *oneri*. Vid. Capt. prol. 15.

196. *stringăm*) Vid. supra ad 178.

Hunccine hic hemonem colere pati iuventutem Atticam? t. t. c.
Vbi sunt, ubi latent, quibus aetas integra, qui amant a lenone? t. t.
Quin conveniunt? quin una omnes peste hac populum liberant? t. t. c.
Sed nimis sum stultus, nimium indoctus fui, ne id audeant
Illi facere, quibus ut serviant, amor cogit suos,
Simul prohibet faciant advorsum eos, quod volunt.

CALLIDORVS

Vah, tace.

PSEVDOLVS

Quid est?

CALLIDORVS

Male morigerus male facis mihi, quom sermone huic obsonas.

PSEVDOLVS

Taceo.

CALLIDORVS

At taceas malo multo, quam tacere dicas.

BALLIO

Tu autem, t. t.
Xystylis, fac ut animum advortas, quoius amatores olivi
Dynamin domi habent maxumam. t. d.
Si mihi non culleis ïam huc olivom deportatur, t. t.

198. Vulg. numeris intolerabilibus: *Hunccine hic hominem pati colere iuv. Att.* Vid. Asin. 274.

199. Inconcinne libri: — *integra est, qui* etc. — *qui*. Vid. supra ad 60.

200. Vulgo frustra et frequentioribus elisionibus: — *populum hunc liberant?*

203. Simul μονοσυλλάβως pronuntiandum. Vid. 28. — *tacĕ*. Vid. Asin. 731.

205. Vulgo interpretatione ἀμέτρως — *quam tacere te dicas.*

207. Clausula. Vid. ad Ba. 1114, Curc. 112.

Te ipsam culleo ego cras faciam ut deportere in pergulam. t. t. c.
Ibi tibi adeo lectus dabitur, ubi tu haud somnum capias; as. ex t. d. et i. d. c.
Sed ubi usque ad languorem.... Tenes, quorsum haec tendant, quae loquor? as. ex t. d. et i. d. br.
En, excetra tu, quae tibi amicos tot habes tam probe oleo onustos, t. t.
Num hodie tua tuorum est quoipiam opera conservorum
Nitidiusculum caput, aut num ipse ego pulmento magis t. t. c.
Vtor unctiusculo? Sed scio: tu oleum haud magni pendis; as. ex t. d. et i. d. c.
Vino ted ungis. Sine modo: reprendam ego cuncta hercle una opera.
Nisi quidem hodie tu omnia facis, scelesta, haec, ut loquor! as. ex t. d. et i. d. br.
Tu autem, quae pro capite argentum mihi iam iamque saepe numeras, t.t.
Et pacisci modo scis, sed, quae pacta es, non scis solvere, t. t. c.
(Tibi, Phoenicium, ego haec loquor, deliciae summatum virûm)

209. *olivom*) Vulgo ioterpretatione item ioconciona, *oleum*. Tò *mihi* posleriorem syllabam producil, sicut passim.

210 sqq. Vid. de his metris tom. I, pag. 128 sq.

211. Toῦ *tenes* vocalis prior liquescit. Vid. ad 28.

213. *Nŭm*) Vid. supra ad 60. — *Hodiĕ*. Cf. Men. 353.

214. *ego*) Male hoc omisit Ernestius, quod omoes libri aoliqui habeot. Versui uutem est necessarium. Tò *num* item non eliditur. Confer praecedentem versum.

216. Libri ioconcinne et minus lepide, *Vino te devincis*. MSS., si qua Pareo fides, ioitio dubium *deuncis* un *deungis*. Bene Palmerius, *Vino ted ungis*. Acidalius quoque Divinalt. in Plaut. pag. 346: «Devincis, *inquit*, erudite explicatur, sed aplius emeodatur *Deungis*. De vino enim ul de oleo loquilur leoo, quia pro oleo vinum Xystylis habebat.» Inconcinno quoque libri hoc versu, *reprehendam*, et sequente *uti*.

219. Male codd. *Ea pacisci* etc.;

Nisi hodie mi ex fundis tuorum amicorum omne huc penus adfertur, t. t.
Cras Phoenicium phoenicio corio invises pergulam. t. t. c.

CALLIDORVS. PSEVDOLVS. BALLIO.

CALLIDORVS

Pseudole, non audis, quae hic loquitur?

PSEVDOLVS

Audio, here, equidem, atque animum advorto. t. t. I, 3.

CALLIDORVS

Quid mi es auctor huic ut mittam, ne amicam hic meam prostituat?
Bene curassis.

PSEVDOLVS

Liquido es animo: ego pro me et pro te curabo.
Iam diu ego huic et hic mihi volumus bene, et amicitia est antiqua.
Mittam hodie huic suo die natali rem malam magnam et maturam.

CALLIDORVS

Quin opus est.

221. *omne*) omnigenum.

222. Tò *phoenicio*, *i* posterius elidit. Vid. ad 28.

224. *nē*) Vid. supra ad 60.

225. *Bene curassis*) Male haec Pseudolo tribuuntur. Servum bene curare iubet Callidorus, ne amica prostituatur. Et promittit ille verbis, *Liquido, es animo* etc. Hoc dum non vident, frustra turbarunt viri docti.

228. Ineptissime edd. CA. *Quid opus est?* h. e. Cur opus est? quum nihil magis opus sit, quam ut pessime accipiatur leno, quod se curaturum Pseudolus promittit. — *Potin' aliam rem ut cures?* Formula securum esse alterum iubentis, similis illi *Alia cura*, de qua cf. Cas. 496.

PSEVDOLVS

Potin' aliam rem ut cures?

CALLIDORVS

At.....

PSEVDOLVS

Bat.

CALLIDORVS

Crucior!

PSEVDOLVS

Cor dura.

CALLIDORVS

Non possum.

PSEVDOLVS

Fac possis.

CALLIDORVS

Quonam pacto possim vincere animum?

PSEVDOLVS

In rem quod sit, praevortaris, quamde re advorsa animo auscultes.

CALLIDORVS

Nugae istaec sunt: non iucundum est, nisi amans facit stulte.

PSEVDOLVS

Pergin'?

CALLIDORVS

O mi Pseudole, sine sim nihili! mitte me, sis!

PSEVDOLVS

Sine modo ego abeam.

CALLIDORVS

Mane, mane: iam, uti voles med esse, ita ero.

228. *Bat*) Charisius Instit. gramm. lib. II, pag. 213 Putsch.: « Bat, *inquit*, sonus ex ore cornicinis lituum eximentis, ut Caesellius Vindex lib. B literae scribit. Vtitur Plant. in Pseud. » Pertinent huc fortasse et illa, quae in fragmentis Comici incertis posuimus 41.

230. Inconcinne legitur *quam*. Vid. ad Amph. prol. 69.

231. *nisi*) Vid. Amph. 124. *Facit* τὸ *a* elidit. Vid. ibid. prol. 74.

PSEVDOLVS

Nunc tu sapis. t. t. c.

BALLIO

It dies! ego mihi cesso. I prae, puere.

CALLIDORVS

Heus, abit! quin revocas? t. t.

PSEVDOLVS

Quid properas? placide!

CALLIDORVS

At priusquam abeat.

BALLIO

Quod hoc malum? tam placide is, puere!

PSEVDOLVS

Hodie nate, heus, hodie nate! tibi ego dico! heus, hodie nate!
Redi et respice ad nos! Tametsi occupatus, b. t.
Moramur. Mane: sunt, conloqui qui volunt te.

BALLIO

Quid hoc est? quis est, qui moram occupato as. ex b. d.
Molestam obtulit? (et i. h.

CALLIDORVS

Qui tibi sospitalis
Fuit.

BALLIO

Mortuost, qui fuit; qui est, vivost.

PSEVDOLVS

Nimis superbe!

234. Haud recte libri *abiit*. Si iam abiisset leno, revocandi eius potestas non fuisset Callidoro et Pseudolo.

235. Tò *Quod*, o eliso pronuntiandum. Vid. supra 28.

238. *manē*) Cf. 203.

239 sqq. Vid. de hoc metro ad Amphit. 422.

241. Inconcinne libri *Mortuus est — vivos est.*

BALLIO

Nimis molestus!

CALLIDORVS

Reprehende hominem! adsequere!

BALLIO

I, puere!

PSEVDOLVS

Hac t. t.

Occedamus obviam. t. d. c.

BALLIO

Iupiter te perdat, quisquis!

PSEVDOLVS

Te volo.

BALLIO

At vos *nolo* ego ambos. t. t.

Vorte hac, puere!

PSEVDOLVS

Non licet te conloqui?

BALLIO

At mihi non lubet. t. t. c.

CALLIDORVS

Sin tuam est quidpiam in rem?

BALLIO

Licetne, obsecro, c. t.

Bitere, an non licet? c. d.

243. Clausula. Vid. ad Ba. 1114 sq. Sic autem haec distingui iubet V. Reizius apud G. Hermannum De Metris, p. 136.

244. Ferri potest vulgata lectio haec, si verbum *volo* non elidatur, qua de re vid. Amph. 341: *Iuppiter te perdat, quisquis es.* Ps. *Te volo.* Ba. *At vos ego ambos.* Ambiguitatem recte explicat Taubmannus.

245. Libri interpretatione inconcinna, *Vorte hac te, puere.*

247. *Bitere*) Vulgo *Vivere.* Sed recte I. Lipsius Epist. Quaestt. I, 14: »Vivendi, *inquit*, verbum hic nego convenire. Lego potius *Licetne obsecro bitere?* Adolescens et servus lenonem morabantur. Indignatus ille, et Hem, inquit, liberumne mihi est ire, quo institui, an non? Phrasis a

PSEVDOLVS

Vah, manta!

BALLIO

Omitte!

CALLIDORVS

Ballio, audi!

BALLIO

Surdus sum. i. s.

Profecto inanilogistae. i. d. c.

CALLIDORVS

Dedi, dum fuit.

BALLIO

Non peto, quod dedisti. b. t.

CALLIDORVS

Dabo, quando erit.

BALLIO

Ducito, quando habebis.

CALLIDORVS

Eheu, quam ego malis perdidi modis, as. ex b. d. et i.
Quod tibi detuli et quod dedi!

more vulgi. *Bitere* autem et *Betere* scis antiquos dixisse, ut et *Imbitere* pro *Inire* Epidico Plauti, *Combito* pro *Commeo* VI Varronis de lingua Latina. Vnde etiam Festo Bitienses sunt multum peregrinantes. Fons erroris tralatitius, V pro B, et in hoc quidem paullo remotiore verbo in libris fere perpetuus. » — Qui similia vulgatis putant ista Mil. 1070: — *sinite abeam*, *si possum*, *viva a vobis*, falluntur: nam sic ibi per iocum Milphidippa serva, quia militem tanquam deum descripserat Palaestrio, et cito mori credebantur, qui deos vidissent: nam, ut ait Catullus poëmate de Nuptiis Pelei et Thetidis extremo: *Omnia fanda nefanda malo permixta furore Iustificam nobis mentem avertere deorum. Quare nec tales dignantur visere coetus, Nec se contingi patiuntur lumine claro.*

249. *inanilogistae* (intell. *estis*: vid. Amph. 168). Ita MSS., imagine petita a λογισταῖς, h. e. inanes calculatores estis, quibus haud bene subducta ratio, quum me decipere denuo instituistis. Ambo illi lenonem persequuntur: ambobus igitur sic respondet. Edd. *inanilogus es.* De metro vid. Epid. 197 sq.

252. *Eheu*) Hoc volunt MSS. qui *heheu*, non *heu heu*, vulgatam lectionem. Vid. Asin. 24. De metro vid. supra ad 239 sqq.

BALLIO

Mortuae c. t.
Verba re nunc facis. Stultus es: rem actam agis.

PSEVDOLVS

Nosce saltem hunc, quis est. c. d.

BALLIO

Iam diu scio, qui fuit; nunc qui is est, ipsus sciat.
Ambula tu. as ex t. d. et i. d. c.

PSEVDOLVS

Potin', uti semel modo, Ballio, huc cum lucro respicias?

BALLIO

Respiciam istoc pretio: nam si sacruficem summo Iovi t. t. c.
Atque in manibus exta teneam, ut porriciam, interea loci
Si lucri quid detur, potius rem divinam deseram.
Non potest pietati obsisti huic, uti*uti* res sunt ceterae.

253. *Mortuae re verba facis*) Sic Noster Poen. 709: — *verba facit ec-mortuo*, et Terentius Phorm. V, 9, 26: *Verba fiunt mortuo*; planius vero item Hic Ba. 484 sqq.: *Igitur mi inani atque inopi subblandibitur Tum, quom sibi ea res nihilo pluris referet, Quam si ad sepulcrum mortuo dicat iocum.* Scilicet, ut monet Erasmus Adagg. I, 4, 86: « natum proverbium a consuetudine veterum, vita defunctos ter voce cientium (unde et conclamati dicebantur), praeterea in pompis funeralibus multa deplorantium erga mortuum; quem morem irridet Lucianus in libello de luctu.» Huic similia sunt, omnia quidem illa, sicut et hoc ipsum, a Graecis ducta *Vento* vel *Littori* vel *Lapidi* vel *Parieti loqui*, *Surdo canere*, *Surdo fabulam narrare* et alia, quae vide, sis, apud Erasmum l. l. Igitur rei suae, tanquam mortuo, verba facere dicitur Callidorus. Sordet prae hac vulgarium lectio librorum haec *Mortua re verba nunc facis.*

255. Vid. Amph. 81.

256. *qui is est*) Vid. ibid. 149. Sic autem vett. edd., in his Mediol. anni 1500 et Iunt. Vulgo *quis est is.* — De metro vid. tom. I, pag. 128 seq.

261 sqq. Vulgo: Ps. *Non potest pietate obsisti huic, ut res sunt ceterae! Deos quidem, quos maxume aequom est metuere, eos minumi facit.* Facete leno: Obsisti non potest *huic* pietati (erga lucrum), utut est de caeteris rebus (ad pietatem adversus deos eorumque cultum pertinentibus, de quibus quo sit animo, versibus 258–260 ostendit). Et Pseudolus, qui haec audivit, etsi submissiore voce pro-

PSEVDOLVS

Deos quidem, quos maxume aequom est metuere, eos minumi facit.

BALLIO

Conpellabo. — Salve multum, serve Athenis pessume.

PSEVDOLVS

Dî te deaeque ament vel huius arbitratu vel meo;
Vel, si dignus alio pacto, neque ament neque faciant bene.

BALLIO

Quid agitur, Callidore?

CALLIDORVS

Amatur atque egetur acriter. i. t.

BALLIO

Misereat, si familiam alere possim misericordia. t. t. c.

PSEVDOLVS

Heia, scimus nos quidem te, qualis sis: ne praedices.
Sed scin', quid nos volumus?

BALLIO

Pol ego propemodum: ut male sit mihi.

PSEVDOLVS

Et id et hoc, quod te revocamus, quaeso, animum advorte.

BALLIO

Audio;
Atque in pauca, ut occupatus nunc sum, confer, quid velis.

nuntiata, utpote a secum hanc rem agente: Eos quidem deos, qui maxime colendi sunt, h. e. praecipuos et verissimos, velut Iovem, vilipendit (sed deos Lucrios solos venera- tur et, quidquid iubeat, exsequitur).

265. MSS., auctore Pareo: — *neque faciant bene.* Correctio haec videtur eius, qui de metro perperam esset sollicitus. Vid. Amph. 356.

269. *propemodum*) Ita vett. edd. Vulgo minus usitate *propemodo.*

PSEVDOLVS

Hunc pudet, quod tibi promisit, quaque id promisit die:
Quia tibi minas viginti pro amica etiam non dedit.

BALLIO

Nimio id, quod pudet, facilius fertur, quam illud, quod piget:
Non dedisse, istunc pudet; me, quia non accepi, piget.

PSEVDOLVS

At dabit, parabit. Aliquot hos dies manta modo:
Nam hic id metuit, ne illam vendas ob simultatem suam.

BALLIO

Fuit occasio, si vellet, iampridem argentum ut daret.

CALLIDORVS

Quid, si non habivi?

BALLIO

Amabas. Invenires mutuom,
Ad danistam devenires, adderes foenusculum,
Subriperes patri.

PSEVDOLVS

Subriperet hic patri, audacissume?
Non periclum est, ne quid recte monstres.

BALLIO

Non lenonium est.

CALLIDORVS

Egon' patri subripere possim quidquam, tam cauto seni?
Atque adeo, si facere possim, pietas prohibet.

BALLIO

Audio.

273. *prŏ*) Cf. 256.
279. *habivi*) Libri inconcinne *habui*, quod est illius interpretamentum. Vid. Epid. 354.
281. *Subriperes*) Ita Iunt. Ald., ut in superioribus *invenires*, *devenires*, *adderes*. Et similiter servus, illius verba repetens, *Subriperet hic patri?* Male caeteri libri ex interpretatione *Subripuisses*. Vid. Aul. 697.

Pietatem ergo istam amplexator noctu pro Phoenicio.
Sed quoniam pietatem amore video tuo praevortere,
Omnes *homines* tibi patres sunt? nullus est tibi, quem roges
Mutuom argentum?

CALLIDORVS

Quin nomen quoque iam interiit Mutuom.

PSEVDOLVS

Heus tu, postquamde hercle isti a mensa surgunt saturi, poti, t. t.
Qui suom repetunt, alienum reddunt nato nemini, t. t. c.
Ab alienis cautiores sunt, ne credant alteri.

CALLIDORVS

Nimis miser sum: numum nusquam reperire argenti queo:
Ita miser et amore pereo et inopia argentaria.

BALLIO

Eme die coeca hercle olivom; id vendito oculata die:
Iam hercle vel ducentae fieri possunt praesentes minae.

CALLIDORVS

Perii! an non tum lex me perdit quina vicennaria? 296
Metuont credere omnes.

BALLIO

Eadem est mihi lex: metuo credere.

287 sq. Vulgo prorsus inconcinne: *Omnes tibi patres sunt? nullus est tibi quem roges mutuum Argentum? Ca. quin nomen quoque iam interiit Mutuum.* Tò *homines* forte scriptum *omines* a praecedente simili *Omnes* interceptum est. Vid. ad Asin. 492. Sallustius Coniurat. Catil. principio: *Omnes homines, qui sese student* etc. Et sic passim scriptores.

289. Vulgo inconcinne *postquam*, nisi vocem ἀνεκθλίπτως efferri putes. Dedi *postquamde*, sicut *quamde* legitur, de quo vid. ad Amph. prol. 69.

296. Vulgo *vicenaria*. Recte reponitur *vicennaria*, quia viceni sunt οἱ εἴκοσι τὸν ἀριθμόν· vicennes vero οἱ εἰκοσαετεῖς. Caeterum vidd. interpp. ad h. l.

PSEVDOLVS

Credere autem? Eho, poenitet te, quanto hic fuerit usui?

BALLIO

Non est iustus quisquam amator, nisi qui perpetuat data,
Datque usque, et quando nihil sit, simul amare desinit.

CALLIDORVS

Nilne mei miseret te?

BALLIO

Inanis cedis: dicta non sonant.
Atque ego te vivom salvomque vellem.

PSEVDOLVS

Eho, an iam mortuost?

BALLIO

Vtut est, mihi quidem profecto cum istis dictis mortuost.
Eloco vixit amator, ubi lenoni *ne*placet.
Semper tu ad me cum argentata accedito querimonia:
Nam istoc, quod nunc lamentare, non esse argentum tibi,
Apud novercam querere.

PSEVDOLVS

Eho, an unquam tu huius nupsisti patri?

BALLIO

Dî melius faciant!

298. Libri ex interpretatione, corrupto autem metro, *eho an poen.*

300. Ἀμέτρως libri, *Datque usque. quando* etc. Tò *et* facile perierit.

304. *neplacet*) Vulgo *placet.* Recte Acidalius Divv. in Plaut. pag. 348, comparatis supra 240 sq. et Truc. 140 sq., *neplacet*, h. e. non placet. «Nam, *inquit*, dum placet, adhuc quidem lenoni vivit amator: quippe qui dare etiam potest, et quod perdat habet. At didiiis omnihus, quum iam datis non suppeditat, ibi demum neque placet lenoni et pro mortuo habetur.» Raptum *ne* a simili *ni*, quod antecedit. — *vixit.* Vid. Amph. 483.

307. Tò *apud* pro monosyllabo. Vide ad 28.

PSEVDOLVS

Fac hoc, quod te rogamus, Ballio,
Mea fide, si isti formidas credere: ego in hoc triduo
Aut terra aut marid alicunde evolvam id argentum tibi.

BALLIO

Tibi ego credam?

PSEVDOLVS

Cur non?

BALLIO

Quia pol, qua opera credam tibi,
Vna opera adligem canem fugitivam agninis lactibus.

CALLIDORVS

Siccine mi abs te bene merenti male refertur gratia?

BALLIO

Quid nunc vis?

CALLIDORVS

Vt opperiare hos sex dies saltem modo,
Ne illam vendas, neu me perdas hominem amantem.

BALLIO

Animo bono es:
Vel sex mensis opperibor.

CALLIDORVS

Euge, homo lepidissume!

BALLIO

Imo vin' etiam te faciam ex laeto laetantem magis?

CALLIDORVS

Quid iam, Ballio?

BALLIO

Quia enim non venalem habeo Phoenicium.

310. Codd. adhaerescente versu, *mari*. Vid. Amph. prol. 149.
311. *qui*) Cf. supra 256.

318. Vulgo imperfecto metro: CAL. *Quid iam?* BAL. *Quia enim* etc. Vid. Amph. 436.

CALLIDORVS

Non habes?

BALLIO

Non hercle vero.

CALLIDORVS

O Pseudole, arcesse hostias,
Victimas, lanios; ut ego huiic sacruficem summo Iovi:
Nam hic mihi nunc est multo potior Iupiter, quam Iupiter.

BALLIO

Nolo victimas; minumis med extis placari volo.

CALLIDORVS

Propera, quid stas? arcesse agnos! Audin', quid ait Iupiter?

PSEVDOLVS

Iam hic ero; verum extra portam Metiam currendum est prius.

CALLIDORVS

Quid eo?

PSEVDOLVS

Lanios inde arcessam duo cum tintinnabulis;
Eadem duo greges virgarum inde ulmearum adegero,
Vt hodie ad litationem huic suppetat satias Iovi.

320. Inconcinue libri *huic*. Vid. Amph. 128.

322. Sic reponendum vidit I. Scaliger in annotatis ad carminis Virgiliani ad Venerem illa: *maxima taurus Victima*. « *Minima*, inquit, exta opposuit *victimis*. Sed lusit comice in voce *minimis*, respiciens ad minas viginti, quibus sibi litari volebat. Adolescens vero iocum non percipiens, iubet arcessi agnos: quia eae sunt *minimae hostiae*, et quae vere victimae dici non possunt. — Itaque male legitur hodie *agninis extis*, quum pleraeque calamo exaratae membranae habeant *minimis extis*, ubi sane vere Plautinus latet iocus. » Similiter Truc. 697 rescripsimus secundum MSS. *De eo nunc bene sumus tua virtute minuma*, ambiguitate etiam longe lepidiore. Hoc autem loco edd. *N. v.: agninis me extis placari volo.*

325. *duo*) Ita MS. Meurs. Iunt. Ald., quod lectius vulgato *duos*. Sic statim *duo greges*.

In malam crucem istic ibit Iupiter lenonius.

BALLIO

Ex tua re non est, ut ego ecmoriar.

PSEVDOLVS

Quidum?

BALLIO

Ego dicam tibi:
Quia edepol dum ego vivos vivam, nunquam eris
— frugi bonae.

PSEVDOLVS

Ex tua re non est, ut ego ecmoriar.

BALLIO

Quidum?

PSEVDOLVS

Sic: quia,
Si ego ecmortuos sim, Athenis te sit nemo nequior.

CALLIDORVS

Dic mihi, obsecro hercle, verum serio hoc, quod te rogo:
Non habes venalem amicam tu meam Phoenicium?

BALLIO

Non edepol habeo profecto: nam iampridem vendidi.

CALLIDORVS

Quomodo?

BALLIO

Sine ornamentis, cum intestinis omnibus.

CALLIDORVS

Meam tu amicam vendidisti?

330. Lineolam inserui, de qua vid. Ba. 468.
332. *Si*) Cf. 256.
336. *Quomodo?* minantis illa vox, de qua dictum Amph. 200; sed aliter eam per iocom interpretatur leno quasi alter quaesivisset, quo modo vendita sit Phoenicium. De sententia sequentium consulendus Gronovius.

BALLIO

Valde; viginti minis.

CALLIDORVS

Viginti minis?

BALLIO

Vtrum vis, vel quater quinis minis,
Militi Macedonio. Et iam quindecim habeo minas.

CALLIDORVS

Quid, *quid*, *quid* ego ex ted audio?

BALLIO

Amicam tuam esse factam argenteam. i. t.

CALLIDORVS

Cur id ausus facere?

BALLIO

Lubuit: mea fuit.

CALLIDORVS

Eho, Pseudole, t. t. c.
I, gladium adfer.......

PSEVDOLVS

Quid opus gladio?

CALLIDORVS

Qui istunc occidam atque me.

PSEVDOLVS

Quin tu ted occidis potius? nam hunc fames iam occiderit.

CALLIDORVS

Quid ais, quantum in terra degit, hominum periurissume?

337. *Valde*) Particula affirmandi, sicut *Valide* infra 357.

339. *quindecim*) Vid. Amph. 341.

340. Vulgo hiante versu: CA. *Quid ego ex te audio?* BA. *amicam tuam esse f. a.* V. C. *ted.* De *Quid* repetito vid. Aul. 588, Curc. 274.

342. Libri minus concinne: *Qui hunc occidam a. m.* Istunc, a quo disseutio, quem odi. Cf. quoque Pers. 571.

344. *quantum in terra degit*) Ita

Iuravistin', te illam nulli venditurum, nisi mihi?

BALLIO

Fateor.

CALLIDORVS

Nempe conceptis verbis.

BALLIO

Etiam consultis quoque.

CALLIDORVS

Periuravisti, sceleste!

BALLIO

At argentum intro condidi.
Ego scelestus nunc argentum promere potius sum domo;
Tu, qui pius es, istoc genere gnatus, numum non habes.

CALLIDORVS

Pseudole, adsiste altrinsecus, atque hunc onera maledictis.

PSEVDOLVS

Licet.
Nunquam ad praetorem aeque cursim curram, ut emittar manu.

CALLIDORVS

Ingere mala multa.

PSEVDOLVS

Iam ego te differam dictis meis,
Inpudice!

BALLIO

Ita est.

Lipsius Antiqq. Lectt. IV, 4. Quidquid obloquuntur, absurda est librorum lectio, *quantum terra tegit.* Saepe mixtae *d* et *t* literae. Vid. Scioppii Suspp. Lectt. pag. 13, nos ad Aul. 17, Epid. 279. Τῷ *in* offecit *m* litera similis, quae antecedit.

346. *Nempe*) Vid. Asin. 770.

348. *potis sum*) Libri interpretatione ἀμέτρῳ, *possum.*

350. Pravis accentibus legitur: CAL. *Pseudole, assiste áltrinsécus, atque onera hunc m.* Ps. *L.* Vide tamen Asin. 159, Cist. 69. Nomen *Pseudole* τὸ o elidere arbitrabar, figura prosodiaca satis usitata, ut ostendi Amph. prol. 74. Caeterum similiter *Onerare iniuriis* dixit Terentius Ad. V, 1, 8.

PSEVDOLVS

Sceleste!

BALLIO

Dicis vera.

PSEVDOLVS

Verbero!

BALLIO

Quippini?

CALLIDORVS

Bustirape!

BALLIO

Certe.

CALLIDORVS

Furcifer!

BALLIO

Factum optume!

CALLIDORVS

Sociofrude!

BALLIO

Sunt mea eccista.

PSEVDOLVS

Parricida!

BALLIO

Perge tu.

PSEVDOLVS

Sacrilege!

BALLIO

Fateor.

CALLIDORVS

Periure!

BALLIO

Vetera vaticinamini.

355. *Sociofrude*) Sic more prisco MSS., teste Pareo. Vulgo, *Sociofraude*. — *eccista*. Sic itidem MSS. Vulgo soloece, *haec ista*. Vid. Asin. 24.

CALLIDORVS

Legirupa!

BALLIO

Valide.

PSEVDOLVS

Pernicies adulescentum!

BALLIO

Acerrume.

CALLIDORVS

Fur!

BALLIO

Babae!

PSEVDOLVS

Fugitive!

BALLIO

Bombax!

CALLIDORVS

Fraus popli!

BALLIO

Planissume.

PSEVDOLVS

Fraudulente!

CALLIDORVS

Inpure leno!

PSEVDOLVS

Coenum!

BALLIO

Cantores probos!

CALLIDORVS

Verberavisti patrem atque matrem.

357. *Valide*) Vid. ad 337. — *Pernicies adulescentum*. Cf. Asin. 117 nosque ibi.

358. Vulgo, *Fraus populi*, minus recte acuta voce *populi*. *Poplus* passim Hic et veteres.

BALLIO

Atque occidi quoque
Potius, quam cibum praehiberem. Num peccavi quidpiam?

PSEVDOLVS

In pertusum ingerimus dicta dolium; operam ludimus.

BALLIO

Numquid alium *me* etiam voltis dicere?

CALLIDORVS

Ecquid te pudet?

BALLIO

Ted amatorem esse inventum inanem, quasi cassam nucem.
Sed quamquam multa malaque in me dicta dixistis modo,
Nisi mihi *iam* attulerit miles quinque, quas debet minas,
Sicut haecce praestituta summa est argento dies,
Si is non aderit, posse opinor facere *ego* officium meum.

CALLIDORVS

Quid id est?

BALLIO

Si tu argentum attuleris, cum illo perdiderim fidem.
Hoc meum est officium. Ego, operae si sit, plus tecum loquar;

362. *dolium.* Cf. 339. — *operam ludimus.* Terentius Phorm. II, 2, 18: *in illis opera luditur.*

363. Minus apte ad metrum codd. *N. alium etiam* etc. Vidit Gruterus. Edd. vetl. *N. aliud e. v.* etc.

365. *Sed quamquam multa malaque* etc. Vid. supra ad 350.

366. Libri nullis numeris, *Nisi mihi attulerit* etc. Tò *iā* raptum ab utrimque vicinis verbis. *Iam*, quia isto ipso die solvendum erat argentum.

367. Vulgo inconcinne, *S. haec est p. s. a. d.* Cf. Amph. 138. Legi quoque possit: *S. haec est p. summad a. d.*, de quo vid. ib. prol. 149.

368. Tò *ego* a me additum versus sarciendi causa, quod in *eo* mutatum a verbis proximis interceptum puto. Vid. Men. 570.

Sed sine argento frustra est, quod me tui misereri postulas.
Haec mea est sententia, ut tu hinc porro, quid agas, consulas.

CALLIDORVS

Iamne abis?

BALLIO

Negotî nunc sum plenus: paulo post magis. —

PSEVDOLVS

Illic homo meus est! nisi omnes dî me atque homines deserunt,
Exossabo ego illunc simulter itidem, ut muraenam cocus.
Sed nunc, Callidore, operam te mihi volo dare.

CALLIDORVS

Ecquid imperas?

PSEVDOLVS

Hoc ego oppidum admoenire, ut hodie capiatur, volo.
Ad eam rem usust hominem astutum, doctum, scitum et callidum,
Qui imperata ecfecta reddat, non qui vigilans dormiat.

CALLIDORVS

Cedo mihi, quid es facturus?

PSEVDOLVS

Temperi ego faxo scies:
Nolo bis iterari: sat sic longae fiunt fabulae.

CALLIDORVS

Optumum atque aequissumum oras.

PSEVDOLVS

Propera! adduc hominem cito!

373. *Iamne abis?* Vid. Poen. 547.

377. Cf. Epid. 330.

375. *ecfecta*) Ita V. C. prisce, et similiter Decurt. et vett. edd. *haec*

Pauci sunt amici ex multis, homini qui certi sient.

CALLIDORVS

Ego scio istuc.

PSEVDOLVS

Ergo utrimque tibi nunc delectum para:
Ex illis exquaere multis unum, qui certus siet.

CALLIDORVS

Iam hic faxo aderit.

PSEVDOLVS

Potin', ut abeas? tibi moram dictis creas.

PSEVDOLVS

Postquam ille hinc abiit, tu adstas solus, Pseudole!
i. s. I, 4.
Quid nunc acturus, postquam herili filio
Largitus dictis dapsilis? ubi sunt ea?
Quoi neque parata gutta certi consilî,
Neque adeo argenti; neque nunc, quid faciam, scio,
Neque, exordiri primum unde occipias, habes,
Neque detexundam ad telam certos terminos.
Sed quasi poëta, tabulas quom cepit sibi,
Quaerit, quod nusquam est gentium, reperit tamen.
Facit illud verisimile, quod mendacium est:
Nunc ego poëta fiam: viginti minae
Quae nusquam nunc sunt gentium, inveniam tamen!
Atque huic iampridem ego me daturum dixeram,

fecta. Cf. Asin. 24, Merc. 896.

385. Vulgo, *exquire*. Cf. 442. Vid. ad Epid. 681, Pers. 607.

387. Ed. Mediol. anni 1500, *Pseududolus*, h. e. Pseudolus, usurpato nominativo pro vocativo, sicut Truc. 901 et passim apud Hunc et alios. Vid. Vechneri Hellenolex. I, 2, 13.

389. *Dapsilis a Dapsilus*. Cf. Aul. 122; Dousae Centur. pag. 392. Largiri aliqua re usitatum priscis: cf. Pers. 262.

399. *dixeram*) Cf. Amph. prol. 81.

Ac volui iniicere tragulam in nostrum senem;
Verum is nescio quo pacto praesensit prius.
Sed conprimenda est mihi vox atque oratio.
Herum eccum Simonem videod huc una simul
Cum suo vicino Calliphone incedere.
Ex hoc sepulcro vetere viginti minas
Ecfodiam ego hodie, quas dem herili filio.
Nunc huc concedam, ut horunc sermonem legam.

SIMO. CALLIPHO. PSEVDOLVS.

SIMO

Si de damnosis, aut *si* de amatoribus i. s. I, 5.
Dictator fiat nunc Athenis Atticis,
Nemo antecedat filio, credo, meo:
Ita nunc per urbem solus sermo est omnibus,
Eum velle amicam liberare, et quaerere
Argentum ad eam rem. Hoc alii mihi renuntiant,
Atque id iam pridem sensi et subolet mihi.

PSEVDOLVS

Occisa est haec res; haeret hoc negotium!
Quo conmeatum volui in argentarium
Proficisci, ibi nunc oppido obsepta est via.
Praesensit: nihil est praedae praedatoribus.

CALLIPHO

Homines qui gestant quique auscultant crimina,
Si meo arbitratu liceat, omnes pendeant,

403. Male vulgo, accepta prima syllaba in *Simonem* pro longa, quae brevis est: *Herum eccum video huc una Simonem simul.*

408. Libri versu hiante: *Si de damnosis aut de amatoribus* etc. Alterum *Si* abundare visum ex industria omissum fuerit. Pessime Iunt. et Ald. *S. d. d. natis aut d. a. De* posterius non liquescit. Cf. 256.

414. *sensi*) Cf. supra 339, infra 435, ubi similiter non elidendum *pauci*.

Gestores linguis, auditores auribus.
Nam istaec, quae tibi renuntiantur, filium
Te velle amantem argento circumducere,
Forsitan ea tibi dicta sunt mendacia;
Sed si vera ea sunt, ut nunc mos est, maxume,
Quid mirum fecit, quid novom, adulescens homo,
Si amat, si amicam liberat?

PSEVDOLVS

Lepidum senem!

SIMO

Vetus nolo faciat.

CALLIPHO

At enim nequidquam nevis.
Vel tu ne faceres tale in adulescentia!
Probum patrem esse oportet, qui gnatum suom
Esse probiorem, quam ipsus fuerit, postulet.
Nam tu quod damni et quod fecisti flagitî,
Populo viritim potuit dispartirier.
Idne tu miraris, si patrissat filius?

PSEVDOLVS

Ω Ζεῦ, quam pauci estis homines commodi!
Hem, illuc est patrem esse, ut aequom est, filio!

SIMO

Quis hic loquitur? Meus quidem hic est servos Pseudolus.
Hic mihi conrumpit filium, scelerum caput;
Hic dux, hic illi est paedagogus: hunc ego
Cupio excruciari.

436. Minus concinne libri, *Ehem*, *illuc* etc. MSS. *em illuc* etc. Vid. Asin. 492. — *patrĕm*. Cf. 339.

437. *Quis*, *i* literam elidit. Vid. ad 350.

439. *illi*) Minus recte libri, *ille*, quod ferrem, si in superioribus senum dictis mentio vel verbo facta esset de Pseudolo, tanquam eo, qui talium in se admittendorum auctor esset adolescenti. Sensit hoc etiam Gulielmius Quaestt. in Pseud. cap. 3.

CALLIPHO

Iam istaeo insipientia est,
Sic iram in promtu gerere. Quanto satius est
Adire blandis verbis, atque exquaerere,
Sint illa necne sint, quae tibi renuntiant?
Bonus animus in mala re dimidium est mali.

SIMO

Tibi auscultabod.

PSEVDOLVS

Itur ad te, Pseudole:
Orationem tibi para advorsus senem. —
Herum saluto primum, ut aequom est; postea,
Si quid supersit, vicinos inpartio.

SIMO

Salve. Quid agitur?

PSEVDOLVS

Statur hic ad hunc modum.

SIMO

Statum vide hominis, Callipho, quam basilicum!

CALLIPHO

Bene confidenterque adstitisse intellego.

PSEVDOLVS

Decet innocentem, qui sit, atque innoxium
Servom superbum esse apud herum potissumum.

CALLIPHO

Sunt, quae te volumus percontari, quae quasi
Per nebulam nosmet scimus, atque audivimus.

442. Vulgo *exquirere*, ex interpretatione, ut opinor. Cf. 385.

445. Inconcinne libri, *auscultabo* Vid. Amph. prol. 149. Caeterum similiter Afer Andr. 223, *Itur ad me*.

448. *superfit*) Huc vergebant MSS. teste Pareo. Vulgo, *supersit*. — *vicinós*. Vid. supra ad 350.

449. *Quid agitur? Ps. Statur*) Expressit Terentius Eun. 221.

452. Anacoluthou. Cf. Aul. 300. Male autem libri *innoxius*, quod interpretamentum alicuius figuram hanc non asseculi.

SIMO

Conficiet iam te hic verbis: ut tu censeas
Non Pseudolum, sed Socratem, tecum loqui.

PSEVDOLVS

Ita est. Iampridem tu me spernis, sentio;
Parvam esse apud te mihi fidem, ipse intellego;
Cupis me esse nequam, tamen ero frugi bonae.

SIMO

Fac sis vacivas, Pseudole, aedis aurium,
Mea ut migrare dicta possint, quo volo.

PSEVDOLVS

Age, loquere quidvis, tametsi tibi suscenseo.

SIMO

Mihin' domino servos tu suscenses?

PSEVDOLVS

Nam tibi
Mirum id videtur?

SIMO

Hercle qui, ut tu praedicas,
Cavendum est mi abs te irato, haudque alio tu modo
Me verberare, atque ego te soleo, cogitas.

CALLIPHO

Quid censes? Edepol merito esse iratum arbitror,
Quom apud te stet parum fides.

SIMO

Iam sic sino:

464. Inepte libri, — Ps. *iam tibi* etc. Τῷ *Iam* non est hic locus, est τῷ *Nam*, quod eleganter sententias auspicatur, sicut monui Capt. 731.

465. *Hercle* etc. Anacoluthon. Cf. 452.

466. Vulgo, — *irato: atque alio* etc.; quod insulse explicant: « Tu me dolis, ego te flagris. » *Hautque* transiit in *autque*, mox *atque*. Vid. Asin. 24, Cas. 38, Poen. 1071.

468. *Quid censes?*) Hoc leniter reprehendentis. Cf. Terent. Andr. 823, Adelph. 630. Similiter Hic Captiv. 88: *Quid credis?* Trin. 777: *quid illunc putas Natura illa atque ingenio?*

Iratus sit; ego, ne quid noceat, cavero.
Sed quid ais? quid hoc, quod te rogo?

PSEVDOLVS

Si quid vis, roga.
Quod scibo, Delphis tibi responsum dicito.

SIMO

Advorte ergo animum, et fac sis promissi memor.
Quid ais? ecquam scis filium tibicinam
Meum amare....

PSEVDOLVS

Ναὶ γάρ.

SIMO

Liberare quam velit?

PSEVDOLVS

Καὶ τοῦτο ναὶ γάρ.

SIMO

Ecquas viginti minas
Per sycophantiam atque per doctos dolos
Paritas ut auferas a me?

471. *Sed quid ais?*) Cf. 474. Acidal. Divv. in Plaut. pag. 485, nos ad Merc. 481.

475. Vulgo inepte et metro perdito: *Meum amare?* Ps. *negare meum est.* Si. *liberare quam velit.* Si id se scire negasset Pseudolus, non in eadem oratione perrexisset senex, sed sane rem ita esse vel simile quiddam subiecisset, quo signo etiam vulgata ista sequenta versu Καὶ τοῦτο καὶ τοῦτο *nego*, quae item quoque inconcinna iudicentur. Imo omnia haec sic esse ait confidens Pseudolus; unde Simo in universum 481, *Fatetur.* Codd. hic nihil iuvant, qui: *M. a.?* Ps. *negare mea est.* Si. *lib. q. v.* Corrupta autem arbitror ista *negare mea est*, et orta ex *ne* (h. e. *nae* pro ναὶ) *gar imo est*, quibus nescio quis significaverit, graeca *nae gar* sonare *Imo*, quod pro *Ita* vel *Etiam* accepere aevo medio. Quod interpretamentum in ordinem, ut fit, receptum. Caeterum Ναὶ addito γὰρ fortius affirmat. Vid. Vigerus de Idiotismis graecis pag. 494 edit. Herm.

476. Vulgo: Ps. Καὶ τοῦτο καὶ τοῦτο *nego.* Si. *ecquas* etc. Vid. praeced. annot. V. C. *Cetuton katto negras equas* etc.; Decurt. *Ceuton katto ito negaris equas* etc. et similiter edd. principes.

478. *Paritas*) Cf. Poen. 754.

PSEVDOLVS

Abs te ego auferam?

SIMO

Ita, quas meo gnato des, qui amicam liberet?
Fatere? Dic.

PSEVDOLVS

Καὶ τοῦτο ναί! καὶ τοῦτο ναί!

SIMO

Fatetur! Dixin', Callipho, dudum tibi?

CALLIPHO

Memini.

SIMO

Cur haec, ubi tu rescivisti eloco,
Celata me sunt? cur non rescivi?

PSEVDOLVS

Eloquar:
Quia nolebam ex me morem progigni malum,
Herilem ut servos criminaret apud herum.

SIMO

Iuberen' hunc praecipitem in pistrinum trahi?

CALLIPHO

Numquid, Simo, peccatum est?

SIMO

Imo maxume.

480. Vulgo: Ps. *Fateri δεῖ καὶ τοῦτο ναὶ*, καὶ τοῦτο ναὶ, male immixto graecae orationi uno verbo latino. Codd. *fateri di chartorna* (chaytoyna) *chai toy ionai* (toyonai).

481. *Dixin'–tibi?*) De filio, ne quis Pseudolum intelligat, hisque convelli putet, quae nos supra 439.

484. Codd. prorsus inusitate, *praegigni*, quod cur elegantissimum videatur Taubmanno, non perspicio. Facile harum praepositionum compendia miscentur.

485. Putide libri et metro pessimo: *Herum ut servós suum criminaret apud herum*. Legitur in argumento fabulae *herili* pro *herili filio*. Petitum id puto ex hoc versu, legendumque *Herilem ut servos* etc. Vid. Capt. prol. 8.

486. Perperam libri: *Iuberes h. p. i. p. trahi*. Non poterat hoc affirmare de Calliphone Simo.

PSEVDOLVS

Desiste: recte ego rem meam sapio, Callipho.
Peccatan' ea sunt? Animum advorte nunc ïam,
Quapropter nati amoris te expertem habuerim.
Pistrinum in mundo scibam, si id faxem, mihi.

SIMO

Non a me scibas pistrinum in mundo tibi,
Quom ea mussitas?

PSEVDOLVS

Scibam.

SIMO

Cur non dictum est mihi?

PSEVDOLVS

Quia illuc malum aderat, istuc aberat longius;
Illud erat praesens, huic erant dieculae.

SIMO

Quid nunc agetis? nam hinc quidem a me non potest
Argentum auferri, qui praesertim senserim.
Ne quisquam credat numum, iam edicam omnibus.

PSEVDOLVS

Nunquam edepol quoiquam supplicabo, dum quidem
Tu vives: tu mihi hercule argentum dabis:
Abs te equidem sumam.

489. Insulse legitur: *Peccata mea sunt. animum* etc. Negat se peccasse Pseudolus, sed prudenter egisse, quum Simoni rem celaverit.

491. *faxem*) Vidd. grammatici et Pareani lexic. Plaut. mantiss. v. *Syncope*.

493. Vulgo interpretatione inconcinna, *Cum ea mussitabas?* Vid. ad Amph. 503.

494. *Quia* μονοσυλλάβως pronuntiandum. Vid. supra 28. *Illuc* pro ante vulgato *aliud* ipsa sententia duce reposuit Acidalius Divv. in Plaut. pag. 351. Vid. ad Mil. 1335.

495. *huic erant dieculae*) Ita Iunt. Ald., merito probante Acidalio l. l., quum antea legeretur *hoc erat d.*

500. Αμέτρως libri, *hercle*. Vid. ad Merc. 701.

SIMO

Tu a me sumes?

PSEVDOLVS

Strenue.

SIMO

Excludito mi hercle oculum, si dedero!

PSEVDOLVS

Dabis.
Iam dico ut a me caveas.

CALLIPHO

Certe edepol scio:
Si abstuleris, mirum et magnum facinus feceris.

PSEVDOLVS

Faciam.

SIMO

Si non abstuleris?

PSEVDOLVS

Virgis caedito.
Sed quid, si abstulero?

SIMO

Do Iovem testem tibi,
Te aetatem inpune habiturum.

PSEVDOLVS

Facito, ut memineris.

SIMO

Egon' ut cavere nequeam, quoi praedicitur?

PSEVDOLVS

Praedico, ut caveas. Dico, inquam, ut caveas. Cave.
Hem, istis mihi tu hodie manibus argentum dabis!

CALLIPHO

Edepol mortalem graphicum, si servat fidem!

502. Sic et Terentius Phorm. 950, *Vel oculum exclude.*

507. *aetatem*) Cf. Curc. 549.

PSEVDOLVS

Servitum tibi me abducito, ni fecero.

CALLIPHO

Bene atque amice dicis.

SIMO

Nam nunc iam meust.

PSEVDOLVS

Vin' etiam dicam, mage quod vos miremini?

CALLIPHO

Studeo hercle audire: nam ted ausculto lubens.

SIMO

Agedum: nam satis lubenter te ausculto loqui.

PSEVDOLVS

Priusquam istanc pugnam pugnabo ego, etiam prius
Dabo aliam pugnam claram et conmemorabilem.

SIMO

Quam pugnam?

PSEVDOLVS

Hem, ab hoc lenone vicino tuo
Per sycophantiam atque per doctos dolos
Tibicinam illam, tuos quam gnatus deperit,
Ea circumducam lepide lenonem.

SIMO

Quid est?

PSEVDOLVS

Ecfectum hoc hodie reddam utrumque ad vesperum.

SIMO

Si quidem istaec opera, ut praedicas, perfeceris,
Virtute regid Agathocli antecesseris.

513. Vulgo nec proba sententia et depravato metro: SI. *Bene atque amice dicis: nam nunc iam meus es.* Nata haec lectio in Angelii officina. MSS. — *nam nunc nam meust* vel *meus'st*, quomodo fere etiam edd. primae.

525. Vulgo adhaerescente versu, *regi.* Cf. 445.

Sed si non faxis, numquid causae est, eloco
Quin te in pistrinum condam?

PSEVDOLVS

Non unum diem;
Verum hercle in omnis, quantum est. Sed si ecfecero,
Dabin' mi argentum, quod dem lenoni, eloco
Tua voluntate?

CALLIPHO

Ius bonum orat Pseudolus:
Dabo, inque.

SIMO

At enim scin', quid mihi in mentem venit?
Quid si hice inter se consenserunt, Callipho,
Aut de conpacto faciunt consutis dolis,
Qui argento circumvortant?

PSEVDOLVS

Quis me audacior,
Si facinus istuc audeam? Imo si sumus
Conpacti sive consilium unquam inivimus,
Aut si de ea re unquam inter nos convenimus,
Quasi in libro quom scribuntur calamo literae,
Stilis me totum usque ulmeis conscribito.

SIMO

Indice ludos nunc iam, quando lubet.

PSEVDOLVS

Da in hunc diem operam, Callipho, quaeso, mihi:

527 seq. Libri inconcinne: — — Ps. *non unum quidem Diem modo*, *verum hercle in omnis*, *quantum est*, *sed si effecero* etc. Verba *quidem modo* addita sunt a glossatore, nec probo eos, qui delent *condam*, tanquam interpretamentum.

530. Tò *voluntate* pro τρισυλλάβῳ est. Cf. 28.

534 sqq. Inconcinne libri, immissis quidem interpretamentis: *Qui me arg. c.? imo sic, Simo, Si sumus compecti, sive consilium unquam inivimus De istac re, aut si de ea re unquam inter nos convenimus* etc. Verba *sic Simo* orta esse videntur ex duobus sequentibus. Quod dedimus *compacti*, vid. ad Amph. 28.

538. *Quasi* τò *a* elidit. Cf. 530.

Ne quo te ad aliud occupes negotium.

CALLIPHO

Quin, rus uti irem, iam heri constituveram....

PSEVDOLVS

At nunc disturba, quas statuisti, machinas.

CALLIPHO

Nunc non abire certum est istac gratia:
Lubido est ludos tuos spectare, Pseudole.
Et si hunc videbo non dare argentum tibi,
Quod dixit, potius quam id non fiat, ego dabo.

SIMO

Non demutabo.

PSEVDOLVS

Namque edepol, si non dabis,
Clamore magno et multum flagitabere.
Agite, amolimini hinc vos intro nunc ïam,
Ac meis vicissim date locum fallaciis.

SIMO

Fiat.

CALLIPHO

Geratur mos tibi.

PSEVDOLVS

Sed te volo
Domi usque adesse.

SIMO

Quin tibi hanc operam dico.

CALLIPHO

At ego ad forum ibo. Iam hic adero.

SIMO

Actutum redi.

543. *iam*) Vid. 256. Nullo autem numero libri, *constitueram*. Rescripsi *constituveram*, sicut dicitur *fuveram* pro fueram. Cf. Epid. 354.

553. Minus recte libri continue Si. *Fiat, geratur mos tibi*. Ambo senes abire iussit Pseudolus: ambo igitur respondent.

PSEVDOLVS

Suspicio est mihi, nunc vos suspicarier,
Me idcirco haec tanta facinora promittere,
Qui vos oblectem, hanc fabulam dum transigam,
Neque sim facturus, quod facturum dixeram.
Non demutabo. Atque etiam certum, quod sciam,
Quo sim facturus pacto, nil etiam scio,
Nisi quia facturum est. Nam qui in scenam provenit
Nove, novom aliquid inventum adferre addecet.
Si id facere nequeat, det locum illi, qui queat.
Concedere aliquantisper hinc mi intro libet,
Dum concenturio in corde sycophantias.
Tibicen vos interea hic delectaverit.

PSEVDOLVS

Proh Iupiter! i. cl. II, 1.
Vt mihi, quidquid ago, lepided omnia prospereque eveniunt! t. t.

557. *facinorā*) Vid. ad Aul. 109–112.

559. Suspicor reliquisse Nostrum verbis concinnioribus et usurpato Hellenismo, de quo vidd. interpp. ad Asin. 610 (III, 3, 44): *Neque sim facturus, quod facturus dixeram.*

563. Edd. aegre extricando versu: *Novo modo, novom aliquid inventum afferre addecet.* Vtrumque verbum *Novo* et *modo* contrahi in monosyllabum, quod vult Acidalius Divv. in Plaut. pag. 352, durior mihi videtur ratio; neque eos fero, qui τὸ *inventum* delent, tanquam glossatoris. MSS. auctore Pareo, *Novom novom aliquid* etc. Hoc initio fuisse puto, *Nove novom aliquid* etc. Epid. 213: Ep. *Sed vestita, aurata, ornata, ut lepide, ut concinne, ut nove!*

568. *Proh Iupiter*) Haec vulgo sequenti versui accensentur, qui utrumque horum non capit. Omittit igitur τὸ *Proh* G. Hermannus De Mettr. pag. 128. Sed sane haec est clausula. Bentleius Schediasm. de metris Terent. cap. 5: « De clausulis hoc uno verbo dixisse sufficiat. Si ab eis initium fit, liberae sunt et nullius metri legibus adstrictae. Si sententiam claudunt, a praecedentibus legem accipiunt. »

569. Inconcinne libri *lepide*. Conf. 445.

Neque quod dubitem, neque quod timeam in pectore conditum est consilium.
Nam ea stultitia est, facinus magnum timido cordi credere: t. t. c. 571
Nam omnes res perinde sunt, ut agas, ut eas magnifacias.
Nam ego in meo pectore prius ita as. cat. ex 2 i. h.
Paravi copias duplicis
Triplicis dolos, perfidias: ubicunque as. ex 2 i. h. 575
Cum hostibus congrediar (maiorum meorum
Fretus virtute dicam), mea industria et c. t.
Malitia fraudulenta c. d. h.
Facile ut vincam, facile ut spoliem meos perduellis meis perfidiis. t. t.
Nunc inimicum ego hunc communem meum atque vostrorum omnium, t. t. c.
Ballionem, exballistabo lepide. Date operam modo. 581
Hoc ego oppidum admoenire, ut hoc die capiatur, volo,
Atque ad hoc meas legiones adducam. Si hoc expugno, as. ex t. d. et i. d. c.
Facilem ego hanc rem civibus meis faciam. Post ad oppi-
dum hoc vetus continuo mecum exercitum protinus obducam. 585
Inde me et simul participes omnis meos praeda onerabo atque opplebo. t. t.

573 sqq. Vid. de his metris Amph. 422.

575. Male edd. novissimae, *Perfidias: ubi ubicunque* etc.: nam aut dicendum *ubiubi*, aut *ubicunque*. MSS. et vett. edd. *ut ubicunque* etc.; sed hoc quoque falsum, et τὸ *ut* ortum putandum ex sequente *ub–*, quia 579 legitur *Facile ut vincam* etc. Iam exclusa voce insititia *ut* metrum constat.

578. Vid. ad Amph. 81.

579. *Perduellis* pro τρισυλλάβῳ habendum. Vid. ibid. prol. 90.

580. Minus concinne libri, *vostrum*.

582. Cf. supra 377. Τὸ *die* monsyllabum. Vid. ad 28.

583. Vid. tom. I, pag. 128.

586. *Inde* et *simul* quomodo pronuntianda sint, vid. Asin. 770, Amphitr. prol. 74.

Metum et fugam perduellibus meis as. ex 2 i. h.
Iniiciam: med esse uti sciant natum,
Quo sum genere gnatus. Magna me facinora decet
efficere, t. t.
Quae post mihi clara et diu clueant. t. d.
Sed hunc, quem video, quis hic est, qui oculis as. ex 2 i. h.
Meis obviam ignorabilis obicitur?
Lubet scire, quid hic velit cum machaera,
Et hic quam rem agat. Dabo hinc insidias.

HARPAX. PSEVDOLVS.

HARPAX

Hi loci atque hae sunt regiones, quae mi ab hero sunt
demonstratae, t. t. II, 2.
Vt ego oculis rationem capio, quam mi ita dixit herus
meus, miles,
Septimas a porta esse aedis, ubi leno ille habitat, quoi
iussit
Symbolum me ferre et hoc argentum. t. d.
Nimis velim, certum qui id faciat mihi, ubi Ballio leno
hic habitat! t. t.

PSEVDOLVS

St, tace, tace! Meus hic est homo, ni omnes dî atque
homines deserunt! t. t. c.
Novo consilio nunc mihi opus est: nova res subito mi
haec obiecta est. t. t.

588. Vulgo inconcinne, *I.*, *me* (vid. ad 445) *esse ut s. n.*

593. *Lubet*, *u* literam elidit. Cf. 28.

594. *hic*) Ita edd. primae. Inepte vulgo, *huic*.

598. *Symbolum* pro διϲυλλάβῳ est *o* eliso. Cf. 28. Vel *me* excludendum. — *hŏc*. Vid. Amph. 136.

599. *qui id*) Ita Decurt.; V. C. *quid*, quod eodem vergit. Vulgo, *qui*.

601. *Novo* μονοσυλλάβως pronuntiandum. Cf. 579.

Hoc praevortar principio; omnia missa habeo, quae ante agere occepi.
Iam pol ego hunc stratioticum nuntium advenientem probe percutiam!

HARPAX

Ostium pultabo atque intus evocabo aliquem foras. t. t. c.

PSEVDOLVS

Quisquis es, conpendium ego te facere pultandi volo:
Nam ego precator et patronus foribus processi foras.

HARPAX

Tune es Ballio?

PSEVDOLVS

Imo vero ego eius sum Subballio.

HARPAX

Quid istuc verbi est?

PSEVDOLVS

Condus, promus sum, procurator peni.

HARPAX

Quasi te dicas atriensem.

PSEVDOLVS

Imo atriensi ego impero.

HARPAX

Quid tu? servosne es, an liber?

PSEVDOLVS

Nunc quidem etiam servio.

HARPAX

Ita videre et non videre dignus, qui liber sies.

PSEVDOLVS

Non soles respicere te, quom dicas iniuste alteri?

HARPAX

Hunc hominem malum esse oportet.

603. Tò *stratioticum*, *i* posterius elidit. Vid. ad Amph. prol. 74.

PSEVDOLVS

Dî me servant atque amant:
Nam haec mihi incus est: procudam ego hodie hinc multos dolos.

HARPAX

Quid illic secum solus loquitur?

PSEVDOLVS

Quid ais tu, adulescens?

HARPAX

Quid est?

PSEVDOLVS

Esne tu, an non es? ab illo milite *es* Macedonio,
Servos eius, qui hinc a nobis est mercatus mulierem,
Qui hero meo lenoni argenti quindecim dederat minas,
Quinque debet?

HARPAX

Sum. Sed ubi tu me novisti gentium
Aut vidisti aut conlocutus? nam equidem Athenas antidhac
Nunquam adveni, neque te vidi ante hunc diem unquam oculis meis.

PSEVDOLVS

Quia videre inde esse: nam olim, quom abît, argento haec dies
Praestituta est, quoad referret nobis, neque dum retulit.

HARPAX

Imo adest.

PSEVDOLVS

Tun' attulisti?

HARPAX

Egomet.

614. *procudăm*) Vid. ibid. 116, 341.

615. *Quid ais tu?*) Vid. ad Merc. 481.

616. Tò *es* vulgo abest, ruente versu.

618. (*Qui*) Cf. 256. — *dederat.* Vid. ad Amph. prol. 81.

PSEVDOLVS

Quid dubitas dare?

HARPAX

Tibi ego dem? 624

PSEVDOLVS

Mihi hercle vero, qui res rationesque heri
Balli curo, argentum accepto, expenso, et quoi debet, dato.

HARPAX

Si quidem hercle etiam supremi promtas thesauros Iovis,
Tibi libellam argenti nunquam credam.

PSEVDOLVS

Dum tu strenuas,
Res erat soluta.

HARPAX

Vinctam potius sic servavero.

PSEVDOLVS

Vae tibi! tu inventus vero, meam qui furcilles fidem!
Quasi mihi non sexcenta tanta soli soleant credier! 631

HARPAX

Potest, ut alii ita arbitrentur, et ego ut ne credam tibi. i. t.

PSEVDOLVS

Quasi tu dicas, me te velle argento circumducere. t. t. c.

HARPAX

Imo vero quasi tu dicas, quasique ego autem id suspicer.
Sed quid est tibi nomen?

626. *Balli*) Inconcinne libri, *Ballionis*. Cf. Most. 1119.

628. *Strenuare* derivatum a *Strenuus*, sicut *Antiquo* ab *Antiquus*, *Obliquo* ab *Obliquus*, *Vacuo* a *Vacuus*; neque hilum novandum puto. Quod passivam significationem habet hoc verbum, vid. Vechneri Hellenolex. I, 1, 6.

629. Vulgo, *Res erit soluta*. Reposuimus *erat*, h. e. esset vel fuisset, quomodo Cicero De Officiis I, 9, 4: *Aequius autem erat, id voluntate fieri*: ad quem locum Heusingerus: «Nos, *inquit*, diceremus *esset*; veteres vero indicativum malebant etc.» Si verum esset, quod vulgatur, *erit*, *strenuas* accipiendum foret pro *strenua-*

PSEVDOLVS

Servos est huic lenoni Syrus; 635
Eum esse me dicam. — Syrus sum.

HARPAX

Syrus?

PSEVDOLVS

Id est nomen mihi. i. t.

HARPAX

Verba multa facimus. Herus si tuos domi est, quin provocas,
Vt id agam, quod missus huc sum, quidquid est nomen tibi?

PSEVDOLVS

Si intus esset, evocarem; verum si dare vis mihi,
Mage solutum erit, quam *si* ipsi dederis. 639

HARPAX

At enim scin', quid est?
Reddere hoc, non perdere, herus me misit. Nunc certo scio,
Hoc febrim tibi esse, quia non licet huc iniicere ungulas.
Ego, nisi ipsi Ballioni, numum credam nemini.

PSEVDOLVS

At illic nunc negotiosust: res agitur apud iudicem.

HARPAX

Dî bene vortant! At ego, quando eum esse censebo domi, 645

bis, diceretque Pseudolus rem solutam iri, dum strennum facturus sit calo Harpax; quod absurdum est: nam scire non poterat servus subdolus, quamdiu alter tam superbe se gerere perrecturus esset; sed sciebat scilicet, quantum iam verborum fecisset Harpax, quorum eum taedebat, argento quamprimum hominem emungere cupientem.

640. Tò *si* vulgo non legitur, quod quomodo abesse salva sententia possit non intelligo: nam si quando ἐλλείπει Graecorum more, semper id fit in prodosi. Vid. Vechneri Hellenolex. pag. 147 ed. Heusinger.

642. *Hoc febrim tibi esse*) in hoc te aestuare, tanquam febricitantem. —

Rediero. Tu epistolam hanc a me accipe atque illi dato:
Nam istic symbolum est inter herum meum et tuom
de muliere.

PSEVDOLVS

Scio equidem: ut, qui argentum adferret atque expressam imaginem
Huc suam ad nos, cum eo aiebat velle mitti mulierem:
Nam hic quoque exemplum reliquit eius.

HARPAX

Omnem rem tenes.

PSEVDOLVS

Quid ego ni teneam?

HARPAX

Dato istum symbolum ergo illi.

PSEVDOLVS

Licet.

Sed quid est tibi nomen?

HARPAX

Harpax.

PSEVDOLVS

Apage te, Harpax! haud places.
Huc quidem hercle haud ibis intro, ne quid Harpax feceris.

HARPAX

Hostis vivos rapere soleo ex acie: ex hoc nomen mihi est.

PSEVDOLVS

Pol te multo magis opinor vasa ahena ex aedibus.

HARPAX

Non ita est. Sed scin', quid te orem, Syre?

huc. Vulgo *hoc* pro *eodem*, scribendi modo obsoleto et ambiguo.

648. *cūm*) Cf. 618.

654. Tò *ex* abest manu scriptis et editionibus veteribus, sed probabiliter additum mihi videtur; quamquam et reponi potest, — *acied: hoc nomen* etc. Vid. ad Amph. prol. 149.

655. Vulgo difficiliore numero, *ahenea*.

PSEVDOLVS

Sciam, si dixeris.

HARPAX

Ego devortor extra portam huc in tabernam tertiam
Apud anum illam doliarem, cludam, crassam, Chrysidem.

PSEVDOLVS

Quid nunc vis?

HARPAX

Inde ut me arcessas, herus tuos ubi venerit....

PSEVDOLVS

Tuo arbitratu, maxume.

HARPAX

Nam ut lassus veni de via,
Me volo curare.

PSEVDOLVS

Sane sapis, et consilium placet.
Sed vide, sis, ne in quaestione sis, quando arcessam, mihi.

HARPAX

Quin, ubi prandero, dabo operam somno.

PSEVDOLVS

Sane censeo.

HARPAX

Numquid vis?

PSEVDOLVS

Dormitum ut abeas.

HARPAX

Abeo.

PSEVDOLVS

Atque (audin', Harpage?)
Iube, sis, te operiri: beatus eris, si consudaveris. 666

664. Male edd. vulgares, *Nunc quid vis?* Sequor veteres, in his Mediol. anni 1500. De formula vid. ad Aul. 130. — *Harpage* a nominativo *Harpagus*. Sic in hoc genere variare solet Noster: vid. Most. 1119.

PSEVDOLVS

Dî inmortales! conservavit me illic homo adventu suo!
t. t. c. II, 3.
Suo viatico redduxit me usque ex errore in viam!
Nam ipsa mihi Opportunitas non potuit opportunius
Advenire, quam haecce adlata est mi opportune epistola.
Nam haec adlata cornu copiae est, ubi inest quidquid volo:
Hic doli, hic fallaciae omnes, hic sunt sycophantiae,
Hic argentum, hic amanti amica herili filio.
Atque ego nunc (me *ut* gloriosum faciam, ut copi pectore)
Quo modo quidque agerem, ut lenoni subriperem mulierculam,
Iam instituta, ornata, cuncta in ordinem animo, ut volueram,
Certa, deformata habebam; sed profecto hoc sic erit:
Centum doctûm hominum consilia sola haec divincit dea
Fortuna. Atque hoc verum est: proinde ut quisque fortuna utitur,
Ita praecellet, atque exinde sapere eum omnes dicimus.
Bene ubi quod consilium discimus accidisse, hominem catum
Esse eum declaramus; stultum autem illum, quod vortit male.

670. Scribendum divise, *cornu copiae*.

672. *argentûm*) Vid. Amph. 341. — *amanti amica herili filio*. Ita codex Academ. apud Gronovium, quod recte suavius ipsi videbatur, quam vulgatum *amica amanti her. fil.*

673. *me ut gloriosum fac., ut copi pect.*) Bene sic editum, etsi non addicentibus MSS. et vett. edd., in quibus *ut* prius non comparet. Sed accipienda haec tanquam παρένθετα, secus ac fit in vulgatis.

675. Minus recte libri, *in ordine*. De asyndeto vid. Capt. 336.

Stulti haud scimus, frustra ut simus, quom quid cupienter dari
Petimus nobis, quasi, quid in rem sit, possimus noscere.
Certa amittimus, dum incerta petimus, atque hoc evenit
In labore atque in dolore, ut mors obrepat interim.
Sed iam satis est philosophatum; nimis diu et longum loquor.
Dî inmortales! aurichalco contra non carum fuit
Meum mendacium, hic modo quod subito conmentus fui,
Quia lenonis me esse dixi! Nunc ego hac epistola
Tris deludam, herum et lenonem, et qui hanc mihi dedit epistolam.
Euge, par pari! Aliud autem, quod cupiebam, contigit:
Venit eccum Callidorus; ducit nescio quem secum simul.

CALLIDORVS. CHARINVS. PSEVDOLVS.

CALLIDORVS

Dulcia atque amara apud te sum elocutus omnia. t. t. c. II, 4.
Scis amorem, scis laborem, scis egestatem meam.

CHARINVS

Conmemini omnia. Id tu modo, quid me vis facere, fac sciam.

CALLIDORVS

Cum haec tibi alia, tum elocutus, ut sit res de symbolo.

682. *quid*) Recte sic repositum; h. e. quippiam. Vulgo *quod*.

689. *Quia* pro *Quod*. V. Capt. 136.

692. Hic versus iambicus tetrameter.

696. Inepte atque inconcinne legitur; *Cum haec tibi alia sum elocutus, ut scires, si scis de symbolo.* Membranae: — *elocutus uis scires si scis de s.* Ista *si scis* orta haud dubie ex antecedente verbo *scires;* sed hoc ipsum quoque depravatum est, quum Plautus reliquisset *sit res*, quod continue scriptum degeneravit in *scitres*,

CHARINVS

Omnia, inquam: tu modo, quid me facere vis, fac ut sciam.

CALLIDORVS

Pseudolus mihi ita imperavit, ut aliquem hominem strenuom,
Benevolentem, adducerem ad se.

CHARINVS

Servas imperium probe:
Nam et amicum et benevolentem ducis. Sed istic Pseudolus
Novos mihi est.

CALLIDORVS

Nimium est mortalis graphicus; heuretes mihi est.
Is mihi haec esse ecfecturum dixit, quae dixi tibi.

PSEVDOLVS

Magnifice hominem conpellabo.

CALLIDORVS

Quoia vox sonat?

PSEVDOLVS

Io, io,
Te, te, te, tyranne, te rogo, qui imperitas Pseudolo!
Quaero, quoi ter, trina, triplicia, tribus modis, tria gaudia,
Artibus tribus, ter demeritas dem laetitias, de tribus
Fraude partas, per malitiam et per dolum et fallaciam.
In libello hoc obsignato ad te attuli pauxillulo.

CALLIDORVS

Illic homo est.

mox *scires*. Vid. Capt. 773, Men. 338 sq. Deinde *sum* in *tum* vidi mutandum et illud intelligendum, sicut passim fieri monitum Amph. 168. Iamque omnia bene habent. Iunt. Ald. *C. t. a. s. e.*, *ut scires*, *de s.*

703. Male τὸ *Io* ter poni iussit Acidalius Divv. in Pl. pag. 354, sicut hic omnia sint terna: nam neque tertium *io* agnoscunt libri vett., et versus refragatur. Caeterum cavillari videtur Ennium in παρομοίῳ eius notissimo: *O Tite tute Tati tibi tanta tyranne tulisti.*

CHARINVS

Vt paratragoedat carnufex!

CALLIDORVS

Confer gradum

Contra pariter. 709

PSEVDOLVS

Porge audaciter ad salutem brachium.

CHARINVS

Dic, utrum*ne*, Spemne an Matrem, te salutem, Pseudole?

PSEVDOLVS

Imo utrumque.

CHARINVS

Vtrumque salve. Sed quid actum est? —

PSEVDOLVS

Quid times?

CALLIDORVS

Attuli hunc.

PSEVDOLVS

Quid attulisti?

CALLIDORVS

Adduxi, volui dicere.

PSEVDOLVS

Quis istic est?

CALLIDORVS

Charinus.

PSEVDOLVS

Euge, iam *χάριν οἰωνὸν ποιῶ*! i.t.

CHARINVS

Quin tu, quidquid opust, mi adaucter imperas?

710 sq. Minus concinne libri, *Porrige*, et mox, *Dic, utrum Spemne* etc. V. C. h. l. *por claudaciter*, h. e. *porce* (pro *porge*: vid. ad Curc. 682) *audaciter*.

714. Inconcinne et sine sale codd., — *iam χαρῖνον οἰωνόν ποιῶ*. MSS. depravate, — *iam Charytoiio ποlω*, ut labi in graecis solent scribae. Edd. vett. fere, — *iam charynum uolo*. Χάριν, h. e. Gaudium seu Voluptatem, pro omine nominis habet servus. Nihil planius. Cf. infra 738.

PSEVDOLVS

Tam gratia est. t. t. c.

Bene siet, Charine! nolo tibi molestos esse nos.

CHARINVS

Vos molestos mihi? Molestum est *id* quidem.

PSEVDOLVS

Tum tu igitur mane.

CHARINVS

Quid istuc est?

PSEVDOLVS

Epistolam hanc modo intercepi et symbolum. i. t.

CHARINVS

Symbolum? quem symbolum?

PSEVDOLVS

Qui a milite adlatust modo.

Eius servo, qui hunc ferebat cum quinque argenti minis,

Tuam qui amicam hinc arcessebat, eii os sublevi modo.

CALLIDORVS

Quomodo?

PSEVDOLVS

Horum causa haec agitur spectatorum fabula:

Hi sciunt, qui hic adfuerunt; vobis post narravero.

CALLIDORVS

Quid nunc agimus?

PSEVDOLVS

Liberam hodie tuam amicam amplexabere.

CALLIDORVS

Egone?

PSEVDOLVS

Tute.

715. *Tam gratia est*) Cf. Men. 296.

716. Inconcinne libri, *sit*.

717. Tò *id* probabiliter additum ab editoribus. — *Quidem* pro monosyllabo. Vid. ad 28.

721. Itidem ἀμέτρως libri, *ei*.

725. Verius fortasse erit: CAL. *Egone?* Ps. *Tu nae*. Cf. Capt. 790.

CALLIDORVS

Ego?

PSEVDOLVS

Ipsus, inquam, si quidem hoc vivet caput;
Si modo mihi hominem invenietis propere....

CHARINVS

Qua facie?

PSEVDOLVS

Malum,
Callidum, doctum, qui, quando principium prehenderit,
Porro sua virtute teneat, quid se facere oporteat;
Atque eum, qui hic non visitatus saepe sit.

CHARINVS

Si servos est,
Numquid refert?

PSEVDOLVS

Imo multo mavolo, quam liberum.

CHARINVS

Posse opinor me dare hominem tibi malum et doctum, modo
Qui a patre advenit Carysto, nec dum ex aedibus exiit
Quoquam, neque Athenas advenit unquam ante hesternum diem.

PSEVDOLVS

Bene iuvas. — Sed quinque inventis opus est argenti minis
Mutuis, quas hodie reddam: nam huius mihi debet pater.

726. *Malum, callidum, doctum*) Cf. supra 675.

729. *visitatus*) Ita ed. Parisin., quod merito cum aliis placuit, tum inprimis Dousae Centur. pag. 399. Male caeteri libri, *usitatus*.

735. Absurde codd.: *nam unam huius mihi debet pater*. Si unam tantum minam ei debet Simo, unde 4 reliquae accedent? Sed supra 528 sq. Pseudolus: — — *si ecfecero, Dabin' mi argentum, quod dem lenoni* (h. e. 5 minas) *eloco Tua volontate?* Et id promittit senex. Delendum igitur τὸ *unam*, quod procul dubio ex *nam* ortum. Atque hoc dudum alii animadverterunt; sed videre saepe noluerunt Plauti editores.

CHARINVS

Ego dabo; ne quaere aliunde.

PSEVDOLVS

O hominem opportunum mihi!
Etiam opust chlamyde et machaera et petaso.

CHARINVS

Possum a me dare.

PSEVDOLVS

Dī inmortales! non Charinus mi hic quidem est, sed Copia!
Sed istic servos, ex Carysto qui huc advenit, quid sapit? i. t.

CHARINVS

Hircum ab alis.

PSEVDOLVS

Manuleatam tunicam habere hominem decet. t. t. c.
Ecquid habet homo iste aceti in pectore?

CHARINVS

Atque acidissumi.

PSEVDOLVS

Quid, si opus sit, dulce ut promat indidem? ecquid habet?

CHARINVS

Rogas?
Murrhinam, passum, defrutum, melliniam, mel quoiusmodi.
Quin in corde instruere quondam coepit thermopolium.

PSEVDOLVS

Eugepae! lepide, Charine, meo me ludo lamberas.
Sed quod nomen esse dicam ego isti servo?

743. *Murrhinam* vocalem mediam elidit. Vid. Amph. prol. 74. Caeterum vulgo legitur *melinam*, et in editionibus vett. *mellinam*, quorum alterutrum servassem, nisi utrumque metro refragaretur: nam et *melinum* a μῆλον, et *mellinum* primam syllabam porrectam habet. Reponendum igitur existimavi *melliniam*, quod legitur Truc. 662. Cf. etiam Cas. 47.

746. *quod nomen*) Minus recte libri, *quid n.*. — *Simmiae*. Vulgo, *Si-*

CHARINVS

Simmiae.

PSEVDOLVS

Scitne in re advorsa vorsari?

CHARINVS

Turbo non aeque citust.

PSEVDOLVS

Ecquid argutust?

CHARINVS

Malorum facinorum saepissume.

PSEVDOLVS

Quid, quom manufesto tenetur?

CHARINVS

Anguilla ést: elabitur.

PSEVDOLVS

Ecquid is homo scitust?

CHARINVS

Plebiscitum non est scitius.

PSEVDOLVS

Probus homo est, ut praedicare te audio.

CHARINVS

Imo si scias.
Vbi te adspexerit, narrabit ultro, quid sese velis.
Sed quid es acturus?

PSEVDOLVS

Dicam. Vbi hominem exornavero,
Subditicium fieri ego illum militis servom volo;

miac. Sed cur tale nomen dicam an convitium audiat homo lepidissimus, non intelligo. Cf. Most. 887, Mil. 977. Deinde nomina propria in his fabulis, quum a duobus parasitorum in Menaechmis et Persa et Punicis in Poenulo discesseris, omnia sunt graeca. Recte igitur reposuisse me puto Símmiae a Simmias seu Simmia, nomine inter Graecos valde usitato.

753. *ĕs*) Vid. Amph. 863. — *Dicăm.* Vid. ibid. 116.

754. Toῦ *Subditicium* duae postremae syllabae in unam contrahendae. Cf. 743.

Symbolum hunc ferat lenoni cum quinque argenti minis;
Mulierem ab lenone abducat. Hem tibi omnem fabulam:
Ceterum, quo quidque pacto faciat, ipsi dixero.

CALLIDORVS

Quid nunc igitur stamus?

PSEVDOLVS

Hominem cum ornamentis omnibus
Exornatum adducite ad me iam ad trapezitam Aeschinum.
Sed properate.

CHARINVS

Prius illi erumus, quam tu.

PSEVDOLVS

Abite ergo ocius. —
Quidquid incerti mi in animo prius aut ambiguom fuit,
Nunc liquet, nunc defecatum est; cor mihi nunc perviam est.
Omnes ordines sub signis ducam legionis meae
Ave sinistra, auspicio liquido atque ex *mea* sententia.
Confidentia est, inimicos meos me posse perdere.
Nunc ibo ad forum, atque onerabo meis praeceptis Simmiam,
Quid agat, ne quid titubet, docte ut hanc serat fallaciam.

760. *illi*) Inconcinne libri, *illic*. Vid. ad Amph. 596.

762. *perviam est*) Hoc volunt MSS. et vett. edd., in quibus *pervia'st*, *perviast*, *per uiam est*. Similiter *Obviam esse* dici, qui obvius sit, bene observant viri docti, et ipsum *Perviam* legi Aul. 390.

763. Inepte libri: *O. o. s. s. d. legiones meas*. Ineptus quoque est, qui ineptiam aliis exprobrat, Boxhornius cum inconcinno *O. ordine sub signis ducam legiones meas*. Nihil verius emendatione Lanoii, quam excudi iussi.

764. Vulgo difficiliore metro, *Avi*. Vid. G. I. Vossii gramm. lat. pag. 48, V. Tò *mea* libris abest non sine versus detrimento.

767. *serat*) Vulgo *ferat*, quod accipiunt ἀντὶ τοῦ *proferat*, et comparant Cas. 558, ubi videnda annotata. Sed recte Scioppius Suspp. Lectt. I, 13, *serat fallaciam*, sicut dicitur *sator scelerum* Capt. 582.

Iam ego hoc ipsum oppidum expugnatum faxo erit
lenonium.

PVER

Quoi servitutem dî danunt lenoniam i. s. III, 1.
Puero, atque eidem si addunt turpitudinem,
Nae illi, quantum ego nunc corde consipio meo;
Malam rem magnam multasque aerumnas danunt!
Velut haec mi evenit servitus, ubi ego omnibus
Parvis magnisque miseriis praefulcior;
Neque ego amatorem mi invenire ullum queo,
Qui amet me, ut curer tandem nitidiuscule.
Nunc huic lenoni est hodie natalis dies:
Interminatus est a minumo ad maxumum,
Si quis non hodie munus misisset sibi,
Eum cras cruciatu maxumo perbitere.
Nunc nescio hercle, rebus quid faciam meis.
Neque ego illud possum, quod illi, qui possunt, solent.
Nunc nisi lenoni munus hodie misero,
Cras mihi potandus fructus est fullonius.

768. *hŏc*) Vid. ad Amph. 136. Quod oppidum dicit lenonem, cf. Epid. 330.

771. *consipio*) Vulgo, *conspicio*. Sed optime Gronovius: «Videtur, *inquit*, legendum *consipio*; id est, qnanlnm menle utor vel valeo, quantum mentis compos el sanae sum. Verbum elegans, qnod Catoni et Livio Lipsius, nos ter Senecae restituimus; et locis, in quibus vulgo etiam *conspicere* habetur. Idem codici suo adscripserat P. Scriverius.»

774. *praefulcior*) Vid. ad Pers. 12.

776. Vulgo minus apte, *ut curet*. *Curer* profectum a Gulielmio Quaest. in hanc fabulam cap. 3. Haud nolim qnoque, concinniore sententia: *Qui amet me et curet tandem nitidiuscule*. *Et* cum *ut* non semel commutatum: vid. Capt. 840.

780. *perbitere*) H. e. *perbiturum*. Curc. 660 sqq.: THR. *Quia ille ita repromisit mihi*, — — *Sine controversia omne argentum reddere*. Cf. etiam Cas. 230.

782. Toῦ *quod* vocalis eliditur. Cf. supra 28.

Eheu, quam illae re ego etiam nunc sum parvolus!
Atque edepol, ut male nunc eum metuo miser,
Si quispiam det, qui manus gravior siet:
Quamquam illud aiunt magno gemitu fieri,
Conprimere dentis videor posse aliquo modo.
Sed conprimenda est mihi vox atque oratio:
Herus, eccum, recipit se domum et ducit cocum.

BALLIO. COCVS. PVER.

BALLIO

Forum coquinum qui vocant, stulte vocant: i. s. III, 2.
Nam non coquinum est, verum forinum est forum;
Nam si ego iuratus peiorem hominem quaererem
Cocum, non potui, quam hunc, quem duco, ducere,
Multiloquom, gloriosum, insulsum, inutilem.
Quin ob eam rem Orcus recipere ad se noluit,
Vti sit hic, qui mortuis coenam coquat:
Nam hic solus illis coquere quod placeat potest.

COCVS

Si me arbitrabare isto pacto, ut praedicas,
Cur conducebas?

787. *qui*) Sic MSS. et vett. edd., quod cur mutarit bonus vir Angelius, et insulsum istud *quoi* (nam sic eo auctore nunc legunt) nobis obtruserit, non intelligo. Bene antiquam lectionem asserit Gronovius, comparatis Truc. 80 et illis Catulli (20): *Meisque pinguis agnus ex ovilibus Gravem domum remittit aere dexteram*, et Virgilii (Eclog. I, 36): *Non unquam gravis aere domum mihi dextra redibat.* Similiter quoque parasitus alicuius cibo impensior, h. e. gravior, factus dicitur Capt. 738.,

793. *forinum* dedi pro vulgato *furinum*, lepidiore παρονομασίᾳ. Vid. ad Asin. 530.

798. Soloece libri: *Vt esset hic, qui mortuis coenam coquat.* Cf. Amph. 332.

810. *drachma issent*) Sic Dousa Centur. pag. 406; recte quidem; et huc vergunt codd. MSS., quorum alter *drachmis sent*, alter *drachmis essent*. Inconcinne vulgatae edd., *Illi drachmis essent*, quod perperam defendit Gronovius; nec placent aliorum commenta *drachmissant*, *drachmis sunt*.

BALLIO

Inopia: alius non erat.
Sed cur sedebas in foro, si eras cocus,
Tu solus praeter alios?

COCVS

Ego dicam tibi.
Hominum avaritia ego factus sum improbior cocus,
Non meopte ingenio.

BALLIO

Qua istuc ratione?

COCVS

Eloquar.
Quia enim, quom extemplo veniunt conductum cocum,
Nemo illum quaerit, qui optumus et carissumust;
Illum conducunt potius, qui vilissumust.
Hoc ego fui hodie solus obsessor fori.
Illi drachma issent miseri; me nemo potest
Minoris quisquam nummo ut surgam subigere.
Non ego item coenam condio, ut alii coci,
Qui mihi condita prata in patinis proferunt,
Boves qui convivas faciant, herbasque oggerunt,
Eas herbas herbis aliis porro condiunt:
Indunt coriandrum, feniculum, allium, atrum olus,
Adponunt rumicem, brassicam, betam, blitum,
Eo laserpiti libram pondo diluont;
Teritur sinapi sceleratum; illis, qui terunt,

813. Τὸ *mihi* familiariter παρέλκει. Vid. Parei lexic. Plaul. h. v.

814. *Boves* monosyllabum. Conf. Amph. prol. 90. Male autem libri, *faciunt*, tanquam revera bobus coquere dicantur isti, non *coquere*, quod bobus placeat potius quam hominibus; quae mens Plauti.

819. Libri inconcinne: *Teritur sinapis scelerata cum illis: qui terunt* etc. MSS. *T. sinapis celera cum illis* etc., h. e. *T. sinapi sceleratum, illis* —. Charisius p. 47 Putsch.: « Cummi et Sinapi graeca sunt, et Plautus dixit *Teritur sinapi.* » Quamquam idem rursus ibid. pag. 117: « Plautus in Pseudolo: *Teritur sinapis scelerata, quom illi qui terit priusquam contrivit oculi* etc. » Priscianus autem pag. 682 eodem plane modo haec laudat

Priusquam teruerunt, oculi ut extillent, facit.
Ei homines coenas sibi coquint! Quom condiunt,
Non condimentis condiunt, sed strigibus,
Vivis convivis intestina quae exedint.
Hoc hic quidem homines tam brevem vitam colunt,
Quom hasce herbas huiusmodi in suom alvom congerunt,
Formidolosas dictu, non esu modo.
Quas herbas pecudes non edunt, homines edunt.

BALLIO

Quid tu? divinis condimentis utere,
Qui prorogare vitam possis hominibus,
Qui ea culpes condimenta?

COCVS

Audacter dicito:
Nam vel ducenos annos poterunt vivere,
Meas qui esitabunt escas, quas condivero.
Nam ego cicilendrum quando in patinas indidi,
Aut sipolindrum aut macidem aut sancaptidem,
Eae ipsae se patinae fervefaciunt eloco.
Haec ad Neptuni pecudes condimenta sunt.
Terrestres pecudes cicimandro condio aut
Hapalopside aut cataractria.

BALLIO

At te Iupiter
Dîque omnes perdant cum condimentis tuis

quo in vulgatis exstant; sicut etiam Probus pag. 1447 et 1470 Plautum in hac fabula declinavisse monet *haec sinapis*.

820. *teruerunt*) Sic reposui ἀρχαϊκῶς secundum Priscianum, laudatum Dousae Centur. quo loco huius meminit; quomodo, monente Dousa, etiam Tibullus I, 4, 42: *Aut operi insuetas atteruisse manus*. Velius Longus de Orthographia pag. 2234 Putsch.: — « Virgilius, secutus antiquos quum posset (male legitur *possit*) dicere *teruisse* non impediente metro, maluit dicere *Nec te poeniteat calamo trivisse labellum*, et *Hinc radios trivere rotis*. » Edd. *triverunt*.

821. *coquint*) Vid. ad Men. 14. Sic *exedint* 823.

828. *Quid tu?*) Vid. Aul. 138.

835. Libri metro perdito, *sese*.

Cumque tuis istis omnibus mendaciis!

COCVS

Sine, sis, loqui me.

BALLIO

Loquere, atque i in malam crucem!

COCVS

Vbi omnes patinae fervent, omnis aperio;
Ibi odos demissis pedibus in coelum volat.

BALLIO

Demissis pedibus?

COCVS

Peccavi insciens quidem:
Quia enim demissis manibus volui dicere.
Eum odorem coenat Iupiter cotidie.

BALLIO

Si nusquam is coctum, quidnam coenat Iupiter?

COCVS

It incoenatus cubitum.

BALLIO

In' in malam crucem?
Istaccine causa tibi hodie numum dabo?

COCVS

Fateor equidem esse me cocum carissumum;

840. Vulgo versu pentametro: *Cumque tuis omnibus mendaciis.* Tò *istis* legitur in edd. Brix. Iunt. Ald. Par. Taubm.

841. Tò *i* liquescit. Vid. ad Ba. 716.

843–846. Vulgo hi versus hoc ordine leguntur, *Is* (nam sic libri, quod correxit Acidalius Divinatt. in Plaut. pag. 357) *odos* — *Eum in odorem* (lectio solocca atque absurda, quam idem emendavit et I. Gulielmius; MSS. forte geminata *m* litera: *Eum modorem*) — BA. *Odor* (glossema hoc, quod delendum vidi metri gratia) *demissis ped.?* Co. *peccavi insciens.* BA. *Quid est?* (MSS. *quidem.* Vid. ad Capt. 500.) Co. *quia enim* — BA. *Si nusquam* etc. Sensit traiectionem Acidalius l. l.

848. Vulgo, — *cubitum.* BA. *i in m. c.* Decurtatus et edd. primae: — *cub.* BA. *in mal. c.*, semel ponentibus more suo scribis, quae bis exaranda erant. Iam et metrum constat,

Verum pro pretio facio ut opera adpareat
Mea, quo conductus veni.

BALLIO

Ad furandum quidem.

COCVS

An invenire postulas quemquam cocum,
Nisi milüinis aut aquilinis ungulis?

BALLIO

An tu coquinatum te ire quoquam postulas,
Quin ibi constrictis ungulis coenam coquas?
Nunc adeo tu, qui meus es, iam edico tibi,
Vt nostra properes amolirier omnia;
Tum ut huius oculos in oculis habeas tuis.
Quoquo hic spectabit, eo tu spectato simul;
Si quo hic gradietur, pariter progredimino;
Manum si protollet, pariter proferto manum;
Suom si quid sumet, id tu sinito sumere;
Si nostrum sumet, tu teneto altrinsecus;
Si iste ibit, ito; stabit, adstato simul;
Si conquiniscet iste, ceveto simul.
Item his discipulis privos custodes dabo.

COCVS

Habe modo bonum animum.

BALLIO

Quaeso, qui possim, doce
Bonum animum habere, qui te ad me adducam domum?

852 sqq. *Ad furandum*) Vid. Aul. 356.

857. Anacoluthon. Cf. Aul. 300.

858. Ἀμέτρως libri: *Vti* (MSS. *Vt*) *nostra properes amoliri omnia.*

861. *progredimino*) Sic V. C. probante Lambino et Meursio in Exercitatt. critt. ad hanc fabulam, quomodo *praefamino* legitur apud Catonem, *famino* apud Festum. Decurt. et vett. edd. *progredimini*; vulgo, *pregrediminor*.

869. *Bonum*) Sententia et versu iubentibus hoc addit Acidalius Divinatt. in Pl. pag. 358. Bene autem monet Taubmannus, nihil frequentius fieri, quam ut vox omittatur propterea quod proxime praecesserit.

COCVS

Quia sorbitione faciam ego hodie te mea,
Item ut Medea Peliam concoxit senem,
Quem medicamento et suis venenis dicitur
Fecisse rursus ex sene adulescentulum:
Item ego te faciam.

BALLIO

Eho, an etiam veneficus?

COCVS

Imo vero edepol hominum servator magis.

BALLIO

Hem, mane! quanti unum me coquinare perdoces?

COCVS

Quid?

BALLIO

Vt te servem, ne quid subripias mihi.

COCVS

Si credis, numo; si non, ne mina quidem.
Sed utrum amicis hodie an inimicis tuis
Daturus coenam?

BALLIO

Pol ego amicis scilicet.

COCVS

Quin tu illo inimicos potius, quam amicos, vocas?
Nam ego ita convivis coenam conditam dabo
Hodie, atque ita *suavi* suavitate condiam,
Vt quisque quidque conditum gustaverit,

874. Vulgo invitis MSS. *Eho, an tu et. ven.?*

876. Libri interpretatione inconciuna: BA. *Hem mane. quanti istuc unum me coquinare perdoces?*

880. *Daturus*) Cf. Amph. 168.

881. *illo*) ad coenam. Hoc reponendum cum Pistore an delendum potius esset verbum, dubitavit l. l. Acidalius. Sed abesse id non sinit versus. Libri omnino male, *illos*.

883. *suavi*) Hoc addendum vidit Taubmannus. Sic Ba. 82, *suavis suaviatio*, et amat Hic einsmodi paronomasias.

Ipsos sibi faciam ut digitos praerodant suos.

BALLIO

Quaeso hercle, priusquam quidquam convivis dabis,
Gustato tute prius et discipulis dato,
Vt praerodatis vostras furtificas manus.

COCVS

Fortasse haec tu nunc mihi non credas, quae loquor.

BALLIO

Molestus ne sis. Nimium tinnis: non places.
Hem, illic ego habito: intro huc abi, et coenam coque
Propere.

PVER

Quin tu is adcubitum? et convivas cedo:
Conrumpitur iam coena.

BALLIO

Hem, subolem, sis, vide!
Iam hic quoque scelestus est coqui sublingio.
Profecto, quid nunc primum caveam, nescio:
Ita in aedibus sunt fures, praedo in proxumo est:
Nam a me hic vicinus apud forum paulo prius,
Pater Callidori, opere ecfecit maxumo,
Vt mihi caverem a Pseudolo servo suo,
Neu fidem ei haberem: nam circumire in hunc diem,
Vt me, si posset, muliere intervorteret.
Eum promisisse firmiter dixit sibi,

885. Soloece legitur, *praerodat*. *Ipsus* placet Dousae Centur. p. 410.

889. Vett. edd. *credis*.

890. Libri metro pessumdato: — *nimium iam tinnis* etc. Tò *iam* ortum ex antecedente — *ium*. — *non places*. V. C. *non taces?* quod praetulit Pareus.

892. *Quin tu is*) Mss. *Quin uis*, quod recte sic Pareus interpretatur. Vulgo, *Quin is*.

896. *fures*) Cf. supra 852.

897. *Nam*) Male libri, *Iam*. Sensit etiam Acidalius.

898. Vulgo, *Pater Calidori opere petivit maxumo*. Sed MSS. *P. C. opere fecit max.*, h. e. opere effecit max., quomodo Cicero, *quod a Curione effeceram* etc. Nomen Callidori non liquescit. Vid. Amph. 341.

Sese abducturum a me dolis Phoenicium.
Nunc ibo intro atque edicam familiaribus,
Profecto ne quis quidquam credat Pseudolo.

PSEVDOLVS. SIMMIA.

PSEVDOLVS

Si unquam quemquam dî inmortales voluere esse auxilio adiutum, t. t. IV, 1.
Med et Callidorum volunt servatum esse et lenonem extinctum,
Quom te adiutorem genuerunt mihi, tam doctum hominem atque astutum.
Sed ubi ille est? Sumne ego homo insipiens, qui haec mecum egomet loquor solus? as. ex t. d. et i. d. c.
Dedit verba mi hercle, ut opinor! malus cum malo stulte cavi! as. ex 3 i. h.
Tum pol ego interii, homo si illic abiit, as. ex 2 i. h.
Neque hoc opus, quod volui, ego hodie eciciam.
Sed eccum video verbeream statuam. Vt
Magnifice se infert! i. h. cl.
Hem, te hercle ego circumspectabam: nimis metuebam male, ne abisses. t. t.

SIMMIA

Fuit meum officium, ut facerem, fateor.

PSEVDOLVS

Vbi restiteras?

907. Vulgo: — *adiutum*, *Tum me Callidorum* etc. Sed istud *Tum* ex praecedente syllaba ortum esse, iam alii sunt subodorati, quibus planissime assentior.

909. Verbum *loquor* prius o elidit, qua de re vid. Amph. prol. 74.

910. Simile quid patiuntur verba *Dedit* et *malo*. — Vid. de his metris ad Amph. 422.

911. 914. Inconcinne libri, *ille*, et mox, *ut magnifice infert sese!*

SIMMIA

Vbi mihi lubitum est.

PSEVDOLVS

Istuc ego iam sat scio.

SIMMIA

Cur ergo, quod scis, me rogas? t. t. c.

PSEVDOLVS

At hoc volo monere te.

SIMMIA

Monendus ne me moneat. i. t. c.

PSEVDOLVS

Nimis tandem ego abs te contemnor.

SIMMIA

Quippe ego te ni contemnam, as. ex 3 i. h.
Stratioticus homo qui cluar?

PSEVDOLVS

Iam hoc volo, quod occeptum est, agi. i. t.

SIMMIA

Numquid agere aliud me vides? i. d.

PSEVDOLVS

Ambula ergo cito.

SIMMIA

Imo otiose volo. c. t.

PSEVDOLVS

Haec ea occasio est: dum ille dormit, volo
Tu prior ut occupes adire. i. d. h.

SIMMIA

Quid properas? placide! ne time! Ita ille faxit Iupiter, i. t.
Vt ille palam ibidem adsit, quiqui ille est, qui adest a milite!

920. Codd. numero insuaviore, *clueat*. Vid. Parei lexic. Plaut. v. *Cluo* et *Clueo* etc.

921. 924. Clausulae. Vid. ad Epid. 197 sq.

925. *timĕ*) Cf. Ampb. 341.

926. Inconcinne libri: — *assiet*, *Quisquis ille est* etc., sicut haec fere omnia leguntur.

Nunquam edepol potior ille erit Harpax, quam ego.
Habe animum bonum:
Pulcre ego hanc explicatam tibi rem dabo. c. t.
Sic ego illunc dolis atque mendaciis
In timorem dabo militarem advenam,
Ipse sese ut neget esse eum, qui siet,
Meque ut esse autumet, qui ipsus est.

PSEVDOLVS

Qui potest?

SIMMIA

Occidis me, quom istuc rogitas!

PSEVDOLVS

Hominem lepidum b. t.
Te quoque etiam dolis atque mendaciis! c. t.
Iupiter te mihi servet!

SIMMIA

Imo mihi!
Sed vide, ornatus hic satisne condecet. as. ex c. d. et t. h.

PSEVDOLVS

Optume habet.

933. Item corrupto numero edd. —*rogitas.* Ps. o *hominem lep.* Et minus recte interpungunt*—*lepidum! te quoque etiam dolis Atque etiam* (nam haec librorum lectio, putida illa quidem et inconcinna) *mendaciis, Iuppiter te mihi servet.* Acidalius Divv. in Pl. pag. 359: «Non, *inquit*, video, sententiae quid illis verbis intermediis subsit *te quoque etiam dolis Atque etiam mendaciis;* maxime, quoad Pseudolo tribuuntur. Nam si Simiae sycophantae possis interpretari de mutua laudatione: te quoque etiam scilicet hominem lepidum dolis ac mendaciis. Etsi longe etiam alia tum non sit absurda explicatio, si dicas, hoc Simiam velle eadem elliptica oratione: te quoque ipsum ita fecerim dolis mendaciisque, ut esse te eum, qui sis, neges; quod quidem iamiam promiserat advenae militari se facturum.» Recte vidit vir doctus, τὸ *lepidum* ad sequentia pertinere, et eam sententiam bene est interpretatus, quomodo habes Mil. 655 sq.: — *non invenies alterum Lepidiorem ad omnes res* etc. Caeterum a vero aberravit.

936. Libri, —*satis me condecet. Satin'* seu *Satisne* usitatum in hoc genere, non *Satis*; quod animadvertit etiam Acidalius. De metro vid. tom. I, pag. 129.

SIMMIA

Esto.

PSEVDOLVS

Tantum tibi dî boni
Inmortales duint,
Quantum tu tibi optes: nam si exoptem, quantum dignus, tantum, t. t.
Minus nihilo est: neque ego homine hoc quemquam vidi mage malum et maleficum.

SIMMIA

Tun' id mihi?

PSEVDOLVS

Taceo. Sed ego quae tibi bona dabo et faciam, si hanc rem
Sobrie adcurassis!

SIMMIA

Potin', ut taceas? Memorem facit inmemorem,
Qui monet, memor quod meminit. Omnia teneo; in pectore t. t. c.
Condita sunt; meditati docte sunt doli.

PSEVDOLVS

Probus hic homo
Est.

SIMMIA

Neque hic est, neque ego.

PSEVDOLVS

At vide ne titubes.

SIMMIA

Potin', ut taceas? as. ex t. d. et i. d. c.

937. *Esto*) Εἶεν.

939. Vulgo interpretatione inconcinna: — *quantum dignus, tantum dent, Minus* etc. *Dignus*, h. e. dignus es. Cf. Amph. 168.

941. *bona*) Vulgo, *dona*; sed indigna Plauto locutio *dona facere*, ut recte monet Dousa Centur. pag. 412 sq. cuius emendationem expressimus.

945. Tὸ *Est* primo versu a me positum metri gratia ne mireris, facient dicta Aul. 132.

PSEVDOLVS

Ita me dî ament....

SIMMIA

Ita non facient. Mera iam mendacia fundes.

PSEVDOLVS

Vt ego ob tuam te, Simmia, perfidiam amo et metuo et magnifico!

SIMMIA

Ego istuc aliis dare condidici; mi obtrudere non potes palpum.

PSEVDOLVS

Vt ego te hodie accipiam lepide, ubi ecfeceris hoc opus....

SIMMIA

Ha ha he!

PSEVDOLVS

Lepido victu, vino, unguentis, et inter pocula pulpamentis! as. ex t. d. et i. d. h.

Ibidem una aderit mulier lepida, tibi savia super savia quae det.

SIMMIA

Lepide accipis me.

PSEVDOLVS

Imo si ecficis, tum faxo mage dicas. as. ex 3 i. h.

SIMMIA

Ni ecfecero, cruciabiliter carnufex me accipito!
Sed propera mihi monstrare, ubi sit ostium aedium. t. t. c.

PSEVDOLVS

Tertium hoc est.

SIMMIA

St, tace: aedes hiscunt.

946. *dî*) Vid. Amph. 149.

948. Minus concinne libri, *non potes.*

950 sq. De metro vid. Ba. 1160.

952 sq. Vid. Amph. 422.

953. Libri versu ὑπερμέτρῳ: *Sed propera mihi monstrare, ubi ostium* (male Gron. Ern. *hostium*) *lenonis aedium.* MSS. — *monstrare ubi sit os leno aedium.*

PSEVDOLVS

Credo animo male est

Aedibus.

SIMMIA

Quid iam?

PSEVDOLVS

Quia edepol ipsum lenonem evomunt.

SIMMIA

Illiccine est?

PSEVDOLVS

Illic est.

SIMMIA

Mala merx est, Pseudole: illuc, sis, vide: i. t.
Non prorsus, verum ex transvorso cedit, quasi cancer solet.

BALLIO. PSEVDOLVS. SIMMIA.

BALLIO

Minus malum hunc hominem esse opinor, quam esse censebam, cocum: t. t. c. IV, 2.
Nam nihil etiamdum harpagavit praeter cyathum et cantharum.

PSEVDOLVS

Heus tu, nunc occasio est et tempus!

SIMMIA

Tecum sentio.

PSEVDOLVS

Ingredere in viam dolose; ego hic in insidiis ero.

957. *Pseudole*) Hoc nomen perscribendum vidi loco notae personae servuli, itaque sententiam et metrum simul expedivi: nam propterea malam mercem vocat Simmia Ballionem, quia transversus it, quasi cancer. Legilur enim: Si. *Illiccine est*? Ps. *illic est*. Si. *mala merx est*. Ps. *illuc sis vide* etc. Errari circa nomina personarum monuimus Amph. 436.

962. Vulgo illata copula praeter usum proborum scriptorum, inpri-

SIMMIA

Habui numerum sedulo: hoc est sextum a porta proximum

Angiportum: in id angiportum me devorti iusserat. 964

Quotumas aedis dixerit, id ego admodum incerto scio.

BALLIO

Quis hic homo chlamydatus est, aut unde est, aut quem quaeritat?

Peregrina facies videtur hominis atque ignobilis.

SIMMIA

Sed eccum, qui ex incerto faciet mihi, quod quaero, certius.

BALLIO

Ad me adit recta: unde ego hominem hunc esse dicam gentium?

SIMMIA

Heus tu, qui cum hircina stas barba, responde, quod rogo. 970

BALLIO

Eho, an non prius salutas?

SIMMIA

Nulla est mihi salus dataria.

BALLIO

Nam pol hinc tantundem accipies.

PSEVDOLVS

Iam inde a principio probe!

mis Nostri, in hoc genere, — *dolose. et ego hic i. i. e.* V. C., *dolo sego et hic* etc., quod primitus fuisse videtur, *dolose. egod hic* etc., de quo vid. Amph. prol. 149. Sed τῷ *d* ephelcystico hic nihil opus.

970. *stas*) Ita MSS. et vett. edd. Decet militare verbum *calonem*, qualem agit Simmia. Cf. Amph. 85. Vulgo, *astas*.

972. *probe*) Vett. edd. *probus*. MSS. *probi*, sicut infra 1176 *Strenui*; et solent *e* et *i* literae commutari: vid. Mil. 313. Nam Simmiam tantum curat Pseudolus per totam scenam, neque Ballionis ista *Nam pol hinc tan-*

SIMMIA

Ecquem in angiporto hoc hominem tu novisti? te rogo.

BALLIO

Egomet me.

SIMMIA

Pauci istuc faciunt homines, quod tu praedicas:
Nam in foro vix decimus quisque est, qui ipsus sese noverit.

PSEVDOLVS

Salvos sum: iam philosophatur.

SIMMIA

Hominem ego hic quaero malum,
Legirupam, inpium, periurum, atque inprobum.

BALLIO.

Me quaeritat:
Nam *mi* illaec sunt cognomenta. Nomen si memoret modo. —
Quid ei est homini nomen?

SIMMIA

Leno Ballio.

BALLIO

Scivin' ego?
Ipse ego is sum, adulescens, quem tu quaeritas.

SIMMIA

Tun' Ballio es?

BALLIO

Ego enimvero is sum.

SIMMIA

Vt vestitus est perfossor parietum!

tandem accipies merentur laudem, meretur commentum sycophantae, non esse sibi salutem datariam, de quo cf. infra 1005 sqq.

976. *Salvos sum: iam philosophatur*) Cf. Capt. 215.

978. Τὸ *mi*, quod vulgo abest, quomodo interciderit, quis non videt? Plane autem id requirit versus

981. *perfossor parietum*) Τοιχω-

BALLIO

Credo, in tenebris conspicatus si sis me, abstineas manum.

SIMMIA

Herus meus tibi me salutem multam voluit dicere.
Hanc epistolam accipe a me: hanc me tibi iussit dare.

BALLIO

Quis is homo est, qui iussit?

PSEVDOLVS

Perii, nunc homo in medio luto est!
Nomen nescit: haeret haec res.

BALLIO

Quem hanc misisse ad me autumas?

SIMMIA

Nosce imaginem: tute eius nomen memorato mihi,
Vt sciam, te Ballionem esse ipsum.

BALLIO

Cedo mi epistolam.

SIMMIA

Accipe et cognosce signum.

BALLIO

Oho, Polymachaeroplacides
Purus putust ipsus! novi. Heus, Polymachaeroplacides
Nomen est.

ρύχε. Cf. Epid. 324. Mirari autem se fingit vestitum lenonium sycophanta, tanquam homo militaris, qui in castris usque habitarit et ignoret mores urbanos.

990. Vulgo sic distinguitur: — *novi: heus!* SIM. *Polymachaeropl. Nomen est. scio iam* etc. Sed optime Acidalius Divv. in Plaut. pag. 361: « Non, *inquit*, Simia nomen profitetur heri ficti, quod ante nescierat, sed leno iussus ab eo memorare. Hic accepta epistola signum cognoscens, militis imaginem agnoscit, et quasi secum ista primo *eho Polym. purus putus est ipsus, novi*: tum ad sycophantam: *heus, Polym. nomen est.* Atque ibi ille: Iam postquam nomen es hoc elocutus, inquit, recte tibi datam epistolam scio etc. »

SIMMIA

Scio iam, tibi recte me dedisse epistolam:
Postquam Polymachaeroplacidae elocutus nomen es.

BALLIO

Sed quid agit?

SIMMIA

Quod homo edepol fortis atque bellator probus.
Sed propera hanc perlegere, quaeso, epistolam (ita negotium est)
Atque accipere argentum actutum mulieremque emittere:
Nam necesse hodie Sicyoni me esse, aut cras mortem exsequi:
Ita herus meus est imperiosus.

BALLIO

Novi; notis praedicas.

SIMMIA

Propera perlegere ergo epistolam.

BALLIO

Id ago, si taceas modo.
« Miles lenoni Ballioni epistolam i. s.
Conscriptam mittit Polymachaeroplacides,
Imagine obsignatam, quae inter nos duo
Convenit olim. »

SIMMIA

Symbolum est in epistola.

BALLIO

Video et cognosco signum. Sed in epistola
Nullam salutem mitterene scriptam solet?

SIMMIA

Ita militaris disciplina est, Ballio:
Manu salutem mittunt benevolentibus;

995. Vulgo recepto glossemate inconcinno: — *mulieremque mihi emittere.*

Eadem malam rem mittunt malevolentibus.
Sed ut occepisti, perge operam experirier,
Quid epistola ista narret.

BALLIO

Ausculta modo.
« Harpax calator meus est, ad te qui venit . . . . »
Tune es is Harpax?

SIMMIA

Ego sum.

BALLIO

« Atque iste Harpax quidem,
Qui epistolam istam fert, ab eo argentum accipi
Et cum eo simitu mulierem mitti volo.
Salutem scriptam dignum est dignis mittere;
Te si arbitrarem dignum, misissem tibi. »

SIMMIA

Quid nunc?

BALLIO

Argentum des, abducas mulierem.

SIMMIA

Vter remoratur?

BALLIO

Quin sequere ergo intro.

SIMMIA

Sequor.

1008. *Sed ut oc.*) Cf. Curc. 43.

1011 sq. Inepte et scabro numero codd.: *Tune is ĕs* | *Harpax?* | SIM. *ego sum*, *atque ipse Harpax quidem.* BAL. *Qui epistolam istam fert* etc. Nam quid est, quod non Harpacem modo, sed etiam ipsum quidem Harpacem se esse affirmet Simmia? Nempe hoc absurdum, et illa *Atque i. Harp.* quidem tribuenda Ballioni, sed ut verba epistolae et τῷ *ipse* cum *iste* commutato: nam hoc quidem sententiae convenit, sicut supra 917 vett. edd. recte *Istuc*, ubi V. C. a manu prima *Ipsum*, Decurl. *Ipsuc.*

PSEVDOLVS

IV, 3.

Peiorem ego hominem magisque vorsute malum i. s.
Nunquam edepol quemquam vidi, quam hic est Simmia;
Nimisque ego illum hominem metuo et formido male,
Ne malus item erga me sit, ut erga illunc fuit:
Ne in re secunda nunc mi obvortat cornua,
Si occasionem capsit, qui siet malus.
Atque edepol equidem nolo: nam illi bene volo.
Nunc in metu sum maxumo triplici modo:
Primum omnium iam hunc conparem metuo meum,
Ne deserat med atque ad hostis transeat;
Metuo autem, ne herus redeat etiamdum a foro:
Ne capta praeda capti praedones fuant;
Quom haec metuo, metuo, ne ille huc Harpax advenat,
Priusquam hinc hic Harpax abierit cum muliere.
Perii hercle! nimium tarde egrediuntur foras!
Cor conligatis vasis exspectat meum,
Si non educat mulierem secum simul,
Vt exulatum ex pectore aufugiat meo.
Victor sum: vici cautos custodes meos!

1027. Libri metro corrupto, *me*. Cf. Amph. prol. 149.
1028. *nē*) Vid. Amph. 149.
1030. *advenat*) Ita V. C., ut metrum reponi iubet. Vid. Aul. 110. Vulgo *adveniat*.

SIMMIA. PSEVDOLVS.

SIMMIA

Ne plora: nescis, ut sit res, Phoenicium; i. s. IV, 4.
Verum haud multo post faxo scibis adcubans.
Non ego te ad illum duco dentatum virum
Macedoniensem, qui te nunc flentem facit.
Quoiam esse te vis maxume, ad eum duco te.
Callidorum haud multo post faxo amplexabere.

PSEVDOLVS

Quid tu intus, quaeso, desedisti? Quam diu
Mihi cor retunsum est oppugnando pectore!
Occasionem reperisti, verbero,
Vbi perconteris me insidiis hostilibus?

SIMMIA

Quin hinc metimur gradibus militariis?

PSEVDOLVS

Atqui edepol, quamquam nequam homo es, recte mones.
Ite hac, triumphi, ad cantharum recta via!

1042. *faxo amplexabere*) V. Curcul. 582.

1045 sq. Male haec Simmiae tribuuntur, tanquam is occasionem reperisse dicat Pseudolum, ubi sibi insidietur, cuius rei nec vola nec vestigium in superioribus.

1047. Haec quoque interrogantur, secus ac vulgo fit in libris; h. e. *Cur non hinc metimur g. m.?* Frustra turbant.

BALLIO

IV, 5.

Ha ha he! nunc demum mi animus in tuto est loco, i. s.
Postquam iste hinc abiit atque abduxit mulierem.
Lubet nunc venire Pseudolum, scelerum caput,
Abducere a me mulierem fallaciis.
Conceptis hercle verbis, satis certo scio,
Ego periurare mavelim me millies,
Quam mi illum verba per deridiculum dare.
Nunc deridebo hercle hominem, si convenero;
Verum in pistrinum, credo, ut convenit, fore.
Nunc ego Simonem mi obviam veniat velim,
Vt mea laetitia laetus promiscam siet.

SIMO. BALLIO.

Simo

Viso, quid rerum meus Vlysses egerit, i. s. IV, 6.
Iamne habeat signum ex arce Balliouia.

Ballio

O fortunate, cedo fortunatam manum!

1050. *Ha ha he*) Sic lego, ut supra 919 et passim apud Hunc et Afrum. Vulgo *Ha hae;* vett. edd *babae.*

1052. Vulgo invitis MSS. et vett. edd. et versu, *Mihi libet nunc* etc.

1055. Libri in ordinem recepto glossemate inepto atque inconcinno, *Et abducere* etc. Ineptum enim est, lenonem cupere ut mulierem abducat Pseudolus. Sed hoc se ait cupere, ut veniat servus abducere Phoenicium, h. e. abductum eam, sicut non semel usurpari infinitivum pro gerundio, more Graecorum, docent Vechner. Hellenolex. I, 2, 17 extrem. Viger. de Idiotismm. gr. ling. V, 3, 7.

1063 sq. Libri versu ὑπερμέτρῳ: — — *manum*, *Simo!* St. *quid est?* etc. Τὸ *Simo* ortum ex sequente personae nota. Cf. Amph. 436.,

SIMO

Quid est?

BALLIO

Iam ....

SIMO

Quid iam?

BALLIO

Nihil est, quod metuas.

SIMO

Quid est?

Venitne homo ad te?

BALLIO

Non.

SIMO

Quid est igitur boni?

BALLIO

Minae viginti sanae ac salvae sunt tibi,
Hodie quas abs te indu est stipulatus Pseudolus.

SIMO

Velim quidem hercle!

BALLIO

Roga me viginti minas,
Si illic hodie illa sit potitus muliere,
Sive eam tuo gnato hodie, ut promisit, dabit.
Roga, obsecro hercle (gestio promittere):

1067. Codd. soloece et inconcinne: *Hodie quas abs te inde est instipulatus Ps.*; non recte faciunt, qui reponunt *H. q. abs te indest stip. Ps.*, tanquam sic dici possit pro eo quod est *q. abs te est instipulatus Ps.*, quum *inde*, vel, si diis placet, *ind* pro *in* prorsus sit inusitatum. Vidit hic aliquid Scriverius, qui legendum censet — *ab te industipulatus Ps.*, nisi quod propius scripturam veterem reponere mihi videor, usurpata tmesi, de qua cf. Ba. 518, Mil. 914, Pers. 705, Stich. 64: *H. q. abs te indu est stip. Ps.* Huius glossema est, quod legitur apud Priscianum pag. 792 Putsch. *H. q. abs te est instipulatus Ps.* In MSS. Plauti vera lectio, sed depravata, et eius interpretamentum simul posita.

1069. *illic*) Ita vett. edd., in his Iunt. Ald., et hoc versus sibi poscit (nam vulgatum *ille* ἄμετρον); id quod etiam intellexit Pareus, intelligere noluit invidus Taubmannus.

1071. Edd. reduvioso versu: *Rogato hercle obsecro: gest. prom.* Vett.

Omnibus modis tibi esse rem ut salvam scias;
Atque etiam habeto mulierem dono tibi.

SIMO

Nullum periclum est, quod sciam, stipularier,
Vt concepisti verba. Viginti minas
Dabin'?

BALLIO

Dabuntur.

SIMO

Hoc quidem actum est haud male.
Sed hominem convenistin'?

BALLIO

Imo ambo simul.

SIMO

Quid ait? quid narrat, quaeso? quid dixit tibi?

BALLIO

Nugas theatri, verba, quae in comoediis
Solent lenoni dici, quae pueri sciunt:
Malum et scelestum et periurum aibat esse me.

SIMO

Pol haud mentitust.

BALLIO

Ergo haud iratus fui:
Nam quanti refert, te nec recte dicere,
Qui nihil faciat quique inficias non eat?

SIMO

Sed quid est, quod non metuam ab eo? id audire expeto.

edd. *Rogato obsecro hercle: g. p.*, et sic Pareus quoque, scriptos haud dubie secutus suos. Vnde emendandum vidi *Roga obs. hercle* etc. *Rogato* exarasse videntur propterea quod mox legitur *habeto*. Sed promiscue usurpari solent imperativi tempora, ut passim est videre.

1077. *ambo*) Sic edd. primae; quod elegantius vulgato *ambos*, et Nostro satis usitatum. Vid. Parei lexic. Plaut. h. v.

1085. Vulgo omnino male, seu sententiae seu metri rationem habeas: Si. *Quid est, quod non metuas ab eo? id a. e.* Dixerat supra 1064 Ballio,

BALLIO

Quia nunquam mulierem a me abducet, nec potest
Iam. Meministine, tibi me dudum dicere,
Eam venisse militi Macedonio?

SIMO

Memini.

BALLIO

Hem, illius servos huc ad me argentum attulit
Et obsignatum symbolum . . . .

SIMO

Quid postea?

BALLIO

Qui inter me atque illum militem convenerat,
Is secum abduxit mulierem haud multo prius.

SIMO

Bonan' fide istuc dicis?

BALLIO

Vnde ea sit mihi?

SIMO

Vide modo, ne illic sit contechnatus quidpiam.

BALLIO

Epistola atque imago me certum facit.
Quin quidem illam in Sicyonem ex urbe abduxit modo.

SIMO

Bene hercle factum! Quid ego cesso Pseudolum

nihil iam seni metuendum esse. Hoc secum reputans h. l. Simo: *Sed quid est, quod non metuam ab eo?* i. e. non metuas: nam se ipsum non metuere nusquam in superioribus dixit leno. *Sed* coniungendis servit orationibus, sicut monui Amph. 938, neque metrum impedit, si τὸ *i* in *quid* elidatur, sicut fieri docui ibid. prol. 74. Est autem interceptum a nota personae simili, quae antecedit.

1094. Τὸ *modo* prius *o* elidit metri gratia. Vid. praeced. annot.

1096. Vulgo ὑπερμέτρως: *Quin iam quidem illam in Sicyonem ex urbe adduxit modo.* *Abduxit* Iunt. Ald. Par. Recte autem Acidalius Divv. in Plaut. pag. 362: »Puer, *inquit*, si videat aut neque videat antiquam lectionem; cogitet ipse tamen et praeferat *abduxit*.

Facere; ut det nomen ad molas coloniam?
Sed quis hic homo est chlamydatus?

BALLIO

Non edepol scio,
Nisi ut observemus, quo eat aut quam rem gerat.

HARPAX. SIMO. BALLIO.

HARPAX

Malus et nequam est homo, qui nihili imperium heri facit sui servos; t. t. IV, 7.
Nihili est autem, suom qui officium facere inmemor est, nisi admonitus.
Nam qui liberos eloco se arbitrantur, b. t.
Ex conspectu heri si sui se abdiderunt,
Luxantur, lustrantur, comedunt, quod habent, as. ex
Ii nomen diu ferunt servitutis, (2 i. h.
Nec boni ingenî quidquam in his inest, as. ex 2 t. h.
Nisi uti se inprobis teneant artibus.

1098. Edd. inconcinne: — *ad molarum coloniam*. MSS. bene, *ad molas* (h. e. *molae*) *col.* In ordinem hoc iure suo receptum a Paren. Iunt. Ald. inducto versu septenario, *ad molariam col.*

1099. *hĭc*) Cf. Amph. 136.

1100. *quŏ*) Vid. supra ad 1028.

1102. Inepte edd. — *nisi adeo monitus*, quae scriptura fuit corrupta. Decurtati: nam V. C. *nisi est admonitus*. Legendum excluso interpretamento et pro longa accepta priore syllaba τοῦ *nisi*, de quo vid. Amphitr. 124, *nisi admonitus*.

1103. Inconcinne libri: *N. q. lib. esse illico se arb.*

1105. *Luxantur*) Sic MSS. Nonii, monente Mercero, qui et Festi illud addit: *Luxantur a luxu dictum, id est luxuriantur;* «quasi (Taubmannum audis) Plauti hunc locum habuerit in animo.» Vulgo *Luxuriantur*, quod metro adversatur, de quo vid. Amph. 422. Dicta autem *Luxantur, lustrantur* κατὰ παρονομασίαν, nec sine ambiguitate, quam captavit Plautus.

1106. Verba *Ii* et *diu* monosyllaba. Vid. supra ad 1085.

1107 sq. Vid. Ba. 584 sqq. Legitur autem inconcinne: — — *nisi ut improbis se artibus teneant. cum his mihi* etc. *Istis*, a quibus dissentio, quos odi.

Cum istis mihi nec locus nec sermo convenit, i. s.
Neque iis unquam nobilis fui. Ego, ut mihi imperatum est, as. ex t. d. et i. d. c.
Etsi abest, hic adesse herum arbitror. Nunc ego illum metuo,
Quom hic ne adest, ne, quom adsit, metuam. Ei rei operam dabo. Nam
Me in taberna usque adhuc siverat Syrus, as. ex c. d.
Quoi dedi symbolum. Mansi, ut iusserat (et t. h.
(Leno ubi esset domi, me aibat arcessere); c. t.
Verum ubi non venit, nec vocat, huc venio ultro, ut sciam, quid re sit: t. t.
Ne illic homo me ludificetur; neque quidquam est melius, quam ut pultem hoc,
Atque huc evocem intus aliquem. Leno hoc argentum volo t. t. c.
A me accipiat atque amittat mulierem mecum simul.

BALLIO

Heus tu!

SIMO

Quid vis?

BALLIO

Hic homo meus est.

SIMO

Quidum?

BALLIO

Quia praeda haec mea est:

1109. De metro cf. Epid. 197 sq.
1110 sqq. Vid. tom. I, pag. 128.
1111: *hic*) Vid. ad Amph. 140.
1112. Libri interpretatione inconcinna, *cum hic non adest.* — *metuăm.* Vid. Amph. 341. — *dabō.* Vid. ibid. 475.
1113. Inepte codd. *sineret.* Correxit vir clarissimus Ioh. Henr. Vossius, Homeri interpres, in literis olim ad me datis de Plauti hac editione. Vid. Amph. prol. 81. De metro dictum tom. I, pag. 129.

1116. Inconcinne libri, *Verum ubi is non venit* etc.

1120. Item inconcinne legitur, *Hic h. meust.*

Scortum quaerit; habet argentum. Iam admordere hunc
mihi lubet.

SIMO

Iamne illunc comesurus es?

BALLIO

Dum recens est, b. t.
Dum datur, dum calet, devorari decet. c. t.
Nam boni me viri pauperant; inprobi
Alunt, augent rem meam. Malo popli strenui, inpro-
as. ex 3 i. h.
bi usu mihi sunt. i. h. cl.

SIMO

Malum quod tibi dî dabunt, qui sic scelestus. as. ex b.
d. et i. d. c.

HARPAX

Me nunc conmoror, quom has foris non ferio: ut
as. ex b. d. et i. h.
Sciam, sitne Ballio domi.

BALLIO

Venus mi haec dona
Datat, quom hos huc adigit lucrifugas, damni
Cupidos, qui se suamque aetatem bene curant;
Edunt, bibunt, scortantur. Illi sunt alio ingenio atque
tu, i. t.
Qui neque tibi bene esse patere, et illis, quibus est, in-
vides.

1125 sq. Vulgo: — — *Augent rem meam mali: populi strenui Damno mihi, improbi usui sunt.* Illud *Damno* ex cerebro Camerarii profectum. Pro eo reposui *malo*, sicut habes Curc. 496: *Odio et malo et molestiae, bono usui estis nulli.* De metro cf. Amph. 422.

1127 sqq. Dixi de his metrorum generibus ad Aul. 92–95.

1129 sq. Vulgo inconcinne et nolentibus MSS. *Bona dat, cum* etc.; nec melius Tanbinannus, *B. dat, at cum* etc.. Verba *Dona* et *Bona* saepius confusa: cf. supra 941.

1131. *suamque aetatem*) Cf. supra 109.

HARPAX

Heus, ubi estis vos?

BALLIO

Hic quidem ad me recta habet rectam viam. t. t. c.

HARPAX

Heus, ubi estis vos?

BALLIO

Heus, adulescens, quid istic debetur tibi? — Bene ego ab hoc praedatus ibo. Novi: bona scaeva est mihi.

HARPAX

Ecquis hoc aperit?

BALLIO

Heus, chlamydate, quid istic debetur tibi?

HARPAX

Aedium dominum lenonem Ballionem quaerito.

BALLIO

Quisquis es, adulescens, operam fac conpendî quaerere.

HARPAX

Quid iam?

BALLIO

Quia ted ipsus coram praesens praesentem videt.

HARPAX

Tun' es?

SIMO

Chlamydate, cave, sis, tibi a curio infortunio,
Atque in hunc intende digitum: hic leno est.

BALLIO

At hic est vir probus;

1134. Tò *quidem* pro monosyllabo. Cf. 1085.

1135. Tò *estis* similiter vocalem posteriorem elidere videtur. Certe *quid* liquescit.

1140. Inconcinne libri, *te*. Cf. supra 1027.

1141. Item ἀμέτρως legitur, *Tune is es?* Tò *tibi* monosyllabum. Conf. 1134.

1142. *At hic est* etc. Cf. supra 1099.

Sed tu, probe vir, flagitare saepe clamore in foro,
Quom libella nusquam est, nisi quid leno hic subvenit tibi.

HARPAX

Quin tu mecum fabulare?

BALLIO

Fabulor. Quid vis tibi?

HARPAX

Argentum accipias.

BALLIO

Iamdudum, si des, porrexi manum.

HARPAX

Accipe. Hic sunt quinque argenti lectae numeratae minae.
Hoc tibi herus me iussit ferre Polymachaeroplacides,
Quod deberet, atque ut mecum mitteres Phoenicium.

BALLIO

Herus tuos ....

HARPAX

Ita dico.

BALLIO

Miles ....

HARPAX

Ita loquor.

BALLIO

Macedonius ....

HARPAX

Admodum, inquam.

BALLIO

Te ad me misit Polymachaeroplacides ....

HARPAX

Vera memoras.

1153. sq. Male hoc versu legitur *dares* et sequente *abduceres*. Ibi qui-

BALLIO

Hoc argentum ut mihi dates ....

HARPAX

Si tu quidem es
Leno Ballio.

BALLIO

Atque ut a me mulierem abducas?

HARPAX

Ita.

BALLIO

An Phoenicium esse dixit?

HARPAX

Recte meministi.

BALLIO

Mane:
Iam redeo ad te.

HARPAX

At maturate propera: nam propero. Vides
Iam die multum esse?

BALLIO

Video. Hunc advocare etiam volo.
Mane modo istic: iam revortar ad te. — Quid nunc fit, Simo?
Quid agimus? manufesto hunc hominem teneo, qui argentum attulit.

SIMO

Quid iam?

BALLIO

An nescis, quae sit haec res?

dem reponendum esse *abducas*, ex metro intelligitur: ergo neque hic τὸ *dares* admitti potest absque soloecismo, sed legendum *dates*, quod verbum frequens apud veteres.

1154. Prorsus inconcinne edd. *Phoeniciumne esse d.?* Decurt. et vett. edd.: *Phoenicium esse d.?* V. C. *Phoeniciume esse d.?* à (h. e. *an*) interceptum videtur a praecedente nota personae.

1157. Inconcinne pariter atque inusit te libri, *fiet*. *Quid fit?* formula est amice aliquem compellantis. Terentius Ad. 857: DE. *Quis homo? o Syre noster, salve! quid fit? quid agitur?* Vid. etiam nos ad Andr. 239.

SIMO

Iuxta cum ignarissumis.

BALLIO

Edepol hominem verberonem Pseudolum! ut docte dolum
Conmentust! tantundem argenti, quantum miles debuit,
Dedit huic, atque hominem exornavit, mulierem qui arcesseret.
Pseudolus tuos adlegavit hunc, quasi a Macedonio
Milite esset.

SIMO

Habesne argentum ab homine?

BALLIO

Rogitas, quod vides?

SIMO

Heus, memento ergo dimidium istinc mihi de praeda dare!
Commune istuc esse oportet.

BALLIO

Quid? malum? Id totum tuom est.

HARPAX

Quam mox mi operam das?

BALLIO

Tibi do equidem. — Quid nunc es auctor, Simo?

SIMO

Exploratorem hunc faciamus ludos suppositicium
Adeo, donicum ipsus sese ludos fieri senserit.

BALLIO

Sequere. — Quid ais? Nempe tu illius servos es?

HARPAX

Planissume.

1167. *ės*) Cf. Amph. 863.
1169. Male sic distinguitur, — *suppositicium*. BA. *Adeo* etç. Sensit Acidalius Divv. in Plaut. pag. 363.

BALLIO

Quanti te emit?

HARPAX

Suarum in pugna virium victoria:
Nam ego eram domi imperator summus in patria mea.

BALLIO

An etiam ille unquam expugnavit carcerem, patriam tuam?

HARPAX

Contumeliam si dices, audies.

BALLIO

Quotumo die
Ex Sicyone pervenisti huc?

HARPAX

Altero ad meridiem.

BALLIO

Strenue mehercule isti. — Quamvis pernix hic homo est!
Vbi suram adspicias, scias, posse eum gerere crassas conpedes. —
Quid ais? tune etiam cubitare solitus in cunis puer?

SIMO

Scilicet.

BALLIO

Etiamne facere solitus es? scin' quid loquar?

SIMO

Scilicet solitum esse.

HARPAX

Sanine estis?

1172. *Nam*) Cf. supra 1028. Decurt. *Nam ego dederam*; unde Gruterus et Pareus, *nam egod eram* etc.

1176. *mehercule*) Ita edd. primae, ut metro convenit. Tò *me-* non liquescit: vid. ad Amph. 341. Vulgo, *mehercle*.

1177. *Scias* monosyllabum. Vid. supra ad 1085.

1178. *Quid ais?*) Cf. Merc. 481. Inconcinna vero libri interpretatione: — *cub. solitus es i. c. p.?* Vid. Amphit. 168.

BALLIO

Quid, quod te rogo?
Noctu in vigiliam quando ibat miles, tum tu ibas simul?
Conveniebatne in vaginam tuam machaera militis?

HARPAX

I in malam crucem!

BALLIO

Ire licebit tibi tamen hodie temperi.

HARPAX

Quin tu mulierem mi emittis? aut redde argentum.

BALLIO

Mane.

HARPAX

Quid maneam?

BALLIO

Chlamydem hanc conmemores, quanti conducta est.

HARPAX

Quid est?

BALLIO

Quid meret machaera?

HARPAX

Helleborum hisce hominibus opus est.

BALLIO

Eho.....

HARPAX

Mitte.

BALLIO

Quid mercedis petasus hodie domino demeret?

1180. *Scilicet solitum esse*) Haec rectius Harpaci tribuentur. Eleganter *Scilicet* infinitivo iungitur. Vid. Parei lexic. Plaut. h. v.

1183. *I*) Vid. Ba. 716. — *temperi.* Sic MSS.: vulgo *tempori.*

1184. Inconcinne libri *emittis*, *aut reddis arg.* ?

HARPAX

Quid domino? quid somniatis? Mea quidem haec habeo omnia,
Meo peculio emta.

BALLIO

Nempe, quod femina summa sustinet.

HARPAX

Vncti hi sunt senes, fricari sese ex antiquo volunt. 1190

BALLIO

Responde, obsecro hercle, hoc vero serio, quod te rogo:
Quid meres? quantillo argento te conduxit Pseudolus?

HARPAX

Qui istic Pseudolust?

BALLIO

Praeceptor tuos, qui te hanc fallaciam
Docuit, ut fallaciis hinc mulierem a me abduceres.

HARPAX

Quem tu Pseudolum, quas tu mihi praedicas fallacias,
Quem ego hominem nulli coloris novi?

BALLIO

Non tu istinc abis?
Nihil est hodie hic sycophantis quaestus. Proin tu Pseudolo 1197
Nunties, abduxisse alium praedam, qui occurrit prior
Harpax.

HARPAX

Is quidem edepol Harpax ego sum.

BALLIO

Imó edepol esse vis. —

1189. *Nempe* quomodo pronuntiandum sit, vid. Asin. 770.

1196. *nulli*) Ita Iunt. Ald. et libri vett., quos commemorat Meursius Exercitat. critt. I, 194, ἀρχαϊκῶς, quod metro convenientius quam vulgatum *nullius*. — *Non tu istinc abis?* Vid. Mil. 1097.

Purus putus sycophanta hic.

HARPAX

Ego tibi argentum dedi,
Et dudum adveniens extemplo symbolum servo tuo,
Heri imagine obsignatam epistolam, hic ante ostium.

BALLIO

Meo tu epistolam dedisti servo? quoi servo?

HARPAX

Syro.

BALLIO

Num confidit sycophanta hic? Nequam meditatur male:
Nam illam epistolam ipsus verus Harpax huc ad me attulit.

HARPAX

Harpax ego vocor; ego servos sum Macedonis militis;
Ego nec sycophantiose quidquam ago, nec malefice,
Neque istunc Pseudolum mortalis qui sit novi, neque scio.

SIMO

Tu, nisi mirum est, leno, plane perdidisti mulierem.

BALLIO

Edepol nae istuc magis magisque metuo, quom verba audio.

1200. Vulgo explicatione inconcinna, *P. p. hic syc. est.*

1202. *Heri*) Cf. supra 1176.

1204. Vulgo inepte atque inconcinne: BA. *Non confidit. sycophanta hic nequam est: nugis meditatur male.* Sane confidenter ad omnia respondet Harpax, neque usquam titubat; ergo bonus est sycophanta, nec vera esse potest vulgata lectio, sed reponendum erit, *Num confidit sycophanta hic?* (h. e. Nonne confidit? quod est rem affirmantis.) *Nequam* (h. e. malum: vid. Parei lexic. Plaut. h. v.) *medit. male.* (h. e. dolose: vid. Mil. 188.) Τοῦ *nequam* glossema est verbum *nugis*, quod ex margine irrepserit. — Caeterum male hunc inter et sequentem versum repetuntur 1160–1162, nisi quod hic legitur *mulierem qui abduceret.* Quos versus hinc eximendos esse vidit pridem Acidalius Divv. in Plaut. pag. 363, quum praesertim absint editionibus Colon. Iunt. Ald.

1208. Prius *neque* pro monosyllabo est. Cf. 1085.

SIMO

Mihi quoque edepol iamdudum ille Syrus cor perfrigefacit,
Symbolum qui *ab* hoc accepit. Mira sunt, ni Pseudolust.
Eho tu, qua facie fuit dudum, quoi dedisti symbolum?

HARPAX

Rufus quidam, ventriosus, crassis suris, subniger,
Magno capite, acutis oculis, ore rubicundo, admodum
Magnis pedibus.

SIMO

Perdidisti, postquam dixisti pedes!
Pseudolus fuit ipsus.

BALLIO

Actum est de me! Iam morior, Simo! 1217

HARPAX

Hercle haud te sinam ecmoriri, nisi mi argentum redditur,
Viginti minae.

SIMO

Atque etiam mihi aliae viginti minae.

BALLIO

Auferetur praemium id a me, quod promisi per iocum?

SIMO

De inprobis viris auferri praemium et praedam decet.

BALLIO

Saltem Pseudolum mihi dedas.

SIMO

Pseudolum ego dedam tibi?
Quid deliquit? Dixin', ab eo ut tibi caveres, centies?

1212. Codd. hiante versu: *Symbolum qui hoc accepit: mira sunt! Pseudolus est. eho* etc. Recte Iuut. Ald. m. 1., *ni Pseud. est.*

1213. *fuit* monosyllabum. Cf. 1085.

1223. *Centies*) MSS. *sentiens*, unde Parcus *centiens*. Cf. Mil. 186.

BALLIO

Perdidit me.

SIMO

At me viginti modicis multavit minis.

BALLIO

Quid nunc faciam?

HARPAX

Si mi argentum dederis, te suspendito.

BALLIO

Dî te perdant! Sequere, sis, me ergo ad forum, ut solvam.

HARPAX

Sequor.

SIMO

Quid ego?

BALLIO

Peregrinos absolvam: cras agam cum civibus.
Pseudolus mihi centuriata habuit capitis comitia,
Qui illunc ad me hodie adlegavit, mulierem qui abduceret. —
Sequere tu nunc. — Ne exspectetis, dum hac domum redeam via:
Ita res gesta est, angiporta haec certum est consectarier.

HARPAX

Si graderere tantum, quantum loquere, iam esses ad forum.

1227. MSS. et edd. *Quid ego* (edd. immittunt signum?) *peregrinos* etc.; sed Simonis ista sunt *Quid ego?* h. e. Quid ego agam? quid me fiet et viginti minis, quas mihi debes? Cf. Aul. 138. Pro arbitrio ediderunt recentiores: BA. *Hodie* ego *peregrinos absolvam* etc.

1231. Per angiporta clanculum redire vult domum, ne in via conspiciatur a creditoribus, quos rumore de hac sua clade argentaria excitatum iri non inepte auguratur. — *Ita res gesta est.* H. e. quia res ita gesta est, vel ut res gesta est; qualia tanquam παρενθέτως inseruntur. Ba. 1, 52 sq. *Is me scelus dolis attondit doctis indoctum usque, ut lubitum est: Ita mi-*

BALLIO

Certum mi est, ecmortualem facere ex natali die.

SIMO

Bene ego illunc tetigi, bene autem servos inimicum suom! t. t. c. IV, 8.
Nunc mihi certum est, alio pacto Pseudolo insidias dare,
Quam aliis in comoediis fit, ubi cum stimulis aut flagris
Insidiantur; at ego iam inultus promam viginti minas, 1237
Quas promisi, si ecfecisset; obviam ei ultro deferam.
Nimis illic mortalis doctus, nimis vorsutus, nimis malus!
Superavit Dolum Troianum atque Vlyssem Pseudolus!
Nunc ibo intro: argentum promam; Pseudolo insidias dabo. 1241

PSEVDOLVS

Quid hoc? siccine hoc fit, pedes? statin', an non? b. t. V, 1.
An id voltis, ut me hic iacentem aliquis tollat?
Nam hercle si cecidero, vostrum erit flagitium. co. e. c. d. et t. d. br.
Pergitin' pergere? Ah, saeviundum mi hodie est. 1245
Magnum hoc vitium vino est: pedes captat primum. b. t.

les meretricem memorat esse, quam ille esse uxorem aibat. Most. 715: *Sed, Simo, ita ventus navem deserit nunc* — Et sic passim. Cf. Cist. 393 sqq.

1240. *Dolum*) H. e. Dolonem. Cf. Most. 1119. — *Troianŭm*. Vid. Amphitr. 116.

1241. *Pseudolo insidias dabo*) Scilicet eo modo, quo se insidiari velle servulo dixit in superioribus, argento dato.

1243. Cf. Most. 321.

1244 sq. Dixi de hoc metro Capt. 140.

Luctator dolosust. b. d.
Profecto edepol ego nunc probe abeo madulsa: b. t.
Ita victu excurato, ita mundicia digna,
Itáque in loco festivo sumus festive accepti.
Quid opus multas agere med ambages? Hoc est homini, quamobrem t. t.
Vitam amet! hic omnes voluptates, indu hoc omnes sunt venustates!
Proxumum dîs arbitro esse: nam ibi amans conplexus amantem est;
Ibi labra ad labella adiungit; ibi alter alterum bilingui
Manufesto inter se prehendunt; ibi mamma mammilla opprimitur;
Aut, si lubet, corpora conduplicant; a. d.
Manu' candida cantharum dulciferum
Propinare, amicissumam amicitiam, as. ex b. d. et t.
Neque ibi esse alium alii odio, nec molestum,

1247. Vid. Epid. 517.

1249. *ita munditia digna*) Vulgo *ita* (*magnis* inculcant Decurt. et vett. edd. quod glossatoris) *munditiis digne* (MSS. *digni*, quod *dignis* fuerit) *ah! Itaque* etc.

1249. Τὸ *loco* prius o elidit. Cf. supra 1085.

1251. Verba *voluptates* et *venustates* pro τρισυλλάβοις sunt accipienda metri gratia. Vid. ibidem.

1252. *indu*) Libri inconcinna *in*. Cf. Ba. 897.

1253. *arbitro*) Minus concinne libri *arbitror*, quae interpretatio est vocabuli lectioris et veteribus illis usitati. Caeterum vulgo legitur, *nam ubi amans* — et in sequentibus *ubi labra* — *Vbi alter* — *ubi mamma* —, manifesta quidem *i* et u literarum inter se permutatione. *Ibi*, h. e. in hoc, ut est versu praecedente; et infra 1259: *neque ibi esse alium alii odio* etc. — *năm*. Conf. Amphitr. 149.

1255. Vulgo: *ubi mamma manicula Opprimitur alia; aut si lubet* etc. Sed vett. edd., in his principes, *ubi manu mamilla*; bene, quod *mamilla*, h. e. mammilla, quae lectio confirmatur glossemate isto inconcinno *alia*, siquidem eo indicare voluit interpres, quisquis fuit, mammam alia mamma oppressam h. l. dici. Quod volunt, agi de mammillarum puellae pertractione, ridiculum est, manicula seu parva manu afficta amatori, quae scortum magis decet.

1256 sq. Vid. ad Cas. 535. Inconcinne autem libri, *manu candida*. Manus candida puellae propinare dicitur cantharum dulciferum, quae sit amicissima amicitia. Conf. Ba. 32, Cist. 383. Commate, quod vocant, distinguendum post *Propinare*. — De metro vid. Capt. 428 sqq.

1259. Pulide libri, *Odio*, *ibi nec*

Nec sermonibus morologis uti:
Vnguenta atque odores, lemniscos, corollas b. t.
Dari dapsilis; non enim parcipromi
Victu cetero; ne quis me roget. co. ex b. d. et i.
Hoc ego modo atque herus minor hanc diem sumsimus prothyme. as. ex t. d. et i. d. c.
Postquam opus meum, ut volui, omne perpetravi, hostibus fugatis:
Illos adcubantis, potantis, amantis, b. t.
Cum scortis reliqui et meum scortum ibidem,
Cordi atque animo suo obsequentes. Sed postquam exsurrexi, me orant t. t.
Vt saltem. Ad hunc me modum intuli, illis as. ex 2 i. h.
Vti satisfacerem ex disciplina:
Quippe ego, qui probe Ionica perdidici. Sed palliolatim amictus t. t.
Hac incessi ludibundus. Plaudunt; partim clamitant me ut
Revortar. Occepi denuo hoc modo volvi; item amicae as. ex 3 i. h.
Dabam meae me, i. h.
Vt me amaret. Vbi circumvortor, cado. Id fuit naenia ludo. t. t.
Itáque, dum enitor, pax! iam pene inquinavi pallium. c. t. t.
Nimiae tum voluptati edepol fui. as. ex b. d. et i.

mol. Alterum *ibi* dudum expunxerunt alii, quibus Pareus recte obtemperavit.

1263. Cf. Amph. 422.

1264 sq. Vid. tom. I, pag. 128.

1268. Ἀμέτρως libri: — *exsurrexi, orant med uti saltem.*

1269 sq. Vid. ad 1263.

1272. Vulgo immissa interpretatione, quam metrum respuit, *Sic hac incessi lud.* A Decurtato et vett. edd. abest *hac;* sed *Sic* delendum erat, tanquam interpretamentum. *Hac*, hac via, vel hoc modo, sicut passim. Terentius Andr. 640: *Hac non successit, alia adgrediemur via.*

1273. Minus bene codd. *idem amicae* etc. Saepe hae voculae confusae. Caeterum vid. ad 1263, sicut et de versibus 1278 sq.

Ob casum datur cantharus; bibi.
Conmuto eloco pallium; illud posivi; b. t.
Inde huc exii, crapulam dum amoverem.
Nunc ab hero ad herum meum maiorem venio
foedus conmemoratum. t. t.
Aperite, aperite! heus, Simoni, adesse me, quis nuntiate!

SIMO. PSEVDOLVS. BALLIO.

SIMO

Vox viri pessumi me exciet foras. co. ex c. d. et t. h. V, 2.
Sed quid hoc? quomodo? quid tu? video ego...?

PSEVDOLVS

Cum corona ebrium Pseudolum tuom.

SIMO

Libere hercle hoc quidem! — Sed vide statum!
Num mea gratia pertimescit magis? c. t.
Cogito, saeviter blanditerne adloquar.
Sed hoc vim vetat facere nunc, quod fero, si b. t.
Qua in hoc spes sita est mihi. b. d.

PSEVDOLVS

Vir malus viro optumo obviam it.

SIMO

Dî te ament, Pseudole. — t. t. c.
Phui,
In malam crucem!

PSEVDOLVS

Cur ergo adflicter me?

SIMO

Quid tu, malum, ergo in tt.

1283 sqq. Commemoravi hoc metri genus tom. I, pag. 129.

1291. *tĕ*) Cf. supra 1253.

1291–92. *Phui*) Vid. Mil. 951. Vulgo haec unius versus ambitu comprehenduntur: Ps. *Vir malus — crucem.*,

Os mi inructas ebrius? t. d. c.

PSEVDOLVS

Molliter siste nunc me! cave ne cadam! c. t.
Non vides me, ut madide madeam? t. d.

SIMO

Quae istaec audacia est, te sic interdius c. t.
Cum corolla ebrium incedere? c. tr.

PSEVDOLVS

Lubet.

SIMO

Quid? lubet? Pergin' ructare in os mihi? b. t.

PSEVDOLVS

Suavis ructus mi est. Sic sine modo. t. d. h.

SIMO

Credo equidem, potesse te, scelus, tr. dim. h.
Massici montis uberrumos quatuor c. t.
Fructus ecbibere in hora una.

PSEVDOLVS

Hiberna, addito.

SIMO

Haud male mones. Sed dic tamen, i. d.
Vnde onustam celocem agere te praedicem. c. t.

PSEVDOLVS

Cum tuo filio perpotavi modo.
Sed, Simo, ut probe tactus Ballio est! as. ex 2 t. h.
Quae tibi dixi, ut ecfecta reddidi!

1293. Vid. Ba. 1114, Curc. 112. Cf. 1295, 1299.

1297. Vid. ad Amph. 81.

1300. Non absimilis hic versus dochmaico catalecto, ad quod metri genus prope accedit etiam molossiambus ille apud Victorinum pag. 2592 Putsch.: *Marcenti gradu nectebant choros*. Sed malim eum haberi pro trochaico dim. hypercat.

1303. Vid. Epid. 197 sq.

1306 sq. Cf. Ba. 584 sqq.

SIMO

Derides? Pessumus homo es!

PSEVDOLVS

Mulier haec feci i. scaz.
Cum tuo filio libera adcubet. co. ex c. d. et t. h.

SIMO

Omnia, ut quidque egisti, ordine scio.

PSEVDOLVS

Quid ergo dubitas dare mi argentum?

SIMO

Ius petis, fateor. Tene. i. t.

PSEVDOLVS

At negabas te daturum mihi, tamen das. — Onera hunc hominem, t. t.
Atque me consequere hac.

SIMO

Istunc ego onerem?

PSEVDOLVS

Onerabis, scio. t. t. c.

SIMO

Quid ego huic homini faciam? satin' ultro argentum aufert, et me inridet? t. t.

PSEVDOLVS

Vae victis! Vorte igitur humerum. Hem! t. d.

BALLIO

Hoc ego nunquam ratus sum fore med, ut tibi fierem supplex. t. t.

1308. *feci*) Recte sic emendatum est, quum in codicibus legatur *facit.* Vid. ad Most. 875.

1309 sq. Vid. supra ad 1283. — *ordinē scio.* Vid. ad Aul. 109-112.

1312. Vulgo ex interpretatione, quam non fert metrum: *at negabas daturum esse te mihi*, *tamen* etc.

1314. Item inconcinne libri, *Satin' ultro et arg. auf.* etc.

1315. *igitur*) Vulgo hiante versu *ergo.* Haec saepe confunduntur.

Heu, eheu, heu!

PSEVDOLVS

Desine.

BALLIO

Doleo.

PSEVDOLVS

Ni doleres tu, ego dolerem.

BALLIO

Quid? hoc auferes nunc, Pseudole, i. d.
Abs tuo hero?

PSEVDOLVS

Lubentissumo corde atque animo. b. t.

BALLIO

Non audes, quaeso, aliquam partem gratiam facere hinc mi argenti? t. t.

PSEVDOLVS

Novi, dices me avidum esse hominem: nam hinc nunquam eris numo divitior.
Neque te mei tergi misereret, si hoc non hodie ecfecissem. as. ex t. d. et i. d. c.

BALLIO

Erit, ubi te ulciscar, si vivo!

PSEVDOLVS

Quid minitare? Habeo tergum.

BALLIO

Age sane.

PSEVDOLVS

Igitur redi.

1317. Vulgo, *Heu heu heu*, imperfecto quidem versu.

1318. Legitur: *Quid hoc? auferrene*, *Pseud.* etc., sed in MSS. et edd. vett. *Q. h. auferre non*, *Ps.*, h. e., ni fallor, Quid? hoc auferes nunc, Ps. *Nunc*, igitur: vid. Ba. 73. *Nunc* et *Non* misceri monuimus Asin. 84, Most. 335. Pistori placebat: — *aufersne* (vel *auferesne*), *Ps.* etc.

1322 sq. Vid. supra ad 1264 sq.

BALLIO

Quid redeam?

PSEVDOLVS

Redi modo: non eris deceptus. t.t.

BALLIO

Redeo.

PSEVDOLVS

Simul mecum i potatum.

BALLIO

Egone eam?

PSEVDOLVS

Fac, quod te iubeo.
as. ex t. d. et i. d. h.
Si is, aut dimidium aut plus etiam faxo hinc feres.

BALLIO

Eo. Duc me, quo vis.

PSEVDOLVS

Quid nunc? numquid iratus es aut mihi, aut filio propter has res, Simo?

SIMO

Nil profecto. b.o.

PSEVDOLVS

I hac.

BALLIO

Te sequor. Quin vocas spectatores simul? c. t.

PSEVDOLVS

Hercle me isti haud solent. Verum si adplaudere 1329
Voltis atque adprobare hunc gregem et fabulam, in
Crastinum vos vocabo. c. d. h.

1325. *I* hoc, quod vulgo desideratur, inserendum esse, suboluit Acidalio Divv. in Plaut. pag. 366. *Simul* pro monosyllabo: vid. Amph. prol. 74. — *Potatŭm*: vid. ibid. 341. De metro cf. Ba. 1160.

1326. *ĕs*) Cf. Amph. 863.

1327–28. *I hac*) Vid. ad Mil. 951.

1329. Vulgo: — *solent vocare, neque ergo ego istos. verum si* etc. Glossema inconcinnum haud comparet in edit. Mediol., quae prodiit 1500.

1331. Clausula. Cf. Amph. 81.

R V D E N S

DRAMATIS PERSONAE

ARCTVRVS, *prologus.*
SCEPARNIO, *servos.*
PLEVSIDIPPVS, *adolescens.*
DAEMONES, *senex.*
PALAESTRA, } *mulieres*
AMPELISCA, }
SACERDOS ANVS.
PISCATORES.
TRACHALIO, *servos.*
LABRAX, *leno.*
CHARMIDES, *parasitus.*
GRIPVS, *piscator.*
LORARII.

ARGVMENTVM

Reti piscator de mari extraxit vidulum,
Vbi erant herilis filiae crepundia,
Dominum ad lenonem quae subrepta venerat.
Ea suipte imprudens in clientelam patris,
Naufragio eiecta, devenit, cognoscitur,
Suoque amico Pleusidippo iungitur.

PROLOGVS

ARCTVRVS

Qui gentis omnis mariaque et terras movet, i. s.
Eius sum civis civitate coelitum.
Ita sum, ut videtis, splendens stella candida;
Signum, quod semper tempore exoritur suo.
Hic atque in coelo nomen Arcturo est mihi.
Noctu sum in coelo clarus atque inter deos;
Inter mortalis ambulod interdius.
Et alia signa de coelo ad terram accidunt:
Qui est imperator divom atque hominum, Iupiter,
Is nos per gentis alium aliuta disparat:

Vs. 5. Male interpungitur: — — *suo, Hic atque in coelo, nomen Arcturo est mihi.* quasi et in terra et in coelo exoriri dicatur signum Arcturi; quod absurdum est. Quidquid argutatur Acidalius Divv. in Plaut. pag. 434, probandae sunt vett. quaedam edd., in his primae, velut Sarracenia anno 1499 excusa, quas sequitur Aldus, in quibus verba *Hic atque in coelo* coniunguntur sequentibus *nomen Arcturi est mihi*, ut utrobique eodem nomine se appellari dicat Arcturus; quo commento Homerum mihi videtur ridere Plautus, Briareum, Scamandrum, alios, aliter apud deos, aliter apud homines vocari fingentem; ad quam faciem Naso quoque Metam. XI, 640: *Hunc Icelon Superi, mortale Phobetora vulgus Nominat;* ad quem locum vidd. interpp.

7. *ambulod*) Ita, vel *Interdius mortales inter ambulo*, reponi iubet C. Barth. Adverss. XVI, 32, quum vulgo legatur inconcinne *ambulo.* Aliis, in his V. Reizio, editori doctissimo huius fabulae, placet: — *ambulo autem interdius;* quomodo usurpari *Autem* monuimus ad Cas. prol. 8. Sed violentior ea medicina neque necessaria. De *d* ephelcystico in *ambulod* vid. Amph. prol. 149.

10. Vulgo hiante versu: *Is nos per gentis alium alia disparat* etc. I. Gu-

Hominum qui facta, mores, pietatem et fidem
Noscamus, ut quemque adiuvet Opulentia.
Qui falsas litis falsis testimoniis
Petunt, quique in iure abiurant pecuniam,
Eorum referimus nomina exscripta ad Iovem.
Cotidie ille scit quis hic quaerat malum.
Qui hic litem apisci postulant periurio
Mali, res falsas qui impetrant apud iudicem:
Iterum ille eam rem iudicatam iudicat;
Maiore multa multat, quam litem auferunt.
Bonos in aliis tabulis exscriptos habet.
Atque hoc scelesti in animum inducunt suom,
Iovem se placare posse donis, hostiis.
Et operam et sumtum perdunt: id eo fit, quia
Nihil ei acceptum est a periuris supplici.
Facilius, si qui pius est, a dîs supplicans,
Quam qui scelestust, inveniet veniam sibi.
Idcirco moneo vos ego haec, qui estis boni,
Quique aetatem agitis cum pietate et cum fide,
Retinete porro: post factum ut laetemini.
Nunc huc qua causa veni, argumentum eloquar.

lielmius Verisimill. II, 25: « Magna, *inquit*, mihi suspicio est, excidisse vocem antiquam, et scribendum esse *alium aliuta disparat.* Aliuta antique est aliter; unde hoc in legibus Numae regis: *Si quis aliuta faxit, ipsos Iovi sacer esto.* » Hanc emendationem, exemplo Reizii, in ordinem recipiendam existimavi.

14. *ábiuránt*) Vid. ad Asin. 159, Cist. 69.

17. *apisci*) Ita Camerarius et Pareus, secundum MSS., ut videtur, Palatinos; nam alii et libri editi vulgo *adipisci.* Elegantius illud est et saepe cum hoc commutatum, quo et Epid. 654 Hic utitur.

18. Tò *apud μονοσυλλάβως* pronuntiandum *u* extrito. Vid. Amph. prol. 74. Nihil igitur indigemus Ritterhusiano *ad* apud Scioppium Suspp. Lectt. pag. 89, quo metro succurrebat vir doctissimus.

22. Vox *Scelesti* vocali sequente non eliditur, figura illustrata Amph. 341. Vel reponendum *Scelestud*, de quo vid. ibid. prol. 149.

23. *Iovem* pro monosyllabo. Vid. ibid. 90. — *donis, hostiis.* Asyndeton, nisi fallor, mirati, frustra turbarunt viri docti, de quo cf. Capt. 336.

24. Vulgo inconcinne *perduunt.* Sequor cum Reizio Iunt. Ald.

Primumdum huic esse nomen urbi Diphilus
Cyrenas voluit. Illic habitat Daemones
In agro atque villa proxuma propter mare,
Senex, qui huc Athenis exul venit, haud malus;
Neque is adeo propter malitiam patria caret;
Sed, dum alios servat, se inpedivit interim:
Rem bene paratam comitate perdidit.
Huiic filiola virgo periit parvola;
Eam de praedone vir mercatur pessumus;
Is eam huc Cyrenas, leno, advexit virginem.
Adulescens quidam civis huius Atticus
Eam vidit ire e ludo fidicinio domum:
Amare occepit, ad lenonem devenit,
Minis triginta sibi puellam destinat,
Datque arrhabonem et iureiurando adligat.
Is leno, ut se aequom est, flocci non fecit fidem,
Neque, quod iuratus adulescenti dixerat.
Erat hospes ei par illius Siculus, senex
Scelestus, Agrigentinus, urbis proditor:
Is illius laudare infit formam virginis,
Et aliarum itidem, quae eius erant mulierculae:
Infit lenoni suadere, ut secum simul
Eat in Siciliam: ibi esse homines voluptarios

35. *Senex* monosyllabum. Cf. 18.

39. Libri metro imperfecto *Huic*. Vid. Amph. 128. Iunt. Ald. *Huic olim filiola* etc.; unde Reizius, *Huic filiola olim virgo p. p.*, ἐμμέτρως quidem, sed medicina minus probabili.

43. *fidicinio*) Ita MSS. et vett. edd. Huic formae cur alteram *fidicino* praetulerit Camerarius, cui adhaerent vulgo editores, nescio; nam quod in veterum librorum lectione *ludo fidicino* dactylum sequitur anapaestus, quam pedum metricorum consecutionem minus probari secundum alios monui Poen. prol. 78, ea quidem de re ne per somnium quidem, opinor, cogitavit bonus Camerarius, et ferenda est eiusmodi negligentia in Plauto.

47. *se*) H. e. eo. Cf. Cas. 91.

51. Quum 53 denuo legatur *Infit*, propemodum inducor ut credam, inde arcessitum esse, et Nostrum reliquisse usurpato infinitivo historico, ut cum vulgo loquar, de quo cf. Ba. 32, Cist. 383: *Is illius laudare formam virginis* etc.

54. *V* litera in *voluptarios* liquescit. Cf. 18.

Dicit: potesse ibi eum fieri divitem:
Ibi esse quaestum maxumum meretricibus.
Persuadet: navis clanculum conducitur;
Quidquid erat, noctu in navem conportat domo
Leno; adulescenti, qui puellam ab eo emerat,
Ait, sese Veneri velle votum solvere.
Id hic est fanum Veneris, et eo ad prandium
Vocavit adulescentem hunc; ipse hinc eloco
Navem conscendit, avehit meretriculas.
Adulescenti alii narrant, ut res gesta sit:
Lenonem abivisse. Ad portum adulescens venit:
Illorum navis longe in altum abscesserat.
Ego quoniam video virginem asportarier,
Tetuli ei auxilium et lenoni exitium simul:
Increpui hibernum, et fluctus movi maritumos:
Nam Arcturus signum omnium sum acerrimum;
Vehemens sum exoriens, quom occido, vehementior.
Nunc ambo in saxo lenod atque hospes simul
Sedent eiecti: navis confracta est iis;
Illa autem virgo atque altera itidem ancillula

55. *ibi eum fieri*) Ita MSS. et vett. edd., posteriore syllaba τοῦ *ibi*, quae passim longa est, correpta ante vocalem, more graeco, de quo vid. Amph. 341. Hoc nescientes editores rescripserunt metro depravato: *Dicit: | potesse | ibi | fieri eum divitem.* Vid. R. Bentleii Schediasm. de mettr. Terent. cap. ult.

61. Vulgatae edd. — — *et eo ad prandium Vocavit adolescentem huc, ipse* etc. quod est bis idem dicere. Edd. primae: *Voc. adolescentem. hinc ipse* etc.; Iunt. Ald. —*adol. hunc, ipse* etc., quam lectionem recte praetulit Clariss. Reizius.

63. Vulgo: *Conscendit navem, avehit meretriculas*, quae et ipsa lectio ferri potest non eliso verbo *navem*, sicut τὸ *Scelesti* non liquescere monuimus supra 22. Quia tamen vocibus transpositis auferri poterat hiatus, eam potius rationem inii. Angelius et Aldus immiserunt *atque*, quos temere secutus est Reizius.

72. Vulgo inconcinne, *leno.* Cf. suprà 7. Inepte Iunt. et Ald. *N. a. i. s. l. a. h. is simul.* Reizius non male, verbis transpositis: *N. a. leno atque hospes, in saxo simul* etc.

73. *iis*) Sic MSS. et vett. edd. Vulgatum *ibus* male induxit Camerarius, cui obtemperarunt more suo recentiores. Refragatur enim metro huius versus, quum porrectam habeat syllabam priorem. Mil. 74: *Latrones,*

De navi timidae desiluerunt in scapham.
Nunc eas ab saxo fluctus ad terram ferunt
Ad villam, ille ipsus exul ubi habitat senex,
Quoius deturbavit ventus tectum et tegulas,
Et servos illic eius, qui egreditur foras.
Adulescens huc iam adveniet, quem videbitis,
Qui illam mercatust de lenone virginem.
Valete, ut hostes vostri diffidant sibi.

SCEPARNIO

Proh dî inmortales! tempestatem quoiusmodi i. s. I, 1.
Neptunus nobis nocte hac misit proxuma!
Detexit ventus villam! Quid verbis opust?
Non ventus fuit, verum Alcumena Euripidi:
Ita omnis de tecto deturbavit tegulas.
Inlustriores fecit, fenestrasque indidit.

ībus *denumerem stipendium*. Et sic passim. Vidd. Lucil. apud Varron. de L. L. VI, 80, Parei lexic. Plaut. voce *Ibus*, nos ad Capt. 477. Quomodo et *Hibus* pro *His* legitur Curc. 501.

77. Corrupte libri: *Ad villam illius, exul ubi habitat senex* etc. Hoc si voluisset Plautus, vel scribendum fuisset: *Ad villam illius senis, qui hic exul habitat*; vel: *Ad villam, ubi habitat senex ille exul*. Sed sane *ille-ipsus* transiit in *illipsus*, *illissus*, *illisus*, *illius*. *Ille ipsus* significanter dictum, h. e. ille ipse senex, de quo antea narravi, Daemones.

79. Libri inconcinne, *E. s. illic est eius, qui etc.* Cf. Amph. 168.

Vs. 4. *Euripidi*) Vid. ad Ba. 894.

5. *ŏmnis*) Cf. Cas. 690.

6. Verbum *fenestrasque* primum e elidit metri gratia, non alterum corripit, sicut arbitrabatur Reizius. Vid. Amph. prol. 74. Nihil hic mutandum.

PLEVSIDIPPVS. DAEMONES. SCEPARNIO.

PLEVSIDIPPVS

Et vos a vostris abduxi negotiis, i. s. I, 2.
Neque id processit, qua vos duxi gratia,
Neque quivi ad portum lenonem adprehendere;
Sed mea desidia spem deserere nolui:
Eo vos, amici, detinui diutius.
Nunc huc ad Veneris fanum venio visere,
Vbi rem divinam se facturum dixerat.

DAEMONES

Prope me hinc nescio quis loquitur. — Heus, Sceparnio!

SCEPARNIO

Qui nominat me?

DAEMONES

Qui pro te argentum dedit.

SCEPARNIO

Quasi me tuom esse servom dicas, Daemones.

DAEMONES

Luto usust multo: multam terram confode.
Villam integundam intellego totam mihi:
Nam nunc perlucet ea quam cribrum crebrius.

7. *abduxi*) Cf. prol. 14.

9. Vulgo: *N. q. len. ad portum prehendere.* MSS. *N. q. ad portum lenonem preh.* Vtraque lectio numeros habet duriores, quos tamen tulissem, eorum memor, quae dixi Asin. 159 et Cist. 69, nisi verisimile esset, minus usitatum *Adprehendere*, quo boni scriptores utuntur μεταφορικῶς, tritiori *Prehendere* cessisse, sicut solet fieri. Illo igitur recepto in ordinem, iam optime habent numeri, accentu verbi *lenonem* retracto. Vid. Asin. 143.

11. *detinui*) Cf. 7.

13. Vid. ad 20.

16. Non haec interrogantur, sicut fit in editionibus, quum a Pareana discesseris, quam manu scriptos sequi puto.

17. *usust*) Mediol. anni 1500, *usus.*

SCEPARNIO

Si sapiam, hunc, quo me mactat, concinnem lutum.

PLEVSIDIPPVS

Pater, salveto, amboque adeo.

DAEMONES

Salvos sis.

20. Hic versos vulgo 13 inter et 14 exhibetur, ubi, quid de luto loquendum habeat Sceparnio, nemo dixerit. Id igitur primum vidi, forte transposita haec esse et ibi inculcanda, ubi lotum confodi iussit senex. Deinde quum legatur: *Si sapiam, hoc, quod me mactat, concinnem lutum*, quod nequit intelligi, non dubitavi sic rescribere: *Si sapiam, hunc, quo me mactat, concinnem lutum.* Secum haec, aversus a sene, servulos; h. e. Si sapiam, hunc (Daemonem) conficiam, ut cum Nonio loquar v. *Concinnem*, h. e. reddam lotum (seu terram), quo loto me mactat, quo confodiendo et aggerendo me excruciat. Mortis hanc esse descriptionem, nemo nescit. Erasmus Adagg. IV, 7, 48: «Ὕδωρ, inquit, καὶ γαῖα γένοισθε, i. e. in terram vertamini aquamque, pro eo quod est *Redigamini in nihilum ac pereatis.* Hemistichium hoc sic refertur ab Hesychio, quasi proverbio iactatum. Sumtum est autem ex Iliados VII, (99): nam his verbis Menelaus increpat Graecorum ignaviam, quod nullus auderet cum Hectore provocante monomachiam suscipere: Ἀλλ' ὑμεῖς μὲν πάντες ὕδωρ καὶ γαῖα γένοισθε, Ἥμενοι αὖθι ἕκαστοι ἀκήριοι etc. Interpretatur Plutarchus in vita Homeri; et Alexander Aphrodis. problemm. I, 77 reddit causam physicam, cur ita locutus sit Homerus: Ex terra et aqua gignuntur, et in haec resolvuntur omnia. Ab hac forma non abhorret, quod ex Epicharmo citat Plutarchus in Consolatione ad Apollonium: συνεκρίθη καὶ διεκρίθη, καὶ ἀπῆλθεν, ὅθεν ἦλθε, πάλιν· γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δὲ ἄνω. — M. Tullius libro Tuscull. Quaestt. III citat ex Euripide *Reddenda est terrae terra, tum vita omnibus Metenda, ut fruges. Sic iubet necessitas* etc. Ridicule autem et se digne servus terram et aquam dicit lutum, quod iis mixtis constat. Nec novum est, mortem sibi invicem minari personas comicas. Epid. 580 sq. PE. *Si hercle te unquam audivero Patrem me vocare, vitam tuam ego interimam!* Infra: *Ego iam hic te itidem, quasi peniculus novos exurgeri solet, Ni hunc amittis, exurgebo, quidquid humoris tibi est!* Et sic passim. Quamquam et interpretari possis: Si sapiam, te reddam lotum, h. e. tam mollem (fuste), quam est lotum; quomodo fustibus mollior et mitis fustibus leguntur Aul. 374, Mil. 1409, et Persius dixit sat. III, 23: *Vdum et molle lutum es.* Caeterum *hunc* vel *hunc* (cf. Aul. 590) cum *hoc*, quo cum *quod*, saepe commutari in MSS. sciunt, qui eos norunt.

21. Vulgo invitis scriptis, *sies.* Vox *salveto* non liquescit. Vid. ad Amph. 341.

SCEPARNIO

Sed utrum tu mas an femina es, qui illunc patrem
Voces?

PLEVSIDIPPVS

Vir sum equidem.

SCEPARNIO

Quaere, vir, porro patrem.

DAEMONES

Filiolam ego unam habivi; eam unam perdidi:
Virile secus nunquam ullum habivi.

PLEVSIDIPPVS

At dî dabunt.

SCEPARNIO

Tibi quidem hercle, quisquis es, magnum malum,
Qui oratione hic occupatos occupes.

PLEVSIDIPPVS

Isticcine vos habitatis?

SCEPARNIO

Quid tu id quaeritas?
An, quo furatum nox venas, vestigas loca?

PLEVSIDIPPVS

Peculiosum esse *ad*decet servom et probum,

23. *Quaere, vir, porro patrem*) locus servilis, qui non decet Daemonem, cui tribnitur in libris.

24 sq. *habivi*) Vulgo minus concinne *habui*. Cf. Epid. 354, Pseud. 543.

25. Inusitate MSS. vett. edd. et Priscianus pag. 653 Putsch. *Virile sexus*.

27. Libri glossemate ἀμέτρῳ: *Q. or. hic nos o. o.*

29. Vulgo putide atque inconcinne: *An quo furatum mox venias, vestigas loca?* Recte Dousa fil. reposuit *nox*, h. e. nocte, quas voces saepius confundi monuimus Merc. 329. Sed praeterea reponendum *venas*, et huius verbi vocalis prior elidenda, de quibus vid. Aul. 110 et Amph. prol. 74. Quamquam nec male, τῷ *venias* haud mutato, *mox* omisit, tanquam interpretamentum, Reizius.

30. Codd. minus probo numero: *Pecul. esse decet s. e. p.* Scriptum more prisco *adcect* pro *addecet* facile degeneraverit in *decet*. Similiter autem

Quoi hero praesente praetereat oratio,
Aut qui inclementer dicat homini libero.

SCEPARNIO

Et inpudicum et inpudentem hominem addecet,
Molestum ultro advenire ad alienam domum,
Quoi debeatur nil.

DAEMONES

Tace, Sceparnio.
Quid opus, adulescens?

PLEVSIDIPPVS

Isti infortunium,
Qui praefestinet, ubi herus adsit, praeloqui.
Sed, nisi molestum est, paucis percontarier
Volo ego ex te.

DAEMONES

Dabitur opera, atque in negotio.

SCEPARNIO

Quin tu in paludem is, exsecasque arundines,
Qui pertegamus villam, dum sudum est?

DAEMONES

Tace. —
Tu, si quid opus est, dice.

PLEVSIDIPPVS

Dic, quod te rogo:

in responsione servus: *Et inpudicum et impudentem hominem addecet* etc. Cf. Cas. 589, Most. 844, 856. Caeterum non mutanda haec, sed explicanda, ut placuit Salmasio ad h. l.

31. Vulgo: *Quem hero* etc. Acidalius Divv. in Pl. pag. 435 reponit *Q. h. p. haud praetereat or.* quod interpretatur Qui praesente hero orationem audeat occupare. Sed hoc iusto audacius. Rescripsi, usurpata figura colophonia: *Quoi hero p. p.* o. h. e. Cuius oratio praefestinet hero praesente, quomodo Virgilius Aen. IV, 157: — *iam hos cursu, iam praeterit illos.* Cf. simillima versu 37. *Quoi* liquescit, ut Capt. 79.

36. *Isti*) Vid. Amph. 341.

40. Vulgo *exsicasque*, quomodo haec et similia dicuntur *Enico*, *Negligo*, pro *Eneco*, *Neglego* vel *Neclego*. Sed cf. Amph. 28.

Ecquem tu hominem crispum, incanum, videris,
Malum, periurum, palpatorem . . . .

DAEMONES

Plurimos:
Nam ego propter eiusmodi viros vivo miser.

PLEVSIDIPPVS

Huc, dico, in fanum Veneris, qui mulierculas
Duas secum adduxit, quique adornavit sibi,
Vt rem divinam faciat aut hodie aut heri.

DAEMONES

Non hercle, adulescens, iam hos dies conplusculos
Quemquam istic vidi sacruficare, neque potest
Clam me esse, si qui sacruficant: semper petunt
Aquam hinc, aut ignem, aut vascula, aut cultrum, aut veru,
Aut aulam extarem, aut aliquid; quid verbis opust?
Veneri paravi vasa et puteum, non mihi.
Nunc intervallum iam hos dies multos fuit.

PLEVSIDIPPVS

Vt verba praehibes, me periisse praedicas.

DAEMONES

Mea quidem hercle causa salvos sis, licet.

SCEPARNIO

Heus tu, qui fana ventris causa circumis,
Iubere meliust prandium ornari domi.
Fortasse tu huc vocatus es ad prandium:

43. Libri: *Ecquem tu hic hominem* etc. Sed si *hic* intulit adolescens, locus non est responsioni Daemonis, qua tangit Athenienses. Immigravit vocula ex interpretamento. Caeterum *tu* non eliditur: cf. 36.

46. Minus bene legitur *Hic dico* etc.

47. *Duas* monosyllabum. Vid. Amph. prol. 90. — *adornavit*. Ita MSS. ut *adduxit*. Vulgo *adornaret*. Camerarius frustra *adornarit*, quod nescio quomodo se probavit Reizio.

48. Reizius, *faceret*. Sed nihil opus.

55. 58. *praěhibes*. *circŭmis*. Cf. 36.

Ille, qui vocavit, nullus venit ad modum
Nullum. Est periclum, te hinc ire inpransum domum.
Cererem quam Venerem melius te sectarier:
Amori haec curat, tritico curat Ceres.

PLEVSIDIPPVS

Deludificavit me ille homo indignis modis!

DAEMONES

Pro dî inmortales! quid illuc est, Sceparnio,
Hominum secundum litus?

SCEPARNIO

Vt mea opinio est,
Propter viam illi sunt vocati ad prandium.

DAEMONES

Qui?

SCEPARNIO

Quia post coenam, credo, laverunt heri.
Confracta navis in mari est illis.

DAEMONES

Ita est.

SCEPARNIO

At hercle nobis villa in terra et tegulae.

61 sq. Vulgo: *Ille, qui vocavit, nullus venit.* PL. *admodum.* SCE. *Nullum 'st periculum te hinc ire impransum domum.* Sed absurde Pleusidippus ipse venisse lenonem negat, de quo modo quaesivit, an venerit. Absurde quoque servus nullum esse periculum dicit ne impransus redeat domum adolescens, quem certum est, a Labrace delusum, ibi non pransurum. Nam εἰρωνείας quidem nullum vestigium in omnibus his orationibus Sceparnionis. Distinxi igitur locum, sicut vides, ut primum ταυτολογίᾳ ἐμφατικῇ servus lenonem nullum venisse *ad nullum modum* dicat, h. e. nullo modo, qua forma loquendi usurpatur *ad hunc modum* pro *hoc modo*; deinde addat, verendum esse ne sine prandio abeundum sit Pleusidippo. — De pronuntiando *Ille* vid. Asin. 770.

64. Vulgo soloece: *Amore haec curat* etc. MSS. *Amorem haec curat Ceres*, ex quo recte fecit Scioppius Suspp. Lectt. pag. 177, collato versu 98: *Amori haec curat, tritico c. C.* siquidem verisimilius est, alterutro horum generum loquendi per totam orationem usum esse scriptorem, quam utroque, quum praesertim elegans in hac phrasi sit dativus, ut accusativus

DAEMONES

Hui,
Homunculi, quanti estis? eiecti ut natant!

PLEVSIDIPPVS

Vbi sunt ii homines, obsecro?

DAEMONES

Hac ad dexteram.
Viden' secundum litus?

PLEVSIDIPPVS

Video. Sequimini.
Vtinam is sit, quem ego quaero, vir sacerrumus!
Valete.

SCEPARNIO

Si non moneas, nosmet meminimus.
Sed, o Palaemon, sancte Neptuni comes,
Qui*que* Herculis sociennus esse diceris,
Quod facinus video?

DAEMONES

Quid vides?

SCEPARNIO

Mulierculas
Video sedentis in scapha solas duas.
Vt adflictantur miserae! — Euge, euge! perbene!
Ab saxo avortit fluctus ad litus scapham,

interpretandi causa adscriptus esse videatur. Edd. vett. *Amorem h. e. triticum* e. *C.*

77. Vulgo: *Quique hercule illi socius esse diceris*, quae lectio nive frigidior. MSS. *Qui herculis* (Decurt. et edd. primae *hercule*) *socius e. d.* Iuntina et Aldina: *Qui qudem hercule illi s. e. d.* Sed τὸ *illi* a mala manu, neque dubium mihi est, quin vox *sociennus*, quo et alibi Noster utitur, interpretamento suo inconcinno cesserit. Iolaum autem intelligo, qui comes Herculis perpetuus, et ipse σωτὴρ quidam et ἀλεξίκακος visus fuerit servulo, sicut ille. *Diceris* non est dubitantis. Vid. Bentl. Opp. ph. p. 217.

82. *avortit*) Mediol. anni 1500 et Iuntina, quam saepe laudo, *abvortit*, quod fuerit *advortit*.

Neque gubernator unquam potuit *rectius.* —
Non vidisse undas me maioris censeo.
Salvae sunt, si illos fluctus devitaverint.
Nunc, nunc periculum est: eiecit alteram. —
At in vado est: iam facile enabit. — Eugepae,
Viden', alteram illam ut fluctus eiecit foras?
Surrexit, horsum se capessit. Salva res!
Desiluit haec autem altera in terram e scapha.
Vt prae timore in genua in undis concidit! —
Salva est: evasit ex aqua. Iam in litore est.
Sed dextrovorsum avorsa it in malam crucem.
Hem, errabit hodie illaec!

DAEMONES

Quid id refert tua?

SCEPARNIO

Si ad saxum quo capessit, ea deorsum cadit,
Errationis fecerit conpendium.

DAEMONES

Si tu de illarum coenaturus vesperi es,
Illis curandum censeo, Sceparnio;
Si apud me esurus, mi operam dari volo.

SCEPARNIO

Bonum aequomque oras.

DAEMONES

Sequere me hac ergo.

SCEPARNIO

Sequor.

83. Vulgo sententia et versu imperfectis: *Neque gubernator unquam potuit.* Versum ἀκέφαλον arbitratur Gruterus, ego μείουρον; quumque illius commentum *Non aeque gub. unq. pot.* metri formam habeat nullam, certe concinnum est, quod reposui: *Neque gubernator unquam potuit rectius* (advertere ad littus scapham), quomodo legitur Asin. 383: *Non potuit pictor rectius describere eius formam.*

91. Minus bene codd. *in undas.*

PALAESTRA

Nimio hominum fortunae minus miserae memorantur,
quam experiundis t. t. I,3.
Datur acerbum. Hoc deo conplacitum est. Me, hoc
ornatu ornatam, eiectam
Timidam in incertas regiones! Hanccine ego ad rem
natam miseram
Me memorabo? hanccine ego partem capio ob pietatem
praecipuam?
Nam mi hoc haud labori est laborem hunc potiri, b. t.
Si me erga parentem aut deos inpiavi;
Sed id si parate curavi ut caverem,
Tum hoc mi indecore, inique, inmodeste, dî, datis. gall.
Nam quid sibi igitur inpii posthac habebunt, i. tr. h.
Si ad hunc modum est innoxiis honor apud vos?
Nam me si sciam fecisse aut parentes co. ex b. d. et i. h.
Sceleste, minus me miserer. Sed herile
Scelus me sollicitat; b. d.
Eius me inpietas male habet. Is navem atque omnia
perdidit in mari. as. ex t. d. et i. d.

101 — 104. Libri nullis numeris: *Nimio hom. f. m. m. m. Quam reapse experiundo iis datur acerbum! Hoc deo complacitum est? me hoc ornatu ornatam, In incertas regiones, timidam, eiectam? Hanccine — — memorabo? Hanccine ego partem — — praecipuam?* Verba *Quam reapse* primus inculcasse videtur Angelius, Iuntinae curator editionis, quorum τὸ *Quam* sane abesse nequit. Additis *pol* post *Nimio* secundum Iunt. et Ald. et *multo* post *minus* in 4 trochaïcos tetram. cat. et clausulam troch. haec digessit G. Hermannus De metr. pag. 128, ut versus finiantur vocibus *memorantur, complacitum est, eiectam, partem, praecipuam.* Reizius haec et alia nonnulla in hac fabula pro anapaestis habet dimetris, Hermanno recte improbante.

108. Vid. tom. I, pag. 129, verss. 15 sqq.

110 *honōr*) Cf. Amph. prol. 38, infra 118.

111 sqq. Dictum de hoc metro ibid. ad 422.

113. Clausula. Cf. 119. Vid. ad Most. 331.

114. Cf. Most. 113, Stich. 685 sqq.

Haec bonorum eius reliquiae. Etiam, t.d.
Quae simul vecta mecum in scapha est, excidit: c.t.
Nunc ego sola sum. Quae mihi si foret
Salva, saltem labor lenior esset hic
Eius opera mihi. c.d.
Nunc quam spem, aut opem, aut consilî quid capessam? b.t.
Ita hic *sola* solis locis conpotita.
Hic saxa sunt; hic mare sonat; nec quisquam homo mi obviam venit. i.t.
Hoc, quod induta sum, summae opes oppido; c.t.
Nec cibo, nec loco tecta quo sim, scio.
Quae mihi spes est, qua vivere me velim? co.ex c.d.
Nec loci gnara sum, nec diu hic fui. (et t.h.
Saltem aliquem velim, qui mihi ex his locis c.t.
Aut viam aut semitam monstret: c.tr.c.
Ita nunc, hac an illac eam, incerta consilî; co.ex b.d. et i.d.br.
Nec prope usquam hic quidem cultum agrum conspicor. c.t.
Algor, error, pavor, mi omina attinent. co.ex c.d. et t.h.

Truc. 550 sq. nos tom. I, pag. 128.

115. Vulgo ex interpretatione, metro autem perdito: *H. b. e. sunt reliquiae.* Cf. Amph. 168.

117. *mihi si*) Ita MSS. et vett. edd. ut metro convenit, quod vidit etiam Reizius. Vulgo *si mihi*, pro captu librariorum, trita sectantium.

121. Vulgo inconcinne: *Ita hic solis locis compotita sum.* Τὸ *sum*, Iuntinam et Aldinam secutus, recte omisit Reizius, ut hoc verbum saepe intelligendum esse monuimus Amph. 168. Caeterum minus probabiliter dedit: *Ita hic misera solis l. c.*

123. *summae opes*) H. e. totae, sicut dicitur *Summae res, Summa respublica.* Cf. infra 194.

125 sq. Vid. tom. I, pag. 129. Praeter necessitatem Reizius: *Quae mihi est spes, qua me velim vivere? Nec loci gnara sum, nec diu ante hic fui*; neque usitate τὸ *qua* in duas syllabas resolvitur.

127. *Saltem* non liquescit, animadvertente etiam Reizio. Cf. Amph. 341.

128. Vid. ibid. 81.

129. Vid. Aul. 92 sqq. Legitur autem contra MSS. et vett. edd. — *incerta sum consili.* Cf. 121.

131. Vulgo: *Algor, error, pavor,*

Haec parentes mei haud scitis miseri, me nunc esse ita, ut sum. t. t.
Libera ego prognata fuvi maxume; nequidquam fuvi.
Numquid minus servio, quam si forem serva nata? as. ex 3 i. h.
Neque quidquam unquam iis profui, qui me sibi eduxerunt.

AMPELISCA. PALAESTRA.

AMPELISCA

Quid mihi melius, quid magis in rem est, quam secludam corpore vitam? t. t. I, 4.
Ita male vivo, atque ita mihi multae in pectore sunt curae exanimales.
Dein vitai haud parco! perdidi spem, qua med oblectabam.
Omnia iam circumcursavi, atque omnibus latebris perreptavi!

membra omnia tenent. Sed quomodo fieri possit, ut error membra teneat, cupio edoceri. Est autem haec mera coniectura Camerarii: nam MSS. et vett. edd. exhibent: *A. e. p. me omnia tenent.* Huic lectioni longe propior ea, quae mihi placuit: *A. e. p. mi omina attinent*, h. e. omina mihi ob oculos ponunt, improprie usurpato verbo *Attinere*, sicut proprie Capt. 197, Men. 637. Voces *Omina* et *Omnia* passim confusae.

132. *mei haud*) Ita MSS. et vett. edd. (nam vulgo *haud mei*) τῷ *mei* non eliso, qua de re vid. supra 127. Putide autem et inconcinne libri: *H. p. haud mei scitis miseri, me nunc miseram ita esse uti sum.*

133. Vulgo utroque loco, *fui*, perdito metro trochaico. Sensit Reizius.

134. Minus usitate codd. *Nunc qui minus* etc. De metro cf. Amph. 422.

135. Τὸ *quidquam* non elidendum et *profui* contrahendum in δισύλλαβον metri gratia. Vid. Amph. 341 et ibid. prol. 74.

136. Inconcinne libri: *Quid mihi melius est, quid* etc.

137. *Ita male — ita mihi.* — Cf. Amph. 356.

138. Vulgo contra fidem scriptorum et pridem excusorum, Camerario perperam obtemperantes, edunt: *Nunc dein vitae h. p.* Vulgo quoque *me*, quod correxit Reizius.

139. Libri inconcinne: *omnibus in*

Quaerere conservam voce, oculis, auribus, ut pervestigarem;
Neque eam usquam invenio, neque quo eam, neque qua quaeram, consultum est; as. ex t. d. et ī. d. c.
Neque, quem rogitem responsorem, interea quemquam invenio;
Neque mage solae terrae sunt, quam loca haec atque haec regiones;
Neque, si vivit, eam vivam unquam quin inveniam desistam.

PALAESTRA

Quaenam vox prope mi hic sonat?

AMPELISCA

Pertimui! prope hic quis loquitur?

PALAESTRA

Spes bona, mi, obsecro, subventa! t. d.

AMPELISCA

Mulier est; muliebris vox mi ad auris venit. — c. t.
Eximes ex hoc miseram metu? c. tr.

PALAESTRA

Certo vox muliebris tetigit auris meas. c. t.
Num Ampelisca, obsecro, est?

AMPELISCA

Ten', Palaestra, audio?

PALAESTRA

Quin voco, ut me audiat, nomine illam suo?
Ampelisca!

latebris. Item correxit Reizius.

141. *quŏ*) Vid. Amph. 149, et de metro tom. I, pag. 128, quod dum non intelligit et trochaicos tetram. acat. effingere studet, male haec interpolavit Reizius, reponendo hoc versu *quaeram eum*, *cons. est*, et in sequentibus: *responsorem*, *quenquam ego ullum interea invenio.* — *Neque magi' solae terrae solae* (sic quidem edd. aliquot principes, in his Mediol. anni 1500; sed nihil opus) *quam haec loca sunt a. h. r.* — *quin vivam inveniam des.*

148. Vulgo refragantibus libris vett. et versu: *an eximes ex hoc m. m.?*

AMPELISCA

Hem, quis est?

PALAESTRA

Ego Palaestra sum. co. ex c. d. et t. h.

AMPELISCA

Dic, ubi es!

PALAESTRA

Pol ego nunc in malis plurimis. c. t.

AMPELISCA

Socia sum, nec minor pars mea est, quam tua.
Sed videre expeto te.

PALAESTRA

Mihi es aemula.

AMPELISCA

Consequamur gradu vocem. Vbi es?

PALAESTRA

Ecce me!
Accede ad me atque adi contra.

AMPELISCA

Fit sedulo.

PALAESTRA

Cedo manum.

AMPELISCA

Accipe.

PALAESTRA

Dic: vivisne, obsecro? as. ex 2 t. h.

AMPELISCA

Tu facis me quidem, ut vivere nunc velim,
Quom mihi te licet tangere! Vt vix mihi c. t.

152. Vid. de hoc metri genere tom. I, pag. 129. Item turbavit Reizius rescribendo: *ego tua Pal. sum*, scilicet ut efficeretur creticus tetrameter. Sed scena haec tota motoria, quam saepius mutata decent metra.

158 sq. Cf. Ba. 584 sqq. Male Reizius: PA. *Cédo mihi manum.* AM. *áccipe en.* PA. *vicin', dic obs.?*

160. Vulgo: *Quando mihi te* etc. sed MSS. *Quam mihi*, h. e. Quom mihi. Hoc concinnius, producta posteriore syllaba τοῦ *mihi*.

Credo ego hoc, te tenere! Obsecro, amplectere,
Spes mea! Vt me omnium iam laborum levas!

PALAESTRA

Occupas praeloqui, quae mea oratio est.
Nunc abire hinc decet nos.

AMPELISCA

Quo, amabo, ibimus?

PALAESTRA

Litus hoc persequamur.

AMPELISCA

Sequor, quo lubet.

PALAESTRA

Siccine hic cum uvida veste grassabimur?

AMPELISCA

Hoc quod est, id necessarium est perpeti.
Sed quid hoc, obsecro, est?

PALAESTRA

Quid vides? c. tr.

AMPELISCA

Viden' hoc, amabo, fanum?

PALAESTRA

Vbi est?

AMPELISCA

Ad dexteram. i. s.

PALAESTRA

Video decorum dîs locum viderier.

AMPELISCA

Haud longe abesse oportet homines hinc: ita hic lepidust locus. i. t.

168 sq. Vulgo: *Sed quid hoc, obsecro, est?* PA. *quid?* AM. *viden', amabo, Fanum, videsne hoc?* PA. *ubi est?* etc. Hoc balbutire est, non loqui. Reizius dum creticos arbitratur, audacius versus hos refingit.

170. Frustra Dousa fil. quem sequitur Reizius: *Videor d. d. l. tuerier.*

Est deus: veneror, uti nos ex hac aerumna eximat: t. t. c.
Miseras, inopes, aerumnosas aliquo ut auxilio adiuvet.

SACERDOS. PALAESTRA. AMPELISCA.

SACERDOS

Qui sunt, qui a patrona preces mea expetessunt? b. t. I, 5.
Nam vox me precantum huc foras excitavit.
Bonam atque obsequentem deam atque haud gravatam
Patronam exsequontur benignamque multum.

PALAESTRA

Iubemus te salvere, mater.

SACERDOS

Salvete,
Puellae. Sed unde ire uvida cum veste as. ex b. d. et
Vos dicam, obsecro, tam moestiter vestitas? (t. d. br.

PALAESTRA

Eloco hinc imus haud longule ex hoc loco; c. t.
Verum longe hinc abest, unde vectae sumus.

SACERDOS

Nempe equo ligneo per vias caerulas
Estis vectae.

172. Camerarius edidit: *Nunc quisquis est deus* etc. quem temere secuti sunt recentiores. Deum esse ait Ampelisca propterea, quod se cum altera servatam videt ex periculo humanis auxiliis maiore. Plato apud Sextum Empir. adv. Mathemm. lib. 8, monente T. Magiro in Polymnemone v. *Deus* pag. 626: «Ἅπαντες, inquit, ἄνθρωποι σχεδὸν, Ἕλληνές τε καὶ βάρβαροι, νομίζουσιν εἶναι τὸ θεῖον. Et similiter Hic ipse Capt. 243: *Est profecto deus, qui, quae nos gerimus, auditque et videt.* — *venerŏr.* Cf. Amph. prol. 38.

174. *preces expetessunt*). Vidd. interpp. ad h. l. et Pareus lexico Plaut. v. *Expetessere preces.* Lambinus, *paces exp.* quod probat Dousa Centur. pag. 488. Sed bene habet vulgata lectio. Pessime haec transformat Muretus Varr. Lectt. XIV, 17, dum non animadvertit, versus esse bacchiacos.

179 sq. Vid. Capt. 428 sqq.

182. Vulgo duriore numero: — *unde huc vectae sumus.* Decurt. et vett. edd. τὸ *huc* non agnoscunt.

183. Vulgo minus concinne: *caeruleas.* Correxit Reizius.

PALAESTRA

Admodum.

SACERDOS

Ergo aequius vos erat
Candidatas venire hostiatasque hoc
Fanum: ad istunc modum non veniri solet.

PALAESTRA

Quaene eiectae e mari sumus ambae, obsecro? co. ex
Vnde nos hostias agere voluisti huc? (c. d. et t. h.
Nunc tibi amplectimur genua, egentes opum, c. t.
Quae in locis nesciis nescia spe sumus,
Vt tuo recipias tecto servesque nos,
Miserarumque te ambarum uti misereat, as. ex b.
Quibus nec locus ullus nec spes parata est, (d. et i. h.
Neque hoc amplius, quod vides, nobis quidquam est. b. t.

SACERDOS

Manus mihi date; exsurgite a genibus ambae:
Misericordior nulla me est feminarum.
Sed res pauperes sunt inopesque haec, puellae;
Egomet vix vitam colo; b. tr. c.
Veneri cibo meo servio.

AMPELISCA

Veneris fanum, obsecro, hoc est? i. t. c.

SACERDOS

Fateor. Ego huius fani sacerdos clueo. Verum quidquid
est, t. t. c.
Comiter nunc fiet a me, quo valebit copia.

187 sq. Vid. supra 125. Frustra Reizius: PA. *Quaéne eiectae é mari ambaé sumus, te óbsecro, Vnde nos hóstias ágere voluistĭ huc?*

191. Eleganter Reizius, sed haud necessario: *In tua ut recipias tecta servesque nos.* Cf. Capt. 153.

192 sq. Vid. supra 111 sq.

197. *haec*) Vulgo *hic*; et sic quidem V. C. a manu prima, sed post *hec*. Vett. edd. *hae*.

198. Clausula. Cf. 203.

200. *huius* monosyllabum. Cf. Aul. 244.

201. Vulgo: *Comiter fiet a me, quo nostra copia Valebit* etc. V.

Ite hac mecum.

PALAESTRA

Amice benigneque honorem b. t.
Habes nostrûm, mater.

SACERDOS

Oportet. b. tr.

PISCATORES

Omnibus modis, qui pauperes sunt homines, miseri vivont; i. t. c. II, 1.
Praesertim quibus nec quaestus est, neque artem didicere ullam.
Necessitate, quidquid est domi, id sat est habendum.
Nos iam de ornatu propemodum ut locupletes simus scitis.
Hice hami atque haec arundines sunt nobis quaestu et cultu;
Quotidie ex urbe ad mare huc prodimus pabulatum;
Pro exercitu gymnastico et palaestrico hoc habemus;
Echinos, lepadas, ostreas, balanos, captamus, conchas,
Marinam urticam, musculos, placusias striatas;
Post id piscatum hamatilem et saxatilem adgredimur:
Cibum captamus e mari. Si eventus non evenit,

C. non *nostra*, sed $\bar{nc}$, h. e. nunc; Decurt. et vett. edd. *non*, quod eodem redit. Vox forte transposita.

208. *Hice*) Sic bene Reizius, quum invenisset *Hisce*, errore tralatitiu. Cf. Mil. 485, Mosl. 496. — Similiter excudi iussi *haec* pro vulgato *hae*. Cf. Epid. 207.

209. *Quotidie*) Probabiliter hoc additum a Lambino.

212. *placusias*) Bene sic Reizius secundum Salmasium, adiectivo derivato a πλακοῦς sicut Ραμνούσιος a Ραμνοῦς. Vulgo voce nihili *plagusias*.

214. *Si eventus non evenit* dictum κατ' ἰδιοπάθειαν, de qua monitum Mil. 480 sq. Vulgo *venit*, ut misceri solent haec verba. Vid. tom. II, pag. 150, col. 1. Male Reizius: *sin eventus non venit*.

Neque quidquam captum est piscium, salsi lautique pure
Domum redimus clanculum; dormimus incoenati.
Atque ut nunc valide fluctuat mare, nulla nobis spes est.
Nisi quid concharum capsimus, coenati sumus profecto.
Nunc Venerem hanc veneremur bonam, ut nos lepide
adiurit hodie.

TRACHALIO. PISCATORES.

TRACHALIO

Animum advorsavi sedulo, ne herum usquam praeter-
irem: i. t. c. II, 2.
Nam quom modo exibat foras, ad portum se aibat ire;
Me huc obviam iussit sibi venire ad Veneris fanum.
Sed, quos perconter, commode eccos video adstare: adibo.
Salvete, fures maritumi, conchitae atque hamiotae,
Famelica hominum natio. Quid agitis? ut peritis?

PISCATORES

Vt piscatorem aequom est, fame, siti, spe.

TRACHALIO

Ecquem adulescentem
Vidistis facie strenua, dum illic adstatis, fortem,

218. *coenati*) Egregia haec est emendatio eiusdem viri docti, quum in libris legatur, parum quidem concinne et minus lepide, *incoenati.*

219. *adiurit*) Hoc versum exposcere pro vulgata lectione *adiuverit*, vidit Reizius.

226 sqq. Vulgo inconcinne: — — *fame sitique speque.* TR. *ecquem adol. huc Dum hic astatis, strenua facie, rubicundum, fortem, qui tres Duceret chlamydatos cum machaeriis, vidistis venire?* Edd. quaedam primae, in his Mediol. anni 1500, *machaeris*, recte: nam alterum prorsus est inusitatum. Iisdem abest τὸ *venire*, petitum illud, ut videtur, ex proximis; et MSS. — *vidisti seni Nullum* etc. quod initio fuisse puto: — *vidistis pi.* (piscator.) *Nullum* etc. nam *p* et *n* literae similes in MSS. Cf. Ba. 107. Caeterum libri nihil iuvant. Sed facile, metro monitus, animadverti, in istis *sitique speque* asyndeton placuisse Comico, sicut passim, ut monui Capt. 336, et sequentem versum traiectione vocum laborare, quod neque Reizium fugit, qui ita haec re-

Rubicundum, qui tris duceret chlamydatos cum machaeris?

PISCATORES

Nullum istac facie, ut praedicas, venisse huc scimus.

TRACHALIO

Ecquem
Recalvom ac silonem senem, statutum, ventriosum,
Tortis superciliis, contracta fronte, fraudulentum,
Deorum odium atque hominum malum, vitî probrique plenum,
Qui duceret mulierculas duas secum satis venustas?

PISCATORES

Cum istiusmodi virtutibus operisque natus qui sit,
Ad carnuficem eum quidem aequius, quam ad Venerem, conmeare.

TRACHALIO

At si vidistis, dicite.

PISCATORES

Huc profecto nullus venit.
Vale.

TRACHALIO

Valete. — Credidi. Factum est, quod suspicabar:
Data verba hero sunt: leno abit scelestus exulatum;
In navem ascendit, mulieres avexit. Hariolus sum.
Is huc herum etiam ad prandium vocavit sceleris semen.
Nunc quid mihi meliust, quam eloco hic herum operiar, dum veniat?
Eadem, si quid amplius scit Veneria haec sacerdos,
Si videro, exquaesivero. Faciet me certiorem.

fingebat: — — *fame sitique.* TR. *ecquemnam huc, Dum hic ădstás, vidisti strênua facié, rubicundum, fôrtem Venire, qui tres dúceret chlamydátos cum machǽris?*

232. Male distinguunt: *hominum, mâlum.* Caeterum vulgo legitur: — *malum, mali vitii probrique plenum.* Vocem incoocinnam, quae orta procul dubio ex praecedente, recte delevit Reizius.

AMPELISCA. TRACHALIO.

AMPELISCA

Intellego: hanc, quae proxuma villa est Venerio fano,

i. t. c. II, 3.

Pulsare iussisti, atque aquam rogare.

TRACHALIO

Quoia ad auris

Vox mi advolavit?

AMPELISCA

Obsecro, qui hic loquitur? quem ego video?

TRACHALIO

Estne Ampelisca haec, quae foras e fano egreditur?

AMPELISCA

Estne hic

Trachalio, quem conspicor, calator Pleusidippi?

TRACHALIO

Ea est.

AMPELISCA

Is est. Trachalio, salve.

TRACHALIO

Salve, Ampelisca.

Quid tu agis?

AMPELISCA

Aetatem haud malam male.

TRACHALIO

Melius ominare.

244. *proximă*) Vid. ad Amph. 1. Frustra Reizius: — *proxuma huc est* etc. Sed bene dedit *villa* pro vulgato *villam*. *Venerio* pro *Veneris*, quae est lectio librorum, ipsi reposuimus, quod adiectivum frequentat Plautus: vidd. supra 242, infra 263, 379; 527 etc. Mil. 645, 1398, 1406.

246. *qui*) Ita Mediol. a. 1500, quod concinnius vulgato *quis*. — *quĕm*. Cf. supra 141.

250. *tŭ*) Vid. praeced. annot. Male

AMPELISCA

Verum omnis sapientis decet conferre et fabulari.
Sed Pleusidippus tuos herus ubi, amabo, est?

TRACHALIO

Heia vero,
Quasi non sit intus!

AMPELISCA

Neque pol est, neque huc quidem ullus venit.

TRACHALIO

Non venit?

AMPELISCA

Vera praedicas.

TRACHALIO

Non est meum, Ampelisca.
Sed quam mox coctum est prandium?

AMPELISCA

Quod prandium, obsecro te?

TRACHALIO

Nempe rem divinam facitis hic.

AMPELISCA

Quid somnias, amabo?

TRACHALIO

Certe huc Labrax ad prandium vocavit Pleusidippum,
Herum meum herus voster.

AMPELISCA

Pol haud miranda facta dicis:
Si deos decepit et homines, lenonum more fecit.

TRACHALIO

Non rem divinam facitis hic vos neque herus?

AMPELISCA

Hariolare.

transposuit Reizius: *Quid agis tū?* AM. *aetatem* etc. 256. *Nempe*) Cf. supra 61.

TRACHALIO

Quid tu agis hic igitur?

AMPELISCA

Ex malis multis, metuque summo,
Capitalique ex periculo, orbas auxilîque opumque huc
Recepit ad se Veneria haec sacerdos me et Palaestram.

TRACHALIO

An hic Palaestra est, obsecro te, heri mei amicula?

AMPELISCA

Certo.

TRACHALIO

Inest lepos in nuntio tuo magnus, mea Ampelisca.
Sed istuc periculum perlubet quod fuerit vobis scire.

AMPELISCA

Confracta, mi Trachalio, est hac nocte navis nobis.

TRACHALIO

Quid? navis? quae istaec fabula est?

AMPELISCA

Non audivisti, amabo,
Quo pacto leno clanculum nos hinc auferre voluit
In Siciliam, et, quidquid domi fuit, in navem imposivit?
Ea nunc perierunt omnia.

TRACHALIO

Oh, Neptune lepide, salve!
Nec te aleator ullus est sapientior. Profecto
Nimis lepide iecisti bolum: periurum perdidisti!
Sed nunc ubi est leno Labrax?

AMPELISCA

Perit potando, opinor:

264. Pronomen *te* metri causa recte inculcavit Reizius. Pro *amicula* vulgo legitur *amica*, sed in V. C. Camerariano *amicica*, in quo illud mihi videbar reperire. Est autem blandientis, sicut saepe usurpantur deminutiva. Vid. Priscian. pag. 610 Putsch.

269. *voluit*) Vid. Amph. 235, 851.

Neptunus magnis poculis hac nocte eum invitavit.

TRACHALIO

Credo hercle anancaeo datum, quod biberet. Vt ego te amo,
Mea Ampelisca! ut dulcis es! ut mulsa dicta dicis!
Sed tu et Palaestra quomodo salvae estis?

AMPELISCA

Scibis faxo.
E navi timidae ambae in scapham insiluimus, quia videmus
Ad saxa navem ferrier; properans exsolvi restim.
Dum illi timent, nos cum scapha tempestas dextrovorsum
Differt ab illis; itáque nos ventisque fluctibusque
Iactatae exemplis plurimis miserae perpetuam noctem.
Vix hodie ad litus pertulit nos ventus exanimatas.

TRACHALIO

Novi: Neptunus ita solet. Quamvis fastidiosus
Aedilis est, si quae inprobae sunt merces, iactat omnis.

AMPELISCA

Vae capiti atque aetati tuae!

TRACHALIO

Tuo, mea Ampelisca.
Scivi lenonem facered hoc, quod fecit; saepe dixi.
Capillum promittam optumum est, occipiamque hariolari.

276. *anancaeo*) Nonius ex Varrone: « Ad Sybaritanam praedam, in qua sunt tripodes, craterae, *anancaea* etc. Vide plura in hanc rem apud Taubmannum.

279. *quia videmus* etc. Cf. Amph. 503.

283. *Iactatae*) Intellig. *sumus*. Cf. ibid. 168.

287. *Vae capiti* etc. Vid. Capt. 818.

288. Inconcinne libri *facere*. Vid. Amph. prol. 149. Reizius: *S. l. ego facere* etc.

AMPELISCA

Cavistis ergo tu atque herus, ne abiret, quom scibatis?

TRACHALIO

Quid faceret?

AMPELISCA

Si amabat, rogas, quid faceret? Adservaret
Dies noctisque, in custodia esset semper. Verum ecastor,
Vt multi, fecit: ita probe curavit Pleusidippus.

TRACHALIO

Cur tu istuc dicis?

AMPELISCA

Res palam est.

TRACHALIO

Scin' tu? etiam, qui it lavatum
In balineas, quom ibi sedulo sua vestimenta servat,
Tamen subripiuntur: quippe qui, quem illorum observet, falsust.
Fur facile, quem observet, videt; custos, qui fur sit, nescit.
Sed duce me ad illam. Vbi est?

AMPELISCA

I sane in Veneris fanum huc intro:
Sedentem flentemque opprimes.

TRACHALIO

Vt iam istuc mihi molestum est!
Sed quid flet?

AMPELISCA

Ego dicam tibi. Hoc sese excruciat animi,
Quia leno ademit cistulam ei, quam habebat, ubique habebat,

291. *si*) Cf. supra 246.

292. *Dies* monosyllabum. Vid. Amph. prol. 74.

294. *Scin' tu? etiam* etc. Recte sic distinxit locum Reizius, quum τὸ *etiam* ad antecedentia perperam soleat referri. — *Scin' tu?* Vid. ad Cas. 374.

300. Τὸ *tibi* non liquescit. Cf. Amph. 341.

Qui suos parentes noscere potesset. Eam veretur,
Ne perierit.

TRACHALIO

Vbinam ea fuit cistellula?

AMPELISCA

Ibidem in navi
Conclusit ipse in vidulum, ne copia esset ejus,
Qui suos parentes nosceret.

TRACHALIO

O facinus inpudicum,
Quam liberam esse oporteat, servire postulare!

AMPELISCA

Nunc eam cum navi scilicet abisse pessum in altum.
Et aurum et argentum fuit lenonis omne ibidem.
Credo aliquem inmersisse atque eum excepisse. Id misera moesta est,
Sibi eorum evenisse inopiam.

TRACHALIO

Iam istoc mage usus facto est,
Vt eam intro, consolerque eam, ne sic se excruciet animi:
Nam multa praeter spem scio multis bona evenisse.

AMPELISCA

At ego etiam, qui speraverint, spem decepisse multos.

TRACHALIO

Ergo animus aequos optumum est aerumnae condimentum.
Ego eo intro, nisi quid vis.

AMPELISCA

Eas. Ego, quod mihi imperavit

302. Libri ἀμέτρως *posset*, quod est interpretis. Sensit Reizius. — *noscerĕ*. Cf. supra 244, infra 305, 307, 320.

307. Vulgo minus concinne *abivisse*. Sequor V. C. et edd. quasdam principes, in his Mediol. anni 1500. Decurtat. Iunt. etc. *abiisse*. De metro cf. 302.

Sacerdos, id faciam, atque aquam hinc de proxumo rogabo:
Nam extemplo si verbis suis peterem, daturos dixit;
Neque digniorem censeo vidisse anum me quemquam,
Quoi deos atque homines censeam benefacere magis decere.
Vt lepide, ut liberaliter, ut honeste atque haud gravate
Timidas, egentis, uvidas, eiectas, exanimatas
Accepit ad sese, haud secus, quam si ex se simus natae!
Vti subcincta eapse aquam calefactat, ut lavemus!
Nunc, ne morae illi sim, petam hinc aquam, unde mihi imperavit.
Heus, ecquist in villa? ecquis hoc recludit? ecquis prodit?

SCEPARNIO. AMPELISCA.

SCEPARNIO

Quis est, qui nostris tam proterve foribus facit iniuriam? i. t. II, 4.

AMPELISCA

Ego sum . . . .

SCEPARNIO

Hem, quid hoc boni est? Heu, edepol specie lepida mulierem!

AMPELISCA

Salve, adulescens.

SCEPARNIO

Et tu multum salveto, adulescentula. t. t. c.

323. Vulgo: *Vt eapse sic succincta aquam* etc. Sed MSS. et edd. τὸ *sic* non habent.

327. *mulierem*) Libri inconcinne *mulier*. Correxit Dousa fil. quem recte secutus Reizius. Sic Poen. 962: *Heu hercle mortalem catum* etc.

AMPELISCA

Ad vos venio . . . .

SCEPARNIO

Accipiam hospitio, si nox venis as. ex t. d. et i.
Ita ut adfecta: nam nunc nihil est quidem in manum.
Sed quid ais, mea lepida, hilara?

AMPELISCA

Ah, nimium familiariter t. t. c.
Me attrectas. 331

SCEPARNIO

Proh dî inmortales! Veneris ecfigia haec quidem est.
Vt in ocellis hilaritudo est! Heia, corpus quoiusmodi!
Subvolturium! illud quidem, subaquilum, volui dicere.

329. *nox*) Ita legendum vidit Palmerius, quum libri errore tralatitio praeferant *mox*. Vid. Merc. 329. Reizius probavit Laubinianum: — *si mox venies vesperi*, *Item* etc. Sed istud *vesperi* in libro nullo antiquo legitur.

330. Vulgo corrupte: *Item ut affectam: nam nunc nihil est qui te inanem.* Si *affectam* interpreteris affectam miseria vel naufragio, locus non est τῷ *Item*, siquidem revera malis affecta erat mulier. Quod autem secundum Festum explicant mulierem honoratam et spectatam, aliis et validioribus testimoniis, praesertim locis bonorum scriptorum, dum probatum fuerit, addubitare non est nefas. Dedi igitur *Ita ut adfecta* (i. e. *ut a. es*: vid. Amph. 168), ambiguitate lepida, ut et miseram dicat ancillam servus, quomodo affectos dicimus morbo, difficultate, malo denique, et venustam, sicut haec et similia leguntur apud Cic. *Manus tua sic adfecta*, *Manus adfecta recte est*, *Oculus non est probe adfectus* etc. Deinde ista *qui te* accepi pro *quidē*, h. e. quidem: sicut *d* et *t* literas misceri monitum Aul. 17, Epid. 279, et τὸ *manem* vel *maneam* (nam sic MSS. et vett. edd. non *inanem*) lenissima medicina mutavi in *manum*, ut noctu, h. e. vesperi, se hospitium praebiturum mulieri dicat servus: nam nunc quidem nihil sibi esse prae manu, coena nondum cocta et omni re convivii imparata. *In manum* pro *in manu*: vidd. Amph. 545, Cas. 368. Coniecturas virorum doctorum de hoc loco enarrare longum est. Metrum hoc non nisi hic et Most. 879 sq. inveni, sed frequens est, praesertim apud Graecos, simile, ex trochaeo et iambo constans, de quo vid. tom. I, pag. 137, col. 1.

331. *Ah*) Vulgo minus usitate *Aha*. Sequor vett. edd.

332. *Veneris ecfigia haec quidem est*) Comparat Scioppius Suspp. Lectt. V, 5 illa Aristaeneti: Ὦ φύσεως τὸ κάλλιστον φιλοτέχνημα, ὦ γυναικῶν εὔκλεια καὶ διὰ πάντων ἔμψυχος τῆς Ἀφροδίτης εἰκών!

Vel papillae quoiusmodi! Tum quae indoles in savio est!

AMPELISCA

Non ego sum pollucta pago. Potin', ut me abstineas manum?

SCEPARNIO

Non licet te sic, *sic* placide, bellam belle, tangere?

AMPELISCA

Otium ubi erit, tum tibi operam ludo et deliciae dabo;
Nunc, quamobrem huc sum missa, amabo, vel tu mi aias vel neges.

SCEPARNIO

Quid nunc vis?

AMPELISCA

Sapienti ornatus; quid velim, indicium facit.

SCEPARNIO

Meus quoque hic sapienti ornatus, quid velim, indicium facit.

AMPELISCA

Haec sacerdos hinc me petere iussit a vobis aquam.

SCEPARNIO

At ego basilicus sum, quem nisi oras, guttam non feres.
Nostro illunc puteum periclo et ferramentis fodimus:
Nisi multis blanditiis, a me gutta non ferri potest.

AMPELISCA

Cur tu aquam gravare, amabo, quam hostis hosti commodat?

337. Vulgo Sc. *N. licet te sicce placide* etc. quae lectio auctorem habet Camerarium; nam MSS. et vett. edd. *N. l. te sic placide* etc. Quod quidam volunt, *Sicce* dici pro *Sic*, ut *Hicce* pro *Hic*, cras fortasse credam, non hodie. Repetitur adverbium παθητικῶς, quod non advertерunt scribae. Cf. Aul. 588. Poëta: *Sic, sic iuvat ire sub umbras!*

338. *tibi*) Cf. Mil. 61.

340. *nunc*) igitur. Vid. Ba. 73.

341. Hic rastrum aut aliquod instrumentum rusticum ostendit servus: nec negarim, nequitiam subesse.

342. Libri interpretatione inconcinna: *Haec sac. Veneris hinc* etc. *Haec*; vicina, sicut infra 383: *hanc sacerdotem*. Vid. ad Cist. 170.

SCEPARNIO

Cur tu operam gravare mihi, quam civis civi commodat?

AMPELISCA

Imo etiam tibi, mea voluptas, quae voles, faciam omnia.

SCEPARNIO

Eugepae, salvos sum! haec iam me suam voluptatem vocat!
Dabitur tibi aqua; ne nequidquam me ames. Cedo mi urnam.

AMPELISCA

Cape.
Propera, amabo, ecferre.

SCEPARNIO

Manta: iam hic ero, voluptas mea.

AMPELISCA

Quid sacerdoti me dicam hic demoratam tam diu?
Vt etiam nunc misera timeo, ubi oculis intueor mare!
Sed quid ego misera video procul in litore? i. s.
Meum herum lenonem Siciliensemque hospitem,
Quos periisse ambos misera censebam in mari!
Iam illuc mali plus nobis vivit, quam ratae.
Sed quid ego cesso fugere in fanum, ac dicere haec
Palaestrae; in aram uti confugiamus prius
Quamde huc scelestus veniat nosque hic opprimat
Leno? Confugiam hinc: ita res subito suppetit.

350. *mē*) Vid. Amph. 149.

357. *quam ratae*) H. e. *q. r. sumus*. Cf. Amph. 168.

380 sq. Vulgo: *Quam huc scelestus leno veniat nosque hic opprimat? Confugiam hinc, res ita suppetit subito mihi.* Prior horum versuum plane inconcinnus est. Posteriore MSS: *C. h. ita res suppetit subito.* Tò *mihi* additum a Camerario et Lambino expungendum esse vidi, et in superioribus reponendum *Quamdē*, de quo dixi Amph. prol. 69.

SCEPARNIO

Proh dî inmortales! in aqua nunquam credidi i. s. II, 5.
Voluptatem inesse tantam! ut hanc traxi lubens!
Nimio minus altus puteus visust, quam prius.
Vt sine labore hanc extraxi! Praefiscine,
Satis nequam sum: utpote amare qui hodie inceperim. -
Hem tibi aquam, mea tu bella! Tene iam. Sic volo
Te ferre honeste, ut ego fero, ut placeas mihi. —
Sed ubi tu es, delicata? Cape aquam hanc, sis. Vbi es? —
Amat hercle me, ut ego opinor: delituit mala. —
Vbi tu es? etiamne hanc urnam acceptura es? ubi es? —
Commodule! meliust! Tandem vero serio!
Etiam acceptura es urnam hanc? ubi tu es gentium?
Nusquam hercle equidem illanc video. Ludos me facit.
Adponam hercle urnam iam ego hanc in media via.
Sed autem quid si hanc hinc abstulerit quispiam
Sacram urnam Veneris? Mi exhibeat negotium.
Metuo hercle, ne illa mulier mi insidias locet,

363. *Voluptatem* o literam elidit. Vid. ibid. 74.

365. *éxtraxi*) Vid. Asin. 159, Cist. 69.

366 sqq. Vulgo: *Satis nequam sum: utpote qui hodie inceperim Amare. hem tibi aquam, mea tu bella. hem, sic volo Te ferre* etc. Versus *Satis* etc. metro caret. Addendum vidi verbum *Amare* ex sequente. Et ibi quidem MSS: — *mea tu belliata iam sic v.* in quibus invenire mihi visus sum — *mea tu bella tene iam.* Sic v. continue scriptum, more prisci seculi, *bellateneiam* facile transierit in *bellateniam*, *bellateiam*, *belliataiam*.

371. *accept.ês?* Vid. ad Amph. 863.

373. Non recte libri continue: *Commodule melius.* Scripsi *meliust*, *t* literam a verbo sequente interceptum arbitratus: nam sic passim legitur *Melius est* pro *Bene est*, sicut monui Aul. 289.

375. *iăm*) Cf. supra 350.

376. *Sed autem*) Ἀλλά τοι. Compositio rarior, de qua vidd. Viger. de Idiotismm. VIII, 1, 10; Vechneri Hellenolex. I, 2, 6. Similiter Maro Aen. II, 101: *Sed quid ego haec autem nequidquam ingrata revolvo?*

Vt comprehendar cum sacra urna Veneria.
Nempe optumo me iure in vinclis enicet
Magistratus, si quis me hanc habere viderit:
Nam haec literata est: ab se cantat, quoia sit.
Iam hercle evocabo hinc hanc sacerdotem foras,
Vt hanc accipiat urnam. Accedam huc ad foris.
Heus, sis, Ptolemocratia, cape hanc urnam tibi!
Muliercula hanc nescio quae huc ad me detulit. —
Introferunda est. — Reperi negotium,
Si quidem mihi his ultro adgerunda etiam est aqua.

LABRAX. CHARMIDES.

LABRAX

Qui homo hominem sese miserum et mendicum volet,
i. s. II, 6.
Neptuno credat sese atque aetatem suam:
Nam si quis cum eo quid rei conmiscuit,
Ad hoc exemplum amittit ornatum domum.
Edepol, Libertas, lepida es, quae nunquam pedem
Voluisti in navem cum Hercule una inponere!
Sed ubi ille meus est hospes, qui me perdidit?
Atque eccum incedit.

381. Prius *a* in *Magistratus* eliditur. Cf. supra 363.

383. *hanc*) Vid. supra 342.

387. Lineola perscribenda post *detulit* antecedente versu, quo recitato paulum expectat servus, ut prodeat a se vocata Ptolemocratia.

390. *aetatem suam*) Cf. Pseud. 109.

391. *cum eo quid*) Sic libri vett. τῷ *cum* non liquescente. Vid. supra ad 350. Hoc nescientes, τὸ *quid* primo loco posuere.

394. Nescio cum aliis, quis marraverit, *noluisse navigare cum Hercule Libertatem*. MSS. et vett. edd. *hercle*: edd. *V. i. n. mecum h. u. i.* quod propemodum approbaverim cum Meursio Exercitatt. critt. I, pag. 224. « locatur, *inquit vir doctus*, adhuc leno in miseria sua, dicens, se mendicum factum, amisisseque omnes fortunas suas naufragio praeter Libertatem, quae secum pedem navim inferre noluerit. » Ridicule autem navigasse

CHARMIDES

Quo, malum, properas, Labrax?
Nam equidem te nequeo consequi tam strenue.

LABRAX

Vtinam, te prius quamde oculis vidissem meis,
Malo cruciatu in Sicilia perbiteres,
Quem propter hoc mihi obtigit misero mali!

CHARMIDES

Vtinam, quom in aedis me ad te adduxisti tuas,
In carcere illo potius cubuissem die!
Deosque inmortalis quaeso, dum vivas, uti
Omnis tui similis hospites habeas tibi.

LABRAX

Malam fortunam in aedis te adduxi meas.
Quid mihi scelesto tibi erat auscultatio,
Quidve hinc abitio, quidve in navem inscensio,
Vbi perdidi etiam plus boni, quam mihi fuit?

CHARMIDES

Pol minume miror, navis si fracta est tibi,
Scelus te et sceleste parta quae vexit bona.

LABRAX

Pessumdedisti me blandimentis tuis.

CHARMIDES

Scelestiorem coenam coenavi tuam,

secum negat eam propterea, quod eam adhuc habet: nam caetera omnia, quae navi imposuerat, bona sua perdiderat in mari. Locus Luciani *De mercede conductis* (Luciani Opp. ed. Blaeu. vol. I, pag. 463, quo loco vulgatam lectionem confirmari putabat Gruterus, sic se habet: — οὐ γὰρ ἐθελήσει ἡ Ἐλευθερία ξυνεισελθεῖν ἐφ' οὕτως ἀγεννῆ πράγματα καὶ ταπεινὰ εἰσιόντι. Sed nihil in his simile praeter personificationem libertatis.

398. Minus concinne libri *quam*. Cf. 360.

398. *perbiteres*) Cf. Capt. 611, Pseud. 247, et de usu imperfecti pro plusquamperfecto subiunct. Aul. 697.

406 sq. Vid. de forma loquendi Amph. 363.

Quam quae Thyestae anteposita est et Tereo.

LABRAX

Perii, animo male fit! Contine, quaeso, caput.

CHARMIDES

Pulmoneum edepol nimis velim vomitum vomas.

LABRAX

Eheu, Palaestra atque Ampelisca, ubi estis nunc?

CHARMIDES

Piscibus in alto, credo, praebent pabulum.

LABRAX

Mendicitatem mi obtulisti opera tua,
Dum tuis ausculto magnidicis mendaciis.

CHARMIDES

Bonam est quod habeas gratiam merito mihi,
Qui te ex insulso salsum feci opera mea.

LABRAX

Quin tu hinc is a me in maxumam malam crucem?

CHARMIDES

Deliras: eam quidem rem agebam commodum.

413. Libri inconcinne: *Q. q. T. quondam a. e. c. T.* Tò *quondam* est de glossa.

419. *Dum — ausculto.*) Cf. Amph. 503.

423. Libri vett. corrupte: *Das easque res ag. c. Da eas quae res ag. c.* Iunt. et Ald. *Da quas res tecum in navi agebam commodum*, unde faciebat Acidalius Divv. in Plaut. pag. 438: CH. *Eas quidem res tecum agebam commodum.* «Nam, *inquit*, illud *in navi* aperte sensus aversatur et glossematis convincit. Ipse autem hic est: quod tu me in crucem ire iubes, eam quidem rem iamiam commodum uterque agebamus, quum naufragi in alto iactaremur, directi in omnium maximam malam crucem.» Et *eas res* pro *eam rem* de industria posuisse censet Plautum eo consilio, ut τὸ *Eas* simul pro verbo, proprie quod dicitur, haberi posset, intelligique ex superioribus *Eas in maximam malam crucem;* quo de genere ambiguorum multus est ad Poen. 457. Equidem in scriptura codicum veterrimorum *Das eas* agnoscere mihi videbar *Deliras*, et *eam* interceptum arbitrabar ab huius verbi syllaba postrema, *quidem* vero scriptum per compendium, itaque facile cum *que* permutatum. De sententia loci sto ab Acidalio.

LABRAX

Eheu, quis vivit me mortalis miserior?

CHARMIDES

Ego multo tanto miserior, quam tu, Labrax.

LABRAX

Qui?

CHARMIDES

Quia ego indignus sum, tu dignus, qui sies.

LABRAX

O scirpe, scirpe, laudo fortunas tuas,
Qui semper servas gloriam aritudinis!

CHARMIDES

Equidem me ad velitationem exerceo:
Nam omnia corusca prae tremore fabulor.

LABRAX

Edepol, Neptune, es balneator frigidus:
Cum vestimentis, postquam abs te abii, algeo.
Nae, thermopolium quidem nullum instruit:
Ita salsam praebet potionem et frigidam.

CHARMIDES

Vt fortunati sunt fabri ferrarii,
Qui apud carbones adsident! semper calent.

LABRAX

Vtinam fortuna ego anatina nunc uterer,

432. *postquam*) Sic MSS. et edd. principes. Frustra fecerunt *postea-quam*, dum non vident, τὸ *te* sub ictu positum haud elidi (qua de re cf. Amph. 149), neque versum ullo modo periclitari.

433. Libri inepte atque inconcinne: *Ne thermopolium quidem ullum instruit.* *Ne* et *Nae* similiter scribuntur in codicibus. *Thermopolium nullum* est thermopolium nullius pretii, quomodo dicitur *nullum argumentum*, *nulla res* apud Ciceronem, Terentium, alios, et apud Graecos μηδείς, μηδὲν pro homine vel re nihili.

437. Edd. nullo numero: *Vtinam fortuna nunc anatina uterer.* Iunt. Ald. *V. f. n. ego a. u.*

Vti, quom exivissem ex aqua, arerem tamen!

CHARMIDES

Quid, si aliquo ad ludos me pro manduco locem?

LABRAX

Quapropter?

CHARMIDES

Quia pol clare crepito dentibus.
Iure optumo *modo* me lavisse arbitror.

LABRAX

Qui?

CHARMIDES

Quia *enim* auderem tecum in navem ascendere,
Qui a fundamento mi usque movisti mare.

LABRAX

Tibi auscultavi: tu promittebas mihi,
Illi esse quaestum maxumum meretricibus;
Ibi me conruere posse aiebas divitias.

CHARMIDES

Iam postulabas, te, inpurata belua,
Totam Siciliam devoratum ire insulam.

LABRAX

Quaenam balaena meum voravit vidulum,
Aurum atque argentum ubi omne conpactum fuit?

CHARMIDES

Eadem illa, credo, quae meum marsupium,

441. Vulgo versu μειούρῳ: *Iure optimo me lavisse arbitror.* Angelius et Aldus pro arbitrio reposuerunt *Sed nunc iure* etc. quos nollem secutum esse eruditissimum virum, Reizium. *Nos* *mō* (h. e. *modo*, sicut supra 423 in re simili, *commodum*) ab antecedente syllaba raptum arbitramur. Quod vocabulum posteriorem o literam porrectam habet, sicut saepius, praesertim apud priscos. Cf. Am. 475

442. Inconcinne legitur: LA. *Qui?* CHAR. *Quia auderem* etc. Cf. Mil. 1126.

445. Item inconcinne codd. *Illic esse* etc. Cf. Amph. 596.

446. *divitias* τρισυλλάβως pronuntiandum metri gratia. Cf. ibid. prol. 90.

448. Soloece libri (*postulabas*, *te*) *devoraturum.*

Quod plenum argenti fuit, in sacciperio.

LABRAX

Eheu, redactus sum usque ad unam hanc tuniculam
Et ad hoc misellum pallium! perii oppido!

CHARMIDES

Vae consociare mihi quidem tecum licet:
Aequas habemus partis.

LABRAX

Saltem si mihi
Mulierculae essent salvae, spes aliquae forent.
Nunc si me adulescens Pleusidippus viderit,
A quo arrhabonem pro Palaestra acceperam,
Iam se exhibebit hic mihi negotium.

CHARMIDES

Quid, stulte, ploras? tibi quidem edepol copia est,
Dum lingua vivet, qui rem solvas omnibus.

SCEPARNIO. CHARMIDES. LABRAX.

SCEPARNIO

Quid illuc, obsecro, negotî, quod duae mulierculae
t. t. c. II, 7.
Hic in fano Veneris signum flentes amplexae tenent,
Nescio quem metuentes miserae? nocte hac vero proxuma
Se iactatas atque eiectas hodie esse aiunt e mari.

455. Vulgo: *Vel consociare mihi quidem tecum licet.* Sed quid tandem consociare se posse dicit cum altero Charmides? Legendum *Vae consociare* etc. Asin. 288: Li. *Vae tibid!* Le. *Hoc testamento Servitus legat tibi*, ad quem locum vide, sis, quae annotamus.

459. *acceperam*) Cf. prol. 81.

463. *Quid* *i* literam elidit. Vid. supra 363, infra 530, 555.

465. *vero*) Sic vett. edd. MSS, *nunc*, *non*.

LABRAX

Obsecro hercle, adulescens, ubi istaec sunt, quas memoras, mulieres?

SCEPARNIO

Hic in fano Veneris.

LABRAX

Quot sunt?

SCEPARNIO

Totidem, quot ego et tu sumus.

LABRAX

Nempe meae?

SCEPARNIO

Nempe nescio istuc.

LABRAX

Qua sunt facie?

SCEPARNIO

Scitula.

Vel ego amare utramvis possim, si probe adpotus siem.

LABRAX 469

Nempe puellae?

SCEPARNIO

Nempe molestus es. I, vise, si lubet.

LABRAX

Meas oportet intus esse hic mulieres, mi Charmides.

467. Liquescere videtur τὸ e in *Obsecro*. Cf. 463. Reizius priorem syllabam verbi *istaec* corripi arbitrabatur, quod durius praesertim in medio versu. Sed omnino omnia ista, quae de correptis apud Comicos latinos syllabis verborum longis disputat, harum rerum auctor Reizio, Bentleius Schediasm. de metr. Terent. cap. 8, nobis minus probantur, quum longe verisimilius sit, vocales breves elidi, id quod saepe factum constat in lingua Latii, quam corripi haec et similia vocabula syllabasque *Hinc*, *Hanc*, *Huic*, *-bent* in *habent*, *est-* in *Estne*, *-ni* in *Nemini*, *o-* in *Ostium*, *Nem-* in *Nempe*, *An-* in *Antipho*, cuius rei opinionem multis attulit Anglus elegantissimus, a nobis l. l. aliquantum, nisi fallit animus, minutam.

469. Scr. *Nempe*. Cf. Asin. 770.

470. H. e. Vel utramvis ego amare possim etc. Vid. ad Amph. 378.

471. Vulgo hiante versu: — *molestus es : vise* etc.

CHARMIDES

Iupiter te perdat, et si sunt, et si non sunt tamen!

LABRAX

Introrumpam iam huc in Veneris fanum.

CHARMIDES

In barathrum mavelim. —
Obsecro, hospes, da mihi aliquid, ubi condormiscam, loci.

SCEPARNIO

Istic, ubi vis, condormisce: nemo prohibet, publicum est.

CHARMIDES

At vides me, ornatus ut sim vestimentis uvidis:
Recipe me in tectum; da mihi vestimenti aliquid aridi,
Dum mea arescunt. In aliquo gratiam referam tibi.

SCEPARNIO

Tegillum eccillud mihi unum arescit; id, si vis, dabo:
Eodem amictus, eodem tectus esse soleo, si pluit.
Tu istaec mihi dato: exarescent faxo.

CHARMIDES

Eho, an te poenitet,
In mari quod elavi, nisi hic in terra iterum eluam?

SCEPARNIO

Eluas tu an exungare, ciccum non interduim.
Tibi ego nunquam quidquam credam, nisi accepto pignore.
Tu vel suda vel peri algu, vel tu aegrota vel vale.
Barbarum hospitem mi in aedis nil moror: sat litium est.

CHARMIDES

Iamne abis? Venalis illic ductitavit, quisquis est:

482. Soloece legitur *exarescunt*. Vett. edd. *exarescant*; MSS. *exarescent*, quod exquisitius. Cf. Amph. 833, Curc. 582.

483. Iucouciune codd. ni. Correxit Reizius.

486. *nisi*) Vid. Amph. 124. Frustra Reizius: — *credam, non accepto p.*

488. *Iamne abis?* Cf. Poen. 547.

Non est misericors. Sed quid ego hic adsto infelix uvidus?
Quin abeo hinc in Veneris fanum, ut edormiscam hanc crapulam,
Quam potavi praeter animi quam lubuit sententiae?
Quasi vinis graecis Neptunus nobis subfudit mare,
Itaque alvom prodi speravit nobis salsis poculis.
Quid opust verbis? si invitare nos paulisper pergeret,
Ibidem obdormissemus; nunc vix vivos amisit domum.
Nunc lenonem, quid agit intus, visam, convivam meum.

DAEMONES

Miris modis dî ludos faciunt hominibus, i. s. III, 1.
Mirisque exemplis somnia in somnis danunt;
Ne dormientis quidem sinunt quiescere.
Velut ego hac nocte, quae praecessit, proxuma
Mirum atque inscitum somniavi somnium.
Ad hirundininum nidum visa est simia
Ascensionem ut faceret admolirier,
Neque eas eripere quibat inde. Postibi
Videbatur ad me simia adgredirier
Rogare, scalas ut darem utendas sibi.
Ego ad hoc exemplum simiae respondeo:
Natas ex Philomela ac Procne esse hirundines:

491. Soloece libri *sententiam*. Verbis *animi sententiae* personam homo περιφράζει, velut *sententiam Catonis* pro Catone dixit Horatius Sermm. I, 2, 32.

496. *quid agit*) Vidd. Amph. 235, 851. Frustra sunt, qui reponunt *q. agat*.

497 sqq. Similia sunt Merc. 221 sqq. — *ludos faciunt hominibus*. Cf. Most. 416.

499. Τὸ *quidem* pro monosyllabo est. Cf. supra 363.

505. *Videbatur* τὸ *i* elidit. Vid. ibidem. Nec tamen male Reizius: *Videtur*, sicut 511, nisi quod sequens *darem* τῷ *Videbatur* magis congruit.

508. Inconcinne libri: *Natas ex Philomela atque ex Progne esse hi–*

Ago cum illa, ne quid noceat meis popularibus.
Atque illa animo iam fieri ferocior:
Videtur ultro mihi malum minitarier;
In ius vocat med. Ibi ego nescio quomodo
Iratus videor mediam arripere simiam;
Concludo in vincla bestiam nequissumam.
Nunc, quam ad rem dicam hoc attinere somnium,
Nunquam hodie quivi ad coniecturam evadere.
Sed, quid hic in Veneris fano oritur clamoris, animus mirat. t. t.

TRACHALIO. DAEMONES.

TRACHALIO

Proh, Cyrenenses populares, vostram ego inploro fidem t. t. c. III, 2.
Agricolae, adcolae, propinqui qui estis his regionibus,
Ferte opem inopiae atque exemplum pessumum pessumdate,
Vindicate: ne inpiorum potior sit pollentia,
Quam innocentum, qui se scelere fieri nolunt nobiles.
Statuite exemplum inpudenti; date pudori praemium!
Facite hic lege potius liceat, quam vi, vitam vivere!

rundines, nec multo melius Reizius: *N. e. P. a. ex Procne ěsse h.*

512. Vulgo item inconcinne *me.* Reizius nimio conatu: *Ibi tum ego* etc.

517. Vulgo: *Si quid hic in Veneris fano Clamoris oritur? animus mirat*, quae in unum versum recte coniungunt edd. antiquissimae et Reizii, Lambino et Camerario male interpolantibus, ut iambi scilicet senarii effingerentur.

520. — *pessumdate, Vindicate*) Asyndeton, de quo cf. Capt. 336. Minus recte Reizius interpunxit: — *pessum date. Vindicate, ne impiorum* etc.

522. *innocentum*) Ita MSS. et vett. edd. merito probante Reizio. Vulgo minus concinne *innocentium*, quod interpretis videtur.

524. *vitam*) Ita legendum coniecit Acidalius Divv. in Plaut. pag. 439, quum vulgo legatur: *Facite hic lege*

Currite huc in Veneris fanum! Vostram iterum inploro fidem,
Qui prope hic adestis quique auditis clamorem meum,
Ferte suppetias, qui Veneri Veneriaeque antistitae
More antiquo in custodelam suom conmiserunt caput!
Praetorquete iniuriae prius collum, quam ad vos pervenat!

DAEMONES

Quid istuc est negotî?

TRACHALIO

Per ego te haec genua obtestor, senex,
Quisquis es....

DAEMONES

Quin tu ergo omitte genua, et, quid sit, mi expedi,
Quod tumultues?

TRACHALIO

Teque oro et quaeso, si speras tibi
Multum hoc anno futurum sirpe et laserpitium,
Eamque eventuram exagogam Capuam salvam et sospitem,
Atque ab lippitudine usque siccitas ut sit tibi....

DAEMONES

Sanun'es?

potius liceat, quam vi, victo vivere, quod libentius ferrem, si res Trachalionis ageretur, nec suppetias is ferri vellet pluribus, duabus meretricibus et sacerdoti. Scriptum forte geminata *t* litera *vittā* (h. e. vittam) pro *vitā* facile mutatum fuerit in *victo*. Vid. ad Most. 1080.

528. *custodelam*) Hanc Gruteri coniecturam bene in ordinem recepit Reizius. Inconcinne codd. *custodiam*.

529. Bene item Reizius, *pervenat* pro *perveniat*, quod eodem nomine reprehendendum. Cf. Aul. 110.

530. *Quid*) Cf. supra 463.

532. Edd. inde a Camerario, *Quid tumultues*, quem soloecismum correxit Reizius. Cf. 541. MSS. *expedi multues, expedi tues.*; edd. vett. *expedi, Et qui tu es primum.* TR. *teque* etc.

533. Codd. pravo numero: *Hoc annó multúm futurum* etc. Iam *Multum* non liquescit, quod venustum in voce gravissima. Vid. Amph. 341, Stich. 366.

TRACHALIO

Seu tibi confidis fore multam magudarim,
Vt te ne pigeat dare operam mihi, quod te orabo, senex.

DAEMONES

At ego te per crura et talos tergumque obtestor tuom,
Vt tibi ulmeam uberem esse speras virgidemiam,
Et tibi eventuram hoc anno uberem messem mali,
Vt mi istuc dicas negotî quid sit, quod tumultues.

TRACHALIO

Qui lubet maledicere? Equidem tibi bona optavi omnia.

DAEMONES

Bene equidem tibi dico, qui, te digna ut eveniant, precor.

TRACHALIO

Obsecro, hoc praevortere ergo.

DAEMONES

Quid negotî est?

TRACHALIO

Mulieres
Duae innocentes intus hic sunt, tui indigentes auxilî,
Quibus advorsum ius legesque hic insignite iniuria
Facta est fitque in Veneris fano; tum sacerdos Veneria
Indigne adflictatur.

DAEMONES

Quis homo est tanta confidentia,
Qui sacerdotem audeat violare? Sed eae mulieres
Quae sunt, aut quid iis iniqui fit?

TRACHALIO

Si das operam, eloquar.

540. Vulgo invitis libris vett. *Et tibi esse eventuram* etc. Tò *eventuram* item non eliditur; vel reponendum est *hoc annod.* Cf. Amph. prol. 149.

542. *optavi*) Inconcinne libri *exoptavi.* Correxit Reizius.

545. *Duae* monosyllabum. Vid. Amph. prol. 90.

Veneris signum sunt amplexae; nunc deripere volt eas
Ambas.

DAEMONES

Esse oportet.... Qui istic est, qui tam parvi deos
Pendit?

TRACHALIO

Fraudis, sceleris, parricidî, periurîque plenus, t. t.
Legirupa, inpudens, inpurus, inverecundissumus; t. t. c.
Vno verbo absolvam, leno est. Quid illunc porro praedicem?

DAEMONES

Edepol infortunio hominem praedicas donabilem.

TRACHALIO

Quin*e* sacerdoti scelestus faucis interpresserit?

DAEMONES

At malo cum magno fecit hercle suo. Ite istinc foras,
Turbalio, Sparax! Vbi estis?

551 sqq. V. prorsus inconcinne: *Veneris signum sunt amplexae, nunc**** (nulla hic lacuna in MSS. Camerar.) *Eas deripere volt. eas* (hoc *eas* non comparet in lunt. Ald.) *ambas esse oportet**** (Hic quoque nihil deesse visum in V. C. verum in Decurtato. Sed vide tom. II, pag. 91, col. 1) DAE. *Quis istic* (vett. edd. *Quis hic*, quod fuisse primitus videtur *Qui istic*. Certe hoc metro convenit.) *est, qui deos tam parvipendit?* TR. *Fraudis, sceleris, parricidii, periurii plenus, Legirupa* etc. Lacunas dum hic somniat Camerarius, quae nullae sunt, temerariis locum vexavit coniecturis, addi iubens primo horum versuum *vir sceleratissimus*, vel *vir audacissimus* (unde Reizius *homo audacissimus*); secundo *liberas*; tertio *eloquere, obsecro* (quod utrumque recepit Reizius): quarto autem τὸ *plenus* mutans in *plenissimus*, ubi audacius etiam Reizius: *Fraudis, sceleris, parricidi plenus, periurissimus.* Vana haec esse omnia, vel caeco apparere credo, quum sententiis ad integritatem nihil desit, modo recte condantur orationes, versus autem disiectos in numeros suos restituere facile sit negotium. Versu 552 Daemones, usurpato ἀποσιωπήσει valde apta od exprimendam hominis iram, convicium lenone dignum non reperientis, *Esse oportet* . . . . prae quibus verbis frigent, quaecunque addant interpolatores. Cf. Terentii Eun. 741. Nihil de me addidi praeter *que* illud sequente versu, quod metro plane necessarium est.

555. *Quid*) Cf. supra 463.

557. Minus usitate libri: *Qui sac. s. f. interpresserit.* Cf. Aul. 389.

TRACHALIO

I, obsecro, intro! subveni
Illis!

DAEMONES

Iterum autem imperabo? — Sequimini hac.

TRACHALIO

Age nunc ïam,
Iube oculos elidere itidem, ut sepiis faciunt coqui!

DAEMONES

Proripite hominem pedibus huc itidem, quasi occisam suem. —

TRACHALIO

Audio tumultum: opinor, leno pugnis pectitur.
Nimis velim inprobissumo homini malas edentaverint.
Sed eccas, ipsae huc egrediuntur timidae e fano mulieres.

PALAESTRA. AMPELISCA. TRACHALIO.

PALAESTRA

Nunc id est, quom omnium copiarum atque opum, c. t.
Auxilî, praesidî, viduitas nos tenet, (III, 3.
Nec via est, quae salutem adferat; c. tr.
artem ingredi persequamur. b. t.
in metu nunc sumus ambae:

560. *autem*) Sic reponendum esse secundum edd. primas, non fugit Reizium. V. C. *haut*; Decurt. et edd. sequiores *aut*.

565. Inconcinne legitur: *sed ecce ipsae huc* etc. Itidem correxit Reizius.

568—573. Locus lacer, quem maximam quidem partem prorsus non tangere quam vanis coniecturis explere maluimus. Versu 568 MSS. *cuia est*, Iunt. Ald. *nec quoia est*; unde fecimus, *Nec via est*. Sequentibus duobus fideliter expressa est veterum codicum scriptura. Versibus autem 571—573 facillimas et sententiae pariter ac metro congruentes Camerarii emendationes recepimus, sed italicis literis indicatas. In superioribus idem

Tanta inportunitas tantaque iniuria c. l.
Facta in nos est modo hic intus ab nostro hero,
Qui scelestus sacerdotem anum praecipes
Repulit, propulit, perquam indignis modis,
Nosque ab signo intumo vi deripuit suas.
Sed nunc se ut res fortunaeque nostrae ferunt,
Par moriri est; neque est melius morte in malis
Rebus, miseris.

TRACHALIO

Quid est? quae illaec oratio est?
Cesso ego has consolari? Heus, Palaestra!

PALAESTRA

Qui co. ex c. d.
Vocat? (et t. h.

TRACHALIO

Heus, Ampelisca!

AMPELISCA

Obsecro, qui est, qui vocat? co. ex b. d.
Quis is est, qui nominat? (et i. d. br.

TRACHALIO

Si respexis, scies. c. t.

PALAESTRA

O salutis meae spes!

TRACHALIO

Tace, ac bono animo es.
Me vide!

vir doctus, cuius vulgo vestigia premunt: *Nec ulla specula est, quae salutem a. Nec scimus quam in partem* etc. *Maximo miserae in metu* etc. Sed nihil attinuit, negotiosum esse in re aliena.

575. *suas*) Ita vett. edd. H. e. sacerdotis, quae in eius sunt tutela, sicut usurpari solet *Suus*. Putide vulgatae *sua*.

576. Codd. ἀμέτρως: *Sed nunc sese ut ferunt res fortunaeque nostrae.* Emendavit Reizius.

579 sq. Vid. de his metris tom. I, pag. 129, et ad Aul. 92 sqq. Quibus non perspectis frustra hic novis rebus studuit Reizius. Minus concinne autem legitur *quis est, qui vocat?*

583. *Me vide!* Cf. Mil. 376.

PALAESTRA

Si modo id liceat, vis ne opprimat,
Quae vis, vim mi adferam ipsa, adigit.

TRACHALIO

Ah, desine:
Nimis inepta es. c. h.

PALAESTRA

Desiste dictis nunc iam miseram me consolari. i. t. c.
Nisi quid re praesidium adparas, Trachalio, acta haec res est.
Certum est moriri, quam hunc pati lenonem in me....! i. tr. h.
Sed muliebri animo sum tamen: ut miserae in mentem *est*
Mihi mortis, metus membra occupat. Edepol hoc acerbum!

TRACHALIO

Bonum animum habete.

PALAESTRA

Nam, obsecro, unde *an*imus mihi inveniatur? i. t. c.

585. Clausula. Vid. ad Amph. 81.

588—590. Haec quoque, lacunosa ipsi visa, partim Angelium secutus et acutigerulum eius Aldum, ita explevit Camerarius, dux ille gregis: *Certum est moriri, quam hunc pati grassari in me lenonem.* (Puella ἀποσιωπήσει verecunda: *C. e. moriri potius*: vid. Parei lex. Plaut. Mantiss. ubi de Ellipsibus agit v. *Potius*), *quam hunc pati lenonem in me .....* Intellige *moliri impudica*, debacchari in me furore lenonio ita, ut populo me prostituat. Raro aposiopesea, praesertim in Comicis, ceperunt editores. Cf. Terentii Andr. 92, 437, Eun. 338, 354, 741, Ad. 108, Hec. 708, L. Hotibii Lectiones Aristoph. pag. 80. Caeterum istud *grassari* iam habetur in Iunt. et Ald. id quod nescivere Taubm. et Par.) *Sed muliebri animo sum tamen: miserae ubi venit in mentem* (*est* tantum excidisse arbitror, cuius compendium ē a praecedente *mentē* intercipi proclive fuit. De forma loquendi cf. Amph. 545, Cas. 368) *Mihi mortis metus membra occupat edepol.* TRA. *etsi hoc acerbum*, *Bonum* etc.

591. Vulgo *invenitur*. Sequor Iunt. et Ald. Reizius secundum Acidalium Divv. in Plaut. pag. 439: — *unde animus mihi?* TR. *invenietur*. Sed nihil opus. Caeterum MSS. et edd. primae depravate: *unde mus mihi inv.*

TRACHALIO

Ne, inquam, timete. Adsidite hic in ara.

AMPELISCA

Istaec quid ara
Prodesse nobis *plus* potest, quam signum in fano hic intus
Veneris, quod amplexae modo, unde abreptae per vim miserae?

TRACHALIO

Sedete hic modo: ego hinc vos tamen tutabor. Aram habete hanc
Vobis pro castris, moenia hunc: ego vos defensabo.
Praesidio Veneris malitiae lenonis contra incedam.

AMPELISCA

Tibi auscultemus, et, Venus alma, ambae te obsecramus,
Aram amplexantes hanc tuam lacrumantes, genibus nixae,
Nos in custodelam tuam ut recipias et tutere;
Illos scelestos, qui tuom fecerunt fanum parvi,
*Vt ulcis*care, nosque ut hanc tua pace aram obsidere

593. Manu scriptis abest verbum *plus*, sed comparet in editionibus, et requiritur a versu, ut bene monet Taubmannus.

594. *amplexae* (*sumus*) —— *abreptae* (*sumus*). Cf. Amph. 168.

596. Vulgo versu manco: *Vobis pro castris: moenia hinc ego defensabo.* MSS. et edd. primae: *V. p. c.: m. h. ego vos def.* Tò *vos* omissum a correctoribus, ex quo continue scribi coepit *illa moenia — defensabo.* Recte, me iudice, Acidalius Divv. in Plaut. pag. 439: — *moenia hunc*, *ego vos defensabo.* « Aram, *inquit*, pro castris, se pro moenibus futurum ait.» *Hunc*, i. e. me δεικτικῶς. Vid. Capt. 84. Reizius edidit: *V. p. c. moenia haec: hinc ego v. d.*

598. *Venŭs*) Cf. Amph. 1, infra 603.

600. *custodelam*) Sic edd. aliquot principes, in his Mediol. anni 1500, quod metro magis congruit quam vulgatum *custodiam*, sentiente etiam Grutero. Vid. 528, et ad Amph. 355.

602. *Vt ulciscare*) Ita versum ἀκέφαλον restituit Camerarius: nam MSS. et edd. principes hoc tantummodo habent, *are.* Angelius et Aldus miro prolubio: *parvi et ausi sunt violare nos, Vt hanc tua pace aram amplexae miserae ambae sumus, Opera Neptuni eiectos, perditos hostes habeas, neve* etc.

Sinas, *quae* elautae ambae sumus opera Neptuni noctu,
Neque indignum habeas, neve idcirco nobis vitio vortas,
Si quidpiam est, minus quod bene esse lautum arbitrere.

TRACHALIO

Aequom petere has intellego: decet abs te id inpetrari.
Ignoscere his te convenit: metus has, id faciant, subigit.
Te ex concha natam esse autumant: cave tu harum conchas spernas.
Sed optume, eccum, exit senex patronus mihique et vobis.

DAEMONES. LABRAX. MVLIERES. LORARII. TRACHALIO.

DAEMONES

Exi e fano, natum quantum est hominum sacrilegissume! t. t. c. III, 4.
Vos in aram abite sessum. Sed ubi sunt....?

603. MSS. et edd. antiquae: *autae ambae* etc. Camerarius metro pessumdato: *Patiare quae elautae* etc. nec probandus Reizius, qui delevit *ambae*. — *sumŭs*. Cf. supra 598.

604. Sic interpolavit, obtemperante vulgo editorum, Camerarius: *Ne invisas habeas* etc. sententia quidem minus concinna.

605. Inculcavit Camerarius *tu* inter *lautum* et *arbitrare* (nam sic vulgo legitur, sed in edit. Reiz. recte *arbitrere*) metri haud dubie sarciendi causa, dum non animadvertit τὸ *lautum* ἀνεκθλίπτως pronuntiandum esse, quam figuram prosodiacam illustravi Amph. 341. Caesuram huius versus in pede quinto ne mireris, faciunt similium exempla non ita rara apud Aristophanem et Hunc ipsum Asin. 482, 697, Mil. 402, 1202, 1206, 1233, Most. 214, Pers. 45, 293, Poen. 1087 etc. quae caesura frequentior etiam in eiusmodi iambicis acatalecticis, ut videre licet Amph. 911, 913—922, Asin. 806—809, 812—815, 820, 824 etc. nec desunt in utroque genere versus vel incisi quarto pede, sicut Asin. 709, Mil. 1231, vel omni caesura legitima carentes, qualis est Poen. 1085.

606. Libri: *A. has petere int.* Frustra Camerarius et aliis: *Aequom hasce pet. int.*

607. Vulgo inconcinne: *metus has id ut fac. s.* Tò *ut* a glossatore est profectum.

TRACHALIO

Huc respice.

DAEMONES

Optume.

LORARII

Istuc volueramus. Iube modo accedat prope
Legirupionem hunc.

DAEMONES

Tun' nobiscum hic dîs facere postulas?
Pugnum in os inpinge.

LABRAX

Iniqua haec patior cum pretio tuo.

DAEMONES

At etiam minitatur audax.

LABRAX

Ius meum ereptum est mihi!
Meas mihi ancillas invito me eripuisti!

TRACHALIO

Ergo dato
De senatu Cyrenensi quemvis opulentum *arbitrum*,
Si tuas esse oportet, nive eas esse oportet liberas,
Neu te in carcerem conpingi est aequom, aetatemque ibi
Te usque habitare, donec totum carcerem contriveris.

LABRAX

Non hodie isti re auspicavi, ut cum furcifero fabuler;
Te ego adpello.

613. Ita haec leguntur et distinguuntur: — — *prope*. DAE. *Tunc legirupionem hic nobis cum dis facere postulas?* Aliquanto melius Reizius: — *prope*. DAE. *Tun' leg. h. nobiscum d. f. p.?* In MSS. et vett. edd. Lorario haec continuantur, legiturque in edd. *prope Hunc leg.* unde recte, nisi fallor, Acidalius Divv. in Plaut. 440: — *prope Legirupionem hunc.* Idem pronomen *Tun'* inculcavit, cui offecisse arbitror *hunc* antecedens. Est autem versui plane necessarium.

616 sqq. Verba *Ergo dato* et *arbitrum* bene addita a Camerario.

619. *Neu*) Ita MSS. et vett. edd., quod ferendum, si τὸ *aequom* non elidatur, qua de re cf. supra 605. Frustra editores, *Nive te* etc.

622. *Tĕ*) Cf. Amph. 149.

DAEMONES

Cum istoc primum, qui te novit, disputa.

LABRAX

Tecum ago.

TRACHALIO

Atqui mecum agendum est. Suntne illae ancillae tuae?

LABRAX

Sunt.

TRACHALIO

Agedum ergo, tange utramvis digitulo minumo modo.

LABRAX

Quid, si attigero?

TRACHALIO

Extemplo hercle ego te follem pugilatorium
Faciam, et pendentem incursabo pugnis, periurissume!

LABRAX

Mihi non liceat meas ancillas Veneris de ara abducere?

DAEMONES

Non licet: ita est lex apud nos.

LABRAX

Mihi cum vostris legibus
Nihil est commercî. Istas equidem iam ambas educam foras.
Tu, senex, si istas amas, huic arido argento est opus.

DAEMONES

Hae autem Veneri conplacuerunt.

LABRAX

Habeat, si argentum dabit.

628. *Non licet: ita*) Haec ex veteri, ut ait, quodam codice addidit Lambinus, sicut legendom, sed omisso *ita*, coniecerat Turnebus Adverss. XXI, 12.

629. *Nihil est*) Recte haec allevit Camerarius.

630. *huic*) mihi. Cf. supra 596. Ridicule autem se dicit aridum, quom odus totos sit: nam iuogenda *huic* et *arido*, non *arido* et *argento*, quod perperam placuit viris doctis.

DAEMONES

Det tibi argentum? Nunc adeo, ut meam scias sententiam,
Occipito modo his adferre vim ioculo pauxillulam:
Ita ego te hinc ornatum amittam, tu ipsus te ut non noveris.
Vos adeo, ubi ego innuero vobis, ni ei caput exoculassitis,
Quasi murteta iuncis, item ego virgis circumvinciam.

LABRAX

Vi agis mecum.

TRACHALIO

Etiam vim opprobras, flagitî flagrantia?

LABRAX

Tun', trifurcifer, mihi audes inclementer dicere?

TRACHALIO

Fateor, ego trifurcifer sum; tu es homo adprime probus.
Numqui minus hasce esse oportet liberas?

LABRAX

Quid? liberas?

TRACHALIO

Atque heras tuas quidem hercle, atque ex germana Graecia:
Nam altera haec est nata Athenis i*ngenuis parent*ibus.

632. *Det*) Recte sic reposuisse puto Dissaldaeum, quum vulgo legatur ineptissime *Do tibi arg.* Alii, *Dem tibi arg.? Eho, tibi arg.? Dea tibi arg.?*

633. Libri praeter usum, *pausillulum*. Correxit Reizius.

635. Inconcinne legitur: — *vobis, si ne ei c. e.* Correxit idem.

636. Frustra repetito *vos* pronomine libri: *Q. m. i., i. ego vos virgis c.* Male τὸ *item* omisit Reizius.

637. *VI*) Cf. 622.

642. *ingenuis parentibus*) Camerarii haec coniectura, minime spernenda. V. C. *Athenis in e tibus*; Decurt. *Ath. sine tibus.* Edd. primae, *Ath. sine testibus*; Brix. Iunt. Ald., *Ath. sincerissumis testibus.*

DAEMONES

Quid ego ex te audio?

TRACHALIO

Hanc Athenis esse natam liberam.

DAEMONES

Mea popularis, obsecro, haec est?

TRACHALIO

Non tu Cyrenensis es?

DAEMONES

Imo Athenis natus altusque educatusque Atticis.

TRACHALIO

Obsecro, defende civis tuas, senex!

DAEMONES

O filia,
Quom ego hanc video, mearum me absens miseriarum conmones!
Trima quae periit mihi, iam tanta est, si vivit, scio.

LABRAX

Argentum ego pro istisce ambabus, quoiae erant, domino dedi:
Quid mea refert, Athenis haec natae an Thebis sient,
Dum mihi recte servitutem serviant?

TRACHALIO

Itane, inpudens?
Tune hic, feles virginalis, liberos parentibus

647. Volgo inconcinne: — —*filia Mea, cum ego hanc video, mearum* etc. Reponi potuisset, usurpato proceleusmatico: *Mea, cum hanc video ego, mearum* etc., nisi verisimilius esset, τὸ *Mea* inculcatum esse a glossatore. Reizius: —*tuas, senĕx*. DAE. *O mea filia, Quom ego hanc video* etc.

648. Haec ad colloquentes secum Daemones, ut non sit, quod rescribator *periisti* secundum Reizium. Soloece autem *esset* legitur pro *est*, quod recte, aliis noctoribus, dedit idem vir doctissimus.

650. Libri inconcinne: *Quid mea refert, hae Athenis natae, an Thebis sient*. Tò *mea* ablativum esse in hac formula, non accusativum, iotellexere Taubmannus et Parcus. Cf. Merc. 444. — *haec*. Sic reponendo homoe-

Sublectos habebis atque indigno quaestu conteres?
Nam huiic alterae quae patria sit, profecto nescio;
Nisi scio, probiorem hanc esse quam te, inpuratissume.

LABRAX

Tua sunt istaec.

TRACHALIO

Contende ergo, uter sit tergo verior.
Nisi obferumentas habebis pluris in tergo tuo,
Quam ulla navis longa clavos, tum ego ero mendacissumus.
Postea adspicito meum, quando ego tuom inspectavero.
Nisi erit tam sincerum, ut quivis dicat ampullarius
Optumum esse opere faciundo corium et sincerissumum;
Quid causae est, quin virgis te usque ad saturitatem sauciem?
Quid illas spectas? quas si attigeris, oculos eripiam tibi.

LABRAX

Atquin, quia vetas, utramque iam mecum abducam simul.

oteleuton vitavimus. Saepissime autem untiqua haec forma in libris est obliterata, de qua cf. Epid. 207.

654. Vulgo inconcinne, *Nam huic alt.* etc. Reizius, *Namque huic a.* Cf. Amph. 128. — *Alterae.* Vid. ad Mil. 356.

656. Edd. inepte et inconcinne: LA. *Tuae istae sunt?* TR. *contende ergo, uter sit tergo verior;* inepte, quia Trachalionis filiae esse non possunt mulieres, quarum altera ingenuis nata parentibus supra dicta est 642. Reposui: *Tua sunt istaec* (convicia, quale est *inpuratissumus*), *tibi conveniunt, non mihi;* vel: *Haec more tuo facis, ut aliis maledicas*, de qua interpretatione vid. Pers. 485. Sed altera potior videtur. Reliqua huius versus explicanda sunt per synchysin, de qua monui ad Amph. 378. Verbo refutatus a lenone servus, ut mendacem ostendat accusatorem suum: Contende igitur, inquit, (non verbis, sed) tergo, uter nostrum sit verior; fac inspiciamus tuum tergum, et ego meum ostendam, ut sciamus, utrius habeat melius, meum an tuum. Si tuum erit sincerum, tum ego ero mendacissimus; si meum, tum recte tu ipse pro mendace habeberis, qui falso me istis verbis (*Tua sunt istaec*) insimularis esse impuratum. — Caeterum libri vett. non *verior*, sed *veri* vel *utri.* Sequimur cum aliis Camerarium.

657. *Nisi*) Cf. Amph. 124. Inconcinne codd. *Ni.* Reizius, *Ni tu offerumentis* etc.

662. Ita haec scribi volui: *Q. c. est, quin virgis — te usque a. s. s.?* Ioco inexspectato servus, si mendax

DAEMONES

Quid facies?

LABRAX

Volcanum adducam: is Venerist advorsarius.

DAEMONES

Quo illic it?

LABRAX

Heus, ecquis hic est? heus!

DAEMONES

Si attigeris ostium,
Iam tibi messis hercle in ore fiet mergis pugneis!

LORARII

Nullum habemus ignem; ficis victitamus aridis.

DAEMONES

Ego dabo ignem, si quidem in capite tuo conflandi copia est.

LABRAX

Ibo hercle aliquo quaeritatum ignem.

DAEMONES

Quid, quom inveneris?

LABRAX

Ignem magnum hic faciam.

DAEMONES

Quin, ut humanum exuras tibi.

LABRAX

Imo hasce ambas hic in ara ut vivas conburam. Id volo.

DAEMONES

Nam hercle ego te barba continuo arripiam et in ignem coniiciam, t. t.

deprehendatur, nihil se causaturum dicit, quin — leno probe deverberetur.

666 sq. locus servilis Trachalionem magis decet.

669. Cf. Capt. 519 et ibi quae annotat Lambinus.

670. *quaeritatum*) Cf. Amph. 116, 341.

671. *humanum*) Intell. sacrificium, de quo Festus. Frustra hic turbatur.

672. *Id volo*) Minus recte Daemoni haec tribuuntur in codicibus.

Teque ambustulatum obiiciam magnis avibus pabulum!
t. t. c.
Quom coniecturam egomet mecum facio, haec illa est simia,
Quae has hirundines ex nido volt eripere ingratiis,
Quod ego in somnis somniavi.

TRACHALIO

Scin' quid? tecum oro, senex,
Vt illas serves, vim defendas, dum ego herum adduco meum.

DAEMONES

Quaere herum atque adduce.

TRACHALIO

At hic ne ....

DAEMONES

Maxumo malo suo,
Si attigerit, sive occentassit!

TRACHALIO

Cura.

DAEMONES

Curatum est: abi.

TRACHALIO

Hunc quoque adserva ipsum, ne quo abbitat: nam promisimus
Carnufici aut talentum magnum aut hunc hodie sistere.

DAEMONES

Vtrum tu, leno, cum malo lubentius
i. s.

677. *Scin' quid?*) Cf. Cas. 374.
678. *dūm*) Vid. ad Amph. 149.
680. *occentassit*) Sic Dousa fil. quum Lambinus reperisset in suis libris *occentarit*, h. e. convicium fecerit. Quod merito placuit Grutero, Cf. 706, 712–716, 730. Vulgo *occeptassit;* sed quo sensu dicatur *Occeptare attingere aliquem*, non intelligo.
681. *abbitat*) Cf. Capt. 611.
682. *magnūm*) Cf. Amph. 116.

Quiescis, an sic sine malo, si copia est?

LABRAX

Ego, quae tu loquere, flocci non facio, senex;
Meas quidem ted invito et Venere et summo Iove
De ara capillo iam deripiam.

DAEMONES

Tangedum.

LABRAX

Tangam hercle verod.

DAEMONES

Agedum ergo, accede huc modo.

LABRAX

Iubedum recedere istos ambo illuc modo.

DAEMONES

Imo ad te accedent.

LABRAX

Non hercle egomet censeo.

DAEMONES

Quid ages, si accedent propius?

LABRAX

Ego recessero;
Verum, senex, si te unquam in urbe obfendero,
Nunquam hercle quisquam me lenonem dixerit,
Si non te ludos pessumos dimisero.

DAEMONES

Facito istuc, quod minitaris; sed nunc interim
Si illas attigeris, dabitur tibi magnum malum.

LABRAX

Quam magnum vero?

DAEMONES

Quantum lenoni sat est.

686. *ted*) Ita edd. quaedam vett., in his Mediol. anni 1500; quod recte probavit Reizius. Caeteri libri inconcinne *te*.

LABRAX

Minacias non flocci facio istas tuas.
Equidem eas te invito iam ambas rapiam.

DAEMONES

Tangedum.

LABRAX

Tangam hercle vero.

DAEMONES

Tange; sed scin' quomodo?
I dum, Turbalio, curriculo adfer*to mihi*
Duas clavas.

LABRAX

Clavas?

DAEMONES

Sed probas. Propera cito. —
Ego te hodie faxo recte acceptum, ut dignus es.

LABRAX

Eheu, scelestus galeam in navi perdidi:
Nunc mi opportuna hic esset, salva si foret.
Licet saltem mi istas adpellare?

DAEMONES

Non licet.
Ehem, optume eccum edepol clavator advenit!

LABRAX

Illud quidem edepol tinnimentum est auribus.

DAEMONES

Age, accipe illanc alteram clavam, Sparax.

698. Item inconcinne legitur: *Minacias ego istas flocci non facio tuas.* Reizius iusto audacius, *Minas ego* etc. Potest et τὸ *ego* ferri, sed inter *flocci* et *facio* inculcatum. Quamquam temere addi solent pronomina, ut monui Asin. 843.

700. *Sed scin' quomodo?* Cf. Amphit. 200.

701. Libri versu μειούρῳ: *I dum, Turbalio, curriculo affer* etc. Camerarius: *I d., T., atque curr. a. huc;* Reizius: *I d. T. curr. affer huc domo.* Saepe miscentur imperativorum tempora, et compendium τοῦ *mihi* facile interciderit.

704. *scelestus*) infelix. Vid. Parei lexic. Plaut. h. v.

Age, alter istinc, alter hinc adsistite.
Adsistite ambo. Sic. Audite nunc ïam.
Si hercle illic illas hodie digito tetigerit
Invitas, ni istunc istis invitassitis
Vsque adeo, donec, qua domum abeat, nesciat,
Peristis ambo! Si adpellabit quampiam,
Vos respondetote istinc istarunc vicem;
Sin ipsus hinc abire volet, quantum potest
Extemplo ampectitote crura fustibus.

LABRAX

Etiam me abire hinc non sinent?

DAEMONES

Dixi satis.
Et illic huc ubi servos cum hero advenerit,
Qui herum arcessivit, itote extemplo domum.
Curate haec, sultis, magna diligentia. —

LABRAX

Heu, hercle nae istic fana mutantur cito!
Hoc Herculi est iam, Veneris quod fanum fuit:
Ita duo destituit signa hic cum clavis senex.
Non hercle, quo hinc nunc gentium aufugiam, scio:
Ita nunc mihi utrumque saevit, et terra et mare.
Palaestra!

715. *quampiam*) Ita vett. edd. MSS. *quempiam*, quod inusitatum in feminis. Nam Palaestram tantum et Ampeliscam intelligi, ex sequentibus apparet.

718. Vulgo: *E. amplectitote crura fustibus.* Sed amplectere fustibus aliquid nemo potest, pectere sive ampectere potest, quomodo apud Hunc legitur *Pecti fuste*, *Pectere pugnis*, et apud Terentium *Depexum*, de quibus vid. Pareus lexic. Plaut. v. *Pectere pugnis.* Plane igitur assentior Acidalio, legendum esse h. l. *ampectito* timide coniicienti Divv. in Plaut. pag. 442. Frequentasse eiusmodi composita priscos, ex Festo inprimis colligas.

720. *cŭm*) Cf. 678.

724. *Herculi*) Cf. Ba. 894.

725. *Ita*) Vid. ad Capt. 393 sqq. Cf. 727. Male sic distinguitur, — *fuit. Ita* etc.

LORARII

Quid vis?

LABRAX

Apage! controversia est:
Haec quidem Palaestra, quae respondit, non mea est.
Heus, Ampelisca!

LORARII

Cave, sis, infortunio.

LABRAX

Vt potis est, ignavi homines satis recte monent.
Sed (vobis dicod; heus, vos!) num molestia est,
Me adire ad illas propius?

LORARII

Nil nobis quidem.

LABRAX

Numquid molestum mihi erit?

LORARII

Nil, si caveris.

LABRAX

Quid est, quod caveam?

LORARII

Ehem, a crasso infortunio!

LABRAX

Quaeso hercle, adire ut liceat.

731. Inconcinne libri, *Vt potest ignavi* etc. *Vt potis est*, ut fieri potest, ut ignavi recte moneant, ita hi quidem id faciunt. Qui sensus tam clarus et commodus, ut mirer cupidos hic novarum rerum.

735. Minus concinne legitur *hem*. Iunt. Ald. *hehem*, de quo conf. Asin. 24.

736. Vulgo: *Quaeso hercle, abire ut liceat*. Lo. *abeas, si velis*. Sed recte Acidalius l. l. ad 718: « Non, *inquit*, mihi leno videtur abire voluisse, cui certum erat obsidione usque eas (mulieres) vincere. » Cf. 740. Reponit igitur *Q. h. adire u. l.* Lo. *adeas, si v.*, quod merito suo in ordinem recepit Reizius, neque ego repudiandum duxi. — *Bene hercle factum* etc. Cf. Capt. 776.

LORARII

Adeas, si velis.

LABRAX

Bene hercle factum! Vobis habeo gratiam.
Nunc potius abscedam.

LORARII

Illic adstato eloco!

LABRAX

Edepol proveni nequiter multis modis.
Certum est, hasce hodie usque obsidione vincere.

PLEVSIDIPPVS. TRACHALIO. MVLIERES. LABRAX. LORARII. CHARMIDES.

PLEVSIDIPPVS

Meamne ille amicam leno vi, violentia, i. s. III, 5.
De ara deripere Veneris voluit?

TRACHALIO

Admodum.

PLEVSIDIPPVS

Quin occidisti extemplo?

TRACHALIO

Gladius non erat.

PLEVSIDIPPVS

Caperes aut fustem aut lapidem.

738. Vulgo nullis numeris: *Non.* (vel,) *accedam potius.* Lo. *illic astato illico.* Nec iuvat Acidalius reponens: *Nunc, accedam?* Lo. *potius illic tu asta ilico.* Reizii vero audacior est correctio: *Accedam propius.* Lo. *illic* etc. Primum adire mulieres suas cupit Labrax. Quod quum non permittitur (nam dictis istis *Bene — gratiam* adeuntem illas vibratis servorum clavis perterrefactum hominem fuisse liquet), iam de altero eum remedio miseriarum, abitu, cogitare consentaneum est. Et providerat hoc senex supra 717 sq. Ipsa igitur sententia monente reposuimus, *Nunc potius abscedam.*

741. *vi, violentia*) Cf. Capt. 336.

TRACHALIO

Quid ego, quasi canem,
Hominem insectarer lapidibus nequissumum?

LABRAX

Nunc pol ego perii! Pleusidippus, eccum, adest:
Converret iam hic me totum cum pulvisculo.

PLEVSIDIPPVS

Etiamne in ara tunc sedebant mulieres,
Quom ad me profectus ire?

TRACHALIO

Ibidem nunc sedent.

PLEVSIDIPPVS

Quis illas nunc illic servat?

TRACHALIO

Nescio qui senex,
Vicinus Veneris; is dedit operam optumam;
Is nunc cum servis servat: ego mandaveram.

PLEVSIDIPPVS

Duc me ad lenonem recta. Vbi illic est homo?

LABRAX

Salve.

PLEVSIDIPPVS

Salutem nil moror. Opta ocius:
Rapi te obtorto collo mavis, an trahi?
Vtrum vis opta, dum licet!

749. *profectus ire*) Cf. Parei lexic. Plaut. h. v. Acidalius Divv. in Plaut. pag. 443: « Mutant quidam (Dousa Centur. pag. 497 sq.) *ires*. Male. Nec enim attendunt satis vim verbi *proficisci*, quod est non ire proprie, sed eundi facere initium, se commovere primum ad iter. « *Profectus*: h. e. profectus es. Cf. Amph. 168. *Ire*: ad eundum. Cf. supra 12.

754. *Salutem nil moror*) Ita MSS. et vett. edd., nisi quod *nihil* ibi legitur, quod metri causa contrahendum in μονοσύλλαβον, ut passim. *Moror* posteriorem syllabam producit, quod nescientes Angelius et Aldus infersere *tuam* ante *opta*; alii transposuere, *Nihil salutem moror*. Cf. Amph. prol. 38.

LABRAX

Neutrum volo.

PLEVSIDIPPVS

Abi sane ad litus curriculo, Trachalio:
Iube illos in urbe ire obviam ad portum mihi,
Quos mecum duxi, hunc qui ad carnuficem traderent;
Post huc redito atque agitato hic custodiam.
Ego hunc scelestum in ius rapiam exulem. —
Age, ambula in ius.

LABRAX

Quid ego deliqui?

PLEVSIDIPPVS

Rogas?
Quia arrhabonem a me accepisti ob mulierem,
Et eam hinc avexti.

LABRAX

Non avexi.

PLEVSIDIPPVS

Cur negas?

LABRAX

Quia pol provexi; avehere non quivi miser.
Equidem tibi me dixeram praesto fore
Apud Veneris fanum: numquid muto? sumne ibi?

758. Libri ambiguo non ferendo, *in urbem*. Arcessi iubet Pleusidippus servos alios, quos ante secum adduxerat ad portum, non autem invento lenone domum remiserat, quem nunc in ius parat rapere: ut si sequi nolit, clavis et fustibus eo adigatur. Vicina portus, fanum Veneris et aedes Daemonis senis. Frustra haec mutantur.

761. *scelestŭm — rapiăm —.*) Vid. Amph. 341. Reizius praeter necessitatem: *E. h. s. rap. iam in ius ex.*

763. *Quia*) Vulgo *Quin*; sed edd. aliquot primae, velut Mediol. anni 1500, *Qui*. Bis perscribere literas easdem haud soliti librarii pro *Quia-arrhabonem* exararunt *Quiarrhabonem*. De forma loquendi cf. Aul. 389. Minus recte alii *Quine* vel *Quin' arrhab.*

764. *avexti*) Vulgo *abduxisti*. Sed recte Acidalius Divv. in Plaut. pag 444: « Est, *inquit*, qui elidit *abduxti*. Non improbo; sed aio aliud eadem forma verbum ibi fuisse *avexti*. Eo enim respondet *non avexi*, in eademque persistit deinde semper. »

PLEVSIDIPPVS

In Iure causam dicito; hic verbum sat est:
Sequere.

LABRAX

Obsecro te, subveni, mi Charmides:
Rapior obtorto collo!

CHARMIDES

Quis me nominat?

LABRAX

Viden' me, ut rapior?

CHARMIDES

Video, atque inspecto lubens.

LABRAX

Non subvenire mihi audes?

CHARMIDES

Quis homo te rapit?

LABRAX

Adulescens Pleusidippus.

CHARMIDES

Vt nactus's, habe
Bono animo. In nervom meliust te conrepere.
Tibi obtigit, quod plurimi exoptant sibi.

LABRAX

Quid id est?

CHARMIDES

Vt id, quod quaerant, inveniant sibi.

LABRAX

Sequere, obsecro, me!

CHARMIDES

Pariter suades, qualis es.
Tu in nervom rapere; eo me obsecras ut te sequar.

774. *melius est*) Cf. supra 373.

Etiam retentas?

LABRAX

Perii!

PLEVSIDIPPVS

Verum sit, velim!
Tu, mea Palaestra et Ampelisca, ibidem illico
Manete, dum ego huc redeo.

LORARIVS

Equidem suadeo,
Vt ad nos abeant potius, dum recipis.

PLEVSIDIPPVS

Placet;
Bene facitis.

LABRAX

Fures mi estis.

LORARIVS

Quid? fures?

PLEVSIDIPPVS

Rape!

LABRAX

Oro, obsecro, Palaestra!

PLEVSIDIPPVS

Sequere, carnufex.

LABRAX

Hospes!

CHARMIDES

Non sum hospes; repudio hospitium tuom.

LABRAX

Siccine me spernis?

781. *dum ego huc redeo*) Sic MSS. et edd. primae, item Pareana, vitato homoeoteleuto. Vulg. *dum huc ego redeo*. Transposuere verba, qui vel nescirent, τὸ *dum* sub ictu positum non elidi, vel *re-* syllabam in *redeo* corripiendam esse perperam arbitrarentur. Cf. Amph. 149, Asin. 375.

782. *recipis*) Vid. Merc. 487.

CHARMIDES

Sic ago; semel bibo.

LABRAX

Dî te infelicent!

CHARMIDES

Isti capiti dicito.
Credo alium in aliam beluam hominem vortier;
Illic in columbum, credo, leno vortitur:
Nam indu columbari collum haud multo post erit;
In nervom ille hodie nidamenta congeret.
Verum tamen ibo, ei advocatus ut siem,
Si qui mea opera citius addici potest.

DAEMONES

Bene factum et volupe est, me hodie his mulierculis
i. s. IV, 1.
Tetulisse auxilium: iam clientas reperi,
Atque ambas forma scitula atque aetatula.
Sed uxor scelesta me omnibus servat modis,
Ne qui significem quidpiam mulierculis.
Sed, Gripus servos noster quid rerum gerat,
Miror, de nocte qui abiit piscatum ad mare.
Pol mage sapisset, si dormivisset domi:
Nam nunc et operam ludos danit et retiam.

787. *Isti capiti*) Tibi: ut promiscue usurpantur pronomina *Hic* et *Iste*. Cf. Cas. 592.

790. Libri inconcinne, *Nam in columb*. Vid. ad Ba. 897.

794. *me hodie*) Sic MSS. et edd. primae; recte quidem. Vulg. *hodie me*. Tò *me* non liquescere nescierunt, qui verba haec transponenda sibi existimaverunt. Cf. 781.

797. *Sed*) Cf. Amph. prol. 74, infra 806.

801. Edd. Mediol. anni 1500 et Iunt. *sapuisset*, numero deteriore. Vid. supra ad prol. 43.

802. *danit*) MSS. inconcinne *dat*, h. e. mihi rete ludos dat, seu facit. Edd. *facit*, quod videtur esse glossa-

Vt est tempestas nunc atque ut noctu fuit,
In digitis hodie percoquam, quod ceperit:
Ita fluctuare video vehementer mare.
Sed ad prandium uxor me vocat;redeo domum.
Iam auris opplebit meas sua vaniloquentia.

GRIPVS

Neptuno has ago gratias, meo patrono, b. t. IV, 2.
Qui salsis locis incolit pisculentis,
Quom med ex suis pulcre ornatum expedivit
Templis reducem, plurima praeda onustum,
Salute horiae, quae in mari fluctuoso
Piscatu novo me uberi conpotivit;
Miroque modo atque incredibili hic piscatus mihi lepide
evenit; a. t.
Neque piscium ullam unciam hodie pondo as. ex 2 i. h.
Cepi, nisi hoc, quod fero hic in rete.

toris. Vulgo quoque *retia*; sed Priscianus lib. VII, pag. 759 Putsch.: «Quod (verbum *Rete*) etiam feminino genere protulit secundum primam declinationem idem (Plautus) in Rudente: *Pol magis sapisset, si dormivisset domi: Nam nunc et operam ludos facit et retiam.* Hanc lectionem vulgatae cur praetulerim, vid. Men. 754, Most. 456.

806. *Sed*) Cf. supra 797.

807. Bentleius ad Terentii Heaut. 20: «Lege, *inquit*, certissime: *Iam meas opplebit auris sua loquentia.* ut illud Sallustii: *satis loquentiae, sapientiae parum.*» Quam coniecturam consensu approbavit suo Reizius. Sed ea carere possumus, modo verba transponantur, quae vulgo sic habent: *Iam meas opplebit aures sua vaniloquentia.*

810. Inconcinne libri *me*. Correxit Reizius.

811. *rĕducem*) Cf. supra 771. Non opus scribi *redducem*.

814. Versum hunc esse anapaesticum, intellexit Reizius; sed in duos eum divisit eiusmodi dimetros, quum rectius una sententia uno versu comprehendi videatur. Vulgo autem hic versus τῷ *mihi* terminatur; et verba *Lepide evenit* ad sequentem referuntur.

815. Vulgo: *Lepide evenit: neque piscium ullam unciam hodie Pondo cepi, nisi hoc quod fero hic in rete.* Reizius recte haec digessit, sed male omisit *hoc*, ut duo scilicet anapaesti effingerentur dimetri, quibus quidem peiores haud novit Graecia, nec Latium. Vid. ad Amph. 422.

Nam ut de nocte multa inpigreque exsurrexi, b. t.
Lucrum praeposivi sopori et quieti;
Tempestate saeva experiri expetivi,
Paupertatem heri qui et b. d.
Meam sententiā tolerarem. Opera haud fui parcus mea. t. t. c.
Nimis homo nihili est, qui piger est, nimisque id genus odi ego male;
Vigilare decet hominem, qui volt sua temperi conficere officia: as. ex t. d. et a. d.
Non enim illum expectare oportet, dum herus se ad suom suscitet officium:
Nam qui dormiunt lubenter, sine lucro et cum malo quiescunt. t. t.
Nam ego nunc mihi, qui inpiger fui, reperi, ut, si velim, piger sim.
Hoc ego in mare, quidquid inest, reperi. Quidquid inest, grave est quidem. Aurum
Hic ego inesse reor; nec conscius est mihi ullus homo. Haec tibi nunc,

818. *praeposivi*) Bene hoc reposuit Reizius, cuius vulgo obtinet glossema inconcinnum *praeposui*.

820 sq. Inepte libri: (*experiri expetivi*) *Paupertatem heri qui et meam sententiam tolerarem*. Hac lectione offensi viri docti legendum coniecere: *meam servitutem*, *meam servientiam*, *heri ex mea sententia*. Sed reponendum erat *sententiā*, h. e. sapientia seu prudentia. Cicero De Senect. cap. 6: *Non viribus res magnae geruntur, sed sententia*.

821. *tolerarēm*) Vid. Amph. 116. — *fui* pro monosyllabo, sicut infra 826. Cf. ibid. prol. 74.

823 sq. Monui de hoc metri genere ad Cas. 703–707. Hac autem ratione inita, ne unum quidem verbum transponendum est, quo redacti sunt Reizius in editione sua fabulae et G Hermannus in libro de Mettr. pag. 124. *Temperi* habetur in manu scriptis, quod ut metro conveniat, altero e extrito pronuntiandum est, qua de re cf. Amph. prol. 74. Frustra Reizius fecit *tempore*. — *Vigila | ré decet* etc. Vid. Asin. 159, Cist. 69. — Posteriore versu τὸ *suom* pro monosyllabo est, ut saepe *Meus*, *Tuus*, *Suus*.

825. *malo* monosyllabum. Conf. Amph. modo l. l. Non igitur est, quod cum Reizio rescribas: — *cúm malo et sine lucro quiescunt*.

826. *Nām*) Cf. ibid. 149. De verbo *fui* vid. supra 821.

Gripe, occasio obtigit, uti liberet ex poplo te praetor.
Nunc sic faciam, sic consilium est, ad herum ut veniam docte atque astu:
Pauxillatim pollicitabor pro capite argentum, ut sim liber.
Iam ubi liber ero, igitur demum instruam agrum, aedis, mancipia;
Navibus magnis mercaturam faciam: ad reges rex perhibebor;
Post animi causa mihi navem faciam atque imitabor Stratonicum:
Oppida circumvectitabor. Vbi nobilitas mea erit clara,
Oppidum magnum conmunibo; ei ego urbi Gripo indam nomen,
Monumentum meae famae et factis; ibique regnum magnum instituam.
Magnas res hic agito in mentem instruere: nunc hunc vidulum condam.
Sed hic rex cum aceto pransurust et sale, sine bono pulmento.

829. *uti*) Sic Reizius. Libri inconcinne *ut*.

830. *astu*) Recte sic reposuit idem vir eruditus, quum ἀμέτρως legatur in codicibus *astute*. Saepe sic erratum: cf. Cas. 372.

832. *demŭm*) Vid. Amph. 116, 341. Male edd. Mediol. anni 1500 Iunt. Ald. Camer. Reiz. *Iam ubi liber ero* (τὸ *ero* non comparet in Iunt.) *igitur* (*tum* inserit Reizius, sicut legitur Most. 668 et alibi) *domum* et reliqua. Bene Taubmannus: «Qui *domum* legunt, non advertunt pulidam ταυτολογίαν: nam sequitur *aedes*.»

833. *ad*) Ita Reizius. Concinnius hoc vulgato *apud*.

835. Inconcinne libri, *circumvectabor*. *Vectito* in usu fuit, testibus Gellio N. A. IX, 6, Arnobio V, et Velio Longo De Orthograph. pag. 2246 Putsch. Quidni admittamus compositum *Circumvectito*? Reizio placuit: *Oppidaque circumvectabor*. Sed copulas addere est librariorum, non omittere, ut monui Pseud. 171. Cf. etiam Capt. 336.

838. *vidulum* prius *u* elidit. Conf. Amph. prol. 74.

839. Τὸ *Sed* item liquescente vocali pronuntiandum est. Vid. ibid. — *cŭm*. Cf. supra 826.

TRACHALIO. GRIPVS.

TRACHALIO

Heus, mane!

GRIPVS

Quid maneam?

TRACHALIO

Dum hanc tibi, quam trahis, rudentem conplico. t. t. c. IV, 3.

GRIPVS

Mitte modo.

TRACHALIO

At pol te adiuvabo: bonis quod bene fit, haud perit.

GRIPVS

Turbida tempestas here fuit: nil habeo, adulescens, piscium: i. t.
Ne tu mihi esse postules. Non vides, referre me uvidum
Retem sine squamoso pecu? i. d.

TRACHALIO

Non edepol piscis expeto, quam tui sermonis sum indigens. i. t.

GRIPVS

Enicas iam me odio, quisquis.

TRACHALIO

Non sinam ego te hinc abire. as. ex t. d. et i. d. c.
Mane.

841. Inconcinne libri: *At pol ego te adiuvabo.* Reizius alterum pronomen expunxit. Legitur quoque, *nam bonis quod* etc. Sed τὸ *nam* additum a glossatore metro arguitur.

843. Τὸ *vides*, *i* literam elidit. Cf. 838.

844. *Retem*) Fugitivum hoc Reizius retraxit ex vett. edd. et Prisciano pag. 759 Putsch. Vulgo metro corrupto, *rete*. Cf. 884.

846. Libri interpretatione inconcinna, *quisquis es*. Cf. Amph. 168. Reizius metris his non perspectis frustra turbat. Vid. tom. I, pag. 128.

GRIPVS

Cave, sis, malo. Quid tu, malum, nam me retrahis?

TRACHALIO

Audi.

GRIPVS

Non audio.

TRACHALIO

At pol quin audies.

GRIPVS

Post quin loquere quidvis? as. ex 3 i. h.

TRACHALIO

Eho, modo est operae pretium, tibi, quod ego volo, narrare. as. ex t. d. et i. d. c.

GRIPVS

Eloquere, quid id est.

TRACHALIO

Vide, prope nos num uspiam consequitur.

GRIPVS

Ecquid est, quod mea referat?

TRACHALIO

Scilicet. c. t.

Sed boni consilĭ ecquid in te mihĭ est?

GRIPVS

Quid negotĭ est, modo dice.

TRACHALIO

Dicam (tace),

848. Vid. Amph. 422. Caeterum vulgo: — *audies.* GR. *quin post loquere quid vis.* Sed MSS. et vett. edd. — *audies post.* GR. *quin loq. q. v.* — *At pol quin*, ut Amph. 540, Asin. 799.

850. Vulgo: TR. *vide num quispiam consequitur prope nos.* MSS. et vett. edd.: *vide nuspiam cons. prope nos* (τὸ *nos* abest Iunt. Ald.). Intelligendum *aliquis*: cf. Asin. 433, et de metro 846.

851. Reizius metri, ut videtur, causa: *E. e. q. mea id ref.* Sed cf. supra 650.

853. *dice*) Sic reponendo versum sanavit Reizius; nam vulgo *dic.*

Si fidem das modo, non te infidum fore.

GRIPVS

Do fidem: fidus ero, quisquis es.

TRACHALIO

Audi. c.t.c.
Furtum ego vidi qui faciebat; noram dominum, id quoi fiebat; t.t.
Post ad furem egomet devenio feroque ei conditionem hoc pacto:
Ego istuc furtum scio quoi factum est: nunc mihi si vis dare dimidium,
Indicium domino non faciam. Is mihi nihil etiam respondit.
Quid? id aequom est dari mihi? Volo, uti dicas.

GRIPVS

Imo hercle amplius etiam.
Nam nisi dat, domino dicundum censeo.

TRACHALIO

Tuo consilio faciam.
Nunc advorte animum: namque ad ted hoc omne attinet.

854. Libri interpretatione, quam aegre ferat versus: *si fidem modo das mihi te non fore infidum.*

855. Vulgo: Gr. *Do fidem tibi, fidus ero* etc, quae simili vitio laborant. Reizius curis posterioribus haec in formam creticorum pentam. catalecticorum in disyllabum redigebat, ut legeretur: *Si fidem das modo, te mihi non fore infidum.* Gr. *Do fidem, fidus esco tibi, quisquis es.* Gr. *audi.* Sed eiusmodi versus cretici an usitati fuerint antiquitus, dubia est res, et sane praestat, recisis istis pronominibus, quae facile intelliguntur et temere addi solent, ut monui Asin. 843, verba *Ecquid est — infidum fore* accipere pro creticis tetrametris, postrema vero *Do fidem — Audi* habere pro clausula cretica, qua transitus munitur ad versus trochaïcos, qui iam sequuntur.

856 sqq. Hos versus, in quibus anapaestos dimetros agnoscere sibi videbatur Reizius, revera esse trochaïcos tetram., vidit G. Hermannus De metris pag. 129.

860. Inconcinne libri et corrupte: *— quid inde aequum est dari mihi? dimidium* (vel *dari mihi dim.?* ut Camerar.) *Volo ut dicas.* Gr. *imo hercle etiam amplius: nam* etc. Tò *dimidium* est de glossa.

862. Item inconcinne libri: *Namque hoc attinet omne ad te.*

GRIPVS

Quid factum est?

TRACHALIO

Vidulum istunc, quoiusnam est, novi hominem ego iampridem....

GRIPVS

Quid est? t. t. c.

TRACHALIO

Et quo pacto periit.

GRIPVS

At ego, quo pacto inventust, scio;
Et, qui invenit, hominem novi, et dominus qui nunc est, scio.
Nihilo pol pluris tua hoc, quam quanti illuc refert mea.
Ego illunc novi, quoius nunc est; tu illum, quoius antehac fuit.
Hunc homo feret a me nemo: ne tute speres potius.
as. ex t. d. et i. d. c.

TRACHALIO

Non ferat, si dominus veniat?

GRIPVS

Dominus, ne frustra sies, t. t. c.
Nisi ego, nemo huic natust, hunc qui cepi venatu meo.

TRACHALIO

Itane vero?

863. Vulgo: *V. i., cuius ille est, novi* etc. Sed MSS. *V. i., quius nest, n.*, neque vett. edd. habent *ille*.

865. *est*) Cf. Amph. 235, 851.

868. *potius*) Intellig. *quam alius*. Vett. edd. divise, *ne tu te sp. p.* Reizius, *ne tu te speres ocius*, et ita trochaicum quidem effinxit tetram. cat.; sed eo nihil opus, quum mutare soleant, praesertim in hoc Comico, cum affectibus metra, ut monui Curc. 96 sq.

869 sq. Vulgo: — GR. *dominus huic nemo, ne frustra sis, Nisi ego, nemo natu'st, hunc qui c. i. v. m.* Prior horum versuum prorsus inconcinnus est, nec probanda traiectio verborum, quae Reizio placuit, haec: — *dominus huic, ne frustra sis, Nisi ego, nemo natust, hunc* etc. siquidem *Frustra* pro spondeo semper est apud antiquos. Cf. Men. 599. V. C. *ne frustra ses*; Decurt. *ne frustrasses*.

GRIPVS

Ecquem esse dices in mari piscem meum?
Quos quom capio, si quidem cepi, mei sunt, habeo pro meis,
Nec manu adseruntur, neque illinc partem quisquam postulat;
In foro palam omnis vendo pro meis venalibus.
Mare quidem commune certod omnibust.

TRACHALIO

Adsentio:
Qui minus hunc communem quaeso mi esse oportet vidulum?
In mari inventust: communist.

GRIPVS

Nae inpudenter inpudens!
Nam si istuc ius sit, quod memoras, piscatores perierint:
Quippe quom extemplo in macellum pisces prolati sient,
Nemo emat, suam quisque partem piscium poscat sibi:
Dicat, in mari communi captos.

TRACHALIO

Quid ais, inpudens?
Ausus etiam conparare vidulum cum piscibus?
Eadem tandem res videtur?

GRIPVS

In manu non est mea;
Vbi demisi retem atque hamum, quidquid haesit, extraho.
Meum quod rete atque hami nacti sunt, meum potissumum est.

TRACHALIO

Imo hercle haud est, si quidem quod vas excepisti.

875. Edd. inconcinne: — *certo'st omnibus.* TR. *ass.* Iunt. Ald. Reiz *certost* (Reizius *certumst*) *omn. esse.* TR. *ass.*

884. *retem*) Cf. supra 844. V. C. de glossa, *rete.*

GRIPVS

Philosophe!

TRACHALIO

Sed tu en unquam piscatorem vidisti, venefice,
Vidulum piscem cepisse aut protulisse ullum in forum?
Non enim tu hic quidem occupabis omnis quaestus, quos voles:
Et vietorem et piscatorem te esse, inpure, postulas.
Vel te mihi monstrare oportet, piscis qui sit vidulus;
Vel, quod in mari non natum est neque habet squamas, ne feras.

GRIPVS

Quid tu? nunquam audisti esse antehac vidulum piscem?

TRACHALIO

Scelus,
Nullus est.

GRIPVS

Imo est profecto: ego, qui sum piscator, scio;
Verum raro capitur: nullus minus saepe ad terram venit.

TRACHALIO

Nil agis! dare verba speras mihi te posse, furcifer?
Quo colore est?

GRIPVS

Hoc colore capiuntur pauxilluli.
Sunt alii puniceo corio, magni item atque atri.

TRACHALIO

Scio.
Tu hercle, opino, in vidulum te convortes piscem, nisi caves:

887. *vidisti*) Cf. Cist. 69.

893. Libri inconcinne, *audivisti*. Correxit Reizius.

895. Vulgo soloece atque inusitate *Vero rare*. Pareus tanquam ex MSS. *Vero raro*. Recte Reizius secundum Iunt. et Ald. *Verum raro*.

899. *Tu h., opinor, ted in vid. conv., nisi c.*) Libri immisso glossemate ἀμέτρῳ: *Tu hercle, opinor, in vidulum te piscem convortes, nisi caves*. Vel legendum, extrito *u* priore in *vi*q

Fiet tibi puniceum corium, postea atrum denuo.

GRIPVS

Quod scelus hodie hoc inveni?

TRACHALIO

Verba facimus; it dies:
Vide, sis, quoius arbitratu nos vis facere.

GRIPVS

Viduli
Arbitratu.

TRACHALIO

Itan'? Enimvero stultus es.

GRIPVS

Salve, Thales.

TRACHALIO

Tu istunc hodie non feres, nisi das sequestrum aut arbitrum,
Quoius haec res arbitratu fiat.

GRIPVS

Quaeso, sanus es?

TRACHALIO

Sum elleborosus.

GRIPVS

At ego cerritus; hunc non amittam tamen.

TRACHALIO

Verbum adde etiam unum, iam in cerebro colaphos abstrudam tuo!
Ego iam hic te itidem, quasi peniculus novos exurgeri solet,

dulum, qua de re cf. supra 838: *Tu hercle, opino, in vidulum te convortes piscem, nisi caves.* De forma *Opino* cf. Cas. 424. Sane hoc nunc praetulerim: nam Reizius ferri non potest, qui sic reposuit: *Tu hércle te, opinor, in vidulum piscém conv.*, n. c.

903. Libri inconcinne: *Arb.* TR. *ita enim vero? stultus es* etc. Reizius: *A.* TR. *ita.* GR. *enimvero* etc.

906. *At*) Hoc praeferunt vett. edd. V. quoque C. *ad ego.* Vulgo omittitur.

Ni hunc amittis, exurgebo, quidquid humoris tibi est!

GRIPVS

Tange: adfligam ad terram te itidem, ut piscem soleo polypum!

Vis pugnare?

TRACHALIO

Quid opust? Quin tu potius praedam divide.

GRIPVS

Hinc tu, nisi malum, frunisci nil potes: ne postules.
Abeo ego hinc.

TRACHALIO

At ego hinc obflectam navem, ne quo abeas. Mane!

GRIPVS

Si tu proreta isti navi es, ego gubernator ero.
Amitte rudentem, sceleste!

TRACHALIO

Mittam; omitte vidulum.

GRIPVS

Nunquam hercle hinc hodie ramenta fies fortunatior.

TRACHALIO

Non probare pernegando mihi potes, nisi pars datur,
Aut ad arbitrum reditur, aut sequestro ponitur.

GRIPVS

Quemne ego excepi in mari....

TRACHALIO

Ast ego inspectavi e litore.

GRIPVS

Mea opera, labore et rete et horia?

914. *gubernatŏr*) Cf. Amph. prol. 38. Male Reizius, *gub. ei ero.*

915. Libri, *Mitte rudentem* etc., inconcinne quidem: nam prima syllaba in *Rudens* brevis est. Cf. supra 906, infra 931, et Parei lexic. Plaut. v. *Amittere*; de metro autem supra 823 sq.

919. *Ast*) Bene hoc reposuit Reizius pro inconcinno *At* vulgatarum.

TRACHALIO

Numqui minus,
Si veniat nunc dominus, quoius est, ego, qui inspectavi procul
Te hunc habere, fur sum, quam tu?

GRIPVS

Nihilo.

TRACHALIO

Mane, mastigia:
Quo argumento socius non sum, fur sum? facdum ex te sciam.

GRIPVS

Nescio: neque ego istas vostras leges urbanas scio,
Nisi quia hunc meum esse dico.

TRACHALIO

Et ego itidem esse aio meum.

GRIPVS

Mane: iam reperi rem, quo pacto nec fur, nec socius sies.

TRACHALIO

Quo pacto?

GRIPVS

Sine me hinc abire; tu abi tacitus tuam viam;
Nec tu me quoiquam indicassis, neque ego tibi quidquam dabo.
Tu taceto; ego mussitabo. Hoc optumum atque aequissumum est.

TRACHALIO

Ecquid conditionis audes ferre?

GRIPVS

Iamdudum fero:
Vt abeas, rudentem amittas, mihi molestus ne sies.

922. *Mane*) Cf. 926, 1059, Amph. 600.

925. *quia*) Vid. ad Capt. 136.

927. *tū*) Vid. Amph. 149.

TRACHALIO

Mane, dum refero conditionem.

GRIPVS

Te, obsecro hercle, aufer modo.

TRACHALIO

Ecquem in his locis novisti?

GRIPVS

Oportet vicinos meos.

TRACHALIO

Vbi tu hic habitas?

GRIPVS

Porro illic longe usque in campis ultimis.

TRACHALIO

Vin', qui in hac villa habitat, eius arbitratu fieri?

GRIPVS

Paulisper remitte restim, dum concedo et consulo.

TRACHALIO

Fiat.

GRIPVS

Euge, salva res est! praeda haec perpetua est mea:
Ad meum herum arbitrum vocat me huc intra praesepis meas:
Nunquam hercle hodie abiudicabit ab suo triobolum.
Nae iste haud scit, quam conditionem tetulit. Ibo ad arbitrum.

TRACHALIO

Quid igitur?

GRIPVS

Quamquam istuc esse ius meum certo scio,
Fiat istuc potius, quam nunc pugnem tecum.

932. Luditur verbis *Referre* et *Auferre*.

939. *suo*) Cf. Pers. 35.

940 *tetulit*) Bene sic reposuit Reizius, Graecorum more, de quo vid. Amph. 235, 851. In libris vulgo conspicitur eius verbi interpretatio minus concinna *tetulerit*.

TRACHALIO

Nunc places.

GRIPVS

Quamquam ad ignotum arbitrum me adpellis, si adhibebit fidem,
Etsi ignotus, notust; si non, notus ignotissumust.

DAEMONES. MVLIERES. TRACHALIO. GRIPVS.

DAEMONES

Serio edepol, quamquam vobis *volo*, quae voltis, mulieres, t. t. c. IV, 4.
Metuo, propter vos ne uxor mea med extrudat aedibus,
Quae me pellices adduxe dicet ante oculos suos.
Vos confugite in aram potius, quam ego.

MVLIERES

Miserae periimus!

DAEMONES

Ego vos salvas sistam. Ne timete. Sed quid vos foras
Prosequimini? Quoniam ego adsum, faciet nemo iniuriam.
Ite, inquam, domum ambo nunc ïam ex praesidio, praesides.

945. Tò *volo* probabiliter additum a Grutero: nam in scriptis quidem desideratur, et edd. antiquae fere exhibent: *Cupio edepol, quamquam vobis quae voltis mulieres.* Illud *volo* forte exaratum post *quamquam* a simili voce, quae sequitur, *vobis*, facile potuit intercipi, ut observat vir doctus. — De formula loquendi cf. Ba. 735, Most. 719.

946. *med*) Recte sic repositum metri causa. Libri, *me*. Caeterum conf. Asin. 842.

947. *adduxe*) Bene sic eadem de causa rescribi iussit Camerarius, quem meliores editorum recentiorum sunt secuti. Vid. Parei lexic. Plaut. in Mantiss. v. *Syncope.*

948. *quăm*) Cf. supra 927.

949 sq. Ad Daemonem abierant Palaestra et Ampelisca 782. Quas iam domo sua rursus educit senex, prosequentibus praesidii causa ad aram Veneris, quo confugere eas iubet, lorariis. Sed hos, tanquam inutiles se ipso praesente, domum remittit Dae-

GRIPVS

O here . . . .

TRACHALIO

Salve.

DAEMONES

Salve. — Quid fit?

TRACHALIO

Tuosne hic servost?

GRIPVS

Haud pudet . . . . ?

TRACHALIO

Nihil ago tecum.

GRIPVS

Ergo abi hinc, sis.

TRACHALIO

Quaeso, responde, senex:

Tuos hic servost?

mones. Hic sensus loci, quem sensum non perspexisse miror Taubmannum et Pistorem.

952 sq. Vulgo: GR. *O here, salve!* DAE. *salve, Gripe. quid fit?* TR. *tuusne hic servos est?* GR. *Haud pudet.* TR. *nihil ago tecum.* GR. *ergo abi hinc sis.* TR. *quaeso responde, senex.* Horum versuum posterior plane inconcinnus est, neque audiendus Reizius, qui sic rescribendum existimavit, τῷ *sis* omisso, de quo vid. Aul. 64: GR. *Haud pudet.* TR. *nihil ágo tecum.* GR. *ergo abi hínc.* TR. *quaéso respondé, senex.* Prius *Salve* non Gripo tribuendum est, sed Trachalioni, praefestinanti loqui pariter atque infra 960 sqq.; unde est quod *iterum* se salutare dicit Daemonem 955; Gripus vero, interpellatione hac offensus, *Haud*, inquit, *pudet?* Cui Trachalio, deceptum se sentiens a Gripo, quia herus eius est, quem ignotum arbitrum supra vocarit homo pessimus 943, *Nihil ago tecum.* Nam sic sane explicanda verba *Haud pudet*, quae nescio quo modo adhuc acceperint editores, quum a Lambino discesseris, qui certe interrogationem hanc esse sensit: nam absurdi quid sonat, si Gripum dicentem faciamus, se non pudere servitii apud Daemonem. Caeterum hic verbo *Salve* respondet Trachalioni salutanti; Gripo vero, a quo appellatus fuerat, τοῖς *Quid fit?* qua formula utuntur, qui aut familiares aut certe notos ex intervallo primum conveniunt, ut monui ad Terentii Andr. 239. Quod superest, priore versu nomen Gripi delendum vidi metri gratia, quod nomen adscriptum esse ab interprete, nun est dubium. Cf. Amph. 436.

DAEMONES

Meus est.

TRACHALIO

Hem, istuc optume, quando tuost.
Iterum te saluto.

DAEMONES

Et ego te. Tune es, qui haud multo prius
Abiisti hinc herum arcessitum?

TRACHALIO

Ego is sum.

DAEMONES

Quid nunc vis tibi?

TRACHALIO

Nempe hic tuos est?

DAEMONES

Meus est.

TRACHALIO

Istuc optume, quando tuost.

DAEMONES

Quid negotî est?

TRACHALIO

Vir scelestus ille est.

DAEMONES

Quid fecit tibi
Vir scelestus?

TRACHALIO

Homini ego isti talos subfringi volo.

DAEMONES

Quid est, qua de re litigatis nunc inter vos?

TRACHALIO

Eloquar. i. t.

GRIPVS

Imo ego eloquar.

958. Minus concinne libri: *V. s. illic est.*

961. Libri: GR. *Imo ego eloquar.* TR. *ego, opinor, rem facesso.* GR. *si-*

TRACHALIO

Ego, opinor. Enim facesse!

GRIPVS

Si quidem t. t. c.

Sis pudicus, hinc facessas.

DAEMONES

Gripe, animum advorte ac tace.

GRIPVS

Vtn' istic prius dicat?

DAEMONES

Audi. — Loquere tu.

GRIPVS

Alienon' prius

Quam tuo dabis orationem?

TRACHALIO

Vt nequitur conprimi!

Ita, ut occepi dicere, illum, quem dudum extrusisti,
as. ex t. d. et i. d. c.

quidem etc. Gronovius: «Sic, *inquit*, MSS. et sic distinguendum. Argumentum dicit; collectionem ex hoc argumento, ut cuivis obviam relinquit audientibus: nimirum *Ergo priorem loqui me oportet. Facessere rem*, ut *facessere negotium*. Non igitur opus *qui rem*, non *qui reum*, non *Ego opinor. R. f.*» Sed ut concedamus dici *Facessere rem*, sicut *Facessere negotium*, nullo tamen artificio persuadebit nobis vir doctus, Trachalionis tantum, accusatoris, esse rem seu causam agere, non etiam Gripi, rei; sed utriusque scilicet hoc commune est. Locum igitur non habent verba *rem facesso*, quumque hoc quidem redeat in oratione Gripi, dicta adversarii saepius repetentis, ut mos est stolidorum et infantium, non alio quam ibi sensu accipiendam vocem existimarim, sed reponendum: *Ego, opinor. Enim facesse. Enim* eleganter principio ponitur sententiae, praesertim in responsione, ut notum vel ex Parei lexico Plautino; cuius verbi compendium quam facile primum in *em*, dein adhaerescente forte praegressa litera in *rem* mutari potuerit, non est quod multis probem.

963. Inconcinne libri, *Vtin'*. Conf. Epid. 538.

964. *orationĕm*) Cf. Amph. 116, 341. Frustra Reizius: — *orationem?* TRA. *en, ut neq.* etc.

965. *Ita, ut occepi dicere*) Cf. de hac formula Curc. 43. Dum autem hunc et sequentem versum habent pro trochaïcis tetram. catal., quibus fere continetur scena, lacunas nullas varie suppleverunt viri docti; Lambinus additis versiculo priore verbis

Lenonem, hic eius vidulum eccillum! t. d.

GRIPVS

Non habeo.

TRACHALIO

Negas, quod oculis video?

GRIPVS

At, ne videas, velim. t. t. c.
Habeo; non habeo. Quid tu me curas, quid rerum geram?

TRACHALIO

Quomodon' habeas, id refert, iuren' anne iniuria. 969

GRIPVS

Ni istum cepi, nulla causa est, quin me condones cruci.
Si in mari rete adprehendi, qui tuom potiust, quam meum?

TRACHALIO

Verba dat: hoc modo res gesta est, ut ego dico.

GRIPVS

Quid tu ais?

TRACHALIO

Quod primarius vir dicat. — Conprime hunc, sis, si tuost.

e fano Veneris; Acidalius, Lambino fidem faciens, reponendo: *Ita ut occepi dicere, illum, quem tu dudum Veneris e Fano lenonem extrusisti, hic eius eccillum vidulum*, quorum versuum priorem e praepositio admodum ineleganter terminat; denique Reizius, ita haec rescribendo: — — *illum quem tu e fano Venerio Dudum lenonem extrusisti, hic eius vidulum ĕccillum habet.* Si nostra placebit distinctio, vox *dudum* non liquescet, τὸ *vidulum* vero eliso *u* priore efferendum erit, figuris prosodiacis ad Amph. 341, et ibid. prol. 74 illustratis.

969. Vulgo: *Quomodo habeas, illud refert, iurene a. i.* Sed MSS. et edd. primae, *Q. h. id refert* etc.

973. Vulgo: *Quoad primarius vir dicat, comprime hunc* etc. Sed MSS. teste Pareo, et edd. primae, *Quod primarius* etc. Lectione *Quoad* approbata, *primarium virum* Acidalius Divv. in Plaut. pag. 446 interpretatur accusatorem, ut cuius primae sint agendi partes in iure, quas Trachalio sibi vindicet; Boxhornius autem, sic dici Trachalionem censet propterea, quod prior loqui occoepit. Longe melius Gronovius: « Neutrum, *inquit*, placet; sed aut servus ridiculum se praebet *primarium se virum* appellando, aut scribendum *Quod* pro *Quoad*. Rogat Gripus, *Quid tu ais?* Ille respondet: nihil absonum nec absurdum, neque indignum quovis vel

GRIPVS

Quid? tu idem mihi vis fieri, quod herus consuevit tibi?
Si illic te conprimere solitus, hic nos noster non solet.

DAEMONES

Verbo illo modo ille vicit. Quid nunc tu vis? dic mihi.

TRACHALIO

Equidem ego neque partem posco mi istinc de istoc vidulo,
Neque meum hodie esse unquam dixi; sed inest isti cistula
Huius mulieris, quam dudum dixi fuisse liberam.

DAEMONES

Nempe tu hanc dicis, quam esse aibas dudum popularem meam?

TRACHALIO

Admodum; et ea, quae olim parva gestavit, crepundia
Isti in ista cistula insunt, quae isti inest in vidulo.
Hoc neque isti usust, et illi miserae suppetias feret,
Si dederit, qui suos parentes quaerat.

DAEMONES

Faciam, ut det: tace.

primario viro, si par eum occasio deprehendisset: nempe, ut tu, Daemones, hunc comprimas, si tuus est». Scilicet recte verba, in quibus litigatur, accipit vir doctissimus, sed in eo aberrat cum caeteris, quod reliqua *Comprime hunc, sis, si tuus est*, cum his coniungenda esse in unam sententiam arbitratur. Dixerat Gripus contemtim: *Quid* (quas ineptias, quae mendacia) *tu* (servus nequam) *ais* (igitur)? Cui alter magnifice: *Quod primarius vir dicat*, verum, et minime absurdum.

976. *Verbo illo*) Daemonem non solere comprimere suos servos.

977. Vulgo soloece: TRA. *Equidem neque ego partem* etc. MSS. TRA. *Equidem ego neque partem* etc.

978. Libri metro aegre explicando: *Neque meum hodie esse unquam dixi. sed istic inest cistellula.* MSS. *isti*; edd. Iunt. Ald. *cistula*. Hos codd. secuti sumus. De forma *Isti* pro *istic* vid. inprimis ad Mil. 288. Conf. infra 982, 1009, 1033.

980. Inconcinne legitur, *aiebas*, quod emendavit Reizius. Conf. Poen. 770.

982. Itidem inconcinne libri: *Istic in ista cist. i., quae istic i. i. v.*

984. Minus eleganter codd. *Si id dederit*. Tò *id* ortum videtur ex vocibus vicinis.

GRIPVS

Nihil hercle ego sum isti daturus.

TRACHALIO

Nil peto, nisi cistulam
Et crepundia.

GRIPVS

Quid, ea si sunt aurea?

TRACHALIO

Quid istuc tua?
Aurum auro expendetur, argentum argento exaequabitur.

GRIPVS

Fac, sis, aurum ut videam; post ego faciam videas cistulam.

DAEMONES

Cave malo ac tace tu. — Tu perge, ut occepisti dicere.

TRACHALIO

Vnum te obsecro, ut ted huius conmiserescat mulieris,
Si quidem hic lenonis eius est vidulus, quem suspicor.
Hinc nisi de opinione certum nil dico tibi.

GRIPVS

Viden', scelestus ut aucupatur!

TRACHALIO

Sine me, ut occepi, loqui.
Si scelesti illius est hic, quoius dico, vidulus,
Haec poterunt novisse: ostendere his iube.

GRIPVS

Ain' ostendere?

990. *ted*) Sic bene Reizius. Vulgo hiante versu, *te*.

991. Tò *eius* monosyllabum. Conf. Aul. 244.

992. *Hinc*) ea de re. Minus recte libri, *Hic*. — *nisi*. Vid. Amph. 475.

995. *Haec*) Ita MSS. cuius glossema est, quod vulgo legitur, *Hae*. Cf. Epid. 207.

DAEMONES

Haud iniquom dicit, Gripe, ut ostendatur vidulus.

GRIPVS

Imo hercle insignite inique.

DAEMONES

Quidum?

GRIPVS

Quia, si ostendero,
Continuo hunc novisse dicent scilicet.

TRACHALIO

Scelerum caput,
Vt tute es, item omnis censes esse, periurî caput?

GRIPVS

Omnia istaec ego facile patior, dum hic hinc a me sentiat.

TRACHALIO

Atqui non abs te stat, verum hinc ibit testimonium.

DAEMONES

Gripe, advorte animum. — Tu paucis expedi, quid postulas.

TRACHALIO

Dixi equidem; sed si parum intellexti, dicam denuo.

1000. *Omnia* primam syllabam brevem habet. Cf. Cas. 690. — *hic*, Daemones.

1001. Ineptissime libri, *Atqui* (vel *Atque*) *nunc abs te stat* etc. siquidem non atat a Gripo Daemones, sed re nondum decisa a neutro sentit. Tralatitius error in verbis *Non* et *Nunc* inter se permotandis, de quo dixi Asin. 84, Most. 338. — *ibit*. MSS. *ibi*, semel, more soo, *t* literam ponentibus librariis, qoae bis perscribenda esset. Edd. fere, *tibi*. Sed recte *ibit* reposuisse puto Dousam Centur. pag. 505 sqq. quod etiam aliis, in his Taubmanno, placnit. *Hinc*, a me. Minus aotem subtiliter, utpote in mero arbitro, testimonium pro iodicio dixit servus. Acidalio Divv. in Plaut. pag. 447 in mentem venit: *A. nunc abs te st., v. h. cibit test.*, « quod, *inquit*, ad senem aeqoe referendum, ut prios *stat*. E vidulo Daemones testimonium *cibat* seu ciebat ».

1002. *postulàs*) Conf. Amph. 239, 851. Minus recte recentiores: — *expedi, quid postulas*?

Hasce ambas, ut dudum dixi, ita esse oportet liberas.
Haec Athenis parva fuit subrepta virgo.

GRIPVS

Dic mihi,
Quid id ad vidulum pertinet, servae istae sint an liberae?

TRACHALIO

Omnia iterum vis memorari, scelus, ut defiat dies.

DAEMONES

Abstine maledictis, et mihi, quod rogavi, dilue.

TRACHALIO

Cistellam isti inesse oportet caudeam in isto vidulo,
Vbi sunt signa, qui parentes noscere haec possit suos,
Quibuscum parva Athenis periit, sicuti dixi prius.

GRIPVS

Iupiter te dîque perdant! Quid ais, vir venefice?
Quid? istae mutae sunt, quae pro se fabulari non queant?

TRACHALIO

Eo tacent, quia bona tacita est mulier semper quam loquens.

GRIPVS

Tum pol tu pro oratione nec vir nec mulier mihi es.

TRACHALIO

Quidum?

GRIPVS

Quia enim neque loquens es neque tacens unquam bonus.

1004. *Hasce ambas, ut dudum dixi, ita esse oportet liberas*) Notanda syntaxis rarior.

1006. Libri inusitato genere loquendi: *Quid ista ad vidulum pertinent, servae sint istae an liberae*; nec iuvat Reizius reponens: *Quid ista ad vidulum pertineat, servae sint an liberae*. V. C. *Q. ita ad vid. pertinet, s. s. i. a. l.* in quibus erat agnoscere id, quod dedi. Vox *vidulum* pronuntianda, ut supra 966.

1009. Inconcinne libri, *istic*. Conf. supra 978.

1013. *Quid* vocalem literam elidit metri gratia. Cf. Amph. prol. 74.

Quaeso, en unquam hodie licebit mihi loqui?

DAEMONES

Si praeter hoc
Verbum *verbum* faxis hodie, ego tibi comminuam caput!

TRACHALIO

Vt id occepi dicere, senex, eam te quaeso cistulam
Vt iubeas hunc reddere illis. Ob eam si quid postulat 1020
Sibi mercedis, dabitur. Aliud quidquid ibi est, habeat sibi.

GRIPVS

Nunc demum istuc dicis, quoniam ius meum esse intellegis;
Dudum dimidiam petebas partem.

TRACHALIO

Imo etiam nunc peto.

GRIPVS

Vidi petere miliiom, etiam quom nihil auferret tamen.

DAEMONES

Non ego te conprimere possum sine malo?

GRIPVS

Si istic tacet, 1026
Ego tacebo; si istic loquitur, sine me meam partem loqui.

1017 sq. Vulgo: — — DAE. *si praeter hac Verbum faxis hodie*, ego *tibi comminuam caput.* Posteriorem versnm imperfectom sentiens Camerarios reposuit: *Si praeter hac unum verbum faxis* etc. Sed verisimilius mihi videtur, τὸ *verbum* iterare oblitos esse librarios, ut rescribendum sit: *Si praeter hoc verbum verbum faxis* etc. Saepe similia similibus offecerunt.

1020. *ob eam*) pro ea. Vid. Parei lexic. Plaut. h. v.

1024. *tamen*) Cf. Amph. 386, infra 1096, 1101.

1026. Prorsus inconcinne libri: *Ego tacebo: si iste loquitur, sine me pro re mea parte loqui.* Nihil verius emendatione Gronovii, quam in ordinem recepi cum Reizio, quum sic, monente Gronovio, pars orationis dicatur Asin. 496 sq. Causam erroris attulit vicinitas verborum *partem* et *pro re* per compendium scriptorum, ut scribi solent in codicibus (*ptē* et *pre* com virgula in pede utriusque *p* literae); nnde factum, ut forte bis exaratis τοῖς *meam partem*, nec deletis supervacaneis (sicut nihil inducere solere librarios monni Most. 60),

DAEMONES

Cedo modo istunc vidulum mihi, Gripe.

GRIPVS

Concredam tibi;
At, si istorum nil sit, ut mihi reddas.

DAEMONES

Reddetur.

GRIPVS

Tene.

DAEMONES

Audi nunc ïam, Palaestra atque Ampelisca, hoc, quod loquor.
Estne hic vidulus, ubi cistellam tuam inesse aiebas?

PALAESTRA

Is est.

GRIPVS

Perii hercle ego miser! uti, priusquam plane adspexit, eloco
Esse eum dixit!

PALAESTRA

Faciam ego hanc rem planam *ex proclivi* tibi.
Cistellam isti inesse oportet caudeam in isto vidulo.
Ibi ego dicam quidquid inerit nominatim; tu mihi
Nullum ostenderis. Si falsa dicam, frustra dixero:
Vos tamen istaec vobis, quidquid inerit illi, habebitis;

primum, gliscente corruptione, perscriberetur: — *sine mea parte mea parte loqui*, mox: — *sine mea pro re mea parte loqui*, quomodo revera, sed per compendia dictorum vocabulorum, legitur in editionibus Sarracen. et Mediol., quas contuli, ex qua lectione nescio quis corrector fecit, quod nunc obtinet, — *sine me pro re mea parte loqui.*

1032. Libri versu imperfecto: *Eum esse dixit!* PA. *faciam egu hanc rem planam tibi.* Emendatorem haec invenerunt I. Gulielmium l. l. ad Mil. 1005, quem etiam Reizius est secutus.

1033. *isti*) Inconcinne libri, *istic.* Vid. sopra 978.

1035. *Nullum*) Ita MSS. et vett. edd., ut *Nullus* pro *Non* usurpari solet. Frustra reponunt *Nullus*, quod inconcinnum, vel *Nihilum.*

1036. Vulgo metro duriore: *V. t. istaec, quicquid illic inerit, vobis hab.* Veteres libri fere praeferunt *istic* pro *illic*, discrimine aut levi aut nullo.

Sed si vera, tum obsecro te, ut mea mihi reddantur.

DAEMONES

Placet:

Ius merum oras, meo quidem animo.

GRIPVS

At meo *meram* hercle *iniuriam*.

Quid, si ista aut superstitiosa aut ariola est, atque omnia,
Quidquid insit, vera dicet? anne habebit hariola?

DAEMONES

Non feret, nisi vera dicet; nequidquam hariolabitur.
Solve vidulum ergo, ut, quid sit verum, quamprimum sciam.

TRACHALIO

Hoc habet!

GRIPVS

Est solutum.

PALAESTRA

Ah, perii! video cistellam!

DAEMONES

Haeccine est?

Obtemperavi Taubmanno et Gronovio, nisi quod reposui *illi* metri gratia, de qua forma vid. Amph. 596.

1037. Libri immisso glossemate: *sed si erunt vera, tum* etc. Repetendum *dicam* ex versu 1035. Cf. 1040. Male Reizius τὸ *mea* induxit.

1038. Vulgo versu μειούρῳ: *Ius merum oras, meo quidem animo.* TR. *ac meo, hercle.* Camerarius, recte probantibus Lambino Acidalio et Reizio: «Suspicor, *inquit*, personam interponi debere non Trachalionis, sed Gripi, ut ἐναντίωσις constet; ac si tale esset: GR. *at meo hercle iniuriam meram. Quid si ista* etc.»

1042. Inconcinne libri: *ut, quicquid sit verum.* Item correxit Camerarius.

1043. Male haec personis dividuntur in hunc modum: GR. *Hoc habet, solutum est: ah perii! video cistellam.* DAE. *haeccine est?* Non convenit in Gripum exsultantis illud *Hoc habet*, quod quum alibi passim legitur, tum Most. 694; convenit in Trachalionem, victo adversario sic insultantem. Cf. infra 1078 sq. Sed Gripi sunt sequentia: *Est solutum*, quibus iussum domini se exsecutum esse ostendit. Minus autem commode rursus eidem tribuuntur verba: *Ah, perii! video cistellam!* nam cistellam aliquam vidulo inesse, non amplius dubitat Gripus, ut inepti sit mirari eam; tanquam rem novam et inauditam. Imo Palaestra, conspecta ea, recte

PALAESTRA

Istaec est. O mei parentes, hic vos conclusos gero!
Huc opesque spesque vostrum cognoscendum condidi!

GRIPVS

Tum tibi hercle deos iratos esse oportet, quisquis es,
Quae parentes in tam angustum tuos locum conpegeris.

DAEMONES

Gripe, accede huc: tua res agitur. — Tu, puella, istinc procul
Dicito, quid insit, et, qua facie, memorato omnia.
Si hercle tantillum peccassis, quod posterius postules
Te convorti ad verum, nugas, mulier, magnas egeris.

GRIPVS

Ius bonum oras.

TRACHALIO

Edepol haud ted orat: nam tu iniurius.

DAEMONES

Loquere nunc ïam, puella. — Gripe, animum advorte ac tace.

PALAESTRA

Sunt crepundià.

DAEMONES

Ecca video.

GRIPVS

Perii in primo proelio!
Mane! ne ostenderis!

DAEMONES

Qua facie sunt, responde ex ordine.

exclamat, gaudio elata: *Ah, perii! video cistellam!* Vid. ad Amph. 139. Vnde Daemones: *Haeccine est* (quam dixisti tuam esse)? Et puella: *Istaec est*, et reliqua.

1045. *opesque spesque*) Vid. ad Amphit. 888.

1052. *haud ted orat*) Ita Reizius secundum libros vett. qui, *haut te orat*. Vulgo pravis numeris, *haud orat te*.

PALAESTRA

Ensiculust aureolus primum literatus.

DAEMONES

Dicedum,

In eo ensiculo literarum quid sit.

PALAESTRA

Mei nomen patris.

Post altrinsecus est securicula ancipes, itidem aurea,
Literata; ibi matris nomen in securicula est.

DAEMONES

Mane.

Dic, in ensiculo quod nomen est paternum?

PALAESTRA

Daemones.

DAEMONES

Dì inmortales, ubi loci sunt spes meae?

GRIPVS

Imo edepol meae?

DAEMONES

Perge, te obsecro, continuo.

GRIPVS

Placide, aut ite in malam crucem!

DAEMONES

Loquere, matris nomen hic quod in securicula siet.

PALAESTRA

Daedalis.

DAEMONES

Dì me servatum cupiunt!

1057. *sit*) Bene sic idem vir doctissimus. Vulgo inconcinne, *est*. Haec mixta passim. Cf. Men. 666, 803.

1059. *Mane*) Vid. supra 922.

1060. *quod*) Ita codd. quidam vett. in his Mediol. anni 1500. Minus recte caeteri, *quid*, neque audiendus Scioppius Suspp. Lectt. III, 7. Conf. 1063.

1062. Τὸ *malam* μονοσυλλάβως pronuntiandum. Cf. Amph. prol. 74.

1063. *quod*) Vulgo *quid*. Vid. ad 1060.

GRIPVS

At me perditum!

DAEMONES

Filiam hanc meam esse oportet, Gripe.

GRIPVS

Sit per me quidem. —
Qui te dî omnes perdant, qui me hodie oculis vidisti tuis,
Meque adeo scelestum, qui non circumspexi centies
Prius, me ne quis inspectaret, quam rete extraxi ex aqua!

PALAESTRA

Post sicilicula argenteola et duae connexae maniculae et
Sucula est....

GRIPVS

Quin tu i dierecta cum sucla et cum porculis!

PALAESTRA

Et bulla aurea, pater quam dedit mihi natali die.

DAEMONES

Ea profecto est! Contineri, quin complectar, non queo.
Filia mea, salve! Ego is sum, qui te produxi, pater!
Ego sum Daemones, et mater tua ecca hic intus Daedalis!

PALAESTRA

Salve, mi pater insperate!

DAEMONES

Salve! Vt te amplector lubens!

TRACHALIO

Volupe est, quom istuc ex pietate vostra vobis contigit.

1070. Inconcinne libri: *Sucula*. Gr. *quin tu i. d. cum sucula e. c. p.* nisi quis prioris *Sucula* syllabam extremam produci dicat vi duarum consonarum sequentium, quod nolim; quamquam cf. monita Aul. 109 —112. Longa autem est huius vocabuli prima syllaba, ut quod *Suicula* sit contractum, quomodo dicitur *Avicula*, *Securicula*. Illud *est* ab hoc versu ad sequentem aberravit, ubi vulgo legitur pravo numero: *Et bulla aurea est, pater* etc.

Daemones

Capedum hunc, si pote, et fer intro vidulum! age, Trachalio!

Trachalio

Ecce Gripi scelera! — Quom istaec res male evenit tibi,
Gripe, gratulor.

Daemones

Age, eamus, mea gnata, ad matrem tuam,
Quae ex te poterit argumentis hanc rem magis exquaerere:
Quia te mage tractavit magisque signa pernovit tua.

Trachalio

Eamus intro omnes, *omnes* quando operam promiscam damus.

Palaestra

Sequere me, Ampelisca.

Ampelisca

Quom te dî amant, voluptati est mihi.

Gripvs

Sumne ego scelestus, qui illunc hodie excepi vidulum,
Aut, quom excepi, qui non alicubi in solo abstrusi loco?
Credebam edepol turbulentam praedam eventuram mihi,
Quia illaec mihi tam turbulenta tempestate evenerat.
Credo edepol, ego illic inesse argenti et auri largiter.

1077. Incpte libri, *si potes*. Quidni id possit Trachalio vel quisquis alius, quum non de magno onere agatur? Legendum *si pote*, h. e. si potest, si fieri potest, si otium tibi est. Vid. Aul. 342.

1080. Vulgo, *exquirere*. Cf. Epid. 681, Pers, 607.

1082. Libri metro nullo, *E. i. o., quando op. promiscuum d.* Bene Acidalius Divv. in Plaut. p. 448: *Eamus intro omnes, quando omnes operam promiscam damus*, nisi quod reliquisse Nostrum arbitror: *E. i. omnes, omnes quando o. p. d.*, et bis ponendum *omnes*, semel, more suo, perscripsisse librarios. *Promiscam* etiam V. C.

1083. *dî*) Cf. supra 927.

1087. *Quia i* literam elidit. Vid. supra ad 1062.

Quid meliust, quam ut hinc intro abeam et me suspendam clanculum,
Saltem tantisper, dum abscedat haec a me aegrimonia?

DAEMONES

Proh dî inmortales! quis me fortunatior, i. s. IV, 5.
Qui ex inproviso filiam inveni meam?
Satin', si quando homini dî esse benefactum volunt,
Aliquo illud pacto obtingit optatum piis?
Ego hodie, *qui* neque speravi, neque credidi,
Is inproviso filiam inveni tamen,
Et eam de genere summo adulescenti dabo
Ingenuo, Atheniensi et cognato meo.
Eum ego adeo arcessi huc ad me quamprimum volo,
Iussique exire huc servom eius, ut ad forum
Iret. Nondum egressum esse eum, id miror tamen.
Accedam, opinor, ad foris. — Quid conspicor?
Vxor conplexa collo retinet filiam.
Nimis pene inepta atque odiosa eius amatio est.
Aliquando osculando meliust, uxor, pausam fieri, t. t. c.
Atque adorna, ut rem divinam faciam, quom intro advenero,
Laribus familiaribus, quom nostram auxerunt familiam.

1093. *Satin'*) Cf. Amph. 474. Legitur autem minus usitate, *Satin' si quoi homini dei esse* et reliqua: nam in eiusmodi sententiis non dici solet *Homo aliquis*, sed *Homo* simpliciter, siquidem id idem τῷ *Aliquis*. Ob non intellectum verbi compendium exaratum *quom* pro *quando* fraudi fuisse scribis arbitror, ut passim haec misceri monui Men. 879. Caeterum Reizius quoque; — *di esse b. v.* Altera forma minus ex usu Comicorum.

1095. Tò *qui* abest libris vett. Addidit Camerarius, neque inepte, quod et Reizius probavit. Iunt. Ald.: *Ego quod hodie neque s. n. c. — spéravi.* Cf. Asin. 143; Cist. 69.

1100. *servom eius*) Ita MSS. et vett. edd. τῷ *servom* non eliso, de qua re cf. Amph. 341. Frustra recentiores, *eius servom.*

Sunt domi agni et porci sacres. Sed quid istum remoramini,
Mulieres, Trachalionem? Atque optume, eccum, exit foras.

TRACHALIO. DAEMONES.

TRACHALIO

Vbiubi erit, tam investigabo et mecum ad te adducam simul t. t. c. IV, 6.
Pleusidippum.

DAEMONES

Eloquere, ut haec res obtigit de filia.
Rogita eum, ut relinquat alias res et huc veniat.

TRACHALIO

Licet.

DAEMONES

Dicito, daturum me illi filiam uxorem....

TRACHALIO

Licet.

DAEMONES

Et patrem eius me novisse, et mi esse cognatum.

TRACHALIO

Licet.

DAEMONES

Sed propera.

TRACHALIO

Licet.

1108. Tò *quid* liquescit. Cf. supra 1062.

1110. Libri versu ὑπερμέτρῳ: *Vbi ubi erit, tamen iam investigabo* etc. Reizius τὸ *tamen* expunxit. Quod *tam* scripsi pro eodem, vid. ad Ba. 1135 sq.

1111. *obtigit*) Cf. supra 1002.

1112. Inconcinne codd. *Eum rogato ut relinquat* etc. Edd. aliquot bonae notae, in his Mediol. anni 1500, *linquat*. Sed malui sequi Reizium. Vicina vero *rogita* et *rogato*.

DAEMONES

Iam hic fac sit, coena ut curetur.

TRACHALIO

Licet.

DAEMONES

Omnian' «licet?»

TRACHALIO

Licet. Sed scin', quid est, quod te volo?
Quod promisisti, ut memineris, hodie ut sim liber.

DAEMONES

Licet.

TRACHALIO

Fac, ut exores Pleusidippum, ut me *manu* emittat....

DAEMONES

Licet.

TRACHALIO

Et tua filia facito oret. Facile exorabit.

DAEMONES

Licet.

TRACHALIO

Atque ut mi Ampelisca nubat, ubi ego sim liber....

DAEMONES

Licet.

TRACHALIO

Atque ut gratum mihi beneficium factis experiar.

DAEMONES

Licet.

TRACHALIO

Omnian' «licet?»

DAEMONES

Licet: tibi rursum refero gratiam.
Sed propera ire in urbem actutum, et recipe te huc rursum.

1116. *Sed scin', quid est quod te volo?* Cf. Cas. 374.

1118. Tò *manu* recte addidit Camerarius.

TRACHALIO

Licet.
Iam hic ero. Tu interibi adorna ceterum, quod opust.

DAEMONES

Licet.

TRACHALIO

Hercules istum infelicet cum sua licentia:
Ita meas replevit auris. Quidquid memorabam, licet.

GRIPVS. DAEMONES.

GRIPVS

Quam mox licet te conpellare, Daemones? i. s. IV, 7.

DAEMONES

Quid est negotî, Gripe?

GRIPVS

De illo vidulo,
Si sapias, sapias: habeas, quod dî dant boni.

DAEMONES

Aequom videtur tibi, ut ego, alienum quod est,
Meum esse dicam?

GRIPVS

Quodne ego inveni in mari?

DAEMONES

Tanto illi melius obtigit, qui perdidit;
Tuom esse nihilo magis oportet vidulum.

GRIPVS

Isto tu es pauper, quom nimis sancte pius.

DAEMONES

O Gripe, Gripe, in aetate hominum plurimae

1134. *pius*) H. e. pius es. Cf. Amph. 168. Frustra alii *piu's*.

Fiunt transennae, ubi decipiuntur dolis;
Atque edepol in eas plerumque esca inponitur,
Quam si quis avidus pascit escam avariter,
Decipitur in transenna avaritia sua.
Ille, qui consulte, docte atque astute cavet,
Diutine uti bene licet partum bene.
Mi istaec videtur praeda praedatum irier,
Vt cum maiore dote abeat, quam advenerit.
Egone ut, quod ad me adlatum esse alienum sciam,
Celem? Minume istuc faciet voster Daemones.
Semper sapientis hoc cavere aequissumum est,
Ne conscii sint ipsi malefici suis.
Ego, nisi quom lusi, nil moror ullum lucrum.

GRIPVS

Spectavi ego pridem Comicos ad istunc modum

1136. *ubi*) Vid. Aul. 153.

1138. *pascit*) Bene sic reposuit, probante etiam Reizio, Rich. Tomsonus, quum vulgo legatur inusitate, *poscit*. Confert Tomsonus Martialis epigr. IX, 80.

1140. *Ille*) Vid. ad Asin. 770.

1145. *voster*) Ita Iunt. Ald., quas edd. merito probat Acidalius. Vulgo satis inepte *noster*.

1147. Vulgo *maleficiis*, τῷ *s* sequentis verbi ad hoc adhaerescente. Emendavit, probante Reizio, I. Gulielmius Quaestt. in Rud. cap. 4.

1148. Vulgo: *Ego mihi cum lusi, nihil moror ullum lucrum.* Explicant secundum Acidalium: « Postquam mihi lusi, seu postquam mihi non modo non damno, sed et usui fuit hic vidulus, inventa filia, nullum praeterea lucrum inde quaero». Haec sententia quomodo e verbis eliciatur, equidem non perspicio. Quae verba si ad verum exigantur, *Sibi ludere* nihil aliud sonabit, quam suo seu commodo seu damno ludere. Verum sic ludere solemus omnes, ut putidum sit id inculcare tanquam rem, quae non per se intelligatur. Subabsurdum vero est, quod secundum hanc codicum scripturam dicit Daemones, se lucrum qualecunque contemnere in ludo; nisi id eum significare putes, se omnino omni ludo abstinere, qui ludatur in pecuniam: nam id quidem si fiat, sane lucrum quamvis parvum quaeritur. Sed utro haec modo accipiantur, aliena sunt ab hoc loco, ubi id agitur, abstinendum esse a maleficio et lucro turpi. Genuina igitur existimari non potest lectio vulgata, cui quod melius sufficiam, nihil habeo, quam id, quod excudi iussi: *Ego, nisi cum lusi, nihil moror ullum lucrum.* Fugere se omne lucrum dicit Daemones, nisi si quando in ludo quaerat parvissimum, more virorum proborum et severorum, qualis ipse est. Vocabula *nisi* et *mihi* quam inter se permutari proclive sit, sciunt, qui

Sapienter dicta dicere atque iis plaudier,
Quom illos sapientis mores monstrabant poplo;
Sed quom inde suam quisque ibant divorsi domum,
Nullus erat illo pacto, ut illi iusserant.

DAEMONES

Abi intro nunc: molestus's. Linguae tempera.
Tibi ego daturus nil sum: ne frustra sies.

GRIPVS

At ego deos quaeso, ut, quidquid in illo vidulo est,
Si aurum, si argentum est, omne id ut fiat cinis. —

DAEMONES

Illuc est, quod nos nequam servis utimur:
Nam illic cum servo si quo congressus foret,
Et ipsum sese et illum furti adstringeret,
Dum praedam habere se censeret: interim
Praeda ipsus esset, praeda praedam duceret.
Nunc hinc introibo et sacruficabo; postibi
Iubebo nobis coenam continuo coqui.

PLEVSIDIPPVS. TRACHALIO.

PLEVSIDIPPVS

Iterum mi istaec omnia itera, mi anime, mi Trachalio,
t. t. c. IV, 8.
Mi liberte, mi patroned, imo potius mi pater!
Reperit patrem Palaestra suom atque matrem?

antiquos codices versarunt. — *morōr.* Cf. Amph. prol. 38.

1154. Vulgo: DAE. *Abi intro, ne molestus, linguae tempera.* Interpretantur: *ne molestus sis*, sed inusitale, sicut monui Mil. 554 sqq. Non autem sic loquuntur ambigui causa, quod saepissime vitari non posset, si liberum esset vel indicativum vel subiunctivum intelligere. Scriptum igitur *Abi intro nū* (h. e. *nunc*), *molestus* (es), ita degenerasse arbitror. Cf. Amph. 168.

1158 sqq. Sententia horum haec videtur esse, servos a servis facilius in maleficia pellici, quam liberos, liberaliter educatos. — *illic.* Gripus.

TRACHALIO

Reperit.

PLEVSIDIPPVS

Et popularis est?

TRACHALIO

Opino.

PLEVSIDIPPVS

Et mihi nuptura est?

TRACHALIO

Suspicor.

PLEVSIDIPPVS

Censen', hodie despondebit eam mihi, quaeso?

TRACHALIO

Censeo.

PLEVSIDIPPVS

Quid? patri etiam gratulabor, quom illam invenit?

TRACHALIO

Censeo.

PLEVSIDIPPVS

Quid? matri eius?

TRACHALIO

Censeo.

PLEVSIDIPPVS

Quid ergo censes?

TRACHALIO

Quod rogas,

Censeo.

PLEVSIDIPPVS

Dic ergo, quanti censes?

TRACHALIO

Egone? Censeo.

PLEVSIDIPPVS

At

1168. Inconcinna codd. interpretatione, *opinor*. Cf. Cas. 424.

Sume quidem: ne censionem semper facias.

TRACHALIO

Censeo.

PLEVSIDIPPVS

Quid, si curram?

TRACHALIO

Censeo.

PLEVSIDIPPVS

An sic potius placide?

TRACHALIO

Censeo.

PLEVSIDIPPVS

Etiamne eam adveniens salutem?

TRACHALIO

Censeo.

PLEVSIDIPPVS

Etiamne eius patrem?

TRACHALIO

Censeo.

PLEVSIDIPPVS

Post eius matrem?

TRACHALIO

Censeo.

PLEVSIDIPPVS

Quid postea?
Etiamne adveniens conplectar eius patrem?

TRACHALIO

Non censeo.

PLEVSIDIPPVS

Quid matrem?

TRACHALIO

Non censeo.

1173. *Sume quidem, ne censionem semper facias.* Recte haec accepisse censeo Gronovium, quem vide.

PLEVSIDIPPVS

Quid eampse illanc?

TRACHALIO

Non censeo.

PLEVSIDIPPVS

Perii! delectum dimisit: nunc non censet, quom volo.

TRACHALIO

Sanus non es. Sequere.

PLEVSIDIPPVS

Duc me, mi patrone, quo lubet.

LABRAX

Quis me mortalis miserior, qui vivat alter hodie,
i. t. c. V, 1.
Quem ad recuperatores modo damnavit Pleusidippus?
Abiudicata a me modo est Palaestra. Perditus sum!
Nam lenones ex gaudio credo esse procreatos:
Ita omnes mortales, si quid est mali lenoni, gaudent.
Nunc alteram illam, quae mea est, visam huc in Veneris fanum:
Saltem ut eam abducam, de bonis quod restat reliquiarum.

GRIPVS. LABRAX.

GRIPVS

Nunquam edepol hodie ad vesperam Gripum inspicietis vivom, i. t. c. V, 2.
Nisi vidulus mihi redditur.

1185. *ómnes*) Cf. Cas. 690.

LABRAX

Perii, quom mentionem
Fieri audio usquam viduli, quasi palo pectus tundor.

GRIPVS

Illic scelestus liber est; ego, qui in mari prehendi
Rete atque excepi vidulum, ei dare negatis quidquam.

LABRAX

Proh dî inmortales, suo mihi hic sermone arrexit auris!

GRIPVS

Cubitum hercle longis literis signabo iam usquequaque:
Si quis perdiderit vidulum cum auro atque argento multo,
Ad Gripum ut veniat. Non feretis istum, ut postulatis!

LABRAX

Meum hercle illic homo vidulum scit qui habet, ut ego opinor:
Adeundus mi illic est homo. Dî, quaeso, subvenite!

GRIPVS

Quid me intro revocas? Hoc volo hic ante ostium extergere:
Nam hoc quidem pol e robigine, non est e ferro factum:
Ita quanto magis extergeo, rutilum atque tenuius fit. —
Nam hoc quidem venenatum est verum: ita in manibus consenescit.

1190. *tundor*) Bene hoc reposuit Reizius, quum vulgo legatur *tundat*. Dousae filio placuerat *tundar*; sed neque hoc sententiae satis aptum.

1192. *vidulum, ei dare*) Ita MSS. τῷ *vidulum* non eliso, qua de re vidd. Amph. 116, 341. Sine causa haec transposuit Camerarius, quem vulgo sequuntur editores.

1197. *quĭ*) Cf. Amph. 149.

1200. *robiginĕ*) Cf. ibid. 1. Frustra Reizius: *N. h. q. p. e robigine est, et non e ferro factum.* — Tò *quidem* pro monosyllabo est. Vid. Amph. prol. 74. Cf. 1202.

1202. Inepte legitur: *Nam quidem hoc Vere natum est verum* etc. Libri vett. *N. q. h. uenatust.* Quidquid obloquuntur, reponendum est: *N. hoc quidem venenatum est verum: ita in manibus consenescit. Venenatum:* fascinatum, ut apud Ovidium. Per iocum vero fascinatum dicit propterea, quod tandem multum terendo et

LABRAX

Adulescens, salve.

GRIPVS

Dî te ament cum inraso capite.

LABRAX

Quid fit?

GRIPVS

Verum extergetur.

LABRAX

Vt vales?

GRIPVS

Quid tu? num medicus, quaeso, es?

LABRAX

Imo edepol una litera plus sum, quam medicus.

GRIPVS

Tum tu
Mendicus es?

LABRAX

Tetigisti acu.

GRIPVS

Videtur digna forma.
Sed quid tibi est?

LABRAX

Hac proxuma nocte in marid elavi.
Confracta est navis: perdidi, quidquid erat, miser ibi omne.

GRIPVS

Quid perdidisti?

fricando consenuit, h. e. colore suo naturali, qui et senum est, apparuit, sive, ut accipi quidem vocabulum vult ab andientibus μεταφορικῶς, debilitatum corruit, tanquam senex, ut concidere solent venenati. Hoc ambiguum in verbo *Consenescere* quaesivit Plautus.

1207. Vulgo inconcinne: *in mari elavi;* neque andiendi Angelius et Aldus, *nam* addentes, itaque metrum corrumpentes iambicum tetrametrum, quod in fine vel baccheum vel amphibrachum habere habet. MSS. et edd. primae: *in mari et alii* (vel *elui*) h. e. *in marid elavi*, sicut passim depravatum esse *d* illud ephelcysticum monui Amph. prol. 149.

LABRAX

Vidulum cum auro atque argento multo.

GRIPVS

Ecquid meministi, in vidulo, qui periit, quid ibi infuerit?

LABRAX

Quid refert, qui periit tamen, nunc si illud fabulemur?

GRIPVS

Quid si ego sciam, qui invenerit? Volo ex te scire signa.

LABRAX

Numi octingentid aurei in marsupio infuerunt.
Praeterea centum Philippeae minae in pasceolo seorsus.

GRIPVS

Magna hercle praeda est! largiter mercedis indipiscar!
Dî homines respiciunt. *Bene*, *bene*, bene ego hinc praedatus ibo!
Profecto est huius vidulus. Perge alia tu expedire.

LABRAX

Talentum argenti commodum magnum inerat in crumena;
Praeterea sinus, cantharus, epichysis, gaulus, cyathus.

1210. *periit*) Recte sic Reizius. Libri omnino male, *qui perit*.

1211. Inepte libri atque inconcinne: LA. *Quid refert, qui periit?* GR. *tamen si non hoc, aliud fabulemur*. Non aliud scilicet, sed rem ipsam, de qua nnice cogitat, fabulari interest Gripi avidissimi. Quod quibusdam placet, in Iunt. et Ald. repertum: — *periit?* GR. *nihil*, *tamen* etc. non proficit, neque sibi constant in hoc loco interpretes atque editores. *Nunc* cum *non*, *aliud* cum *illud*, saepe commutatum esse, observavimus Most. 335, Mil. 1335. *Tamen* in extremis sententiis elegans est; vid. Amph. 386. Circa nomina autem personarum subinde errari a librariis, monitum Amph. 436.

1213. Inconcinne codd. *octingenti*. Cf. 1207.

1214. Itidem ἀμέτρως libri: *Praeterea centum denaria Philippea in pasceolo seorsus*. MSS. *P. centum mna Philippia in p. s.*, et similiter vett. codd.

1216. Codd. hiulce et imperfecto numero: *Di homines respiciunt. bene ego hinc praedatus ibo*. Frustra autem tentarunt *Dii omnes hom. r. etc.*, *Dii me hominesque r.*, *Di me respiciunt et homines*. Ter ponendum procul dubio τὸ *Bene*, de quo genere repetitionum patheticarum dixi Aul. 588, Curc. 274.

1219. Vulgo invitis MSS. et edi-

GRIPVS

Papae, divitias tu quidem habuisti luculentas!

LABRAX

Miserum istuc verbum et pessumum est Habuisse et nihil habere.

GRIPVS

Quid dare velis, qui istaec tibi investiget indicetque?
Eloquere propere celeriter.

LABRAX

Numos trecentos.

GRIPVS

Tricas!

LABRAX

Quadringentos.

GRIPVS

Tramas putridas!

LABRAX

Quingentos.

GRIPVS

Cassam glandem!

LABRAX

Sexcentos.

GRIPVS

Curculiunculos minutos fabulare.

LABRAX

Dabo septingentos.

GRIPVS

Os calet tibi: nunc id frigefactas.

LABRAX

Mille dabo numos.

tionibus principibus, metro autem pessimo: *Praeterea sinus, epichysis, cantharus, gaulus, cyathusque.* Prior syllaba in *Sinus* producitur; cf. Curc. 81, 108.

1220. *quidĕm*) Cf. 1192.

1226. Minus usitate libri, *frigidefactas.* MSS. *frigefactas*, ut Poen. 629. — *Nunc igitur*; vid. Ba. 73.

GRIPVS

Somnias.

LABRAX

Nihil addo; abi.

GRIPVS

Igitur audi.

Si hercle abiero hinc, hic non ero.

LABRAX

Vin' centum et mille?

GRIPVS

Dormis.

LABRAX

Eloquere, quantum postules.

GRIPVS

Quo nihil invitus addas:

Talentum magnum. Non potest triobolum hinc abesse.

Proin tu vel aias vel neges.

LABRAX

Quid istic? Necessum est, video:

Dabitur talentum.

GRIPVS

Accededum huc: Venus haec volo arroget te.

LABRAX

Quod tibi lubet, id mihi impera.

GRIPVS

Tange aram hanc Veneris.

LABRAX

Tango.

GRIPVS

Per Venerem hanc iurandum est tibi.

LABRAX

Quid iurem?

1231. Male legitur continue: *Quid istic necessum est* etc. Neque hoc fugit Reizium. Vid. de formula *Quid istic?* Merc. 992.

GRIPVS

Quod iubebo.

LABRAX

Praei verbis quidvis. Quod domi est, nunquam ulli supplicabo.

GRIPVS

Tene aram hanc.

LABRAX

Teneo.

GRIPVS

Deiera, te argentum mihi daturum
Eodem die, ubi viduli sies potitus.

LABRAX

Fiat.

GRIPVS

Venus Cyrenensis, testem te testor mihi .... i. s.

LABRAX

Venus Cyrenensis, testem te testor mihi ....

GRIPVS

Si vidulum illum, quem ego in navi perdidi ....

LABRAX

Si vidulum illum, quem ego in navi perdidi ....

GRIPVS

Cum auro atque argento salvom investigavero ....

LABRAX

Cum auro atque argento salvom investigavero ....

GRIPVS

Isque in potestatem meam pervenerit ....

LABRAX

Isque in potestatem meam pervenerit ....

1236. *deiera*) Sic Reizius. Libri corrupto numero, *deiura*. Cf. Asin. 416.

1237. *sies*) Inconcinne libri, *sis*. Frustra alii, in his Angelius et Aldus, *Eodem ipso die* etc. alii, inprimis Camerarius et Reizius, *Eodem illo die* etc.

Gripvs

Tum ego huiic, Gripo dico, inque et me tangito . . . .

Labrax

Tum ego huiic, Gripo dico: Venus, ut tu audias . . . .

Gripvs

Talentum argenti magnum continuo dabo.

Labrax

Talentum argenti magnum continuo dabo.

Gripvs

Sed si fraudassis, dic, ut in quaestu tuo
Venus eradicet caput atque aetatem tuam.
Tecum hoc habeto tamen, ubi iuraveris.

Labrax

Illunc advorsum ego si quid peccasso, Venus,
Veneror te, ut omnes miseri lenones sient.

Gripvs

Tam fiet, etsi tu fidem servaveris.
Tu hic opperire: iam ego faxo exibit senex;
Eum tu continuo vidulum reposcito.

Labrax

Si maxume illum mihi reddiderit vidulum,
Non illi ego hodie debeo triobolum:
Meus arbitratust, lingua quod iuret mea.
Sed conticescam: eccum exit et ducit senem.

1246. Codd. numero duriore: *Tum ego huic* | , *Gripó* | *dico*, *inquito et m. t.* De forma *Huiic* monui Amph. 128. Promiscue autem imperativorum tempora usurpari solent; vid. Pseud. 1071.

1250. Libri numero asperrimo atque ταυτολογικῶς: Gr. *Si fraú* | *dassis*, | *dicito u* | *ti te in quaestu tuo Venus eradicet caput atque aetatem tuam*. Istud te malae notae esse, iam aliis suboluit. Verbis *Caput* et *Aetas* personam describi, nolum est. Conf. Parei lexic. Plaut. his vv. nos Pseud. 109. *Sed* a simili voce, quae sequitur, interceptum est. Cf. Curc. 43.

1253. Vulgo: *Et illum ego adversum si quid* et reliqua. V. C. *Illa egat vorsum —*; Decurt. et edd. primae: *Illa negat uorsum —*; Iunt. Ald. *Illa neget uorsum —*.

1255. Minus concinne libri: *Tamen fiet* etc. Cf. Ba. 1135 sqq.

GRIPVS. DAEMONES. LABRAX.

GRIPVS

Sequere hac. Vbi istic leno est? — Heus, tu! hem tibi: hic habet vidulum. t. t. c. V, 3.

DAEMONES

Habeo, et fateor esse apud me; et, si tuos est, habeas tibi.
Omnia, ut quidquid infuere, ita salva sistentur tibi.
Tene, si tuos est.

LABRAX

Dî inmortales, meus est! Salve, vidule!

DAEMONES

Tuosne est?

LABRAX

Rogitas? Si quidem hercle Iovis fuit, meus est tamen.

DAEMONES

Omnia insunt salva; una istinc cistella excepta est modo
Cum crepundiis, quibuscum hodie filiam inveni meam.

LABRAX

Quam?

DAEMONES

Tua quae fuit Palaestra, ea filia inventa est mea.

LABRAX

Benę mehercle factum est! Quom istaec res tibi ex sententia
Pulcre evenit, gaudeo.

1262. Verbi *ubi* prior vocalis liquescere videtur. Cf. Amph. prol. 74. — *tŭ*. Vid. ib. 116, 341. — *hĭc*. Vid. ibid. 136.

1265. Inconcinne legitur: *O di immort.* Correxit Reizius.

1270. *mĕhercle*) Cf. Amph. 341.

DAEMONES

Istuc facile non credo tibi.

LABRAX

Imo hercle, ut scias gaudere me, mihi triobolum
Ob eam ne duis: condono te.

DAEMONES

Benigne edepol facis.

LABRAX

Imo tu quidem hercle vero.

GRIPVS

Heus, *heus*, tu, iam habes vidulum?

LABRAX

Habeo.

GRIPVS

Propera . . . .

LABRAX

Quid properabo?

GRIPVS

Reddere argentum mihi!

LABRAX

Neque edepol tibi do, neque quidquam debeo.

GRIPVS

Quae haec factio est?
Non debes?

LABRAX

Non hercle vero.

GRIPVS

Non tu iuratus mihi es?

LABRAX

Iuratus sum, et nunc iurabo, si quid voluptati est mihi.

1274. Vulgo: — *vero*. GR. *heus tu*, *iamne habes vid.?* MSS. et vett. edd. — *iam habeas vid.* Reizius: *heus*, *iamne tu habes vid.*

1275. *Reddere*) Vid. ad Poen. supposit. 44.

1278. Tò *voluptati* o literam elidit. Vid. Amph. pr. 74.

Iusiurandum re servandae, non perdundae, conditum
est.

GRIPVS

Cedo, sis, mihi talentum magnum argenti, periurissume!

DAEMONES

Gripe, quod tu istunc talentum poscis?

GRIPVS

Iuratust mihi
Dare.

LABRAX

Lubet iurare. Tun' meo pontifex periurio es?

DAEMONES

Qua pro re argentum promisit hic tibi?

GRIPVS

Si vidulum
Hunc redegissem in potestatem eius, iuratus dare
Mihi talentum magnum argenti.

LABRAX

Cedo, quicum habeam iudicem,
Ni dolo malo instipulatus sis, nive etiamdum siem
Quinque et viginti annos natus.

GRIPVS

Habe cum hoc.

LABRAX

Alio est opus.

1282. *Tun' meo pontifex periurio es?* In his explicandis sto a Gronovio.

1284. *Hunc*) Ita MSS. Vulgo inconcinne *Istum*, quod ut servarent, verba sibi transponenda Angelius aliique existimarunt.

1286. *nive etiamdum* etc. Praeter exspectationem se 25 annos natum dicit leno, ubi contraria ratio afferenda erat. Quod quibusdam placet: *nive etiam dum haud siem* etc. iocum penitus exstinguit, qui ad Gripi derisionem pertinet. Nam revera lenonem se negare 25 annos natum, nimis absurdum est. Cf. supra 230.

1287. Tò *cum* non liquescit, qua de re cf. Amph. 341. Vel legendum *cum istoc*. Cf. Pers. 571.

DAEMONES

Iam abis? Te auferre haud sinam, nisi istum condemnavero.
Promisistin' huic argentum?

LABRAX

Fateor.

DAEMONES

Quod servo meo
Promisisti, meum esse oportet: ne tu, leno, postules,
Te hic fide lenonia uti. Non potes.

GRIPVS

Iam te ratus
Nactum hominem, quem defrudares? Dandum huic argentum est probum.
Id ego continuo huic dabo adeo, me ut hic emittat manu.

DAEMONES

Quando ergo erga te benignus fuvi, atque haec opera mea
Sunt tibi servata . . . .

GRIPVS

Imo hercle mea, ne tu dicas tua.

DAEMONES

Si sapies, tacebis. — Tum te mihi benigne itidem addecet
Bene merenti bene referre gratiam.

LABRAX

Nempe pro meo
Iure oras?

1288. Incepte libri: *Iam ab isto auferre* etc. nam quomodo auferre dicatur a Gripo Labrax, quod ille non amplius habet, sed hero tradidit, vidulum cum crepundiis et argento? Legendum vocibus divisis: *Iam abis? te auferre* etc. Vid. de hac formula Poen. 547.

1289. Inconcinna est vulgatarum lectio *Promisisti*, quam emendavit Reizius.

1293. *mĕ*) Cf. supra 1197.

1294. *fuvi*) Ἀμέτρως libri, *fui*.

1297. *Nempe*) Cf. Asin. 770. Caeterum haec interrogari dum non vident, male novaverunt, reponentes secum-

DAEMONES

Mirum, quin tuom ius meo periclo abs te expetam.

GRIPVS

Salvos sum: leno labascit: libertas portenditur!

DAEMONES

Vidulum istic ille invenit; illud mancipium est meum;
Ego tibi hunc porro servavi magna cum pecunia.

LABRAX

Gratiam habeo, et de talento nulla causa est, quin feras,
Quod isti sum iuratus.

GRIPVS

Heus tu, mihi dato ergo, si sapis.

DAEMONES

Tacen', an non?

GRIPVS

Tu meam rem simulas agere, tibi ....

DAEMONES

Muti modo!

GRIPVS

Non hercle istoc me intervortes, si aliam praedam perdidi.

DAEMONES

Vapulabis, verbum si addes unum istuc.

dum Iunt. et Ald. *nempe pro tuo iure oras*, qua lectiooe immissa omuis horum lepos et gratia perit. Argute euim leoo: *Nempe*, inquit, *pro meo iure hoc oras?* h. e. An oras, ut haec res pro iure leuooio, i. e. fraude et malitia, agatur? Cui senex respondet, tale se ius nolle suo periculo expetere.

1303. *Quod* liquescit. Cf. supra 1278.

1304. Libri depravate: — *agere, tibi mu.* Varie suppleveruot: *tibi mutuas; agere, tuam agis; tibi nunc commodas.* Rectius, ni fallor, oos: — *agere, tibi ....* Additurum *agis*, h. e. tuam ipsius rem agis, iuterpellat iratus Daemoues. Amph. 364: *Quoid ego hoc iam scipione....* AL. *Ah noli!* Iv. *Muttito modo!* Et sic passim. Vid. Parei lexic. Plaut. v. *Mutire*. Nou anlem insuavis gradatio minarum senis: *Tacen' an non? — Mutti modo! — Vapulabis* etc.

1306. *Vel* liquescit, sicut *Quod* supra 1303. Male priorem syllabam

GRIPVS

Vel hercle enica!

Non tacebo unquam alio pacto, nisi talento conprimor.

DAEMONES

Tibi operam hic quidem dat: taceto. — Concede huc leno.

LABRAX

Licet.

GRIPVS

Palam age! nolo, murmur ullum neque susurrum fieri.

DAEMONES

Dic mihi, quanti illam emisti tuam alteram mulierculam Ampeliscam? 1311

LABRAX

Mille numum denumeravi.

DAEMONES

Vin' tibi

Conditionem luculentam ferre me?

LABRAX

Sane volo.

DAEMONES

Dividuom talentum faciam.

LABRAX

Bene facis.

DAEMONES

Pro illa altera,

Libera ut sit, dimidium tibi sume; dimidium huic cedo.

τοῦ *hercle* elidi arbitrabatur Reizius, quod fieri nullo modo potest.

1308. Inconcinne et ambigue libri: *Concede hoc tu leno.* Correxit Reizius.

1313. Similiter Terentius Ad. II, 2, 33: *dividuum face.* Ad quem locum Donatus: Hoc est divide. Figura μακρολογία etc. Vid. ibi etiam Lindenbrog. *Bene facis.* Recte sic reposuit Reizius, qua de formula vid. Capt. 776. Minus usitate libri, *Bene facias.* Cf. 1316.

1314. *Libera*) Ita Camerarius et Pareus, tanquam ex MSS. Palatt. item vett. edd. Vulgo, nescio quo auctore, *Liberta.*

LABRAX

Maxume.

DAEMONES

Pro illo dimidio ego Gripum emittam manu,
Quem propter tu vidulum et ego natam inveni.

LABRAX

Bene facis:
Gratiam habeo magnam.

GRIPVS

Quam mox mi argentum ergo redditur?

DAEMONES

Res soluta est, Gripe: ego habeo hercle.

GRIPVS

Ast ego me mavolo.

DAEMONES

Nihil hercle hic tibi est: ne tu speres. Iurisiurandi volo
Gratiam facias.

GRIPVS

Perii hercle! nisi me suspendo, occidi!
Nunquam hercle iterum defrudabis me quidem post hunc diem.

DAEMONES

Hic hodie coenato, leno.

LABRAX

Fiat; conditio placet.

DAEMONES

Sequimini intro. — Spectatores, vos quoque ad coenam vocem,
Ni daturus nil sim, neque sit quidquam pollucti domi,

1315. *ego Gripum*) Edd. quaedam vett. in his Mediol. anni 1500, quos sequitur Reizius, *Gripum ego*, nomine servi sub ictu posito. Hoc nunc praetulerim.

1319. Minus bene distinguitur: — *habeo*. Gr. *hercle*, *at ego me m*. *Ast* reponendum fuit metri gratia.

1319. Prius i in *tibi* elidendum est. Cf. supra 1278.

Nive adeo vocatos credam vos esse ad coenam foras.
Verum si voletis plausum fabulae huic clarum dare, 1326
Comissatum omnes venitote ad me ad annos sedecim.
Vos hodie hic coenatote ambo.

LABRAX

Fiat.

DAEMONES

Iam plausum date.

1325. *Nive*) Bene sic Dousa fil. probantibus aliis, in his Acidalio et Reizio. Vulgo *Neve*.

1328. Libri pravo numero: *Vos hic hodie coenatote am | bó.* LA. *Fi | át. plausum date.* Tῷ *Iam* a me inserto offecisse puto simile, quod praecedit, *-iat*.

STICHVS

DRAMATIS PERSONAE

PANEGYRIS, } *mulieres.*
PINACIVM, }
ANTIPHO, *senex.*
GELASIMVS, *parasitus.*
CROCOTIVM, *ancilla.*
DINACIVM, *puer.*
EPIGNOMVS.
PAMPHILIPPVS, *adolescens.*
STICHVS, *servos.*
SAGARINVS, *servos.*
STEPHANIVM, *ancilla.*

ARGVMENTVM

Senex castigat filias, quod eae viros
Tam perseverent peregrinantis pauperes
Ita sustinere fratres neque relinquere;
Contraque verbis delenitur commodis,
Habere ut sineret, quos semel nactae forent.
Viri reveniunt opibus aucti trans mare;
Suam quisque retinet, ac Sticho ludus datur.

Vs. 1. *eae*) Sic MSS. Vulgo *hae.* 3. *Ita* improbantis videtur esse, ut *Sic* Asin. 773, Terentii Heaut. 406, et in formula *Sic sum*, de qua conf. Aul. 276.

PANEGYRIS. PINACIVM.

PANEGYRIS

Miseram fuisse credo ego Penelopam, soror, ex animo, i. t. c. I, 1.
Quae tam diu vidua suo viro caruit: nam nos eius animum
De nostris factis noscimus, quarum hinc viri absunt, i. tr. h.
Quorumque nos negotiis absentum, ut aequom est,
Sollicitae noctis et dies, soror, sumus semper.

Huius scenae versus 35 primos in 33 iambicos trimetros hypercatalectos redigere sibi visus est secundum Reizium G. Hermannus in libro de Metris Graecorum et Romanorum p. 173 sqq. et nonnulla quidem vel bene digessit ipse, vel recte descripta in codicibus suo assensu comprobavit; sed in plerisque a vero aberravit, ut qui omnia, etiam asperrima, licere iu hoc genere metri perperam existimarit. Velut ipsum fabulae principium quum vulgo sic legatur, inconcinne quidem, sicut labi solent librarii in minus tritis: *Credo ego miseram fuisse Penelopam, Soror, suo ex animo; quae tam diu vidua Viro suo caruit. nam nos eius animum* etc. Hermannus traiecta voce *soror* et excluso *nos* pronomine duos eiusmodi iambos effinxit, quorum prior et legitima caesura caret, et frequentioribus contractionibus offendit aures. Sic autem legi haec iubet vir doctissimus: *Credo égo miseram, sorŏr, fuisse Pe | nelopám suo ex animo, Quae tám diu vidua suó viro | caruit, nam eius animum* etc. quum facile intelligatur, non iambicis trim. hypercat. sed tetrametris catalectis conscripta esse, quae versuum genera etiam alibi simul inferuntur, velut Aul. 109—115, ad quem locum vide, quae annotamus. Sed iam singula perlustremus.

Vs. 1. *ex animo*) Libri inusitate, *suo ex animo*, quod correxit Muretus l. l. infra ad 34 sq. Tò *suo* ex sequente versu videtur irrepsisse, neque huc pertinent Homeri illa πάθνε ἄλγεα ὃν κατά θυμόν, quae comparat Lipsius Epistt. Quaestt. III, 17.

3. *hinc viri*) Ita Reizius apud G. Hermannum De Mettr. pag. 175. Ipse Hermannus vulgatam lectionem *viri hinc* ita servat, ut *hinc* particulam corripi arbitretur, quum potius prior vocalis in *viri* elidenda sit, quo genere contractionis nihil frequentius apud Hunc et priscos, ut multis exemplis probavi Amph. prol. 74. Sed sane Reizii placet transpositio verborum facillima et elegans.

PINACIVM

Nostrum officium aequom est facere nos: neque id
mage facimus,
Quam nos monet pietas. Sed huc, mea soror, adsisdum:
Volo multa loqui de re virûm tecum.

PANEGYRIS

Salvene,
Amabo?

PINACIVM

Spero quidem, et volo. Sed hoc, soror, crucior,
Patrem tuom meumque adeo, unus unice qui
Civibus ex omnibus probus perhibetur, eum nunc
Viri inprobi officio uti, qui absentibus tantas
Iniurias nostris facit viris inmerito,
Nosque ab iis volt abducere. Haec res me vitai,

6. Vulgo: *Nostrum officium nos facere aequom est: neque Id magis facimus* — quae verba eodem ordine in unum iambum trim. hypercat. coniunxit G. Hermannus, sed pravis accentibus verbi *officium* (óffíciúm) et quarta versus sede posito spondeo, quod insolens in hoc metri genere, peccantem. Cf. infra 15.

7. *huc*) Minus recte libri *hic*. Idem valet *Huc adsisdum* atque *Huc advorte animum*. Cf. Amph. prol. 151.

8. Vulgo: — — *multa volo tecum Loqui de re viri*. PA. *salvene, amabo?* Verum non de marito tantum quaeque suo loquuntur fere hae mulieres per totam scenam, sed de utriusque communiter, sicut decet sorores. Ergo primum rectius erit *virúm*, cuius compendium (*virū*) in *viri* facile transierit. Quamquam de hac emendatione si quis dubitarit, non multum repugnabo. Sed id pro certo habeo, transponenda esse verba metri gratia; quae medicina saepe adhibenda in Plauto minus usitatis versuum generibus, nisi cui placent Hermanni ratio, de se additis verbis *nam* et *mei*, ita reponentis: *Nam multa volo tecum loqui de re viri mei. — Salvene?* Cf. Men. 683.

9. Tò *soror* prius *o* elidit. Conf. Amph. prol. 74.

10. *unus unice*) Vid. Asin. 192.

12. Inconcinne libri, *uti*. G. Hermannus: — — *perhibetur*, *Nunc improbi viri officio u | ti*, *viris qui tantas Abséntibus nostris fácit iniu | riás immerito* etc. correpta prima syllaba verbi *officio*, quod fieri nullo modo potest, et metro utriusque versus durissimo.

14. *iis*) Itidem inconcinne legitur *his*; sed in V. C. *is*, alterum *i* lucrifacientibus, more suo, scribis. G. Hermannus *illis*. Sequor Muretum l. l. infra ad 34 sq. — *Haec*. Vulgo *Hae*, quod interpretis, ni fallor. Cf. Epid. 207. — *vitai*. Libri metro corrupto *vitae*, de glossa hoc quoque, ut opinor,

Soror, saturant; haec dividiae mihi et senio sunt.

PANEGYRIS

Neu lacruma, soror, neve id tuo fac animo,
Quod tibi pater minatur. Spest, melius facturum.
Novi eum: ioculo istaec dicit, nec sibi ille mereat
Persarum montis, aurei qui esse perhibentur,
Vt istuc faciat, quod tu metuis. Tam si faciat,
Minume decet irasci, neque id inmerito eveniet:
Nam viri nostri ut domo abierunt, hic tertius annus.

PINACIVM

Ita, ut *tu* memoras.

PANEGYRIS

Quom ipsi interea vivant, valeant,
Vbi sint, quid agant, ecquid agant, neque participant nos,
Neque redeunt.

PINACIVM

An id doles, soror, quia illi

15. Tò *dividiae u* litera elisa τρισυλλάβως pronuntiandum est, ut metrum constet. Cf. Amph. prol. 90. Insolentes enim quarta sede huiusmodi versus iambici pedes τετράσημοι, quales sunt anapaestus et spondei, nisi accentu occultentur. Cf. supra 6.

17. Codd. immissis tribus interpretamentis, quibus metrum pessumdatur: — *quod tibi tuus pater facere minatur. Spes est eum melius facturum.* G. Hermannus hunc locum sic digessit: *Nosque áb illis volt abdúcere. haé | res mè, soror, vitae Saturánt: hae mihi dividiae et seni | o sunt.* PA. *Ne lacruma, Sorór, neu tuo id animó fac, quod | tibi tuus facere Patér minatur. Spés est eum | meliús facturum.* de quibus versibus lectorum potius eruditorum indicia expectabo, quam meum interponam, quum laudare eos nequeam.

18. Itidem ἀμέτρως libri: *Novi ego illum: istaec ioculo dicit* etc. Pareus tanquam ex MSS. *ioculo istaec.*

19. Cf. Aul. 653.

20. *Tam*) Vid. ad Ba. 1135 sqq. Minus concinne libri *Tamen*, quod formae priscae interpretamentum.

21. *id*) Cf. infra 28, 31, 33 et Amph. 1. Frustra G. Hermannus metro sustentando *pol* inseruit hoc modo: *Minume irasci decét: neque id | pol immérito eveniet.*

22. Tò *viri* prius o elidit. Cf. supra 2. *E* vocalis in *abierunt* corripienda est metri gratia. Vid. supra 15, et annotata ad Poen. prol. 21.

23. Codd. hiulce, *Ita ut memoras.* Pronomen *tu* a vicinis vocibus interceptum. G. Hermannus durissime: *Ita út mémoras.* PA. *quum ipsi intérea vi | vant, váleant. ubi sint* etc.

24. *Vbi*) Vid. Aul. 153. Litera *i* in *ecquid* elidenda, ne anapaestum habeamus sede quarta. Cf. supra 15 et 9.

Suom officium non colunt, tuom quom facis?

PANEGYRIS

Ita pol.

PINACIVM

Tace, sis! cave sis audiam ego istuc ex te,
Cave posthac!

PANEGYRIS

Nam qui iam?

PINACIVM

Quia pol meo animo omnis
Sapientis officium suom aequom est colere et facere.
Quamobrem ego te hoc, soror, tametsi es maior, moneo,
Officium ut memineris tuom; et, si inprobi sint 31
Illi ac nos faciant aliter, quamde aequom est, tamen pol
Ne quid mage simus omnibus obnoxiae opibus.
Nostrum officium meminisse decet. a. d.

26. *Itā*) Cf. Amph. 475.

27 sq. *Cavĕ*) Cf. Asin. 731. — *audiăm*. Vid. Amph. 1 et 341.

28. *Quiă*) Cf. supra 21. Vel *a* litera in hoc verbo accipienda pro porrecta, qua de re vid. ad Ba. 759 sq.

30. *Quamobrem* primam syllabam non elidit. Cf. Amph. 396, 341.

31. *tuŏm*) Cf. supra 21.

32. *quamde*) Libri minus concinne *quam*. Cf. Amph. prol. 69.

33. Per iocum ita loquitur Pinacium: nam contra sentit, videndum sibi esse et sorori, ne quid *minus* obnoxiae sint omnibus opibus maritis suis propter ea, quae ipsi in se admiserint. Intempestivarum eiusmodi facetiarum non immunis Plautus. Nam quod affines culpae interpretantur, non congruit verbis *omnibus opibus*. Male autem Decurt. et vett. edd. *obnixae*. — *omnibŭs*. Cf. supra 21.

34 sq. Ita haec describuntur in vulgatis; neque desunt exempla singulorum versuum anapaesticorum, aliis insertorum, velut Aul. 680, ubi similiter antecedunt iambi trim. hypercat. Cas. 535 sq. ubi vidd. annotata, Pseud. 1256. sq. Posterior autem versus ex iis clausulis, de quibus monui Epid. 197 sq. G. Hermannus haec una cum maiore parte antecedentis versus in duos iambos trim. hyperc. constipat, qui sic habent: *Magis simus ŏbnoxiae omnibus o | pibus, nŏstrum ŏfficium Meminisse decet. placēt: taceo, at | memineris facito.* Verum nec prima syllaba τοῦ *obnoxiae* recte corripitur, et displicet altero versu anapaestus, caesuram praegressus, quod vix unquam fieri in hoc metro significavi ad 15. Caeterum Muretus Varr. Lectt. V, 6, dum Camerarium sugillat, ab his emendandis pro infantia tunc rei metricae prudenter abstinentem, ipse se traduxit, principium huius fabulae demendo, addendo, mutando denique in iambos senarios, eosque maximam partem prorsus intolerabiles, redi-

PANEGYRIS

Placet: taceo.

PINACIVM

At memineris facito. i. d. h.

PANEGYRIS

Nolo ego, soror, me credi esse immemorem viri, i. s.
Neque eos honores, mihi quos habuit, perdidit:
Nam mihi pol grata acceptaque huius benignitast,
Et me quidem haec conditio nunc non poenitet,
Neque est cur studeam has nuptias mutarier;
Verum postremo in patris potestate est situm:
Faciundum id nobis, quod parentes imperant.

PINACIVM

Scio, atque in cogitando moerore augeor:

gendo; quomodo etiam Gulielmius Acidaliusque non semel lapsi sunt. « Principium, *inquit*, Stichi, quod in omnibus libris corruptissime legitur, describam ita, uti legendum censeo; in quo optima fide affirmare possum, voculas aliquot, quas sustuli, auctoribus antiquis libris esse sublatas; in ordine ipso verborum et in versibus distinguendis fateor me coniectura tantummodo esse usum. Quum enim quidam homo eruditus tradidisset, versus illos esse numeris permistis, τριμέτρους et διμέτρους, ἀκαταλήκτους, καταληκτικοὺς et βραχυκαταλήκτους, putavi hanc confessionem potius quandam esse ἀμηχανίας, quam certi atque explorati iudicii professionem. Itaque qui omnes senarios esse crederem, ita distinxi. PA. *Credo ego miseram fuisse Penelopam, soror, Ex animo, quae tam diu suo caruit viro. Nam nos eius animum de nostris noscimus, Quarum viri nunc hinc absunt: quorumque nos Negotiis, ut aequom est, absentium Solicitae noctes et dies, soror, sumus.* PI. *Semper nostrum officium nos facere aequomst: neque Id faciemus magis, quam nos pietas monet. Sed hic, mea soror, assis: multa dum volo Tecum loqui de re viri.* PA. *Salvaene res?* » et reliqua. Hanc emendationem non erat quod in editione sua exprimendam putaret Lambinus, tanquam Delphis responsum, ut recte monet Acidalius Divv. in Plaut. pag. 4 8.

37. *N. ille eos h.*) Malim propemodum versus causa, *Neque eos honores* etc. excluso *ille*, tanquam glossemate; vel *Neque ille honores* etc. quod nisi placeat, dicendum, priorem e literam in *Neque* liquescere, more prisci aevi, de quo egi Amph. prol. 74. Sed sane durissimus pes ob duas vocalium elisiones (*Neque ille eos.*)

40. Inconcinne libri: *Neque est cur nunc studeam has nuptias mutarier.* Τὸ *nunc* perperam arcessitum ex antecedente versu.

42. *Faciundum*) Ita Parens, tanquam ex MSS. item vett. edd. Vulgo *Faciendum*, ut communia sectantur scribae.

43. *in cogitando moerore augeor*)

Nam propemodum iam ostendit suam sententiam.

PANEGYRIS

Igitur quaeramus, nobis quid facto usus sit.

ANTIPHO. PANEGYRIS. PINACIVM.

ANTIPHO

Qui manet ut moneatur semper servos homo officium suom, t. t. c. I, 2.
Nec voluntate id facere meminit, servos is habitu haud probust.
Vos meministis quotcalendis petere demensum cibum:
Qui minus meministis, quod opust facto, facere in aedibus?
Iam quidem suo nisi quidque loco mi erit situm supellectilis,
Quom ego revortar, vos monumentis conmonefaciam bubulis!
Non homines habitare mecum mi hic videntur, sed sues.
Facite, sultis, nitidae ut aedes meae sint, quom redeam domum.
Iam ego domi adero. Ad meam maiorem filiam inviso domum.
Si quis quaeret, inde vocatote aliqui; aut iam egomet hic ero.

Scio, qui haec mutarint. Sed recte Gronovius: « Sic et in Trin. 2, 1 (202 sq.): *Multas res simitu in meo corde vorso, multum in cogitando dolorem indipiscor.* Gellius XI, 16: *quum diutius tacitus in cogitando fuissem.* Dicit se scire, quae dixerit soror, et erescere sibi moerorem, dum cogitet. »

47. Vox *voluntate* efferenda τρισυλλάβως *o* eliso. Cf. supra 2.

49. Vulgo minus recte, *quod opus sit.* Certum est, quid in quaque domo faciendum sit: ergo locum non habet modus potentialis (*opus sit*), sed dicendum definite, *quod opus est.*

50. Τὸ *quidem* pro monosyllabo *i* eliso, et similiter *u* litera in *supellectilis* liquescit, Cf. 2.

PINACIVM

Quid agimus, soror, si obfirmabit pater advorsum nos?

PANEGYRIS

Pati
Nos oportet, quod illic faciat, quoius potestas plus potest.

ANTIPHO

Si manere hic sese malint potius quam alio nubere,
Non faciant! Quid mihi opust decurso aetatis spatio cum eis
Gerere bellum, quom nil, quamobrem faciam, meruisse arbitror?
Minume! nolo turbas. Sed mi hoc optumum factu arbitror,
Principium, ego quo pacto cum illis occipiam, id ratiociner:
Vtrum ego perplexim lacessam oratione ad hunc modum,
Quasi nunquam quidquam in eas simulem, quasi nil indaudiverim,
Eas in se meruisse culpam, ac potius tentem leniter;

57. Idem patitur *quod:* cave enim priorem syllabam τοῦ *illic* elidendam putes ex aliorum ratione minus probabili.

59. *aëtatis*) Cf. Asin. 159, Cist. 69.

60. *arbitror*) Sic MSS. et vett. edd. neque opus rescribi cum Camerario et aliis, qui eum sequuntur, *arbitrer.*

62. *ratiociner*) Bene sic Acidalius Divv. in Plaut. pag. 461, quem recte sequitur Pareus; h. e. Sed mihi hoc optimum factu arbitror, ut ratiociner id principium, quo pacto ego cum illis occipiam, sicut passim *Vt* coniunctionem intelligendam esse monui Amph. 142. Vulgo sensu obscuro: — — *sed hoc mihi optumum factu arbitror, Principium ego quo pacto cum illis occipiam, id ratiocinor: Vtrum* etc.

64. *in eas simulem*) Tmesis. Cf. Ba. 518, Mil. 914, Pers. 705. Lucretius VI, 962, *facit are* pro *arefacit.*

65. *ac*) Ita Acidalius l. l. ad 62. Vulgo *an*; sed bene vir sagacissimus, probante etiam Pareo: « Duos, *inquit*, init modos, utrum leniter filias tractet, an minaciter: atque in priori includit istum, num perplexabiliter et ex obliquo. Sic enim leniter eas adoriatur. At contra minaciter, si directe et aperta incusatione. Quamobrem pessime erat scriptum *an potius*, quasi diversum hoc a praecedentibus caput deliberationis: ubi, ut idem videatur, *ac potius* nunc substitutum. »

An minaciter. Scio litis fore: ego meas novi optume.

PINACIVM

Exorando, haud ádvorsando, sumendam operam censeo.
Gratiam si a patre petimus, spero ab eo impetrassere.
Advorsari sine dedecore et scelere summo haud possumus.
Neque ego sum factura, neque tu ut facias, consilium dabo;
Verum ut exoremus. Novi ego nostros: exorabilist.

ANTIPHO

Sic faciam: adsimulabo, quasi culpam aliquam in sese admiserint;
Perplexabiliter earum hodie perpavefaciam pectora;
Post id agam igitur deinde, ut animus meus erit, faciam palam.
Multa scio faciunda verba. Ibo intro. Sed aperta est foris.

PINACIVM

Certo enim mihi paternae vocis sonitus auris accidit.

PANEGYRIS

Is est ecastor. Ferre advórsum hominem occupemus osculum. i. t.

PINACIVM

Salve, mi pater.

ANTIPHO

Et vos ambae. Eloco agite, abscedite! t. t. c.

PINACIVM

Osculum......

66. *meas novi*) Similiter Pinacium 71: *Novi ego nostros*. Cf. Epid. 140.

67. Libri vett. hunc versum seni tribuunt, merito improbante Acidalio Divv. in Plaut. pag. 462.

71. *Novi ego nostros*) Cf. 66.

74. *id*) H. e. id, quod iam dicturus sum, quomodo etiam *Hic* pronomen usurpari monitum Curc. 401. Frustra argutatur Acidalius l. l. ad 67.

77. *Ferre — occupemus*) Cf. Parei lexic. Plaut. v. *Occupare*, φθάνειν.

78. *patĕr*) Vid. Amph. prol. 38.

79. *Osculum*) Additura hoc vel

ANTIPHO

Sat osculi est mihi vostri.

PINACIVM

Qui, amabo, pater?

ANTIPHO

Quia ita meae animae salsura evenit.

PINACIVM

Adside hic, pater.

ANTIPHO

Non sedeo istic; vos sedete; ego sedero in subsellio.

PINACIVM

Mane pulvinum.

ANTIPHO

Bene procuras mihi; sat sic fultum est mihi.

PINACIVM

Sine, pater.

ANTIPHO

Quid opus?

PINACIVM

Opus.

ANTIPHO

Morem tibi geram. Atque hoc est satis.

PINACIVM

Nunquam enim nimis curare possunt suom parentem filiae.
Quem aequius nos potiorem habere, quam te, postidea, pater,
Viros, quibus voluisti tu nos esse matres familias?

ANTIPHO

Bonas ut aequom est facere, facilis, quom tamen absentis viros i. t.

simile quiddam, *ferre tibi volo*, interpellatur a sene. — *Qui*. Vid. Amph. 149.

83. Inconcinne libri: — AN. *Quid opus est?* PI. *opus est.* AN. *morem* etc.

86. Codd. immisso glossemate inconcinno: *Viros nostros, quibus* etc.

Perinde habetis, quasi praesentes sint.

PINACIVM

Pudicitiae, pater,
Est, uos magnificare, qui nos socias sumserunt sibi. t. t. c.

ANTIPHO

Numquis hic alienus nostris dictis auceps auribus?

PANEGYRIS

Nullus praeter nosque teque.

ANTIPHO

Vostrum animum adhiberi volo.
Nam ego ad vos nunc, inperitus rerum et morum mulierum,
Discipulus venio ad magistras. Quibus matronas moribus,
Quae optumae sunt, esse oportet? Sed utraque ut dicat mihi.

PANEGYRIS

Quid istuc est, quod exquaesitum huc mulierum mores venis?

ANTIPHO

Pol ego uxorem quaero, postquam vostra mater mortua est.

PANEGYRIS

Facile invenies et peiorem et peius moratam, pater,
Quam illa fuit: meliorem neque tu reperies, neque sol videt.

88. Vulgo: — — Pt. *Pudicitia est, pater, Eos magnificare, qui nos socias sumserunt sibi.* Versus *Eos* est μείουρος. Atqui MSS. non *Eos*, sed sed *E nos*, hoc est haud dubie ē (est) *nos*, unde rescribendum vidi, metro restituto: *Pudicitiae, pater, Est, nos magnificare* etc.

90. Minus concinne legitur: *Numquis hic est alienus* etc. nam raro *Hic* adverbium corripitur. Cf. Amph. 140.

92. *Nām*) Cf. supra 79.

95. Rectius hic versus habebitur pro iambo tetrametro, qualis iuvabit etiam affectum. Quod nisi placeat, *Quid* est elidendum metri gratia. Cf. 2. — *exquaesitum*. Cf. Epid. 681, Pers. 607.

ANTIPHO

At ego ex te exquaero atque ex istac tua sorore....

PANEGYRIS

Edepol, pater,
Scio, ut oportet esse, si sint ita, ut ego aequom censeo.

ANTIPHO

Volo scire ergo, ut aequom censes.

PANEGYRIS

Vt, per urbem quom ambulent,
Omnibus os obturent: ne quis merito maledicat sibi.

ANTIPHO

Dic vicissim nunc ïam tu.

PINACIVM

Quid vis tibi dicam, pater?

ANTIPHO

Vbi facillume spectatur mulier, quae ingenio est bono?

PINACIVM

Quom male faciundi est potestas, quae, ne id faciat, temperat.

ANTIPHO

Haud male istuc. Age tu altera: utra sit conditio pensior,
Virginemne an viduam habere?

PANEGYRIS

Quanta mea sapientia est,
E malis multis malum quod minumum est, id minumum est malum.
Qui pote mulieres vitare, vitet is: ut quotidie

99. Vulgo *exquiro*. Vid. annot. praeced.

105. *Quom*). V. C. *quoi*; vulgo *cui*. Nostram lectionem potiorem esse intellexit Acidalius Divv. in Plaut. pagg. 463 sq. « quia, *inquit*, praecedente versu *Vbi* fuit: *Vbi facillime spectatur mulier?* etc. coi melius hoc respondet *Cum malefaciundi est potestas* etc.

106. Τὸ *a* in *male* eliditur. Cf. 2.

108. Vid. de eiusmodi inexpectatis Plauti iocis Muretus Varr. Lectt. XIV, 5.

109. Libri numero duriore: *Qui potest*. Caeterum vulgo legitur: *Q.*

Pridie caveat, ne faciat, quod pigeat postridie.

ANTIPHO

Quae tibi mulier videtur multo sapientissuma?

PINACIVM

Quae tamen, quom res secundae sunt, se poterit noscere; et
Illa, quae aequo animo patietur, sibi esse peius quam fuit.

ANTIPHO

Edepol vos lepide tentavi vostrumque ingenium ingeni.
Sed hoc est, quod ad vos venio, quodque esse ambas conventas volo:
Mi ita auctores sunt amici, ut vos hinc abducam domum.

PANEGYRIS

At enim nos, quarum res agitur, aliter auctores sumus:
Nam aut olim, nisi tibi placebant, non datas oportuit;
Aut nunc non aequom est abduci, pater, illisce absentibus.

ANTIPHO

Vosne ego patiar cum mendicis nuptas me vivo viris?

PINACIVM

Placet illic meus mihi mendicus; suos rex reginae placet.
Idem animust in paupertate, qui olim in divitiis fuit.

ANTIPHO

Vosne latrones et mendicos homines magni penditis?

PANEGYRIS

Non me tu argento dedisti, opinor, nuptum, sed viro.

p. m. v., *vitet; ut q.* sed in MSS. *Q. p. m. v. vitiis: ut q.* in quibus deprehendere mihi visus sum id, quod dedi.

113. Τοῦ *sibi* vocalis prior eliditur. Cf. 2. Novi, qui corripi malint priorem syllabam verbi *esse*; sed absque omni ratione.

115. *hōc*) Cf. Amph. 136. Prius *quod* liquescit. Cf. supra 2.

116. *Mi*) Cf. 79.

ANTIPHO

Quid illos exspectatis, qui abhinc iam abierunt triennium?
Quin vos capitis conditionem ex pessuma primariam?

PINACIVM

Stultitia est, pater, venatum ducere invitas canes.
Hostis est uxor, invita quae ad virum nuptum datur.

ANTIPHO

Certumne est, neutram vostrarum persequi imperium patris?

PANEGYRIS

Persequimur: nam, quo dedisti nuptum, abire noluimus.

ANTIPHO

Bene valete: ibo atque amicis vostra consilia eloquar.

PINACIVM

Probiores, credo, arbitrabunt, si probis narraveris.

ANTIPHO

Curate igitur familiarem rem, ut potestis, optume.

PANEGYRIS

Nunc places, quom recte monstras: nunc tibi auscultabimus.
Nunc, soror, abeamus intro.

PINACIVM

Imo intervisam prius domum.
Si a viro tibi forte veniet nuntius, facito ut sciam.

126. Minus recte distinguitur, *Quid? illos exsp.* etc. Sequor vett. edd. — *Quid* item eliso *i* pronontiandum. Sed *qui* non liquescit. Cf. supra 2 et 79. Frustra hic turbatur.

134. Vulgo, *Nunc placet.* Sed recte I. Gulielmius Quaesit. in hanc fabulam cap. 1: «Consuevit, *inquit*, alias Plautus *nunc places*, et nescio, an unquam aliter. Rodente (942) *Fiat istuc potius, quam nunc pugnem tecum.* TR. *nunc places.* (Cf. et Epid. 143, ubi sic Stratippocles: *Nunc places, nunc ego te laudo.* BOT.) Illi respondet et tanquam adversatur *Non places.* Truculento (785): *Non places: in mutum confers culpam, quod nequit loqui.*»

PANEGYRIS

Neque ego te celabo, neque tu me celassis, quod scies.
Eho, Crocotium, i, parasitum Gelasimum huc arcessito;
Tecum adduce: nam illum ecastor mittere ad portum volo,
Si quae forte ex Asia navis heri aut hodie venerit.
Nam dies totos apud portum servos unus adsidet;
Sed tamen volo intervisi. Propera *atque* actutum redi.

GELASIMVS. CROCOTIVM.

GELASIMVS

Famem fuisse suspicor matrem mihi: i. s. II, 1.
Nam postquam natus sum, satur nunquam fui.
Gratiam ego refero meae matri invitissumus,
Neque retulit, quam ego refero meae matri Fami:

140. *heri*) Cf. Amph. 341.

141. Tò *apud u* elidit metri gratia, sicut saepe. Cf. 2.

142. *atque*) Ita Brix. Sed Iunt. et Ald. — *propera actutum*, *atque huc redi*. Camerarius *ac* inseruit, obtemperantibus, more suo, recentioribus, quum sequente vocali satius esset poni *atque*. Vidd. grammatici et lexicographi. Caeterum nihil horum praeferunt MSS. et edd. principes, coniunctione *a* sequente *al-* simili intercepta.

145. Vulgo: *Quam ego matri meae retuli invitissumus* etc. Istud *retuli* a quo primum invectum fuerit, nescio. MSS. et vett. edd. *refero*, quod recte probant interpretes meliores. *Gratiam* pro *Quam* reponendum esse, vidit Gronovius, et sane ex *gram* (quod est compendium verbi *gratiam* in libris) facile potuit fieri *quam*, ut monet vir eruditissimus.

146. Vulgo: *Eam mihi nunquam retulit mater gratiam*. Ita rescribendum pronuntiavit Acidalius Divv. in Plaut. pag. 465, quum in veteribus quibusdam edd. velut Iunt. et Ald. invenisset *Ea mihi nunquam retulit mater gratiam*. Sed aliud cantant MSS. et edd. principes, hoc: (*quam* hae male addunt) *Neque retulit*, *quam* (hoc perperam omittunt edd.) ego *refero meae matri fami* (*gratiam* eaedem addunt) sicut plane edidit Camerarius. Haec lectio bene habet, intellecto *quisquam* in verbis *Neque retulit*, de qua ellipsi dictum Asin. 433; in *quam* vero ex superioribus *gratiam*. Recte Gronovius: « Tò *Fami*, inquit, tollendum non fuisse ostendit Sosipater Charisius, qui annotavit, Plautum in Sticho dixisse *fami*. »

Nam illa med in alvo mensis gestavit decem;
At ego illam in alvo gesto plus annos decem.
Atque illa puerum me gestavit parvolum,
Quo minus laboris cepisse illam existumo;
At ego non pauxillam in utero gesto famem,
Verum hercle multo maxumam et gravissumam.
Dolores oboriuntur mihi quotidie;
Sed matrem párere nequeo; nescio quomodo.
Audivi saepe hoc volgo dictitarier,
Solere elephantum gravidam perpetuos decem
Esse annos. Eius ex semine haec certo est fames:
Nam iam conpluris annos utero haeret meo.
Nunc si ridiculum quaeret hominem quispiam,
Venalis ego sum cum ornamentis omnibus:
Inanimentis explementum quaerito.
Gelasimo nomen mi indidit parvo pater,
Quia inde a pauxillo puero ridiculus fui.
Propter paupertatem adeo hoc nomen reperi
Eo, quia paupertas fecit, ridiculus forem:
Nam illa omnis artis perdocet, ubi quem attigit.
Per annonam caram dixit me natum pater:
Propterea, credo, nunc esuriod acrius.
Sed generi nostro haec reddita est benignitas:
Nulli negare soleo, si qui esum vocat.

147. Malim metri gratia: *Nam illaec me in alvo m. g. d.* vel, secundum Iunt. et Ald. *Nam me illa in a.* etc.

151. Inconcinne libri *pauxillulam*.

152. Codd. immisso glossemate ἀμέτρῳ: *Veteri dolores mihi oboriuntur cotidie.*

155. Vulgo versu pentametro: *Audivi saepe hoc volgo dicier.* Interpolarunt *A. s. h. v. a multis dicier*, *A. s. h. v. dictum dicier*. Taubmanno repeti τὸ *volgo* placet, quod ineptissimum. Vide, an rem tetigerimus. *Dictitare* etiam alibi legitur apud Nostrum, velut Trin. 78.

163. Tò *Quia i* literam elidit. Vid. supra 2. Hoc non advertens Acidalius, vocem *puero* perperam expungit Divv. in Plaut. pag. 465.

165. *rid. forem*) *Vt* intelligendum, sicut supra 62.

166. MSS. *adtigit*, haud male.

167. *Per* liquescit. Cf. supra 2.

168. Codd. hiante versu *esurio*. Cf. Amph. prol. 149.

170. Item inconcinne legitur, *si*

Oratio una interiit hominum pessume,
Atque optuma hercle meo animo et scitissuma,
Qua ante utebantur: « Veni illo ad coenam! sic face!
» Promitte vero! Ne gravare: est commodum.
» Volo, inquam, fieri. Non amittam, quin eas. »
Nunc repererunt verbo ei vicarium
Nihili quidem hercle verbum ac vilissumum:
« Vocem te ad coenam, nisi egomet coenem foris. »
Ei hercle ego verbo lumbos defractos velim,
Ni vere peieret, si coenassit domi.
Haec verba subigunt me, uti mores barbaros
Discam, ac praeconis ut faciam conpendium,
Itaque auctionem praedicem, ipse ut veneam.

CROCOTIVM

Hic ille est parasitus, quem arcessitum missa sum.
Quae loquitur, auscultabo, priusquam conloquar.

GELASIMVS

Sed curiosi sunt hic quam plures mali,

quis esum me vocat. Tò *me* additum ab interprete, non *esum*, ut placet Gulielmo Verisimm. I, 18.

173. *E* litera in *Veni* eliditur. Cf. 167, et de formulis hisce invitantium ad coenam Most. 1080.

177. Tò *verbum* non liquescit. Cf. Amph. 341. Non indigemus Taubmanniano *verbulum*, quo ille metrum sarcire sibi videbatur.

180. Vulgo: *Ni vere perierit, si coenassit domi.* Pistoris apud Taubmannum (nam ipsas viri in Plautum annotationes, ab hoc cum alibi tum ad Rud. IV, 4, 7 (951) commemoratas, mihi videre non magis contigit, quam Gronovio) sed is locum sic interpretatur: « Velim huic verbo *Vocem te ad coenam, nisi egomet coenem foris* lumbos defractos esse, nisi ille, qui id usurpat, continuo pereat, si me eo delusit, et domi nihilominus coenat. » Quam explicationem ineptam ineptius refutat Boxhornius. Corruptum esse τὸ *perierit*, nemo facile dubitabit, cuius loco MSS. exhibent *perlerit*, edd. aliquot primae *pleuerit*. Reponendum vidi *periuret*, vel potius *peieret*, quod saepissime cum illo commutatum. Quoniam periuri, quales sui seculi homines putat parasitus, quidquid dicunt, peierant, ioco inexpectato homo infert *Ni vere peieret* pro eo quod est *Ni vere dicat*, ut qui fieri non posse arbitretur quin peieret, quicunque hac excusatione utitur, quomodo fere leno Lycus Poen. 351: *Perge*, inquit, *optume hercle peieras.* Quod additur, *si coenassit domi*, sententiam meam confirmat, explicandi quippe causa inculcatum, quasi dicas: *Nisi vere peieret*, *id est: si coenassit domi.*

Alienas res qui curant studio maxumo,
Quibus ipsis nulla est res, quam procurent, sua.
Si quando quem auctionem facturum sciunt,
Adeunt, perquirunt, quid siet causae, eloco:
Alienum aes cogat, an pararit prandium;
Vxorin' sit reddenda dos divortio.
Eos omnes tametsi hercle haud indignos iudico,
Qui, ut multum miseri sint, laborent, nil moror:
Dicam (auctionis causam ut animo gaudeant:
Nam curiosus nemo est, quin sit malevolus)
Ipsus egomet, quamobrem auctionem praedicem.
Damna evenerunt maxuma misero mihi:
Ita me mancupia miserum adfecerunt male —
Potationes plurimae demortuae.
Quot adeo coenae, quas deflevi mortuas!

191. *me uti mores*) *Vel me ut mores* edd. aliquot antiquae, in his Mediolanensis, quae anno 1500 prodiit, Iunt. Ald. Sed hae quidem duae male inserunt *nunc* post *subigunt*, quod additamentum cave probes cum Acidalio Divv. in Plaut. pag. 466; sed legendum est *me uti mores*. Tò *mē*, sub ictu positum, non liquescit; qua de re cf. Amph. 149.

182. Libri numero pessimo: *Discam, atque ut faciam praeconis compendium.*

183. Sic Acidalius l. l., nisi quod τὸ *ipse* cum praecedentibus coniungit, quomodo fere legitur in Iuntina: *Itaque auctionem praedicem ipse, ut ueniem.* MSS. — *ipse ut me veni item;* edd. primae: — *ipse ut venire item.* Ex illo Gruterus faciebat *me venitem*, vel *venditem*. Si quid mutandum, malim equidem: *Atque auctionem praedicem, ipse ut venditer.*

193 sq. Etsi non indignos istos iudicet, qui laborent, ut multum miseri sint (h. e. qui multum, sed frustra, perquirant, quid sit, quod ipse auctionem faciat): tamen nihil id (ut ita laborent et miseros se praedicent, ubi verum non investigarint) se morari dicit, sed auctionis causam velle indicare.

197. *Ipsus*) Ita edd. antiquissimae, in his Mediol., quam versavi; quod versui magis congruit Plautoque dignius est quam vulgatum *Ipse*.

199. Ridicule sua Mancipia vocat *Potationes*, quasi quae sui iuris sint, quorum ipse sit dominus ac rex, ita ut sine se haberi non possint.

201. Minus recte libri: *Quot adeo coenae, quas deflevi, mortuae!* Non alia de causa deflevit coenas istas, quam quod mortuae essent. Ergo reponendum *quas deflevi mortuas*. In vulgata ista lectione otiosi ac frigidi quid habeut verba *quas deflevi*, ut quae ad sententiam aut nihil aut non multum conferant.

Quot potiones mulsi! quot autem prandia,
Quae inter continuom perdidi triennium!
Prae moerore adeo miser atque aegritudine
Consenui; pene sum famed ecmortuos.

CROCOTIVM

Ridiculus aeque nullus est, quando esurit.

GELASIMVS

Nunc auctionem facere decretum est mihi:
Foras necessum est, quidquid habeo, vendere.
Adeste, sultis! praeda erit praesentium.
Logos ridiculos vendo. Agite, licemini.
Qui coena poscit? ecqui poscit prandio?
Hercules te amabit prandio, coena, cibo.

202. *quot autem p.*) Tò *quot* liquescit, neque aliter constat metrum, nisi quis posteriorem syllabam vocis *mulsi* corripi iubeat, id quod fieri nullo modo potest. Cf. supra 2.

203. *inter triennium*) H. c. in triennio. Cf. Poen. 1022; Meursii Exercitt. critt. I, pag. 231 sqq.

205. Inconcinne libri, *fame.* Conf. supra 168. Frustra Iunt. Ald. — *fame ipsa emortuus*, nec melius coniiciebat Taubmannus, *fame semortuus* pro semimortuus, quomodo dicatur *selibra* pro semilibra.

212. Crux haec interpretum. Legitur autem vulgo: *Hercules te amabit prandio? coena tibi?* neque iuvant antiqui libri. Deventum igitur est ad coniecturas *H. t. a. prandio, coena? tibi* (*Ehem, annuisti?*) *nemo* —, *H. t. amabit: prandium, coenam mihi. Ehem* —, *Hercule iste iam. tibi prandio? coena tibi?* — *H., te ama. tibi prandio? coena tibi?* quo quidem commento infelicissimo ad genuinam, ut ait, Plauti lectionem proxime se putat accessisse Acidalius Divv. pag. 467, germanumque ipsum sensum non acu, quod dicitur, sed stilo fere tetigisse. « Ridicule, *inquit*, hic omnia parasitus: itaque et suavis in numinis invocatione, quam lepide reliquis anxiis interrogationibus inserit. Herculem enim precatur, ut in auctione sibi praesto sit. ita autem precatur, quasi non tam sibi ab illo, quam ipsi a semetipso velit beneficium praestari; ideoque ait: *non me, sed te ama.* Quorsum vero ita? Nempe decimam partem ex auctione voverat Herculi, quod e praeconii extremo patet et inferiore scena *Quisnam* (373): *Hercules decimam esse adauctam, tibi quam vovi, gratulor.* Ibidemque (378): *Hercules sane, qui Deus sis, discessisses non male.* Eum ut pollucere possit, opem ipsius sic implorat, ut iubeat ipsum sibimet non deesse. Ni iuvaret enim, polluctum non auferret. Amaret igitur seipsum et lucrum suum, sibique daret operam, dum alii ferret opem. Id quod est tam profecto venustum, ut eo tota ista auctio singulariter commendari, et ipsa

Ehem, adnuistin'? Nemo meliorem dabit
Parasitum inanem, quo recondas reliquias;
Nulli meliores esse parasito sinam
Cavillationes, adsentatiunculas
Ac periuratiunculas parasiticas,
Rubiginosam strigilem, ampullam rubidam,
Vel *ad* unctiones graecas sudatorias,
Vel *ad* alias *male* malacas crapularias.

scena mirifice collustrari videatur». Sic sumus: amamus interdum nostra affectu tam caeco, ut in nos conveniat, quod dicit ille Curc. 174 sqq.: — *Bonum est pauxillum amare sane; insane non bonum est; Verum totum insanum amare, hoc est, quod meus herus facit.* Nam quis non videat, durissime mutari a viro optimo τὸ *amabit* in *ama tibi*, itemque durissime explicari verba *Hercules te ama*; ut taceam ellipses in verbis *tibi prandio? coena tibi* (me addici iubes)? quibus verbis ad caveam spectatorum subito converti parasitum fingit Acidalius, quum modo Herculem sit allocutus. Sicut passim *c* et *t* literas inter se permutatas monui Most. 1080; et circa extremas voces, praesertim in finibus versuum, haud raro errasse librarios in confesso est (cf. Amph. prol. 87), sic etiam hoc loco factum, ut *tibi* exararetur pro *cibo*, itaque locus elegantissimus pessime deturparetur. Nam legendum sine controversia: *Hercules te amabit prandio, coena, cibo*, h. e. H. t. a. ob prandium, coenam, cibum denique. Sic passim cibus commemoratur, vel ingenuis, vel servis, parasitis et eius farinae hominibus praebendus. Infra 529 sqq. PAM. *Videlicet parcum fuisse illunc senem, qui dixerit: Quoniam ille illi pollicetur, qui im cibum poposcerit.* Capt. 712: *Speroque me ob hanc nuntium aeternum adepturum cibum.* Et ibidem 758: *Tantus ventri commeatus meo adest in portu cibus.* Cas. 140 sq. — — *detur nuptum nostro villico, Servo frugi, atque illi ubi bene sit ligno, aqua calida, cibo, Vestimentis* etc. Menaechmus de parasito suo Men. 804: *Meo cibo et sumtu educatust.* Caeterum sane amaturum emtoras istos dicit Herculem ob decimam auctionis partem, heroï a se promissam, ut probe animadvertit Acidalius.

213—220. Hic locus ita habet in codd. *Ehem, annuistin'? nemo meliores dabit. Nullis meliores esse parasitos sinam.* (vett. edd. — *sinam*,) *Vel unctiones Graecas sudatorias, Vel alias malacas crapularias, Cavillationes, assentatiunculas, Ac periuratiunculas parasiticas, Rubiginosam strigilem, ampullam rubidam, Parasitum inanem, quo recondas reliquias.* Sed probabiliter Acidalius Divv. in Plaut. pag. 467 sqq. «Non recte, *inquit*, multi accipiunt istum versum *Nullis meliores esse parasitos sinam*; idque facit scriptura non recta; quam tamen pridem Golielmius noster (Quaestt. in Stich. cap. 1) bene correxit, *parasitis* legens; et melius nuper optimus editor et censor Planti Dousa F. *Nulli meliores esse parasito sinam.* De logorum enim bonitate, non de se ipso, quamquam et ita de se, promittit: quos nemini alii prae-

Haec veniisse iam est opus, quantum potest,

sito passurus est esse meliores, ipse optimos omnium daturus. Ne iam et veterem Lambini interpretationem, et novitium docti alterius commentum pili facias, qui, diligentissimus alioqui et in Comicis hoc versatus, ad Theophrastum exstruere hinc morem solemnem voluit antiquis, ostentare solitis suum quoque parasitum; id quod fieri potuit, huc tamen nihil spectat. (Haec pro arbitrio dicta videantur. Sed fallitur Casaubonus: nam Theophrastus Charact. 20 hoc tantum dicit, τὸν Ἀηδῆ, h. e. *ineptum*, quem eodem loco quo τὸν μωρὸν ponit Priscianus lib. XIII, pag. 963 Putsch., hoc moris habere, ut convivis parasitum suum exhibeat, tanquam hominem magni pretii, cuius facetiis inter bibendum delectentur. Bot.) Non autem nihil est amplius eodem in loco, de quo moneamus. Turbatus etiam porro versuum ordo videtur mihi; certe confusa oratio est, logos, cavillationes, periurationes, balnearia instrumenta et ipsas unctiones incerta ratione misceos; has denique postremas non apte in auctionem arcessens. Vide, in quem alium sensum quam aliam seriem ego cogitarim: — — *nema meliores dabit. Nulli meliores esse parasito sinam Cavillationes, assentatiunculas, Ac periuratiunculas parasiticas;* quibus inter se mutuo cohaerentibus subditur aliud caput auctionis deinceps: *Rubiginosam strigilem, ampullam rubidam Vel adunctiones Graecas sudatorias, Vel ad alias malacas crapularias: Parasitum inanem, quo recondas reliquias* etc. quae et ipsa pendent a se invicem, peculiari structura sermonis connexa. Iamque non ipsae lavationes atque unctiones venditantur, sed ad eas instrumenta, strigilis et ampulla, quae solemniter a parasitis gestari solita docet locus ille Persâ (123 sqq.): *Cynica esse e gente oportet parasitum probum: Ampullam, strigilem, scaphium, soccos, pallium, Marsupium habeat* etc. item Pollux: τοῖς δὲ παρασίτοις πρόσεστι καὶ στλεγγὶς καὶ λήκυθος. In hunc sensum nihil nisi *ad* praepositionem adiecimus, vitio traductionis amissam; cui indicio vel id quoque sit, quod mancus absque ea versus *Vel ad alias magis malacas crapularias*». Haec ille, quorum pleraque omnia perspicue esse vera, quis non fateatur? Sed caudam trahit versus *Parasitum inanem* etc., homine ipso inter instrumenta artis suae subabsurde recensito. Cui versui aptiorem ego locum vidi supra post 213, ut legatur, τῷ *meliores* verso in *meliorem*, de qua mutatione vid. ad 212 et Amph. prol. 87: — — *Nemo meliorem dabit — Parasitum inanem, qua recondas reliquias.* loco inexpectato Gelasimos, ubi promissurus videtur optimam copiam dictorum ridiculorum et facetiarum, se ipse promittit, tanquam eum, quo commodissime recondantur ciborum reliquiae; ad quam faciem alumnum se spondet Phaedromo et Terapontigono parasitus Curc. 668, si verum divinavi. Neque vero haec pugnant cum superioribus, in quibus Logos vendere se dixit homo: siquidem eos non separatim venditurus est, sed se ipsum una cum illis, sicut ait supra 159 sqq. *Nunc si ridiculum quaeret hominem quispiam, Venalis ego sum ornamentis omnibus: Inanimentis explementum quaerito;* et 183: *Itaque auctionem praedicem, ipse ut veneam,*

Vt decumam partem Herculi polluceam.

CROCOTIVM

Ecastor auctionem haud magni preti!
Adhaesit homini ad infumum ventrem fames.
Adibo hominem.

GELASIMVS

Quis haec est, quae advorsum it mihi?
Epignomi ancilla haec quidem est Crocotium.

CROCOTIVM

Gelasime, salve.

GELASIMVS

Non id est nomen mihi.

CROCOTIVM

Certo mecastor id fuit nomen tibi.

GELASIMVS

Fuit disertim; verum id usu perdidi;
Nunc Miccotrogus nomine ex vero vocor.

CROCOTIVM

Ecastor, risi te hodie.

GELASIMVS

Quando, aut quo in loco?

CROCOTIVM

Hic, quom auctionem praedicabas.

GELASIMVS

Pessuma!

Deinde versu 220 verisimilius mihi videtur, *male* a simili, quod sequitur *malacas* esse interceptum, quam excidisse *magis*, quod placet Acidalio. *Male* autem pro *Valde* tam est ex usu Comicorum, inprimis Plauti, quam quod maxime. Vid. Parei lexic. Plaut. h. v. *Ad* praepositioni ab Acidalio insertae eodem modo offecerint voculae vicinae *Vel* et *alias*. Itaque hic locus, nisi fallor, est constitutus.

222. Tò *partem* non liquescit. Conf. Amph. 341.

223. Idem patitur vox *auctionem*.

231. Libri, immisso trochaïco tetram. cat. loco iambi senarii: Cro. *Heu ecastor risi te hodie multum*. Ge. *quando, aut quo in loco?* Scriptum *Hecastor* pro *Ecastor* degeneravit, sicut alibi quoque, in *Heu ecastor*. Vocabulum *multum* nescio quis ineptus inculcavit.

Eho, ne audivisti?

CROCOTIVM

Te quidem dignissumam.

GELASIMVS

Quo nunc is?

CROCOTIVM

Ad te.

GELASIMVS

Quid venis?

CROCOTIVM

Panegyris
Rogare iussit ted, ut opere maxumo
Mecum simitud *ad*ires ad sese domum.

GELASIMVS

Ego illo mehercle vero eo, quantum potest.
Iamne exta cocta sunt? quot agnis fecerat?

CROCOTIVM

Illa quidem nullum sacruficavit.

GELASIMVS

Quomodo?
Quid igitur me volt?

CROCOTIVM

Tritici modios decem
Rogare, opinor, te volt.

GELASIMVS

Mene? ab se ut petam?

233. Codd. soloece: *Ehon' audivisti? Ne* particula interrogativa sic praeponi solet apud priscos. Cf. Aul. prol. 39.

235sqq. Vulgo nullis numeris: *Rogare iussit te opere maxumo, Mecum simitu ut ires ad sese domum.* MSS. et edd. primae: *R. i. te ut u. m.*; unde reponendum intellexi *R. iussit ted ut o. m.*, et altero versu *adires* pro *ut ires*, sicut *a* et *u*, *d* et *t* literas misceri constat; qua de re vidd. Mil. 11, 430, Aul. 17, Epid. 279; Scioppii Suspp. Lectt. pag. 13. Pessime interpolavit Angelius: *Mea hera rogare iussit te opere maxumo Vt mecum simitu ires ad sese nunc domum*; nec placet Acidalianum *R. i. te multum op. m.*

238. *fecerat*) Cf. Amph. prol. 81.

239. *Quomodu*? Conf. infra 330, Amph. 200.

CROCOTIVM

Imo hercle, ut abs te mutuom nobis duis.

GELASIMVS

Nega esse, quod dem, nunc mihi nec mutuom,
Neque aliud quidquam, nisi, quod habeo, hoc pallium;
Linguam quoque etiam vendidi *da*tariam.

CROCOTIVM

Hau, nulla tibi lingua est, quae quidem dicat Dabo?

GELASIMVS

Veterem reliqui; eccillam, quae dicat Cedo.

CROCOTIVM

Malum tibi dî dent!

GELASIMVS

Haec eadem dicit tibi.

CROCOTIVM

Quid nunc? iturus, an non?

242. Soloece libri, *dares*. Cf. Amph. 332.

243. Edd. inepte atque inconcinne: Gr. *Negato esse, quod dem, nec mu, nec mutuum. Mu* minimum quid notare docet Varro, monente Grutero ad h. l., sed hoc non recte opponitur mutuo et alii cuiquam. Neque id volunt MSS. et edd. principes, in quibus: *N. e. q. d. nec mihi nec mutuum.* Legendum: *Nega e. q. d. nunc mihi nec m. Nega* requirebat metrum. Cf. Pseud. 1071. Compendium τοῦ *nunc* haud semel sic corruptum. Vid. Asin. 647, Aul. 16, Mil. 926.

245. Haud melius nomine utroque libri: *Linguam quoque etiam venditariam.* Si non modo pallium, sed etiam linguam reliquam habet parasitus, quid est, quod miratur Crocotium, nullam ei linguam esse? Nempe haec ἀσύστατα. Ergo genuina esse non potest haec scriptura. Atqui V. C.: *L. q. e. vendiditariam*, h. e. procul dubio *vendidi datariam*, quomodo Pseud. 971 legitur: *Nulla est mihi salus dataria*, pro eo quod est: N. e. mihi salus, quam dare possim. Sed ancilla h. l. *linguam datariam* per iocum interpretatur linguam, quae aliquid se dare velle significet. Syllaba *da-* a praecedente simili facile est intercepta. Cf. Poen. suppos 1. Bonus vir Angelius: *Praeter unam linguam quoque etiam venditáriam*, unde Acidalius Divv. in Plaut. pag. 469: *Praeterque linguam unam, etiam venditariam.* Sed hoc est hariolari.

246. *Hau*) MSS. *au.* Fuitne *an*? Edd. primae, *Haud.*

249. *iturus* (es). Cf. Amph. 168.

GELASIMVS

Abi sane domum:
Iam illo venturum dicito. Propera atque abi.
Demiror, quid illaec me ad se arcessi iusserit,
Quae nunquam iussit me ad se arcessi ante hunc diem,
Postquam vir abiit eius. Miror, quid siet;
Nisi, ut periclum fiat, visam, quid velit.
Sed eccum Pinacium eius puerum! Hoc vide!
Satin' ut facete atque ex picturad adstitit?
Nae iste edepol vinum poculo pauxillulo
Saepe exantlavit sub merum scitissume!

PINACIVM. GELASIMVS.

PINACIVM

Mercurius, Iovis qui perhibetur nuntius, nunquam aeque suo patri t. t. II, 2.
Nuntium lepidum attulit, quamde ego nunc meae herae nuntiabo;
Itáque onustum pectus porto laetitia lubentiaque,

255. *Pinacium*) Vulgo *Dinacium* lapsu proclivi: nam vicinae *P* et *D* literae in scriptis; sed V. C. *Piacium*, h. e. Pinacium, quod praefert etiam 266, 273 et 317. Versu autem 279 uterque liber Camerarii MS. et edd. principes similiter, *Pinacium*. Convenit hoc metro 321, ubi nomen extremo trochaïco tetram. catal. positum est, tanquam id, quod paeone quarto constet, ut constat πινάκιον, cuius prima syllaba corripitur, quum Δινάκιον, a δῖνος (parum quidem ἀναλογικῶς) derivatum, τὸ Δι- necessario producat, itaque ab eiusmodi versus fine penitus abhorreat. Simile autem pueri nomen habemus in Persa, *Paegnium*. Quod idem gerit altera feminarum in hac fabula, nihil ad rem: nam sic geminus Strobilus servus est in Aulularia, neque harum mulierum, quae fere nihil nisi προτατικὰ πρόσωπα, magna ratio est habenda. — *puerŭm*. Cf. 222.

256. *Satin' ut*) Vid. ad Amph. 474. Inconcinne autem codd. *pictura*. Vid. ibid. prol. 149. Frustra Angelius aliique: — *pictura hic astitit?*

260. *quamde*) Vulgo minus concinne *quam*. Vid. Amph. prol. 69. Quamquam ferri potest vulgata lectio si posterior syllaba τοῦ ego pro longa habeatur, de quo vid. Amph. 475. Cf. infra 315.

Neque lubet, nisi gloriose, quidquam proloqui. Profecto
Amoenitates omnium venerum atque venustatum adfero, i. t.
Ripasque superat mi atque abundat pectus laetitia meum!
Nunc tibi potestas adipiscendi est gloriam, laudem, decus:
Propera! pedes hortare! honesta dicta factis, Pinacium,
Heraeque egenti subveni benefacta maiorum tuûm,
Quae misera est expectatione Epignomi adventus viri!
Proinde, ut decet, virum amat suom cupide: nunc, Pinacium, expedi!
Age, ut placet! curre, ut lubet! cave quemquam floccifeceris!
Cubitis depulsa de via! tranquillam concinna viam!

263. *atque*) Edd. aliquot antiquae, in bis Mediol. anno 1500 excosa, et Iunt. *et*.

264. *Ripasque*) Recte hoc repositum a Lambino, nec sine caosa, nt videtur Taubmonno festinanti. Libri prorsus inusitate: *Ripisque superat*. Quod mirotur Taubmannus, quas edd. laudet Acidalius Divv. in Plaut. 470, dum *Nimisque* pro *Ripisque* rescriptum eat, poterat istam lectionem reperire in Iuntina; sed eam haud nosse Gruterum et Taubmannum, monui Merc. 476, 748. Caeterum eo commento nihil opus.

265. Hic versus vulgo post sequentem inculcatur, quum appareat, uno tenore dici *pedes hortare*, *honesta dicta factis*, *Heraeque egenti subveni* etc. quae hisce pessime interrumpuntur.

266. Vulgo versu nihili: *Propterea, Dinacium, pedes hortare: honesta dicta factis*. *Propera* beno Acidalius. Nomen autem *Pinacium* (nam sic legendum monui supra 255) metro monitus posoi extremo versu.

267. Ita MSS., nisi quod *tuorum* pro *tuum* exhibent, metro quidem laeso, id quod pridem intellexit Acidalius l. l. ad 264. Quod edd. exhibent, versu itidem enormi, *Heraeque egenti subveni*: (,) *benefacta maiorum tuorum exauge*, scriptis non confirmatur, neque dubium est, quin istud *exauge* ex versu 289 petitum fuerit a nescio quo, accusativum *benefacta* haud concoquente. Sed intelligendum in eo *quod attinet*, verbaque *Herae egenti subveni benefacta maiorum tuorum* nihil aliud sonant quam hoc: *H. e. s. benefactis m. t.*, h. e. eo genere beneficiorum, quo iam maiores tui afficere heros suos consueverunt, currendo, nuntiando. Illustratus est hic hellenismus a Vechnero Hellenolex. I, 2, 16, et a nobis ad Sophoclis Aiac. 42.

Si rex obstabit obviam, regem ipsum prius pervortito!

GELASIMVS

Quidnam dicam Pinacium lascivibundum currere? t.t.c.
Arundinem fert sportulamque et hamulum piscarium. i.t.

PINACIVM

Sed tandem, opinor, aequiust, heram mihi esse supplicem, at-
que oratores mittere ad me, donaque ex auro et quadrigas, t.t.
Qui vehar: nam pedibus ire non queo. Ergo iam revortar:
Ad med iri et supplicari egomet mi aequom censeo. — t.t.c.
At vero nugas censeas nihili esse, quod ego nunc scio. — i.t.
Tantum a portu adporto bonum, tam gaudium grande adfero,
Vix ipsa domina hoc, nisi sciat, exoptare a dîs audeat.
Nunc ultro hoc deportem? Haud placet, neque id viri officium arbitror;

272. *prius*) H. e. potius, quam ei decedas de via, sicut passim usurpatur *Prius*.

273. Libri immisso glossemate ἀφίτρῳ: GE. *Quidnam dicam Dinacium Lascivibundum tam lubenter currere*, quae verborum divisio auctorem habet Camerarium, iambo senarios, ubicunque videtur fieri posse, effingentem: nam edd. vetustae continue: GE. *Quidnam dicam Dinacium lascivibundum tam lubenter Currere?* etc. ubi vides, verba *tam lubenter* ad marginem interpretandi causa adscripta esse τῷ *lascivibundum*.

279. *nihili*) Codd. incongrue *nihil*, Acidalius l. l. ad 264, *nihilque*, quod minus placet.

281. *sciăt*) Cf. Amph. 1.

282. *neque id vero officium arbitror*) Ita libri. Sed I. Gulielmius Quaestt. in Stich. cap. 2: «Sententia, *inquit*» magis requirit *neque id viri officium arbitror*. Puer tam laetae rei nuncius magnifice se infert, et parum virile arbitratur, tantum gaudii ultro propalare. Et sic, ut emendavi, Terentius Phormione (103 sqq.): *Quid te futurum est? GE. nescio hercle; unum hoc scio: Quod fors feret, feremus aequo animo.* DA. *placet. Hem, istuc viri est officium!* de quo loco quid

Hoc, hoc videtur mihi magis meo convenire huic nuntio,
Advorsum ut veniat, obsecret, se ut nuntio hoc inpartiam.
Secundas fortunas decent superbiae. i. s.
Sed tandem, quom recogito, qui potuit scire, haec scire me? i. t.
Non enim possum quin revortar, quin loquar, quin edissertem, t. t.
Heramque ex moerore eximam, benefacta maiorum meûm i. t.
Exaugeam, augeam illam ex insperato opportuno bono. i. t.
Contundam facta Talthybî, contemnamque omnis nuntios:
Simulque ad cursuram meditabor me ad ludos Olympiae.
Sed spatium hoc accidit breve curriculo. Quam me poenitet!

alii censeant nescio; mihi liquet asseverare, de Plauto esse adumbratum». Huic recte suffragatur Acidalius l. l., Gruterus perperam obloquitur, quasi non conveniat virum se dicere, qui sit puer. *Vir* et *Homo* promiscue usurpari, monitum Curc. 372.

283. Vulgo: *Hic hoc videtur* etc. Acidalius ταυτολογικῶς: *Sic hoc videtur* etc. Cf. Aul. 5[illegible], Curc. 274.

284. Vulgo, *imperti[illegible]*, quod est glossatoris. Vid. ad Amph. 28.

285. Sententia gravis, proprio metro conscripta, discriminis causa. Cf. Epid. 197 sqq. Suavius autem fluerent numeri, si sic rescriberetur: *Superbiae secundas fortunas decent.*

289. Putide et ἀμέτρως libri: *Exaugeam, atque illam augeam ex insperato opportuno modo. Bono* pro *modo* reposuit Gulielmius Verisimm. I, 24, adstipulante Acidalio Divv. in Plaut. pag. 471, qui metri gratia *ex* praepositionem expungebat, quum delendum esset a glossatore inculcatum istud *atque*, quod neglexit, asyndeton amans, Plautus. Cf. Capt. 336, et de emendatione Gulielmii supra 280, infra 325.

292. Vulgo: *Sed spacium hoc occidit: breve 'st curriculo* etc. quae lectio frustra exercet viros doctos: nam corrupta est; id quod animadvertit etiam Acidalius, sed minus commode rescripsit: *S. s. hoc (occidi!) breve est* etc. Legendum procul dubio *accidit*, cuius glossema existimandum τὸ *est* inter *breve* et *curriculo*, sicut usurpari solet *Accidere* pro *Esse* in rebus fortuitis. — *brevĕ*. Cf. supra 281.

Quid hoc? Obclusam ianuam video. Ibo et pultabo foris.
Aperite atque adproperate! fores facite ut pateant! removete moram! a. t.
Nimis haec res sine cura geritur: vide, quamdudum hic adsto et pulto! t. t.
Somnon' operam datis? Experiar, an cubiti an pedes plus valeant.
Nimis vellem haec herum fugissent, ea causa ut haberent malum. t. t. c.
Defessus sum pultando: an.
Hoc est postremum vobis!

GELASIMVS

Ibo atque hunc conpellabo.
Salvos sis.

294. Habes hoc metrum etiam Cas. 599 (vid. tom. II, pag. 77), Rud. 814 et Trin. 1079 sqq. enm anapaestico dimetro, qui pro clausula usurpatus est.

295. Codd. metro nullo (nam durissimus hic sit versus anapaesticus tetrameter, elisis prioribus vocalibus verbornm *fores* et *pedes*, qnales elisiones admittuntur quidem, sicut monui Amph. prol. 74, sed ea lege, ut modeste adhibeantur; nec placent in extremis syllabis acutae voces *operam*, *Experiar*, *valeant*): *Somnon' operam datis? experiar, fores an cubiti, an pedes plus valeant.* Τὸ *fores* a nescio quo adscriptum, qui significare vellet, dici haec foribus a Pinacio: nam vocativus casus est, neqne hoc expertum it puer, fores an cubiti et pedes sui plus valeant, sed utrisque illas est percussurus. Digito et hoc et sequente versu monstratur ostium; qnod sufficit in scena. Caeterum bene comparant pessulos dormientes Curc. 151.

297. Item ex interpretatione legitur: *Nimis vellem hae fores herum fugissent, ea causa ut haberent malum*, quae sic trochaïcum tetram. acat. cogit, pravia quidem numeris, G. Hermannus De Mettr. pag. 130: *Nimis vellem hae forés herum fugissént, ea causa uti malum haberent.*

298 sqq. Ita descripti hi versus in veteri codice Camerariano, Pareo teste, qnos pro anapaesticis recte habet Dousa Centur. pag. 519. Cf. Cas. 652. Quod argutatur Acidalius Divv. in Plaut. pag. 473, «plerosque omnes aut longis syllabis aut longas aequiparantibus constare» fugit eum ratio: nam sic soleut et Tragici veteres et inprimis Comici Latinorum, ut docet R. Bentleius Schediasm. de mettr. Terentt. cap. 6, quocum conf. dissertationem editioni nostrae Anacreonticorum praefixam. Quod vero addit, versuum 304 et 306 alterum insto longiorem, alterum breviorem esse, fallitur, ut iam videbimus.

PINACIVM

Et tu salve.

GELASIMVS

Iam tu piscator factus?

PINACIVM

Quampridem non edisti?

GELASIMVS

Vn-
de is? quid fers? quid festinas?

PINACIVM

Tua quod nihilum refert,
Ne cures.

GELASIMVS

Quid inest istic?

PINACIVM

Quas tu vides colubras?

GELASIMVS

Quid tam iracundus?

PINACIVM

Si in te
Pudor adsit, non me adpelles.

GELASIMVS

Possum scire ex te verum?

PINACIVM

Potes: hodie non coenabis.

301. Cf. Cas. 104.

303. Tò *Vnde* ad sequentem versum referunt, quem propterea ὑπέρμετρον male existimat Acidalius l. l. ad 298 sqq.

305 sq. Vulgo perverso et manco numero: DI. *Tua quod nihil refert, ne Cures.* GE. *quid istic inest?* quem locum vituperare quam emendare maluit l. l. Acidalius. Vocem *tua* posteriore syllaba porrecta efferes, qua de re cf. Merc. 444. *Nihilum* passim legitur, velut ibid. 392 etc.

PANEGYRIS. GELASIMVS. PINACIVM.

PANEGYRIS

Quisnam, obsecro, has frangit foris? ubi est? i. tr. br. II, 3.
Tun' haec facis, tun' mi hostis huc venis?

GELASIMVS

Salve. Tuo arcessitu venio huc.

PANEGYRIS

Ean' gratia foris ecfringis? as. ex t. d. et i. d. h.

GELASIMVS

Tuos inclama: tui delinquont. Ego, quid me velles, visebam.
Nam harunc quidem miserebat.

PINACIVM

Ergo auxilium propere latum est. i. t. c.

PANEGYRIS

Quisnam hic loquitur tam prope nos?

PINACIVM

Pinacium.

PANEGYRIS

Vbi is est? i. s.

PINACIVM

Respice me, et relinque egentem parasitum, Panegyris. t. t. c.

PANEGYRIS

Pinacium....

312 sq. Recurrit hoc metrum Truc. 85, 545.

314 sq. Cf. Ba. 1160.

315. *Egō*) Vid. supra 260.

316. Libri soloece: *Nam equidem harum miserebat*, unde *Nam me quidem h. m.* facit Ritterhusius apud Scioppium Suspp. Lectt. pag. 83. Sed hoc vix recipit versiculus. Passim confusa *Quidem* et *Equidem*: vid. Men. 451.

317. Nomen *Pinacium* haud liquescit. Cf. Amph. 341.

PINACIVM

Istuc indidere nomen maiores mihi.

PANEGYRIS

Quid agis?

PINACIVM

Quid agam, rogitas?

PANEGYRIS

Quidni rogitem?

PINACIVM

Quid mecum est tibi?

PANEGYRIS

Mein' fastidis, propudiose? Eloquere propere, Pinacium!

PINACIVM

Iube me omittere igitur hos, qui retinent.

PANEGYRIS

Qui retinent?

PINACIVM

Rogas?

Omnia membra lassitudo mihi tenet....

PANEGYRIS

Linguam quidem

Sat scio tibi non tenere.

PINACIVM

Ita celeri curriculo fui

Propere a portu, honoris causa tui.

PANEGYRIS

Ecquid adportas boni?

PINACIVM

Nimio inpartio multo tanto plus, quam speras.

321. *Pinacium*) Libri, *Dinacium*. Vid. supra 255.

326. Vulgo: *Nimio impertior multo tanta plus, quam speras.* PA. *salva sum.* *Impertior* inconcinnum est. MSS. *imparti*; edd. vett. *impartior*. Cf. Amph: 28. Quod reposui *tanto*; auctoritate Acidalii feci, qui Divr. in Plaut. 473 sqq.: « In aliis (velut Iunt. Ald.), inquit, *tanto*, rectius; sed foede Lambinus interpunctis ita disparat: *Nimio impertior*, *multo*:

PANEGYRIS

Salva sum!

PINACIVM

At ego perii, quoi medullam lassitudo perbibit!

GELASIMVS

Quid ego, quoi misero medullam ventris percepit fames?

PANEGYRIS

Ecquem convenisti?

PINACIVM

Multos.

PANEGYRIS

At virum ecquem?

PINACIVM

Plurimos;
Verum ex multis nequiorem nullum, quam hic est.

GELASIMVS

Quomodo?
Nam iamdudum ego istunc patior dicere iniuste mihi.
Praeterhac si me irritassis . . . !

PINACIVM

Edepol esuries male.

GELASIMVS

Animum inducam, ut, istuc verum te elocutum esse, arbitrer.

tanto plus quam speras. Cohaerent omnes particulae, quas tam multas non miraberis in unum sensum constipatas. Iunctim inquam efferenda *Nimio multo tanto plus*; in qua forma sunt aliquot gradus augmenti: *Plus*, *Tanto plus*, *Multo tanto plus*, *Nimio multo tanto plus*. Cuius non dissimili Bacchidibus scriptum memini (630) *Nimio minus multo parum*. Alibi *non tam multa* iunguntur simul; frequentius haec *tantum Nimio multo* aut *Tanto plus*, ut aeque Bacchid. Sc. *Iam dudum* (116): *Video nimio iam multo plus quam volueram*. Frequentissime vero *Multo Tanto* cum addito gradu, quem vocant, comparativo. Apuleius Apologia: *Accipe aliud, pari quidem stultitia, sed multo tanto vanius et nequius excogitatum* etc.

330. *Quomodo?* Cf. supra 239.

331. Libri versu ἀκεφάλῳ: *Iamdudum ego istum patior dicere iniuste mihi.*

PINACIVM

Munditias volo fieri: ecferte huc scopas simulque arundinem:

Vt operam omnem araneorum perdam et texturam inprobem,

Deiiciamque eorum omnis telas.

GELASIMVS

Miserae algebúnt postea.

PINACIVM

Quid? illas itidem censes esse, quasi te, cum veste unica?

Cape illas scopas!

GELASIMVS

Capiam.

PINACIVM

Hoc egomet, tu hoc converre!

GELASIMVS

Fecero.

PINACIVM

Ecquis huc ecfert nasiternam cum aqua?

GELASIMVS

Sine suffragio

Populi tamen aedilitatem hic quidem gerit.

PINACIVM

Age tu, ocius

Pinge humum! consperge ante aedis!

GELASIMVS

Faciam.

334. Vox *simulque* quomodo pronuntianda sit, ut metrum constet, vid. Amph. prol. 74.

335. *araneorum*) Sic MSS. et edd. vett. Vulgo *aranearum*, quod magis usitatum.

336. *eorum*) Vulgo *earum*, ex illorum haud dubie correctione, qui *aranearum* invenissent.

337. *cum*) Cf. Ba. 363. Hic versus et sequens rectius habebuntur pro iambicis tetram., quod et affectum iuvat.

339. Versui magis conveniret *Ecqui*. — *cúm*. Cf. Amph. 149.

341. Tò *quidem i* vocalem elidit. Cf. Amph. prol. 74.

PINACIVM

Factum oportuit.
Hinc ego araneas de foribus deiiciam et de pariete.

GELASIMVS

Edepol rem negotiosam!

PANEGYRIS

Quid sit, nil etiam scio,
Nisi forte hospites venturi *si* sunt.

PINACIVM

Lectos sternite!

GELASIMVS

Principium placet de lectis.

PINACIVM

Alii ligna caedite;
Alii piscis depurgate, quos piscator attulit!
Pernam et glandium deiicite!

GELASIMVS

Hic hercle homo nimium sapit.

PANEGYRIS

Non ecastor, ut ego opinor, satis herae morem geris.

PINACIVM

Imo res omnis relictas habeo prae, quod tu velis

PANEGYRIS

Tum tu igitur, qua causa missus es ad portum, mi expedi.

PINACIVM

Dicam. Postquam me misisti ad portum cum luci simul,
Commodum radiosus ecce sol superabat ex mari.
Dum percontor portitores, ecquae navis venerit
Ex Asia, *et* negant venisse, conspicatus sum interim

344. Codd. hiante versu: *N. f. h. venturi sunt.* Tò *si* interceptum a sequente verbo.

350. ēs) Cf. Amph. 863.

354. Vulgo: *Ex Asia; negant venisse: conspicatus* etc.; quae est arena sine calce.

Cercurum ego, quo me maiorem non vidisse censeo.
In portum vento secundo, velo passo, pervenit.
Alius alium percontamur: quoia est navis? quid vehit?
Interim Epignomum conspicio, tuom virum, et servom Stichum.

PANEGYRIS

Hem, quid? Epignomum elocutus?

GELASIMVS

Tuom virum et vitam meam!

PINACIVM

Venit, inquam.

PANEGYRIS

Tun' eum ipsum vidisti?

PINACIVM

Ita ego, *ac* lubens.
Argenti*que* aurique advexit multum....

PANEGYRIS

Nimis factum bene!

GELASIMVS

Hercle vero capiam scopas atque hoc converram lubens.

PINACIVM

Lanam purpuramque multam....

GELASIMVS

Ehem, qui ventrem vestiam!

PINACIVM

Lectos eburatos, auratos....

355. Codd. pravo numero: *Cércurum, quo ego me maiorem* etc. Vid. Mil. 501. Vocis *Cercurum* iam sequente vocali accentus retrahitur. Cf. Asin. 143.

359. *elocutus (es)?* Cf. Amph. 168.

360. Libri corrupto versu: — Di. *Ita ego, libens.* Reposui facillima emendatione: *I. e., ac lubens*, sicut est Terentii Andr. 309, Heaut. 711. Cf. nos ad Andr. 354. Tò *ego* non liquescit. Vid. Amph. 341. Durior est ratio Acidalii, secundum edd. aliquot vett., in his Iunl., reponentis: *Ita ego, et quidem lubens.*

361. Vulgo pessimis accentibus: *Argenti aurique ádvexit multúm.* PA. *nimis factum bene.*

GELASIMVS

Adcubabo regie!

PINACIVM

Tum Babylonica peristromata, conchyliata tapetia.
Nimium advexit bonae rei.

GELASIMVS

Hercle rem gestam bene!

PINACIVM

Post, ut occepi narrare, fidicinas, tibicinas,
Sambucas advexit secum forma eximia.

GELASIMVS

Eugepae!
Quando adbibero, adludiabo. Tum sum ridiculissumus.

PINACIVM

Post unguenta multigenera multa.

GELASIMVS

Non vendo logos
Iam; *iam* non facio auctionem: mi obtigit hereditas.
Malevoli perquisitores auctionum perierint!

365. *conchyliata*) Vulgo *consutaque*. Sed recte Gronovius: «Mirum, *inquit*, est in suendis tapetiis istis potuisse occupari magnos etiam viros, Scaligerum et Salmasium. Ecce tibi (Meurs. Exercc. critt. I, 233), qui in vet. ed. reperit *Sella et tapetia*, et inde constituit *solla et tapetia*. Liber optimus: *peristromaton silla et tapetia*. Alter eodem modo, nisi quod *sella*, ut et Academicus. Quis hinc non videat faciendum *peristromata*, *conchyliata tapetia?* ut Pseudolo I, 2, 14 (143) *belluata*, *conchyliata tapetia*. Vbi item castissimae membranae, alterae *consuliat appetia*: alterae *consilia tappetiae*. Et item frustra est Gruterus cum *consutis* suis. Qui autem *consiliata* fecerunt, tenebantur errore plusculorum doctorum virorum, *consilium* nescio quid esse in tingenda purpura: a quo semper facile cavi, et poterant cavere illi, si Salmasium ad Tertulliani Pallium legissent».

366. Edd. τῷ *Advexit* perperam acuto: *Advexit nimium bonae rei* etc. Iam vox *Nimium* non liquescit, qua de re cf. Amph. 341, Rud. 533.

368. Vulgo corrupto numero, *Sambucinas*. *Sambucas* MSS. et vett. edd. Vidd. lexica. — Tò *eximia* non eliditur; vel legendum *eximiad*. Vidd. Amph. 341 et ibid. prol. 149.

33o. Vulgo numero frustra asperato: *Postea unguenta* etc.

371. Libri versu manco: *Iam non facio* etc. Eadem bis perscribenda se-

Hercules, decumam esse adauctam, tibi quam vovi, gratulor.

PINACIVM

Post autem advexit secum parasitos....

GELASIMVS

Heu, perii miser!

PINACIVM

Ridiculissumos.

GELASIMVS

Reverram hercle hoc, quod converri modo.
Sunt logi venales illi, quos negabam vendere,
Eloco, et meo malo est quod malevolentes gaudeant.
Hercule, sane, qui deus sis, discessisses non male!

PANEGYRIS

Vidistin' virum sororis, Pamphilippum?

PINACIVM

Non.

PANEGYRIS

Adest?

PINACIVM

Imo aiebant eum venisse simitu; sed ego citius huc
Praecucurri, ut nuntiarem nuntium exoptabilem.

PANEGYRIS

I intro, Pinacium: iube famulos rem divinam mi adparent. —

mel ponere solent librarii: hinc factum, ut alterum *iam* omitteretur. Cf. Aul. 389, Rud. 763. — *obtigit*. Cf. Amph. 483.

375. Ἀμέτρως libri, *Ridiculosissimos*. Correxit Acidalius Divv. in Plaut. pag. 476. Conf. 369. Pessime Taubmannus, *ridiclosissimos*, invecto amphimacro pro trochaeo vel pede τετρασήμῳ.

376—382. Hic locus vulgo sic constitutus est:

— — *converri modo*

1. PA. *Vidistin' virum sororis Pamphilippum?* DI. *Non.* PA. *Adest?*

2. DI. *Imo aiebant eum venisse simul, sed ego huc citius*

3. *Praecucurri, ut nunciarem nuncium exoptabilem.*

4. GE. *Vénalés logi sunt illi, quos negabam vendere;*

5. *Illicq et meo malo est quod malevolentes gaudeant.*

6. *Hercules sane, qui deus sis, discessisses non male.*

7. PA. *I, i intro etc.*

Bene vale.

GELASIMVS

Vin' administrem?

PANEGYRIS

Sat servorum habeo domi.

GELASIMVS

Enimvero, Gelasime, opinor provenisti futile,
Si neque ille adest, neque hic, qui venit, quidquam subvenit.
Ibo intro ad libros, et discam de dictis melioribus:
Nam ni illos homines expello, ego occidi planissume.

quum appareat, in eandem sententiam dici a parasito illa *Heu, peru miser!* — *Reverram hercle hoc, quod converri modo*, et sequentia *Sunt logi venales* etc.: nam propterea se miserum clamat et reverrere vult pulverem rursusque vendere suos logos, quia Epignomum alios parasitos secum advexisse dixit Pinacium. Quae postquam continue omnia est elocutus, tum demum Panegyris, quae adhuc miris a puero enarratis obstupefacta stetit et incerta, iocone an serio dicta essent, tandem vero, mentione facta parasitorum a viro advectorum, quorum etiam absque eo tanta copia, Gelasimum his ludi intellexit, eiusmodi nugis servuli silentio praeteritis, ut decet matronam severam, infit quaerere de viro sororis, Pamphilippo, et ut simul advenisse hunc comperit, iam non amplius morata, rem divinam sibi apparari iubet. Vnde coniicias, similiter coniungenda esse versus *Vidistin', Imo, Praecucurri* et *I intro.* Legitur autem 2 horum versuum numero turbato: — *simul sed ego huc citus.* *Simitu* pro *Simul* frequens est in scriptis Huius et priscorum, quod glossemati h. l. cessit. *Citius* pro *citus* suppeditabat editio Sarracenia anni 1499, quo recepto metrum versus restitui. Sexto magis ἔμμετρον est *Hercule* quam vulgatum *Hercules.* Verba *qui deus sis* explicanda *quamvis deus sis* (tanta enim fuisset decima illa pars hereditatis meae, quam partem tibi vovi, ut vel deus, et tam vorax, quam tu esse diceris, ea contentus esse potuisses). Denique septimo gulam interstringit versui alterum illud *i*, quod ad sententiam nihil confert. Liquescit autem, ut saepe fieri monuimus Ba. 716.

385. *ille*) Pamphilippus, de cuius adventu dubitanter locutus erat puer 380.

EPIGNOMVS. STICHVS.

EPIGNOMVS

Quom bene re gesta salvos convortor domum, i. s. III, 1.
Neptuno gratis habeo et tempestatibus;
Simul Mercurio, qui me in mercimoniis
Iuvit, lucrisque quadruplicavit rem meam.
Olim quos abiens adfeci aegrimonia,
Eos laetantis nunc faciam adventu meo:
Nam iam Antiphonem conveni adfinem meum,
Cumque eo reveni ex inimicitia in gratiam.
Videte, quaeso, quid potest pecunia!
Quoniam bene re gesta redisse me videt,
Magnasque adportavisse divitias domum,
Sine advocatis ibidem in cercuro, in stega,
In amicitiam atque in gratiam convortimus,
Et hic hodie apud me coenat et frater meus:
Nam heri ambo in uno portu fuimus; sed mea
Hodie soluta est navis aliquanto prius.
Age, abduc has intro, quas mecum adduxi, Stiche.

STICHVS

Here, si ego taceam, seu loquar, scio, scire te,
Quam multas tecum miserias multaverim;
Nunc hunc diem unum ex illis multis miseriis

396. *potest*) Cf. Amph. 235, 851, Rud. 1002.

397. *bene re gesta*) Sic MSS. et vett. edd., sicut 388. Elegantius hoc vulgato *re bene gesta*.

405. *si*) Ita MSS. ἐμμέτρως quidem. Vulgo *sive*, quod interpretis, de metro securi. Cf. Men. 700.

406. *Quam multas tecum miserias multaverim*) Recte habet haec lectio. Ridicule verbum *Multare* a *Multus* finxit servulus pro eo, quod est *Frequentare*, *Frequenter sustinere*. Confirmat hanc explicationem denuo illatum in sequentibus verbum *multus*, et similiter dicta *Oppugnare* Cas. 296, *Verberare* Mil. 792. Vid. nos ad priorem horum locorum.

407 sqq. Nihil mutandum. Ipsum hunc diem tanquam eleutheria, h.

Volo me eleutheriam capere advenientem domum.

EPIGNOMVS

Et ius et aequom postulas: sumas, Stiche,
Istunc diem; te nihil moror; abi, quo lubet.
Cadum tibi veteris vini propino.

STICHVS

Papae,
Ducam hodie amicam!

EPIGNOMVS

Vel decem, dum de tuo.
Vbi coenas hodie, si istanc rationem institas?

STICHVS

Amicam ego habeo Stephanium hinc e proxumo,
Tui fratris ancillam; eae condixi in symbolam
Ad coenam ad eius conservom Sagarinum Syrum.
Eadem est amica ambobus; rivales sumus.

EPIGNOMVS

Age, abduc eas intro. Hunc tibi dedo diem.

STICHVS

Meam culpam habeto, nisi perexcruciavero.

e. libertatem, capere vult Stichus. Vnde et 410 rectius legi intelligitur *Istunc diem*, quam quod vulgu exhibetur, *in hunc diem*. Sic etiam 418: *Hunc tibi dedo diem*.

413. *institas*) Edd. metro perdito, *instituis*, quod interpretamentum prisci verbi, hoc loco confirmati. Amare autem veteres frequentativa, monni Merc. 641. MSS. *instit amicam*, ubi vides, *-as* syllabam a sequente simili *am-* esse interceptam. Vid. ad Amph. prol. 87.

415. *eae condixi*) Vulgo, *eo condixi*; sed non apud ancillam Stichus coenaturus est, verum apud Sagarinum: ergo reponendum *ei* (vel, quod vulgato similius, *eae*) *condixi*; quomodo Cicero Epist. ad Famm. I, 9: *Quum mihi condixisset, coenavit apud me. Ei* iam aliis in mentem venit. *Eae* pro eodem dixere prisci, velut Cato de R. R. 46, 142.

419. *habeto*) putato. — *perexcruciavero*. Ita Decurt. et edd. vett.; V. C. *pro excruc.* Vulgu, *probe excruciavero*. Sed non desunt compositorum eiusmodi exempla. Nescio quis ad h. l. recte: Metaphora ab iis, qui hostes *deditos* inclementer habent. Horatius Odd. II, 7: *Cum quo morantem saepe diem mero Fregi*. Dixit enim Epignomus: *Hunc tibi dedo diem*. Similiter infra Stichus 432: *Ego hunc lacero diem!*

Iam hercle ego per hortum *ad* amicam transibo meam,
Mi hanc occupatum noctem; eadem symbolam
Dabo, et iubebo ad Sagarinum coenam coqui,
Aut egomet ibo atque obsonabo obsonium.
Atque, id ne vos miremini, homines servolos
Potare, amare atque ad coenam condicere,
Licet hoc Athenis nobis. Sed quom cogito,
Quamde in dividiam veniam, est etiam hic ostium
Aliud posticum nostrarum harumce aedium, *et*
Posticam partem magis utuntur aedium;
Ea ibo obsonatum, eadem referam obsonium
Per hortum: utroque conmeatus continet.
Ite hac secundum, vos, me. Ego hunc lacero diem!

420. *Ad* praepositio, quae vulgo desideratur sententia manca, recte addita est ab Acidalio Divv. in Plaut. pag. 478. Taubmannus: « Ordo, inquit: *Ego per hortum transibo occupatum amicam meam hanc noctem* etc. » Sed talis synchysis inaudita.

427. Vulgo recepto glossemate ἀμίτρῳ: *Potius quam in dividiam veniam, est etiam hic ostium* etc. *Potius* intelligendum, non perscribendum. Vid. vel Parean. lexic. Mantiss. v. *Potius*. — Quod reposui *Quamde*, cf. Amph. prol. 69. — *in dividiam*; apud spectatores Romanos, talia servis non permittentes, ut recte interpretes.

428. Vulgo: — — *aedium*, (*Posticam* — — *aedium*) *Ea ibo* etc. quam parenthesin suasit Acidalius Divv. in Plaut. pag. 478: sed praestat addere coniunctionem, quae facile intercidere potuit, praesertim per compendium scripta, ut duas causas afferat servulus, quamobrem per posticam aedium partem obsonatum iturus sit, alteram invidiam Romanorum, alterem, quod ea parte magis utatur familia.

432. *Ego*) Malim *Ergo*. Cf. Men. 570. — *lacero*. Vid. supra 419. Quamquam nec male Acidalius l. l.: « Non bene, inquit, *lacerare diem* (explicatur) excruciare aut conterere potando, epulando; tantum imo perdere garriendo; quo sensu perspicue idem est Asin. sc. *Vbi ego* (273): *Quin ego hanc iubeo tacere, quae loquens lacerat diem.* ubi simpliciter etiam accipiunt *conterere*, non satis interiorem verbi vim assequentes. » Non male, inquam, ita haec accipit Acidalius; sed altera quoque, quam supra 419 significavi, facile tueri se potest explicatio, quum variis modis lacerare diem seu tempus perdere liceat, potando, scortando, ambulando, garriendo denique, ut loco Asinariae, ubi, ne aliquid intelligatur, additum est verbum *loquens*. Quae ratio cui placebit, is praesens *lacero* accipiat pro futuro, qua de re cf. Cas. 230.

GELASIMVS. EPIGNOMVS.

GELASIMVS

Libros inspexi: tam confido, quam potest, III, 2.
Me meum obtenturum regem ridiculis meis.
Nunc interviso, iamne a portu advenerit,
Vt eum advenientem dictis meis deleniam.

EPIGNOMVS

Hic quidem Gelasimus est parasitus, qui venit.

GELASIMVS

Auspiciod hoc die optumo exivi foras:
Mustela murem abstulit praeter pedes.
Quoniam strenam obscaevavit, spectatum hoc mihi est.
Nam ut illa vitam reperit hodie sibi,
Item me spero facturum. Augurium haec facit.

434. *regem*) Cf. Men. 801.

435. *interviso*) Hoc ipsa sententia requirit, et sic legitur in editionibus vett. Vulgo *intervisi*; sed si iam *intervisit* homo, sciat nimirum necesse est, iamne advenerit Epignomus, necne; id quod non est, ut ex versu 443 intelligitur.

438. Libri versu pentametro: *Auspicio hodie optumo exivi foras.* Interpolant Angelius et Aldus: *A. hue hodie ego o. e. f.*; sed frustra; nec melius Pareus: *A. h. hercule o. e. f.* Cf. Amph. prol. 149, Men. 410.

439. *murĕm*) Vid. Amph. 341. Male Camer. et Pareus: *M. murem mihi a. p. p.*

440. Libri et obscura sententia et metro nullo: *Cum strena obscaevavit, spectatum hoc mihi est.* MSS. *Quom strena* etc., sicut commutari solere verba *Quom*, *Quando*, *Quoniam* monui ad Men. 879. Deinde *Obscaevare* nihil aliud est quam *Scaevam offerre* sive adferre (vid. Capt. 533, Most. 350). *Scaeva* autem sonat *Omen*: dicendum igitur *Aliquid* (non *aliquo*, de re, quae portenditur) *obscaevare*, sicut dicitur *Aliquid*, non *aliquo*, *ominari*, neque dubium, quin recte h. l. reposuerint viri docti *strenam*, h. e. quasi omen cibarium, ut bene explicat Gronovius. Dicit parasitus, quia tale omen sibi fecerit mustela, se rem dignam indicasse, quam spectaret sive attentius consideraret, id quod facit in sequentibus. Perperam hic turbatur.

442. *haec* pro *hoc*, ut τάδε pro τόδε usurpare mos est poëtis graecis. MSS. *hac*; vett. edd. *hoc*, quod interpretamentum censeo.

Epignomus hic quidem est, qui adstat: ibo atque adloquar.
Epignome, ut ego te nunc conspicio lubens!
Vt prae laetitia lacrumae prosiliunt mihi!
Valuistin' usque?

EPIGNOMVS

Sustentatum est sedulo.

GELASIMVS

Bene atque amice dicis.

EPIGNOMVS

Dî dent, quae velis.

GELASIMVS

Propino tibi salutem plenis faucibus.
— Coenem illi apud te, — quoniam salvos advenis.

443. Tò *quidem*, *i* literam elidit metri gratia. Vid. Amph. prol. 74.

445. Vulgo prorsus inusitate *praesiliunt*. Similia praepositionum *Per Prae Pro* compendia in libris.

446. Cf. Curc. 16.

447 sq. Vulgo continue: GE. *Bene atque amice dicis. di dent, quae velis. Propino* etc. Sed verbis *Di dent, quae velis* vel *Di te ament* vel *Fortunatus sis* respondere solent salutati. Epid. 4: — — TH. *Salve.* EP. *Di dent, quae velis.* Poen. 554 sqq.: — — *Hospes hospitem Salutat. Salvom te advenire gaudeo.* Co. *Multa tibi di dent bona, quom me salvom esse vis.* Trin. 1112 sq.: — — LY. *Charmiden socerum suom Lysiteles salutat.* CHAR. *Di dent tibi, Lysiteles, quae velis.* Aul. 137 sq.: ME. *Salvos atque fortunatus, Euclio, semper sies!* EV. *Di te ament, Megadore!* quocum loco cf. Curc. 452, Most. 1081. Poen. 490 sqq.: AD. *Aetoli cives te salutamus, Lyce, Quamquam salutem ferimus inviti tibi.* LY. *Fortunati omnes sitis* etc. Et sic passim. Epignomo igitur tribuenda ista *Di dent, quae velis*, quibus parasitum resalutat. Caeterum Gelasimus *Bene atque amice* dixisse ait alterum propterea, quod is solemni formula respondit, *sedulo sustentatum esse*, quod verbum ridiculi causa eo sensu accipere videri vult parasitus, quo sensu dicimus *sustentari moerorem*, *miserias* et similia, quasi vero invitissimus domo sua, et ab se abfuerit Epignomus.

449. *Coenem illi apud te*) Ita MSS., recte. Submissa voce haec Gelasimus, ut auditores tantummodo exaudiant, Epignomus vero solemnem illam formulam audire se putet, qua peregre advenientes compellabant, *Coenabis hodie apud me*, de qua cf. Ba. 148 sqq. Epid. 5 sq., quamque etiam hoc loco inculcaverunt editores male feriati, excudentes: *Coenabis apud me, quoniam salvos advenis.* Mox 462 aperte suam sententiam dicit homo, itemque apertiore ioco Astaphium Truc. 103: *Peregre quoniam advenis*,

EPIGNOMVS

Vocata est opera nunc quidem; tam gratia est.

GELASIMVS

Promitte.

EPIGNOMVS

Certum est.

GELASIMVS

Sic fac, inquam.

EPIGNOMVS

Certa rest.

GELASIMVS

Lubente me hercle facies.

EPIGNOMVS

Idem ego istuc scio.
Quando usus veniet, fiet.

GELASIMVS

Nunc ergo usus est.

EPIGNOMVS

Non edepol possum.

GELASIMVS

Quid gravare? Censeas
Eas; nescio quid vero habeo in mundo.

EPIGNOMVS

I modo;
Alium convivam quaerito tibi in hunc diem.

GELASIMVS

Quin tu promittis?

EPIGNOMVS

Non graver, si possiem.

coenetur, ubi τῷ *coenetur* aeque stolide suffecerunt *coena detur*.

450. *tam*) H. e. tamen. Cf. Men. 296.

451. *Sic fac*) Cf. Most. 1080.

454. MSS. et vett. edd.: — *gravare? censeas. Nescio* etc. Tò *eas* a praecedente simili interceptum puto. Aliis placuit *Censeo eas*.

GELASIMVS

Vnum quidem hercle certum promitto tibi:
Lubens accipiam certo, si promiseris.

EPIGNOMVS

Valeas.

GELASIMVS

Certum*ne* est?

EPIGNOMVS

Certum: coenabo domi.

GELASIMVS

Quandoquidem *operam* tuam ne vis promittere,
Vin' ad te ad coenam veniam?

EPIGNOMVS

Si possit, velim;
Verum hic apud me coenant alieni novem.

GELASIMVS

Haud postulo equidem med in lecto adcumbere.
Scis tu*te*, med esse imi subselli virum.

EPIGNOMVS

At ii oratores sunt popli, summi viri;
Ambracia veniunt huc legati publice.

GELASIMVS

Ergo oratores populi, summates viri,
Adcumbent summi; ego infimatis infimus.

460. Libri vett. metro pessumdato, GE. *Certum est?*

461. *operam*) Hoc iisdem male abest, sed comparet in Iunt. Ald. etc. Vulgo quoque, *non vis*, ex interpretatione, ut opinor.

462. *possit*) Sic Acidalius Divv. in Plaut. pag. 479, recte: cf. Aul. 342. Codd. ingrato homoeoteleuto, *Si possim, velim*, h. e. *Si possim velle, velim*, quod absurdum est. Fefellerunt librarios illa *Non edepol possum, Non graver, si possiem* in superioribus.

464. *med*) Ita MSS., quamquam id negat Taubmannus. Certe sic legendum est. Accipi vult ut servus, non in lecto, sed in subsellio iuxta lectum sedens. Frustra fecerunt — *equidem summo in lecto a.*, — *equid. medio in l. a.* Cf. infra 674 sq. Capt. 401.

465. *imi subselli*) Vidd. annot. praeced. Legitur autem nullo numero: *Scis tu me esse imi subsellii virum. Med* et *Tute* passim reponenda, ubi *Me* et *Tu* sunt in libris. Cf. Amph. prol. 149, Ba. 684 sq.

EPIGNOMVS

Haud aequom est, te inter oratores accipi.

GELASIMVS

Equidem hercle orator sum; sed procedit parum.

EPIGNOMVS

Cras de reliquiis nos volo. Multum vale.

GELASIMVS

Perii hercle vero plane, nihil obnoxie!
Vno Gelasimo minus est, quam dudum fuit.
Certum est mustelae posthac nunquam credere:
Nam incertiorem nullam novi bestiam.
Quaene ipsa decies in die mutat locum,
Eam auspicavi ego in re capitali mea?
Certum est amicos convocare, ut consulam,
Qua lege nunc med — esurire oporteat.

471. *sed procedit parum*) Facete: quia dictis eius non persuadetur Epignomus, ut eum invitet.

472. *volo*) Coenare, ut recte interpretes. Notanda haec ellipsis, quae decet sermonem inter familiares, et de re, cuius saepissime mentionem inter eos fieri consentaneum est.

473. Acidalius Divv. in Plaut. p. 479 sq.: «Paullo, *inquit*, citat aliter Gellius (N. A. VII, 17), ubi de significatione vocis *Obnoxius* disputat, nihil magis ipse nos certi docens, quam illum grammaticus in id consultus. Sed ita citat: GE. *Nunc ego hercle perii plane, non obnoxie.* non peius, et vero paullo ἐμφατικωτέρως. *Obnoxie* hic autem est quasi clementer: ut et *obnoxiose* Epidico (680). — *Obnoxius* proprie, qui ob noxiam aliquam suam alteri concedit, suo iure non utens, animi conscientia fractus. Ad quam originem Plautus allusit Truculento Sc. *Egone tibi* (790 sq.): *Scio equidem, quae nolo, multa mihi audienda obnoxio: Ego me tibi obnoxium esse fateor, culpae compotem.* Hinc ad alia transfertur, et obnoxii dicuntur a similitudine quadam affectus et conditionis etiam, qui alicui aliquid debent, tanquam devincti. Sic Asinariae loco (266): *Adeo ut aetatem ambo ambobus nobis sint obuoxii, Nostro devincti beneficio.* Et hinc Virgiliana ab eodem ibidem laudata. Qui autem tales, lenius scilicet ac lentius agunt plerumque cum iis, quibus obnoxii, nec pro suo iure, cedentes et parcentes ac plane velut secundas agentes. Inde iam istae locutiones omnes, quas facillimum est huc μεταφορικῶς interpretari etc.» Cf. etiam, quae Salmasii hic profert Gronovius.

477 sq. Vulgo omnino male: *Quaene* (vel *Quaene*) *et ipsa decies* (MSS. *deciens*, ut *totiens* etc.) *in die mutat locum. Eam — — mea.* Correxit Acidalius l. l. pag. 479.

480. Lineols v. abest. V. ad Ba. 468.

ANTIPHO. PAMPHILIPPVS. EPIGNOMVS.

ANTIPHO

Ita me dî bene ament measque mihi bene servassint filias, t. t. c. IV, 1.
Vt mihi volupe est, Pamphilippe, quia vos in patriam domum
Redisse ambos bene gesta re video, te et fratrem tuom.

PAMPHILIPPVS

Satis abs te accipiam, nisi videam mihi te amicum esse, Antipho;
Nunc, quia te mi amicum experior esse, credetur tibi.

ANTIPHO

Vocem ego te ad me ad coenam, frater tuos nisi dixisset mihi,
Te apud se coenaturum hodie, cum me ad se ad coenam vocat;
Et mage par fuerat, dare vobis me coenam advenientibus,
Quam promittere med ad illum, nisi nollem advorsarier.
Nunc, me gratiam abs te inire verbis, nil desidero;
Cras apud me eritis, et tu et ille, cum vostris uxoribus.

PAMPHILIPPVS

Et apud me perendie: nam ille heri in hunc iam vocaverat

481. *meas | quê mihi*) Cf. Asin. 159, Cist. 69. Τὸ *meas*- μονοσυλλά-βως efferendum.

487. Vulgo numeris durioribus: *Te apud se coenaturum esse hodie, cum me ad se ad coenam vocat. Te* iam non liquescit. Cf. Amph. 149.

489. Codd. ἀμέτρως: *Quam me ad illum promittere, nisi nollem ei adv. Ei* pronomen de glossa est.

491. *apud* monosyllabum. Cf. infra 510, Amph. prol. 74.

492. sq. Inconcinne libri: *Et apud me perendie. nam ille heri me iam vo-*

Me diem. Sed satin' ego tecum pacificatus sum, Antipho?

ANTIPHO

Quando ita rem gessistis, uti vos vellem amicosque addecet,
Pax commerciumque est mecum: nam hoc tu facito cogites:
Vt quoique homini res paratae, amici sunt; lassae labant?
Itidem amici conlabascunt. Res amicos invenit.

EPIGNOMVS

Iam redeo. Nimia est voluptas, si diu abfueris domo,
Si redieris, si tibi nulla est aegritudo animo obviam.
Nam ita me absente familiarem rem uxor curavit meam,
Omnium exilem atque inanem fecit me aegritudinum.
Sed eccum fratrem Pamphilippum, incedit cum socero suo.

PAMPHILIPPVS

Quid agitur, Epignome?

EPIGNOMVS

Quid tu? Quamdudum a portu venis
Huc?

caverat In hunc diem. sed etc. Possis etiam reponere *Indu hunc diem*, reliquis immutatis: sed elegans verborum transpositio, quae nobis placuit, et lectiora in trita mutare solent scribae. —*Vocaverat*. V. Amph. prol. 81.

494. Itidem ἀμέτρως libri: —*amicos atque addecet*.

495 sq. Vulgo arcessitis ex margine interpretamentis, quae metra perdunt, et depravate: *Pax commerciumque est vobis mecum. nam* etc. *Vt cuique homini res parata est, firmi amici sunt: si res lassa labat, Itidem* etc. Decurt. et edd. vett. *lassae labant*, recte.

498. To *diu* monosyllabum. Conf. supra 491.

499. Libri ex interpretatione, quam versus respuit: *Domum si redieris, si tibi* etc. *Tibi* familiariter additum: cf. Mil. 61.

502. *E* vocalis in *Sed* eliditur, qua de re vid. Amph. prol. 74. Vel habebis versum pro iambico tetram.

503. *agitŭr*) Cf. ibid. 38. Inepte autem libri: *quamdudum in portum venis Huc?* Iam heri ambo fratres in portu fuerant (402), neque est quod rem sibi notam alter ab altero exquirat. Verba *a portu* habuerunt pro similibus horum compendiis τῶν *in portum*.

PAMPHILIPPVS

Longissume.

EPIGNOMVS

Postilla iam iste est tranquillus tibi?

ANTIPHO

Magis quam mare, quo ambo estis vecti.

EPIGNOMVS

Facis, ut alias res soles.

Hodiene exoneramus navem, frater?

PAMPHILIPPVS

Clementer volo.

Nosmet potius nos vicissatim oneremus voluptatibus.
Quam mox cocta est coena? Inpransus ego sum.

EPIGNOMVS

Abi intro ad me, et lava.

PAMPHILIPPVS

Deos salutatum atque uxorem modo intro devortor domum.

EPIGNOMVS

Apud nos, eccillam, festinat cum sorore uxor tua.

PAMPHILIPPVS

Optumum est: iam istoc morae minus erit.

EPIGNOMVS

Iam ego apud te ero.

ANTIPHO

Priusquam abis, praesente ted huic apologum agere unum volo.

505. *Facis, ut alias res soles*) Cf. Amph. 380.

506. *exoneramus*) H. e. exonerabimus. Cf. Cas. 230.

507. Vulgo pravis numeris: *Nosmet potius oneremus viciss. volupt.* MSS. et vett. edd.: *N. p. o. nosmet vic. vol.*

509. *Modo* prius o elidit. Cf. 502.

510. Αμέτρως libri, *eccilla*. Similiter supra 502: *Sed eccum fratrem Pamphilippum, incedit cum socero suo.* Poen. 75: *Sed Adelphasium exit, eccam, atque Anterastylis.* Et sic passim. Quod de absente sic loquitur, vid. Amph. prol. 120.

512. *ted*) Libri itidem ἀμέτρως *te*; nec placent, qui reponunt: *P. a., p. te huic a. me agere u. v.*

EPIGNOMVS

Maxume.

ANTIPHO

Fuit olim, quasi ego sum, senex; ei filiae
Duae erant, quasi nunc meae sunt; eae erant duobus nuptae fratribus,
Quasi nunc meae sunt vobis.

PAMPHILIPPVS

Miror, quo evasurust apologus.

ANTIPHO

Esse minori illi adulescenti fidicina et tibicina;
Peregre advexerat, quasi nunc tu. Sed ille erat coelebs senex,
Quasi ego nunc sum.

PAMPHILIPPVS

Perge porro. Praesens hic quidem apologust.

ANTIPHO

Dein senex ille illi dixit, quoius erat tibicina,
Quasi ego nunc tibi dico.

PAMPHILIPPVS

Ausculto, atque animum advorto sedulo.

ANTIPHO

«Ego tibi meam filiam, bene quicum cubitares, dedi:
»Nunc mihi reddi ego aequom esse abs te, quicum cubitem, censeo.»

PAMPHILIPPVS

Quis istuc dicit? an illic quasi tu?

ANTIPHO

Quasi ego nunc dico tibi. i. t.

516. *Esse*) MSS. corrupte *Aere*; sed *ae* et *e*, *r* et *s*, miscentur, ut de illis quidem literis in vulgus notum est, de his vero monui Men. 590. De forma loquendi cf. Ba. 32, Cist. 383. Vett. edd.: — *apologus*. AN. *Minori illi* (vel *ille*) *adolescenti* etc.

517. Tò *Sed* liquescit. Cf. 502, infra 553.

«Imo duas dabo, (inquit ille adulescens) una si parum est; t. t. c.
»Et si duarum poenitebit, (inquit) addentur duae.»

PAMPHILIPPVS

Quis istuc, quaeso? an ille quasi ego?

ANTIPHO

Is ipse quasi tu. Senex i.t.
Ille, quasi ego: «Si vis (inquit) quatuor sane dato, t. t. c.
»Dum quidem hercle, quod edant, addas: meum ne contruncent cibum.»

PAMPHILIPPVS

Videlicet parcum fuisse illunc senem, qui dixerit:
Quoniam ille illi pollicetur, qui im cibum poposcerit.

ANTIPHO

Videlicet nequam fuisse illum adulescentem, qui eloco,
Vbi illic poscit, denegavit, se dare granum tritici.
Quin hercle aequom postulabat ille senex, quandoquidem
Filiae ille dederat dotem, accipere pro tibicina.

PAMPHILIPPVS

Hercle illic quidem certo adulescens docte vorsutus fuit,
Qui seni illi concubinam dare dotatam noluit.

ANTIPHO

Senex quidem voluit, si posset, indipisci de cibo; i. t.

526. Vulgo: — *quasi tu; tum senex* etc. Sed vocula *tum* abest manu scriptis et editionibus velt. — *quăsi tu.* Cf. Capt. 956.

528. Soloece libri: *Dum equidem hercle, quod edant, addas* etc. Dudum correxerat Lambinus. Cf. Men. 451.

529. Eleganter *Videlicet* infinitivo iungitur, sicut *Scilicet* et *Fortasse*, de quibus monui Merc. 771, Pseud. 1180. Cf. 531.

530. *qui im*) Libri durissima contractione, *qui eum*. Cf. Mil. 1409.

531. Mire MSS. *Videlicet non fuisse illum nequam ad.* etc. Gronovio in mentem venit, *Videlicet imo fuisse.*

533. Vulgo: *Hercle quia aequom post.* etc., loquendi forma prorsus insolita. Emendavit Acidalius Divv. in Plaut. pag. 483.

534. *ille*) Vulgo *illae*, quasi alteri filiae dotem dedisset, alteri non dedisset, senex; quod ineptum est.

535. Libri minus probo numeró, *Hercle ille quidem* etc. Tò *quidem* pro monosyllabo. Cf. supra 491.

Quia nequit, qua lege licuit, velle dixit fieri.
« Fiat, (ille inquit adulescens). — Facis benigne (inquit senex).
» Habeon' rem pactam? (inquit). — Faciam ita, (inquit) ut fieri voles. »
Sed ego ibo intro et gratulabor vostrum adventum filiis;
Post lavatum ibo in pyelum (ibi fovebo senectutem meam);
Post, ubi lavero, otiosus vos opperiar adcubans. —

PAMPHILIPPVS

Graphicum mortalem Antiphonem! ut apologum fecit! quam fabre!
Etiam nunc scelestus sese ducit pro adulescentulo!
Dabitur homini amica, noctu quae in lecto occentet senem:
Namque edepol aliud quidem illi quid amica opus sit, nescio.
Sed quid agit parasitus noster Gelasimus? etiam valet?

EPIGNOMVS

Vidi edepol hominem haud perdudum.

PAMPHILIPPVS

Quid agit?

EPIGNOMVS

Quod famelicus.

538. Hic versiculus rursus troch. tetram. cat.

539. *Facis benigne*) Similia sunt *Bene facis*, *Lepide facis*, de quibus vidd. Capt. 776, Mil. 1145.

542. Codd. ἀμέτρως et omnino male: *Postea ibo lavatum in Pilum: ibi fovebo s. m.* Recte Lambinus *pyelum* pro *Pilum*. Pollux X, 16: « Πύελος vas amplum, in quo veteres lavabant. »

545. Codd. inepte: *Vt iam nunc scelestus esse ducit p. a.* V. C. *it iam*, Decurt. et vett. edd. *id iam*. Legendum *Etiam*. Cf. Capt. 840. *Sese* pro *esse* dedit Dousa Centur. 528. Acidalii *Vt etiam nunc* etc. ἄμετρον est.

546. *occentet*) ut quae sit tibicina. Bene sic Pistoris. Vulgo *accendet*, quod verbi quid sibi hic velit, nescio cum aliis.

PAMPHILIPPVS

Quin vocavisti hominem ad coenam?

EPIGNOMVS

Adveniens ne quid perderem.

Atque eccum tibi lupum in sermone: praesens esuriens *adest. i. t.

PAMPHILIPPVS

Ludificemur hominem.

EPIGNOMVS

Capti consilî memorem mones. t. t. c.

GELASIMVS. PAMPHILIPPVS. EPIGNOMVS.

GELASIMVS

Sed (id, quod occepi narrare vobis) quom hic non adfui, t. t. c. IV, 2.
Cum amicis deliberavi iam et cum cognatis meis:
Ita mi auctores fuere, ut egomet me hodie iugularem fame.
Sed videon' ego Pamphilippum cum fratre Epignomo? Atque is est.
Adgrediar hominem. Sperate Pamphilippe, o spes mea,
O mea vita, o mea voluptas, salve! Salvom gaudeo
Peregre te in patriam redisse salvo.

PAMPHILIPPVS

Salve, Gelasime.

GELASIMVS

Valuistin' bene?

553. Libri soloece: *Sed ita quod occoepi* etc. *Id, quod occoepi* etc., sicut alibi *Ita, ut occoepi* etc. Vid. Curc. 43. Non êst, quod reponamus *Est ita, ut occ.*, vel *St. ita ut occ.* — Tò *Sed* liquescit. Cf. 517.

555. *Cŭm*) Vid. Amph. 149.

PAMPHILIPPVS

Sustentavi sedulo.

GELASIMVS

Edepol gaudeo.
Edepol nae egomet modium mihi nunc mille esse argenti velim!

EPIGNOMVS

Quid eo tibi opust?

GELASIMVS

Hunc ad coenam hercle ut vocem, te non vocem.

EPIGNOMVS

Advorsum te fabulare illuc quidem.

GELASIMVS

Ambos ut vocem.

EPIGNOMVS

Edepol te vocem lubenter, si superfiat locus.

GELASIMVS

Quin tum stans obstrusero aliquid strenue.

EPIGNOMVS

Imo unum hoc potest.

GELASIMVS

Quid?

EPIGNOMVS

Vbi convivae abierint, tum venias....

GELASIMVS

Vae aetati tuae!

EPIGNOMVS

Vna lautum, non ad coenam, dico.

GELASIMVS

Dî te perduint!
Quid ais, Pamphilippe?

565. Vulgo: *Quin tu. stans obstrusero* etc. Quae lectio quid sibi velit, scio cum ignarissimis. Saepius confusa *tû* (h. e. *tum*) et *tu*. Vid. Cas. 207.

PAMPHILIPPVS

Ad coenam hercle alio promisi foras.

GELASIMVS

Quid? foras?

PAMPHILIPPVS

Foras hercle vero.

GELASIMVS

Qui, malum, tibi lasso lubet
Foris coenare?

PAMPHILIPPVS

Vtrum tu censes?

GELASIMVS

Iube domi coenam coqui,
Atque ad illunc renuntiari.

PAMPHILIPPVS

Solus coenabo domi?

GELASIMVS

Non enim solus, me vocato.

PAMPHILIPPVS

At ille ne suscenseat,
Mea qui causa sumtum fecit.

GELASIMVS

Facile excusari potest.
Mihi modo ausculta: iube domi coenam coqui.

EPIGNOMVS

Non me quidem
Faciet auctore, hodie ut illum decipiat.

GELASIMVS

Non tu hinc abis?

569 sq. *Foras hercle v.*) O vocales in *Foras* et *Foris* eliduntur, sicut et τὸ *a* in *malum*. Cf. Amph. prol. 74.

570. *Iubĕ*) Vid. Asin. 731. Cf. infra 603.

575. *Non tu hinc abis?* Vidd. similes loquendi formae Mil. 1097.

Nisi me non perspicere censes, quid agas. Cave, sis, tu tibi:
Nam illic homo tuam haereditatem inhiat, quasi esuriens lupus.
Non tu scis, quamde ecflictentur homines noctu hic in via?

PAMPHILIPPVS

Tanto pluris, qui defendant, ire advorsum iussero.

GELASIMVS

Non i! non i!

EPIGNOMVS

Quid tanto opere suades, ne bitat?

GELASIMVS

Iube
Domi mihi tibi tuaeque uxori celeriter coenam coqui.
Si hercle faxis, non, opinor, dices, deceptum fore.

PAMPHILIPPVS

Per hanc tibi coenam incoenato, Gelasime, esse hodie licet. i. t.

GELASIMVS

Ibisne ad coenam foras?

PAMPHILIPPVS

Apud fratrem coeno in proxumo. t. t. c.

GELASIMVS

Certumne est?

578. *quamde*) Codd. ἀμέτρως, *quam*. Cf. Amph. prol. 69.

580. Vulgo: Ep. *Non it, non it: quia tanto opere suades ne ebitat* etc. Quid hoc? ut respondere pro fratre praefestinet Epignomus, eumque exiturum (domo) neget, cui certum est foris coenare; et hoc suasu parasiti, quem uterque contemnit? Nugae. Legendum: Ge. *Non i! non i!* Epi. *Quid tanto opere suades, ne bitat?* sententia aperta et aptissima, mutationibus facillimis et fere nullis. Literas *d* et *a* quam misceri proclive sit, ostendi ad Cist. argum. 7, unde factum, ut *quia* pro *quid* exararetur. *Bitat* iam Camerarius reposuit. Libri vett. *ne evitat*, e litera male geminata, vel *ne vetat*, de quibus scripturis cf. Men. 736, Mil. 313.

583. *Per*) Cf. Epid. 315, 329.

584. *Apud* monosyllabum. Cf. supra 569 sq.

PAMPHILIPPVS

Certum.

GELASIMVS

Edepol te hodie lapide percussum velim!

PAMPHILIPPVS

Non metuo: per hortum transeo; non prodibo in publicum.

EPIGNOMVS

Quid agis, Gelasime?

GELASIMVS

Oratores tu accipis: habeas tibi.

EPIGNOMVS

Tua pol refert enim.

GELASIMVS

Si quidem mea refert, opera utere;
Posce.

EPIGNOMVS

Edepol tibi, opinor, locum etiam uni conspicor, ubi
Adcubes....

PAMPHILIPPVS

Sane faciundum censeo.

GELASIMVS

O lux oppidi!

EPIGNOMVS

Si arte poteris adcubare.

GELASIMVS

Vel inter cuneos ferreos.
Tantulum loci, ubi catellus cubet, id mihi sat est loci.

EPIGNOMVS

Exorabo aliquo modo: veni.

588. *Tuā — rēfert — meā.* Conf. Merc. 444. Verba *enim* et *quidem* itidem pro monosyllabis.

589. *conspicōr*) Vid. Amph. prol. 38. Libri fere ἀμέτρως: *Posce.* Ep. *edepol tibi, opinor, etiam uni locum conspicor, Vbi accubes.* Sed recte haec descripta in Iunt. et Ald.

592. *Tantulum*) Codd. pravo numero, *Tāntillūm.*

GELASIMVS

Huccine?

EPIGNOMVS

Imo in carcerem:
Nam hic quidem meliorem Genium tuom non facies.
— Eamus, tu.

PAMPHILIPPVS

Deos salutabo modo; post ad te continuo transeo.

GELASIMVS

Quid igitur?

EPIGNOMVS

Dixi equidem, in carcerem ires.

GELASIMVS

Quin *si* iusseris,
Eo quoque ibo.

EPIGNOMVS

Dî immortales! hic quidem in summam crucem
Coena aut prandio perduci potis.

GELASIMVS

Ita ingenium est meum:
Quicumvis depugno multo facilius quam cum fame.

EPIGNOMVS

Novi ego: ista apud me satis spectata est mihi iam tua facilitas:

595. Legitur corrupto metro: *D. s. m., postea ad te c. t. — transeo.* Cf. Cas. 230.

596. *si*) Recte hoc ex Iuntina arcessiverunt Camerarius, Pareus, alii; quod verbum dum omittit Taubmannus, versum ruere non intelligit, ut securus est harum rerum.

598. *potis*) Minus ἐμμέτρως libri *potest.*

600. Vulgo: PA. *Non ergo is tu? apud | me satis specta | ta est mihi iam tua | felicitas.* Vel metrum indicio esse poterat viris doctis de mala fide vocis *felicitas*, ut quae vox quartam dipodiam efficiat versus troch. tetram. catal., quo loco non nisi amphimacer eique compares pedes metrici, proceleusmaticus vel paeon quartus, usurpari possunt, quum verbum *felicitas* epitrito constet tertio. Deinde MSS.: *Non ego isti apud te* (vel *apute*, ut V. C.) *satis* etc. Vide, an recte coniecerim, legendum

Dum parasitus mi atque fratri fuisti, rem confregimus.
Nunc ego nolo mihi ted e Gelasimo Catagelasimum.

GELASIMVS

Iamne abis tu? — Gelasime, vide, quid es capturus consili! —
Egone? — Tu nae. — Mihine? — Tibi nae. Vides, ut annona est gravis. i. t. 604
Vides, benignitates hominum ut periere et prothymiae,
Vides, ridiculos nihili fieri atque ipsos parasitarier. —
Nunquam edepol me vivom quisquam in crastinum inspiciet diem: t. t. c.
Nam mihi iam intus potione vincea onerabo gulam,
Neque ego hoc conmittam, ut homines me mortuom dicant fame.

esse: EPI. *Novi ego: ista apud me satis spectata est mihi iam tua facilitas.* Acidalius Divv. in Plaut. pag. 486, reponere suadet vel *Novi ego ista apud me: satis* etc.; vel *Novi ego ista: apud me* etc.; vel denique: *Novi ego: ista apud me* etc., quae quidem ratio verissima. Sed corruptionem τοῦ *felicitas* ne hic quidem, criticorum Plauti omnium sagacissimus, est odoratus, itaque locum ille sanavit, ego persanavi. Quia enim dixerat parasitus, quocumvis se pugnare *facilius*, quam cum fame, subiratus adolescens: «Novi, inquit (de qua formula cf. Aul. 196); ista tua *facilitas* mihi iam satis apud me spectata est; scio, quam facile, h. e. quam difficile (nam *εἰρωνεία* haec) satiari possis, ne praedices: nam tecum rem dilapidavimus, ego et frater meus.

602. Ἀμέτρως libri: *Nunc ego nolo e Gelasimo mihi te Catag.*

603. *Iamne abis tu?* Inepte libri, *Iamne abisti?* nam quid est, quod hoc quaerat parasitus, quod optime per se ipse scire potest? Vid. ad Poen. 547. — *Gelasime.* Proceleusmaticus. Cf. Amph. 356. — *vidĕ.* Cf. supra 570.

604. Ineptissime libri cumulatis interrogationibus: *Egona? tune? mihine? tibine? vides* etc. Interpunctionis fere arbitrium est editorum, ut quae aut nulla sit, aut ea, quae sit nullius instar, in libris veteribus. — Formula *Tu nae* saepissime corrupta. Vid. ad Capt. 790. Lepidum autem hoc colloquium tanquam animae cum corpore parasiti. — Τὸ *Vides* pro monosyllabo. Cf. supra 569 sq.

606. *ipsos*) dominos. Cf. Aul. 308, nos ad Terentii Hec. 272.

607. *inspiciet*) Ita V. C.; caeteri libri ἀμέτρως, certe κακομέτρως, *prospiciet.*

STICHVS

More hoc fit, atque stulte mea sententia, i. s. V, 1. 610
Si quem hominem exspectant, eum solent provisere,
Qui hercle illa causa nihilo veniet ocius.
Idem ego nunc facio, qui proviso Sagarinum,
Qui nihilo veniet ocius tam hac gratia.
Iam hercle ego decumbam solus, si ille huc non venit.
Cadum modo hinc a me huc cum vino transferam; 616
Postilla adcumbam. Quasi nix, tabescit dies. —

SAGARINVS. STICHVS.

SAGARINVS

Salvete, Athenae, quae nutrices Graeciae! i. s. V, 2.
Herilis terra patria, te video lubens!

612. Simili vitio hic versus laborat in vulgatis, ubi sic legitur: *Qui hercle illa causa nihil ocius venit*; neque omnino quidem placet Acidalius, reponens Divv. in Plaut. pag. 487: *Qui hercle illa causa nihilo citius advenit*. Aptior fortasse modus potentialis *veniat*, de quo vid. Aul. 42.

614. Hic quoque ἀμέτρως libri: *Qui nihil ocius venit tamen hac gratia*. In veteri cod. factum olim, teste Taubmanno: *Q. nihilo citius v. t. h. g.*, quod expressit Camerarius.

617. Minus apte edd. et metro asperrimo: *Postea accumbam. quasi senex tabescit dies*. MSS. et vett. edd. *P. a. qua senex t. d.*, h. e. *P. a.*, *quasi nix tab. d.* Lucretius VI, 735 sqq: *Forsit et Aethiopum penitus de montibus altis Crescat, ubi in campos albas descendere ninguis Tabificis subigit radiis Sol omnia lustrans.* et ibidem 962 sqq.: *Principio terram sol excoquit et facit are. At glaciem dissolvit et altis montibus alte Exstructas ninguis radiis tabescere cogit.* Similiter autem Noster Merc. 200 sq.: CHAR. *Edepol cor miserum meum, Quod guttatim contabescit, quasi in aquam indideris salem.* Vtendum die dicit servulus sibi donato propterea, quia tam cito transeat, quam nix tabescat (in Graecia et Italia), qualibus sententiis abundant poëtae. Insulsum istud *senex* a Grutero est invectum. Quod superest, *Quase* pro *Quasi* scripsisse veteres, auctorem habemus Quintilianum; quamquam et forte factum esse potest, ut *e* pro *i* perscriberetur, sicut *nex* pro *nix*, de qua literarum commutatione monui Mil. 313.

Sed amica mea et conserva quid agat Stephanium,
Cura est; ut valeat. Nam Sticho mandaveram,
Salutem ut nuntiaret ei, atque ut diceret,
Me hodie venturum, ut coenam coqueret temperi.
Sed Stichus est hic quidem.

STICHVS

Fecisti, here, facetias,
Cum hoc donavisti dono tuom servom Stichum.
Proh dî inmortales! quot ego voluptates fero,
Quot risiones, quot iocos, quot savia,
Saltationes, blanditias, prothymias!

SAGARINVS

Stiche, quid fit?

STICHVS

Hem! — euge, Sagarine lepidissume!
Fero convivam Dionysum mihique et tibi:
Namque edepol coena dicta est; locus liber datust
Mihi et tibi apud vos: nam apud nos est convivium;
Ibi voster coenat cum uxore adeo et Antipho;
Ibidem herus est noster. Hoc mihi dono datum est.

SAGARINVS

Quis summanavit aurum?

STICHVS

Quid id ad te attinet?
Proin' tu lavare propera.

629. Codd. nullo numero: SA. *Stiche.* STI. *hem.* SA. *quid fit?* STI. *euge*, *Sag. lep.*

632. *apud nos*) Tò *apud* monosyllabum. Cf. supra 569 sq.

635. Ineptum *Quis somniavit aurum?* (nam hoc praeferunt libri) ineptius explicat Turnebus Adversar. XX, 14: quis furatus est aurum? nam somniatorem nihil aliud esse quam dormitatorem; dormitatorem autem dici furem nocturnum Trin. 827 et 949. Facile obtemperavi Meursio, Exercitatt. critt. I, pag. 234, reponenti: *Quis summanavit aurum?* sub qua voce eadem, quam Turnebus voluit, subiicienda est sententia. Curc. 411 sq.: — — *Qui, Summanus, fac scium.* CVR. *Quia vestimenta, ubi obdormivit ebrius, Summano: ob eam*

SAGARINVS

Lautus sum.

STICHVS

Optume:
Sequere ergo med hac intro.

SAGARINVS

Ego vero sequor.

STICHVS

Volo eluamus hodie. Peregrina omnia
Relinque: Athenas nunc colamus. Sequere me.

SAGARINVS

Sequor, et domum redeunti principium placet:
Bona scaeva strenaque obviam occessit mihi.

STEPHANIVM

Mirum videri nemini vostrum volo, spectatores, i. t. c. V, 3.
Quid ego hinc, quae illic habito, exeam: faciam vos certiores.
Domo dudum huc arcessita sum: quoniam nuntiatum est,
Istarum venturos viros: ibi festinamus omnes,
Lectis sternendis studuimus, munditiisque adparandis.
Inter illud tam negotium meis curavi amicis,

rem me omnes Summanum vocant.

637. Libri versu imperfecto et καχομέτρῳ: *Sequere ergo hac me intro.* SA. *ego vero sequor.*

640. Vulgo, *redeundi.* Sed bene Acidalius Divv. in Plaut. pag. 488: « Emendo, inquit, *redeunti.* Iam enim redibat, imo redierat: non redire incipiebat. Adveniendi principium placet, quia tam bonum auspicium fecerat Stichus; id quod statim ultimo versu declaratur: *Bona scaeva strenaque obviam occessit mihi.* »

647. Vox *inter* τὸ *e* elidit. Cf. Amphit. prol. 74. — *tam.* Vulgo *tamen*, quod minus ἔμμετρον. Cf. Ba. 1135 sqq.

Sticho et conservo Sagarino meo, coena cocta ut esset.
Stichus obsonatust; ceterum ego curando id adlegavi.
Nunc ibo hinc, et amicos meos curabo hic advenientis.

SAGARINVS. STICHVS.

SAGARINVS

Agite, ite foras! a. V, 4.
Ferte pompam! Cado te praeficio, Stiche. c. t.
Omnimodis tentare certum est nostrum hodie convivium. t. t. c.

STICHVS

Ita me dî ament, lepide accipimur, quom hoc recipimur in loco.
Quisquis praetereat, comissatum volo vocari.

SAGARINVS

Convenit, i. t.
Dum quidem hercle quisque veniat cum vino suo: nam hinc quidem hodie t. t.
Pollucturae praeter nos iactura dabitur nemini. t. t. c.

651. Clausula, qualis etiam infra 663.

653. *Omnimodis*) Libri interpretatione, quam aegra fert metrum, *Omnibus modis.* Cf. Ba. 350. Legitur quoque *temperare*, sed in V. C. et editionibus antiquissimis *temptare*, in Decurtato *tempere*, quod eodem redit, in Iunt. etc. *tentare*, recte: h. e. experiri.

654. *dî*) Cf. Amph. 149. Ἀμέτρως autem libri et minus recte: *Ita me di ament, lepide accipiemur* (MSS. et vett. edd. *accipiamur*), *cum hoc recipiamur in loco.* Et haec Stichus dicit, ut qui accipiatur a Sagarino, quum vulgo omnia usque ad verbum *Convenit* versu 655 huic male tribuantur.

657. Vulgo: — — *num hinc quidem Hodie polluctura, praeter nos, iactura dabitur nemini.* quae intelligi non possunt. Gronovius: « *Pollucture* nihil est aliud quam epulum vel convivium. Quia enim qui decimam pollucerent Herculi, coenam popularem dabant, ideo in Rudente extrema *polluct nihil est* dicit, pro eo quod est: nihil apparati ad coenam; et hic *pollucture* convivium. Iacturae autem est, ubi significant largitiones et liberalitates in publicum gratiam plebis promerendi ergo: quo in genere omnia erant proprie dicta *pollucta*:

Nosmet inter nos ministremus monotrope. Hoc convivium est
Pro opibus nostris satis commodule nucibus, fabulis, ficulis,
Olea in tryblio, lupillis; conminuto crustulo.
Sat est! bas. i.
Servo homini modeste melius facere sumtum quam ampliter. t. t. c.
Suom quemque decet. a.
Quibus divitiae domi sunt, scaphio et cantharis bibunt batiacis; t. t.

dei Herculis nomen praetexebant, caeterum homines colebant. De his iacturis vide IV de pecun. vet. cap. 4. » Hactenus recte vir doctissimus; sed fallitur, quum addit: « Sic igitur *iacturam* dixit pro sua cuiusque portione de illo, quod in commune conferebatur ac praebebatur. Iam intelligis rem plane, non obnoxie: *Hac* (nam sic reponendum censet) *quidem hodie polluctura praeter nos iactura dabitur nemini*, id est: Hac coena vel epulo praeter nos pars dabitur nemini. » Nullo enim modo sic accipi potest vox *iactura*, neque opus rescribi *hac* pro *hinc*; sed videtur legendum esse minima mutatione: *nam hinc quidem hodie pollucturae praeter nos iactura d. n.*, h. e. a nobis (*hinc*) hodie nemini praeter nos concedetur seu permittetur (*dabitur*) iactura (h. e. iacturam facere) pollucturae.

658. *monotrope*) Sic reposui, h. e. μονοτρόπως, simpliciter, sumtu simplici, quales in sequentibus describitur, quod malim; vel modo solitario, quia solus cum solo Sticho et ancilla epulaturus erat Sagarinus. Alienum et insitatum *monotrophe*, quod in libris exstat, nec piscent, qui corrigunt *monostrophe*, allegoria a more scenico in orbem euntium cantionum. Perperam scriptum *monostrophe* pro *monotrope*, sicut vulgo *trophaeum* pro *tropaeum*. — Verbum *ministremus* prius i elidit. Cf. Amphit. prol. 74.

661. Clausula. Cf. Ba. 953.

663. Vid. supra 651.

664. *O* litera in *domi* elidenda. Cf. 647. — *batiacis*. Vulgo *batiolis*; sed MSS. et vett. edd. *batiochus* vel *batiohis*, unde istud nobis ortum. Turnebus Adverss. XVI, 11: « Nomina, *inquit*, poculorum graeca sunt in hac fabula, *scaphium*, *cantharus*, *batiola*; sed hoc postremum sic appellatum a Nonio Athenaeus lib. II (pag. 484) *batiacam* vocat et *batiacium*; affert enim e Diphilo: Πρίστις, τραγέλαφος, βατιάκη, λαβρώνιον. (Libri vitiato metro: Τραγέλαφος, πρίστις, β., λ. Λαβρώνιον olim vulgato λαβρώνιος iam alii suffecere. Bot.) et mox subiicit: Δίδυμος δὲ ὅμοιον εἶναι φησιν αὐτὸ (minus recte Turnebus αὐτῷ. Bot.) βομβυλίῳ ἢ βατιακίῳ. et libentius assentiar Athenaeo quam Nonio, praesertim quum quaedam etiam Plauti edd. (velut haut. Bot.) *batiocis* hodie exhibeant. »

At nos nostro Samiolo poterio tam vivimus, t. t. c.
Nos tamen ecficimus pro opibus nostra moenia. i. s.
Amicae uter utrubi adcumbamus?

STICHVS

Abi tu sane superior. i. t.
Atque adeo (ut tu scire possis, factum) ego tecum hoc dívido: t. t. c.
Vide, utram tibi lubet etiamnum capere, cape provinciam.

SAGARINVS

Quid istuc est provinciae?

STICHVS

Vtrum Fontinali, an Libero, i. t.
Imperium te inhibere mavis?

SAGARINVS

Nimio liquido Libero. t. t. c.
Sed amica mea et tua dum comit, dumque sese exornat, nos volo i. t.
Tam ludere inter nos. Strategum te facio huic convivio.

STICHVS

Nimium lepide in mentem venit. Potius in subsellio t. t. c.
Cynice accipimur, quamde in lectis?

SAGARINVS

Imo enim hic mage dulciust.

665. *tam*) Minus apte ad metrum *tamen*. Vid. ad Ba. 1135 sqq. Conf. 673.

666. Clausula. Cf. Epid. 197 sq.

668. Perperam interpungitur: *Atque adeo ut tu scire possis, factum ego tecum divido.*

669 sq. *provinciam. provinciae*) Cf. Pseud. 144, 154.

672. Codd. metro nullo: *Sed amica mea et tua dum comit, dumque se exornat, nos volo* etc. Tò *comit* pro monosyllabo. Cf. supra 664.

673. *Tam*) Vulgo *tamen*. Cf. 665.

674. *in subsellio*) Vt servi et interdum Cynici. Cf. supra 464.

675. Vulgo: *Cynice accipiemur, quam in lectis* etc. Sed MSS. *accipimur*, ut supra quoque 654 reponendum vidi. Quod in iisdem et editionibus vett. legitur *lectucis*, depravate scriptum pro *lecteis*. De forma

Sed interim, stratege noster, cur hic cessat cantharus? i. t.
Vide, quot cyathos bibimus.

STICHVS

Tot, quod digiti sunt tibi in manu. t. t. c.

SAGARINVS

Cantio est: ἢ πέντε πίν', ἢ τρὶς πίν', εἰ μη τέτταρα:
Tibi propino decuma. Fontem tibi tute inde, si sapis.

Quamde cf. Amph. prol. 69. — *mage dulcius*. Cf. Mil. 609.

678. Edd. inepte et in ordinem recepto glossemate ἀμέτρῳ: *Cantio est Graeca*: ἢ π. π., ἢ τ. π., ἢ μὴ τέτταρα. Quum olim graeca latinis literis scriberentur in codicibus, nescio quis ad vocem *Cantio* adscripsit *graeca*, ne pro latinis aut barbaris perperam haec haberentur. Vitio autem iotaeismi factum puto, ut ἢ μὴ pro εἰ μὴ exararent. Certe sic optimam habemus hanc sententiam: *Vel quinque* (pocula) *bibe*, *vel tria*, *si quidem* (vel *quandoquidem*) *non quatuor*, τοῖς εἰ μὴ acceptis pro ὅτι μὴ, de quo usu harum particularum vid. Vigerus de Idiotism. graec. VIII, 6, 8. Fugiebant numeros pares in bibendo. Plinius H. N. XXVIII, 6: « Numerum quoque quaternarium prodidit Demetrius condito volumine, et quare quaterni cyathi sextariive non essent potandi. » Plura in hanc rem videbis apud interpretes ad h. l., et conferes, si vacabit, Erasmi Adagg. II, 3, 1. Minime autem male Turnebus l. l. supra ad 664 reponendum censet ex Athenaeo ἢ πίνε τρία, quo admisso habebimus iambum senarium, Comicorum licentia anapaestum quarta sede usurpantem pro pede legitimo. Il πέντε πίν', ἢ πίνε τρί', εἰ μὴ τέτταρα. Quia tamen versus veterum Latinorum longis syllabis scatent, et eorum iambici acatal. non nisi ultimo loco excludant spondeum, fieri quoque potuit, ut ista verba transponerentur a poëta nostro eo consilio, ut sub ictu collocaretur vox gravior.

679. Vulgo: SA. *Tibi propino decumà fonte. tibi tute inde, si sapis*, in quibus vel explicandis vel emendandis ne ipsi quidem sibi satisfaciunt interpretes, nisi quod posteriorum sensum perspexit Acidalius Divinatt. in Plaut. pag. 489, ubi corrigere studet: — *a fonte tibi tute inde*, *si sapis*. Caeterum neque sic haec legenda, neque rescribendum, ut quidem placet viro docto: *Tibi propinod eccum: a fonte* etc. Legendum: *Tibi propino decuma. Fontem tibi tute inde, si sapis*. Fontinali provinciae praefectus erat Stichus. Recte igitur alter: *Ego tibi vinum propino; fontem* (h. e. *aquam*) *tute tibi inde*. Et *decuma* se propinare dicit, h. e. *decumana* (quod interpretandi causa adscripsere, unde V. C. *decum ama*), quae eadem magnis, magnum poculum, sicut passim haec verba usurpantur. Hinc infra Stichus 691: *Nolo ego nos pro summo bibere*.

Bene vos! bene nos! bene te! bene me! bene nostram etiam Stephanium!

STICHVS

Bibe, si bibis.

SAGARINVS

Non mora erit apud med.

STICHVS

Edepol convivî sat est;
Modo nostra huc amica accedat. Id abest; aliud nil abest.

SAGARINVS

Lepide hoc actum est. Tibi propino cantharum. Vinum tu habes;
Nimis vellem aliquid pulpamenti.

STICHVS

Si horum, quae adsunt, poenitet,
Nihil est. Tene aquam.

SAGARINVS

Melius dicis. Nil moror cupedia.
Bibe, tibicen! age, si quid agis! bibendum hercle hoc est! ne nega! as. ex t. d. et i. d.
Quid hoc fastidis, quod faciundum vides tibi esse? quin bibis?

680. *Bene vos*, *bene nos* etc. I. Lipsius Antiq. Lect. III, pag. 384, edit. Vesal. « Ita, *inquit*, loquebantur concise pro eo, quod esset *Bene nos vivere precor*, *bene valere.* » Cf. etiam Turnebi Advers. l. l. supra ad 664.

681. *Bibe, si bibis*) Similis loquendi forma illi *Age*, *si quid agis*, de quo cf. Mil. 215, infra 686. — *med.* Ἀμέτρως libri, *me.* Vid. ad Amph. prol. 119.

683. *Vinum*) Sic Pareus, tanquam ex manu scriptis; item vett. edd., quod praestat vulgari, sublestae fidei, lectioni *vini.*

685. *Melius dicis*) Vid. ad Aul. 289.

686 sqq. Vid. de hoc metro Rud. 114.

687. Vulgo sententia minus concinna: *Quid hic fastidis? quod faciundum vides esse tibi, quin bibis?* Sequor Camerarium. Verbum *Quid* eliditur metri causa. Cf. supra 647.

Age, si quid agis! accipe, inquam! non hoc inpendet publicum.
Haud tuom istuc est, vereri ted. Eripe ore tibias!

STICHVS

Vbi illic biberit, vel servato meum modum, vel tu dato: t. t. c.
Nolo ego nos pro summo bibere: nulli re erimus postea.
Namque edepol quamvis desubito vel cadus vorti potest.

SAGARINVS

Quid igitur? Quamquam gravatus fuisti, non nocuit tamen.
Age, tibicen, quom bibisti, refer ad labia tibias!
Suffla celeriter tibi buccas, quasi proserpens bestia!
Agedum, Stiche: uter demutassit, poculo multabitur.

688. Recte interpretatur Gronovius: « *Non hoc*, quod sumti facimus, *impendet*, erogabit, *publicum*: non respublica gravabitur hac impensa: non aerario aut rebus populi decedet hic sumtus, ut sine metu peculatus capere possis. »

689. *Haud tuom istuc est* etc. Similiter Trin. 102: CAL. *Quid feci?* ME. *Quod homo nequam.* CAL. *Non istuc meum est.* Vid. etiam nos ad Terentii Andr. 891. Bene item Gronovius: « *Haud tuum istuc est te vereri*; non decet neque personam neque ordinem tuum, qui tibicen es, genus merobibum et multibibum, verecundari ad sumenda pocula. » Minus autem ἐμμέτρως libri et ex interpretatione, ut opinor, *Eripe ex ore tibias.*

690. *Vbi*, *u* vocalem elidit. Conf. Amph. prol. 74.

691. Recte Turnebus Adversarr. IX, 21: « H. e. Nolo immani nos poculo et oppleto, quantumque quis ducere potest, bibere: ut facere solent interdum, qui ita provocant et poscunt, quasi ultimum sint poturi, neque postea cadum aperturi vinumque hausturi, sed postrema invitatione usuri: sic enim plerumque fit, ut subito exhauriatur totus vini cadus. » — *nulli re erimus postea.* Vulgo minus apte et ἀμέτρως, *nulli relerimus* (MSS. *rel erimus*) *p.* Optime Gruterus: *nulli rei erimus p.*, id est: fiemus ad alia omnia inutiles; quod commentum merito suo receptum est in ordinem a Pareo.

692. Libri, *quando bibisti.* Sed produci solet apud veteres syllaba posterior τοῦ *quando.* Fefellisse videtur compendium: cf. Men. 879.

696. *uter demutassit*) Vter non bibere perrexerit, ut coepimus. Inde mox Sagarinus: *Si peccassis: multam* (poculum vini) *hic retinebo eloco*; quia vinum homo infundebat. Non placet Sagarino moderate bibere; nec Stichus amplius adversatur.

STICHVS

Bonum ius dicis. Inpetrare oportet, qui aequom postulat. i. t.

SAGARINVS

Age ergo, observa! Si peccassis, multam hic retinebo eloco.

STICHVS

Optumum atque aequissumum oras. Hem tibi hoc primum omnium! t. ṭ. c.
Haec facetia est, amare inter se rivalis duos,
Vno cantharo potare et unum scortum ducere.
Hoc memorabile est: ego tu sum, tu es ego; unanimi sumus;
Vnam amicam amamus ambo, mecum ubi est, tecum est tamen;
Tecum ubi autem est, mecum ibidem est; neutri neuter invidet.

SAGARINVS

Ohe, iam satis est: nolo obcaedas. Catuli ut ludunt, nunc volo.
Vin' amicam huc evocemus? Ea saltabit.

STICHVS

Censeo.

SAGARINVS

Mea suavis, amoena, amabilis, ad tuos amores, Stephanium, i. t.
Foras egredere! satis mihi pulcra es.

697. *qui aequom postulat*) Recte hoc repositum ex MSS., quum vulgo, Angelium secuti, exhibeant, *quia aequum postulas.*

704. Inepte libri et ἀμέτρως: *Tecum ubi autem est, mecum ibi autem est: neuter utri invidet.* Camerarius: — *neuter alteri inv.*

705. Itidem ἀμέτρως legitur: *Ohe iam satis! nolo* etc. et soloece, *obcaedes.* Rescripsi *obcaedas*; h. e. *occidas* (loquendo), de quo scribendi modo veteri cf. Amph. 28. Sic passim *Occidere, Interimere, Perdere*: vid. ad Merc. 318. — *Catuli ut ludunt, nunc volo.* H. e. volo catulire. Verbum servo dignum.

STICHVS

At enim pulcerruma.

SAGARINVS

Fac nos hilaros hilariores opera atque adventu tuo! t. t. c.
Peregre advenientes te expetimus, Stephaniscidium, mel meum, as. ex a. d. et t. d. c.
Si amabilitas tibi nostra placet, si tibi ambo accepti sumus!

STEPHANIVM. SAGARINVS. STICHVS.

STEPHANIVM

Morem vobis geram, meae deliciae. Nam ita c. t. V, 1.
Me Venus amoena amet, c. d.
Vt ego iamdudum huc exissem simitu vobiscum foras, t. t. c.
Nisi me vobis exornarem: nam ita ingenium est muliebre:
Bene quom lauta, tersa, ornata, ficta est, inficta est tamen.
Nimioque sibi mulier meretrix reperit odium ocius
Sua inmunditia, quam in perpetuom ut placeat munditia sua.

SAGARINVS

Nimium lepide fabulata est.

710 sq. Vid de hoc metri genere ad Cas. 703—706. Simile est illud, ab Archilocho inventum, sed brevius apud Victorinum pag. 2590 Putsch.: *Ăgĕ nunc, comites, | ferte sacra Baccho.*

715. *năm*) Cf. Amph. 149.

716. *inficta*) Vulgo exstincte παρονομασία, *infecta*.

717. *Nimio | quĕ sibi*) Vid. ad Asin. 150, Cist. 69. Cf. 726. — *rĕperit*. Cf. Asin. 375. H. e. reperire solet, quomodo aoristi adhibentur apud Graecos. Vid. Vechneri Hellenolex. 1, 2, 14, 3.

STICHVS

Veneris mera est oratio. —

Sagarine!

SAGARINVS

Quid est?

STICHVS

Totus doleo.

SAGARINVS

Totus? Tanto miserior.

STEPHANIVM

Vtrubi adcumbo?

SAGARINVS

Vtrubi tu vis?

STEPHANIVM

Cum ambobus volo: nam ambos amo.

STICHVS

Vapulat peculium! actum est! fugit hoc Libertas caput!

STEPHANIVM

Date mihi locum, ubi adcumbam, amabo, si quidem placeo. Tum ibi

Cupio cum utroque bene mihi esse.

STICHVS

Dispereo . . . .

SAGARINVS

Quid ais?

STEPHANIVM

Quid ergo? t. t.

720. *Totus doleo*) Cf. 724. Nequiter hoc interpretatur Sagarinus.

723. Putide libri: — — *siquidem placeo: tum mihi Cupio cum utroque mihi esse bene. Tum ibi* τῷ *m* forte geminato facile mutatum in *tum mihi.*

724. *Dispereo*) ut ante *Totus doleo* exclamat Stichus, libidine perpruriscens, quam nisi saltatione lasciva sedari posse sperat, atque adduci nondum potest ad accumbendum. — *Quid ais?* Conf. Merc. 481. — *Quid ergo?* Vulgo subobscure et ἀμέτρως: *Quid ego?* Vid. ad Men. 570.

STICHVS

Ita me dì ament, nunquam enim fiet hodie, haec quin saltet tamen! — t. t. c.
Age, mulsa mea suavitudo, salta! saltabo ego simul.

SAGARINVS

Nunquam edepol med istoc vinces, quin ego ibidem pruriam.

STEPHANIVM

Si quidem mihi saltandum est, tum vos date, bibat, tibicini.

STICHVS

Et quidem nobis.

SAGARINVS

Tene, tibicen, primum; postidea loci,
Si hoc eduxeris, proinde, ut consuetus antehac, celeriter
Lepidam et suavem cantionem aliquam occipito cinaedicam,
Vbi perpruriscamus usque ex unguiculis. — Inde huc aquam. —
Tene tu hoc; educe. Dudum haud placuit potio; i. s.
Nunc minus gravate iam accipit. — Tene, tu. — Interim,
Meus oculus, da mihi savium, dum illic bibit.
Prostibuli est autem, stantem stanti savium
Dare amicum amicae.

STICHVS

Euge, euge! — Sic furi datur!

725. Te *enim* liquescit. Cf. supra 690.

726. *Age mul | sa mea*) Cf. 717.

727. *med — ibidem*) Libri ἀμέτρως, *me — ibidem*. Hoc quidem recte exhibent edd. vett.

737. *Euge — datur*) Haec vulgo, nescio quo sensu, continuantur sub persona Sagarini. Si me audis, Stichus simulata ira, quod osculantes videt amicum et amicam, Euge, euge, inquit (hoc bellum est! hoc mihi placet!), iamque accurrens et colaphos non colaphos Sagarino ducens: *Sic furi datur!* sic fur accipitur! sic punitur! de qua forma loquendi dixi Men. 506. Quae hunc versum inter et proximum leguntur,

(Quid igitur? Quanquam gravatus, non nocuit tamen).

SAGARINVS

Age, iam infla buccas.

STICHVS

Nunc ïam aliquid suaviter
Redde cantionem veteri pro vino novam.

SAGARINVS

Qui Ionicus aut cinaedicus, qui hoc tale facere possiet? i. t.
Si istoc me vorsu viceris, alio me provocato! i. t. c.
Fac tu hoc modo!

STICHVS

At tute hoc modo!

SAGARINVS

Babae!

STICHVS

Tatae!

SAGARINVS

Papae!

STICHVS

Pax!

SAGARINVS

Nunc pariter ambo. Omnis voco cinaedos, contra stetis! —
Satis esse nobis non magis potus est quam fungo imbris.

STICHVS

Intro hinc abeamus nunciam: saltatum satis pro vino est.
Vos, spectatores, plaudite atque ite ad vos comissatum.

nocinis a me inclusa, ea ex versu 693, perperam petita esse, facile intlligitur.

739. *Redde* pro monosyllabo. Conf. Asin. 770.

742. *tute*) Αμέτρως libri *tu*.

743 sq. Vulgo depravate: SA. *Nunc pariter ambo; omnes voco cinaedos, contra Satis esse nobis non magis potis est, quam fungo imber.* MSS. et edd. vett.: — *cinaedos contra statis esse* etc., τῷ *satis* a sequente simili *statis* intercepto, et pro *imber* quaedam edd., in his Sarracenia anni 1499, *imbri*. Vide, an recte divinarim. *Potus* est genitivus singul.

TRINVMVS

DRAMATIS PERSONAE

LVXVRIA, } *prologus.*
INOPIA,

MEGARONIDES, } *senes.*
CALLICLES,

LYSITELES, *adolescens.*
PHILTO, *senex.*
LESBONICVS, *adolescens.*
STASIMVS, *servos.*
CHARMIDES, *senex.*
SYCOPHANTA.

ARGVMENTVM

Thesaurum abstrusum abiens peregre Charmides
Remque omnem amico Callicli mandat suo.
Istoc absente male rem perdit filius:
Nam et aedis vendit. Has mercatur Callicles.
Virgo indotata soror istius poscitur.
Minus quo cum invidia ei det dotem Callicles,
Mandat, qui dicat, aurum ferre se a patre.
Vt venit ad aedis, hunc deludit Charmides
Senex, ut rediit, quoius nubunt liberi.

V. 1. *abstrusum*) Cf. Amph. 541. Veterum enim morem et licentiam in hoc genere imitatur harum periocharum scriptor, quisquis fuit. Cf. Capt. arg. 1.

9. MSS. et edd. primae corrupte: — *nubuntur eri.* — *nubuntur ire.* — *nubunt heriles.* Inepte C. Barthius Adverss. XVI, 29: — *nubunt subheri.*

PROLOGVS

LVXVRIA. INOPIA.

LVXVRIA

Sequere hac me, gnata, ut munus fungaris tuom.

INOPIA

Sequor; sed finem fore quem dicam nescio.

LVXVRIA

Adest: hem, illaec sunt aedes. I intro nunc iam.
Nunc, ne quis erret vostrum, paucis in viam
Deducam, si quidem operam dare promittitis.

Vs. 1. Codd. ἀμέτρως: *Sequere me, mea gnata, ut munus fungaris tuum.* Et ita quidem MSS. Plauti; sed veteres edd. Nonii, *Sequere hac me nata ut munus fungas tuum* (Paris. a. 1511 fol. 53, a), *S. haccine gnata ut m. fungas tuum* (Nicol. Perotti Cornucop. edit. Ald. a. 1513, pag. 1412) *S. hac me, gnata, ut munus fungaris tuum* (edd. Plantin. a. 1565, Paris. 1583, Mercer. pag. 497); omnes *me*, non *mea*, et *hac*, quod addi solet in ea formula, ut videre licet Asin. 786, Capt. 696, Pers. 397, 742, planeque similiter legitur Asin. 850: *Sequere hac me modo; 914: Imo potius intus sequere hac me;* Capt. 223: *Sequere hac me igitur;* Pers. 743: *Sequere hac, mea nata, me usque ad praetorem.* VIR. *Sequor.* Ba. 461, et Poen. 371: *Sequere hac me*; Rud. 160: *Sequere me hac ergo*; Truc. 604: *Sequere me hac*; Terentii Heant. IV, 1, 51: *Sequere me intro hac;* et ibidem IV, 7, 4: *Sequere hac me ocius.* Iam cur grammatici libros ipsius Comici praetulerim in hac causa, vid. Men. 754, Most. 456. G. Hermanno in editione Trinumi, quae prodiit 1800, reponere placuit: *Sequere hac, mea gnata, ut munus fungaris tuum.*

3. *illaec*) Vid. Poen. 991. Vulgo *illac*, ex interpretatione, ut videtur. G. Hermannus: *Adest; én, illae sunt aédes* etc. male correpta posteriore syllaba in *Adest*, et *en* reposito pro *hem*, quod etiam demonstrantis esse, multis ex locis poëtarum colligas, ubi alterum istud metro adversatur, velut habes Merc. 308: LY. *Si unquam vidistis pictum amatorem, hem illic est!* et Poen. 79: AG. *Quid istuc tumulti est, Milphio?* MI. *Hem amores tuos* etc.

5. *si quidem*) Recte sic Hermannus. Libri sensu alieno et depravato metro coniuncte: *siquidem.*

Nunc igitur primum, quae ego sim et quae illaec siet,
Huc quae abiit intro, dicam, si animum advortitis.
Primum mihi Plautus nomen Luxuriae indidit;
Tum illanc mihi gnatam esse voluit Inopiam.
Sed, ea quid huc introierit inpulsu meo,
Accipite et date vacivas auris, dum eloquor.
Adulescens quidam est, qui in hisce habitat aedibus;
Is rem paternam me adiutrice perdidit.
Quoniam ei, qui me alat, nil video esse reliqui,

6. *igitur primum*) Sic V. C., quem exprimunt Taubmannus et Hermannus. Vulgo minus ἐμμέτρως: *primum igitur*. Quamquam vid. quae nos Amph. 341. Totus autem versus in editionibus sic habet: *Nunc primum igitur, quae ego sim, et quae illa haec siet*, quae quum sic dimensus esset pro captu suo Angelius: *Nunc pri | mum igitúr, | quae ego sim ét | quae illa haéc | siét, |* versum pede defectum ratus, *etiam* inculcavit inter *haec* et *siet*, quem sublestae fidei auctorem nollem secutum esse G. Hermannum, dum sic reponit: *Nunc igitur primum, quae égo sim, et quae haec etiám siet*. Plane otiosum h. l. et vix latinum est τὸ *etiam*. Versus autem sic scandendus, τῷ *quae* non eliso, qua de re cf. Amph. 149: *Nunc igi | tur primum, quaé e | go sim et | quae illaéc | siet;* nam *illaec* pro *illa haec* rescribendum esse, ὁ τυχὼν intelligat, quum haec quidem lectio merus sit error librariorum, gliscente corruptione *ill aec*, *ill haec*, denique *illa haec* exarantium, sicut *h* literam male addi solere monui Asin. 24.

9. Vulgo difficiliore metro (quamquam vid. Amph. I. 1. ad 6): *Tum hanc mihi* etc. Repositum a me *illanc*, sicut modo legimus *quae illaec siet*, quod quam facile in *hanc* transire potuerit, norunt, qui codd. norunt MSS. Angelius, Aldus et Lambinus nimio conatu, *T. mihi natam* (Ang. Ald. *gnatam*) *hanc is esse vol. In.*, nec melius secundum istos G. Hermannus: *Tum mi hanc is esse gnatam vol. In.* Prorsus autem inepte Taubmannus auctoritate codicis decurtati: *T. h. m. gnatam gnatam esse v. I.* Forte bis τὸ *gnatam* perscripserat in eo codice librarius, neque alterum delevit, ne litura emtores offenderentur, sicut mos est in hoc genere eius nationis. Cf. Most. 60, Rud. 1026. Caeterum vel posteriorem syllabam τοῦ *mihi* pro porrecta habebis metri gratia, vel verbum *gnatam* non elides figura prosodiaca illustrata Amphit. 341.

10. Vulgo ἀμέτρως: *Sed ea huc quid i. i. m.* Transponere maluimus verba *huc quid*, quam rescribere immisso *d* illo, de quo dictum Amph. prol. 149, *introdierit;* nec tamen refragabimur, si quis, positu verborum immutato, hanc rationem potiorem existimarit. G. Hermannus miro prolubio: *Sed húc nunc ea quid impulsu introierit meo*, siquidem *nunc* istud in nullo libro antiquo exstat, verbaque sic traiecta naturalem illam gratiam, qua pollet Noster, prorsus auferunt.

14. *alat*) Soloece libri, *aleret*. Sae-

Dedi meam gnatam, quicum aetatem exigat.
Sed de argumento ne exspectetis fabulae :
Senes, qui huc veniunt, hi rem vobis aperient.
Huic nomen est Thesauro graece fabulae;
Philemo scripsit; Plautus vortit barbare,
Nomen Trinumo fecit. Nunc vos hoc rogat,
Vt liceat possidere hanc nomen fabulam.
Tantum est. Valete: adeste cum silentio.

pe sic errari, monitum Amph. 332. Tò *me* non liquescit. Vid. Amph. 149.

15. V. C. *Dedi e'meam g.*, unde Pareus et Hermannus fecerunt *D. ei m. g.* Sed nihil opus, neque est quod cum hoc reponas: *quicum is aet. ex.*, quum absque isto pronomine constet metrum, τῷ *quicum* non eliso, qua de re cf. supra 6. Male enim editionis Hermannianae censor in ephemeridd. Ien. a. 1805, pag. 587, verba sic acuenda censet: *Dedí* | *meám* | *gnatám* |, *quicum* etc.

16 sq. Imitatus haec est Terentius Ad. prol. 22 sq.

18. Libri perverso metro, nisi rescribatur *graeced*, de quo cf. 10: *Huic nomen Graece est Th. f.* G. Hermannus iambico senario minus probo: *Huic Graéce nomen ést Th. f.* Vid. Bentleii Sched. de mettr. Terentt. extremum. Iam et gravissima vox *Thesauro* sub ictu, et praecipuo quidem, posita.

MEGARONIDES.

Nae amicum castigare ob merita, nunc male i. s. I, 1.
Inmoene est facinus, verum in aetate utile
Et conducibile. Nam ego amicum hodie meum
Concastigabo pro conmerita noxia
Invitus, ni id me invitet ut faciam fides.
Nam hic nimium morbus mores invasit bonos:
Ita plerique omnes iam sunt intermortui.

Vs. 1. Vulgo: *Nae amicum castigare ob meritam noxiam, Immune est facinus* etc. Aliud cantant MSS. hoc: *e amicum cast. ob merita* (solus V. C. *meritam*) *non mala noxia* (V. C. *noxiam*). Illud *e* principio versus recte acceperunt pro *Ne*, h. e. *Nae*, sicut saepe addere obliti sunt scribae literas initiales, pulcriore colore post appingi solitas. Sed verba *non mala*, quae pro *non malam* perperam scripta existimarint, dum haud coneoquunt, confidenter expunxerunt, et pro eis ex proximis petitum verbum *noxiam* infersernnt, quod suppositium esse metrum arguit. Nisi quis verba *non mala* pro glossa habeat eum bono viro Pareo. Lepidam vero glossam, cui nihil sit quod utcunque respondeat in verbis scriptoris! Excluso igitur τῷ *noxiam* legendum vidi: *Nae amicum castigare ob merita, nunc male Inmoene est facinus* etc. *ob merita*, h. e. ob delicta, sicut passim adhibetur *Meritum*. Verba *Non* et *Nunc* haud raro inter se permutari, monitum Asin. 84, Most. 335. Τῷ *mala* autem vicinum, quod rescripsi, *male*, h. e. valde, de quo usu vocabuli vid. Stich. 220. Denique MSS. et edd. vett. non *Immune*, sed praeferunt illi *Immene*, hae *Immane*, h. e. *Inmoene*, sicut promiscue scripsisse priscos: *Oisum oesum usum*, *Poenos Punos*, *coiravit curavit*, *Moenera munera*, *Moeros muros*, monet I. Lipsius De recta pronunciatione latinae linguae cap. 11: Valde inurbanum nunc quidem videri ait Megaronides, si quis amicum ob merita castiget: sed interdum id esse utile. Quum autem dicit *nunc*, non sic olim fuisse significat se puero, ut « *acti temporis laudatores* sunt » auctore Flacco, senes.

Si quid novisti rectius istis,
Candidus imperti: si non, his utere mecum.

3. Particula *Nam hic*, ut saepe, ponitur omissa bravi sententia facile supplenda; ut hic intelligi potest: *quod mihi quoque nunc usu venit*; ad quod referuntur ista: *Nam ego amicum* etc. (Ed. Taur. ex Schutzii proleg. ad Rhet. ad Her.)

Sed, dum illi aegrotant, interim mores mali,
Quasi herba inrigua, subcrevere uberrume,
Neque quidquam hic vile nunc est, nisi mores mali;
Eorum licet iam messem metere maxumam;
Nimioque hic pluris pauciorum gratiam
Faciunt pars hominum, quam id, quod prosit pluribus.
Ita vincunt illud conducibile gratiae,
Quae in rebus multis obstant odiosaeque sunt,
Remoramque faciunt re privatae et publicae.

CALLICLES. MEGARONIDES.

CALLICLES

Larem corona nostrum decorari volo. i. s. I, 2.
Vxor, venerare, ut nobis haec habitatio
Bona, fausta, felix, fortunataque evenat, —
Teque ut, quam primum possit, videam emortuam.

MEGARONIDES

Hic ille est, senecta aetate qui factust puer,
Qui admisit in se culpam castigabilem.
Adgrediar hominem.

CALLICLES

Quoia vox prope me sonat?

19. *evenat*) Bene sic reposuit G. Hermannus: nam Codd. *ἀμέτρως eveniat*, quod illius interpretamentum. Cf. Aul. 110.

20. Haec solus secum Callicles, quod addita lineola indicavi, de qua vid. Ba. 468.

21. Prius *e* in *senecta* elidendum est metri gratia. Vid. ad Amph. prol. 74. Minus recte G. Hermannus: *Hic ille est, senecta aetate q. f. p.*, correpta voce gravissima *ille* et acuto *est*, verbo nullius ponderis.

23. *Quoia vox prope me sonat?* Verba haec, nescio qua de causa, transponit G. Hermannus: *Quoia prope me vox sonat?* Carpit hanc mutationem etiam censor eius in ephemeridd. Ienenss. l. l. supra ad pr. 15, nisi forte acui voluerit Hermannus verbum *prope*. Sed hoc fieri, minime est necesse.

MEGARONIDES

Tui benevolentis, sid ita es, ut ego volo;
Sin aliter es, inimici atque irati tibi.

CALLICLES

O amice, salve, atque aequalis! ut vales,
Megaronides?

MEGARONIDES

Et tu edepol salve, Callicles.
Valen'? valuistin'?

CALLICLES

Valeo et valui rectius.

MEGARONIDES

Quid agit tua uxor? ut valet?

CALLICLES

Plus, quam ego volo.

MEGARONIDES

Bene hercle est, illam tibi valere et vivere.

CALLICLES

Credo hercle te gaudere, si quid mihi mali est.

MEGARONIDES

Omnibus amicis, quod mihi est, cupio esse item.

CALLICLES

Eho, tua uxor quid agit?

24. *sid*) Codd. ἀμέτρως *si.* Cf. Amph. prol. 149. G. Hermannus interpolavit: *T. b. si ita es, ut ego te volo.*

26. *O* interiectio liquescit. Vid. Ba. 716. Τὸ *salve* sequante vocali non eliditur, figura illustrata ad Amph. 341. Vel legendum *salved*, de quo vid. annotat. praeced. Frustra G. Hermannus: *O a., salve mi, atque* etc.

28. *rectius*) H. e. recte. Conf. Aul. 289.

30. Vulgo numero durissimo, vel potius nullo: ME. *Bene hercle est, illam tibi bene valere et vivere*; nam ferri non potest Hermanni ratio, versum ita dimetientis, correpta voce *hercle*: *Bene hĕrcle ést*, | *illam* | *tibi béne* | *valere* etc. Alterum *bene* de glossa est. Similiter infra 737: *Illum bene gerere rem et valere et vivere*. Ba. 211: *Vivit, valet.* Et sic passim. Cf. etiam nos ad Ba. 154.

31. G. Hermannus, cumulatis monosyllabis: *si quid mi est mali.*

32. *item*) Minus usitate libri, *idem* Cf. Cas. 83.

MEGARONIDES

Inmortalis est:
Vivit victuraque est.

CALLICLES

Bene hercle nuntias,
Deosque oro, ut vitae tuae superstes suppetat.

MEGARONIDES

Dum quidem hercle tecum nupta sit, sane velim.

CALLICLES

Vin' conmutemus? tuam ego ducam et tu meam?
Faxo haud tantillum dederis verborum mihi.

MEGARONIDES

Nam quidem tu, credo, mi inprudenti obrepseris.

CALLICLES

Nae tu hercle faxod haud scies, quam rem egeris.

MEGARONIDES

Habeas, ut nactus: nota mala res optuma est:
Nam ego nunc si ignotam capiam, quid agam, nesciam.
Edepol proinde ut bene vivitur, diu vivitur.

36. Tò *quidem* i litera elisa pronuntiandum. Cf. Amph. prol. 74.

39. *Nam quidem*) Libri putido pleonasmo cui male dissimilem formam *Quia enim* praetendit Gronovius, de qua vid. interpp. ad Vechneri Hellenolex 1, 2, 6, 1: *Namque enim*. Quod reposui, priscis in usu fuit (vid. Parei lexic. Plaut. h. v.; Colum. I, 1, 10 etc.), et vicinum est scripturae vulgatae. Vett. edd.: *Neque enim* etc., Camerarius et Lambinus: *Nunquam tu, credo*, etc.

40. Vulgo adhaerescente versu, *faxo*. Cf. supra 24. *Egeris* positum pro *agas* vel *ages*, sicut futurum indicativi ac subiunctivi promiscue usurpari solet: vid. G. I. Vossii Lat. gramm. pag. 99. Callicles fore dicit, ut nesciat Megaronides, quid agat, quove se vertat, si uxores suas commutaverint; neque ab eo dissentit Megaronides versu 42. Quae sententia tam clara est atque apta huic loco, ut mirer qua fiducia rescripserit in editione sua G. Hermannus: *Nae tu hercle faxo tunc scias, quam rem egeris*. *Scias* quidem pro *scies* edd. vett. sed minus eleganter et procul dubio ex interpretatione: vid. Amph. 833, Curc. 582.

41. *ut nactus* (es). Cf. Amph. 168, et de hac formula loquendi proverbiali Truc. 800.

43. Sic omnes libri vett. «Sed pessime,» inquit Acidalius Divv. in Plaut. pag. 498, «et peius etiam explicat interpres (Lambinus): *Non*

Sed hoc animum advorte, atque aufer ridicularia:
Nam ego dedita opera huc ad te advenio.

CALLICLES

Quid venis?

MEGARONIDES

Malis te ut verbis multis multum obiurgitem.

CALLICLES

Men'?

vivit, qui misere vivit: nedum diu vivat. Enimvero si sit ea lectio vera, verior haec interpretatio, et philosophica quidem prorsus. Etenim Sapientiae scitum est, longissimam etiam vitam, si mala agatur, brevem esse: contra brevissimam etiam, si bene, satis longam: quod unus Seneca multis locis egregie disputat, illustrans pluribus aliis hoc genus sententiis, quibus non modo elegantius, sed et sanctius dici nihil potest. Et profecto quam optime, tam diutissime vivimus, quando non refert, quam diu vivamus, sed quam bene. Verum gravis ista et velut in cothurnis ambulans sententia nihil ad socenm; minus etiam ad hunc locum. Est enim alienissima a mente Megaronidis et ipsa re: ubi non de longitudine vitae aut brevitate agitur, sed commoditate. Commodissime autem vivi affirmatur, ut dixi, diuturnae et inveteratae consuetudinis, id est assueta et cum suetis ratione: in qua vel non optima, tamen periculosissimum sit aliquid motari: quippe quum sit metuendum semper ne eveniat in peius; atque idcirco habendas uxores utrisque decernitur, ut eas sint nacti. Transpositione levi (*Proinde ut diu vivitur, bene vivitur*: nam τῷ *Edepol* praegressam sententiam claudit vir doctissimus. BOT.) sumus hoc assecuti: qua minore tamen assequi possis etiam idem, si scilicet verba scribas: *Proinde bene vivitur, ut diu vivitur*; sed alteram illam malui, quia sic numeri simul nitescere viderentur magis ». Sic ille, cui nimis patientem aurem commodantes Pareus et G. Hermannus, alter alteram eius coniecturam acciverunt, nisi quod Hermannus, servata interpunctione veteri: — — — *nesciam.* CALLICLES. *Edepol, proinde ut diu vivitur, bene vivitur.* Nam Calliclem haec dicere facit satis inconsiderate, quum is commutare uxores velit, cui sic respondet alter ex sententia Acidalii, quem sequitur Hermannus, ut dicat, ignotam rem peiorem esse nota, et proinde vivi, ut bene. Quae si pronuntientur a Callicle, sibi non constat homo, sed pugnantia loquitur. Verum hoc misso, sententiam ipsam expendamus. Quae profecto nescio cur alienissima a mente Megaronidis et re ipsa videatur Acidalio. Non omnia enim diserte dicere solemus in colloquiis familiaribus, sed multa intelligenda relinquere, quibus sententiae graviores coniungantur; velut hoc loco Megaronides ubi dixit, notam rem malam esse optimam, seque nolle ignotam capere uxorem, omisso hoc tanquam intermedio membro orationis, rem quidem salutarem esse bonam coniugem et vitam prorogare, infert, quod ex eo sequitur, sane, ut

MEGARONIDES

Numquis est hic alius praeter me atque te?

CALLICLES

Nemo est.

MEGARONIDES

Quid igitur rogitas, tene obiurgitem,
Nisi tute mihi me censes dicturum male?
Nam si in te aegrotant artes antiquae tuae,
Sive inmutare vis ingenium moribus,
Aut si demutant mores ingenium tuom,
Neque eos antiquos servas, ast captas novos,
Omnibus amicis morbum tu incuties gravem,
Vt te videre, audireque aegroti sient.

CALLICLES

Qui in mentem venit tibi istaec dicta dicere?

MEGARONIDES

Quia omnis bonos bonasque adcurare addecet,
Suspicionem et culpam ut ab se segregent.

CALLICLES

Non potis utrumque fieri.

MEGARONIDES

Quapropter?

CALLICLES

Rogas?
Ne admittam culpam, ego meo sum promus pectori;
Suspicio est in pectore alieno sita.
Nam nunc ego si te subripuisse suspicer

bene vivatur, sic diu vivi (itaque si melior sua sit uxor Calliclis, se eam sibi capere nullum dubitaturum), quo sane nihil dicere poterat vel aptius rei, quae agitur, vel convenientius personae senis prudentis, nec nisi rationibus veris refellere adversarium studentis, qualem per omnia hic se praebet Megaronides.

56. Prius *i* in *tibi* elidilur. Cf. Amphit. prol. 74.

57. *omnis*) Vid. Cas. 690.

59. Codd. duriore numero et de glossa, ut opinor: *Non potest utrumque* etc.

Iovi coronam de capite e Capitolio,
Quód in culmine adstat summo; si id non feceris,
Atque id tamen mihi lubeat suspicarier,
Qui tu id prohibere me potes, ne suspicer?
Sed istuc negotî scire cupio, quidquid est.

MEGARONIDES

Haben' tu amicum aut familiarem quempiam,
Quoi pectus sapiat?

CALLICLES

Edepol (haud dicam dolo)
Sunt, quos scio esse amicos; sunt, quos suspicor;
Sunt, quorum ingenium atque animus non pote noscier,
Ad amici partem, an ad inimici pervenat:
Sed tu ex amicis certis mi es certissumus.
Si quid scis me fecisse inscite aut inprobe,
Si id me ne adcusas, tute obiurgandus.

MEGARONIDES

Scio,
Et, si alia huc causa ad te adveni, aequom postulas.

CALLICLES

Exspecto, si quid dicas.

64. *Quod* liquescente vocali pronuntiandum. Vid. ad 56.

67. Simile quid patitur τὸ *Sed* hoc versu.

71. Libri ἀμέτρως: *Sunt, quorum ingenia atque animos non possum noscere.* Camerarius τὸ *sunt* omisit; sed ignotorum ne suspicari quidem possumus ingenia. Acidalio igitur Divv. in Plaut. pag. 501 placet: *S. q. i. a. a. nequeo noscere*, quod probat Bentleius ad Terentii Ad. III, 1, 10. Accessit G. Hermannus cum novo commento hoc: *Sunt quorum haud possum ingenia atque animos noscere.* Probabilior, ni fallor, nostra ratio propterea, quod sequente versu V. C. non *perveniant*, ut vulgo, sed exhibet *pervenat*, a quo hic quidem nomina singularis numeri requiruntur.

72. *pervenat*) Ita V. C. Vulgo metro pessumdato, *perveniant*, sed in Hermanni editione, *pervenant*. Vid. annotat. praeced.

75. Vulgo itidem ἀμέτρως: *Si id me non accusas, tute ipse obiurgandus es.* ME. *scio.* G. Hermannus: *S. id non me acc., tu ipse obiurgandu's.* ME. *Scio.* Sed *tute* idem τοῖς *tu ipse*: quare hoc pro glossemate habendum, neque scribendum *obiurgandu's*, sed *es* intelligendum, ut saepe fieri monui Amph. 168.

MEGARONIDES

Primodum omnium

Male dictitatur tibi volgo in sermonibus:
Turpilucricupidum te vocant cives tui;
Tum autem sunt alii, qui te volturium vocant:
Hostisne an civis comedis, parvi pendere.
Haec quom audio dici in ted, excrucior miser.

CALLICLES

Est atque non est mi in manu, Megaronides:
Quin dicant, non est; merito ut ne dicant, id est.

MEGARONIDES

Fuitne hic tibi amicus Charmides?

CALLICLES

Est et fuit.

Id ita esse ut credas, rem tibi auctorem dabo.
Nam postquam hic eius rem confregit filius,
Seque ad paupertatem ipse protractum videt,
Suamque filiam esse adultam virginem,
Simul eius matrem suamque uxorem mortuam:

77. Libri homoeoteleuto insuaviore, *Primumdum*. Cf. Capt. 92.

79. *Turpilucricupidum*: αἰσχροκερδῆ. Vid. de eiusmodi compositis ad Mil. 14.

81. *comedis*) H. e. comedas. Conf. Men. 14.

82. Edd. ἀμέτρως: *Haec cum audio in te dicier, excrucior miser.* Codd. et edd. vett. non *dicier*, sed *dicis*, h. e. nisi fallor, *dicid*, sicut *d* et *s* literas misceri procliva est, et saepius corruptum constat hoc *d* ephelcysticum. Sed reponere malui usitatissimum illud *ted*, quod tanquam opicum quidam nimis fastidiose aspernantur. Cf. Amph. prol. 149. Quid autem G. Hermannus? Nempe sic rescripsit: *Haec quom audio in te dici, ego excrucior miser.* « Critici, *inquit praefat. p.* 16, male *dicier* scripserant. Haec forma infinitivorum nunquam in versibus iambicis et trochaïcis dactylum constituit ». Vellem haec probare placuisset viro docto. Quod dum fiat, interim licebit nobis non omnino improbare *er* illud parogogicum, sive cum eo compositi infinitivi dactylum sive alium pedem metricum efficiant in versibus iambicis et trochaïcis. Et hic quidem pro dactylo futurum non fuisse vocem *dicier*, quisque videt, ut mirer, quid sibi voluerit emendator noster. Vid. Parei lexic. Plaut. Mantiss v. *Paragoge*.

85. *Fuitne* pro δισυλλάβῳ est. Cf. Amph. prol. 74.

88. (*postquam*) *videt*) Cf. Amph. 503,

Quoniam hinc iturust ipsus in Seleuciam,
Mihi conmendavit virginem gnatam suam
Et rem suam omnem et conruptum illum filium.
Haec, si mi inimicus esset, credo, haud crederet.

MEGARONIDES

Quid tu? adulescentem quom esse conruptum vides,
Qui tuae mandatus est fide et fiduciae,
Quin eum restituis? quin ad frugem conrigis?
Ei re operam dare te fuerat aliquanto aequius,
Si qui probiorem facere possis; non, uti
In eandem tute accederes infamiam,
Malumque ut eius cum tuo misceres malo.

CALLICLES

Quid feci?

MEGARONIDES

Quod homo nequam.

CALLICLES

Non istuc meum est.

MEGARONIDES

Emistin' de adulescente has aedes? — Quid taces?
Vbi nunc tute habitas?

CALLICLES

Emi atque argentum dedi,
Minas quadraginta, adulescenti ipsi in manum.

MEGARONIDES

Dedisti argentum?

CALLICLES

Factum, neque facti piget.

91. Bene sic reposuit G. Hermannus. Libri metro sequiore: *Quoniam hinc iturus est ipse in Sel.*

94. *crederet*) H. e. credidisset. Cf. Aul. 697.

95. Minus recte distinguitur: *Quid tu adolescentem*, et parum placent vulgata: *quem esse corruptum vides*, quum sequatur: *qui tuae mandatus* etc. *Quum* causale cum indicativo neque rarum est neque malae notae, ut quibusdam videtur. De formula *Quid tu?* vid. Aul. 138.

102. *meum est*) Cf. 689.

MEGARONIDES

Edepol fide adulescentem mandatum malae!
Dedistine hoc ei gladium, qui se occideret?
Quid secus est, aut quid interest, dare te in manus
Argentum amanti homini adulescenti, animi inpoti,
Qui exaedificaret suam incohatam ignaviam?

CALLICLES

Non ego illi argentum redderem?

MEGARONIDES

Non redderes,
Neque de illo quidquam neque emeres, neque venderes,
Nec, qui deterior esset, faceres copiam.
Inconciliastin' eum, qui mandatust tibi?
Ille, qui mandavit, eum exturbasti ex aedibus?
Edepol mandatum pulcre et curatum probe!
Crede huiic tute: tuam rem melius gesserit.

CALLICLES

Subigis maledictis me tuis, Megaronides,

108. Αμέτρῳ libri interpretatione: *Dedistine hoc pacto ei gladium, qui se occideret?* nam quod secundam syllabam in *Dedistine* corripi posse censet G. Hermannus, fallitur: quomodo etiam 106 male reposuit invitis codd. *Dedistine argentum? Hoc* pro eo quod est *Hoc modo* vel *Hac de causa*, passim legitur. Vid. Horat. Tursell. h. v. Noster Pers. 133: *Hoc tu reverire mi argentum potes.*

116. *Ille*) Cf. Asin. 770.

118. Libri numeris horridioribus: *Crede huic tute: suam iam* (vett. edd. *iam suam*) *melius rem gesserit*; neque sibi constat sententia, Callicli aliquid credendum esse propterea, quod suam ipsius rem melius (h. e. bene: vid. Aul. 289) gerere soleat; nisi ioco inexpectato *suam* pro *tuam* dixisse Megaronidem existimes; quod nolim, quum et iratior et minime facetus sit hic senex. Non male igitur, me iudice, Lambinus: *Crede huic tute: tuam iam melius rem gesserit*, ad quam faciem Terentius Ad. III, 3, 18: *Huic mandes; si quid recte curatum velis*; et secundum Lambinum, meliore quidem numero, G. Hermannus: *Crede huic tute: hic iam tuam rem m. g.* Sed *iam* huius loci non est, neque *hic* placet, quod metri gratia infersit Hermannus. Quibus exclusis, *huiic* excudi iussi, de qua forma monitum Amph. 128. Sed unde illud *suam?* inquies. Dicam, quod sentio. Quum edd. vett. exhibeant *C. h. tute: iam suam m. r. g.*, primitus scriptum *tutetuam*, altero *tu-* a syllaba proxima intercepto, degenerasse puto in *tu-*

Novo modo adeo, quod meae concreditum est
Taciturnitati clam fide et fiduciae,
Ne enuntiarem quoiquam, neu facerem palam,
Vt mihi necesse sit iam id tibi concredere.

MEGARONIDES

Mihi quod credideris, sumes, ubi posiveris.

CALLICLES

Circumspicedum te, ne quis adsit arbiter
Nobis, et, quaeso, identidem circumspice.

MEGARONIDES

Ausculto, si quid dicas.

CALLICLES

Si taceas, loquar.
Quoniam profectus hinc est peregre Charmides,
Thesaurum demonstravit mihi in hisce aedibus,
Hic in conclavi quodam.... Sed circumspice.

MEGARONIDES

Nemo est.

CALLICLES

Numorum Philippeum ad tria millia.

team, mox *tute iam*. Tò *suam* vero sedulo inculcatum arbitror a correctore, vel postquam obliteratum esset *tuam*, ut laborare sibi viso versui succurreret, vel etiam τῷ *tuam* adhuc conspicuo, quia scilicet suam potius quam alterius rem agere videbatur Megaronidi Callicles. Perscripsit is igitur in libro, qui ad manum fuit, *suam*, quod deinde magis magisque propagatum est; nec dubito quin exstent codd., in quibus utrumque, et *tuam* et *suam* legatur, sicut vulgo Ba. 468, legitur *Nae illa illud hercle cum malo fecit suo, meo*, ad quem locum vide quae annolamus.

120. Codd. incassum repetita *ut* coniunctione: *Novo modo adeo, ut quod meae c. e.*

125. Male pleraeque edd. divise: *Circumspice dum*. Vid. ad Aul. 286.

128. Vulgo: *Q. hinc est prof. per. Ch.* Praeter necessitatem G. Hermannus: *Nam quoniam hinc* etc. Transponenda erant verba *hinc est profecto*. — *Quoniam*. Vid. Aul. prol. 9. — *profectus est*. Vid. Rud. 749.

129. *demonstravit mihi*) Sic MSS. et vett. edd. Vulgarea numero pessimo: *Thesaurum mihi demónstravit in h. a.*, nec multo rectius G. Hermannus: *Th. in hisce dem. mi aedibus.*

131. Tò *Philippeum* prius *i* elidit. Vid. Amph. prol. 74.

Id solus solum per amicitiam et per fidem
Flens me obsecravit suo ne gnato crederem,
Neu quoiquam, unde ad eum id posset permanascere.
Nunc si ille huc salvos revenit, reddam suom sibi;
Si quid eo fuerit, certe illius filiae,
Quae mihi mandata est, habeo dotem unde dem:
Vt eam in se dignam conditionem conlocem.

MEGARONIDES

Proh dî inmortales, verbis paucis quam cito
Alium fecisti me! alius ad te veneram.
Sed ut occepisti, perge porro proloqui.

CALLICLES

Quid tibi ego dicam, qui illius sapientiam
Et meam fidelitatem et celata omnia
Pene ille ignavos funditus pessumdedit?

MEGARONIDES

Quidum?

CALLICLES

Quia, rure dum sum ego unos sex dies,
Me absente atque insciente, inconsultu meo,
Aedis venalis hasce inscribit literis.

MEGARONIDES

Adesurivit mage et inhiavit acrius
Lupus; observavit: dum dormitaret canes,
Gregem universim voluit totum avortere.

134. MSS. vitiose, *permanescere.*
135. *sibi*) H. e. ei. Cf. Cas. 91.
137. *dotĕm*) Vid. ad Amph. 341. Frustra G. Hermannus: *Q. m. m. e., h., dotem illi unde dem.*
141. *Sed ut occepisti*) Vid. ad Curc. 43.
148. Codd. ἀμέτρως: ME. *Adesurivit magis et inhiavit acrius.* G. Hermannus fuga, ut opinor, anapaesti post dactylum (*-vit mage et inhia-*) *Adesurivit mage, inhiavit acrius.* Sed vide, quae monemus ad Rud. prol. 43, a quibus non dissentit censor editionis Hermannianae in ephemeridd. Ienenss. a. 1805, pag. 585.
150. Vulgo ταυτολογικῶς: *Gregem universum voluit totum avortere.* Rescripsi *G. universim v. totum a.*, quomodo dicitur *Omnino omnis*, et Apuleius habet Metamm. VII, pag. 189, 30 ed. Elm.: *universim omnes adsensere.* Edd. aliquot antiquissimae, quas

CALLICLES

Fecisset edepol, ni haec praesensisset canes.
Sed nunc rogare ego vicissim te volo.
Quid fuit officium meum me facere, face sciam.

sequitur Camerarius, *tecum* male exhibent pro *totum*. Aliquanto melius aliae, in his Sarracenia anni 1499, Iunt. Ald., quas laudare soleo: *G. u. v. secum a.*, quam lectionem probant Acidalius Divv. in Plaut. pag. 502 et G. Hermannus. Nam ferri non potest Scioppius Suspp. Lectt. V, 13, recte dici existimans h. l. *universum totum* et infra 1011, *omnibus universis*, ut ibi quidem legendum censet secundum MSS. Palatt., tanquam haec similia essent τοῖς *totae perpetuae* Most. 143.

152. Debilibus bic versus incedit pedibus et caesuram invenustam habet, fateor, nec tamen propterea quidquam mutandum censeo; id quod fecit novissimus fabulae editor, reponens: *sed nunc rogare hoc ego vicissim te volo*, quandoquidem non desunt alia eiusmodi versuum exempla apud utrumque Comicum. Si quid novandum est, malim equidem: *Sed nunc rogare ego te vicissatim volo. Vicissatim* etiam alibi poëta, quod solemniori formae facile concesserit.

153. *face*) Frustra *fac* dedit G. Hermannus; ne tribrachum quinta sede haberemus iambi senarii. « *Plautum*, inquit praefat. pag. 16, *Terentiumque legenti sponte se offert observatio, in quinta sede trimetrorum tribrachum et dactylum, si qua fieri possit, maximeque in bisyllabis vocabulis, vitari.* » Sed recte criticus laudatus supra ad 148, quem praematura mors rapuit reipublicae literariae, p. 575 sq.: « Infelix exceptio * illud *si qua fieri possit*, quae adversis in locis semper sibi sit parata effugium. Huius animadversionis vi multos Hermannus mutavit locos: I, 2, 137: *Quid fuit officium meúm me facere, fáce sciam.* Tribrachum hic e quinta deturbavit sede, *fac* ponens. I, 2, 15 (31): *Credo hércle te gaudére, si quid mihi mali est.* Sublato dactylo Hermannus legit: *Credo hércle te gaudére, si quid mi ést mali.* III, 3, 49 (744): *Dicát, patremque id iússisse aurum tibi dare.* Dactylum et hic abiicit Hermannus: *Dicát patremque id tibi iussisse aurúm dare.* Sed haec incassum omnia, vulgataeque editiones erunt ad unam omnes repudiandae. Dactylus enim in quinta sede, et in vocabulis bisyllabis adeo frequens in Plauto ac Terentio occurrit, ut mirari subeat, Hermannum in re eiusmodi errasse. Praesertim quum dactylus in quinta sede non semel in Trinummo ex Hermanni ipsius recensione deprehendatur, ut I, 2, 13 (29): *Quid agit tua uxor? ut valet? Plus quám ego volo.* II, 4, 38 (406) *Nequam illud verbumst, béne volt, nisi qui béne facit.* Nullum equidem Plauti locum contra Hermannum proferam, verum ex una Terentii purgati comoedia. Dactylum videsis Eun. I, 1, 20: *Egone illam? quae illum? quae me? quae non? sine modo.* I, 2, 33: *Neque scibat, neque per aétatem etiam pótis erat.* I, 2, 61: *Sesé relinquam; vélle se illam mihi dare.* I, 2, 106: *Faciúndumst quod vis. Mérito te amo, béne facis.* Ita etiam in prol. 28, et I, 1, 83; I, 2, 117 et

* Critici verba hic et inferius latine versa tibi exhibemus, studiosissime Lector. *Ed. T.*

Vtrum indicare me ei thesaurum aequom fuit,
Advorsum quam eius me obsecravisset pater?
An ego alium paterer dominum fieri hisce aedibus?
Qui emisset, essetne eius ea pecunia?
Emi egomet potius aedis; argentum dedi
Thesauri causa, ut salvom amico traderem;
Neque adeo hasce emi mihi neque usurae meae;

120; II, 3, 60; V, 2, 28; V, 2, 68. En tibi duodecies dactylum in solo Eunucho; nec minus eum frequentem in caeteris Terentii comoediis reperias. Non est ergo, cur dactylum quinta expellamus sede. Aliter se res de tribracho habet. Eum enim raro invenias; in dissyllabis vero omnino rarissime, ut et in sedibus trimetrorum caeteris. Tribrachus huiusmodi in Terentii Andria septies tantum occurrit, bis in secunda, bis in tertia, itemque quarta, semel in quinta sede, actus videlicet V, 3, 2: *Rem pótius ipsam dic, ac mitte mále loqui.* De primo hic ergo pede nulla est contentio «(neque ibi facile haberi po- « test per indolem latinae linguae, « monosyllabis brevibus carentis, « quum a praepositionibus quibus- « dam discesseris, quae rursus quos « casus regunt nominum, fere men- « suram tribrachi excedunt. Bot.)»; atqui eodem iure possit quis colligere, tribrachum qui ex vocabulis bissyllabis constet, locum in trimetro non habere: et dactylus in quinta sede frequentior in Eunucho, quam tribrachus in Andria, subducta ratione, invenietur. Eiusdem momenti est et altera illa Hermanni animadversio: « Contra primus pes trimetrorum pondus ac multitudinem syllabarum desiderat». Exinde subiecit Hermannus Act. III, 3, 32 (727): *Mihi quidem hercle nón est quod dem mútuom. Pol* in ipso principio: atque ibidem 41 (735). *Quasi ád adolescentem á patre ex Seleúcia*, ipse legit *quasi si*. Sic ergo definiit noster primum pedem nec iambum, nec tribrachum iam esse oportere. Nemo ergo non mirabitur Hermannum non ubique iambum a prima sede removisse, huncque in sua editione reperiri prol. 2: *Sequór : sed finem fóre quem dicam néscio*, sicque passim. At unde hanc quaeso animadversionem eruerit? Iambus enim in prima sede apud Plautum, ac Terentium (neque aliter res se habet apud Comicos Graecorum, Latinis harum rerum omnium auctores. Bot.) adeo frequens est, ut supervacuum sit exempla proferre, quae prima fronte cuilibet legenti sese offerunt. Textus immutare huiusmodi argumentis innixum res profecto est immane intemperantis ingenii.»

155. *Advorsum quam*) Ita MSS. quomodo dicitur *Contra quem* eodem sensu. Sed Acidalius Divv. in Plaut. pag. 505: «Veteres (edd.) inquit, omnes *Advorsum quod:* et accipio sic dictum scilicet, ut *Praeter quod*, *Prae quod*, et plura similia ellipticae formae». Huic obtemperans G. Hermannus edidit: *Advorsum quod me eius obs. p.*

156. Minus eleganter libri nec voce gravi *dominum* sub ictu posita: *dominum paterer.*

160. *neque usurae*) Vulgo, *nec usu-*

Illi redemi rursum, a me argentum dedi.
Haec, seu sunt recta, seu pervorse facta sunt,
Egomet fecisse confiteor, Megaronides.
Hem mea tibi malefacta! hem avaritiam meam!
Hascine propter res maledicas famas ferunt?

MEGARONIDES

Pausa. Vicisti castigatorem tuom;
Occlusti linguam: nihil est, quod respondeam.

CALLICLES

Nunc ego te quaeso, ut me opera et consilio iuves,
Communicesque hanc mecum meam provinciam.

MEGARONIDES

Polliceor operam.

CALLICLES

Ergo ubi eris paulo post?

MEGARONIDES

Domi.

CALLICLES

Numquid vis?

MEGARONIDES

Cures tuam fidem.

CALLICLES

Fit sedulo.

rae; sed assentior G. Hermanno, ita scribenti praef. Trin. p. 14: «Numquam aureae aetatis, quae vocatur, scriptores *ac* et *nec* ante vocales ponunt. Nec magis *neu*: quare vs. 756 (721) *ne* corrigendum fuit.» Confirmatur haec observatio pluribus scriptorum locis et fidei spectatissimae codicibus.

162. Legitur: *Haec sunt, seu recte, seu pervorse facta sunt; Egomet* etc. in quibus verba *Haec sunt* nihil prorsus habent, quo referantur, nisi accipias pro eo quod est *Tantum est*, de quo usu mihi non constat.

163. Non male G. Hermannus: *Egomet confiteor fecisse haec, Meg.* Sed vid. ad Asin. 159, Cist. 69.

164. Frustra G. Hermannus: *En m. tibi m.; en meam avaritiam tibi.* Codd. ἀμέτρως: *hem mea mal., hem m. av. tibi.* Vid. supra ad 3.

165. Bene sic idem vir doctus, quum vulgo Camerarii obtineat coniectura haec: *Hascine me propter res maledicta differunt?* MSS. et vett. edd.: *H. me propter res maledictas famas ferunt.*

171. *Numquid vis?*) Cf. Aul. 130,

MEGARONIDES

Sed quid ais?

CALLICLES

Quid vis?

MEGARONIDES

Vbi nunc adulescens habet?

CALLICLES

Posticulum hoc recepit, quom aedis vendidit.

MEGARONIDES

Istuc volebam scire. I sane nunc iam.
Sed quid ais? quid nunc virgo? nempe apud te est?

CALLICLES

Ita est,

Iuxtaque eam curo cum mea.

MEGARONIDES

Recte facis.

CALLICLES

Num, priusquam abbito, me rogitaturus?

MEGARONIDES

Vale. —

Nihil est profecto stultius neque stolidius

175. *Sed quid ais?*) Vid. Merc. 481. Male autem haec ita personis dividuntur: ME. *Sed quid ais?* CA. *quid?* ME. *nunc virgo nempe apud te est.* CA. *ita, est? Iuxtaque* etc. Nusquam nisi per iocum, velut Men. 85, qui aliquid novi se quaesituros significant formula *Sed quid ais?* ita interpellantur a colloquentibus, nolentibus quippe praefestinare loqui, ubi alterius ea est provincia. Parum igitur est reposuisse cum Acidalio Divinat. in Plaut. pag. 502: *S. q. a.?* CA. *quid nunc?* ME. *virgo* etc. Sed verius, ni fallor, nos: *S. q. a.? quid nunc virgo? nempe apud te est?* CA. *Ita est* etc. h. e. *S. q. a.? quid nunc virgo agit?* quem modum loquendi ellipticum illustravi Aul. 138. *Ita est* coniuncte placuit etiam Hermanno.

177. Vox *priusquam* non elidenda metri gratia. Vid. Amph. 341. Vel, quod nunc malim, rescribendum: *Num, priusquam abbito, me rog.* etc., de quo vid. Epid. 295. Eius glossema est vulgatum *abeo*. Male G. Hermannus de se infersit *etiam* hoc modo: *Num etiam, p. a., me rogitaturu's?* ME. *Vale.* Neque perscribendum *es*, quod fecit vir doctus, sed intelligendum, sicut passim fieri monuimus Amph. 168. Caeterum vulgatae edd. *rogaturus*, sed veteres pleniore numero *rogitaturus*.

Neque mendaciloquius neque argutum magis
Neque confidentiloquius, neque periurius,
Quam urbani adsidui cives, quos scurras vocant.
Atque egomet me adeo cum illis una ibidem traho,
Qui illorum verbis falsis acceptor fui,
Qui omnia se simulant scire, nec quidquam sciunt;
Quod quisque in animo *aut* habet, aut habiturust, sciunt;
Sciunt, quid in aurem rex reginae dixerit:
Sciunt, quid Iuno fabulata est cum Iove;
Quae neque futura, neque facta, illi tam sciunt;
Falson' an vero laudent, culpent, quem velint,
Non flocci faciunt, dum illud, quod lubeat, sciant.
Omnes mortales hunc aiebant Calliclem
Indignum civitate hac esse vivere,

179 sq. *mendaciloquius — confidentiloquius*) Cf. Epid. 340.

185. Vulgo flaccidioribus numeris: *Quod quisque in animo habet aut habiturŭs est, sciunt.* Vid. ad Amph. 355. Bentleius Sched. de metris Terent. cap. 8: *Quod quisque in animo hábet aut habiturŭs, sciunt*, hiante quidem versu, nisi aut non liquescere dicatur τὸ *animo*, aut reponatur *animod*, quibus de rebus vid. Amph. 341 et ibidem prol. 149. Sed elegantior nostra lectio, et verisimile est, alterum *aut* omisisse scribas tanquam supervacuum. Hermanni liber haud melius quam vulgati: *Quod quisque habet in animo, aut habiturus est, sciunt.*

186. Recte sic Hermannus, quum Bentleio placuisset l. l.: *Sciunt, quod in a. r. r. d.*, quod soloecum est aeque ac vulgatum *Sciunt id, quod in a. r. r. d.* Sed hoc etiam parum ἔμμετρον.

187. Vulgo minus apposite ad praecedentem phrasin: *Sciunt, quod Iuno* etc. *Quod* requiri visum fuerit librariis ab indicativo *fabulata est;* sed cf. Amph. 235, 851, Rud. 1002.

188. Ἀμέτρως libri: *Quae neque futura, neque facta sunt, tamen illi sciunt.* Bentleius l. l. ad 185: *Quae neque futura, neque sunt, tamen i. s.* G. Hermannus, excluso *Quae*: *Neque facta, neque futura, t. i. s.* Lenior nostra medicina, quae si placebit, *sunt* intelliges in verbis *futura* et *facta*, de quo vid. Amph. 168, et *tam* accipies pro *tamen*, usu veteri, de quo vid. Ba. 1135 sqq.

192. Vulgo: *Indignum civitate hac esse et vivere.* Sed hoc nimium, non modo civitate, sed etiam vita indignum visum fuisse Calliclem. Satis poenae exilium. Terentius Phorm. V, 7, 85 sq.: *Non hoc publicitus scelus hinc deportarier In solas terras?* Et sic passim. Atqui MSS. *I. c. h. esset v.;* et vett. edd. *I. c. h. esse vivere*, inducta copula quae forte nata videtur, quum vel apex se agglutinasset τῷ *esse*, ut *essē* scriptum pro *essest*, mox *esset*, acciperetur a librariis, vel iunctim exarata *esseuiuere* sic degene-

Bonis qui hunc adulescentem evortisset suis:
Ego de eorum verbis famigeratorum, inscius,
Prosilui amicum castigatum innoxium.
Quodsi exquaeratur usque ab stirpe auctoritas,
Vnde quidque auditum dicant; nisi id adpareat,
Famigeratori res sit cum damno et malo;
Hoc ita si fiat, publico fiat bono:
Pauci sint faxim, qui sciant, quod nesciunt,
Occlusioremque habeant stultiloquentiam.

LYSITELES

Multas simitu res in meo corde vorso; b. t. II, 1.
Multum in cogitando dolorem indipiscor;
Ego me et concoquo et macero et defatigo;
Magister mihi exercitor animus hinc est:
Sed hoc non liquet, neque satis cogitatum est,

rarent. Quam editionum lectionem recte explicat Acidalius Divv. in Pl. pag. 503: *Indignum esse ut viveret hac civ.*; neque aut cum Gulielmio Verisimm. I, 24 reponendum censeo: *I. civitate ac sese vivere*, vel eodem sensu cum ipso Acidalio: *I. c. h. et se vivere*, quam coniecturam in ordinem recepit G. Hermannus.

196. Vulgo *exquiratur*. Cf. Epid. 681, Pers. 607.

197. *Vnde*) Vid. ad Asin. 770. — *quidque*. Ita MSS., recte probantibus Acidalio et Hermanno. Edd. ἀμέτρως, *quicquid*.

198. Bene Gulielmius Quaest. in Trin. cap. 1: « *Res*, inquit, *mihi cum eo est* usitatum loquendi genus, et frequentatum in litibus et iudiciis maxime, de quibus hic Plautus quum ageret, occasionem sumsit lepidissimi ioci *Res cum malo ei sit*; pro quo usitate dicimus *malum habeat*. »

204. Ἀμέτρως libri: *egomet me concoquo* etc. Egregie correxit G. Hermannus, qui et 10 primos versus huius scenae recte descripsit, innumeros eos quidem in vulgatis.

205. Male Hermannus, *exercitorque*, dum nescit, *or* syllabam finalem nominum et verborum saepenumero porrectam legi ante vocales, quam rem monui Amph. prol. 38. *Magister exercitor* nihil aliud est quam magister exercens. Vid. Vechneri Hellenolex. I, 2, 8. Frustra quoque idem secundum alios *hic* pro *hinc* reposuit. *Hinc*, ab hac parte. Tanquam irruere in se fingit animum προσωποποιούμενον.

Vtram potius harunc mihi artem expetessam,
Vtram aetati agundae arbitrer firmiorem:
Amorine me an re obsequi potius par sit;
Vtra in parte plus sit voluptatis vitae
Ad aetatem agundam. b. d.
De hac re mihi satis haud liquet; nisi hoc sic faciam, opinor: i. t. c.
Vtramque rem simul exputem; iudex sim, reusque ad eam rem.
Ita faciam! ita placet! i. h.
Omnium primum Amoris artis eloquar, quemadmodum expediant. t. t.
Nunquam Amor quemquam nisi cupidum hominem postulat se in plagas
Coniicere; eos cupit, eos consectatur; subdole blanditur,

209. Ἀμέτρως legitur, *amorin me.* Sequor cum Hermanno edd. vett. Decurtatus quoque, *amor ire me*, h. e. amorine me.

212 sqq. Novissimus fabulae editor, dum hos quoque versus usque ad 222 habet pro bacchiacis, temere addit, demit, mutat denique,

— — — — *neque proficit hilum*,

ut cum isto loquar apud Ciceronem Tuscull. Quaestt. I, 5. Scilicet hoc Hermanni est opus, ut quam plurimos semper possit versus in eandem formam metricam redigat; quae ratio si vera est, eo tandem devenietur, ut optemus cum Quintil. l. l. tom. II, p. 180, stetisse Comicos Latinorum intra iambos senarios. Imo varianda sunt metra cum affectibus, praesertim in canticis, quum aliud ex alio cogitatur, neque certus aequabilisque est animi status nunc sperantis, nunc desperantis et diversis perturbationibus subinde incitati, ubi unum idemque per omnia genus versuum poetis inculcare nihil aliud est quam finire velle infinita, et omnino omnem metrorum vim atque gratiam exstinguere. Plura in hanc sententiam vid. l. l. ad Curc. 96 sq. Nunc singula huius loci percenseamus.

212. Frustra G. Hermannus, transpositis quibusdam verbis et invecto *ni* pro *nisi*: *De hac ré mi haud liquet satis: ni hoc sic faciam, opinor.*

213. Male idem delevit τὸ *Vtramque*, ut versus bacchiacus efficeretur, quum manifesta sit in his iambicorum forma tetram. catal., sicut in sequentibus trochaïcorum. Quod in quibusdam edd. vett., velut Mediol. anni 1500, desiderantur verba *utramque rem*, forte accidisse puto.

214. Clausula. Vid. ad Epid. 197 sq. Male Hermannus: *Ita faciam: ita placét mi. omniúm primum amóris* etc.

215. Τὸ *quem-* in *quemadmodum* non liquescit. Vid. ad Amph. 341.

216. *cupidúm*) Cf. Amph. l. l. et 116.

Blandiloquentulus; ab re consulit, harpago, mendax, cuppes, avarus,
Elegans, despoliator, latebricolarum hominum corruptor
Blandus, inops, celati indagator: nam quomodo quis adamat,
Quom sagittatis extemplo saviis percussus est, t. t. c.
Eloco res foras labitur, liquitur. c. t.
« Da mihi hoc, mel meum, si me amas, si audes! » c. t. c.

218. Libri minus ἐμμέτρως et disiunctis verbis, quae componenda sunt: nam *blandiloqucatulus* rectius refertur ad *blanditur*, et illa *ab re consulit* ad sequentia *harpago*, *mendax* etc.; sed ita libri: — — *blanditur: ab re Consulit blandiloquentulus*, *harpago*, *mendax* etc.

220. *nam quomodo quis adamat*) H. e. nam quomodocunque quis adamat, sive amare occipit. Hanc lectionem deprehendere mihi visus sum in hisce manu exaratorum et editionum principum scripturis depravatis *nam quam ad quod damat*, *nanque* (vel *nam qui*) *ad quod clamat*, *nam quam ad quod clamat*, *num cum quis elam amat*. Verborum *quis*, *quam*, *quod* compendia saepius inter se permutata. *Quomodo* autem sic usurpatum legitur etiam apud Ciceronem ad Divinat. V, 20 init., Senecam Epist. 54 extrem. aliosque.

221. Vulgo minus usitata formula, *Quam extemplo*, et metro pessumdato: *Quam extemplo saviis sagittatis percussus est*, *illico res foras* etc. Vid. ad Curc. 80. Hermanno haec ita digerere placuit, de qua ratione quid mihi videretur significavi ad 212 sqq.: — — *amóris Artis eloquár*, *quemadmodum éxpediaat: númquam Amór quemquam*, *nisi cupidum hominém postulát se Cenitoere in plagás: eos cupit*, *consectátur*, *Ab ré consulit*, *subdolé subblanditur*, *Blandiloquentulúst*, *harpagó*, *mendax*, *cúppes*, *Despóliator*, *látebricolarum hominum corrúptor*, *Celátum indagátor. nam quóm quisquiam amát quam*, *Quam is éxtemplo sávi sagittis percússust*, *Illico* etc. de quibus temerariis mutationibus ipse praefationis pag. 11: « Haec, inquit, *avarus*, *elegans*, deinde *blandus*, *inops*, quae metrum prorsus ab se segregat, ut interpretationes expuli, quarum *avarus* ad *harpago*, *elegans* ad *cuppes*, *blandus* ad *blandiloquentulus*, *inops* ad *despoliator* pertinet. » Sed haec minime speciem interpretationum prae se ferunt, ut quorum ne unum quidem plane eandem cum altero potestatem habeat, neque tam exclusas istas voces ab se segregat metrum, quam tales correctiones Plautus et ipsa artis criticae via et ratio.

222. Hunc versum recte descripsit idem vir doctus: nam in vulgaribus editionibus verba *Illico res foras* ad antecedentem versum, et reliqua ad sequentem referuntur, sicut haec ἄμετρα ibi omnia iacere iam supra dixi.

223. *si me amas*, *si audes*) Male Hermannus, creticum tetrametrum

Ibi cuculus ille: « Ocelle mi, fiat et istuc, et si
as. ex t. d. et i. d. c.
Amplius vis dari. » Ibi pendentem ferit illa: iam amplius orat;
Non sat id est mali, quod ecbibit, quod comest, quod facit sumti,

efficturus: *si me amas, aúdias.* Est haec clausula. Vid. ad Amph. 81.

224. Cf. de hoc metri genere, quo saepissime Plautus utitur, tom. I, pag. 128 sq. Versus 227 eiusmodi clausula est, de qua vid. ibidem. Pessime Hermannus, de se additis verbis *ecce* et *etiam*, τῷ *ibi* vero post *illa* posito, quod inusitatum: *Íbi ille cuculus ecce, óculе mi, fiat et* (hic versus ne sanis quidem pedibus incedit: nam prima syllaba in *cuculus* brevis: vid. Horat. Sermm. I, 7, 30.) *Istuc et si amplius tibi etiam vis dari, Dábitur: illa ibi pendentém ferit* etc. De significatione vocis *Cuculus* conferes sequentia.

225. Libri immisso glossemate ἀμέτρῳ: *et si amplius vis dari, Dabitur! ibi illa pendentem* etc. Non male Acidalius Divv. in Plaut. pag. 504 seq.: « Saepe Plautus amatores stupidos cuculorum appellatione ferit. Exemplo sit unus Asinariae locus, ut aliis afferendis parcam. Sc. *Agedum* (897): *At etiam cubat cuculus. surge, amator, i domum.* (Communi hoc convicio iactari stolidos vel stolide se gerentes, indicio sunt Pers. 280, Pseud. 94, Horatii l. l. ad 224, et inprimis Persae 172 sq., ubi sic legitur: *Nam equidem te iam sector quintum hunc annum, quom interea, credo, Cucus si in ludum iret, potuisset iam, ut literas probe sciret, Quom interim tu ingenium meum fans non edicisti atque infans.* Bot.). *Pendentem* hic autem quo sensu? an suspensum cura et incertum, ut vult Lambinus? an allusione imaginis, quae Rudente Sc. *Exi e fano* (625 sq.): La. *Quid, si attigero?* Tra. *Extemplo hercle ego te follem pugilatorium Faciam, et pendentem incursabo pugnis, periurissime.* (Cf. etiam Amph. 124, Asin. 540, Men. 845, qui locus sic habet: Men. *At ego te pendentem fodiam stimulis triginta dies.* Truc. 733. Bot.) An simpliciore intellectu pendentium, dum virgis caeduntur? ut extremo Casinae: *Nulla causa est, quin pendentem me, uxor, virgis verberes.* Sed simplicissime potius est ex Interpretis opinione. »

226 sq. Haec vulgo sic leguntur: — — *non sat Id est mali, ni amplius etiam, quod ebibit, quod comest, Quod facit sumpti. nox datur? ducitur* etc. Turbatum hic esse, iam aliis suboluit, nec tamen placent vel reponentes: *Quod facit sumpti, datur: nox ducitur: familia* etc., vel: *Quod facit sumti, nox datur. minuitur familia* etc., quomodo dicitur Truc. 280 sq.: *suam non enim ille meretriculis Munendis rem coegit*; vel denique: *Quod facit sumti, datur. Nox ducitur,* id est *Si nox impetratur,* omissa particula conditionali (vid. ad Pseud. 640) et verbo *Ducendi* ita usurpato, ut Truc. 28 et passim apud Nostrum. Id tamen probe animadverterunt, qui sic rescribebant, pendere in vulgatis verba *ni amplius etiam*; et recte

Ni amplius etiam datur mox. t. d.
Ducitur familia tota: vestiplici, unctor, auri custos, t. t.
Flabelliferae, sandaligerulae, cantrices, cistellatrices,

τὸ *datur* ad haec retulerunt; sed in eo lapsi sunt, quod vel verbum *nox* ab iis segregarunt, vel non emendatum ad eadem adiunxerunt. Verbo rem dicam: forte sunt traiecta illa *ni amplius etiam*, et cum τοῖς *mox datur* (nam sic legendum, sicut *mox* et *nox* saepius confusa monui ad Merc. 329) copulanda. Haud investigatum hoc vitium scripturae sententiam totius loci obscuravit: nam quid est, quod sibi dari velle dicatur meretrix, nisi quo cibum, potum, sumtum denique paret? Non igitur *amplius* quid orat, si vulgo libri veri sunt, sed idem, quod iam impetravit ab amatore, denuo postulare fingitur, neque locum habet vocabulum *amplius*. Deinde non recte nox tum demum dari dicitur, quum rem amator iam magna ex parte dilapidavit; id quod nusquam gentium fit, neque hic factum significari cogitandum est, ubi ante *saviis sagittatis* percussus dicitur amator, quam donare incipit. Sed ita haec se habent. Principio meretrix pro copia sui facta poscit tantum, quo suum ipsius cibum et sumtum coëmat, id quod ei merito praebeatur ab amatore. Verum mox, ubi perdite amari se videt; *iam amplius orat*, secum ducens totam suam familiam, quam satiet et vestiat infelix cucus. Sic Chremes ille Terentianus Heaut. III, 1, 42 sqq. de Bacchide: — *ancillas secum adduxit plus decem, Oneratas veste atque auro: satrapa si siet Amator, nunquam sufferre eius sumtus queat. Nedum tu possis.* Me. *estne ea intus?* Chre. *sit, rogas? Sensi: namque unam ei coenam atque eius comitibus Dedi: quodsi iterum mihi sit danda, actum siet* etc. Et Men. 284: — — *Folia nunc cadunt Praeut si triduom hoc huc erimus: tum arbores in te cadent: Nam ita sunt hic meretrices omnes elecebrae argentariae.* Hanc igitur emendationem certam puto, neque assentiri possum G. Hermanno, vulgatam lectionem sic fucanti: — — *iam ámplius Orat, non sát mali est, ni ámpliust, quód bibit,* (*bibit* etiam vett. edd.) *Quód comest, quód facit súmtuis. nóx datur, Dúcitur fámilia ei tóta, vestispici,* etc. *Sumpti* ex hoc loco bis profert Nonius vv. *Comest* et *Vestispici*, quod minime fuit immutandum. Sed cretico pedi syllaba deerat scilicet. Si me audis, verba *comest* et *facit* μονοσυλλάβως pronuntiabis, ut metrum constet; qua de re vide Amph. prol. 74.

228. *vestiplici*) MSS. *vestiplice*, quod eodem redit. Edd. vett. in his primae, *vestipicii*. *Vestiplici* metro congruit, quod evertitur vulgato *vestispici*, nisi quis creticos somniet versus, quorum hoc loco nec vola nec vestigium.

229. *cantrices*) Cf. Asin. 159, Cist. 69. G. Hermannus ita haec digessit: — — *vestispici, Unctor, auri custos, flabellíferae, sandaligerulae, Cántrices, cistéllatrices, núncii, renúncii, Pánis et peni raptores: ipse, dum illis cómis est, Inops fit amátor.* in quibus nec traiectiones verborum placent, et ἀπροσδιονύσως infertur iste creticus *Inops fit amator*. Nobis ne una quidem vox transponenda fuit, et rite sequitur ponderosos trochaicos

Nuntii, renuntii, raptores panis et peni. t. t. c.
Fit ipse, dum illis comis est, inops amator. i. tr. h.
Haec ego quom ago cum meo animo et recolo, ubi qui
eget, quam pretî sit parvi: t. t.
Apage te, Amor! non places! nil te utor, quamquam
illuc est dulce.
Esse et bibere Amor amara dat, tibi satis quod sit aegre:
Fugit forum; fugat tuos cognatos; fugat ipsus se a suo
contuitu.*

tetram. acat. eiusmodi versus cat., sicut supra 221, quem excipit iambus trim. hypercat., clausulis iis adnumerandus, de quibus exposui ad Epid. 197 sq.

232. Proceleusmaticus *recolo*, *ubi* pro trochaeo vel spondeo positus est, ut passim: vid. Amph. 356. *Qui* non magis liquescit, quam prius *te* sequente versu: cf. ibid. 149.

233 sq. Male interpungitur: — — *quamquam illud est dulce*, *esse et bibere. Amor amara dat tibi satis* etc. Non de edendo et bibendo, quod vulgo dicitur, hic sermo est scilicet, verum de *amoris prandio et poculo*, ut cum Nostro loquar Truc. 22, 188, quae hic quoque in animo habens poëta dixit: *Esse et bibere Amor amara dat*, *tibi satis quod sit aegre*, h. e. Amor amara dat ad edendum et bibendum, quae tibi satis aegre sint, quomodo infinitivum pro gerundiis passim esse, Graecorum more, docent Vigerus de Idiotismm. V, 3, 7, Vechnerus Hellenolex. I, 2, 17, 3; et pronomina relativa libere usurpari monitum ad Aul. 725. G. Hermannus ulcus hoc non tetigit, et *ago* mutando in *agito*, pro *apage te* autem reponendo *a me apage*, verbisque divulsis, quae eiusdem versus ambitu comprehendenda sunt, ut metris congruant sententiae (nam haec praecipua venus est et gratia carminum, inprimis scenicorum), nescio quos bacchiacos nobis effinxit, quos Plauto condonare poterat, hos:

Haec égo quom agi | to cúm meo ani | mo et récolo ubi | qui egét, quam
Preti sit | parvi, à me apa | ge, amòr: non | placés, nil
Te ego útor: | quamquam illud | dulce ést, es | se et bibere.
Amor amara etc.

Caeterum hoc *Quamquam illuc* (amare) *est dulce* quam dictum sit ἐμφατικῶς, nemo erit, quin sentiat. Et notabis παρονομασίαν haud illepidam in verbis *Amor amara*. — *Amôr.* Cf. Amph. prol. 38.

235. *V* vocalis in *Fugit* et priore *fugat* elidenda est metri gratia. Cf. ibid. 74. Pro *ipsus* libri minus concinne, *ipse*. — Quae hunc versum inter et sequentem leguntur, uncinis a me inclusa, frigide et ἀμέτρως explicant Plauto digna illa in superioribus *fugat tuos cognatos*. V. C. *Neque eum sibi amicum volunt dici*, omisso *enim*; quam primam huius glossematis formam puto. G. Hermannus hic propinat nobis trochaïcum tetram. cat. et duos bacchiacos tetrametros, qui versus sic se habent: *Amor ama-*

(Neque enim eum sibi amicum volunt dici.)
Mille modis amor ignorandust, procul adhibendust, abstinendust:
Nam qui in amorem praecipitavit, peius perit, quam si saxo saliat. as. ex t. d. et i. d. h.
Apage, sis, Amor! tuas res tibi habe, Amor! mihi amicus ne fuas unquam!
Sunt tam, quos miseros maleque habeas, tibi quos obnoxios fecisti.
Certum est ad frugem animum adplicare, co. ex c. d.
Quamquam ibi animo labos grandis capitur. (et t.

rn dát tibi, satis quod aégre sit; fugit forum, Fugit tuos cognítos, fugit sese ipse á suo Contútu: neque eum sibi volúnt dici amicum. Miror, non primum quoque horum versuum levibus quibusdam mutationibus in eiusmodi bacchiaci formam, constantiae causa, vel hoc vel simili quodam modo redegisse virum doctum: *Amór ama | ra dát tibi, | sătĭs quae aegre; | fugit fora.* Certe hic versus non deterior multis, quibus ditavit Sarsinatem.

236. Libri immissa copula ἀμέτρῳ, quam neglexit, asyndeti amans, Plautus, de qua figura dictum Capt. 336: — — *Mille modis amor ignorandust: Procul adhibendus est atque abstinendus:* Quis aure tam obtusa, ut trochaïcum in his numerum non agnoscat? Noluit G. Hermannus, sed rursus addens, demens, mutans, bacchiacos nubis fabricavit: *Modis mille amórem ignorándumst, procúlque est Adhibéndum.* de quo commento ita rationem reddit praefat. pag. 11 sq., ut *abstinendum* explicationem esse dicat difficilioris locutionis *procul adhibendum.* Sed fortius quid sonat *Abstinere* quam *Procul adhibere*, estque haec gradatio.

237 sqq. Dixi de hoc metri genere ad Ba. 1160. Hoc autem modo nihil omnino hic novandum fuit, nisi quod versu 239 *tibi quos* reposui pro *quos tibi.* Nam quod *fuas* pro monosyllabo usurpatur, u litera elisa, more fit aevi prisci, ut monui Amph. prol. 90; et similiter *tam* rescriptum pro vulgato *tamen*, de quo cf. Ba. 1135 sq. G. Hermannus haec partim ad bacchiacorum, partim ad creticorum modulum sic dimensus est: *Adhibéndum; nam qui praecipitávit in amorem, Is péius periit, quam si dé saxo sáliat. Apáge sis, amór: res tuas tibi habe: mihi, amór, ne Fuás unquam amicús. Sunt tamen, quós misere et mále habeas, quós tibi Fécisti obnóxios.* in quibus quod *misere* dedit pro vulgato *miseros*, Acidalii suasu fecit (Divv. in Plaut. pag. 506), caeterum suo Marte rem gessit, sicut solet in canticis.

240–243. Neque nihil, neque omnia hic vidit G. Hermannus: nam pedes creticos in his latere, probe animadvertit; sed puros creticos dum concinnare nobis studet, operam lusit.

Boni sibi haec expetunt: rem, fidem, honorem,
Gloriam et gratiam. c. d.
Hoc probis pretium est. Eo mihi mage lubet as. ex 2 t. h.
Cum probis potius quam*de* cum inprobis
Vivere vanidicis. t. h.

PHILTO. LYSITELES.

PHILTO

Quo illic homo foras se penetravit ex aedibus? II, 2.

LYSITELES

Pater, adsum. as. ex t. d. et i. d. c.
Impera, quod vis: neque tibi ero in mora, neque me latebrose
Abs tuo conspectu occultabo. t. d.

Nempe hi versus procul dubio sunt ex illis asynartetis, de quibus monui tom. I, pag. 129, sicut eiusmodi metris scatere utriusque linguae Comicos poëtas, pluribus suboluit, in his censori Trinum. dd. Herm. in epheméridd. Ienenss. anni 1805, p. 584. — Τὸ *frugem* non liquescit (cf. Amphit. 341): nam sic ille versus scandendus est, recepto molosso *Certum est ad* pro cretico, qua de re vid. Capt. 153: *Cértum est ad | frúgĕm ani | mum ádplicare. Boni* versu 242 μονοσυλλάβως efferendum o extrito: vid. Amph. prol. 74; neque opus reponi cum Hermanno, *sibi boni*. 243 clausula est, more asynartetorum ex eiusmodi versu dimidio constans. Vid. ad Most. 331.

244 sqq. Vid. de hoc metro ad Ba. 584 sqq.

245. Αμέτρως libri, *quam*. Cf. Amphit. prol. 69.

246. Clausula. Cf. monita ad 240–243. G. Hermannus dum creticos puros somniat, ita haec more suo reformavit: *Cértum ad frugem ápplicare ánimum, quamquam ibi animo Grándis capitúr labos. Sibi boni haec éxpetunt, rem átque honorém, fidem, Glóriam et grátiam. nam hóc probis ést preti. Eó mihi mágis lubet cúm probis pótius quam Cum improbis vivere et vánidicéntibus.* Postremum hoc verbum *Vanidicere* praeter analogiam fictum est, siquidem non licet dicere *Vaniloqui, Multibibere, Omnivagare*, sicut *Vaniloquus, Multibibus, Omnivagus.*

247–249. Vid. tom. I, pag. 128 sq. Versus 249 clausula est: vid. ibid. et ad Most. 331. G. Hermannus ex pe-

PHILTO

Feceris par tuis ceteris factis, c. t. c.
Patrem si percoles tuom per pietatem.
Nolo ego cum inprobis te viris, gnate mi, c. t.
Neque in via, neque in foro ullum sermonem exsequi.
Novi hoc seclum ego, moribus quibus sit. Malus bonum malum esse volt, ut t. t.
Sit sui similis; turbant, miscent mores mali, rapax, avarus,

nu suo promit unum creticum et duos bacchiacos tetram. huiusmodi: PHIL. *Quo illic homo sé foras pénetrat ex aédibus?* LY. *Pater, ássum, imperá, quod vis, néque ero in mora, nec Latebróse me ego ábs tuo conspéctu occultábo.* E nostra ratione nihil hic mutandum, nihil addendum, nisi quod verba *latebrose me* transponenda sunt metri gratia.

250 sq. Singuli venire solent huiusmodi cretici, tanquam clausulae acatalectorum. Cf. supra 223 et notata ad Most. 315. G. Hermannus addendo *tuam* creticos duos extrudit tetrametros: *Féceris pár tuis caéteris fáctis, si Tuúm patrem pércoles. pér pietatém tuam, Nólo* ego etc. Iudicium de his versibus meum non interponam. Id tantum moneho, verba *per pietatem* recte accipi pro *pietate*, quomodo dicitur *per fidem*, *per gratiam*, *per iocum*, *per tempus*, ut non sit, quod ad sequentia referantur, id quod placet novissimo fabulae editori. Neque sic obtestari solent, ut simul imperent (*Nolo etc.*), quippe illud obnoxium spreturi, si arbitrarium hoc liceat. — Pro *Patrem si* reponere potuissem numero meliore *Si patrem*; sed praestat acui vocem graviorem. Caeterum vid. ad Capt. 153.

252. Hic versus recte descriptos in editione Herm.

253. Verbi *Neque* vocalis prior eliditur utroque loco, sicut Capt. 716, ubi vide quae annotamus, et in versu Attii, quem laudavimus ad Amph. prol. 74. Carere igitur possumus Hermanni hac correctione: *In via néque foro ullúm sermonem éxsequi.*

254–256. Codd. ἀμέτρως: *Novi ego hoc seculum, m. q. s.* G. Hermannus haec redegit in duos creticos et totidem trochaïcos tetram.: *Nóvi ego saéculúm, móribus quibus siet Málus bonum málum esse volt, similis ut sít sui.* (Creticus *mălum ĕsse volt* prorsus intolerabilis. Ferri posset talis *malum ésse volt*, ut τὸ *a* in *malus* liquescere diceretur; sed eiusmodi elisiones usa sunt ex viri huius docti ratione.) *Túrbant, miscent móres: malus, rapáx, avarus, invidus: Sácrum profanum, públicum privátum habent: hiúlca gens.* Pedem trochaeum, qualis hic est *Sácrum pro-* in tota antiquitate non invenias; sed pro iambo tetrametro haec habenda forent, si recte descripta essent ab Hermanno. Nos, omnino nihil mutantes, tres effinximus trochaïcos tetrametros, quorum postremus catalecticus est et pro clausula usurpatus. Vox *mali* versu 255 μονοσυλλάβως

Invidus; sacrum profanum, publicum privatum habent, t. t. c.
Hiulca gens. Haec ego doleo; haec sunt, quae med excruciant; as. ex 3 i. h.
Haec dies noctisque tibi canto ut caveas. as. ex 2 i. h.
Quod manu nequeunt tangere, tantum fas habent, manus quo abstineant; t. t.
Cetera rape, trahe, fuge, late! Lacrumas haec mihi, quom video, eliciunt,
Quia ego ad hoc genus duravi hominum. Quin prius me ad pluris penetravi?
Nam hi maiorum mores laudant; eosdem lutulant, quos conlaudant.
Hisce ego de artibus gratiam facio, ne colas, ne inbuas ingenium.

efferenda est, τῷ *a* eliso, qua de re vid. locus Amphitruonis laudatus ad 253.

257 sq. Vid. de hoc genere versuum asynartetorum ad Amph. 422. Versus 258 clausulae loco est adhibitus. G. Hermannus, omisso *me* et repetito *haec* pronomine, ut trochaici efficerentur: — — *hiúlca gens. Haéc ego doleo: haec súnt, quae excruciant: haéc dies noctisque haéc tibi Cánto ut caveas.*

259 sqq. *nequeunt*) Libri difficiliore numero: *non queunt.* Tò *manu*, *a* literam elidit: vid. ad 253. G. Hermannus pro arbitrio: — *quód manu haud queunt tángere, tantum fás habent, Quó manus abstíneant: caeterá rape, trahe, fuge, ét late.* (nos verba *rape*, *trahe*, *fuge*, *late* pro duobus proceleusmaticis accipimus, de quibus pedibus metricis vid. Amph. 356.) *Lácrumas haec mihi, quom video, eliciunt, quia ego ad hóc genus Hóminum duravi. quin prius me ad plúris penetravi? nam ii Móres maiorim collaudant: eósdem, quos laudánt, lutant. Me penetravi.* Vid. Parei lexic. Plaut. h. v. Cf. supra 247, infra 281.

263 sq. Vocales priores in verbis *colas* et *modo* eliduntur, sicut et τὸ *i* in *gratiam*, quam figuram prosodiacam illustravi Amph. prol. 74. Similiter alterum *v* in *vivito* liquescit, de quo vid. ibidem 90. Legitur autem soloece: *hisce ego te artibus gratiam facio, neu colas*, et ἀμέτρως: *neu imbuas*, *nisi fieri potest*, ut *neu* cum sequente *im-* in unam syllabam coalescat, de quo vehementer dubito, nec similis elisionis exemplum scio, nisi huc trahatur *quoi* illud Capt. 626. Hermannus quoque, *ne colas.* Caeterum pessime haec interpolavit creticos fabricaturus: *Hisce ego te ártibus grátiam fácio, eas Né colas, neu tuum ingénium iis imbuas. Meó modo et móribus vivito. quae égo tibi Praécipio, eá facito.* Mire vir doctus prae-

Meo modo moribus vivito antiquis; quae ego tibi praecipio, ea facito.
Nihil ego istos moror fatuos mores as. ex c. d. et t.
Turbidos, quis boni dedecorant se. 266
Haec tibi si mea imperia capesses, multa in pectore bona consident. t. t.

LYSITELES

Semper ego usque ad hanc aetatem ab ineunte adulescentia t. t. c.
Tuis servivi servitutem imperiis, praeceptis, pater.
Pro ingenio ego me liberum esse ratus sum; pro imperio tuom. 270

fat. pag. 12: « *Antiquis*, inquit, adscriptum fuerat ad *meis.* » Quem refellens criticus laudatus supra ad 240 sqq. pag. 583: « Hic patet nullam omnino esse glossam. Philto ait Lysiteli: — *Meó modo, et móribus vivito 'Antiquis.* Quis glossam hic inveniat? Nihil aliud Hermannus inquit, nisi *antiquis* cum *meis* fuisse coniunctum; deinde prosequitur: At hic nullum prorsus *meis* invenio. Hermannus tamen constanter affirmat *meis* primum cum *moribus*, deinde *antiquis* etiam cum *meis* connexum fuisse. Tunc glossam glossae superadditam habemus. » Legitur autem in libris *meo modo et moribus*, sicut statim *fatuos mores et turb.* et 269: *imperiis et praeceptis.* Αμετρα haec omnia. Cf. Capt. 336.

265 sq. Vid. de hoc metro tom. I, pag. 129. Digessit haec et interpolavit G. Hermannus in hunc modum: — — *nihil ego istós moror Facétos morés turbidós, quibus boni se Dedécorant. haec tibi, si capésses mea impéria, Bona múlta in tuo péctore considént consilia.* *Facetos* Camerarii coniectura est, nam MSS. *faccos*, vett. edd. *fatuos.* Inficeta est profecto ista facetia, quae nusquam, quod sciam, vitio vertitur, quo dedecoremur. Suavis autem est G. Hermannus cum suo *consilia*, de quo additamento suo sic scribit praefat. pag. 14: « Vt hic (versu fabulae 990 huius edit., quem sic refinxit: *Nisi etiam labórem ad damnum appónam in apothecam insuper?*) sed « Vt hic, inquit, *in* omissum fuit propter similitudinem praecedentis *m*, ita v. 299 (267 nostrae edit.) *consilia* propter *consident.* » *Euge, euge! lepide! laudo commentum tuum!* Caeterum cf. annotat. extrem. ad 263 sq.

269. Αμέτρως libri: — *imperiis et praeceptis*, nec melius Hermannus, *imperio et praec.* Vid. modo laudatus locus harum annotationum.

270. *tuom*) Recte hoc reposuerunt viri eruditissimi, quum codd. praeferant *tuo.* Frigidi enim quid habent haec: *pro imperio tuo tibi servire animum meum, aequom censui*, quum ex illa emendatione elegantissime opponantur *pro ingenio* liber, et *pro imperio* patris. Quae oppositio clarius ut appareat, haud nolim emendari: *Pro*

Meum animum tibi servitutem servire, aequom censui.

PHILTO

Qui homo cum animo inde ab ineunte aetate depugnat suo,
Vtrum ita se esse mavelit, ut eum animus aequom censeat,
An ita potius, ut parentes eum esse et cognati velint;
Si animus hominem pepulit, actum est: animo servit, non sibi;
Si ipse animum pepulit, dum vivit, victor victorum cluet.
Tu si animum vicisti, potius quam animus te, est quod gaudeas.
Nimio satius est, ut opust, te ita esse, quam ut animo lubet.
Qui animum vincunt, quam quos animus, semper probiores cluent.

LYSITELES

Istaec ego mihi semper habui aetati tegumentum meae,

ingenio ego meum med esse ratus sum; pro imperio tuom, ut *liberum* habeatur pro glossemate τοῦ *meum*, quomodo Terentius dixit Phorm. IV, 1, 21: ego *meorum solus sum meus*, et Persius V, 88: *Vindicta postquam meus a praetore recessi.* Quum autem *tuom* scribi soleret pro *tuum*, verisimile est, τὸ *m* a sequente vocabulo esse interceptum.

272. *Quĭ*) Cf. Amph. 149.

273. Vulgo: *Vtrum is itane esse mavelit* etc. Tò *is* non legitur in codicibus antiquis, nec placet tmesis *Vtrum itane* pro *Vtrumne ita*, quae Acidalio in mentem venit Divv. in Plant. pag. 507; placet, quam idem suadet, τοῦ *ne* in *se* mutatio elegans. G. Hermannus libris, ut dixi, refragantibus: *Vtrum is ita esse mavelit* etc.

275. *pepulit*) Recte sic editor fabulae novissimus, quomodo sequente versu uterque MS. Vulgatum *perpulit* est in editionibus vett., quod posteriore loco respuitur a metro. Item recte Hermannus *servit* reposuit pro vulgato *servibit*, quae Gulielmii coniectura ἄμετρος Verisimm. I, 3. MSS. et vett. edd. forte geminato *ui*–, *seruiuit*.

276. Itidem ἀμέτρως libri, *Sin ipse* etc. MSS. recte *Si*. Vid. Horat. Tursell. de particc. lat. orat. h. v. 83. Male G. Hermannus, τῷ *dum* expuncto: *Sin ipse animum pépulit, vivit, victor victorúm cluet.*

277 sq. Frustra haec transponit idem vir eruditus, improbante etiam eius censore, quem laudavi ad 240 sqq.

280. Hermannus, *mihi ego.* Sed

Ne penetrarem me usquam, ubi esset damni conciliabulum,
Ne noctu irem obambulatum, neu suom adimerem alteri.
Ne aegritudinem tibi, pater, parerem, parsi sedulo.
Sarta tecta tua praecepta usque habui mea modestia.

PHILTO

Quid exprobras, bene quod fecisti? Tibi fecisti, non mihi. i. t.
Mihi quidem aetas acta est ferme; tua istuc refert maxume. t. t. c.
Benefacta benefactis aliis pertegito, ne perpluant.
Is probus est, quem poenitet, quam probus sit et frugi bonae;

recte proceleusmaticum defendit idem criticus. Vid. ad Amph. 356.

285. Hermannus hunc versum pro trochaïco venditat, correpto *ex-* in *exprobras*, quod fieri nullo modo potest, ut monui ad Rud. 467. Bene senis affectum exprimit mutatum metrum.

286. *refert*) Frustra Hermannus, *reffert*. Vid. Asin. 375.

287. *Bene* | *factá bene* | *factis*) Vid. ibid. 159, Cist. 69. Male autem versus post 289 positus in vulgatis, quum haec referantur ad illa in superioribus: *Quid exprobras, bene quod fecisti? Tibi fecisti, non mihi*, neque ab iis seiungi debeant; rursusque idem sit tenor versuum 288–290.

288. Vulgo: *Is probus est, quem non poenitet, quam probus sit et frugi bonae.* Sed recte Gronovius: « Dicimus, *inquit*, aliquem *poenitere*, *quam sit*, vel *quantum fiat*, qui non est contentus eo, quod est, vel quantum fit: *non poenitere*, qui satis eo contentus est. Sic Terentius in Heaut. (20): *At enim te* (leg. *me* cum Mureto, Bentleio et nobis. BOT.), *quantum hic operis fiat, poenitet.* (ad quem locum vidd. interpp.) — Idem Eun. V, 6 (957): *An poenitebat flagitii, te auctore quod fecisset adolescens?* — Noster Pseud. I, 3 (298): *An poenitet te, quantum hic fuerit usui?* Truc. II, 6 (498): *Poenitetne te, quot ancillae sunt iam?* Mil. III, 2 (733): *Nil me poenitet, iam quanto sumtui fuerim tibi*; quod recte explicat Lambinus: Non parvo sumtui iam videor tibi fuisse. — Ba. V, 2 (1138): *Satis iam iam vostri est convivii: me nihil poenitet, ut sim acceptus.* Cicero lib. I de Officiis (I, 3): *tamdiu autem velle debebis, quoad te, quantum proficias, non poenitebit*; id est: — dum satis hoc praeceptore te proficere senties. (vel interprete Heusingero: *Non poenitebit.* Non parum videbitur, interprete Servio ad Virgil. eclog. II, 34 et lib. I Aen. 552. Ita et Livium locutum I, 8 extr. observatum est aliis.) — Ergo *quem non poenitet, quam probus sit et frugi bonae*, est, qui satis sibi videtur probus et frugi

Qui ipsus sibi satis placet, nec probus est, nec frugi bonae;
Qui ipsus se contemnit, in eo est indoles industriae.

LYSITELES

Ob eam rem haec, pater, autumavi, quia res quaedam est, quam volo
Ego me abs te exorare.

PHILTO

Quid id est? Veniam dare iam gestio.

LYSITELES

Adulescenti huic genere summo, amico, atque aequali meo,
Minus qui caute et cogitate suam rem tractavit, pater,
Bene volo ego illi facere, si tu non nevis.

PHILTO

Nempe de tuo?

LYSITELES

De meo: nam quod tuom est, meum est: omne meum est autem tuom.

PHILTO

Quid is? egetne?

LYSITELES

Eget.

PHILTO

Habuitne rem?

bonae. At haec sententia prorsus est contraria illi, quae sequitur: *Qui ipsus sibi satis placet, nec probus est, nec frugi bonae.* Hoc versu improbat φιλαυτίαν, priore probat. Imo, si quid video, nec priore probavit; sed invitis omnibus libris expungenda est particula negandi. Scripsit enim Plautus: *Is probus est, quem poenitet, quam probus sit et frugi bonae.* Hoc est, qui, utcunque probus sit, nondum sibi satis placet, non satisfacit sibi, sed studet usque et laborat, ut se probiorem etiam praestet. Hoc et duo alii, qui sequuntur, versus sanciunt. » Sic ille, cui obtemperavit etiam fabulae editor Lipsiensis.

292. *Veniam dare iam*) Ita MSS. In vulgatis homoeoteleuton est *veniam iam dare*, quod ab Angelio accepisse videtur Camerarius. Scriptis etiam Hermannus auscultavit.

295. *Nempe*) Vid. Asin. 770.

LYSITELES

Habuit.

PHILTO

Qui eam perdidit?
Publicisne adfinis fuit an maritumis negotiis?
Mercaturamne an venalis habuit, ubi rem perdidit?

LYSITELES

Nihil istorum.

PHILTO

Quid igitur?

LYSITELES

Per comitatem edepol, pater;
Praeterea aliquantum animi causa in deliciis disperdidit.

PHILTO

Edepol hominem praedicatum ferme familiariter,
Qui quidem nusquam per virtutem rem confregit, atque eget!
Nil moror eum tibi esse amicum cum eiusmodi virtutibus.

LYSITELES

Quia sine omni malitia est, tolerare egestatem eius volo.

297. *Qui*) Cf. Amph. 149.

302. Recte, me iudice, Acidalius Divv. in Plaut. pag. 507: «Praedicatum, inquit, *familiariter* eo dicit, quia turpem decoctionem aequalis sui valde amice et leniter et comiter extulerat adolesceus, ut appareret, amicissimum et plane familiarem illi esse. (quomodo Terentius Andr. 84: *Huius mortem tam fert familiariter.* BOT.) Nam sic iuterpretari malim, quam cum Lambino, *familiariter* esse libere, ut familiares solent: etsi vocem eandem hoc sensu Epidici principio fuisse scio: EP. *Heus, adolescens.* TH. *quis properantem me reprehendit pallio?* EP. *Familiaris.* TH. *fateor: nam odio es nimium familiariter.* (Terentius quoque Heaut. 6: *ut te audacter moneam et familiariter.* Et Phormiou. 813: *Familiariorem oportet esse hunc: minitatur malum.* BOT.) Minus id huc convenit. Non enim libere et sine circuitione, sed timide et verecunda circumlocutione causam egestatis amici sui Lysiteles protulerat, asperam per se nec probam satis mitigans et fuco quodam excusationis exornans. Sic enim aiebat: —— *Per comitatem edepol, pater; Praeterea aliquantum animi causa in deliciis disperdidit.* (Et 294: *Minus qui caute et cogitate suam rem tractavit.* Et similiter per totam scenam. BOT.)»

PHILTO

De mendico male meretur, qui ei dat, quod edit, aut bibat:
Nam et illuc, quod dat, perdit, et illi prodit vitam ad miseriam.
Non eo dico, quin, quae tu vis, ego velim et faciam lubens;
Sed ego hoc verbum quom illi quoidam dico, praemonstro tibi:
Vt ita te aliorum miserescat, ne tui alios misereat.

LYSITELES

Deserere illum et deiuvare in rebus advorsis pudet.

PHILTO

Pol pudere quam pigere praestat, totidem literis.

LYSITELES

Edepol deûm virtute dicam, pater, et maiorum et tua
Multa bona bene parta habemus: bene si amico feceris,
Ne pigeat fecisse; ut potius pudeat, si non feceris.

PHILTO

De divitiis magnis si quid demas, plus fit, an minus?

LYSITELES

Minus, pater; sed civi inmuni scis quid cantari solet?

306. *edit*) Frustra Hermannus secundum Pareum et Reizium, *edat.* Vid. ad Men. 14. Improbat hanc mutationem etiam criticus laudatus supra ad 240–243.

308. *prodit*) Ita Servius ad Virgilii Aen. IV, 231, recte probante novissimo fabulae editore. Codd. ἀμέτρως, *producit.*

308. Libri numero duriore: *Non eo hoc dico* etc.

311. *deiuvare*) Male *desivare* legitur ex Festo. Docet quidem Meursius Exerc. critt. I, pag. 239, dixisse veteres *Desinare* et *Desinere*, *Fodare* et *Fodere*, *Vellare* et *Vellere*, *Fallare* et *Fallere*, et alia multa eiusmodi; nec tamen *Desinare* h. l. probat, sed retinet *Deiuvare*, tanquam στερητικόν. Similia sunt *Deplere*, *Detumere*, *Desugere*, *Deludere* apud Plinium et alia nonnulla, quae proferunt interpretes ad Epid. 62.

312. Pseud. 274: *Nimio id, quod pudet, facilius fertur, quam illud, quod piget.*

313. *deûm virtute*) Cf. Mil. 672.

317. Vulgo: LY. *Minus, pater, sed civi immunifico scis quid cantari solet?* Sed recte Taubmannus: «MS. pr,

Quod habes, ne habeas, et illuc, quod nunc non habes,
habeas, malum:
Quandoquidem nec tibi bene esse potes pati, neque alteri.

PHILTO

Scio equidem istuc ita solere fieri; verum, gnate mi,
Is est inmunis, quoi nihil est, qui munus fungatur
suom. i. t.

LYSITELES

Deùm virtute habemus, et qui nosmet utamur, pater,
Et aliis qui comitati simus benevolentibus. (t. t. c.

PHILTO

Non edepol tibi pernegare possum quidquam, quod velis.
Quoius egestatem tolerare vis? Loquere audacter patri.

LYSITELES

Lesbonico huic adulescenti, Charmidai filio,
Qui illic habitat.

PHILTO

Qui comedit, quod fuit, quod non fuit?

LYSITELES

Ne opprobra, pater: multa homini eveniunt, quae volt,
quae nevolt.

cevi inmuni inmunificos scis. sec. *inmini* (vel *inmimi*) *inmunificos* (vel *inmunifico*) *scis.* ut videatur Grutero illud *inmuni* recipiendum in contextum, eiecto *inmunifico*, tanquam alterius scilicet interpretamentum, quodque alioquin officiat numeris.» Et ad *inmuni* respondet Philto: *Is est inmunis* etc. Gruterum sequitur etiam G. Hermannus.

318. Asperiores numeri huius versus, et minus recte ἐμφατικὸν illud *ne* ita eliditur, ut vix audiri possit; τὸ *nunc* vero non modo otiosi quid habet, sed concinnitatem etiam membrorum sententiae huius turbat, quum non *Quod nunc habes, ne habeas*, sed dixerit poëta, *Quod habes, ne habeas.* Orta autem videtur vocula ex sequente, sicut misceri passim *Non* et *Nunc* monui Asin. 84, Most. 335. Legendum igitur censeo, τῷ *ne* non liquescente (vid. Amph. 149): *Quod habes, ne habeas, et id, quod non habes, habeas, malum. Id* quoque et *Illud* non semel inter se permutata.

325. *Charmidai*) Ita legendum senserat Taubmannus. Cf. Epid. 497. Vulgo ex interpretatione, *Charmidae.* Putide et praeter libros Pareus et Hermannus: *Lesbonico huic adulescenti, Charmidae huius filio.*

328. *Multa homini eveniunt, quae volt, quae nevolt.* Proverbium, ut videtur,

PHILTO

Mentire edepol, gnate, atque id nunc facis haud consuetudine;
Nam sapiens quidem pol ipse fingit fortunam sibi:
Eo ne multa, quae nevolt, eveniunt, nisi fictor malust.

329-336. Hi versus hoc ordine legi soleut: Ly. *Ne opprobra* — Ph. *Agedum* — *Sapientiae aetas* — Ph. *Mentire* — *Nam sapiens* — *Eo nemulta* — *Multa* — *Vitae* — Ph. *Non aetate* —. Sed Aeidalius Divv. in Plaut. pagg. 508 sq.: «Cedo, *inquit*, quis haec intelligere se commode aut intelligi posse, quamdiu sic scribuntur, affirmabit? Contra quis omnia apta invicem et plana non fatebitur post hanc nostram restitutionem?» Iamque versus ita perscribit et ordinat, ut hic et in editione Herm. factum est, et deinde sic pergit: «In eundem locum retractos esse vides utrosque aberrantes versus (334 sq.), qui quidem vulgato etiam ordine se consequuntur, sed illo inverso. Praecedit enim, qui posterior esse debet. quam commutationem eveuisse in traductione mirum nihil est; illud valde mirum, quum unius sedem legitimam vidisset Muretus (Varr. Lect. XV, 13), alterius simul non vidisse. Sed non potuit, quum caligaret in sententia versus nostri de condimento sapientis et cibo aetatis; in quo ex *sapiens* faciebat etiam *sapientia*, quum contra debuerit *sapienti* ex *sapientiae*: nam diphthongus ultima adhaesit finis prioris huius vocis a principio sequentis *aetas*. Germanus autem sensus in eo hic est: Aetas sapienti velut pro condimento est, qui ipsus aetati pro cibo. Sapiens non ab aetate sapit, ut cibus a condimento non est cibus: sed aetas accedens hoc sapienti praestat, quod condimentum cibo. Sapientia ab ingenio est: aetas autem illam mitigat, ad maturitatem perducit, meliorem mollioremque reddit, plane ut cibus a condimento perficitur et gratior efficitur tantum, ipse alias per se constans. Ita quod condimentum cibo est, id aetas sapienti aut sapientiae. Nam non pugnem de mea ibi lectione (et librorum omnium, quotquot innotuere, *sapiens aetati cibus est*, ubi Muretus, *sapientia ae. c. e.*) contra Muretinam; et videri potest elegantius (imo etiam verius), si ipsa sapientia cibus dicatur, et *eius* condimentum, non sapientis, aetas. (Sane sententiam huius loci perspexit Muretus, sed frustra reposuit *sapientia*, quum idem sonet, pro neutro acceptum, sapiens, τὸ σοφὸν, de quo usu verbi vid. Vechneri Hellenolex. I, 2, 9, 1. Vir sapiens quomodo cibus aetatis dici possit, non intelligo. Bot.) Vtrum males, sententia manet eadem; et res ipsa clamat, hunc adeo versum respicere ad istum, imo ex isto duci: *Non aetate, verum ingenio adipiscitur sapientia.* Quia enim sic filius sodalem suum excusabat, adolescentulum eum esse et proinde non sapere satis: pater infert contra, non ab aetate sapientiam proficisci, sed esse ab ingenio, neque qui sapiens sit, ei quidquam aetatem conferre praeter aliquod condimentum. Atque ibi comparationem hanc mutuam facit cibi ad sapientiam, condimenti ad aetatem; ac rursum sapientiae et aetatis ad cibum et condimentum.» — Aeidalium secutus est

LYSITELES

Multa est opera opus ficturae, qui se fictorem probum
Vitae agundae esse expetit; sed hic admodum adulescentulus.

PHILTO

Non aetate, verum ingenio apiscitur sapientia.
Sapienti aetas condimentum est; sapiens aetati cibust. —
Agedum, eloquere, quid dare illi nunc vis.

LYSITELES

Nil quidquam, pater;
Tu modo ne me prohibeas accipere, si quid det mihi.

PHILTO

An eo egestatem ei tolerabis, si quid ab illo acceperis?

LYSITELES

Eo, pater.

PHILTO

Pol ego istam volo me rationem edoceas.

LYSITELES

Licet.
Scin' tu illunc, quo genere gnatus sit?

PHILTO

Scio, adprime probo.

LYSITELES

Soror illi est adulta virgo grandis: eam cupio, pater,
Ducere uxorem.

PHILTO

Sine dote?

etiam G. Hermannus in editione sua fabulae, qui et *apiscitur* reposuit pro vulgato *adipiscitur*, ex more quidem veteri et numero probiore. Vid. ad Rud. prol. 17.

338. *ei*) Hoc velle mihi videtur manu scriptorum lectio depravata, *et* Vett. edd. *tu*; vulgatae inde a Camerario, *eius*.

341. Αμέτρως libri: — PH. *Uxorem?* LY. *Ita*. Correxit G. Hermannus.

LYSITELES

Sine dote.

PHILTO

Vxoremne?

LYSITELES

Ita;
Tua re salva. Hoc pacto ab illo summam inibis gratiam,
Neque commodius ullo pacto ei poteris auxiliarier.

PHILTO

Ego indotatam ted uxorem ut patiar....?

LYSITELES

Patiundum est, pater; i. t.
Et eo pacto addideris nostrae lepidam famam familiae. t. t. c.

PHILTO

Multa ego possum docte dicta et quamvis facunde loqui:
Historiam veterem atque antiquam haec mea senectus sustinet;
Verum ego quando te et amicitiam et gratiam in nostram domum
Video adlicere, etsi advorsatus tibi fui, istac iudico:
Tibi permitto; posce; duce.

LYSITELES

Dî te servassint mihi!
Sed adde ad istam gratiam unum.

342. Minus bene libri, utpote voce graviore *summam* non acuta et homoeoteleuto insuaviore: — *ab illo inibis summam gratiam.*

345. Vulgo: *Egone indotatam te uxorem* etc. Sed MSS. *Ego indotatam* etc. *Ted* pro *te* metrum poscebat. Cf. Amph. prol. 149.

347. Libri minus concinne: PH. *Multa ego possum docta dicta, et quamvis facunde loqui.* Nostram lectionem sic accipies per synchysin, de qua dixi Amph. 378. Possum ego loqui dicta multa quamvis docte et facunde.

PHILTO

Quid id est autem unum?

LYSITELES

Eloquar. i. t.
Tu ad eum adeas: tu concilies: tute poscas.

PHILTO

Eccere! t. t. c.

LYSITELES

Nimio citius transiges; firmum omne erit, quod tu egeris.
Gravius tuom erit unum verbum ad eam rem, quam centum mea.

PHILTO

Ecce autem in benignitate hoc reperi negotium! —
Dabitur opera.

LYSITELES

Lepidus vivis. Haec sunt aedes; hic habet;
Lesbonico est nomen: age, rem cura. Ego te opperiar domi.

PHILTO

Non optuma haec sunt, neque ego ut aequom censeo; i. s.
Verum meliora sunt quam quae deterruma.
Sed hoc unum consolatur me atque animum meum,
Quia, qui nil aliud, nisi quod sibi soli placet,
Consulit advorsum filium, nugas agit:
Miser ex animo fit, factius nihilo facit.
Suae senectuti is acriorem hiemem parat,
Quom importunam illanc tempestatem conciet.

355. *tuom erit*) Sic Hermannus, voce *tuom* sub ictu posita; recte. Vulgo, *erit tuum*.

357. *vivis*) H. *e. es*. Cf. Men. 119. — *Haec*. Vulgo ex interpretatione, ut opinor, *Hae*. Cf. Epid. 207.

359—368. Recte haec cum superioribus in unam scenam iunxerat scriptor veteris codicis Camerariani. Vulgo novam hic incipiunt.

359. *ego ut*) Ita vett. edd., quod ἐμφατικώτερον vulgari lectione *ut ego*, quae sapit glossam.

361. *hŏc*) Cf. Amph. 136.

366. Vulgo secundum Camerarium, corruptis quidem numeris: *Cum illanc*

Sed aperiuntur aedes, quo ibam: commode
Ipse exit Lesbonicus cum servo foras.

LESBONICVS. STASIMVS. PHILTO.

LESBONICVS

i. s. II, 3.

Minus quindecim dies sunt, quom pro hisce aedibus
Minas quadraginta accepisti a Callicle.
Estne hoc, quod dico, Stasime?

STASIMVS

Quom considero,
Meminisse videor fieri.

LESBONICVS

Quid factum est eo?

STASIMVS

Comesum, expotum, exunctum, elotum in balineis;
Piscator, pistor, abstulit, lanii, coqui,
Olitores, myropolae, aucupes. Confit cito,
Quam si formicis tu obicias papaverem,

importunam tempestatem conciet. Pareus tanquam ex MSS. edidit *Quom illam imp. t. c.*, sicut legitur in editt. vett.; sed nec placent continuae voces 4, *m* litera finitae, quae terminationis similitudo fugitur, ut monui Capt. 60, et rectius verbi gravis *importunam* syllaba acuta sub ictu ponitur, quam prima quae accentu caret, qui iam, vocali litera sequente, retrahitur, qua de re cf. Asin. 143.

373. *exunctum*) Vulgo *exutum*; sed rectissime Gulielmius Quaestt. in Trin. cap. 1: «Correxerim, inquit, *exunctum*, *elotum*. Magnum luxus instrumentum cotidianae veterum unctiones, lavationes. unde decoctorum verba *eluere*, *exungere*, pro patrimonium luxu lancinare. *Exungere* ergo unguentis absumere est, et ea vox myropolas eius argenti, cuius rationem sero insistit Lesbonicus, bonam partem abstulisse significat.» Secutus hunc est etiam G. Herm.

376. *obicias*) Ita MSS. et vett. edd. Vulgo autem hic obtinet verborum ordo: *Quam si tu obiicias formicis papaverem*; sed apud Nonium v. *Papaver*, omisso pronomine, sic legitur in editionibus Mercerianam praegressis: *Quasi formicis obiicias pap.*, quo positu verborum approbato id assequimur, ut ne duplici accentu vitietur vox *formicis*. Caeterum nihil opus

Nisi tu inmortale rere esse argentum tibi.

LESBONICVS

Minus hercle in istis rebus sumtum est sex minis.

STASIMVS

Quid, quod dedisti scortis?

LESBONICVS

Ibidem una traho.

STASIMVS

Quid, quod defrudavi?

LESBONICVS

Hem, ista ratio maxuma est!

STASIMVS

Non tibi illud adparere, si sumas, potest?
Sero atque stulte, prius quod cautum oportuit,
Postquam comedit rem, post rationem putat.

arcessi ex grammatico *quasi* vel *quasi si*, quod in mentem venit Acidalio Divv. in Plaut. pag. 511, quamquam absurdum illud alterum haud putanti, si vel intelligatur *magis*, quae etiam Dousae ratio Centur. pag. 546, vel, quod aeque usitatum, *tam* particula. Hermannus tamen: *Quasi si formicis tu óbicias papáverem.*

377. Hunc versum aptissime hic legi, in oculos incurrit. Infertur autem vulgo inter 381 et 382, ubi videbis annotata.

381. Vulgo: *Non tibi illud apparere, si sumas, potest.* Verum si fieri *non posse* dicit servus, ut illud appareat adolescenti, dum argentum istis rebus insumat, quid est quod sero consultantem vituperat et culpam rei a necessitate seu fato ad hominem transfert? Haec pugnantia, neque igitur dubium, quin per irrisionem quaerat Stasimus, an id tam difficile intellectu videatur Lesbonico, quum in eo sit, ut rem confringat: nam prius quam id fiat, cavendum esse, non argento dilapidato, qui mos sit stultorum. Quam ratiocinationem importune turbat versus 377, qui vulgo hic inseritur. *Illud* autem interpretaberis illas res, quas supra dixit, suis ipsius defraudationibus oppositas, quas leviores homo videri vult, et earum rerum sumtus maximos. *Si sumas* valet *Cum insumas*, quo tempore insumas, quomodo *Si* particula passim usurpatur; id quod sensit etiam Pistoris; nam absurde emendandum coniecit Is. Pontanus *N. t. i. a.*, *si summes, potest*, quod ne latinum quidem est, neque adeo stolidum dixerit herum suum servus, ut ne facta quidem summa (nam hoc est, quod a Pontano repositum) *summare* appareat illi, quantum argenti perdiderit. Caeterum non malus homo Stasimus: cf. 586.

383. *putat*) Intellige *Aliquis*. Vid. Asin. 433.

LESBONICVS

Nequaquam argenti ratio comparet tamen.

STASIMVS

Ratio quidem hercle adparet; argentum οἴχεται.
Minas quadraginta accepisti a Callicle,
Et ille aedis abs te accepit mancupio.

LESBONICVS

Admodum.

PHILTO

Pol, opino, adfinis noster aedis vendidit.
Pater quom peregre veniet, in porta est locus,
Nisi forte in ventrem filio conrepserit.

STASIMVS

Trapezitae mille drachumarum Olympicum,
Quas de ratione debuisti, redditae.

LESBONICVS

Nempe quas spopondi.

STASIMVS

Imo quas dependi, inquito.
Quas sponsione pro tu exactus nuper es

388. *opino*) Recte hoc suadet Acidalius Divv. in Plaut. 512, auscultante etiam Hermanno. Libri interpretatione ἀμέτρῳ, *opinor*. Conf. Cas. 424.

390. *in ventrem*) Quia is tam *capax*, ut qui ipsas aedes in se receperit.

393. *Nempe*) Vid. ad Asin. 770.

394. Vulgo: *Quas sponsione pronuper tu exactus es.* Sed Acidalius l. l. «Ambigunt, *inquit*, viri docti de germana lectione. *Quam sponsionem* non accipio: uon enim et *pronuper*. facilius *Qua sponsione* (sicut MSS.) *pro*. Sed id nondum plenae germanitatis. Adde literulam unam, a simili proxima interversam: *Quas sponsione pro nuper tu exactus es*; quas minas nuper exactus es pro sponsione. (Vid. de hac anastrophe praepositionis ad Aul. prol. 39.) Locutio alibi eadem, et ex Caecilio affert Nonius (imo Gellius N. A. XIII, 15): *Ego illud nihilo minus exigor portorium.*» Obtemperat Acidalio etiam Pareus. Hermannus vero edidit: *Quas sponsione nuper tu illa exactus es*, frustra inculcata *illa*; de qua correctione sic loquitur praefat. pag. 12: «*Pronuper*, inauditum vocabulum, et quidem media syllaba brevi, ex addita praepositione natum erat, quam quis ad *sponsione* adscripserat.» Recte, quod

Pro illo adulescente, quem tu esse aibas divitem.

LESBONICVS

Factum.

STASIMVS

Vt quidem illud perierit.

LESBONICVS

Factum id quoque est.
Nam nunc eum vidi miserum: me eius miseritum est.

STASIMVS

Miseret te aliorum, tui nec miseret nec pudet.

PHILTO

Tempus adeundi est.

LESBONICVS

Estne hic Philto, qui advenit?
Is hercle est ipsus.

STASIMVS

Edepol nae ego istunc velim
Meum fieri servom cum suo peculio.

PHILTO

Herum atque servom plurimum Philto iubet
Salvere, Lesbonicum et Stasimum.

LESBONICVS

Dî duint
Tibi, Philto, quaecunque optes. Quid agit filius?

PHILTO

Bene volt tibi.

τὸ *Pronuper* reprehendit tanquam inusitatum, recte quoque de media eius syllaba non corripienda, quod vitium nullo negotio evitavimus; sed male fraudis insimulata praepositione, quam si quis interpolator addidisset, procul dubio scripsisset *pro sponsione*, non *sponsione pro*, quod est in libris.

397. Vulgo: *N. n. e. v. miserum*, *et m. e. m.* e.; sed exulat copula a scriptis. Cf. Capt. 336.

400. *naĕ*) Vid. ad Amph. 149.

403. *Di duint* etc. Vid. ad Stich. 447 sq.

LESBONICVS

Edepol mutuom mecum facit.

STASIMVS

Nequam illud verbum est « Bene volt » nisi qui bene facit.
Egoque volo esse liber; nequidquam volo.
Hic postulet frugi esse; nugas postulet.

PHILTO

Meus gnatus me ad te misit, inter se atque vos
Adfinitatem ut conciliarem et gratiam.
Tuam volt sororem ducere uxorem; et mihi
Sententia eadem est et volo.

LESBONICVS

Haud nosco tuom?
Bonis tuis rebus meas res inrides malas.

PHILTO

Homo ego sum, homo tu es: ita me amabit Iupiter!
Neque te derisum veni, neque dignum puto;
Verum hoc, ut dixi, meus me oravit filius,
Vt tuam sororem poscerem uxorem sibi.

LESBONICVS

Mearum me rerum novisse aequom est ordinem.
Cum vostris nostra non est aequa factio:
Adfinitatem vobis aliam quaerite.

STASIMVS

Satin' tu sanus mentis aut animi tui,

407. Libri in thesi occultato magni ponderis pronomine: *Ego quoque vola* etc. Vid. ad Asin. 191, Mil. 1161, Pseud. 1161.

412. *tuom*) Cf. Stich. 689. Caeterum edd.: — LES. *hau! nosco tuum.* Sed libri vett., tam scripti quam excusi: *haut* (vel *haud*) *nosco tuum*, unde haec interrogari colligas eodem sensu, quo formulam illam nolam *Non te ego novi?* de qua monui ad Amph. 362.

414. *homō tu es*) Cf. Amph. 475.

418. Codd. pravo numero, quem correxit editor Lipsiensis: *Mearum rerum me novisse aequom est ordinem.*

Qui conditionem hanc repudies? nam illunc tibi
Ferentaneum esse amicum inventum intellego.

LESBONICVS

Abin' hinc dierecte?

STASIMVS

Si hercle ire occipiam, vetes.

LESBONICVS

Nisi me aliud quid vis, Philto, respondi tibi.

PHILTO

Benigniorem, Lesbonice, te mihi,
Quam nunc experior esse, confido fore:
Nam et stulte facere et stulte fabularier
Vtrumque, Lesbonice, in aetate haud bonum est.

STASIMVS

Verum hercle hic dicit.

LESBONICVS

Oculum ego ecfodiam tibi,
Si verbum addideris!

STASIMVS

Hercle quin dicam tamen:
Nam si sic non licebit, luscus dixero.

PHILTO

Ita tu nunc dicis, non esse aequiparabilis
Vostras cum nostris factiones atque opes?

LESBONICVS

Dico.

PHILTO

Quid nunc? si in aedem ad coenam veneris,

423. *Ferentaneum*) Ita MSS., quomodo dicuntur *Praesentaneus* et *Praesentarius*, *Subitaneus* et *Subitarius*, et alia eiusmodi. Vulgo secundum edd. vett. *Ferentarium*.

425. *Nisi me aliud quid vis*) Bene sic Hermannus, τῷ *aliud* posito sub ictu. Vulgo: *Nisi quid me aliud vis*.

431. *Hercle quin*) Vid. Parei lexic. Plaut. h. v. Similia sunt *Hercle certe*, *Hercle vero*, *Edepol certe*, *Edepol nae*, *Edepol profecto*, *Edepol quin*, si recte divinavi Pers. 559. Male Hermannus disiuncte, *Hercle: quin dicam tamen*. Nusquam sic seorsum *Hercle*.

435. *Quid nunc?* Id est *Quid igitur?* Vid. ad Ba. 73. Recte sic Pareus

Atque ibi, opulentus tibi par forte ut venerit,
Adposita coena sit, popularem quam vocant,
Si illi congestae sint epulae a clientibus,
Si quid tibi placeat, quod illi congestum siet,
Edisne, an incoenatus cum opulento adcubes?

LESBONICVS

Edim, ni vetet.

STASIMVS

At ego pol, etiamsi vetet,
Edim, atque ambabus malis expletus vorem;
Et, quod illi placeat, praeripiam potissumum,
Neque illi concedam quidquam de vita mea.
Verecundari neminem apud mensam decet:
Nam ibi de divinis atque humanis cernitur.

PHILTO

Rem fabulare.

STASIMVS

Non tibi dicam dolo:
Decedam ego illi de via, de semita,
De honore popli; verum quod ad ventrem attinet,
Non hercle hoc longe, nisi me pugnis vicerit.
Coena hac annona est sine sacris hereditas.

PHILTO

Semper tu hoc facito, Lesbonice, cogites,

et Herm. Formulam ignorantes vett. editores, quibus male morem gessit Camerarius: *Quid tunc, si* etc., nec melius Valens noster Divv. in Plaut. pag. 512, *Quid tu.*

436. *tibi par*) ordine et loco. Summo genere Lesbonicus, ut supra legimus 293. Nihil hic mutandum, siquidem apposita coena fingitur, postquam venerit iste opulentus, quem honoris causa spectarint.

439. Tò *quod* liquescit. Vid. ad Amph. prol. 74. Cf. 443, 449.

441. Libri turbatis numeris: *Edim nisi* (*si* addunt vett. edd.) *ille vetet.* ST. *at pol ego, etiamsi vetet.* G. Hermannus: *E. nisi si ille vetet.* ST. *A. p. e., etsi vet.*

443. *quod*) Cf. 439.

444. *Neque*) Vid. ibid. et supra 253.

449. *quod*) Vid. 439.

450. *Non hoc longe*) Cf. Most. 383.

451. *sine sacris hereditas*) Vid. ad Curc. 126.

Id optumum esse, tute uti sis optumus;
Si id nequeas, saltem ut optumis sis proxumus.
Nunc conditionem hanc, quam ego fero et quam abs te peto,
Dare atque accipere, Lesbonice, te volo.
Dei divites sunt: deos decent opulentiae
Et factiones; verum nos homunculi
Salillum animai, quam quom extemplo amisimus,
Aequo mendicus atque ille opulentissumus
Censetur censu ad Acheruntem mortuos.

STASIMVS

Mirum ni, illuc ni tecum divitias feras,
Vbi mortuos sis, ita sis, ut nomen cluet.

PHILTO

Nunc ut scias, hic factiones atque opes
Non esse, neque nos tuam neglegere gratiam,
Sine dote posco tuam sororem filio.
Quae res bene vortat! Habeon' pactam? Quid taces?

STASIMVS

Proh dî inmortales, conditionem quoiusmodi!

PHILTO

Quin fabulare « Dî bene vortant! spondeo? »

459. Vulgo: *Salillum animae, qui cum extemplo amisimus.* Bene G. Hermannus, *animai. Quam cum* pro *qui cum* pluribus in mentem venit. Minus concinne Lipsiensis editor: *Salillum animai: qui eam quom* e. e.

462 sq. Vulgo: *Mirum, ni tu illuc tecum divitias feras,* (Herm.;) *Vbi mortuus sis, ita sis, ut nomen cluet.* H. e. τῷ *feras* accepto pro eo, quod est *sis laturus:* Auferes sane tecum illuc divitias; Vbi mortuus sis, ita fueris, ut nomen cluet (Philto, amans hominum vel amatus ab iis); quae est arena sine calce, ut ille ait. MSS. non *illuc*, sed *illum*, h. e. nisi omnia me fallant, *illuc ni.* Alterum *ni* abundare visum, itaque omissum est, et *tu* versus sarciendi causa inculcatum. Ridicule servus, quum laudare videretur velle Philtonem ob prudentem, quam habuit, orationem, mirum esse ait, ni aliquando in morte fuerit vere *Philto*, h. e. acceptus hominibus, nisi secum ad inferos auferat divitias suas. Locus servilis. De locutione cf. infra 587. Secum autem haec homo, ne exaudiantur a sene parco.

469. *Di bene vortant*) Vid. ad Aul. 211.

STASIMVS

Eheu, nil usus ubi erat dicto « Spondeo »
Dicebat; nunc hic, quom opus est, non quit dicere.

LESBONICVS

Quom adfinitate vostra me arbitramini
Dignum, habeo vobis, Philto, magnam gratiam:
Sed, etsi hercle graviter cecidit stultitia mea,
Philto, est ager sub urbe hic nobis; eum dabo
Dotem sorori: nam is de stultitia mea
Solus superfit praeter vitam reliqüos.

PHILTO

Profecto dotem nil moror.

LESBONICVS

Certum est dare.

STASIMVS

Nostramne vis nutricem, here, quae nos educat,
Abalienare a nobis? Cave, sis, feceris.
Quid edemus nosmet postea?

LESBONICVS

Etiam tu taces?
Tibi ego rationem reddam?

STASIMVS

Plane periimus,
Nisi quid ego conminiscor. Philto, te volo.

PHILTO

Si quid vis, Stasime.

STASIMVS

Huc concede aliquantum.

470. Vulgo pravis oumeris: ST. *Eheu, ubi usus nihil erat dicto, spondeo;* oec multo melius G. Hermaonus: ST. *Eheu, ubi nihil | erát | dicto usus, sp.*

474. *Sed* liquescit. Vid. ad Amph. prol. 74. Hermanous secuodum Lambiuum praeter uecessitatem: *S. c. h. g. cecidi st. m. Stultitia mea* persooam περιφράζει, sicut *sententia Catonis* apud Horatium Graecorum more. Vidd. Vechueri Helleoolex. II, 8, uos ad Ba. 1011.

481. *Etiam tu taces*) Vid. Curc. 187, 607.

484. *Si quid vis*) Cf. Asin. 615.

PHILTO

Licet.

STASIMVS

Arcano tibi ego hoc dico: ne ille ex te sciat,
Neve alius quisquam.

PHILTO

Crede audacter quidlubet.

STASIMVS

Per deos atque homines dico, ne tu illunc agrum
Tuom siris unquam fieri neque gnati tui.
Ei re argumentum dicam.

PHILTO

Audire edepol lubet.

STASIMVS

Primum omnium olim terra quom proscinditur,
In quinto quoque sulco moriuntur boves.

PHILTO

Apage!

STASIMVS

Acheruntis ostium in nostro est agro.
Tum vinum, priusquam coctum est, pendet putidum.

LESBONICVS

Consuadet homini, credo. Etsi scelestus est,
At mi infidelis non est.

STASIMVS

Audi cetera.
Post id, frumenti quom alibi messis maxuma est,
Tribus tantis illi minus redit, quam obseveris.

PHILTO

Hem, istic oportet obseri mores malos,
Si in obserendo possint interfieri.

493. *coctum*) Bene sic secundum alios editor Lipsiensis: h. e. maturum. Vid. Parei lexic. h. v. Libri inusitate *coactum* pro eo, quod est *vindemiatum*.

STASIMVS

Neque unquam quisquam est, quoius ille ager fuit,
Quin pessume ei res vorterit: quorum fuit,
Alii exulatum abierunt; alii emortui;
Alii se suspendere. Hem, nunc hic, quoius est,
Vt ad incitas redactus!

PHILTO

Apage a me istum agrum!

STASIMVS

Magis Apage dicas, si omnia a me audiveris:
Nam fulguritae sunt alternae arbores;
Acerrume moriuntur angina sues;
Oves scabrae sunt, tam glabrae, hem! quam haec est manus;
Tum autem Syrorum, genus quod patientissumum est
Hominum, nemo extat, qui ibi sex menses vixerit:
Ita cuncti solstitiali morbo decidunt.

PHILTO

Credo ego istuc, Stasime, ita esse; sed Campas genus
Multo Syrorum iam antidit patientia.
Sed is est ager profecto, ut te audivi loqui,
Malos in quem omnis publice mitti decet.
Sicut Fortunatorum memorant insulas,

501. *quorum*) Soloece libri, *quoium*. Acidalius Divv. in Plaut. pag. 515, *cuius*. Facillime *r* et *i* literae misceantur.

506. Vulgo invitis scriptis et vett. edd.: *N. f. sunt hic a. a.*, quae emendatio videtur cuiusdam de metro perperam solliciti. Vox *alternae* non est elidenda, qua de re cf. Amph. 341.

507. Ἀμέτρως libri: *Sues moriuntur angina acerrume*, sicut tritum ordinem verborum amant librarii. Camerarius interpolavit: *S. m. a. hic a.*, quem sequuntur Pareus et Herm.

513. *Syrorum*) H. e. genus Syrorum, quod nunc barbare dicturi essent: *illud Syrorum* (das der Syrer, celui des Syriens). Ita Cicero de Officiis II, 25, §§. 2 sqq.: Nam et corporis commoda cum externis, et externa *cum corporis*, et ipsa inter se corporis, et externa cum externis comparari solent. Cum externis *corporis* hoc modo comparantur: valere ut malis, quam dives esse. *Cum corporis* externa hoc modo etc.

Quo cuncti, qui aetatem egerunt caste suam,
Conveniant: contra istuc detrudi maleficos
Aequom videtur, qui quidem istius sit modi.

STASIMVS

Hospitium est calamitatis. Quid verbis opust?
Quamvis malam rem quaeras, illic reperias.
At tu hercle et illi et alii cave, sis, dixeris,
Me tibi dixisse hoc.

PHILTO

Dixisti arcano satis.

STASIMVS

Quin hic quidem eum cupit ab se abalienarier,
Si quidem reperire possit, quoid os sublinat.

PHILTO

Meus quidem nunquam fiet.

517. Toῦ *egerunt* syllaba media corripitur. Cf. Poen. prol. 21. Frustra G. Hermannus, *egerint*.

521. *quaeras*) Sic V. C. et antiquae edd., quas sequitur etiam Hermannus. Vulgo *quaerens*.

522. Vulgo: PH. *At tu hercle et illi et alibi*. ST. *cave sis dixeris* etc. Sed falsum est, et illi (in agro Lesbonici) et alibi, hoc est ubivis gentium, *quamvis* malam rem posse reperiri. Deinde sibi non constant libri in persona verbis *At — alibi* praescribenda; sed vett. edd. Lesbonico haec attribuunt, unde iam olim hic erratum esse colligas. Nempe Stasimus omnia haec dicit, et legendum est *alii* pro *alibi*, quae vocabula et apud Livium II, 59, §. 3, mixta monui in Animadversionibus critt. in eum scriptorem, quas Commentariorum Societatis phil. Lips. voluminis 3 particulae 1 inseruit vir eruditissimus Christ. Dan. Beckius. Nec cum domino minori suo nec cum alio haec vult communicare Philtonem servus, ne vel castigetur ipse a Lesbonico ob mendacia, quibus oneravit senem, vel alii deterreantur ab emendo isto agro, quem abalienare velle fingit adolescentem, ut ex sequentibus intelligitur. Saepissime labi in nominibus personarum librarios, monui ad Amph. 436.

524. Libri numero asperrimo: *Quin hic quidem cupit illum ab sese abalienarier*, nec multum iuvant, qui reponunt *Q. h. q. c. i. a. se ab.* Passim confusa *Is*, *Ille*, *Iste* pronomina.

525. *quoid os sublinat*) Vulgo: *cuius os s.*; sed in MSS. *cuius s.*, unde recte *cui os* et *quoi os* fecerunt Camerarius et Pareus. De *d* interposito vid. Amph. prol. 149. Quod *Si quem reperire* etc. reponi iubet Acidalius Div. in Plaut. 513, « ne bis uno loco sit idem *quidem*, » fallitur: nam id ipsum voluit poëta, et ita eadem verba saepius inferre per iocum solet, ut docui ad Cas. 485 sqq. Sic igitur τὸ *quidem* quater positum est hoc loco. Cf. 549 sqq.

526. Vulgo immisso versu septena-

STASIMVS

Si sapies quidem. —
Lepide hercle de agro ego hunc senem deterrui:
Nam qui vivamus nihil est, si illum amiserit.

PHILTO

Redeo ad te, Lesbonice.

LESBONICVS

Dic sodes mihi,
Quid hic locutus tecum?

PHILTO

Quid censes? Homo est:
Volt fieri liber; verum, quod det, non habet.

LESBONICVS

Et ego esse locuples, verum nequidquam volo.

STASIMVS

Licitum, si velles: nunc, quom nihil est, non licet.

LESBONICVS

Quid tecum, Stasime?

STASIMVS

De istoc, quod dixti modo,
Si ante voluisses, esses; nunc sero cupis.

PHILTO

De dote mecum conveniri nil potest;

rio: PH. *Meus quidem hercle nunquam fict.* ST. *Si rapies quidem;* nisi creticum (*Meus quidem her-*) vendere nobis velis pro pede τρισήμῳ vel τετρασήμῳ, verbo quidem gravissimo *Meus* pessime deproperato: nam priorem syllabam τοῦ *hercle* corripi velle, quod quibusdam placere video, ineptum est, ut monui ad Rud. 467. Quamobrem aut *quidem* aut *hercle* delendum fuit. Cur autem illud potius expunxerim, vid. notata ad praecedentem versum. Tò *hercle* ex sequente videtur irrepsisse.

533. *quom*) Bene sic Hermannus. Codd. ἀμέτρως, *quoniam*, sicut hae particulae misceri solent. Conf. Men. 879.

535. Vulgo minus probo numero: *Si antea voluisses* etc. Vid. ad Poen. prol. 78, Rud. prol. 43. Audacius editor Lipsiensis: — *dixti modo*, *Voluisses antea*, *esses* etc. intellecto *si*, de qua ellipsi cf. Pseud. 640.

536. Vulgo: — *convenire nihil potes.* Sed recte Acidalius Div. in Plaut.

Quod tibi lubet, tute agito cum nato meo;
Nunc tuam sororem filio posco meo;
Quae res bene vortat! — Quid nunc? etiam consulis?

LESBONICVS

Quid istic? quando ita vis, dî bene vortant! spondeo.

PHILTO

Nunquam edepol quoiquam tam exspectatus filius
Natus, quam est illud Spondeo natum mihi.

STASIMVS

Dî fortunabunt vostra consilia.

PHILTO

Ita volo. —
I hac, Lesbonice, mecum, ut coram nuptiis
Dies constituatur. Eadem haec confirmabimus.

pag. 513: «Veterum alii *potest*, alii *conveniri*. Vtrumque simul recipio. Elegantius id volgato». Sic et Herm.

537. Soloece libri, *Quid tibi lubet.* Correxit idem editor.

540. *Quid istic?* Cf. Merc. 992. Male Angelius, Aldos, Camerarius, Pareus, Hermannus denique, haud perspecta vi formolae: *Quid istuc?* quod prorsus alienum ab hoc loco.

541. *tam*) Hoc in scriptis desiderabatur, interversum procul dubio a syllaba simili, quae antecedit; exstat autem in editionibus principibus, quae scriptorum instar, ut non sit, quod voculam deleamus cum Gronovio, quamvis saepius ea non perscribatur, sed intelligatur, et omissa illa versus sustentari possit, si ecthlipsis cesset in *quoiquam*, de qua figura prosodiaca dixi ad Amph. 341.

544—558. Hi versus hac serie leguntur in vulgatis, praemature illato 557:

— — — PH. *ita volo.*
LES. *Sed, Stasime, abi huc ad meam sororem: ad Calliclem:* *1
Dic hoc negoti quomodo actum est. ST. *ibitur.*
LES. *Et gratulor meae sorori.* ST. *Scilicet.*
PH. *I hac, Lesbonice, mecum, ut coram nuptiis* *2
Dies constituatur: eadem haec confirmabimus.
557. LE. *Tu istuc cura quod iussi: ego iam hic ero.* *3

*1 Melius editor novissimus: *sororem, ad Call.*
*2 Tò *I* liquescit. Vid. ad Ba. 716. Cf. infra 677.
*3 Versus ἄμετρος. G. Hermannus: *Tu istuc curato, quod ego iussi; iam hic ero;* quam correctionem ex parte recipiendam mihi vidi in ordinem. Sed *Tute* meum aeque probabile atque Hermanni *vocato*. Conf. Ba. 684 sq. Pseud. 1071, Stich. 243.

LESBONICVS

Sed, Stasime, abi huc ad meam sororem ad Calliclem:
Dic, hoc negotî quomodo actum est....

STASIMVS

Ibitur.

LESBONICVS

Et gratulator meae sorori.

STASIMVS

Scilicet.

LESBONICVS

Dic Callicli, mi ut convenat....

STASIMVS

Quin tu i modo!

Dic Callicli, me ut conveniat. ST. *quin tu i modo.* *4
LES. *De dote ut videat, quid opus sit facto.* ST. *i modo!*
LES. *Nam certum est me sine dote haud dare.* ST. *quin tu i modo!*
LES. *Neque enim illi damno unquam esse patiar.* ST. *abi modo!*
LES. *Meam negligentiam.* ST. *i modo.* LES. *o pater!* *5
Aequum videtur quin quod peccarim. ST. *i modo!*

*4 Male Hermannus: *Et Callicli dic, me ut conveniat.* ST. *i modo*; quod commentum sic asserere conatur praefat. pag. 19: «Legebatur: *dic Callicli, me ut conveniat.* ST. *quin tu i modo. Conveniat* in hac sede debebat in secunda syllaba, non in prima et quarta, acui. *Quin tu* autem ex vs. 584 (551 nostrae edit.) additum erat ad explendam lacunam, postquam et in principio versus exciderat.» Improbat hanc correctionem etiam censor Trin. Hermann., quem saepe laudo, pag. 577 sq. Caeterum de sententia minime male Acidalius l. l. ad 536: «Indecure, *inquit*, adolescens cupit ad se venire senem. Sed eam sententiam non esse puto. Nam alia fuit fortassis additurus, nisi servus interrupisset, in hanc mentem: Dic Callicli, ut seu quomodo me dotem sorori quaerere conveniat, atque ut ipse de eadem videat: quod quidem diserte subiungit. Quin imo nihil defuerit, et *ut me conveniat* valere potest *quomodo me deceat.* Nam sic Noster alibi verbum id cum accusandi casu iungit. Mercatoris ultima scena (972): *Iudem ut tempus anni, aetatem aliam aliud factum convenit.* Atque idem hic esse, iam mihi persuasi.» Sic ille, quem quum verum vidisse et sic intelligerem, et collato loco simillimo, qui est infra 648 sqq. rescripsi *mi ut convenat*, et haec ad sequentia *De dote* etc. pertinere significavi: nam vulgatum *me ut conveniat* et versui minus aptum est, ut observavit editor Lipsiensis, et ambiguitate premitur, quam fugiunt probi scriptores. Calliclem igitur de dote videre iubet Lesbonicus, quid opus sit facto, ut sibi conveniat, ut se dignum sit, et ne damno sit sorori sua negligentia, quod in sequentibus habetur. De forma *Convenat* vid. Aul. 110.

*5 Versus pede truncus. «Quem versum, inquit Acidalius Divv. in Plaut.

LESBONICVS

De dote ut videat, quid opus sit facto.

STASIMVS

I modo!

LESBONICVS

Nam certum est, me sine dote haud dare ....

STASIMVS

Quin tu i modo!

LESBONICVS

Neque enim illi damno unquam esse patiar ....

LES. *Potissimum mihi id obsit.*
ST. *i modo!* LES. o *pater!*
En unquam adspiciam te? ST. *i*
modo! i modo! i modo!
Tandem impetravi etc.

Hanc versuum distributionem in eo peccare aio, quod disconvenientia iungit, convenientia disiungit. Nam convenit, postquam spopondit Lesbonicus, statim eum invitari ad se a Philtone, ut nuptiarum dies constituatur (Cf. Aul. 209—217; Rud. 1110—1115 etc.); neque vel decet, antea, tanquam acto iam negotio, nuncium ad sororem mittere Lesbonicum, vel cum servo colloquium incipere praesente sene summi generis et locuplete, et quocum affinitate iam sit coniunctus. Sed postquam, omnibus, quae voluit, dictis, domum abiit Philto, Lesbonicum apud se expectaturus, versu 545: tum demum solus cum servo Lesbonicus infit: *Sed, Stasime* etc. qua particula orationes copulari observavimus ad Amphit. 938. Nec priusquam mandatum dedit, quod ei maxime cordi est, ad Calliclem de dote, curare iubere existimandus est Lesbonicus servum quod imperarit; sed postquam rem omnem elocutus est, versu 547. Quales versuum traiectiones non semel fraudi fuisse Nostro, monitum Asin. 18 sqq.

pag. 513, facile expleveris: ST. *quin i modo.* Aut potest iterato scriptum fuisse alterutrum horum *i modo* vel *o pater.* Vtrumque enim valde servierit vehementiae affectus et orationis.» Bis igitur τὸ *i modo* intulit Hermannus; nos τῷ *Stasime* officisse arbitrabamur eius personae notam. Cf. Amph. 436. Sed patris quoque invocationem h. l. praematuram sensi, ut quae nihilo vel aequiorem vel iniquiorem reddere possit rem, de qua consulit secum Lesbonicus, ut vix dubium sit, quin verba o *pater* ex sequentibus huc sint illata ad versum sarciendum. Pro iis suffeci *Neque*, quod a verbo proximo *Aequum* interceptum puto: nam *A H* et *N* literas misceri monuimus Men. 883, Poen. 259. Plane autem requirit eam voculam sententia, τῷ *quin* accepto pro *quam ut*, usu quidem trito, neque audiendus Hermannus, qui reposuit per ἀνακόλουθον: — — LES. *O pater, Aequom videtur, qui, quod peccarim.* ST. *I modo.* LES. *Potissimum mihi id obsit.*

STASIMVS

Abi modo!

LESBONICVS

Meam neglegentiam, *Stasime* ....

STASIMVS

I modo!

LESBONICVS

Neque
Aequom videtur, quin, quod peccarim ....

STASIMVS

I modo!

LESBONICVS

Potissumum mihi id obsit.

STASIMVS

I modo!

LESBONICVS

O pater,
En unquam adspiciam te?

STASIMVS

I modo! i modo! i modo!

LESBONICVS

Tu*te* istuc cura, quod ego iussi. Iam hic ero.

STASIMVS

Tandem inpetravi, abiret. Dî vostram fidem!
Edepol re gesta pessume gestam probe,
Siquidem ager nobis salvos est. Etsi admodum
In ambiguo est etiam nunc, quid de hac re fuat.
Sed si alienatur, actum est de collo meo:
Gestandus peregre clypeus, galea, sarcina!
Ecfugiet ex urbe, ubi erunt factae nuptiae;

562. *Sed si alienatur*) Bene sic Camerarius. Quod praeferunt MSS. et vett. edd.: *Sed id si al.*, et κακόμετρον est et haud dubie corruptum, τῷ *id* nato ex antecedente *-ed* simili; quod nescio quo pacto placuit Pareo et Hermanno.

Ibit istac aliquo in maxumam malam crucem
Latrocinatum, aut in Asiam, aut in Ciliciam.
Ibo huc, quo mi inperatum est, etsi odi hanc domum,
Postquam hic exturbat nos ex nostris aedibus.

CALLICLES. STASIMVS.

CALLICLES

Quomodo tu istuc, Stasime, dixti? III, 1.

STASIMVS

Nostrum herilem filium t. t. c.
Lesbonicum suam sororem despondisse. Hoc modo.

CALLICLES

Quoi homini despondit?

STASIMVS

Lysiteli, Philtonis filio,
Sine dote.

CALLICLES

Sine dote ille illam in tantas divitias dabit?
Non credibile dicis.

565. *istac*) H. e. istuc. Terentius Heaut. III, 3, 27: *Abi sane istac, istorsum, quo vis.* Praeter necessitatem Dousa Centur. pag. 548, *istunc*, quem tamen sequitur editor Lipsiensis.

568. *Postquam exturbavit hic nos nostris aedibus*) Sic idem: nam vulgo legitur: *Postquam exturbavit hic nos ex nostris aedibus.* Et sane interpretandi causa τὸ *ex* adscriptum videatur; quamquam nec male reposueris: *Postquam hic exturbat nos ex nostris aedibus*, ut τὸ *exturbat* vel pro praesente habeatur, vel pro contracto *exturbavit.* Vid. ad Amph. 503, Aul. 576. Haud concoquentes hoc librarii facile inducti fuerint ut mutarent. Eam rationem iam veriorem puto.

569. *dixti*) Ita Herm. Codd. immisso glossemate ἀμέτρῳ: *dixisti.* Caeterum absurde verba *Nostrum — despopondisse* Callicli tribuuntur in libris vulgatis. Stasimi herilis filius Lesbonicus, non Calliclis; id quod sensit etiam Lambinus, et legenda haec esse sine interrogatione, secus atque fit in iisdem codicibus.

571. *Quoï*) Vid. ad Amph. 149.

572. *Sine do | té. Sine | dote.* Cf. Asin. 159, Cist. 69, infra 596.

STASIMVS

At tu*te* edepol nullus creduas.
Si hoc non credis, ego credidero ....

CALLICLES

Quid?

STASIMVS

Me nihili pendere.

CALLICLES

Quamdudum istuc, aut ubi actum est?

STASIMVS

Eloco hic ante ostium;
Tam modo, inquit Praenestinus.

CALLICLES

Tanton' in re perdita,
Quam in re salva, Lesbonicus factus est frugalior?

STASIMVS

Atque quidem ipsus ultro venit Philto oratum filio.

CALLICLES

Flagitium quidem hercle fiet, nisi dos dabitur virgini.
Postremo edepol istam ego rem ad me attinere intellego.
Ibo ad meum castigatorem, atque ab eo consilium petam.

STASIMVS

Propemodum, quid illic festinet, sentio et subolet mihi:

573. *tute*) Αμέτρως libri, *tu*. G. Hermannus: *At tu nullus edepol*. Sed pronomen sequi solent verba, *Edepol*, *Hercle*, *Profecto* et similia. Cf. Ba. 684 sq.

574. Inficeta haec facetia. Sed dormitat interdum bonus Plautus.

576. Similiter Praenestinorum barbaries carpitur Truc. 649, et vana gloria Bacchidum fragmento decimo. Cf. Scaligeri Poët. lib. VII, cap. 6.

578. *quidem*) Soloece libri *equidem*. Vid. ad Men. 451.

580. *egō*) Cf. Amph. 475. Vulgo ἀμέτρως: *Postremo edepol ego istam rem ad me attinere intellego*. Possis etiam reponere *med*, reliquis immutatis et verbis *edepol ego* pro proceleusmatico acceptis, de cuius pedis frequentia in versibus iambicis trochaicisque dixi Amph. 356. Et haec alteri rationi praestiterit. Hermannus fecit: *Postremo edepol ad me ego istam rem a. i.*

582. *quid* cliditur. Cf. Amph. prol. 74. — *Sentio et subolet mihi*. Saepius haec tanquam ex formula iunguntur. Vid. Parei lexic. Plaut. v. *Subolet* etc.

Vt agro evortat Lesbonicum, quando evortit aedibus.
O here Charmide, quam absenti hic tua res distrahitur tibi!
Vtinam te redisse salvom videam, ut inimicos tuos
Vlciscare! ut mihi, ut erga te fui et sum, referas gratiam!
Nimium difficile est reperiri amicum ita, ut nomen cluet,
Quoi tuam quom rem credideris, sine omni cura dormias.
Sed generum nostrum ire eccillum video cum adfini suo.
Nescio quid non satis inter eos convenit: celeri gradu
Sunt uterque; illic reprehendit hunc priorem pallio.
Haud aneuscheme adstiterunt! Huc aliquantum abscessero:
Est lubido orationem audire duorum adfinium.

584. Libri metro nullo: *O here Charmide, quam absente te hic tua res distrahitur tibi.* V. C. non *quam*, sed *quom*; Decurtatus et edd. vett. *quoniam*, sicut baec vocabula misceri proclive est, qua de re vid. Men. 879; neque eo adducor, ut *quom* reponam cum Hermanno, caeterum recte eum rescripsisse puto: *O. h. C. q. absenti hic tua res d. t.* *Te* pronomen ortum procul dubio ex syllaba praecedente.

585. Frustra verba transposuit Hermannus: *Quoi tuam quom credideris rem, sine omni cura dormias.* Tò *omni* priore syllaba brevi est h. l. Vid. ad Cas. 690.

591. *Sunt*) Pareus ad h. l. «Ego, *inquit*, sic fuisse in utroque MS. Pal. serio pertendo: neque quidquam demuto. Ita enim habent: *celeri gradiiscunt.* — Certe non habent *celeri gradueunt*, uti fingitur falso (Taubmannum tangit, qui «ita MSS. et omnes ab omni aevo codices» praeferre ait, quod quidem verum de editionibus), sed τὸ *s* signum est, excidisse ex seq. dictione, plane ex consuetudine MSS. nostrorum: vide Lex. Plaut. v. *Gradu esse.*»

591. *illic*) Bene sic reposuit Hermannus, quum vulgo, debiliore quidem numero, legatur *ille.*

592. Vulgo: *Haud illi euscheme astiterunt.* Sed cur, quaeso, ἀνευσχημόνως adstiterint Lysiteles et Lesbonicus? Imo εὐσχημόνως se gerere est actorum. Senex ille de Palaestrione secum consultante Mil. 213: *Euge, euge, euscheme adstitit hercle, dulice et comoedice?* Stich. 255 sqq. *Sed eccum Pinacium, eius puerum! Hoc vide! Satin' ut facete atque ex picturad adstitit!* Atqui MSS. *Haud ineuscemo astitit*, h. e. *Haud aneuscheme a.* sicut *a* et *i* literas confundi solere monui ad Poen. suppos. 1, Stich. 245: nam *ineuscheme* eadem potestate barbarum quid sonat, utpote ex duabus linguis mixtum. Ἀνευ-

LYSITELES. LESBONICVS. STASIMVS.

LYSITELES

Sta eloco! noli advorsari, neque te occultassis mihi!
t. t. c. III, 2.

LESBONICVS

Potin', ut me ire, quo profectus sum, sinas?

LYSITELES

Si in rem tuae,
Lesbonice, esse videatur gloriae, aut famae, sinam.

LESBONICVS

Quod est facillumum, facis.

LYSITELES

Quid id est?

LESBONICVS

Amico iniuriam. i. t.

LYSITELES

Neque meum est, neque facere didici.

LESBONICVS

Indoctus quam docte facis! t. t. c.
Quid faceres, si quis docuisset te, ut sic odio esses mihi,
Qui bene simulas facere mihi te, male facis, male consulis?

LYSITELES

Egone?

σχημόνοις, unde *Aneuscheme*, dictum ut Ἀνευλαβής, Ἀνεύφραντοις. Edd. vett. ineptissime: *Haud iuxta me astiterunt.*

595. Vulgo: *Si in rem tuam, Lesbonice, esse videatur gloriae aut famae, sinam.* Non male Brantius: «Lambinus, inquit, *gloriam*, *aut famam*. Placet vulgata lectio, ut ad *rem* referatur.» Sed hoc ut fieri possit, reponendum *tuae*. Cicero pro Cluent. 69: *Summa est hominis in communem municipii rem diligentia.* Et sic passim.

596. *es | sé vide | atur.* Cf. supra 572.

598. *meum*) Cf. Stich. 689.

601. *Egone? — Tu nae.* Vid. ad

LESBONICVS

Tu nae!

LYSITELES

Qui male facio?

LESBONICVS

Quod ego nolo, id quom facis.

LYSITELES

Tuae re bene consulere cupio.

LESBONICVS

Tuu' mi es melior quam egomet mi? t. t.
Sat sapio; satis, in rem quae sint meam, ego conspicio mihi. t. t. c.

LYSITELES

An id est sapere, ut qui beneficium, benevoleutem, repudies?

Capt. 790. Vulgo autem: *Quid male facio?* Sed bene Acidalins Divv. in Plaut. pag. 514: «Rectins et venustius sit detracta literula *qui male facio?* non alia ratione, nisi quia responsio magis interrogationi tali apta.»

602. Minus bene libri: LES. *Tu mihi es melior, quam egomet mihi?* Sic Cicero Epistt. ad Att. X, 8 extremo dixit: *bonus in me* etc. et Virgilius Aen. XII, 647: *Este mihi boni.* Est antem hic versus trochaicus tetram. acat. quod genus versuum in magna animi commotione usurpari monnimus ad Amph. 596. Hoc nesciens Hermaunus eiusmodi versum catal. effinxit, quo nihil opus, hunc: LY. *Tuaé rei bene consulere cupio.* LES. *Melior tu es quam egomét mihi?* Forma *mi* pro *mihi* ante consonam non magis offendor, quam Bentleius et Reizius: neque intelligo, cur veteribus tragicis et comicis eam abiudicet Hermannus praefat. Trin. pagg. 14 sq. Vid. ad Amph. 356. — *quam.* Conf. ibid. 149.

604. Obscure libri: LY. *An id est sapere, ut qui beneficium benevolente repudies?* Lambinus *a* insérsit, quod propagant edd. Pareanae et Hermanniana. «Camerarius, *inquit Taubmannus*, notavit in postumis: posse etiam esse *benevolentis*, et elisa *S* litera mutatam esse scripturam.» Haec non improbo, nec tamen de sententia demoveor mea, reponendum esse potius — *beneficium*, *benevolentem*, *repudies.* Altus est et irritabilis Lesbonici animus, ut supra vidimus 412 sqq. quem animum probe perspiciens eius sodalis Lysiteles, ubi beneficum se dixit erga eum, ne *beneficii* in se conferendi mentione homo offendatur, quasi se reprehendens, lenius verbum addit *benevolentem.* Verba *beneficum benevolentē* quam vicina sint vulgatis, nemo est quin videat. Et Asyndeton amat Noster, ut monui Capt. 336. Caeterum ἀνακολούθως haec dicta sunt pro eo, quod est: *An id est sapere, beneficum, benevolentem repudiare?* Cf. Aul. 306.

LESBONICVS

Nullum beneficium esse duco id, quod, quoi facias, non placet.
Scio ego et sentio ipse, quid agam, nec modo se officium migrat,
Nec tuis depellor dictis, quin rumori serviam.

LYSITELES

Quid ais? nam retineri nequeo, quin dicam ea, quae promeres.
Itane tandem tibi maiores famam tradiderunt tui,
Vt virtute eorum anteparta per flagitium perderes,
Atque honoris posterorum tuorum ut vendax fieres?
Tibi paterque avosque facilem fecit et planam viam
Ad quaerundum honorem; tu fecisti, ut difficilis foret,
Culpa maxuma et desidia tuisque stultis moribus.
Praeoptavisti, amorem virtuti ut tuom praeponeres;

606. Ἀμέτρως libri: *Scio ego et sentio ipse quid agam, neque a me officium migrat.* Et ita quidem edd. vett. sed MSS. *neque m se officium m.* h. e. opinor, neque nunc offic. migrat, neque nunc aliud meum est officium, quam antea, quomodo Lucretius V, 828: *omnia migrant*, h. e. mutantur, et Titinnius in Veliterna apud Nonium v. *Senium: Quot pestes senin et iurgia sesemet aedibus emigrarunt.* G. Hermannus secundum Reizium edidit: *Scio ego, et sentio ipse, quid agam, neque se a me officium migrat.*

609. Vett. editores numeris asperrimis: *Itane tandem máiorés fámám tradiderunt tibi tui*, nec placet Hermanni ratio, sic rescribentis: *Ita tandem maiores famam tradiderunt tibi tui.* In nostra lectione *tradiderunt* penultimam syllabam correptam habet, de quo vid. Poen. prol 21.

611. Vulgo: — — *perderes? Atque honori posterorum tuorum ut vindex fieres?* Quidquid moliuntur, non convenit τὸ *vindex* in hominem, qui nihil commune habet cum vindice, sed ipse potius ita se gessit, ut alio sit opus vindice rei et generis, ad incitas ab ipso redactorum. Atque V. C. non *vindex*, sed *uendax*. «Tinea erosit τὸ i,» inquit Pareus. At ego: «Tinea erosit e literam, et vox Catoniana *vendax* in tritiorem *vindex* abiit.» Sic auro patriam vendere habes apud Virgilium, et similia passim apud hunc et alios, μεταφορικῶς dicta omnia. Vendax *honoris*, ut *tempus edax rerum* dixit Naso. Minus recte G. Hermannus secundum Gronovium: *Atqui honori posterorum tuorum ut vindex fieres, Tibi paterque avosque facilem fecit et planam viam Ad quaerendum honorem* etc. quae non cohaerent.

615. Κακομέτρως libri: *Praeoptavisti amorem tuum uti virtuti praepo-*

Nunc te hoc pacto credis posse obtegere errata? Ah, non ita est!
Cape, sis, virtutem animo, et corde expelle desidiam tuo.
In foro operam amicis da; haud in lecto amicae, ut solitus es.
Atque agrum istum tibi relinqui ego ob eam rem enixe expeto,
Vt tibi sit, qui te conrigere possis: ne omnino inopiam
Cives obiectare possint tibi, quos tu inimicos habes.

LESBONICVS

Omnia ego istaec, quae dixisti, scio. Vel exsignavero,
Vt rem patriam et maiorum meûm foedarim gloriam.
Scibam, ut esse me deceret; facere non quibam miser:
Ita, vi Veneris victus, captus otio, in fraudem incidi;
Et tibi nunc, proinde ac merere, summas habeo gratias.

LYSITELES

At operam perire meam sic, et te haec corde spernere,
Perpeti nequeo; simul me piget, pudere te parum;
Et postremo, nisi me auscultas, atque hoc, ut dico, facis,
Tute pone te latebis facile, ne inveniat te honor;
In occulto iacebis, quom te maxume clarum voles.
Pernovi equidem, Lesbonice, tuom admodum imperitum ingenium; t. t.
Scio, te sponte non tuapte errasse, sed amorem tibi t. t. c.
Pectus obscurasse. Atque ipse amoris teneo omnis vias.

neres. G. Hermannus: *P., a. t. virtuti uti p.*

619. Frustra idem: *Atque ego istunc tibi agrim relinqui a me ób eam rem enixe éxpeto.*

627. Libri immisso in ordinem glossemate, quod metro adversatur: Lv. *At operam perire meam sic, et te haec dicta corde spernere.* Servandum sibi τὸ *dicta* putavit Lipsiensis editor, itaque verba sic rescripsit: *At meam sic perire operam et t. h. d. c. s.*

631. Libri nullis numeris: *Pernovi equidem, Lesbonice, imperitum tuum ingenium admodum.* nec melius Hermannus, correpto *im–* in *imperitum*, quod fieri non potest: *Pérnovi ego imperitum, Lesbonice, tuum ingenium ádmodum.* Hic quoque versus troch. tettam. acat. Vid. supra ad 602.

Ita amor est, balista ut iacitur: nil sic celere est neque volat;
Atque is mores hominum moros et morosos ecficit:
Minus placet, mage quod suadetur; quod dissuadetur, placet.
Quom inopia est, cupias; quando eius copia est, tum non velis;
Ille, qui aspellit, is conpellit; ille, qui consuadet, vetat.
Insanum est malum indu hospitium devorti ad Cupidinem.
Sed te moneo, hoc etiam atque etiam ut reputes, quid facere expetas.
Si istuc, ut conari facis indicium, tuom incendes genus.
Tum igitur tibi aquae erit cupido, genus qui restinguas tuom.
At qui erit? — Si nactus: proinde ut corde amantes sunt cati,
Ne scintillam quidem relinques, genus qui congliscat tuom.

LESBONICVS

Facile est inventu: datur ignis, tametsi ab inimicis petas.

639. *Ille*) Cf. Asin. 770.

640. *indu*) Ἀμέτρως libri *in*, nec snaviter ad aures accidit versns Hermanniauns: *Insanum est malum devorti in hóspitium ad Cupidinem.* De forma *Indu*, quae passim reponenda est apud veteres, vid. ad Ba. 897.

642. *conari*) H. e. constnrum. Cf. Carc. 662; Viger. de Idiotismm. ling. graec. V, 3, 7; Veehner. Hellenolex. I, 2, 17 extrem. Male codd. *conare*; male quoque Hermannus: *Si istuc conare, ut facis mi indicium, t. i. g.*

643. *aquae*) Bene hoc dederunt pro insulso isto *aqua*, quod vulgatas obsidet edd. Scripti: *tibi aquerit, tibi queru* et similiter cusi ex vetustis. Vides erroris incunabulum. Sententia haec est: Ardebis infamia, et ad restinguendum incendinm clamabis aquam, h. e. cupies ignotus esse.

644. *At qui erit* (aqua), H. e. A unde, at quomodo tibi erit? unde sumes? sicut *Qui* usurpari solet. Cf. Men. 356. Libri nullo sensu, *Atque erit, si nactus* etc. Hermannus iusto audacius: *Atque si eris nactus, proinde* etc. *Si nactus* (es). Vid. ad Amph. 168. Cf. infra 681.

646. *tametsi*) MSS. *tamenetsi*, quod ut locum habere posset, ita haec rescripsit Lipsiensis editor pravo accentu vitians *ignem*, vocem totius sententiae gravissimam: *Fácile inventu est: da-*

Sed tu, obiurgans me a peccatis, rapis deteriorem in viam:
Meam tibi vis dem sororem sine dote. Hoc non convenit,
Me, qui abusus tantam sum rem patriam, porro in divitiis
Esse agrumque habere, egere illam autem: ut merito me oderit.
Nunquam alienis gravis erit, qui suis se concinnat levem.
Sicut dixi, faciam. Nolo te iactari diutius.

LYSITELES

Tanto meliust, te sororis causa egestatem exsequi,
Atque eum agrum me habere, quam te, tua qui toleres moenia?

LESBONICVS

Nolo ego, mihi te tam prospicere, qui meam egestatem leves;

tur ignis, tamenétsi ab inimicis petas. Ferre: *F. e. inv. d. i. tamenetsi inimicos petas*; hoc non fero, sed sequendas puto vett. edd.

647. *a peccatis*, h. e. propter peccata, vel: quod attinet ad peccata. Vidd. Horat. Tursell. de particc. lat. orat v. A. §§. 4, 5, 10, Aul. 141, Curc. 51, Epid. 122 etc. Non igitur opus ita haec distingui, ut placet Hermanno: *Sed tu obiurgans me a peccatis rapis deteriorem in viam.*

648. Libri ταυτολογικῶς et numero corrupto: *Meam vis sororem tibi dem: suades sine dote. Hoc* etc. Τὸ *vis* tanquam glossema delevit editor fabulae novissimus; sed non est verisimile, vocem minime obscurae potestatis, *suades*, declarandam sibi aliquem sumsisse; illud verisimile, insolentius visum esse dici *vis* pro eo quod est *censes*, vel *postulas*, praesertim in persona obnoxia. Frequens autem hoc sensu *Velle*. Mox 663: *Neque volo neque postulo neque censeo.* Capt. 281: HE. *Mittam equidem istunc aestumatum tua fide, si vis.* TYN. *Volo; Quam citissume potest, tam cedere ad factum volo.* et ibid. 588 sq. — — *praecipe, Quae ad patrem vis nuntiari. Vin' vocem huc ad te?* TYN. *Volo.* Most. 574. DA. *Immo foenus: id primum volo.* Truc. 818 sq. PHRO. *Scio mecastor, quid velis, quid postules et quid petas. Me videre vis; me amare postulas; puerum petis.* Et sic passim.

649. Libri minus eleganter et male acuto verbo *tantam*: *Me, qui abusus súm tantám rem patriam* etc. Inusitate autem *ditiis* pro vulgato *divitiis* rescripsit editor Lipsiensis. Perscribenda h. l. *v* litera in ea voce, sed elidenda, sicut saepius. Vid. Amph. prol. 90.

650. *autem*) Cf. Cas. prol. 8.

Sed, ut inops infamis ne sim: ne mi hanc famam differant,
Me germanam meam sororem in concubinatum tibi
Sic sine dote dedidisse, mage quam in matrimonium.
Quis me inprobior perhibeatur esse? Haec famigeratio
Te honestet, me autem conlutulet, si sine dote duxeris.
Tibi sit emolumentum honoris; mihi, quod obiectent, siet.

LYSITELES

Quid? te dictatorem censes fore, si abs te agrum acceperim?

LESBONICVS

Neque volo neque postulo neque censeo: verum tamen
Is honos est homini pudico, meminisse officium suom.

LYSITELES

Scio equidem te, animatus ut sis; video, subolet, sentio:
Id agis, ut, ubi adfinitatem inter nos nostram adstrinxeris,
Atque eum agrum dederis, nec quidquam hic tibi sit, qui vitam colas,
Ecfugias ex urbe inanis, profugus patriam deseras,
Cognatos, adfinitatem, amicos, factis nuptiis.
Mea opera hinc proterritum te meaque avaritia autument.
Id me commissurum, ut patiar fieri, ne animum induxeris.

658. *dedidisse*) Bene hoc metri causa primus reposuit Camerarius. Vid. ad Curc. 343. Ἀμέτρως libri *dedisse*.

660. *Tĕ*) Vid. ad Amph. 149.

664. Libri numero asperrimo: *Is est honos homini* etc.

666. *intér nos*) Encliticum h. l. est pronomen; quod genus quam late pateat, quidque de accentibus efficiat, vid. Terentii Andr. 667 nostrae editionis.

669. *Cógnatós*) Vid. Cist. 69.

671. Perperam Hermannus hunc versum inter et sequentem denuo intulit ista *Quis me improbior perhibeatur esse? — obiectent sient*, nisi quod loco verborum *si sine dote duxeris* de se infersit ex superioribus *si ego abs te agrum acceperim*. Recte haec leguntur supra 659 sqq. hic autem in nullo codice comparent manu scripto; sed primus, quod sciam, Angelius,

STASIMVS

Non enim possum, quin exclamem: Euge! Euge, Lysiteles, πάλιν!
Facile palmam habes; hic victus. Vicit tua comoedia. —
Hic agit magis ex argumento et versus meliores facit.
Etiam ob stultitiam tuam te tueris? Multam abomina.

LESBONICVS

Quid tibi interpellatio aut in concilium huc accessio est?

STASIMVS

Eodem pacto, quo huc accessi, abscessero.

qua saepe est oscitantia, ita edidit: —— *induxeris, quis me Improbior perhibeatur esse? haec famigeratio te honestet, me autem Conlutulet, etsi sine dote dixeris, tibi sit emolumentum honoris. Mihi autem quod obiectent, siet.* St. *non enim possum* etc. Quonam igitur colore hanc vel recentiorum librariorum vel ipsius Angelii fraudem fucat Hermannus? Evolvamus ipsius librum, neque vitum inauditum damnemus. Praefationis Trin. pagg. 12 sq. « Interpolationibus, *inquit*, male adnumerarunt critici versus 704, 705, 706 (qui sic habent apud Herm. *Quis me improbior perhibeatur esse? haec famigeratio Te honestet, me autem collutulet, si ego abs te agrum acceperim: Tibi sit emolumentum honoris: mihi, quod obiectent, siet.*) quos quum in veteribus libris (hi quales sint, vidimus: nam in MSS. ut dixi, istorum nec vola nec vestigium. BOT.) errore librariorum e v. 691 (659) et seqq. repetitos putarent, eiecerunt. Errori librariorum ac perfacili quidem, nihil nisi repetitio verborum *si sine dote duxeris* debetur. Horum loco reposui, *si ego abs te agrum acceperim*, quod petitum est e vs. 694 (662). Etenim recte istos versus in antiquis libris (nempe editione Iuntina et eius ordinis. BOT.) repeti clarum est ex iis, quae statim Stasimus dicit, cuius singula verba totidem pro hac repetitione argumenta sunt. Vt unum commemorem, quod is dicit, *versus meliores facit*, prorsus inficetum foret, nisi in eo ipso lepor et iocus inesset, quod, quum Lysiteles ipsis Lesbonici verbis usus esset, meliores tamen, quam ille, versus facere diceretur. » Sic ille. Sed non is hic lepor et iocus, si iocus dicendus est, ut dignus videatur Comico lepidissimo, nec quid sibi velit Hermannus cum ista sua argumentatione, intelligo. Plaudit Lysiteli Stasimus, et metaphora a scena eius comoediam vicisse ait Lesbonici. Deinde ad hunc conversus: Hic (Lysiteles), inquit, agit magis ex argumento et versus meliores facit; quibus verbis laudari solebant poëtae dramatici, qui vicissent. Quid, quaeso, hic eorum argumenti, quae vult Hermannus? hoccine est nodum in scirpo quaerere? Redeant igitur isti versus, unde malos pedes tulerunt!

674. *Hic*) Cf. Amph. 136.

676. Prius i in *tibi* elidendum metri gratia. Vid. ibid. prol. 74. De forma hac loquendi prisca cf. Amph. 363.

LESBONICVS

I hac mecum domum,
Lysiteles: ibi de istis rebus plura fabulabimur.

LYSITELES

Nihil ego in occulto agere soleo. Meus ut animust, eloquar:
Si mihi tua soror, ut ego aequom censeo, ita nuptum datur
Sine dote, neque tu hinc abiturus, quod meum erit, id erit tuom;
Sin aliter animatus es, bene, quod agas, eveniat tibi:
Ego amicus tibi nunquam ero alio pacto. Sic sententia est.

STASIMVS

Abiit hercle ille. Ecquid audis, Lysiteles? Ego te volo.
Hic quoque abiit. Stasime, restas solus. Quid ego nunc agam,
Nisi uti sarcinam constringam et clypeum ad dorsum adcommodem,
Soccis fulmentas suppingi iubeam? Non sisti potest:
Video, caculam militarem me futurum haud longius,
Vt aliquem ad regem in saginam herus se coniexit meus.

677. *I*) Vid. supra ad 544.

681. *abiturus* (es). Cf. 644. Frustra Herm. *abituru's*.

684. Libri nullo numero: STA. *Abiit hercle ille quidem: ecquid audis, Lysit.* etc. Hermannus: *A. h. quidem: ecquid* etc. excluso *ille*. Sed verisimilius, τὸ *quidem* ortum esse ex sequente voce simili.

689. *Vt*) H. e. Postquam. Hoc reponendum vidit Gruterus sententia ipsa duce, quum inepte legeretur *Aut*. Caculam militarem se futurum ait Stasimus, ubi militatum aliquo abierit herus minor, quod fore iam supra auguratus est 565 sq. Cf. Terentii Heaut. 65. Clarissima haec et aptissime ex se nexa dum non capit Lipsiensis editor, temerariis locum vexavit coniecturis versuumque traiectionibus, de quibus sic rationem reddit praefat. pagg. 20 sqq. «Vs. 722 (687) sqq. loquitur Stasimus: *fulmentas iubeam suppingi soccis: non sisti potest. video caculam militarem me futurum haud longius: aut aliquem ad regem in saginam herus se coniecit meus. credo ad summos bellatores acrem fugitorem fore: et capturum spolia ibi illum, qui meo hero advorsus venerit. egomet autem quom extemplo arcum mihi, et pharetram*,

Credo ad summos bellatores acrem — fugitorem fore,
Et capturum spolia ibi — illum, qui hero advorsus venerit;

et sagittas sumsero, cassidem in caput, dormibo placide in tabernaculo. In his *coniexit* Pareo (priore edit.) debetur: sed *si* quoque addere debebat. Verum cur fugitor futurus est Lesb. si se ad al. r. in s. coniecerit? An quia otio milites effeminantur? At hoc sic demum dicere Stasimus potest, si herum suum inter fortes et strenuos numerat. Nunc id non facit. Omnino enim ignavum fore dicit. Quare quid vereatur, ne ille virtutem suam amittat? (Quasi vero non ita iocari soleant servi de dominis in comoediis. Vide vel unam Epidicum principio, et fatebere, nihil tam invitis Gratiis unquam scripsisse emendatorem nostrum. Bot.) Non magis quadrant, quae de se addit Stasimus. Dum herus fugiat, se placide dormiturum in tabernaculo dicit. At, ut eum hero non oporteat praesto esse, num quisquam, praesertim ignavus, placide dormire potest instante hoste? (Hoc aegri somnium item uno exemplo refellam servi Sosiae Amphitruonis 271 sqq. ubi sic legitur: *Si tu Sosia es, legiones quom pugnabant maxume, Quid in tabernaculo fecisti? Victus sum, si dixeris.* Mer. *Cadus erat vini; inde inplevid hirneam . . .* So. *Ingressust viam!* Mer. *Eam ego, ut matre fuerat natum, vini eduxeram meri.* Ibi igitur non modo instante hoste, sed iam consertis manibus, bibit Sosia, ac totam quidem hirneam, quo facto suaviter eum credo obdormivisse. Nam quid vetat? Atqui idem faciet Stasimus noster, si per eum steterit. Bot.) Mutato versuum ordine sua huic loco virtus atque elegantia redit: *fulmentas iubeam suppingi soccis: non sisti potest. credo ad summos bellatores acrem fugitorem fore, et capturum spolia ibi illum, qui meo hero advorsus venerit. video caculam militarem me futurum haud longius. aut aliquem ad regem in saginam si herus se coniexit meus, egomet, quam extemplo arcum mi et pharetram et sagittas sumpsero, cassidem in caput, dormibo placide in contubernio.* Illa, *non sisti potest,* quum de fortibus dicantur, facete ad ignaviam detorquet iis, quae sequuntur. (Imo Gronovius recte haec explicavit: « Id est *actum est periimus.* Neque enim ceperunt interpretes. Vide ad Livium lib. IV, cap. 12. » Bot.) Deinde, cedens necessitati, caculam militarem se futurum dicit. Quod quamvis ei non placeat, hac tamen spe erigitur, fore, ut herus ad aliquem regem in saginam concedat. Ibi vero se strenue armatum somno operam dara posse sperat. Clarum est ab sensu verborum emendationem nostram efflagitari. » Quin sensum eorum pessime turbat ista emendatio: nam primum cur clavis fixa cupiat calceamenta servulus, iam nemo divinet, seorsim positis illis, quibus causa, cur id velit, redditur, quia caculam se fore auguratur, cui ultro citroque cursandum sit, ut fieri solet in bello, propterea que solidioribus utendum soccis. Deinde apud nescio quos bellatores fugiturum dicit Lesbonicum, item pessime traiecto versu, quo res declaratur: *Vt aliquem ad regem* (in Asia) *in saginam herus se coniexit meus*: nam apud reges istos

Egomet autem, quom extemplo arcum mi et pharetram sumsero,
Cassidem in caput, — dormibo placide in tabernaculo.
Ad forum ibo: nudius sextus quoi talentum mutuom

stipendia mereri solebant, et saginati divitesque facti domum redire, vanis gloriis quorumvis obviorum aures obtusum, ut videre est in Planti et Terentii fabulis. Sed aliam atque caeteri omnes interpretes sententiam subiicere videtur Hermannus verbis *Aut* (nam hoc retinet) *aliquem ad regem* ètc. nam manifesto iam haec opponuntur superioribus, ubi de bello sermo est. Ergo existimemus necesse est, non militandi, sed ventrem distendendi causa in Asiam profecturum dici Lesbonicum, id quod absurdum est, regibus scilicet non nisi praestita officia cibo et argento remuneraturis. Et fac, meram ibi saginam fuisse tanquam bestiarum, quid tunc Stasimo cum arcu et pharetra et casside? et cur in tabernaculo, sive, ut placet Hermanno, in contubernio potius dormiat, quam domi? Nempe haec omnia ἀσύςατα et ineptiarum tam plena, ut mirer, cuivis, nedum Hermanno, in mentem venire potuisse. Servemus igitur nos veterem horum versiculorum ordinem, neque quidquam in verbis mutemus praeter alienum istud *Aut* versu 689: nam quod *contubernio* pro *tabernaculo* rescripsit noster criticus, causam prorsus ignorò, nisi fortasse metro prospexerit, quod absque eo sartum tectum, ut aiunt, si vel τὸ *placide* non elidatur, et contra *tabernaclo* sit pro τετρασυλλάβῳ, priore *a* litera liquescente, de quibus figuris prosodiacis monitum Amph. 341, et ibid. prol. 74; vel reponatur: *placide indu tabernaculo*, de quo vid. ad Ba. 897. Sic autem hallucinanti viro docto quis non insusurrarit verba censoris eius in ephemeridd. Ienenss. anni 1805, pag. 592 haec: « Hermannus *De metris* pag. 195: Rudentem a Reizio, ait, nondum emendatum ad unguem. Vere id quidem, sed illud ipsi fatendum tamen est, rudenti Plautino *felicius* quum Trinummo manum admotam fuisse. » Caeterum, ne quid omittentes calumniari videamur virum non tam ad iudicandos natum poëtas quam ad emendandos grammaticos et prosa oratione utentes: age adscribamus etiam postremam eius in hunc locum animadversionem. Sic igitur Hermann. praefat. Trin. p. 23: « Sed praeterea eam (emendationem) firmat versus iste (692), in quo *autem* delevì. Id necessario addendum fuit turbato semel verborum ordine. Nec qui versum iusto longiorem corrigere conati sunt, Acidalius (imo Taubmannus. Bot.) et Reizius, omittere potuerunt: sed alter *et sagittas*, alter *et pharetram* delebat: quorum neutrum facile pro interpretamento haberi potest. » Haec neque vana ac reliqua, quae de hoc loco disputavit, de quibus « non verbum amplius addam, » ne rem actam agam. Rectius autem, me iudice, ista *et sagittas* deleri iussit Taubmannus, quam *et pharetram* Reizius, siquidem sagittarum mentio longe frequentior est apud scriptores quam pharetrae, ut illa his, non haec illis, verisimile sit adscripta esse pro interpretamento. Quod

Dedi, reposcam: ut habeam, mecum quod feram,
viaticum. i. t.

MEGARONIDES. CALLICLES.

MEGARONIDES

Vt mihi rem narras, Callicles, nullo modo i. s. III, 3.
Pote fieri prorsus, quin dos detur virgini.

CALLICLES

Namque hercle honeste fieri ferme non potest,
Vt eam perpetiar ire in matrimonium
Sine dote, quom eius rem penes me habeam domi.

MEGARONIDES

Paranda dos domi est, nisi exspectare vis,
Vt eam sine dote frater nuptum conlocet,
Post adeas tute Philtonem, et dotem dare
Te ei dicas: facere id eius ob amicitiam patris.
Verum hoc ego vereor, ne istaec pollicitatio
Te in crimen populo ponat atque infamiam.
Non temere dicant te benignum virgini:
Datam tibi dotem, ei quam dares, eius a patre;
Ex ea te largitari, neque ita, ut sit data,
Columem te sistere illi, et detraxe autument.
Nunc si opperiri vis adventum Charmidis,

dedi *quom extemplo* pro vulgato *quam extemplo*, cf. Curc. 80.

697. *Pote*) Libri minus ἐμμέτρως: *Potest*, quod glossema puto.

701. *Paranda*) Inepte codd. *Parata*. Non iam parata dos erat scilicet, sed paranda, vel, quod 722 dicitur, depromenda.

709. Vulgo pravis numeris: *Ex ea largitari te illi; neque ita, ut sit data, in-Columem* etc. MSS. et vett. edd. *Ex ea largitute illi n. i. u. s. data columem* etc. quod antea fuisse mihi videtur: *E. e. largitare te illi* etc. τῷ *illi* interpretandi causa addito. De forma activa *Largitare* vid. Nonius c. 7. Hermanno placuit: *Ex ea largitari illi* etc. *Columis* idem τῷ *Incolumis*, teste Isidoro in Originibus.

Perlongum est huic ducenti: interea abscesserit.

CALLICLES

Nam hercle omnia istaec veniunt in mentem mihi.

MEGARONIDES

Vide, si hoc utibile magis atque in rem deputas,
Vt adeas Lesbonicum edoctum, ut res se habet.

CALLICLES

Vt ego nunc adulescenti thesaurum indicem
Indomito, pleno amoris ac lasciviae?
Minume, minume hercle vero! nam certo scio
Locum quoque illum omnem, ubi situst, comederit:
Quem fodere metuo, sonitum ne ille exaudiat,
Ne ipsam rem indaget, dotem dare si dixerim.

MEGARONIDES

Quo pacto ergo igitur?

712. Male interpungitur secundum Scioppium Suspp. Lectt. pag. 64, nec dos abscedere dicitur Lysiteli puellam ducenti h. e. ducere cupienti, de qua forma loquendi cf. Cas. 198 (nam *ducenti* pro olim vulgato *ducendi* recte reposuit Scioppius), sed perlongum visum iri Lysiteli putat Megaronides, si adventus Charmidis sit expectandus, ut, talis morae impatiens, potius abscesserit, h. e. abstinuerit ab his nuptiis. Melius fecit Hermannus reponendo: *Perlongumst ducenti; hic interea abscesserit*. Sed non quemvis ducentem seu procum verendum erat ne eius procrastinationis ita taederet, ut potius consilium nuptiarum abiiceret, sed de *hoc*, Lysitele, id metuendum erat, utpote divite et eo, quicum nemo non facile affinitatem iuncturus esset, quales plerumque sunt fastidiosi et superbi. Quamquam alio modo, sed inepto, haec explicat Hermannus praefat pag. 18, ut «*ducens* sit Lysiteles; *hic* Lesbonicus, peregre profecturus.» Neque hoc se velle, in superioribus significavit Lesbonicus, neque tale quid facile in mentem venire poterat Megaronidi. Et fac, peregre abire voluisse adolescentem, et senem rem vel rescivisse vel augurari, quid id, quaeso, ad has nuptias? Ergo legendum: *Perlongum est huic ducenti: interea abscesserit.*

715. Vulgo: *Vt adeam Lesbonicum, edoceam ut res se habet.* Recte Acidalius Divv. in Plaut. pag. 518: «Ex olim cusis restitui debet: *Vt adeas Lesbonicum, edoceas, ut res se habet.* Consilium Megaronidae est, non ut ipse, sed Callicles adeat et edoceat adolescentem. Ipsi enim cum illo nihil rei. Et huic ita suasisse, patet ex eius responsione: CA. *Vt ego nunc adolescenti thesaurum indicem.* *Edoctum* pro *edoceas* metri gratia rescriptum.

721. *Ne*) Codd. ἀμέτρως: *Nen.* Correxit editor Lips.

722. *ergo igitur*) Accipi potest τὸ *ergo* pro revera; sed friget, malim-

CALLICLES

Clam dos depromi potest,
Dum occasio ei re reperiatur; interim
Ab amico *amicod* alicunde argentum rogem.

MEGARONIDES

Potin' est ab amico alicunde exorari?

CALLICLES

Potest.

MEGARONIDES

Gerrae! nae tu illud verbum actutum inveneris:
« Mihi quidem hercle non est, quod dem mutuom. »

CALLICLES

Malum hercle — ut verum dicas, quam ut des mutuom.

MEGARONIDES

Sed vide consilium, si placet.

CALLICLES

Quid consilî est?

MEGARONIDES

Scitum, ut ego opinor, consilium inveni.

que haud ineleganter: ME. *Quo pacto ergo?* CAL. *Igitur clom dos depromi potest.* de quo usu τοῦ *Igitur* in primis sententiis vide vel Parei lexic. Plaut. Nam pleonasmus formae *Ergo igitur* parum exploratae mihi videtur fidei.

724. Mancus versus in codd: *Ab omico olicunde argentum roges.* Camerario audaciori placuit: *A. a. oliquo olicunde argentum in dotem roges*; mihi: *Ab omico omicod* (conf. Amph. prol. 149), h. e. eo, qui « ita sit, ut nomen cluet, » quod supra legimus 587. Simile simili offecit, sicut passim.

728. Edd. vulgatae absque sensu idoneo: *Malim hercle ut verum dicos, quom ut des mutuum.* Imo mutuam dare Megaronidem, quam verum dicere, maluerit alter senex, neque lucem his afferunt, ut videtur Taubmanno, illa 1015: *Si quis mutuom quid dederit, sit pro proprio perditum.* Peius etiam MSS.: — *quam uidei mutuum*, vett. autem edd.: — *quam fides mutetur*; pessime Lambinus: — *quam ut det m.* Reponendum, si quid sentio: *Malum hercle — ut verum dicas, quam ut des mutuum*, h. e. *Malum hercle est* (quae clara voce Callicles, ad Megaronidem conversus, tanquam malum esse dicat, quod significavit Megaronides, nusquam inveniri posse mutuum; iamque secum loquens haec addit), *te verum potius*

CALLICLES

Quid est?

MEGARONIDES

Homo conducatur aliquis iam quantum potest
Ignota facie, quae non visitata sit,
Quasi sit peregrinus.

CALLICLES

Quid is scit facere postea?

MEGARONIDES

Is homo exornetur graphice in peregrinum modum,
Quasi ad adulescentem a patre ex Seleucia
Veniat; salutem ei nuntiet verbis patris;
Illum bene gerere et valere et vivere,
Et eum rediturum actutum. Ferat epistolas
Duas; eas nos consignemus, quasi sint a patre.

CALLICLES

Falsidicum confidentem! — Quid tum postea?

(vid. Pareani lexici Mantiss. v. *Ellipses in Potius*) *dicere, quam mutuum mihi a te ipso dare*; quomodo *Vt* cum subiunctivo pro accusativo cum infinitivo passim usurpari, Graecorum more, in vulgus notum est, et Noster dixit Poen. prol. 16: *Bonum factum est, edicta ut servetis mea* pro eo, quod est Bonum *factum*, vos edicta servare mea. *Pullulat* eiusmodi iocis Plautus, sed subinde aut non intellectis, aut scripturae vitio obscuratis.

732 sqq. Hic locus vulgo sic se habet:

— — — quantum potest,
Quasi sit peregrinus. CA. *quid is scit facere postea?*
ME. *Is homo exornetur graphice in peregrinum modum,*
Ignota facies, quae non visitata sit,
Falsidicum confidentem. CA. *quid tum postea?*
ME. *Quasi ad adol.* — — —
Veniat — — —
Illum — — — —
Et eum — — —
Duas — — —
Dare — — — —
ME. *Seque aurum* etc.

Sed versus *Is homo*, *Ignota* et *Falsid confid.* (pro quo plerique vett. editores *Falsidicus*, *confidensque*, quod ad nominativum *Facies* retulere) tam male ex se invicem nexi, ut alium alio loco inserendum esse mihi persuaserim; quae res an mihi successerit necne, periti iudicabunt. *Ignota facie* edd. aliquot antiquae, in bis Sarracenia anni 1499. Versu 733 miro Hermannus prolubio: *Quasi sit peregrinus.* CAL. *Quid istoc facere postea?* Conf. Pers. 676, Merc. 678: *Nimium scis sapere.*

MEGARONIDES

Det alteram illice, alteram dicat tibi
Dare sese velle . . . .

CALLICLES

Perge porro dicere.

MEGARONIDES

Seque aurum ferre virgini dotem a patre
Dicat; patremque id iussisse aurum tibi dare.
Tenes iam?

CALLICLES

Propemodo, atque ausculto perlubens.

MEGARONIDES

Tum tu igitur demum id adulescenti aurum dabis,
Vbi erit locata virgo in matrimonium . . . . .

CALLICLES

Scite hercle sane hoc!

MEGARONIDES

Vbi thesaurum ecfoderis.
Suspicionem ab adulescente amoveris:
Censebit aurum esse a patre adlatum tibi;
Tu de thesauro sumes.

CALLICLES

Satis scite et probe!
Quamquam hoc me aetatis sycophantari pudet.

741. Vulgo: *Det alteram illi, dicat alteram tibi.* Sed MSS. et vett. edd. numero meliore, de quo vid. Amph. 355: *D. a. i. alteram dicat tibi;* unde reponendum vidi, hiatus vitandi gratia, *illice.* Minus recte Hermannus: *Det alteram illi, atque alteram dicat tibi.*

748. Vulgo: CAL. *Scite hercle sane.* ME. *hoc, ubi thesaurum effoderis, Suspicionem* etc. quae est arena sine calce. In unam sententiam coniungenda verba *Tum tu igitur demum id adulescenti aurum dabis, Vbi erit locata virgo in matrimonium, Vbi thesaurum effoderis*, et continue scribendum *Scite hercle sane hoc!* Thesauro effodiendo non erat quod amoveri ab adolescente suspicionem speraret Megaronides, sed argento tum demum ei tradendo, tanquam modo allato, ubi locata virgo esset in matrimonium.

Sed epistolas quando obsignatas adferet,
Si quidem obsignatas attulerit epistolas,
Nonne arbitraris, tum adulescentem anuli
Paterni signum novisse?

MEGARONIDES

Etiam tu taces?
Sexcentae ad eam rem causae possunt conligi:
Quem habivit, perdidit; alium post fecit novom.
Iam si obsignatas non feret, dici hoc potest,
Apud portitorem eas resignatas sibi
Inspectasque esse. In huiusmodi negotio
Diem sermone terere, segnities mera est:
Quamvis sermones possunt longi texier.
Abi ad thesaurum iam confestim clanculum;
Servos, ancillas amove; atque audin'?

CALLICLES

Quid est?

MEGARONIDES

Vxorem ipsam quoque hanc rem uti celes face:
Nam pol tacere nunquam quidquam est quod queat.
Quid nunc stas? quin te hinc amoves et demoves?
Aperi; deprome inde, auri ad hanc rem quod sat est;
Continuo operito denuo; sed clanculum,

756. *Etiam tu taces?* Cf. Curc. 187, 607.

757. Cf. Mil. 250.

758. Αμέτρῳ libri interpretatione: *Illum, quem habuit, perdidit, alium post fecit novom*, quae sic dimetitur bonus vir Hermannus, correpta utraque syllaba τοῦ *Illum*, id quod fieri nullo modo potest: *Illum, quem há | buit per | didit, áli | um* etc. De forma *Habivi* vid. ad Epid. 354, Pseud. 543.

760. *Apud* pro monosyllabo est. Vid. Amph. prol. 74. Cf. infra 776.

766. Libri turbatis numeris: Ms. *Vxorem quoque ipsam hanc rem ut celes, face.* Nimia largitate Lipsiensis editor: *Vxorem quoque etiam ipsam hanc rem ut celés, face.*

767. Synchysis. Cf. Amph. 378.

768. *demoves*) Codd. lapsu proclivi, *te moves*, quod frigidissimum, siquidem moveri, qui amoveatur, per se intelligitur. *Amoves et demoves* dictum ταυτολογίᾳ ἐμφατικῇ, quae decet familiares.

770. Male Hermannus, asyndelo offensus: *Continuoque operi denuo; s. c.* Vid. ad Capt. 336.

Sicut praecepi; cunctos exturba aedibus.

CALLICLES

Ita faciam.

MEGARONIDES

At enim nimis longo sermone utimur:
Diem conficimus.

CALLICLES

Quid iam?

MEGARONIDES

Properato est opus.
Nihil est, de signo quod vereare. Me vide.
Lepida illa est causa, ut conmemoravi, dicere,
Apud portitores esse inspectas. Denique
Diei tempus non vides? quid illunc putas
Natura illa atque ingenio? Iamdudum ebriust:
Quidvis probari poterit. Tum, quod maxumum est,
Adferre, non petere hic se dicet.

CALLICLES

Iam sat est.

MEGARONIDES

Ego sycophantam iam conduco de foro,
Epistolasque etiam consignabo duas,
Eumque ad adulescentem meditatum probe
Huc mittam.

CALLICLES

Eo ego igitur intro ad officium meum.

772. Hermannus, novarum rerum cupidissimus: CAL. *Faciam.* ME. *At enim nimis hic lónge sermone útimur.* Quid sibi voluit? qua tandem re offensus mutavit scripturam codicum? Anapaestum post proceleusmaticum intulit poëta, posuitque continuos duos anapaestos. Quid postea?

773. Obscure libri: *Diem conficimus, quod iam properato'st opus.*

774. *Me vide*) Cf. Mil. 376.

776. *Apud*) Vid. supra 760.

777. *quid* item liquescente vocali pronuntiandum. Vid. ibidem.

781. *Conduco*) Cf. Ba. 859.

782. Putide libri: *Epistolasque iam c. d.*

783 sq. Frustra Hermannus: *Eumque huc ad adulescéntem meditatúm probe Mittam.* CAL. *Ego iam igitur intro ad o. m.* Tò *iam* usquam nisi apud eum legitur.

Tu istuc age actum reddas.

MEGARONIDES

Nugax sum, nisi!

CHARMIDES.

Salsipotenti et multipotenti Iovis fratri aetherei, Neptuno, t. t. IV, 1.

785. MSS. *Tu istuc age.* ME. *actum reddam nugace sunt nisi.* *T. i. a.* ME. *a. r. nugaces sunt nisi.* Tria postrema horum verborum quum non intelligerent, omiserunt vett. editores, etsi satis appareret, primum *nugacs*, deinde *nugaces*, pro *nugax* scriptum esse modo simili atque *Obhaerentes* pro *Obhaerens* in priore argumento Militis, ubi vide annotata; id quod pridem animadvertit Scioppius Suspp. Lectt. pag. 65, nec male coniecit legendum esse: — *nugas sum nisi*, quomodo, testantibus Charisio et Prisciano, veteres dixerint *Hic haec et hoc Nugas*: h. e. Nisi tibi hoc impetratum et effectum lepide dedero, nugas ero; nisi quod *nugas* pro eo quod est *nugax* non immerito dubium videtur viris doctis. Certe h. l. id nolle manu scriptos, sed *nugacs*, h. e. *nugax*, manifestum est. Sed neque vocem *reddam* vitio carere puto propterea, quod insipida ταυτολεξίᾳ onerat poëtam: nam verbis *nugax sum nisi* idem dicitur quod τοῖς *actum reddam*, et longe quidem fortius lepidiusque dicitur, ut recte me reposuisse arbitrer, usurpata etiam παρονομασίᾳ non inficeta, quae inest verbis *age actum*: *Tu istuc age actum reddas.* ME. *Nugax sum nisi.* Extremas literas vocabulorum saepius corruptas monui ad Amph. prol. 87.

786. Corrupte MSS. et vett. edd. *Salsipotenti et multipotenti Iovis fratri et Nerei Neptuni. Laetus, lubens, laudes ago* etc. siquidem in his neque vox *Neptuni* habet quo referatur, neque, etiamsi facias Neptuno, recte is dicitur frater Nerei. Quod vero maximum, alienus ab hoc loco Nereus, deus is quidem maris, sed in otio fere vivens et vates, nec cum Neptuno comparandus, «fluctuum salsorum» summo arbitro, et cui gratias agere solerent feliciter eos pervecti. Ita hoc toto loco Charmides. Et simili Epignomus Stich. 388 sq.: *Quom bene re gesta salvos convortor domum: Neptuno gratis habeo et Tempestatibus* etc. Neque aliter est, ubicunque de navigationibus agitur. Vide Rud. 271, 275, 285, 390, 431 etc. Hoc sentientes, ut opinor, ablegarunt bonum senem Nereum, alii reponentes: *Iovis fratri Tuenario Neptuno*, alii: *I. f., Nereine Neptuni*, id est Nereine Neptuni uxor; quae commenta vel metrum falsa arguit. Tutius agi visum Lambino, quem sequitur G. Hermannus, si retineretur Nereus, et in hunc modum locus legeretur: *Salsipotenti et multipotenti Iovis fratri Neptuno et Nereo.* Sed praeterquam quod parum placet verborum et *Ner.*

Laetus, lubens, laudes ago gratas gratisque habeo et fluctibus salsis,
Quos penes omnis boni potestas mei quidem fuit et meae vitae,

Nept. transpositio, misere etiam hic caudam trahit Nereus et dignitate ac potentia Neptuni prorsus deprimitur. Id tantummodo viderunt omnes *Neptuni* mutandum esse in *Neptuno*. Rescribendum sine controversia: *Salsipotenti et multipotenti Iovis fratri aetherei Neptuno Laetus, lubens, laudes ago* etc. Sicut salsipotens dicitur Neptunus, ita Iupiter recte audit aethereus, cognomine satis usitato eius dei, ut docet Gyraldus Synt. II, pag. 87. Literas autem *H* et *N*, item *h* et *n*, quam vicinae sint in scriptis, monui Capt. 812; neque est quod multis probem, *e*- fere ibidem legi pro *ae*- de quo scribendi genere cf. Stich. 516. Quibus positis, nemo est quin videat, τὸ ETHEREI sive *etherei* usurpata, more prisci seculi, scriptura continua, facillime degenerasse in *ETNEREI* sive *etnerei*, pro quibus mox corrector intulit, ipsa, ut videbatur, sententia id postulante, *et Nerei*.

787. Inepte libri ταυτολογίᾳ et κακομέτρως: *Laetus, lubens, laudes ago, et grates gratiasque habeo, et fluctibus salsis.* Grates gratias etiam Poen. 6 legitur in libris antiquissimis, sed in Iunt. Ald. etc. recte *gratas gratias*; nisi quia audiat Taubmannum, haec annotantem ad eum locum: «*Grates gratias.* Ita MSS. ambo et vett. edd. pleraeque. Vulgo *gratas gratias*, quod invitis libris Pareus in textum recepit. Cur? quia, inquit, alterum manifeste praeferret scribae errorem: neque enim ullum occurrere exemplum, quo posset defendi. Quasi non esse debeat exemplo ipsamet Vetustas; quaenam istaec est argumentatio?» Imo quaenam est haec tua, mi homo? Quae si vera est, omnes omnium librariorum in codicibus scribendis peccata pro oraculis habere necesse fuerit. Sed non concedendum erat scilicet, verum vidisse adversarium Pareum. Sic igitur et h. l. reponendum *gratas gratias*; quod neque Hermannum fugit, sed patienter tulit, amphimacrum (*-des ago et*), pro trochaeo vel spondeo invectum, vitiare versus numeros, dum sic reponit: *Laetus lubens laudés ago, et gratis grátas habeo e. f. s.* In nostra lectione *gratas gratisque* accipiendum pro *gratasque gratis*, sicut traiici solet apud poëtas *Que* encliticum, docente Horatio Tursellino h. v. §. 3: nam παρονομασίας causa haec potius coniunxisse videtur Plautus, quam *laudes gratas*.

788. Insulse edd.: *Quos penes mei potestas, bonis meis quid foret, et meae vitae.* V. C. *Quo* (sicut et sequente versu) *penes me post bonis mis q. f. et mea iuite.* Decurtatus: *Q̄m* (h. e. *quoniam*) *me potestas bonis mis quid f. et meae uitae.* Edd. vett.: *Cum penes te potestas omnis quidem foret* etc. Ex utrisque lectionem nostram concinnavimus. *Boni* pro *bonis* reponendum esse, dudum alii intellexere. Ipse dedi *fuit* pro *foret*, quum non de re futura, sed acta loquatur Charmides. Hermannus ταυτολογικῶς: *Quos penes mei fuit potestas, quid bonis meis foret et vitae.*

Quom suis me ex locis in patriam urbem incolumem reducem faciunt.
Atque tibi ego, Neptune, ante alios deos gratis ago et habeo summas:
Nam te omnes saevomque severumque avidis moribus conmemorant,
Spurcificum, inmanem, intolerandum, vesanum; *ego* contra opera expertus:
Nam pol placido te et clementi meo usque modo, ut volui, usus in alto.
Atque hanc gloriam tuam ante auribus nobilem iam acceperam ad homines:

789. Vulgo: *Quom suis me ex locis in patriam urbisque moenia reducem faciunt.* Loco verborum *urbisque moenia*, quae non leguntur in editionibus vett., MSS. *urbis cumam*, ex quibus illa nobis exsculpsit Camerarius; sed rectius, puto, Gronovius, *urbē ĭcolumem*, unde mox exstiterit *urbĭcolumem*, h. e. urbem incolumem, quod apprime huc facit. Hermanno placuit, de se addito *atque*: *Quom suis me ex locis in patriam atque urbem usque in meam r. f.*

790. Libri nullis numeris: *Atque ego, Neptune, tibi ante alios deos gratias ago atque h. s. Gratis* recte reposuit Hermannus, sed iterum cretico (*-tis ago at-*) admisso pro pede τρισήμῳ vel τετρασήμῳ versum deturpavit, sic haec describi iubens: *Atque ego tibi, Neptune, ante alios deós gratis ago atque hábeo summas.*

791. Vulgo: *Nam te omnes saevomque severumque atque avidis moribus commemorant*, quod ferri fortasse poterat: vid. ad Asin. 159, Cist. 69. Sed *atque* vel ortum mihi videtur ex antecedente verbo, vel a sciolo inculcatum. Minus probabiliter Hermannus: *Nam te omnes saevom severum atque avidis moribus comm.*, siquidem elegans illud *que* in *saevomque* non est pro captu librariorum.

792. Codd. his acuto τῷ *vesanum*: *S. i. i. vésanum; contra o. p.* Correxit editor Lipsiensis.

793. *meo modo*) Cf. Pers. 357. — *ut volui.* Vid. ad Mil. 117. Duriore autem numero et ex interpretatione, ut opinor, libri: — *usus sum in alto.* Vid. ad Amph. 168.

794. Ἀμέτρως legitur: *Atque hanc tuam gloriam iam ante auribus acceperam, et nobiles apud homines. Nobilem* legendum esse, dudum coniecit Brantius (cf. supra 785, Amph. prol. 87): nam quid hoc sibi vult, eam Neptuni gloriam iam ante accepisse Charmidem, et (quidem) apud homines nobiles? Maris pericula aeque norunt nobiles atque ignobiles, neque eo magis verum est, quod audieris, si apud nobiles audieris, praesertim talis sententia, qualis haec est, quam vulgo dictitari ait h. l. senex. Repositis igitur *nobilem*, et metri gratia *ad* pro *apud*, deleto autem *et* isto irreptitio, facili verborum trans-

Pauperibus te parcere solitum, divites damnare atque domare.
Abi, laudo: scis ordine, ut aequom est, tractare homines. Hoc dîs dignum est:
Semper mendicis modici sint. t. d.
Fidus fuisti; infidum esse iterant: nam absque foret te, sat scio in alto t. t.
Distraxissent dîsque tulissent tui satellites miserum foede
Me bonaque omnia item una mecum passim caeruleos per campos:
Ita iam quasi canes, haud secus, navem circumstabant turbines t. t. c.

positiane locum restitui, quem pessime truncavit atque interpolavit G. Hermannus in huuc modum: *Atque ega, hanc tuam glóriam auribús quidem iam accéperam ante.* « Addita, *inquit*, erant haec *et nobiles apud homines*, quae, utcumque explicata ab interpretibus, quid isto loco sibi vellent difficile erat assequi. Mox autem versui 832 (797) dimidium deerat, cui loco illa apprime conveniuut, vel versu 830 (795) monstrante. Istuc igitur reduxi». Quasi vero novum esset, trochaicos dimetros immisceri tetrametris, tanquam clausulas, quem locum induxi Ba. 1114, Curc. 112. Dimeter autem troch. est versus 797, modo reponas *madici* pro *modesti*, quod illius interpretamentum: nam priscis *modicum* idem *modesto*, uude Noster Persa 344, ταυτολογίᾳ familiari: *Modice et modeste meliust vitam vivere.* Charisius p. 184 sq. Putsch.: « *Modice.* Tullius, de Senectute: *Etsi te quidem id modice ac sapienter, sicut omnia, et ferre et laturum esse certe scia.* Plaut. in Bacchid. (fragm. 2): *Ingenium in anima utibile et madicum est* » et reliqua. Cf. vel lexica, inprimis Parei Plautinum voc. *Modice.* Apte autem clausula haec infertur in senteutia gravi, qua recitata paulum taceat actor, ut altius, quod dixit, auditorum subire possit animas. Apage igitur istam emendationem a Planto nostro!

795. Vax *divites* δισυλλάβως efferri potest, *v* litera liquesceute, ut nihil opus sit reponi cum Hermanno, *dites.* Cf. Amph. prol. 90.

796. *Abi, lauda*) Cf. Asin. 680.

797. Vid. de hoc loco ad 794. Inepte Hermannus: *Semper mendicis modesti ut sint, secus nobiles apud homines.*

798. *absque faret te*) Synchysis, de qua vide ad Amph. 378.

799 sq. Ἀμέτρως libri: *Distraxissent, disque tulissent satellites tui me miserum foede, Bonaque omnia item una mecum passim caeruleos per campos.* Hermannus perperam deleto verbo *miserum*: *Distraxissent, disque tulissent tui satellites me foede, Bonaque item amnia una mecum passim c. p. c. I* breve in *satellites* liquescit. Vid: ad Amph. pral. 74. — *Disque tulissent.* Cf. Ba. 517, Mil. 914, Pers. 705, Stich. 64.

801. *navem* pro monosyllabo. Cf.

Ventid; imbres fluctusque atque procellae infensae frangere malum, t. t.
Ruere antennas, scindere vela, ni tua propitia foret praesto
Pax. — Apage a me, sis! dehinc certum est me otio dare: satis partum habeo,
Quibus aerumnis deluctavi, filio dum divitias quaero.

supra 795. *Turbo ventus* est etiam Curc. 540, ut non fuerit, quod reponeret G. Hermannus: *turbine venti.*

802. Libri: — — — *turbines venti*: *Imbres fluctusque atquc procellae infensae frangere malum.* Pes deest huic versui. Sed verbis *turbines venti* mensuram dipodiae trochaïcae excedentibus, quam habere debebant, si cum illis *Ita iam, quasi canes, haud secus, navem circumstabant* in trochaïcum tetram. acat. coniuncta essent a poëta: difficilene erat videre, verbo *turbines* finiendum esse alterum versum, et τῷ *venti* incipiendum alterum, ut utriusque numeri restituerentur? Non vidit editor Lipsiensis, quumque in veteribus editionibus reperisset *fregere* pro *frangere*, haud reputans, eodem tenore de iisdem dici *frangere malum, ruere antennas, scindere vela*, confidenter reposuit: — — — *turbine venti, Imbres, fluctus, atque procellae infënsae confregére malum.* Τῷ *Venti* metri gratia *d* illud addendum fuit, quod opicum Hermanno videtur, grammaticis doctissimisque Comici interpretibus non videtur, de quo dixi ad Amph. prol. 149.

803 sq. Libri inepte et metro pessumdato: *Ruere antennas, scindere vela, ni tua pax propitia foret praesto. Apage me sis; deinde hinc certumst otio me dare; satis partum habeo.* Ineptum *Apage me sis*, ineptum item *deinde hinc*, quod conflatum arbitror ex *dein* et *dehinc*, h. e. glossemate et verbo genuino, quod isto nescio quis explicavit. Acidalius Divv. in Plaut. pag. 519, τῷ *dehinc* tacite accepto ab aliis: « *Apage me sis; dehinc certum est otio me dare: satis partum habeo.* Legendum aut *Apage te sis*, aut inserta praepositione *a*, *me*. Vulgatum nugatorie Lambinus interpretatur. Abire Neptunum iubet, cum quo nihil deinceps sibi futurum.» Recte quidem, nisi quod *Apage a me* tanto verius altero viri commento, quanto scripturae membranarum vicinius; id quod sensit etiam Taubmannus. Editor Lipsiensis, excluso verbo *tua*, quod servandum est, quum non generatim *pax* dicatur, sed *pax Neptuni*, sicut passim *deorum*, ita haec rescripsit: *Ruere antennas, scindere vela, ni pax propitia foret praesto. Apage a me sis; deinde hic certumst me otio dare: satis partum habeo* etc. *Foret:* h. e. fuisset. Vid. ad Aul. 697.

805. Τὸ *filio* pro δισυλλάβῳ est. Conf. Amphit. prol. 74. Hoc nesciens Hermannus, fecit audacissime: — — — *habeo, Dum hisce aerumnis deluctavi, et filio divitias quaero.* Haud concoxit, ut videtur, Graecorum more concise dicta *Dehinc certum est me otio dare, quibus aerumnis deluctavi* pro eo quod est *D. c. e. m. o. dare iis aerumnis, quibus d.*, h. e. propter eas aerumnas, q. d. Sed hocne est emendare, an hariolari? Vani-

Sed quis hic est, qui in plateam ingreditur cum novo ornatu specieque?
Simitu pol, quamquam domum cupio, hic opperiar, quam gerat rem.

SYCOPHANTA. CHARMIDES.

SYCOPHANTA

Huic ego die nomen Trinumo faciam: nam ego operam meam t. t. c. IV, 2.
Tribus numis hodie locavi ad artis nugatorias.
Advenio ex Seleucia Macedonia, Asia atque Arabia,
Quas ego neque oculis, nec pedibus unquam usurpavi meis. 811
Viden', egestas quid negotî dat homini misero mali,
Qui ego nunc subigor, trium numorum causa ut has epistolas

tatem eiusmodi coniecturarum ipse, credo, sensit Hermannus, quum ita scripsit praefat. pag. 24 sq.: «Si qui forte sint, quibus quaedam audacius mutasse videar, ii velim non ante iudicent, quam veteres libros consuluerint, in quibus plurimarum lectionum etsi saepe tenuia, aliqua tamen vestigia reperient. Quae quis non amplectatur in tam corrupto scriptore?» Vsurpavi equidem libros veteres, et scriptos et excusos, sed plurimarum huius viri emendationum aut prorsus nulla aut tam tenuia ibi reperi vestigia, ut si amplexus ea fuerit, ut cum ipso loquar, noster emendator, recte dici possit nubem pro Iunone amplexus esse.

807. *Simitu*) Αμέτρῳ libri interpretatione, *Simul*. Caeterum Donatus ad Eun. pag. 497: *Quamquam domi cupio, operiar tamen*, quod in ordinem recepit editor fabulae novissimus. Sed aeque bona lectio codicum Plautinorum, et pluribus gravioribus deturpatus ad nos pervenit Donatus interpolationibus, quam ut ei per omnia talis fides haberi possit, quam aliis grammaticis recte haberi monuimus supra 1, Men. 754, Most. 456.

811. *nec pedibus*) Ita MSS. Vulgo, cumulatis syllabis brevibus, quod invenustum, *neque pedibus*.

812. *mali*) Male Hermannus, *male*.

813. Hermannus, nesciens, *Qui* omnibus generibus utroque numero convenire, quod secundum alios monui ad Curc. 696, pro vulgatis *Qui ego subigor*, quod, etiamsi hoc negaveris, accipi tamen potest pro eo quod est *quo ego subigor*, libero usu

Dicam ab eo homine me accepisse, quem ego, qui sit homo, nescio,
Neque novi, neque, natus necne is fuerit, id solide scio?

CHARMIDES

Pol hic quidem fungino genere est, capite se totum tegit. i. t.
Illurica facies videtur hominis; eo ornatu advenit. t. t. c.

SYCOPHANTA

Ille, qui me conduxit, ubi conduxit, abduxit domum;
Quae voluit, mihi dixit, docuit et praemonstravit prius,
Quomodo quidque agerem. Nunc adeo si quid ego addidero amplius,
Eo conductor melius de me nugas conciliaverit.
Vt illic me exornavit, ita sum ornatus. Argentum hoc facit.
Ipse ornamenta a chorago haec sumsit suo periculo.
Nunc ego si potero ornamentis hominem circumducere,
Dabo operam, ut me esse ipsum plane sycophantam sentiat.

CHARMIDES

Quam mage specto, minus placet mi haec hominis facies. Mira sunt,
Ni illic homo est aut dormitator, aut sector zonarius.
Loca contemplat, circumspectat sese atque aedis noscitat:
Credo edepol, quo nox furatum veniat, speculatur loca.
Magis lubido est observare, quid agat; ei re operam dabo.

pronominum relativorum, de quo dixi Aul. 725, sed pro illis dedit nobis *Quom ego nunc subigor*, quae reddamus ei suadeo.

818. *Ille*) Cf. Asin. 770.

826. *haec*) Recte hoc ex Decurtato et veteribus edd. receptum ab Hermanno.

829. *nox*) In hanc sententiam senex 833 sq.: *Ad nostras aedis hic habet rectam viam: Hercle opinor mi advenienti hac nocte agitandum est*

SYCOPHANTA

Has regiones demonstravit mi ille conductor meus;
Apud illas aedis sistendae mihi sunt sycophantiae.
Foris pultabo.

CHARMIDES

Ad nostras aedis hic quidem habet rectam viam: i. t.
Hercle opinor mi advenienti hac noctu agitandum est vigilias. t. t. c.

SYCOPHANTA

Aperite hoc, aperite! Heus, ecqui his foribus tutelam gerit?

CHARMIDES

Quid, adulescens, quaeris? quid vis? quid istas pultas?

SYCOPHANTA

Heus, senex,
Census quom *sum*, iuratori recte rationem dedi.

vigilias. Codd. lapsu proclivi, *mox*. Vid. ad Merc. 329.

834. *Agitandum est vigilias*) Graecismus, quem illustrat Taubmannus ad hunc locum.

835. Minus ἐμμέτρως libri, *ecquis hic*.

836. *Heus senex*) Ita vett. edd., quas recte sequitur etiam Hermannus. *Heu* vulgatum loco haud convenit.

837. Hiulce libri vett.: *Census cum iuratori* etc., recentiores: *C. cum iurat.* Comparat Acidalius Divv. in Plaut. pag. 519, Poen. prol. 55 sqq.: *Nomen iam habetis; nunc rationes caeteras Accipite: nam argumentum hoc hic censebitur. Locus argumento est suom sibi proscenium; Vos iuratores estis.* «Aperte, *inquit*, luditur in comparatione censionis. Argumentum fabulae quasi censetur: censendi locus proscenium est: Censores sive iuratores populus et spectatores. Hi rationes accipiunt, ferente et dedicante Prologi actore. Pariter iam in Trinumo, quum rationes adventus et petitionis a sene posceretur Sycophanta, velut indigne ferens in se inquiri, Quid tu, inquit, me rationes poscis? Quum census sum, tum iuratori recte dedi; neque minus dat tamen statim. Haec loci germana sententia est, quam facile verba conficient, in hunc modum leviter etiam correcta: *Census cum sum, iuratori recte rationem dedi.* Quo iure *cum* alii fecerunt, eodem ego *sum* addo». Ita vir doctus, cui plane assentior, quum praesertim *c* et *s* literas misceri norim, ut verisimile sit, pro *sum* forte *cum* exaratum ex industria omisisse correctorem, tanquam frustra repetitum. Cf. Capt. prol. 3, Merc. prol. 16. Minus probabilis Hermanni ratio, sic legentis: *Census sum, quom iuratori r. r. d.*

Lesbonicum hic adulescentem quaero, in his regionibus
Vbi habitet, et item alterum ad istanc capitis albitudinem;
Calliclem aiebat vocari, qui has mihi dedit epistolas.

CHARMIDES

Meum gnatum hic quidem Lesbonicum quaerit et amicum meum,
Quoi ego liberosque, bonaque commendavi, Calliclem.

SYCOPHANTA

Fac me, si scis, certiorem, hice homines ubi habitent, pater.

CHARMIDES

Quid eos quaeris, aut quis es, aut unde es, aut unde advenis?

940. Hermannus libris refragantibus: *Calliclem quem aibat vocari, has mihi qui dedit epistulas.* Sed recte censor Trinumi Herm., quem saepe laudo, pag. 589; « Iuxta vulgatam lectionem, versum numeris omnibus expletum esse videmus; Hermannum igitur nulla alia ratione, ut ex locis castigatis inferre licet, emendasse dicendum est, nisi innixum quadam Bentleii annotatione, ad Terent. Heaut. V, 1, 15, qua arbitrabatur, τὸ *aiebat* duabus syllabis semper constare; Bentleius vero de Terentio dumtaxat loquitur, et innumera exempla passim in Plauto inveniuntur, quae illi adversautur, ut ullo pacto huiusmodi immutationes probari nequeant. » Frustra quoque verba *qui has mihi dedit epistolas* traiecit vir doctus, credo, ut τὸ *mihi* acueretur, quod fieri minime est necesse; et videbis monita nobis ad Asin. 159. *Epistulas*, quod eidem placet, haud magis unquam scripsisse veteres puto pro epistolas, (ἐπιστολάς) quam *urnatus*, ut legitur 822 in V. C. pro *ornatus*. Nam quod codd. sic passim, error est librariorum, de quo vid. Mil. 170. Sed fac ita scripsisse Latinorum antiquissimos, sibi non constat vir doctus, ut qui sic scribat praefat. Trin. pag. 25: « Morem scribendi in veteribus libris usitatum, quem Bentleius servavit, reieci. Videbatur enim, praesertim in comico poëta, illa maxime adhibenda scripturae ratio, quae ad pronunciationem proxime accederet ». Verum sic etiam *adulescens* et *subripuerit* infra 988, et huiusmodi quaedam alia reliquit, ut inconstantes esse solent vani; nam male recentiorem verborum pronunciationem et scribendi modum obtrudi scriptoribus vetustis, nemo est quin intelligat.

841. *quidem* pro monosyllabo. Vid. ad Amph. prol. 74.

843. Haud male Hermannus secundum MSS. *hosce homines*. Quamquam ortam hanc scripturam putem ex corrupto *Hisce* editionum vett., de quo

SYCOPHANTA

Multa simul rogitas; nescio quid expediam potissumum.
Si unum quidquid singillatim et placide percontabere,
Et meum nomen et mea facta et itinera ego faxo scias.

CHARMIDES

Faciam ita, ut vis. Agedum, nomen primum tuom memora mihi.

SYCOPHANTA

Magnum facinus incipissis petere.

CHARMIDES

Quid ita?

SYCOPHANTA

Quia, pater,
Ante lucem si ire occipias a meo primo nomine,
Concubium sit noctis, priusquam ad postumum perveneris.

vidd. Mil. 485, Most. 496. Non noluit *hosce* etiam Tsubmannus. — *pater*. Vid. Parei lexic. Plaut. h. v.

845. Hermannus frustra asperato versu: *Múlta rogitas simul*: *nescio* etc.

848. Libri male: — *nomen tuum primúm t. m. m.* Hermannus: — *nomen mémora tuum primúm mihi.* De qua correctioue censor Ienensis pag. 589: «Caeterum haec ordinis immutatio inutilis est; probabiliter quod nullus dactylus inveniretur pro trochaeo in trisyllabis, quod reprehensum est in Praef. p. XVI: accuratis hisce animadversiouibus, quae plurimos versus damnant, Plautus saue libenter careret.» Recte dactylum pro trocheo probat vir doctus. Caeterum transponenda esse verba, τοῦ *primum* accentus pravus erat indicio. Sed eius loci incuriosus hic censor.

851. Codd. pravo numero: *Concubium sit noctis, priusquam ad postremúm perveneris;* de qua lectione C. Hermannus praefat. Triu. pag. 19: «Vs. 886, inquit, in libris omuibus et apud Varronem sic scriptus invenitur: *concubium sit noctis, priusquam ad postremum perveneris.* Verum nulla unquam librorum auctoritas vincet, ut *postremum* in illo quidem versus loco prima et ultima syllaba acuta a Plauto adhibitum credam. Si ultima non elideretur, ictus in mediam syllabam; si elideretur, in primam iucidere debebat: *ex qua regula ingens locorum multitudo corrigenda est.* Grex in Cistellaria: *more maiorum date plausum postrema in comoedia.* Itaque *tu* addidi, et scripsi *pervenas*, cui *perveneris* aut ut notius, aut versus causa, postquam *tu* excidisset, substitutum fuerat». Sic ille suo more, dum aut uescit aut non meminit, istas regulas saepenumero migrare Nostrum, sicut monui ad Asiu. 159, Cist. 69,

CHARMIDES

Opus facto est viatico ad tuom nomen, ut tu praedicas.

SYCOPHANTA

Est minusculum alterum, quasi vasculum vinarium.

CHARMIDES

Hic homo solide sycophanta est. Quid ais tu, adulescens?

SYCOPHANTA

Quid est?

CHARMIDES

Eloquere, isti tibi quid homines debent, quos tu quaeritas?

SYCOPHANTA

Pater istius adulescentis dedit has duas mi epistolas
Lesbonici. Is mi est amicus.

CHARMIDES

Teneo hunc manufestarium!
Me sibi epistolas dedisse dicit! Ludam hominem probe!

neque secundum eas plurimos corrigendos esse scriptorum locos, sed paucissimos et eos, in quibus suo se quasi ipsius indicio prodat emendatio. Iis hunc quidem adnumero, ut in quo exaratum mihi videatur errore facili *postremum* pro rariore *postumum*. Frequentant hoc antiquitatis, et inprimis Plauti, studiosi Apuleius et Sidonius, nec male Caesellius Vindex, frustra in eo reprehensus a Sulpicio Apollinari, Gellii N. A. II, 16: « *Postuma*, inquit, prolis (apud Virg. Aen. VI, 763) non eum significat, qui patre mortuo, sed *qui postremo loco* natus est, sicuti Silvius, qui, Aenea iam sene, tardo seroque partu est editus ».

852. Ita MSS. et vett. edd., quod cur spernamus, nullus video, quum similiter dicatur *Facere argentum*. Certatim tamen correxere *Opus farto est*, *Opus sacco est*, *Opus facla*, *Opus face est*, quae hodie vulgata lectio, quam probavit etiam Hermannus, nisi quod verba sic transposuit *Face opust* etc., ut vox *Face* acueretur.

853. Ridicule nomen *Pax* vel *Tax* minusculum dicitur (h. e. minutum seu parvum), quasi vasculum vinarium, quia tale vas ob vini cupidinem parvum videri, quamvis sit capax, solet potatoribus.

854. *Quid ais?*) Cf. Merc. 481.

856. *duas*) Vid. ad Amph. prol. 90.

857. Vulgo: *Lesbonici. mihi est amicus.* Sed V. C. *Lesbonicis*, unde recte Pareus et Hermannus, *Lesbonici. is mi est am.*

SYCOPHANTA

Ita ut occepi, si animum advortas, dicam.

CHARMIDES

Dabo operam tibi.

SYCOPHANTA

Hanc me iussit Lesbonico, gnato suo, dare epistolam,
Et item hanc alteram suo amico Callicli iussit dare.

CHARMIDES

Mihi quoque edepol, quom hic nugatur, contra nugari lubet. —
Vbi ipse erat?

SYCOPHANTA

Bene rem gerebat.

CHARMIDES

Ergo ubi?

SYCOPHANTA

In Seleucia. i. t.

CHARMIDES

Ab ipson' istas accepisti?

SYCOPHANTA

E manibus dedit mi ipse in manus.

CHARMIDES

Qua facie est homo?

SYCOPHANTA

Sesquipede quidem est quam tu longior. t. t. c.

CHARMIDES

Haeret haec res, si quidem ego absens sum quam praesens longior.

863 sq. Pessime Hermannus hos versus habet pro trochaicis tetram. cat., correptis prioribus syllabis vocum *Ipse* et *Ipson'*, sicut harum *Atque*, *Hercle*, *Nempe* etc., de quibus monet praefat. p. 15; quam rationem refutavi ad Rud. 467. Sed sic solet hic Criticus. Vid. supra ad 212.

864. Male, fuga anapaesti post dactylum, *mi* pronomen expunxit idem fabulae editor.

865. Frustra idem, — *quidem is est*. *quidem* non liquescit. Cf. Amph. 341. — *homō*. Cf. ibid. 475.

Novistin' hominem?

SYCOPHANTA

Ridicule rogitas, quocum una cibum
Capere soleo.

CHARMIDES

Quod ei est nomen?

SYCOPHANTA

Quod edepol homini probo.

CHARMIDES

Lubet audire!

SYCOPHANTA

Illi edepol — illi — illi — *illi* — Vae misero mihi!

CHARMIDES

Quid est negotî?

SYCOPHANTA

Devoravi nomen inprudens modo. i. t.

CHARMIDES

Non placet, qui amicos intra dentis conclusos habet. t. t. c.

SYCOPHANTA

Atque etiam modo vorsabatur mi in labris primoribus.

CHARMIDES

Temperi huic hodie anteveni.

SYCOPHANTA

Teneor manufesto miser!

CHARMIDES

Iamne commentatus nomen?

869. Recte *illi* qualer posuit Hermannus metri gratia: nam vulgo sic legitur: —*ille edepol! illi illi! vae m. m.*

871. H. e., qui eos vel rem eorum devorat.

874. *Deum me hercle*) Bene sic Hermannus, ut plene exaudiatur vox gravis *Deum*. Vulgo: *deum hercle me*. Ex interpretatione autem libri ἀμέτρως: *Iamne commentatus es nomen*. Cf. Amph. 168. Hermann.: *I. commentatu's n.*

SYCOPHANTA

Deûm me hercle atque hominum pudet!

CHARMIDES

Vide, homo, ut hominem noveris.

SYCOPHANTA

Tanquam me. Fieri istuc solet:
Quod manu teneas atque oculis videas, id desideres.
Literis reconminiscar. C est principium nomini.

CHARMIDES

Callias?

SYCOPHANTA

Non est.

CHARMIDES

Callippus?

SYCOPHANTA

Non est.

CHARMIDES

Callidemides?

SYCOPHANTA

Non est.

CHARMIDES

Callinicus?

SYCOPHANTA

Non est.

CHARMIDES

Callimarchus?

SYCOPHANTA

Nihil agis;
Neque adeo edepol floccifacio, quando egomet memini mihi.

875. Frustra idem vir doctus: — *noris.* Sy. *Tanquam memet.* etc.

876. Libri duriore numero: *Quod in manu teneas* etc.

878. Vulgo: CHAR. *Callicias?* SY. *Non est.* etc. Callicias inauditum apud Graecos nomen, pro quo Callias secundum Palmerium Spicilegg. pag. 757 recte reposuit Hermannus.

879. *Nihil agis*) Ita MSS. et vett. edd. Vulgo, *Nil a.*

880. Inepte libri: — *quando egomet memini mei.* Sequor cum Hermanno manu scriptos.

CHARMIDES

At enim multi Lesbonici sunt hic: nisi nomen patris
Dices, non monstrare istos possum homines, quos tu quaeritas.
Quod ad exemplum est, coniectura si reperire possumus?

SYCOPHANTA

Ad hoc exemplum est: Ch ....

CHARMIDES

An Chares? an Charidemus? num Charmides?

SYCOPHANTA

Hem, istuc erit! Qui istum dî perdant!

CHARMIDES

Dixi ego iamdudum tibi: i. t.
Bene te potius dicere aequom est homini amico, quam male. t. t. c.

SYCOPHANTA

Satin' intra labra atque dentis latuit vir minumi pretî?

882. Αμέτρως codd.: *D., n. m. possum istos h., q. t. q.* Hermannus nimio conatu: *D. n. m. possum hos hom.* et reliqua.

884. Itidem ἀμέτρως legitur: SY. *Ad hoc exemplum est, Char.* CH. *an Chares? an Charidemus? num Charmides?* MSS. et vett. cdd.: *A. h. e. est.* CH. *an Ch.? an Charmides? num Charmides?* Haud difficile erat videre, reponendum esse: SY. *Ad hoc exemplum est Ch.* —. CH. *An Chares* et reliqua. Nam et ἔμμετρον hoc est, et illud *Ch–* a simili, quae sequitur, personae nota interceptum esse, quis neget? Apage igitur Palmerianum illud *Char!* Sed Acidalii commentum *Charidemus* divinitus cogitatum arbitror, neque assentiri possum viro docto, de eo sic scribenti Divv. in Plaut. pag. 520: «Visum mihi olim non bis repetendum nomen Charmidis, sed altero loco supponendum: *an Charidemus?* ut tertio demum suum ipsius nomen sit elocutus, neque se prodiderit statim senex. Nunc iteratio illa venustissima videtur, qua dedita opera sic reminiscentiam iuvare studeat hominis obliviosi praeter morem contraque dictum vulgi, quo Mendacem Memorem esse oportere fertur. Ita igitur relinquatur.»

885. *erit*) Vid. ad Cas. 230. Pro hoc nollem Acidalio in mentem venisset supponere *erat;* quamquam neque vulgatum damnat.

886. Minus recte libri, *bene* in thesi occultato, *Te potius bene dicere.* Correxit Herm.

CHARMIDES

Ne male loquere absenti amico.

SYCOPHANTA

Quid ergo ille ignavissumus
Mihi latitabat?

CHARMIDES

Si adpellasses, respondisset, nomine.
Sed ipse ubi est?

SYCOPHANTA

Pol illum reliqui ad Rhadamam in Cecropia insula. i. t. 908

888. *I* in *Quid* liquescit. Cf. supra 864.

889. Hermannus: *Látitabat mihi?* CHAR. *Résponclisset, si áppellasses nómine.* de quo loco sie ipse praefat. pag. 14 sq.: « *Mi*, inquit, apud veteres tragicos et comicos nunquam ante consonantem invenitur: ne quis vs. 924 (889) 970 (933) cum Reizio *mi* scribere, quam, quod ego feci, vulgatum verborum ordinem mutare malit. Hoc non observaverat Bentleius. Sic in Phormione I, 3, quinquies male *mi* pro *mihi* est vs. 1, 4, 6, 13, 24.» Respondebimus mutatori verbis critici in ephemeridd. Ieneus. a. 1805, pag. 578 sq. « Ex pag. 15 Praef. *mi* apud veteres tragicos, et comicos, nunquam ante consonantem est ponendum. Vide tantum Amph. et invenies act. I, 3, 14: *Experiri istúc mavellem mé, quam mi memorárier.* Act. II, 2, 124: *Néque tu illi, neque mi viro ipsi crédis? eo fit, quia mihi.* Hoc saepenumero evenit (vide nos supra ad 602), ideoque editori summa ope nitendum est, ut melioribus rationibus animadversiones suas firmet, si fidem illis vindicare eupit. Herman. praeterea affert act. IV, 2, 82; *Mihi latitabat? si appellasses, respondisset nomine.* Et ibid. 126: *Adolescens, cedo dum istuc aurum mihi. Quod ego aurum dem tibi*, ut nemo malit cum Reiz. scribere *mi*, quam notum verborum ordinem, ut ipse, invertere. Sed neutro modo opus est; his enim duobus versibus pro trochaeo inest proceleusmaticus; quod non est praeter usum, et Reiz. ipse, et noster editor complures huiusce generis locos afferunt.» De proceleusmatico in versibus iambicis et trochaïcis vid. etiam nos ad Amph. 356. Quod verba *Si adpellasses, respondisset, nomine* transposuit Hermannus, aeque male fecit, haud attendens synchysin, qua figura gaudere Nostrum monui ibid. ad 378.

890. Libri turbatis numeris: *Sed ipse ubi est?* SY. *pol illum reliqui ad Rhadamantem in Cecropia insula.* Recte monet Taubmannus, συκοφαντίζειν hominem: nam nusquam esse eum locum. Addo, neque hunc Rhadamantem fuisse in vivis; sed finxit Plautus nomen Rhadamas, ut liberrimum eum esse in hoc genere monui ad Most. 1119. Iamque sua sponte se praebet loci emendatio: nam haud dubie reponendum *Rhadamam*, quod alterius interpretamentum est.

CHARMIDES

Qui homo est me insipientior, qui, ipse egomet ubi sim, quaeritem? t. t. c.

Sed nil disconducit huic re?

SYCOPHANTA

Quid ais?

CHARMIDES

Quin hoc te rogo:

Quos locos adisti?

Priscianus pag. 702 Putsch.: «In *os*, inquit, terminantia genitivum graecum, *o* in *i* mutata faciunt latinum genitivum, ut Κάλχας Κάλχαντος (male inculcatur *hic*, quod ex sequentibus petitum. Bot.), Calchas Calchantis, quamvis hic Calchas huius Calchae antiquissimi declinabant. Plautus in Menaechmis (655): *Novistin' illum? novi cum Calcha simul.*» Rhadamam autem scribas an Rhadaman, non multum interest, etsi *Calchan* dixisse Pacuvium et Plautum monet Charisius pag. 50 Putsch., et ibid. pag. 8 haec tradit: «Incusativus primae declinationis aut per *am* exit aut per *an*. Per *an* erit (leg. *exit.* Bot.) ex nominibus graecis, ut *hic Callias hunc Callian*. Per *am* ex latinis, quae aut in *a* aut in *es* exeant, ut *hic Seneca, hunc Senecam.*» Praetulisse autem *am* terminationem alteri priscos illos arbitror propterea, quod Calchan Pallan et similia etiam pro vocativis haberi potuissent, qua de re vid. Priscianus l. l., ubi leges *vel similem* pro vulgato *et similem* Hoc quidem loco Nostri formam *Rhadaman* ne metrum quidem admittit. Lapsos autem in hoc nomine potius existimo, quam in *reliqui*, ut placet G. Hermanno, qui sic edidit, correpta priore syllaba in *ipse*, quod fieri nullo modo potest, et numeris parum venustis: *Séd ipse ubi est?* Sy. *Pol illúm liqui ad Rhadamántem in Cecropia insula.* Caeterum V. C.: — *reliqui adi hada mante in Cecropio.*

892. Vulgo: *Sed nihil disconducit huic rei. quid ais?* Sy. *quid?* Ch. *hoc te rogo.* Haud equidem nescio, quomodo ista *quid ais?* explicari possint, quam formam illustravi ad Merc. 471. Sed ab hoc loco alienam ut putem, facit laborans metrum, quod loco alterius *quid*, quod vocali seqoente breve est, longam syllabam desiderat: nam quod *Hoc quod te rogo* excudi insserunt veteres quidam Plauti editores, in his Angelius, et ex recentioribus Camerarius, Pareus et nuper Hermannus noster, qua fiducia id fecerint, parum exploratum habeo. Certe de hac lectione altum silentium apud Pareum et Taubmannum, levissimis de causis sibi invicem insultare solitos. Igitur verba illa sycophantae tribui, mussantem senem ita interpellanti; cui Charmides: *Quin hoc te rogo* et reliqua. Si quis tamen est, cui arrideat Angeliana lectio, ei auctor sum, ut reponat continue: — *rei. quid ais? quid hoc, quod te rogo?* De proceleusmatico (*quid ai'? quid*, vid. supra ad 889; de forma *Quid hoc*, ad Aul. 138. Sed magis drama-

SYCOPHANTA

Nimium mirimodis mirabiles.

CHARMIDES

Lubet audire, nisi molestum est.

SYCOPHANTA

Quin discupio dicere.
Omnium primum in Pontum advecti ad Arabiam terram sumus.

CHARMIDES

Eho, an etiam Arabia est in Ponto?

SYCOPHANTA

Est. Non illa, ubi tus gignitur;
Sed ubi absinthium fit atque cunila gallinacea.

CHARMIDES

Nimium graphicum hunc nugatorem! Sed ego sum insipientior,
Qui egomet, unde redeam, hunc rogitem, quae ego sciam atque hic nesciat;
Nisi quia lubet experiri, quo evasurust denique.
Quid tibi nomen est, adulescens?

SYCOPHANTA

Pax, id est nomen mihi;
Hoc cotidianum est.

tica et motoria nostra ratio, et vicina vocabula mutata.

893. *mirimodis*) Libri ἀμέτρως, *miris modis.* Correxit Hermannus. Vid. nos ad Ba. 350.

895. *Omnium* prima syllaba correpta. Cf. Cas. 690.

896. *Eho*) Dubium non est, quin eiusmodi epiphonemata sive interiectiones interdum extra versus ponantur a poëtis utriusque linguae, sicut monui ad Mil. 951; sed h. l. et 907 sine causa id fecit novissimus fabulae editor, cum verba *Eho, an etiam* efficiant proceleusmaticum hypercat. seu choriambum soluta prima syllaba longa in duas breves, quos pedes locum habere in versibus trochaïcis notum est. — Pessime vero idem servavit creticum *Non illaec*, ubi opus est trochaeo vel spondeo. Emendavit criticus Ienensis l. l. ad 889, pag. 579.

898. *insipientior*) Cf. Aul. 289.

900. Frustra Hermannus: *Nisi quia hunc lubet.* Improbat hanc mutationem idem vir doctus pag. 589 sq.

CHARMIDES

Edepol nomen nugatorium!
Quasi dicas, si quid crediderim tibi: pax! periisse eloco.
Sed quid ais? quo inde isti porro?

SYCOPHANTA

Si animum advortas, eloquar.
Ad caput amnis, quod de coelo exoritur sub solio Iovis.

CHARMIDES

Sub solio Iovis?

SYCOPHANTA

Ita dico.

CHARMIDES

E coelo?

SYCOPHANTA

Atque e medio quidem.

CHARMIDES

Eho, an etiam in coelum escendisti?

SYCOPHANTA

Imo horiola advecti sumus
Vsque aqua advorsa per amnem.

CHARMIDES

Eho, an etiam vidisti Iovem?

SYCOPHANTA

Callide. Isse ad villam aiebant servis depromtum cibum.

904. *isti*) Ita MSS., quod metro convenientius quam vulgatum *iisti.* Sensit etiam Herm.

906. *Ita dico*) Sic infra 934, *Ita loquor.* Vid. Parei lexic. Plaut. h. v.

909. Vulgo: SY. *Alii dii isse ad villam aiebant s. d. c.* Sed V. C. *Callicli se ad —*; Decurtatus, qui liber altero Camerariano correctior, ut observatum ad Asin. 632, *Calliclis ad —*, sicut et Iunt. Ald.; nam vetustissimae edd., *Callidis ad —*, unde quidam inepte fecerunt *Callicli isse ad —*; aliquanto melius Valens noster Divv. pag. 521, *Charmidi isse ad —*, «quasi (inquit) amicus ipsius, quem esse praedicabat, et a quo literas afferre se fingebat, in coelo una fuerit, atque huic dictum sit, iisse Iovem ad villam, quum forte non offenderetur» vel, quod ipsi unice placet, *Alii dii isse ad —*, quod com-

CHARMIDES

Manta.

SYCOPHANTA

Porro . . . .

CHARMIDES

Deinde porro nolo quidquam praedices.

SYCOPHANTA

Ego *vero* hercle.

CHARMIDES

Si es molestus? nam pudicum neminem

mentum imposuit vulgo editoribus, ipsique novissimo Lipsiensi, qui ad hanc faciem reposuit: *Eum alii di isse ád villam aibant s. d. c.* Legendum, si quid video: SY. *Callide. Isse ad villam aiebant s. d. c.* *Callide* assensum significat, sicut haec et similia *Recte*, *Probe*. Terentius Andr. I, 2, 30: *Quid? hoc intellextin'? an nondum etiam ne hoc quidem?* DA. *Imo callide.* et Adelph. III, 3, 63 sqq.: *Hoc facito.* S. *Recte sane.* D. *Hoc fugito.* S. *Callide.* D. *Hoc laudi est.* S. *Istaec res est.* D. *Hoc vitio datur.* S. *Probissume.* Vid. etiam Parei lexic. Plaut. v. *Callide nosse.* Quamquam et *Callide* ad *vidisti* referri potest, ut callide, h. e. bene, ac Iovem vidisse dicat sycophanta.

910. *Deinde porro....* CH. *Deinde porro nolo* etc. Sic inde ab aevo Camerarii legitur. MSS. et vett. edd. *Mande porro.* CHAR. *D. p.* — An fuit hoc: CHAR. *Manta.* SY. *Porro...* CHAR. *Deinde* et reliqua? Saue *t* et *d* literae facile miscentur, sicut monui ad Aul. 17, Epid. 279, quod quum h. l. accidisset, alienum visum *Manda*, magis magisque mutatum ac corruptum fuerit. Certe haec lectio et veterum librorum vicina est, et optimum habet sensum. Nam Charmides, nugarum sycophantae impatiens, *Manta*, inquit, h. e. Mane, de quo vid. ad Amph. 600, iamque parat id quaerere, quod 915 sqq. legitur, an norit Charmidem, si forte conspexerit. Quem interpellans alter et propositi sui tenax iosit, *Porro...*, et additurus *dicam* tacere iubetur; ad quam faciem habes Curc. 450: CVR. *Imo etiam porro, si vis, dicam.* LY. *Nil moror.* Non de nihilo esse hanc coniecturam, colligas ex verbis *Quid ais tu nunc?* h. e. Quid ais tu *igitur?* (vid. ad Ba. 73) quibus interruptam suam orationem repetit senex: nam ei usui servire *Ergo*, *Igitur*, *Sed* particulas, nemo nescit. Sic igitur nunc rescripserim.

911 sq. Ineptissime et ἀμέτρως legitur: SY. *Ego hercle, si es molestus.* CH. *nam pudicum neminem Esse oportet, qui abs terra ad coelum pervenerit.* Nam quid sibi vult haec minatio sycophantae, porro se narraturum, si molestus sit Charmides? Molestum homini non fuisse senem suis quaestionibus, tota scena est indicio, et inprimis versus 846 sq. 894 sq. 929; neque igitur est quod de hoc cogitet homo nugax. Contra senem taedere mendaciorum sycophantae, ostendunt verba *Deinde porro nolo quidquam praedices* versu 910. Iam ista *Nam pudicum — pervenerit* quo sen-

Se praebere oportet, qui abs terra ad coelum pervenerit?

SYCOPHANTA

Dimittam, ut te velle video. Sed monstra hosce homines mihi,
Quos ego quaero, quibus me oportet has deferre epistolas.

CHARMIDES

Quid ais tu nunc? si forte ipsum Charmidem conspexeris
Illum, quem istas tibi dedisse commemoras epistolas,
Norisne hominem?

SYCOPHANTA

Nae tu me edepol arbitrare beluam,

su dicantur, nemo facile exputet, nisi fortasse εἰρωνικῶς accipiantur, quomodo nusquam, quod sciam, usurpatur *Nam* particula. Reponendum igitur mihi visum est: SY. *Ego vero hercle.* CHAR. *Si es molestus? nam pudicum neminem Se praebere oportet, qui abs terra ad coelum pervenerit?* Sycophantae porro narraturo senex: Si es molestus? h. e. Porrone sic nugabere, si es molestus, ut te mihi esse significavi? Et in eandem sententiam addit: an neminem pudere oportet, qui in coelum escenderit, ut tu ita impudentem adversus me praebere te posse putes? In qua lectione *vero* inculcandum vidit metri gratia Acidalius Divv. in Plaut. pag. 522. Quod autem *Se proebere* reposuimus pro vulgato *Esse*, vestigia secuti fecimus scriptorum, quocum V. C. *Pre oportet*, Decurt..... *ere oportet*: nam iunctis istis truncatis *Pre* et *ere* quasi sponte exstitit *Praebere*, quod ex quo concessit vulgatae lectioni *Esse*, *Se*, abundare visum, sedulo omiserunt. Ortum autem istud *ese* sive *esse* ex corrupta scriptura *ere*, sicut passim *r* et *s* literae confunduntur: vid. Men. 590. *Pre* et *prae* similiter scribuntur in codicibus, qua de re cf. Stich. 516. Vox *coelum* male acuitur in posteriore syllaba; sed videbis monita ad Asin. 159, Cist. 69. Hermannus hic nihil mutavit, nisi quod alterum horum versuum, de se addita propter metrum voce *hominem*, sic rescripsit: *Esse oportet hominem, abs terra od coelum qui pervenerit.* Altero dedit eadem causa, *Ego quidem hercle*, quod non minus usitatum quam Acidalianum *Ego hercle vero* et nostrum ἔμμετρον: *Ego vero hercle.*

914. Putide vulgatae atque inconcinne: — — *mihi. Hos ego quaero* etc. Correxit Acidalius.

915. Ἀμέτρως et ταυτολογικῶς libri: *Q. a. t. n.? si forte eum ipsum* etc. Delevit *eum* G. Herm.

917. Nescio qua largitate idem vir doctus: *Noverisne hominem?* SY. *Hem, nae tu* etc. *Hem nae* nusquam sic coniuncta memini me legere. *No-*

Qui quidem non novisse possim, quicum aetatem exegerim.
An illic tam esset stultus, qui mihi mille numum crederet i. tetr.
Philippeum, quod me aurum deferre iussit ad gnatum suom
Atque ad amicum Calliclem, quoi rem aibat mandasse hic suam?
Mihi concrederet, ni med illic et ego illunc nossem adprobe?

CHARMIDES

Enimvero ego nunc sycophantae huic sycophantari volo:
Si hunc possum illo mille numum Philippeo circumducere,
Quod sibi me dedisse dixit. Quem ego, qui sit homo, nescio,
Neque oculis ante hunc diem unquam vidi, eine aurum crederem,
Quoi, si capitis res sit, numum nunquam credam plumbeum?
Aggrediundust hic homo mi astu. — Heus, Pax, te tribus verbis volo.

SYCOPHANTA

Vel trecentis.

verisne etiam vulgo libri, sed minus *ἐμμέτρως*.

919 sq. Hi versus rectius habebuntur pro iambicis tetram., affectum quoque adiuvante mutato metro. Hermannus hic et 930, *Philippum*, quod eodem redit. Cf. 924.

922. Vulgo: *M. c., nisi me ille et ego* —. MSS. *ni*. Hermannus, cui *med* opicum videtur scilicet: *M. c., ni et me ille* et reliqua.

924. MSS. *Philippo*, sed vett. edd. *S. h. p. illis m. nummis Philippeis c.*, quae correctoris, numerum singularem *illo mille n.* haud consequente, de quo cf. infra 968. Praetuli *Philippeo* constantiae causa. Cf. 920. Decurt. *nummos*.

925. *Quod*) Vett. edd. *Quos*. Vid. praeced. annotat.

927. Ἀμέτρως libri *siet*. Sensit Hermann.

928. Frustra Hermannus, *mihi* transposito, *A. mi hic homo astu*.

CHARMIDES

Haben' tu aurum id, quod accepisti a Charmide?

SYCOPHANTA

Atque etiam Philippeum, numeratum illius in mensa manu,

Mille numum.

CHARMIDES

Nempe ab ipso id accepisti Charmide?

SYCOPHANTA

Mirum, quin ab avo eius aut proavo acciperem, qui sunt mortui.

CHARMIDES

Adulescens, cedodum istuc aurum mihi.

SYCOPHANTA

Quod ego aurum dem tibi?

CHARMIDES

Quod te a me accepisse fassus.

SYCOPHANTA

Abs te accepisse?

CHARMIDES

Ita loquor.

SYCOPHANTA

Quis tu homo es?

CHARMIDES

Qui mille numum tibi dedi, ego sum Charmides.

SYCOPHANTA

Neque edepol tu is es, neque hodie is unquam eris, huic auro quidem.

929. *aurum id*) Libri, *id aurum*, quod ferri potest, *quod* liquescente, qua de re cf. Amph. prol. 74. Non igitur erat quod auscultarem editori fabulae Lipsiensi.

930. *Philippeum* prius *i* elidit. Vid. ibid.

932. Cf. Most. 481 sq.

933. Frustra novissimus fabulae editor: *Quod ego dem aurum tibi.* Vid. supra ad 889.

936. Ἀμέτρως libri, *auro huic.* Correxit Herm.

Abi, sis, nugator: nugari nugatori postulas.

CHARMIDES

Charmides ego sum.

SYCOPHANTA

Nequidquam hercle es: nam nihil auri fero.
Nimis arguted obrepsisti in eapse occasiuncula:
Postquam ego me aurum ferre dixi, post tu factus Charmides;
Prius tu non eras, quam auri feci mentionem. Nihil agis.
Proin' tu te itidem rursum, ut Charmidatus es, recharmida.

CHARMIDES

Quis ego sum igitur, si quidem is non sum, qui sum?

SYCOPHANTA

Quid id ad me attinet?
Dum ille ne sis, quem esse ego nolo, sis mea causa quilubet.
Prius non is eras, qui eras; nunc is factus, qui tum non eras.

CHARMIDES

Age, si quid agis.

SYCOPHANTA

Quid ego agam?

CHARMIDES

Aurum redde.

SYCOPHANTA

Dormitas, senex.

937. *Abi*) Cf. Asin. 731.

939. Codd. hiante versu, *argute.* Vid. ad Amph. prol. 149. Frustra Hermannus: *Nimis argute mi obr.*

940. Male Hermannus hic et 945, *factu's*, et 947, *Fassu's*. Cf. ibid. 168.

941. Male item Hermannus: *P. non tu is eras. Tu* pronomen non elidendum, qua de re cf. ibid. 149. Viderunt hoc et alii. Neque opus rescribi *Nil agis.*

942. Haud male Hermannus: *Proinde tu itidem, ut charmidatu's, rursum te recharmida.* Sed ferri potest lectio vulgata.

944. Vulgo: *quem égo esse nolo*, correpta priore syllaba in *esse*, quod fieri non potest. Cf. Rud. 467.

946. *Age, si quid agis*) Cf. Mil. 215.

CHARMIDES

Fassus, Charmidem dedisse aurum tibi?

SYCOPHANTA

Scriptum quidem.

CHARMIDES

Properas, an non, propere abire actutum ab his regionibus,
Dormitator, priusquam ego hic te iubeo mulcari male?

SYCOPHANTA

Quamobrem?

CHARMIDES

Quia illunc, quem ementitus es, ego sum ipsus Charmides,
Quem tibi epistolas dedisse aiebas.

SYCOPHANTA

Eho, quaeso, an tu is es?

CHARMIDES

Is enimvero sum.

SYCOPHANTA

Ain' tu tandem? is ipsusne es?

CHARMIDES

Aio.

SYCOPHANTA

Ipsus es?

CHARMIDES

Ipsus, inquam, Charmides sum.

SYCOPHANTA

Ergo ipsusne es?

CHARMIDES

Ipsissumus.

948. Ἀμέτρως libri: *P. a. n. properas abire*. *Propere properare* non semel Noster. Vid. Parei lexic. Plaut. h. v. Minus recte Hermannus: *P., a. n. properas ire*.

950. *Quia* liquescit. Cf. 929.

951. Pessime Hermannus: *Q. t. epistulas dedisse mi aibas*. Vid. supra ad 840.

Abin' hinc ab oculis?

SYCOPHANTA

Enimvero serio quoniam advenis:—
Vapulabis arbitratu meo et novorum aedilium.

CHARMIDES

At etiam maledicis?

SYCOPHANTA

Imo, salvos quandoquidem advenis.
Dî te perdant, si te floccifacio, an periisses prius!
Ego ob hanc operam argentum accepi; te macto infortunio.

CHARMIDES

Sed enim . . . .

SYCOPHANTA

Enim qui sis, qui non sis, floccum non interduim.
Ibo ad illunc; renuntiabo, qui mihi tris numos dedit:
Vt sciat, se perdidisse. Ego abeo. Male vive et vale.
Quod dî te omnes advenientem peregre perdant, Charmides!

CHARMIDES

Postquam ille hinc abiit, postloquendi libere i. s.

954. Ἀμέτρως legitur: *Abi hinc ab o.* Correxit Herm. Legitur quoque: *Enimvero sero quoniam advenis*; sed in MSS. et vett. edd. *E. serio q. a.*, ridicule, ut plagas ab Aedilibus, ludorum scenicorum curatoribus, actori, qui personam Charmidis sustinebat, sycophanta optet propterea, quod serio seu revera adveniat. Solet ita iocari Plautus: cf. Cist. 509 sq. Poen. 419 sqq. Vid. etiam ad Merc. 308. Frustra Hermannus: *sero quoniam huc advenis*, quasi necessario elidendum esset *quoniam*. Conf. Amph. 341.

956. Male vulgo: *— advenis, Di* etc. Propterea se maledicere ait sycophanta Charmidi, quia salvus venerit. Ergo plene distinguendum post *advenis*.

957. Ridicule nugator, quum dicere velle videretur *Dii me perdant* et reliqua, intulit *Di te p.* Iocum non sentiens Hermannus illud lectoribus obtrusit, cuius ei gratiam facimus. Male autem secundum Acidalium Divinatt. pag. 523 editur: *D. te p., etsi fl.* etc. De constructione verborum cf. Amph. 352.

962. Praeter necessitatem editor Lips. *Quo.* Vid. vel Parei lexic. Pl. v. *Quod*, *propter quod.*

963. Haud male codd. divise, *post loquendi*, sicut supra 940: *Postquam ego me aurum ferre dixi, post tu factus Charmides.* Sed ridicule mihi

Videtur tempus venisse atque occasio.
Iamdudum meum ille pectus pungit aculeus,
Quid illi negotî fuerit ante aedis meas:
Nam epistola illa mihi concenturiat metum
In corde, et illud mille numum quam rem agat.
Nunquam edepol temere tinnit tintinnabulum;
Nisi qui illud tractat aut movet, mutum est, tacet.
Sed quis hic est, qui huc in plateam cursuram incipit?
Lubet observare quid agat. Huc concessero.

STASIMVS CHARMIDES.

STASIMVS

Stasime, fac te propere celerem! recipe te ad dominum domum, t. t. c. IV, 3.
Ne subito metus exoriatur scapulis stultitia tua!
Adde gradum! adpropera! iamdudum factum est, quom abisti domo.
Cave, sis, tibi, ne bubuli in te cottabi crebri crepent,
Si aberis ab heri quaestione! ne destiteris currere!
Ecce hominem te, Stasime, nihili! satin' in thermopolio
Condalium es oblitus, postquam thermopotas gutturem?
Recipe te, et recurre petere re recenti!

CHARMIDES

Huic, quisquis est,
Curculio est exercitor; is hunc hominem cursuram docet.

STASIMVS

Quid, homo nihili? non pudet te? tribusne te poteriis

videtur dixisse Plautus *Postloqui*, ut *Proloqui*.

973. Frustra Hermannus, cumulatis homoeoteleutis, *face*. MSS. et vett. edd. *fac*.

976. *Cavĕ*) Cf. supra 937.

979. *ĕs*) Vid. ad Amph. 863. Caeterum vulgo creticum pro trochaeo inferunt, excudentes *thermopotasti*, quae praesentis est interpretatio. Vid. ad Amph. 503.

981. Intelligo cum aliis parasitum Curculionem in fabula cognomine 278 sqq.

982. *tribus*) H. e. paucis, sicut dicunt *Tribus verbis*, *Tribus bolis*,

Memoriae esse oblitum? an vero, quia cum frugid hominibus
Ibi bibisti, qui ab alieno facile cohiberent manus?
Theruchus fuit, Cerconicus, Crinus, Cercobolus, Collabus,
Oculicrepidae, cruricrepidae, ferriteri, mastigiae.
Inter eosne homines condalium te redipisci postulas,
Quorum unus subripuit currenti cursori solum?

CHARMIDES

Ita me dî ament, graphicum furem!

STASIMVS

Quid ego, quod periit, petam,
Nisi etiam laborem ad damnum adponam epithecam insuper?
Quin tu, quod periit, periisse ducis? Cape vorsoriam!
Recipe te ad herum!

CHARMIDES

Non fugitivost hic homo: conmeminit domi.

983. *Memoriae*) Male libri *Memoria*, e finali a sequente voce intercepto. Correxit Gulielmius Quaestt. in Trin. cap. 2. Male quoque iidem, *frugi*. Legendum potius *frugid*, de quo vid. ad Amph. prol. 149, quam cum Hermanno: — *an vero, quoniam cum frugi hom.*

985. Recte sic idem editor. Vulgo, *Crinnus*, quod nomen inauditum.

986. Cf. Epid. 340.

988. Soloece libri, *Quorum eorum unus* et reliqua. Correxit Herm., sed sine causa reposuit *subripuerit*, quod longe debilius vulgato, dum nescit, *Quorum* non liquescere, qua de re cf. supra 954.

989. *dî*) Cf. Amph. 149.

990. *epithecam*) Hoc suspicatus est Camerarius, qua quidem coniectura nihil certius et sensui convenientius esse ait Pistoris. MSS. quidem et vett. edd. praeferunt *apothecam*. Hoc servato Hermannus: *Nisi etiam laborem ad damnum apponam in apothecam insuper*, quam lectionem ita defendit praefat. Trin. 14: « Versu 1027 *in* addendum fuit. Critici *epithecam* correxerunt, quo nihil frigidius. Nemo ignorat, quid sit apotheca. In meam, inquit Stasimus, apothecam damnum pro vino apposui: quid etiam laborem appouam? » Sane apotheca est quodvis repositorium seu locus, quo aliquid conditur; neque dissimiliter dici videantur, quae leguntur apud Hunc et alios, *thesaurus copiarum*, *thesaurus malorum*. Neminem tamen scio ex veteribus, qui cellam nobis struxerit miseriarum,

STASIMVS

Vtinam veteres mores omnes, veteres parsimoniae,
Maiori hic honori potius essent, quam mores mali!

CHARMIDES

Dî inmortales, basilica hic quidem facinora inceptat loqui!
Vetera quaerit! Vetera amare hunc, more maiorum, scias.

STASIMVS

Nam nunc more nihilum faciunt, quod licet, nisi quod lubet;
Ambitio iam more sancta est, libera est a legibus;
Scuta iacere fugereque hostis more habent licentiam;
Petere honorem pro flagitio more fit.

CHARMIDES

Morem improbum!

STASIMVS

Strenuos praeterbitare more fit.

in quam aliud super aliud malum recondatur; et frigidum atque absurdum est, me iudice, seorsim a nobis reposita, tanquam vina, fingere mala et dolores, quibus quasi interius, ut cum Hoc loquar Asin. 632, corpus nostrum premitur. Persto igitur in lectione vulgata inde a Camerario, et *damnum* non elido metri gratia, qua de re vid. ad Amph. 116.

993. Edd. versu manco: *Vtinam veteres mores, veteres parsimoniae.* MSS. *V. veteres homines, veteres pars. Homines* perperam scripsisse arbitror pro *omnes*, quae voces non semel mixtae in codicibus, qua de re vid. infra 1011 et Asin. 24; iamque in ordinem receptis scriptorum *omnes*, eorum *mores*, versum redintegro; quem sic explet Hermannus: *Vtinam veteres mores, utinam veteres parsimoniae.* Sed hoc est hariolari.

995. *Quidem* pro monosyllabo. Cf. Amph. prol. 74.

996. *more maiorum*) Librarii lapsu proclivi, *morem maiorum.* Correxit Dousa Centur. pag. 555, probante etiam Hermanno.

997. Inepte et nullo metro libri: St. *Nam nunc mores nihil faciunt, quod licet, nisi quod lubat*; nec melius Hermannus: St. *Nam nunc mores nihili faciunt, quod licet, nisi quod lubet*, quae quid sibi velint, haud facile, opinor, ipse dixerit. Reponendum hic quoque *more*, et *nihilum* pro *nihil*, quod illius interpretamentum. Nihil *more* facere dicuntur homines, quod liceat, *nisi* (h. e. *sed*) quod lubeat. Et sic perpetuo in sequentibus: Ambitio *more* sancta est, Scuta iacere fugereque hostes *more* habent licentiam, Petere honorem pro flagitio *more* fit, Strenuos praeterbitare *more* fit.

1001. Αὐτῶς libri: Sta. *Strenuos*

CHARMIDES

Nequam quidem!

STASIMVS

More leges perduxerunt iam in potestatem suam,
Mage qui sint obnoxiosae, quam — parentes liberis.
Eae miserae etiam ad parietem sunt fixae clavis ferreis,
Vbi malos mores adfigi nimio fuerat aequius.

CHARMIDES

Lubet adire atque adpellare hunc; verum ausculto perlubens,
Et metuo, si conpellabo, ne aliam rem occipiat loqui.

STASIMVS

Neque istis quidquam lege sanctum est. Leges mori serviunt;
Mores autem rapere properant qua sacrum, qua publicum.

CHARMIDES

Hercle istis malam rem magnam moribus dignum est dari!

STASIMVS

Nonne hoc publice animum advorti? Nam id genus hominum hominibus

praeterire more fit. CHAR. *Morem improbum!* nec placet Hermanni ratio, *iam* post *Strenuos* infercientis. Legendum *praeterbitare*, sicut *perbitat* Capt. 611, ubi vide quae annotamus.

1002 sq. Vulgo: *Mores leges perduxerunt iam in potestatem suam, Magis quis sunt obnoxiosae, quam parentes liberis.* Sed nusquam in superioribus ita προσωποποιοῦνται *Mores.* Homines eius aevi quaevis flagitia *more* in se admittere dicit servus, itaque etiam h. l. haud dubie intulit: *More leges perduxerunt* (homines) *iam in potestatem suam, qui* (i. e. quo, more) *leges magis sint obnoxiosae* (ipsis hominibus), *quam — parentes liberis;* qui iocus est inexpectatus, nam contra liberos parentibus obedire dictum iri existimaveris. Cf. 1011 sqq. MSS. versu posteriore, *Magis qui sunt.*

1007. *Et*) Sic reponendum esse, suboluit Acidalio: nam libri vett. *Sed*, finali litera antecedentis verbi ad hoc pertinente.

1008. *Neque* prius *e* elidit. Conf. supra 995.

1011. *hominibus*) Sic vett. edd.; nam MSS. *omnibus*, quod frustra defendit Scioppius Suspp. Lectt. pag.

Vnivorsis est advorsum atque omni populo male facit:
Male fidem servando illis quoque abrogant etiam fidem,
Qui nil meriti: quippe ex eorum ingenio ingenium horum probant. 1014
Si quis mutuom quid dederit, fit pro proprio perditum.
Quom repetas, inimicum amicum beneficio invenias tuo.
Mage si exigere cupias, duarum rerum exoritur optio:
Vel illud, quod credideris, perdas; vel illum amicum amiseris.
Hoc qui venerit mi in mentem, re ipsa conmonitus modo . . . .

CHARMIDES

Meus est hic quidem Stasimus servos.

STASIMVS

Nam ego talentum mutuom 1020
Quod dederam, talento inimicum mi emi, amicum vendidi.
Sed ego sum insipientior, qui rebus curem publicis
Potius, quam, id quod proxumum est, meo tergo tutelam geram.
Eo domum.

CHARMIDES

Heus tu, adsta eloco! audi, heus tu!

STASIMVS

Non sto.

269. Cf. supra 150 et 993. *Hominibus* etiam Hermannus.

1014. Hunc versum inter et sequentem vulgo 1019 inculcatur, quum vel caeco appareat, ad exemplum haec pertinere, quod 1020 sq. de debitore suo affert Stasimus. Gnatho ille Terentianus Eun. II, 2, 1 sqq.: *Di immortales, homini homo quid praestat! stulto intelligens Quid interest! Hoc adeo ex hac re venit in mentem mihi. Conveni hodie adveniens quendam mei loci hinc atque ordinis* etc. Et sic passim a sententiis generalibus ad specialis descenditur.

1018. *Vel* liquescit utroque loco. Cf. supra 995.

1019. Libri interpretantes, numeris quidem parum venustis: *Hoc qui in mentem venerit mihi, re ipsa modo commonitus sum.* Vid. ad Amph. 168.

1022. *rebus curem*) Vide Parei lexic. Plaut. v. *Curare rebus alienis*, nos ad Amph. prol. 87.

CHARMIDES

At ego te volo.

STASIMVS

Quid, si egomet te velle nolo?

CHARMIDES

Ah, nimium, Stasime, saeviter!

STASIMVS

Emere meliust, quoi imperes.

CHARMIDES

Pol ego emi atque argentum dedi;
Sed si non dicto audiens est, quid ego?

STASIMVS

Da magnum malum.

CHARMIDES

Bene mones: ita facere certus.

STASIMVS

Nisi quidem es obnoxius.

CHARMIDES

Si bonus est, obnoxius sum; sin secus est, faciam ut iubes.

STASIMVS

Quid id ad me attinet, bonisne servis tu utare an malis?

1024. Libri immisso glossemate ἀμέτρῳ: — CHAR. *At ego te stare volo*, ad quam faciem et Truc. 222 legitur, versu iambico tetrametro cat., ubi trimetro opus est: *Per hortum transilivit ad nos. eum volo convenire.* Reliquit Plautus, ut ibi, *eum volo*, ita h. l. *At ego te volo*, h. e. A. e. te volo convenire, quomodo usurpari solet *Velle*. Vid. h. v. Parei lexic. Plaut. G. Hermannus, correpta prima syllaba in *illico*, quod fieri non potest, ut monui ad Rud. 467: *Eo domum.* CHAR. *Heus tu, asta illico. audi heus.* STA. *Non sto.* CHAR. *At ego stare te volo.*

1026. Operarum vitio excusum *qui* pro *quoi*, quod sic eliditur, ut Capt. 79; ad quem locum vide quae annotamus, et rescribe Trin. 1026.

1027. *Da magnum malum*) Libri male, *Damnum malum*. Correxit I. Gulielmius Quaestt. in Trin. cap. 2. Nec male alii, *Da damnum malum*.

1028. *certus* (intell. *sum*). Vid. ad Amph. 168. Vulgo, *certum est*, cui non congruit, quod respondet servus: *Nisi quidem es obnoxius*.

1029. *ut*) Ita MSS. ἐμμέτρως quidem; id quod sensit etiam Hermannus. Vulgo *uti*.

CHARMIDES

Quia boni malique in ea re pars tibi est.

STASIMVS

Partem alteram
Tibi permitto; illam alteram ad me, quod boni est, adponito.

CHARMIDES

Si meritus, fiet. Sed respice ad me huc: ego sum Charmides.

STASIMVS

Hem, quis est, qui mentionem facit, homo, hominis optumi?

CHARMIDES

Ipse homo optumus.

STASIMVS

Mare, terra, coelum, dî, vostram fidem!
Satin' ego oculis plane video? estne ipsus, an non est? Is est!
Certe is est! is est profecto! O mi here exoptatissume,
Salve!

CHARMIDES

Salve, Stasime.

STASIMVS

Salvom te ....

CHARMIDES

Scio et credo tibi.
Sed omitte alia; hoc mihi responde. Liberi quid agunt mei,

1033. Vulgo interpretatione κακομέτρῳ: *Si eris meritus* etc. Cf. 1028. G. Herm. secundum edd. vett. *Si eris meritus, fiet. respice ad me huc. ego sum Charmides.* Verum bene habet *Sed* particula, de qua vid. ad Amph. 938.

1037. *mî*) Vid. ibid. 149.

1039. *omitte*) Sic. vett. edd. in his Iunt. Ald. merito quidem probante Acidalio Divv. in Plaut. pag. 524. «Praecidit enim, inquit, servi gratulationem senex, et hanc aliaque omittere iubet, de liberis autem re-

Quos reliqui hic, filium atque filiam?

STASIMVS

Vivont, valent.

CHARMIDES

Nempe uterque?

STASIMVS

Vterque.

CHARMIDES

Dî me salvom et servatum volunt.
Cetera intus otiose percontabor, quae volo.
Eamus intro; sequere.

STASIMVS

Quo tu te agis?

CHARMIDES

Quonam, nisi domum?

STASIMVS

Hiccine nos habitare censes?

CHARMIDES

Vbinam ego alibi censeam?

STASIMVS

Iam ....

CHARMIDES

Quid iam?

STASIMVS

Non sunt nostrae aedes istae.

CHARMIDES

Quid ego ex te audio?

STASIMVS

Vendidit tuos natus aedis ....

spondere.» Miratur suo more Taubmannus, quas edd. dicat Acidalius, qua de re vid. ad Merc. 476, 748, Stich. 264. Vulgo, *omitto.*

1043. Hermannus, dum obliviscitur, *te* pronomen, sub ictu positum, non elidi, frustra fecit: *Quo tu agis te?* O Bentleium μαινόμενον! Improbavit hanc mutationem etiam criticus supra laudatus ad 148, pag. 574.

CHARMIDES

Perii!

STASIMVS

Praesentariis

Argenti minis numeratis.

CHARMIDES

Quot?

STASIMVS

Quadraginta.

CHARMIDES

Occidi!

Quis eas emit?

STASIMVS

Callicles, quoi tuam rem conmendaveras,
Is habitatum huc conmigravit, nosque exturbavit foras.

CHARMIDES

Vbi nunc filius meus habitat?

STASIMVS

Hic in hoc posticulo.

CHARMIDES

Male disperii!

STASIMVS

Credidi, aegre tibi id, ubi audisses, fore.

CHARMIDES

Ego miser minumis vehiculis sum per maria maxuma

1047. *Argenti*) Conf. Asin. 159, Cist. 69.

1048. Vulgo, minus soaviter concurrentibus vocalibus: *Qui eas emit?* Emendavit ex veteri codice Camerarii Taubmannus, auscultante etiam editore Lipsiensi.

1052sq. Edd. CHAR. *Ego miser meis periculis sum per maria maxuma Vectus capitali periclo*— Ecquid pinguem sentis atque soloecam orationem? Nam *suis periculis* aliquid se fecisse, quis, quaeso, unquam dixit? Et fac, ita dici posse, quod nego, quid sibi volunt, quae sequuntur, *capitali periculo?* Ἀσύστατα haec et ineptiarum plena. Atqui MSS. *Ego meserum meis periculis.* Aio, continue scripta *Ego miser minumeis vehiculis* paulatim sic degenerasse, altero *m* in *minumeis*, h. e. minumis, forte intercepto a simili litera praegressa, *vehicu-*

Vectus capitali periclo, per praedones plurimos
Me servavi, salvos redii; nunc hic disperii miser
Propter eosdem, quorum causa fui hac aetate exercitus!
Adimit animam mi aegritudo: Stasime, tene me!

STASIMVS

Visne aquam
Tibi petam?

CHARMIDES

Res quom animum agebat, tum esse obfusam oportuit.

CALLICLES. CHARMIDES. STASIMVS.

CALLICLES

Quid hoc hic clamoris audio ante aedis meas? i. s. IV, 4.

CHARMIDES

O Callicles, o Callicles, o Callicles,
Qualine amico mea commendavi bona!

CALLICLES

Probo et fideli et fido et cum magna fide.
Et salve et salvom te advenisse gaudeo!

lis vero gradatim transiente in *behiculis*, *pehiculis*, *periculis*, de quibus mutationibus vid. ad Men. 736: nam *b* et *p* literas facile inter se permutari, non est quod multis probem; postquam autem semel exaratum esset *pehiculis*, vicisse se rati sunt, qui ipsius sententiae causa reponerent, quod certe intelligi posset, *periculis*. Minime igitur inelegauti oppositione scripsit Plautus: *Ego miser minumis vehiculis sum per maria maxuma Vectus capitali periclo*, quomodo Aratus apud Longinum περὶ ὕψ. sect. 10: — — ὀλίγον δὲ διὰ ξύλον ἄϊδ' ἐρύκει, et Catullus carm. 22: *Et insolenter aestues, velut minuta magno Deprensa navis in mari, vesaniente vento.* et Horatius Od. I, 3, 9 sqq. *Illi robur et aes triplex Circa pectus erat, qui fragilem truci Commisit pelago ratem.*

1058. *hōc*) Cf. Amph. 136.

1061. *Ter* nomine appellatus senex ridicule respondet *tribus* συνωνύμοις, *fideli*, *fido*, magna *fide*.

CHARMIDES

Credo omnia istaec, sid ita est, ut praedicas.
Sed qui iste est tuos ornatus?

CALLICLES

Ego dicam tibi.
Thesaurum ecfodiebam intus dotem, filiae
Tuae quae daretur. Sed narrabo intus tibi
Et hoc et alia: sequere.

CHARMIDES

Stasime!

STASIMVS

Hem!

CHARMIDES

Strenue
Curre in Piraeum, atque unum curriculum face.
Videbis iam illic navem, qua advecti sumus.
Iubeto Sangarionem, quae imperaveram,
Curare ut ecferantur; et tu ito simul.
Solutum est portitori iam portorium.

STASIMVS

Nihil est morai.

CHARMIDES

Tu ambula! actutum redi!

STASIMVS

Illic sum atque hic sum.

CALLICLES

Sequere tu hac me intro.

1063. Codd. hiante versu, *si.* Cf. Amph. prol. 149. Hermannus immisso *tu* pronomine: *Credo ómnia istaec, si ita est, ut tu praédicas.*

1064. Vulgo frustra asperato versu: *Sed quis iste est* et reliqua.

1066. Duriore libri numero: — *sed intus narrabo tibi.* Correxit Herm. Cf. tamen, quae nos ad Amph. prol. 74.

1070. Minus bene legitur *imperaverim.* Vid. ibidem 81.

1073. Vulgo nullis numeris: ST. *Nihil est morae.* CH. *i, i, ambula! actutum redi.* *Morai* recte censor Trinummi Herm. in ephemeridd. Ienenss. a. 1805, pag. 590. Velt. autem edd. *N. e. m.* CH. *tu ambula* etc. quod opponitur sequentibus: *sequere tu hac me intro.*

CHARMIDES

Sequor. —

STASIMVS

Hic meo hero amicus solus firmus restitit
Neque demutavit animum de firma fide;
Hic unus, ut ego suspicor, servat fidem,
Quamquam labores multos cepse censeo.

LYSITELES

Hic homo est hominum omnium praecipuos, voluptatibus gaudiisque antepotens: a. o. V, 1.

1077 sq. Vulgo libri: — — *fide. Quamquam labores multos* * * * *Sed hic unus, ut ego suspicor, servat fidem. Ob rem laborem eum ego cepisse censeo.* Haec et depravata esse et male ex se nexa, nnusquisque videt. Secutus igitur sum vett. edd. quae sic: ST. *Hic meo hero amicus solus firmius restitit, neque demutavit animum De firma fide, hic unus, ut ego suspicor, servat fidem. Quamquam labores ob rem eum ego cepisse censeo.* nisi quod delevi verba *ob rem eum* (primitus fuerit hoc, *eam*) ego, quae ex glossa mihi videntur irrepsisse. G. Hermannus pro arbitrio: — — *fide. Sed hic ùnus, ut ego sùspicor, servát fidem. Quamquám labores múltos ob rem heri mei Et liberum eius cum égo cepisse cénseo.*

1079 sq. G. Hermannus non intelligens, hos versus esse anapaesticos tetrametros, quod vidisse Reizium commemorat praefat. pag. 9, frustra turbat, verbis aliis deletis, aliis additis, aliis transpositis, ut in canticis solet coecutire. Sic autem haec refurmavit, trochaicos tetram. efficturus: *Hic homo est hominum òmnium antepoténs voluptatibus gaudiisque. Cómmode ea, quae cúpio, eveniunt: quód ago, assequitur, súbest, subsequitur.* De omisso verbo *praecipuus* sic vir doctus praefat. pag. 12: « Vs. 1117 *praecipuus* locum occupaverat eum, quem possidere debebat *antepotens*, cuius illud explicatio est. » Sed hoc modo quaecunque verba συνώνυμα videbuntur, delere fas erit in scriptorihus, quod dii averruncent. Caeterum non male *Commode* reposuit vir doctus, cui tamen praestare puto id, quod ipse dedi, *Commodo*, utpote vulgato *Commoda* similius. Dixi de hoc metro tom. II, pag. 69, col. 1 ad Cas. 535, et ad Stich. 294. Proceleusmaticum (*hominum ŏmni*–, cf. Cas. 690) locum habere in anapaestis, auctor est Hephaestio. Transposui autem verba *omnium hominum* (nam sic libri), ut gravius *omnium* sub ictu poneretur. Verborum *voluptatibus gaudiisque* alterum o elidit, alterum prius i, de quo vid. ad Amph. prol. 74. Pro *subest* vulgato *subit* iam Acidalio in mentem venit Divv. in

Ita commodo, quae cupio, eveniunt; quod ago, adse-
quitur, subit, subsequitur:
Ita gaudiis gaudia suppeditant. a. d.
Modo me Stasimus, Lesbonici servos, convenit: mihi
dixit, t. t.
Suom herum peregre huc advenisse. Nunc mi is pro-
pere conveniundust:
Vt, quae cum eius filio egi, ei re pater sit fundus potior.
Eo. Sed hae sonitu suo mihi moram obiciunt incommo-
de. t. t. c.

Plaut. pag. 524. De correpto *Hic* cf. Amph. 136. Ἀμέτρως haec tota scena iacet in vulgatis.

1081. Vulgo: *Subsequitur: ita gaudiis gaudium suppeditat.* Haec et ipsa in mensuram anapaesti dimetri, quem pro clausula tetrametro rite adhibuit, redigi possunt, *i* litera elisa in *gaudium*, qua de re, sicut et de *gaudiis* δισυλλάβως pronuntiandu vid. praecedens annotatio. Sed sententiam aeque ac numeros iuvat, quod rescripsi, *gaudia suppeditant.* Male Hermannus, ereticum facturus: *Ita mihi gaúdiis gaúdium súppetit.* Edd. quidem vett. *suppetat;* sed hunc errorem puto librariorum. De compositis facetia Plautina similibus *adsequitur*, *subsequitur*, non male confert Acidalius l. modo l. Amph. 395, et fragm. 1 Astrabae.

1082. Ἀμέτρως libri: — *convenit: is Mihi dixit.* Possis tamen et reponere: *convenit: mi is dixit*, sicut sequente versu.

1083. Codd. immisso glossemate *ἀμέτρω: — advenisse Charmidem. Nunc* et reliqua.

1085. Simili vitio membranae: *eo. sed fores Hae sonitu —. Hae* dictum δεικτικῶς, sicut *hasce ambas* Most. 442, *harum* Stich. 314 etc. Nam nimis manifesta in his forma trochaicorum tetram. acat. generis versuum affectui vehementi iuvenis convenientissimi; quae in eiusmodi catalecticos ita transformavit editor fabulae Lipsiensis: *Ac me Stasimus Lesbonici servos convenit modo:* (Male dedit *Ac*, quasi novam quandam rem dicturo Lysitele, quum haec pertineant ad praegressa, ut quibus causa tantae laetitiae aperiatur.) *Is mihi dixit, suum herum peregre huc advenisse Charmidem. Nunc mi is propere conveniendust, ut, quae cum eius filio Egi, ei rei fundus pater sit potior. eo iam. sed fores* (*iam* nusquam legitur, nisi apud Hermannum) *Haec sonitu suo moram mihi obiiciunt incommode.*

CHARMIDES. CALLICLES. LYSITELES.

CHARMIDES

Neque fuit neque erit neque quemquam esse hominum in terra dum arbitror, t. t. c. V. 2.
Quoi fides fidelitasque amicum erga aequiparet suom:
Nam exaedificavisset me ex his aedibus absque te foret.

CALLICLES

Si quid amicum erga bene feci aut consului fideliter,
Non videor meruisse laudem, culpa caruisse arbitror.
Nam beneficium proprium homini, quoi datur, praesumseris;
Quod datum utendum, id reputandi copia est, quando velis.

1086. Libri Invecto cretico pro pede τρισήμῳ vel τετρασήμῳ: *neque esse quemquam*; nisi priorem syllabam in *esse* corripi iubeas cum Hermanno; id quod fieri nullo modo potest. Vid. ad Rud. 467.

1091. Vulgo secundum Camerarium, sententia frigida et metro aegre explicando: *Nam beneficium, homini proprium quod datur, proprium sumpseris.* MSS. *N. b. h. p. q. datur prosumpserit.* Edd. vett. *N. b. h. p. q. datur, proprium erit. Nihil* iuvant interpretes, nisi quod Acidalius Divv. in Plaut. pag. 525, caeterum probata Camerarii coniectura: «Scribendum, inquit, *sumseris*, proximus (versus) suadet: *Quod datum est utendum, id repetendi copia est, quando velis:* imo non suadet, sed cogit. Nisi contra *velit* in ipso dicas ad illius exemplum faciendum. Vtrumque quidem verbum eodem terminatu esse debet; sed potior, ut ego censeo, personae secundae.» Nam quis Hermanno obtemperet, audacissime rescribenti: *Nám beneficium, quód datur homini próprium, pro proprió perit.* Membranarum igitur lectionem consideranti mihi subito animum percussit, tralatitia praepositionum *prae* et *pro*, per compendia similia scribi olim solitarum, inter se permutatione exaratum esse *prosumseris* pro *praesumseris*, h. e. praevideris, ante existimaveris, quam beneficium conferas, quomodo Virgilius dixit *Spe praesumite bellum*, et pro *quod datur* aeque facili conversione reponendum esse *quoi datur.* Sic enim sensus optimus existit et aptissimus loco hic: Existimandum esse beneficium proprium homini, apud quem collocetur; sed quod utendum tantummodo detur, eius repetendi esse copiam, quando velis.

CHARMIDES

Est ita, ut tu dicis. Sed ego hoc nequeo mirari satis,
Eum sororem despondisse suam in tam fortem familiam,
Lysiteli quidem, Philtonis filio.

LYSITELES

Enim me nominat.

CHARMIDES

Familiam optumam occupavit.

LYSITELES

Quid ego cesso hos conloqui?
Sed maneam etiam, opinor: namque hoc commodum orditur loqui.

CHARMIDES

Vah!

CALLICLES

Quid est?

CHARMIDES

Oblitus intus dudum tibi sum dicere:
Modo mi advenienti nugator quidam occessit obviam,
Nimis pergraphicus sycophanta; is mille numum se aureum
Meo datu tibi ferre et gnato Lesbonico aibat meo;
Quem ego nec qui esset, noram, neque eum ante usquam conspexi prius.
Sed quid rides?

CALLICLES

Meo adlegatu venit, quasi qui aurum mihi

1092. Vulgo immisso interpretamento, quod versus respuit: *Quod datum utendum est, id repetundi —*; neque pro facilitate sermonis Plautini est Hermanni ratio, sic legentis: *Quod datum utendumst, repetundi id copia est, q. v.*

1099. *occessit*) Bene pro vulgato *accessit*, quod componi non solet cum *obviam*, hoc reposuit I. Guilielmius Quaestt. in Pseud. cap. 2, sicut legitur Asin. 395: *Quisque obviam huic occesserit irato, vapulabit*; ibid. 393: *Nae tu hercle cum magno malo mihi obviam occessisti*; Pseud. 243: *Occedamus obviam*; Stich. 641: *Bona scaeva strenaque obviam occessit mihi*

Ferret abs te, quod darem tuae gnatae dotem: ut filius
Tuos, quando illi a me darem, esse adlatum id abs te crederet,
Neu qui rem ipsam posset intellegere, thesaurum tuom
Me penes esse, atque a me lege populi patrium posceret.

CHARMIDES

Scite edepol!

CALLICLES

Megaronides conmunis hoc meus et tuos
Benevolens conmentust.

CHARMIDES

Quin conlaudo consilium et probo.

LYSITELES

Quid ego ineptus, dum sermonem vereor interrumpere,
Solus sto, nec, quod conatus sum agere, ago? Homines conloquar.

CHARMIDES

Quis hic est, qui huc ad nos incedit?

LYSITELES

Charmiden socerum suom
Lysiteles salutat.

CHARMIDES

Dî dent tibi, Lysiteles, quae velis.

CALLICLES

Non ego sum salute dignus?

LYSITELES

Imo salve, Callicles.
Hunc priorem aequom est me habere. Tunica propior pallio est.

1112. *hic*) Vid. Amph. 136. *Charmiden*. Ita vett. edd. haud ineleganter et minuto verborum numero *m* litera finitorum. Cf. Capt. 60.

1114. *salute*) Sic MSS. et vett. edd. Nonius pag. 479 edit. Mercer. cumulata *s* litera: *Non ego sum salutis dignus?* quod nunc obtinet. Frustra quoque Hermannus: *Non ego sum dignus salutis*.

CHARMIDES

Deos volo consilia vostra *recta* recte vortere.
Filiam meam tibi desponsatam audio.

LYSITELES

Nisi tu nevis.

CHARMIDES

Imo haud nolo.

LYSITELES

Sponden' ergo tuam gnatam uxorem mihi?

CHARMIDES

Spondeo et mille auri Philippum dotis.

LYSITELES

Dotem nil moror.

CHARMIDES

Si illa tibi placet, placenda dos quoque est, quam dat tibi.
Postremo *hoc*, quod vis, non duces, nisi illuc, quod non vis, feres.

CALLICLES

Ius hic orat.

LYSITELES

Inpetrabit te advocato atque arbitro.
Istac lege filiam tuam sponden' mi uxorem dari?

CHARMIDES

Spondeo.

1116. Codd. hiante versu: *Deos volo consilia vostra recte vortere. Recta* interversum a simili sequente *recte*. Terentius Andr. II, 1, 9: *Facile omnes, quum valemus, recta consilia aegrotis damus.* Et Eun. IV, 7, 14: *Consilium illud rectum est.* Παρονομασία quoque Plautinissima. Hermanni *vobis*, quod *consilia* inter et *vostra* inculcavit, quomodo factum esse dicamus ut exciderit?

1117. Libri in ordinem recepto glossemate ἀμέτρῳ: *F. m. t. desponsatam esse audio.* Hermanno placuit *desponsam.* Quod iambicum trimetrum hunc esse et de industria missum aliis censet Acidalius, falli videtur. Quamquam cf. quae nos ad Epid. 197 sq. Stich. 285.

1119. *Philippum* prius i elidit. Cf. Amph. prol. 74.

1120. *placenda*) Vide interpretes ad h. l. nos ad Epid. 71.

1120. Codd. pravo numero: *Pόstremό, quod vis* etc. Correxit Herm.

1123. *dari*) Haud male Acidalius Divv. in Plaut. pag. 526, *dare*.

CALLICLES

Et ego spondeo item hoc.

LYSITELES

Oh, salvete, adfines mei!

CHARMIDES

Atque edepol sunt res, quas propter tibi tamen suscensui.

CALLICLES

Quid ego feci?

CHARMIDES

Meum conrumpi quia perpessus filium.

CALLICLES

Si id mea voluntate factum est, est quod mihi suscenseas.
Sed sine, me hoc abs te inpetrare, quod volo.

CHARMIDES

Quid id est?

CALLICLES

Scies:
Si quid stulte fecit, ut ea missa facias omnia.
Quid caput quassas?

CHARMIDES

Cruciatur cor mi et metuo.

CALLICLES

Quidnam id est?

CHARMIDES

Quom ille ita est, ut esse nolo, id crucior; metuo, si tibi
Denegem, quod me oras, ne te erga me leviorem putes.

1124. *item*) Minus bene vulgatae *idem*. Sic et infra 1140 et saepius erratum. Cf. Cas. 83, Most. 372.

1125. *suscensui*) Ita MSS. sicut ubique reponendum esse, dudum alii docuerunt. Vulgo tamen *succensui* et mox *succenseas*.

1127. *voluntate* τρισύλλαβον. Cf. Amph. prol. 74.

1132. Perverse libri et peiore numero: — *ne te leviorem erga me putes*.

Miserum est, male promerita (ut merita) seni si ulcisci non licet. —
Non gravabor: faciam ita, ut vis.

CALLICLES

Probus es. Eo, ut illum evocem. —
Aperite hoc, aperite propere, et Lesbonicum, si domi est,
Foras vocate, ita subitum est, propere quod eum conventum volo.

LESBONICVS. CHARMIDES. CALLICLES.

LESBONICVS

Quis homo tam tumultuoso sonitu me excivit foras?
t. t. c. V, 3.

CALLICLES

Benevolens tuos atque amicus.

LESBONICVS

Satine salve? dic mihi.

CALLICLES

Recte. Tuom patrem rediisse salvom peregre, gaudeo.

1133. Vulgo: *Miserum'st* (, Herm.) *male promerita, ut merita* (, Herm.) *si mihi* (*mi* Herm.) *ulcisci non licet.* Sed MSS. *M. m. p. ut merita si nis ulc. n. l.* in quibus deprehendi *seni*, quod longe elegantius vulgato *mihi*: nam sic *patres* audire in comoediis monui ad Epid. 40. *Seni* pronuntiandum ut *S'ni* metri gratia. Conf. 1127. — *Vt merita.* H. e. *V. m. sunt.* Vid. Amph. 168.

1134. Male hic versus antecedenti praeponitur in libris: nam verba *Miserum est — licet* apparet pertinere ad illa *Quom ille ita est, ut esse nolo, id crucior*; sequentia vero *Non gravabor — vis* referenda ad *Denegem — putes.* Ergo utraque eodem ordine ponenda.

1136. Αμέτρως libri: *— foras Evocate.* Delent τὸ *foras*, tanquam glossema, Reizius et Hermannus. Sed non prae se fert ea vox speciem glossematis. Imo rescribendum *Foras vocate*, et *Foras* pronuntiandum μονοσυλλάβως, sicut interdum fieri docuimus Amph. prol. 74, Mil. 997.

1138. *Satine salve?*) Recte sic Hermannus: nam edd. vulgatae itidem ἀμέτρως: *satin' salve*, MSS. *sa-*

LESBONICVS

Quis id ait?

CALLICLES

Ego.

LESBONICVS

Tun' vidisti?

CALLICLES

Et tute item videas licet.

LESBONICVS

O pater, pater mi, salve!

CHARMIDES

Salve multum, gnate mi.

LESBONICVS

Si quid tibi, pater, laboris ....

CHARMIDES

Nihil evenit, ne time;
Bene re gesta salvos redeo. Si tu modo frugi esse vis,
Haec tibi pacta est Calliclaï filia ....

LESBONICVS

Ego ducam, pater,
Et eam, et si quam aliam iubebis.

CHARMIDES

Quamquam tibi suscensui.

CALLICLES

Miseria una uni quidem homini est adfatim.

tinst s. edd. vell. *satin est s.* De formulis *Satin' salve et Recte* cf. intpp. ad h. l.

1140. *licet*) Sic omnes libri veteres. Edd. Taubmann. Gronov. Ernest. operarum errore, *liceat.*

1144. *Callicli tibi pacta haec est filia ...*) Codd. corrupto metro: *Haec tibi pacta'st Callicli filia.* LE. *ego ducam, pater.* Transponendum verba potius, quam putide interpolandum, ut supra 326: Lesbonico *huic* adolescenti, Charmidae *huius* filio, ita h. l. *Haec tibi pactast Callicli huius filia;* quod fecit novissimus fabulae editor. De forma *Callicli* cf. Rud. 4. Sed malim nunc, verbis non traiectis: *Haec tibi pacta est Calliclai filia* ... LES. *Ego ducam, pater.* sicut supra l. l. reposuimus *Charmidai* et Epid. 497 *Periphanai.*

CHARMIDES

Imo huic parum est

Nam si pro peccatis centum ducat uxores, parum est.

LESBONICVS

At iam posthac temperabo.

CHARMIDES

Dicis; si facias modo.

LESBONICVS

Numquid causa est, quin uxorem cras domum ducam?

CALLICLES

Optuma est.

Tu in perendinum paratus sis, ut ducas. Plaudite.

1146. Ἀμέτρως libri: — *Imo huic parum est.* Metro convenit ἐμφατικὸν illud *Huic*, de quo vid. ad Amph. 128. Nec male Hermannus: *Imo huic est parum*, nisi quod hoc modo vox gravissima *huic* prorsus in thesi occultatur.

1149. Libri versu ὑπερμέτρῳ: LES. *Numquid caussae est, quin uxorem cras domum ducam?* CHAR. *optumum'st, licet.* MSS. et vett. edd. *causa*, quod aeque bonum, si *numquid* pro *num* accipias, de quo usu particulae vid. Horatius Tursellinus v. *Num*, §. 10. *Optuma est* pro *Optumum est* reponendum esse h. l. docuit Gronovius ad Capt. II, 2, 104 (284), probante etiam critico laudato supra ad 148, pag. 591. De voce *licet* bene et male Acidalius, ut sunt « bona mixta malis, » quod ille ait: « Abesse et per versum et per sensum potest: neutri tamen nimium gravis est, si scias commode metiri. » Sed talpa caecior in re metrica caeteroquin oculatissimus Valens noster. Glossatoris est *licet*, quod recte omisit etiam Hermannus.

TRVCVLENTVS.

DRAMATIS PERSONAE

Dinarchvs, *adolescens.*
Phronesivm, *meretrix.*
Geta, *servos.*
Callicles, *senex.*
Astaphivm, *ancilla.*
Stratilax, *servos.*
Stratophanes, *miles.*
Strabax, *adulescens*, *rusticus.*
Ancilla.
Tonstrix.

ARGVMENTVM

Tres unam pereunt adolescentes mulierem,
Rure unus, alter urbe, peregre tertius;
Vtque ista ingenti militem tangat bolo,
Clam supposivit sibi clandestino editum.
Vi magna servos est ac trucibus moribus,
Lupae ne rapiant domini parsimoniam;
Et is tamen mollitur. Miles advenit,
Natique causa dat propensa munera.
Tandem cognoscit omnia compressae pater;
Vtque illam ducat, qui vitiarat, convenit;
Suumque is repetit a meretrice subditum.

Vs. 4. *supposivit*) Recte hoc priore editione dedit Pareus, quod posteriore, ob ineptam Taubmanni reprehensionem, rursus exulare, iussit et *ἄμετρον* librorum lectionem *supposuit* postliminio reduxit. Vid. ad Epid. 354, Pseud. 543.

9. Vulg. *Tandem compressae pater cognoscit omnia.* Haec lectio ita expediri potest, ut *a* litera in *pater* elidatur, qua de re vid. Amph. prol. 74, Capt. arg. 1.

PROLOGVS

Perparvam partem postulat Plautus loci
De vostris magnis atque amoenis moenibus,
Athenas quo sine arcis pletis conferat.
Quid nunc? daturin' estis, an non? — Adnuont.
Meditor quidem vobis me ablaturum sine mora.

Vs. 3. Vulgo: *Athenas quo sine architectis conferat*, quasi ad σκευοποιΐαν non requirerentur architecti. Sic autem legendum censuit Camerarius: nam MSS. *A. q. s. arcuspletis* (vel *arcus pletis*, ut V. C.) *c.* vett. edd. *A. q. s. arcus peltis c.* Monstrosam vocem *arcuspletis* clamat Taubmannus, et cuius nullus meminerit grammaticorum. Contra I. Lipsius Antiqq. Lectt. I, 15: « Antiquitatis, *inquit*, in Plauto vestigia multa superant, plura per exscriptorum imprudentiam mutarunt. Habuit enim prisca illa et horridula aetas ut verba quaedam propria, ita et scribendi peculiarem modum. Quae in libris antiquis et reconditis sincere inventa quidni tanquam vetusta signa aut nummos miremur? – Verbum quidem antiquae notae in Prologo (Truculenti) per iniuriam deiectum est illo versu: *Athenas quo sine architectis conferam.* Nam duo Vaticani diserte *sine arcuspletis conferam*, tertius autem *arcuspetis*, supra tamen eadem manu *L* addito, ut fieret *arcuspletis*. De quo ignoto sane verbo nihil ultra habeo dicere, quam illis testibus probum videri et antiquum. » Mediam inter utrumque horum viam ineundam nobis vidimus: nam etsi corruptam istam vocem fatemur cum Taubmanno, tamen servandam cum Lipsio contendimus, sed emendatam. Nihil autem vicinius veteri scripturae, nihil aptius ad sententiam, quam id, quod excudi iussimus: *Athenas quo sine arcis pletis conferat.* Ridicule homo postulat parvum locum, quo urbem Athenarum conferat sine arcis impletia eius aedium, templorum, gymnasiorum; quae lepidissima descriptio est σκευοποιΐας. Verbum antiquum *Pleo* pro eo, quod est *Impleo*, exstat apud Festum. Lucretius II, 631: *Ludunt, in numerumque exsultant sanguine pleti.* Litera *i*, praesertim sine apice scripta, more aevi medii, quam facile in *u* transeat, non est quod multis probem.

5. Libri minus bono numero: *Meditor equidem.* MSS. *melior me quidem*; edd. vett. *meliorem quidem.*

Quid, si de vostro quidpiam orem? — Abnuont.
Enim hercle in vobis resident mores pristini,
Ad denegandum ut celeri lingua utamini.
Sed hoc agamus, qua huc est ventum gratia.
Athenas tractitatum hoc it proscenium
Tantisper, dum transigimus hanc Comoediam.
Hic habitat mulier, nomine quae est Phronesium;
Haec huius secli mores in se possidet:
Nunquam ab amatore postulat suo id, quod datum est;
Sed reliqüom dat operam ne sit reliqüom
Poscendo atque auferendo, ut mos est mulierum:
Nam omnes id faciunt, quom se amari intellegunt.
Ea se peperisse puerum simulat militi:
Quo citius rem ab eo aufert cum pulvisculo.
Quid multa? *Vitad* huic si superet mulieri,
Hisce anima etiam ad suam habentiam exterebrabitur.

* * * * * * * * * * * * *

6. orĕm? Vid. ad Amph. 341.

10. Vulgo: *Athenae istae sunto, ita ut hoc est proscenium.* Item haec coniectnra Camerarii. MSS. et vett. edd. *Athenis tracto ita ut hoc est p.* Inde exculpo: *Athenas tractitatum hoc it proscenium. Tractitatum*, ut *dictitatum*, *factitatum* etc. h. e. *tractatum*, *actum*, ob oculos positum.

12. Vett. edd. — *nomen cui* (vel *quoi*) *est Phron.* quod ferri possit. Vid. Capt. 79. Sed scriptorum lectio elegantior.

15. Recte sic Camerarius, nisi quod *relliquum* utroque loco, de quo vid. ad Ba. 1055. Inepte libri: *Sed reliquam dat* etc.

19. Ἀμέτρως iidem, *auferat.*

20. Interpolavit Camerarius: *Quid multa? aetas huic si superet mulieri*, quod versui non convenit, nisi legatur *multad*. Sed V. C. *quid multa..... stuic superet muliere*, h. e. ni fallor, τῷ *uita* n simili, quod antecedit, *-ulta* intercepto, verbis autem *sihuic* in *siuic*, mox *stuic* mutatis, de quibus mutationibus cf. Asin. 492, Men. 483, sed hoc in iis latere puto: *quid multa? uitn si huic superet mulieri*, recte quidem, nisi quod scribendum est *huic si* cum metri gratia, tum ne vox gravior *huic* in thesi occultetur; ne dicam, elegantiorem quoque hunc esse verborum positum. Nam alioqui reponi posset *sid huic*, de quo cf. Amph. prol. 149. Decurtatus: *quid m.? superet muliere*; vett. edd. *Q. m.? superem mulierem.*

21. Vulgo nullis numeris: *Is cum anima ad eam habentiam everrerit.* MSS. *Hiscum cum anima ad eum habenti ereeteritur* (Decurt. *erteteritur*); vett. edd. *his*, *cum* (vel *quom*) *anima ad eam habenti everterit.* In istis *His-*

DINARCHVS

Non omnis aetas ad perdiscendum sat est i. s. I, 1.
Amanti, dum id perdiscat, quot pereat modis;
Neque eam rationem eapse unquam edocet Venus,
Quam penes amantum summa summarum redit,
Quot amans exemplis ludificetur, quot modis
Pereat, quotque exoretur exorabulis.
Quot illic blanditiae, quot illic iracundiae!
Quid summe proclamandum, dî vostram fidem! hui,
Quid periurandum est etiam, praeter munera!
Primodum merces annua; is primus bolust.
Ob eam tres noctes dantur. Interea loci

cum eum deprehendere mihi visus sum *Hisce etiam*, in *eum*, *sum*, perperam pro *suam* scriptum, de quo vide Capt. prol. 3, Merc. prol. 16; in *habenti*, *habentiam* cum aliis, denique in *erteteritur*, quae est lectio emendatioris libri: *exterebrabitur*, quod facile in *exterebritur* et sic porro mutatum fuerit. Vidd. de hoc verbo lexica, inprimis Parei Plautinum vv. *Exterebra* et *Exterebrare*. Dissimiliores codicum scripturis aliorum coniecturae, quas enarrare longum est. *Ad* pro eo, quod est *praeter*. Vid. Horat. Tursell. de particc. lat. orat. v. *Ad*, §. 20. — Apparet, mutilum esse prologum.

Vs. 8. Vulgo, secundum Taubmannum: — — *iracundiae Sunt! quot sui pericla amanda! di vostram fidem, hui!* Αμετρον istud *Sunt* de glossa esse, facile intelligitur. Caeterum codd. *quid* (nam sic. V. C. per compendinm; Decurt. *quot*) *sui perclamanda*, h. e. *quid* sūe (*sume* pro *summe*) *proclamandū*, sicut praepositiones *per prae pro* misceri solent. Vid. Stich, 445. Vett. edd. *quot sunt perclamanda*. Cicero Verr. V, 42 princ. *Adsunt*, *defendunt*, *proclamant*, et reliqua.

9. Inusitate libri, *perierandum*. Vel dicendum *Periurare*, vel *Peierare*.

10. Corrupte legitur: *Primum dum miros annua*. *Merces* bene reposuit Gronovius, quia solebant conducere annuas meretricum operas, in quam rem laudat Asin. x13 sq. 697, 729 sq. Ba. 1054, Ba. fragm. 9. Quod rescripsi *Primodum*, cf. Capt. 92.

11. Vulgo: *O. e. t. n. utor;* sed MSS. *O. e. t. n. dutor* (pro dātur, ut opinor) vel *tutor;* vett. edd. *O. e. t. n. ducunt.*

Ad aera aut vinum, aut olivom, aut triticum
Tentat, benignusne an bonae frugi sies.
Quasi in piscinam rete qui iaculum parat,
(Quando abiit rete pessum, tum adducit sinum;
Si inlexit rete piscis, ne ecfugiant, cavet,
Tum*que* huc tum*que* illuc inretitos inpedit
Piscis usque adeo, donicum eduxit foras:)
Itidem est amator. Si id, quod oratur, dedit,
Atque est benignus potius quam frugi bonáe,
Adduntur noctes. Interim ille hamum vorat.
Si semel amoris poculum accepit meri,
Eaque intra pectus se penetravit potio,
Extemplo et ipsus periit et res et fides.
Si iratum est scortum forte amatori suo,
Bis perit amator, ab red atque animo simul;
Sin potius alterum altero est, itidem perit:

12. Inepte libri *Aut aera* et reliqua: nam quid est tentare aera, vinum, oleum, triticum? Imo amatorem tentare dicitur meretrix ad aera etc. h. e. quod attinet ad aera etc. de quo usu praepositionis vid. Horat. Tursell. de partt. lat. orat. v. *Ad*, §. 10. *Ad*, *at*, *aut* facile inter se permutantur. Αὐίτρῳ autem interpretatione legitur *oleum*. Ecthlipsin cessare in *vinum*, versus postulat.

14. *rete iaculum*) Cf. Asin. 86.

16. Inepte libri: *Sin iecit rete*, *pisces ne effugiant*, *cavet*, quod alii aliter tentarunt.

17. Corrupte legitur in vulgatis: *Dum huc dum illuc reti eos* (MSS. *reteor*, edd. vett. *rete ore*, sicut *r* pro *s* perperam scribi solere monui Men. 590) *impedit*. Bene I. Scaliger: *Tum hic tum illic irretitos imp.* nisi quod *huc* servari poterat, copulae vero et sententiae et inprimis metri caussa addendae erant.

19. *Si*) Absurde Gronovius Ernestiusque *Sed* secundum codicem decurtatum; nam V. C. *set*, quod pro *sei* non male accipit Taubmannus.

22. Minus concinne libri *mere*. Sic merum ius, merum lac, mera mendacia, mera scelera, et similia, de quibus vide vel Parei lexic. Plaut. *I* et e literas misceri monitum Mil. 53.

26. Codd. metro depravato: *Bis periit amator*, *ab re atque a. s.* Fecerunt *Bis perit a. ab re atque ab a. s.* quam lectionem probant I. Gulielmius Quaest. in Truc. cap. 1 et G. Hermannus De Mettr. pag. 159. Sed altero *ab* carere possumus: vid. Amph. prol. 149.

27. Vulgo soloece et metro nullo: *Sin alter alteri potior est*, *idem perit.* MSS. *Sin alter* (Decurt. *aliter*) *alteri potius est*, *idem perit*, unde fecit Camerarius: *S. alter alteri potitus est*, *itidem perit*, quod ne latinum quidem est. Recte tamen *itidem* cum

Si raras noctis ducit, ab animo perit;
Sin increbravit, ipsus gaudet, res perit.
Ita est aetatem in aedibus lenoniis:
Priusquam unum dederis, centum, quae poscant, parant:
Aut aurum periit, *aut* conscissa pallula est,
Aut emta ancilla; aut aliquod vasum argenteum,
Aut vasum ahenum aliquod, aut lectus dapsilis,
Aut armariola Graeca, aut aliquid semper *est*,
Quod patret, debeatque amans scorto suo.
Atque haec celamus damna nos industria,
Quom rem fidemque nosque nosmet perdimus,
Ne quid parentes, neu cognati sentiant;
Quos, quom celamus, si faximus conscios,
Qui nostrae aetati tempestivo temperent,

reposuisse arbitror, tum sententiae tum metri causa, pro vulgato *idem*. Vid. Amph. 355. Parens posteriore editione nobis dedit: *S. alter alteri potiust, itidem perit*, propius quidem manu scriptos, sed item soloece. Reponendum haud cunctanter: *Sin potius alterum altero est, itidem perit.* H. e. Siu alterum altero potius habetur ab amatore, sive animus re, sive res animo. Vidd. sequentia.

30. Vulgo secundum Camerarium: *Ita disciplina in aedibus est lenoniis.* Aliud cantant MSS. hoc: *Iteca in aedibus lenosis*, *Ita et in aedibus lenosis*, Edd. vett. *Ita et in aedibus lenoniis.* Videntur mihi continue scripta Itaëetatĕiaedibus *lenoniis* ita degenerasse, sicut passim similia similibus offecerunt, *t* vero et *c* literas misceri observavimus ad Most. 1080. *Aetatem* pro *semper* in usu fuit priscis: vid. ad Curc. 549. Quod attinet ad emendationem Camerarii, quum de restituenda lectione germana et hoc loco et aliis multis in hac comoedia prorsus desperaret cum Turnebo Adverss. XI, 21, Lipsio Antiqq. Lectt. I, 3, aliis: satis habuit dare, quod intelligi posset, quum praesertim metuere coepisset, hanc operam in scriptura veterum librorum consideranda, disponenda, expendenda positam, ne in tali re nimiam et culpandam collocasset, ut ait in Annotationibus ad Truculentum.

32. Alterum *aut* abest scriptis, ut et *est* versu 35.

36. *patret*) Hoc vicinius manuscriptorum lectioni depravatae *petra*, et aptius volgata *pereat*; quomodo patrare promissa vel iussa dicimur.

37. Inepte atque invitis MSS. et edd. vett. legitur: *Atque haec celamus nos damna una industria.*

41. *temperent*) Hoc reponendum iam alii viderunt. MSS. *temperint*, quae terminatio praesentis et perfecti subiunctivi non nisi in tertia coniugatione locum habet, quomodo di-

Vnde anteparta demus postpartoribus :
Faxim lenonum et scortorum pausa sit,
Et minus damnosorum hominum, quam nunc sunt, siet :
Nam nunc lenonum et scortorum plus fere
Quam olim muscarum est, quom caletur maxume :
Nam nusquam alibi si sunt, circum argentarias
Scorta et lenones quasi sedent quotidie.
Ea nimia est ratio : quippe qui certo scio,
Aeri plus scortorum esse iam quam ponderum.
Quos quidem quam ad rem dicam in argentariis
Referre habere, nisi pro tabulis, nescio,
Vbi aera perscribantur usuraria

cuntur *edim*, *duim*, *ausim*, *axim*, *faxim*. Edd. vett. *temperant*.

43. Vulgo auctore Camerario: *Faxim lenonum et scortorum ut plus est, minus Et minus* etc. quae ne latina quidem sunt. Atqui MSS. et vett. edd. *F. l. et scortorum plus est Et minus* etc. Vicinas *a* et *l* literas in scriptis, et quam saepe *sit* et *est* misceantur, sciunt, qui circa codd. assidui. Satis igitur probabiliter *pausa sit* pro vulgatis *plus est* reposuisse me arbitror, sententia ipsa id suadente. *Lenonum* neque hic neque versu 45 liquescit, qua de re vid. ad Amph. 341.

45 sq. Vulgo pravis numeris et bis illato *est*, quod semel posuisse sufficit: *Nam nunc lenonum et scortorum plus est fere, Quam olim muscarum est. quum caletur maxume*. Vid. praeced. annot.

48. Depravate libri: *Scorta lenones quasi*.

50. Sic (vel potius *Eri plus* etc. quod eodem redit) MSS. vett. autem edd. dilucide: *Aeri plus* etc. quod recte declarat Lipsius Antiqq. Lectt. V, 3: « quasi dicat, argentarias sic obsideri a scortis, ut aes iam minus ponderum habeat, quam eiusmodi nebulonum. »

51. *quăm*) Cf. 43.

54. Codd. sine sensu: *Accipiat dico* (peius edd. *illico*) *expensa*, *neque censeat*. Rectissime atque ingeniosissime Acidalius Divv. in Plaut. p. 532: « *Accepta dico*, *expensa ne qui censeat*. — Ait Dinarchus, nescire se, quid in argentariis scorta haberi referat, et in quem usum esse possint, nisi si forte pro tabulis usurpentur, in quibus rationes et usuraria aera perscribantur; sed aera quidem accepta se dicere, ne quis putet de expensis loqui: dicto hoc magisne argentarios an scorta perstringens? Vtrosque videtur: nam et alibi trapezitae insimulantur accipere lubentius, quam expendere, et suum strenue reposcere, alienum nemini reddere. Magis tamen in meretrices hic hoc dictum putem, quae accipiunt semper, nec unquam capiunt satis, semel autem acceptum nunquam dimittunt postea: quod hac fabula et inferius (705 sq.) ab Astaphio de ipsis praedicatur: *Nam itidem ut Acherunti hic ratio accepti scribitur*: *In-*

(Accepta dico : expensa ne qui censeat.)
Postremo in magno populo, multis hominibus,
Re placida atque otiosa, victis hostibus,
Amare oportet omnis, qui, quod dent, habent.
Nam mi istaec meretrix, quae hic habet, Phronesium
Suom nomen omne ex pectore emovit meo.
(Phronesium, nam Phronesis est sapientia.)
Nam me fuisse huic fateor summum atque intumum;
Quod amantis multo pessumum est pecuniae.
Eadem, postquam alium reperit, qui plus daret,
Damnosiorem, me exinde amovit loco,
Quem manifestum odium sibi esse memorabat mala,
Babyloniensem militem. Is nunc dicitur
Venturus peregre. Eo nunc conmenta est dolum:
Peperisse simulat sese. Vt me extrudat foras,
Atque ut cum solo pergraecetur milite,
Eo esse simulat militem puero patrem;
Eo isti opus suppositum puerum pessumae.
Mihi verba retur dare sese! An me censuit
Celare se potesse, gravida si foret?
Nam ego Lemno advenio Athenas nudius tertius,
Legatus quo hinc cum publico imperio fui.

tro accipimus; quando acceptum est, non potest ferri foras. Quod ioco sic innuit Dinarchus, quum aera in illis quasi tabulis perscribi posse ait, sed accepta, non expensa. »

55. Vulgo, refragantibus Decurtato et vett. edd. —*populo, in multis hom.*

58. Ἀμέτρως libri: *nam mihi haec mer.*

59. *emovit*) Ita vett. edd. MSS. *exmovit.* Verba *Phronesium, nam Phronesis est sapientia* recte damnat, tanquam glossema, Gul. Canterus Novv. Lectt. VII, 10. Sic solebant graeca interpretari.

64. *Q. inf. atque odium*) Vulgo secundum vett. edd. pessumdato quidem metro: *Quem infestum ac odiosum sibi esse memorabat mala.* MSS. *Quem manifesta ac od.* etc. Acidalius Divv. in Plaut. pag. 533: *Quem senium ac odium s. e. m. m.* bene, quod *odium.* Caeterum nunc reponendum censeo: *Quem manifestum odium sibi esse memorabat mala. Sibi* pro monosyllabo: vid. ad Amph. prol. 74.

69. Minus concinne libri: *Eum esse* etc.

70. Vulgo: *Quid isti supposit. p. op. pess.* Sed libri vett. *Eum isti* etc.

Sed haec quis mulier? Astaphium est ancillula.
Cum ea quoque etiam mihi fuit commercium.

ASTAPHIVM. DINARCHVS.

ASTAPHIVM.

Ad foris auscultato atque adserva has aedis, t. tr. I, 2.
Ne qui adventor gravior abeat atque adveniat,
Neu manus qui attulerit sterilis ad nos intro,
Gravidas foras exportet. Novi ego hominum mores:
Ita nunc adulescentes sunt morati. Quippe
Vt semel adveniunt ad scorta congerrones,
Consulta sunt consilia. Quandŏ intro advenerunt, i. tr. h.
Vnus eorum aliquis osculum amicae usque oggerit. i. s.

75. Ἀμέτρῳ libri interpretatione: *S. h. q. m. est? A. e. a.* Codd. et vett. edd. mirifice: *S. h. quibus melius est? A. e. a.*

77–82. Vid. de hoc genere versuum troch. tom. II, pag. 19 ad Cas. 67: nam in hoc metrum nullo negotio redegi locum, quum non pauca mutanda fuerint G. Hermanno De metris pagg. 96 et 202, ut bacchiacos exculperet senarios duos, reliquos tetrametros; quomodo et sequentia usque ad 107, parum quidem feliciter, tentantur a viro docto. Eius coniecturarum potiores tantummodo hic commemorabo, et eas, quae veritati visae fuerint consentaneae.

77. *adserva*) Sic antiquae edd. Etiam codex Camerarii vetustior, *adservas*; et Priscianus De metris comicis pag. 1326 Putsch. *Ad fores auscultate, atque asservate aedes.* Vulgo *serva.*

78. *qui*) Reposuit hoc Hermannus, quod magis ἔμμετρον est, quam vulgatum *quis*. Quamquam vide, quae nos ad Amph. prol. 74. Caeterum vulgo legitur: — *abeat quam adveniat*; sed in V. C. *abaetat qua adv.* et apud Priscianum l. l. *abeat atque adv.* quod merito probavit modo dictus criticus. Veteris codicis scriptura etiam sic explicetur: *abbitat quam adveniat*, de qua coniectura vid. ad Merc. 113, Poen. suppos. 1, Stich. 245, Trin. 592, et de forma *Abbitere* pro *Abire* ad Epid. 295. Sed minus probi numeri (*abbitat*).

80. *O* litera in *foras* liquescit. Cf. Amph. prol. 74.

81. *Quippe*) Vulgo, *quin ei*: sed alienum *quin*, quum non in eo sit, ut novum aliquid inferat Astaphium, sed superius dicta his probatum eat, ubi locum habet *Quippe*. Vicinae autem *p* et *n* literae in codd. Vid. ad Ba. 107, Rud. 226 sqq.

82. *Vt semel*) Hoc proximum scripturae veterum codicum *Vt senec.* Vulgo, *Vt simitu*, quod accipiunt, nescio quo iure, pro *Simul ut.*

84. Sententia gravior metro proprio effertur. Vid. ad Epid. 107 sq.

Dum ille agitat, fiunt ceteri cleptae. i. tr. br.
Sin vident quempiam se adservare, obludunt, co. ex c. d. et t. d. br.
Qui custodes oblectent per ioculum et ludum.
Saepe de nostro edunt, quod fartores faciunt.
Fit pol hoc, et pars spectatorum scitis pol, haec nos haud mentiri. t. t.
Ibi est ibus pugnae et virtuti, de praedonibus praedam capere. At b. s.
Nos rursum lepide gratiam referimus furibus nostris: i. t. c.
Nam ipsi vident, quom eorum adgerimus bona; quin etiam ultro ipsi adgerunt. i. t.

DINARCHVS

Me his haec quidem verbis verberat: nam ego huc dona adcongessi. i. t. c.

ASTAPHIVM

Conmemini. Iam pol eumpse ego, si domi erit, mecum adducam.

85. Vulgo, secundum Lambinum et Dousam · *Dum illi agunt, quod agunt, sunt ceteri cleptae.* Vett. libri ignorant illa *quod agunt*, et pro *agunt* MSS. *agant*, pro *sunt* V. C. *ss* vel *sst*, quod quidem compendium esse videtur eius verbi; sed recte *fiunt* reposuisse arbitror Hermannum l. l. ad 77 sqq., vocem illi similem sententiaeque et metro aptiorem, de quo vid. ad Stich. 312. Quamquam nec male rescripseris, pro clausula horum iamborum usurpato eiusmodi versu dimetro hypercat., quod genus metri usitatissimum: *Dum ille agitat, ceteri sunt cleptae.* Nam *agit* quidem vel *agitat* legendum esse, dubium non est, quum de *uno* agatur congerronum, qui scortum subagitet.

87 sqq. Dixi de hoc metro tom. I, pag. 455, ad Capt. 140. Ἀμέτρως legitur *custodem*: vid. Amph. prol. 87.

89. Inepte libri, — *pol* (hoc abest vett. edd.) *haec vos me haud mentiri.* Reponendum *nos*, cuius glossema est *me* additum.

92. Item ex interpretatione legitur: — *aggerunt ad nos*, quae admitti vetat metrum.

93. Libri: *Me illis quidem haec verberat verbis.* Ferri potest: *Me illis quidem haec verbis verberat, i* in *quidem* liquescente, de qua figura prosodiaca vid. supra ad 80.

94. *eumpse*) Ita hoc loco et infra 109 reponendum duxi pro vulgatis *eum ipsum*, quae de glossa mihi videntur esse, quomodo dicuntur *eapse*, *eumpse* et similia.

DINARCHVS

Heus, manedum, Astaphium, priusquam abis!

ASTAPHIVM

Qui revocat?

DINARCHVS

Scies: respicito huc.

ASTAPHIVM

Quis est?

DINARCHVS

Qui bona multa esse volt vobis.

ASTAPHIVM

Dato, sis esse.

DINARCHVS

Faxo erunt. Respicito huc modo.

ASTAPHIVM

Io, tu enicas me miseram, quisquis! t. t.

DINARCHVS

Pessuma, mane! t.

ASTAPHIVM

I, optume: odiosus es. — Dinarchusne illic est? c. t.
Atque is est. c.

DINARCHVS

Is. Adeas: λυσιτελεῖ. Manum fer contra et pariter gradere. i. t. c.

ASTAPHIVM

Tibi servio atque sum audiens imperiis.

95. Ἀμέτρως libri hic et 97, *Respice.* Cf. Psend. 1071, Stich. 243. Nec melius eadem de causa: *Dato, si vis esse.* Vid. ad Aul. 64.

97. Minus ἱμμέτρως libri *io! enicas.* MSS., teste Pareo, *io t' enicas*, h. e., ni fallor, *io tu enicas.*

98. Clausula trochaïca.

99. *I* liquescit. Vid. ad Ba. 716. Cf. infra 152, 172.

100. Clausula cretica minus usitata. Cf. Ampb. 81.

101. Vulgo: *— — — is est; it ad nos.* Di. *et tu fer contra manum, et pariter Gradere.* MSS., *is ertis* (vid. ad Men. 590. Decurt. *estis*) *ad uas lissituli fer* etc. Scatet graecis vocabulis hic poëta, quae latine scribebantur.

102. *imperiis*) MSS. *imperis*, si-

DINARCHVS

Tute quid agis?

ASTAPHIVM

Valeo et validum teneo. Peregre quoniam advenis,
coenetur. as. ex t. d. et i. d. c.

DINARCHVS

Benigne dicis. Adsta.

ASTAPHIVM*

Enim, amabo, sine me, quo ire iussit. i. t. c.

DINARCHVS

Eas. Sed quid ais?

ASTAPHIVM

Quid vis?

DINARCHVS

Istic, quo inceptas b. t.
Iter, qui est? quem arcessis?

ASTAPHIVM

Achivam obstetricem.

DINARCHVS

Mala femina es.

ASTAPHIVM

Solens sum ex disciplina. i. tr. c.

eut literas easdem bis exarandas semel ponere solent librarii, ot monuimus Aul. 389, Rud. 763, Stich. 371. Vulgo inusitate, *imperii*.

103. Vulgo: — *peregre cum advenis coena detur. Quoniam*, quod magis ἄμμετρον, Decurt. et vett. edd. Deinde MSS. non *coena detur*, sed *centur*, h. e. coenetur. Iocum explicui ad Stich. 449.

104. Vulgo corrupto metro: Di. *Benigne dicis*. As. *at enim amabo, sine me ire, quo iussit*. Di. *eas*. Sed V. C. *B. dicis, astat cum ambo* etc.: vett. edd.: *B. d., asta te amabo. Enim* elegans in principiis sententiarum, sicut monoi ad Rud. 961. — *Iussit*. Intelligendum *hera*. Nisi legendum sit: — *quo ire iussa* (sum), de quo cf. Amph. 168.

105. *Sed quid ais?* Cf. Merc. 481, infra 163.

106. *Achivam*) Vulgo, *Archivam*, verbo inaudito. *Achivam*, h. e. Graecam. Graeci medici, Graecae obstetrices.

107. Vulgo: *solens sum: ea est disciplina*. Sed MSS. *soles unies disciplinam*, *m* pertinente ad sequentem vocem. Vett. edd. *soleo, una est d.*

DINARCHVS

Manufestam mendacî, mala, te teneo.

ASTAPHIVM

Quid iam, amabo? i. t. c.

DINARCHVS

Quia te adducturam huc dixeras eumpse, non eampse;
Nunc mulier facta est ex viro. Mala es praestigiatrix. —
Sed tandem loquere, quis is homo est, Astaphium! novos amator?

ASTAPHIVM

Nimis otiosum *te* arbitror hominem.

DINARCHVS

Quinam arbitrare?

ASTAPHIVM

Quia tuo vestimento et cibod alienis rebus curas.

DINARCHVS

Vos me otiosum redditis.

ASTAPHIVM

Quid iam, amabo?

DINARCHVS

Expedibo.

Rem perdidi: cum re meum negotium abstulistis.

109. Libri minus lepida παροινομαχαίᾳ: — *dixeras eum ipsum non eampse.* Cf. supra 94, infra 136.

110. Inepte libri: — *mala es!* Di. *praestigiator.* V. C. *mala est praestigiator.* Vett. edd. *mala. Praestigiatrix* etc. Hoc verissimum, siquidem nihil neque fecit neque dixit, quamobrem praestigiator dicendus sit Dinarchus, sed praestigiatricem ipse vocat Astaphium propterea, quod virum in mulierem transformavit.

112. Vulgo interpretatione ἀμέτρῳ: *N. o. arb. hominem esse te.* Di. *quianam arb.* MSS. *quinam*, non *quianam. Te* pronomen ibi non legebatur.

113. Codd. biante versu, *cibo.* Cf. Amph. prol. 149; et de formula loquendi Mil. 983.

114. Libro immisso trochaïco pentametro: Di. *Vos me reddidistis otiosum.* As. *quid iam, amabo?* De. ego *expedibo*; ego abest Decurtato et vett. edd.

115. Recte sic locum supplevit Camerarius: nam verba *cum re* non comparent in libris vett. Αμέτρως au-

Si rem servassem, fuit, ubi negotiosus essem.

ASTAPHIVM

An tute bene rem publicam aut amoris alia lege
Habere posse postulas, quin tu otiosus fias?

DINARCHVS

Illa, haud ego, habuit publicum: pervorse interpretaris.
Nam advorsus legem a me ob meam scripturam pecudem cepit
Aeraque.

ASTAPHIVM

At idem, quod tu facis, faciunt rem male gerentes:
Vbi non est, scripturam unde dent, incusant publicanos.

DINARCHVS

Male vortit res pecuaria mihi apud vos; nunc vicissim
Volo habere aratiunculam pro copia hic apud vos.

ASTAPHIVM

Non arvos hic, sed pascuost ager; si arationes

tem vulgo, suasu Gulielmii Quaestt. in Truc. cap. 1, edunt: *Rem perdidi apud vos; cum re m. n. a.*

117. Itidem ἀμίτρως libri: *H. p. se postulas* etc. -*se* in *posse* male repetitum. Sensum loci perspexit Gronovius, quem vide. Intelligendum *te* in *Habere*, non perscribendum, quod placet Acidalio Divv. in Plaut. pag. 534.

120. *ob meam scripturam*) H. c. ob scripturam, quam ei debebam, vel dare promiseram; pro scriptura a me danda. Nihil hic mutarim.

121. *At* vulgo abest, non sine detrimento versus. Soloece autem legitur: *rei malae gerentes.*

125 sq. Recte secundum Varronem *arvum agrum* interpretantur *consitum* vel conserendum. Recte quoque *pascuum* accipiunt pro eo, qui est communis ad pascenda pecora. Nam etsi non desunt loca, ubi arare in genere est συνουσιάζειν, velut Asin. 848 (V, 2, 24) fundum alienum arare dicitur cum meretrice rem habens senex, ad quem locum vide interpretes, hic tamen, ubi distinguitur inter *agrum arvum* et *pascuum*, necesse est *arvum* proprie explicari eum, qui conseritur, cui opponit serva *pascuum*, quem conseri opus non est in terra fertilissima, Italia; quumque haec dicantur figurate, *arvum agrum* apparet significare arvum genitale, ut cum Marone loquar, pascuum vero meretrices, quibus voluptatis tantum, non liberorum procreandorum causa consuescunt. Hoc posito facile intelligitur, non recte arationes quaerere iuberi Dinarchum apud pueros, ut qui non magis arentur sensu proprio, quam

Habituris, quae arari solent, ad pueras ire melius.
Hunc nos habemus publicum; illi alii sunt publicani.

DINARCHVS

Vtrasque utrobidem percognovi.

ASTAPHIVM

Istoc pol tu otiosus,
Quom et illi et hic pervorsus es. Sed utriscum rem esse mavis?

DINARCHVS

Procaciores estis vos; sed illae periuriosae.
Illis perit quidquid datur, neque ipsis paret quidquam;
Vos saltem, si quid quaeritis, et bibitis et comestis.
Postremo illae sunt inprobae; vos nequam et gloriosae
Malaeque in nos.

ASTAPHIVM

Illaec omnia dicis tibi, Dinarche,
Et nostram et illarum vicem.

DINARCHVS

Qui istuc?

ASTAPHIVM

Rationem dicam:

scorta; sed reponendum est *pueras*, h. e. virgines honestas, qoas ducas, ex iisque sobolem suscipias: nam nunquam ante aevum Augustinum et poëtas elegiacos puerae seu puellae vocatae sunt meretrices, sed factum hoc demum gliscente morum depravatione. Non autem abstinuisse Dinarchum a puellis ingenuis, ipsum fabulae argumentum docet; neque satis ex sententia id commercium ei cessisse, inde colligas, quod suo compressu gravidam factam Callielis filiam deseruit. Inde convicia in puellas iacta, sicut male audire solent in comoediis dotatae. Male igitur libri h. l.: *Habituris, qui arari solent, ad pueros ire melius*, et in sequentibus *Vtroque, illi periuriosi, illi sunt improbi, et illorum vicem*, quae omnia simul corrigenda erant, postquam semel de sententia loci constitisset. — *quaě*. Vid. ad Amph. 149.

127. *Hunc*) agrum pascuum. *Illi:* agro arvo. Cf. 125. Alii: *cognati virginum ingenuarum*, *eaeque ipsae.*

129. *illi*) Ἀμέτρως libri, *illic*. Cf. Amph. 596.

130. *Sed* liquescit. Vid. ibid. Prol. 74. Conf. infra 159.

131. *paret*) Vulgo ex interpretatione, ut opinor, *apparet*, quod vix admittit versus.

134. Vulgo nullis numeris: *Malae-*

Quia, qui alterum incusat probri, eumpse se intueri oportet.
Tu a nobis sapiens nihil habes; nos nequam abs ted habemus.

DINARCHVS

O Astaphium, haud istoc modo solita es me ante adpellare,
Sed blande, quom illuc, quod apud vos nunc est, apud me haberem.

ASTAPHIVM

Dum vivit, hominem noveris; si ecmortuost, quiescas.
Te, dum vivebas, noveram.

DINARCHVS

An me mortuom arbitrare?

ASTAPHIVM

Qui potis, amabo, planius? qui antehac amator summus
Habitust, illum ad amicam meras querimonias referre!

DINARCHVS

Vostra hercle factum iniuria, quae properavistis olim
Rapere. Otiose oportuit, diu ut essem incolumis vobis.

ASTAPHIVM

Amator similis oppidi est hostilis.

DINARCHVS

Quo argumento est?

que. As. *quae in nos illosque, ea omnia tibi dicis, Dinarche.* Sic locum interpolavit Camerarius, quum MSS. et vett. edd. exhiberent: *Malaeque in nos illis* (vel *illi*, ut editio Sarracen. anni 1499) *ea* etc. Vide, an rem tetigerim. — *omniă.* Cf. Amph. 1.

138. *eumpse*) Codd. minus probo numero, de quo vid. ibid. 889, *eum ipsum*, quae mihi videtur interpretatio. Cf. supra 94.

137. *ted*) Vid. ad Amph. prol. 149. Ἀμέτρως libri, *te*. Male MSS. *habeamus.*

138 sq. Cf. Asin. 188 sqq.

140. Vulgo, *D. v., h. n., ubi mortuus est, q.* Sed MSS. *D. v., h. noveras siat me*, quod primitus fuisse videtur, *D. v., h. noveris, si ecmo...*

142. Libri immisso interpretamento, cui metrum refragatur, *Qui potis est amabo* etc.

ASTAPHIVM

Quamprimum expugnari potest amator, optumum amicae est.

DINARCHVS

Ego fateor; sed longe alter est amicus atque amator.
Certe hercle quam veterrumus homini optumust amicus.
Non occiderunt hercule mihi etiam fundi et aedes.

ASTAPHIVM

Cur, obsecro, ergo ante ostium pro ignoto alienoque adstas?
I intro: haud alienus tu quidem es: nam ecastor neminem hodie
Mage amat corde atque animo suo, — si quidem habes fundum atque aedis.

DINARCHVS

In melle sunt linguae sitae vostrae atque orationes

148. Volgo, *longe aliter*. Acidalius Divv. in Plaut. pag. 534 sq.: «Non, inquit, viblo τὸ *aliter*, verum fortasse, certe bonam lectionem. (Rarissime quidem *Aliter*, pro *Alius* adhibitum, verbo substantivo iungi, observat Horatius Tursell. v. *Aliter* §. 2, velut Terentius dixit Phorm. III, 2, 44 sq.: — — — *ego hunc esse aliter credidi. Iste me fefellit; ego isti nihilo sum aliter ac fui.* BOT.) Nescio qois tamen mihi Genius insusurrat, a Plauto scriptum *alter. Alter* est *alius* in ipso Captivorum limine (prol. 8), atqoe ibi notavimus, uno tantum aliunde Claudiani exemplo allato, quod huc multo etiam magis quadrat: *Altera Romanae longe rectoribus aulae Conditio.* Addo nunc simillimum ex Sidonio Apollinari: *Concretum gerat ipse caput: longe altera nostri Gratia iudicii est: scit se, non laesus amari.* Neque sic Horatius abhorruit uti Ep. ult. (174): *Permutet dominos et cedat in altera iura.* Neque Iuvenalis Sat. III, (254 sqq.): — — — *modo longa coruscat Sarraco veniente abies, atque altera pinum Plaustra vehunt.* Plautus autem in hoc usu creberrimus omnium: cuius illud nunc unum etiam succurrit ex Milite (288): *Atque ego illi aspicio osculantem Philocomasium cum altero Nescio quo adolescente*». Cf. ibid. 313, 320, Horat. Tursell. v. *Alter* §. 6. Sane verisimillimum, non *aliter*, sed *alter* reliquisse h. l. Nostrum. Hoc itaque reddendum ei existimavi.

150. Ἀμέτρως libri: *Non hercle occid. mihi* etc. Vid. ad Merc. 701, et de pyrrhichio pro iambo in caesura versus ad Amph. 1.

152. *I*) Cf. supra 99.

153. *si quidem h. f. a. a.*) Haec secum mulier, quod addita lineola iudicavi.

Lactique; corda in felle sunt sita atque acerbo aceto.
E linguis dicta dulcia datis, corde amarefacitis
Amantis, si quis non danunt.

ASTAPHIVM

Non didici fabulare.

DINARCHVS

Non istaec mea benignitas docuit te fabulare,
Sed isti, qui cum geniis suis belligerant, parcipromi.
Mala es atque eadem, quae soles, inlecebra.

ASTAPHIVM

Vt exspectatus
Peregre advenisti!

DINARCHVS

Ain', obsecro?

ASTAPHIVM

Cupiebat te hera videre.

DINARCHVS

Qui tandem?

ASTAPHIVM

Te unum ex omnibus amat.

155. Edd. metro depravato: *Lacteque: corda felle sunt lita a. a. a.* Faciundum fuit *Lacti* a forma masculina *Lactis*, qua etiam Ba. 1089 Hic utitur, quamque olim accusativo sing. et *Lactim* et *Lactem* extulisse puto. Conf. Priscian. pag. 756 sq. Putsch., G. I. Vossii gramm. lat. pag. 48. Nisi legendum sit, quum V. C. praeferat: *Fac atque corda*, Decurtatus, *vacatque corda* (vett. edd. horum nihil habent): *Facta atque corda in felle sunt sita atque acerbo aceto*, ut *Facta Orationibus*, *Corda Linguis* opponantur; quomodo etiam in proximis dicitur: *corde amare facitis Amantis*, et 199: *male corde consultare.* Verius hoc iam puto. Nam *in* quidem praebent vett. edd., et inferendum concinnitatis causa *in felle*, ut *in melle*. *Lita* pro *sita* temere suasit I. Gulielmius Quaestt. in Truc. cap. 2.

156. Vulgo: *corda amare facitis Amantes. Amarefacio* dictum ut *Aegrefacio*, *Arefacio*, *Frigefacio*, *Benefacio*, *Malefacio.*

159. *Sed*) Cf. supra 130. Sententia haec est: Non in me benignum contemtus plena ista conveniunt dicta tua, sed in parcos.

161. *Ain', obsecro?* Vulgo, *Nam obsecro?* quod quid sibi velit, haud intelligo. Notum *Ain'* illud admirantis vel εἰρωνικόν, de quo vid. ad Mil. 841.

162. Minus recte libri: *Quid tandem? Qui*: quamobrem. — *omnibŭs.* Cf. supra 150, infra 165.

DINARCHVS

Euge, fundi et aedes,
Per tempus subvenistis! — Sed quid ais, Astaphium?

ASTAPHIVM

Quid vis?

DINARCHVS

Estne intus nunc Phronesium?

ASTAPHIVM

Tibi quidem.

DINARCHVS

Valetne?

ASTAPHIVM

Imo edepol melius iam fore credo, te ubi videbit.

DINARCHVS

Hoc nobis vitium maxumum est, quom amamus, tum perimus:
Si illuc, quod volumus, dicitur, palam quom mentiuntur,
Verum esse insciti credimus, ne ut aestuitemus ira.

ASTAPHIVM

Heia, haud ita est res!

DINARCHVS

Aiin' tu me amare?

163. Vulgo, invitis MSS., si qua Pareo fides, certe metro perdito: *P. t. s. mihi*: *sed quid ais* etc. De hac quidem formula loquendi cf. supra 105.

164 sq. Libri mancis et invenustis numeris: DI. *Estne intus nunc Phronesium?* As. *tibi quidem intus.* DI. *Valetne?* As. *imo edepol melius credo fore; ubi te videbit*. Alterum *intus* ex interpretamento irrepsisse, metrum arguit. *Iam* posteriore versu praebent MSS. et vett. edd. De pyrrhichio *fore* cf. supra 750; de *ubi* Aul. 153.

166. *perimus*) Vehementer amamus, ut hic iuvenis.

168. Inepte libri et ἀμέτρως: — *credimus*: *nae*, *ut in aestu*, *mutuamur* (*mutuantur*, *motuantur*) *ira*. MSS. et vett. edd. *ne ut* etc., h. e. nedum ut etc. quomodo *Ne* pro *Nedum* usurpari solet. Verba frequentativa magno in usu fuisse apud veteres, monui ad Merc, 641. Stich. 413. *Aestuitante* pro *aestivante* legendum censeo etiam Colum. XI, 2, 69.

169. Αμέτρως legitur, *ain'*, sed in MSS. *anin*, h. e. *aiin'*, de quo vid. ad Amph. 128.

ASTAPHIVM

Imo unice unum.

DINARCHVS

Peperisse eam audivi.

ASTAPHIVM

Obsecro, tace, Dinarche.

DINARCHVS

Quid iam?

ASTAPHIVM

Horresco misera, mentio quoties fit partionis:
Ita pene tibi Phronesium fuit. I intro iam, te amabo;
Vise illam atque opperire ibi. Iam exibit: nam lavabat.

DINARCHVS

Quid ais tu? quae nunquam fuit praegnas, qui parere potuit?
Nam equidem uterum illi, quod sciam, nunquam extumere sensi.

ASTAPHIVM

Celabat, metuebatque *tete*, ne aut sibi persuaderes,
Vt abortioni operam daret, puerumve ut enecaret.

DINARCHVS

Tum pol isti puero qui est pater?

ASTAPHIVM

Babyloniensis miles,
Quoius nunc ista adventum expetit. Imo adeo, ut nuntiatum est,
Iam hic adfuturum aiunt eum. Nondum advenisse miror.

171. Edd. primae, *quotiens*. Conf. Mil. 186.

172. *I*) Conf. supra 99. Caeterum codd. hiante versu: — *iam*, *amabo*.

176. Vulgo: *C. m. te illa*, *ne sibi p.* Sed libri vett. *C. Metuebatque teuaut ne sibi* etc. De caesura huius versus cf. Rud. 605.

177. Edd.: — *puerumque ut enecaret* quod germanum esse nequit, si recte *aut* reposui in praecedente versu, de quo vix dubitare licet.

178. Minus ἐμμέτρως libri: *T. p. i. p. quis est pater?* — *Pol* liquescit; vid. ad Amph. prol. 74.

DINARCHVS

Ibo igitur intro?

ASTAPHIVM

Quippini? Tam audacter, quam domum ad te:
Nam tu edepol nunc noster es etiam, Dinarche.

DINARCHVS

Quam mox
Te recipis tu?

ASTAPHIVM

Iam hic ero: prope est, profecta quo sum.

DINARCHVS

Redi vero actutum: ego interim te apud vos opperibor.

ASTAPHIVM

Ha, ha, ha!
Eccere, quievi, quia introivit odium; tandem sola sum: i. t.
Nunc libere quidem loquar meo arbitratu quae volam.
Huic homini amanti mea hera apud nos neniam dixit de bonis:
Nam fundi et aedes obligatae sunt ob amoris prandium;

182. Inepte legitur: *N. t. e. noster es etiam iam nunc, Dinarche* etc. MSS. et vett. edd.: *N. t. e. noster set iam* (edd. *sed iam*) *nunc* etc.

183. *recipis*) Vid. ad Asin. 375. — *Profecta quo sum.* Cf. Rud. 749.

184. *Redi*) Cf. Asin. 731.

185. Male hic actum secundum incipiunt editores, sicut et in hac fabula et in reliquis Plauti errare solent, nobis raro, si unquam, notantibus. De seorsim posita interiectione *Hahaha* vid. ad Mil. 951. — *Eccere* pro vulgato *Hercle* rescribendum esse, quia mulier loquitur, quam nefas per Herculem iurare, dudum viderunt viri docti. — *i* in *quia* eliditur. Cf. supra 178.

186. Libri nullo numero: *Nunc quidem meo arbitratu loquar libere, quae volam et quae lubebit.* In nostra lectione verba *quidem* et *lubet* similiter liquescunt, ac *quia* in antecedente versu. Sed glossema rarioris *volam* mihi nunc videntur verba *et quae lubebit*, ut haud invitus reposuerim: *Nunc libere quidem loquar, meo arbitratu, quae volam.*

187. Restituenda vetus lectio: — *nos neniam dixit de bonis*, siquidem facilius *i* liquescit in *neniam*, quam *o* in *bonis*. Vid. ad Amph. prol. 74.

188. *ob amoris prandium*) Cf. Trin. 233 sq.

Verum apud istunc mea hera consilia summa eloquitur libere,
Magisque adeo ei consiliarius hic amicust quam auxiliarius.
Dum fuit, dedit; nunc nihil habet; quod habebat, nos habemus; i. t. c.
Iste id habet, quod nos habuimus. Humanum facinus factum est.
Actutum fortunae solent mutari. Varia vita est.
Nos divitem istunc meminimus atque iste pauperes nos;
Vorterunt sese memoriae. Stultus sit, qui id miretur.
Si eget, necesse est, nos pati. Amavit! Aequom factum est.
Piaculum est, misereri nos hominum rem male gerentum.
Dentibus bonis oportet esse probam lenam: arridere, t. t.
Quisquis veniat, blandeque adloqui; male corde consultare,
Bene loqui lingua. Meretricem similem sentis condecet esse:
Quemquem hominem attigerit, profectod aut malum aut damnum dare. t. t. c.
Nunquam amatoris meretricem oportet causam noscere,

189. *istunc*) Αμέτρως libri, *hunc*. Male autem hic versus τῷ *Magisque* clauditur, sicut praecedens voce *Verum*.

190. *consiliariŭs*) Vid. Amph. 1. — *hĭc*. Vid. ibid. 136.

192. Itidem ἀμέτρως legitur: *Iste nunc id habet*. MSS. et vett. edd. *istine id h.*, *istinc id h.*, quod primitus foisse videtur, *Istic id h.* — *habuimŭs*. Cf. 190.

193. Edd. corrupto numero, *mutarier*. MSS. *mutavit*.

194. *meminimŭs*) Cf. item 190. — *istunc*. Ita, vel *istum*, edd. vett. Vulgo *eum*, quod ἄμετρον.

195. Libri nullis numeris: *sit, qui id admiretur*. MSS. et vett. edd.: — *sit* (vel *sic*), *quid ita miretur*.

196. Vulgo: *Si eget, necesse est nos patiatur ali; ita aequom factu est*. Sed MSS. — *nos patiar auita equo me factum est*; edd. vett.: — *nos patier a uita aeq. factum est*. *Pati* non liquescit: vid. ad Amph. 341.

197. Soloece libri: *rei male gerentum*.

201. Vulgo hiante versu et sententia minus concinna: *profecto a. m. a. d. dari*.

Quin, ubi nil det, pro infrequente eum mittat militia domum;
Nec quisquam unquam probus amator, nisi qui re inimicust suae.
Nugae sunt, nisi, modo quom dederit, dare iam lubeat denuo. 205
Is amatur hic apud nos, qui quod dedit, oblitus sit datum;
Dum habeat, tum amet: ubi nil habeat, alium quaestum coepiat;
Aequo animo, ipse si nil habeat, aliis, qui habent, det locum.
Probus est amator, qui relictis rebus rem perdit suam. i. t.
At nos male agere praedicant viri solere secum, i. t. c.
Nosque esse avaras quaesti. Enim qui male nos agimus tandem? 211
Nam ecastor nunquam satis dedit suae quisquam amicae amator;
Neque pol accepimus satis, neque ulla satis poposcit.
Nam quando sterilis est amator a datis, i. s.
Si negat habere, quod det, soli *esse huic licet*; 215
Nec satis accipimus, satis quom, quod det, non habet.

203. Item inconcinne libri, *mittas*. Vid. ad Amph. prol. 87.

204. Vulgo immissa interpretatione, quam metrum respuit: *Neque unquam quisquam probus erit amator, nisi qui rei inimicu 'st suae.*

205. Libri nullo sensu: *N. s., nisi quod modo cum ded.*

206. Vel *-tur* syllaba in *amatur* producenda est metri gratia, vel *hic* corripiendum. Vid. Amph. prol. 38 et 140. Legitur autem vulgo: — *quod dedit, id oblitu'st datum;* sed in MSS.: — *nos, quid quod edit iobiatus datum;* et in editionibus; *nos, qui, quod edit, iocatus d.,* — *nos, qui quod dedit Iocntur d.*

208. *qui*) Cf. Amph. 149.

211. Satis inepte libri: *Nosque esse avaras. quaeso, num qui male nos a. t.?* MSS. et vett. edd. *N. e. a. qui si nunquam* (Decurt. *quisim umquam*) *alenos* (Decurt. et vett. edd. *alienos*) *ag. t.* De *enim* a nobis reposito conf. Rud. 961.

214 sq. Exhibetur vulgo Lambini haec interpolatio, quae in numeros ipsos peccat: *Nam quando sterilis est amator a datis, improbus est. Si negat se habere quod det, soli pernoctan-*

Semper datores novos oportet quaerere,
Qui de thesauris integris domuis danunt;
Velut hic agrestis est adulescens, qui hic habet,
Nimis pol mortalis lepidus nimisque probus dator.
Satin' clam patred hanc etiam noctem eloco
Per hortum transilivit ad nos? Eum volo.
Sed est huic unus servos violentissumus,
Qui, ubi quamque nostrarum videt prope aedis, ac si adgredias, i. t. c.
Item ut de frumento anseres clamore absterret, abigit:
Ita est agrestis. Sed fores, quidquid futurum est, feriam.
Ecquis huic tutelam ianuae gerit? ecquis intus exit?

dum est; nam a libris quidem veteribus absunt ista verba, quae italicis literis excudi iussi. Apparet autem, iam hic ad iambos senarios transiri.

217. *novós* monosyllabum. Vid. ad Amph. prol. 90.

218. Vulgo: *Q. d. th. i. demunt, danunt.* MSS. pro *demunt* exhibent, *demus*, vett. edd. *dona*. Camerarius et Pareus fecere *demum*, quod prorsus alienum. Reponendum *domus*, vel pleniore numero *domuis*, de quo numero vid. ad Amph. 355. Gellius N. A. IV, 16: «M. Varronem, *inquit*, et P. Nigidium, viros romani generis disertissimos, comperimus non aliter loculos esse et scripsisse, quam *senatuis* et *domuis* et *fluctuis*, qui est patrius casus ab eo quod est *senatus*, *domus* et *fluctus*; hinc *senatui*, *domui*, *fluctui*, caeteraque bis consimilia pariter dixisse. Terentii quoque Comici versus in libris vett. itidem scriptus est (Heaut. II, 3, 46): *Eius anuis causa, opinor, quae erat mortua»* —

221. Codd. versu manco et inepte illata *Sed* particula: *Sed is, clam patre, etiam hanc noctem illac Per hortum* etc.

222. Vulgo versu ὑπερμέτρῳ: *Per hortum transilivit ad nos; eum volo convenire.* Egi de hoc loco ad Trin. 1024.

223. *unas*) Vid. ad Capt. 795.

224. Inepte libri: — — *aedis ac si aggredias.* Cf. Asin. 24. — *adgredias.* Sic *Progredio* est apud Priscianum pag. 799 Putsch. Vid. nos ad Amph. 82 et lexica.

225. *absterret, abigit*) Male vett. edd. *absterret et abigit.* Vid. ad Capt. 336.

227. Prius *Ecquis* i liquescente pronuntiandum est, sicut *Quis* sequente versu, de qua pronuntiatione conf. Amph. prol. 74.

STRATILAX. ASTAPHIVM.

STRATILAX

Quis illic est, qui tam proterve nostras aedis arietat?
t. t. c. I, 3.

ASTAPHIVM

Ego sum. Respice ad me.

STRATILAX

Quid ego....? Nonne ego video....? Vae tibi!
Quid tibi ad hasce accessio aedis est prope aut pultatio?

ASTAPHIVM

Salve.

STRATILAX

Satis mi est tuae salutis; nil moror; non salveo:
Aegrotare malim quam esse tua salute sanior.
Id volo scire, quid debetur hic tibi nostrae domi.

ASTAPHIVM

Conprime . . . .

STRATILAX

Spero meam quidem hercle; te, qui solitus, conprimat.
(Inprudens per ridiculum, ut rustico, suadet stuprum).

229. *Quid ego....?* H. e. Quid ego video? Prae ira non absolvit orationem.

230. Vid. de hac loquendi forma ad Amph. 363. Frustra autem *est* bis infertur hoc modo: — *aut pultatio est ?*

233. *Id*) V. C. *Ad.* Decurt. *aut*, vett. edd. *At.* Sane hoc reponendum. — *debetur.* Conf. Amph. 235, 851, Rud. 1002. Minus enim recte sic distinguitur in vulgatis, *Id volo scire.* (vel ;) *quid d. h. t. n. domi?*

234. Absurde legitur: *tu*, *quae solita es*, *comprimas.* MSS. et vett. edd. *tuque* (edd. *tu quem*) *solitas comprimas.* Non mulierum est *Comprimere* hoc sensu, quem explicat, quicunque adscripsit ista *Imprudens — stuprum*, quae nimia patientia Plautinis adhuc accensuere viri docti. Recte I. Lipsius Antiqq. Lectt. IV, 6, *Te, qui solitust, comprimat.* Cf. Amph. prol. 87.

ASTAPHIVM

Iram dixi.

STRATILAX

Vtessis cassidem, sid is huc alteras.

ASTAPHIVM

Nimis quidem hic truculentus.

STRATILAX

Pergin' male loqui, mulier, mihi?

ASTAPHIVM

Quid tibi ego autem dico?

STRATILAX

Quia enim me truculentum nominas.
Nunc adeo, nisi abis actutum, aut dicis, quid quaeras, cito,
Iam hercle ego hic te, mulier, quasi sus catulos, pedibus proteram!

ASTAPHIVM

Rus merum hoc quidem est pudendum.

STRATILAX

Ain' vero, clurinum pecus?

235. Vulgo: As. *I. d.* STRA. *ut esse coepisti, si dem, si est una altera.* V. C.: — *ut esse cep sidem sistun alteram*; Decurt. et vett. edd.: — *ut esse coepisti fidem si est una altera;* Iunt.: — *ut esse coepisti quidem, si est una altera.* Eiusmodi iocos, quibus scatet Truculentus, cogitabat, opinor, Camerarius, quum haec scriberet de hac fabula in Annotationibus; «Est ita depravata et corrupta a librariis, ut aliquoties fuerit mihi in animo, me illam editurum non esse». Non inepte me arbitror reposuisse: *Vtessis cassidem, sid is huc alteras*, h. *e.* Opus tibi erit casside, si alias huc ibis; quomodo Labrax iste Rud. 704 sq.: *Eheu, scelestus galeam in navi perdidi! Nunc mi opportuna hic esset, salva si foret.* Minatur enim, se illam probe deverberaturum, si redierit, ut opus fuerit casside, ne cerebrum ei excutiatur. Cf. infra 257—259. *Vtessis* antiquae formae futurum est ab *Vto*, quod etiam apud Catonem legitur, quomodo dixerunt *Amasso*, *Prohibesso*, *Expetesso.* Vid. G. I Vossii gramm. lat. pag. 99. *Vti* cum accusandi casu item frequentatum priscis, de quo vid. Parei lexic. Plaut. h. v. Quod *sid* reposui, consules nos ad Amph. prol. 149. Denique *Alteras* pro *Alias* in usu fuisse olim, Festus auctor est.

240. Vulgo: As. *Rus merum hoc quidem est.* ST. *pudendumne? tu vero clurinum pecus.* Rectius edd. vett., *pudendum*, quod ad superiora refe-

Rus tu mi opprobras, ut nacta es hominem, quem pudeat probri?
Adveni istuc, sis, tentatum cum exornatis ossibus!
Quia tibin' suaso infecisti, propudiosa, pallulam,
An eo bella es, quam accepisti? Ar med advenias!

ASTAPHIVM

Nunc places.

STRATILAX

Quam me tibi velim.

ASTAPHIVM

Mentire. Dices, quidquid te rogo?

STRATILAX

Quos mancupio accipias, gesta tecum ahenos anulos!

rendum esse, facile intelligitur. Pro *ta vero*, eaedem *et vero*. Sed legendum haud dubie: *ain' vero?* de qua formula vid. ad Mil. 841. Pro *clurinum* alii *larinum*, alii *aclurinum*. Bene habet *clurinum* a *clura*, πίθηκος. Vid. inprimis Meursius Exercc. critt. I, pag. 147 sqq.

241. Male hic versus vulgo 251 inter et 252 inseritur.

242. Corrupte libri: *Advenisti huc sistentatum cum exornatis ossibus*. Interpretum de hoc loco coniecturae omnes infeliciores, quam quae serio expendantur. Accedere ad fores iubet Stratilax ancillam tentatum sive expertum, an intromittatur ad suum dominum minorem; quod si faciat, nihil ei profutura ossa exornata, quin ab se vapulet. Qua sententia nulla profecto vel loco aptior, vel quae facilius ex mendosa scriptura codicum eruatur. *Sis* imperativis addi solet, sicut monui ad Mil. 181.

243. *Quia tibin'*) Recte sic Acidalius Divv. in Plaut. 536, et Meursius Exercc. critt. I, pag. 249 per tmesin pro *Quiane tibi*. Qui et bene reposuerunt *suaso* pro vulgato *insuaso* secundum Festum v. *Suasum*.

244. Libri sententia obscura: — — — *pallulam*. (vel;) *An eo bella es, quia accepisti? Ar* recte defendunt viri docti. Priscianus lib. I, pag. 559: « Antiquissimi pro *ad* frequentissime *ar* ponebant, *arvenas*, *arventores*, *arvocatos*, *arfines*, *arvolare*, *arfari* dicentes pro *advenas* etc.; unde ostenditur recte *arcesso* dici ab *arcio* verbo, quod nunc *accio* dicimus, quod est ex *ad* et *cio* compositum ». Caeterum vulgo *me* legitur, hiante quidem versu. Vid. ad Amph. prol. 149.

245. Inepte libri et ἀμέτρως: STRA. *Quam me illi velim*. AS. *mentiris*. STRA. *dicis quod te rogo?* V. C. *dicis quidquid t. r.*; Decurt. et vett. edd. *dicis* (edd. *dices*) *quid quod t. r.* Si me audis, Stratilax, εἰρωνείαν servae bene assecutus, tam se illi placere dicit, quam velit, h. e. minime; quomodo *tam* saepius intelligendum esse monui ad Trin. 541. Verba autem *Dices, quidquid te rogo?* (nam sic legendum puto) Astaphio tribuenda, quaesiturae, an domi sint mulieres, quod infra facit 254, hic quidem a truculento servo interpellata.

246. Vulgo: *Mancupium qui acci-*

ASTAPHIVM

Dignis dant.

STRATILAX

Laverna illaec scit, quas habes victorias.

ASTAPHIVM

Ne attigas me.

STRATILAX

Tangam te? Ita med amabit sarculum,
Vt ego ruri me hamaxari mavelim patulum bovem
Cumque eri noctem in stramentis pernoctare perpetem,
Quam tuas centum coenatas noctis mihi dono dari! 251
Sed quid apud nostras negotî, mulier, est aedis tibi?
Quid tu huc occursas, in urbem quotienscunque advenimus?

pias, gesta tecum penos annuos; quae quid sibi velint, iuxta scio cum ignarissimis. Atqui MSS.: *tecum henos annuos*; vett. edd.: — *tecum hae nos, an uos*. Recte Turnebus Adverss. X, 25: — *tecum ahenos anulos*. Sed praeterea legendum *Mancupio quos accipias*, vel metri gratia *Quos mancupio accipias*. Neque ad id, quod rogatus est, respondet iratus servus, et ubi aliquid boni videtur optaturus mulieri, quod ei mancipio detur, optat catenas. Cui irritata aucilla, *Dignis dant*.

247. *Laverna — victorias*) Libri nullo sensu: *Laviniae hic sunt, quas habes victorias?* Laviniae profecto nihil hic debetur. Sed nec placeat *Lamiae* Meursii, neque aliorum coniecturae *Lanuviine hic sunt, quas h. v.? — Dignis dane. abin'? STRA. io, heic sunt, q. h. v.? — D. d. STRA. veraene hic sunt, quas habes viriolas*, quae Gronovii emendatio ἄμετρο; et omnino infelicissima, de qua sic ipse «Erant, ut nunc quoque sunt, aliae ex veris et pretiosis gemmis, aliae mangonizatae et nullius pretii». Quum serva respondisset, dignis catenas dari: Stratilax, «Laverna, inquit, illa scit, quas habes victorias, h. e. praedas; dea furum scit, unde ista habeas vestimenta tua pretiosa et ornamenta. Furata es ea omnia tuis amatoribus, itaque tu ipsa sane digna, quae gestes aheneos annulos». *Laverna illaec*, ut *illic Iupiter* Amph. 305, ad quem locum vide quae annotamus. — *habes* pro *habeas*. Cf. supra 233.

248. Ἀμέτρως libri: *N. a. m. STRA. tangam? ita me am. s.* Cf. 244.

249. *mĕ*) Vid. ad Amphit. 149. *Patulum* recte MSS. et vett. edd. non *patalem*, sicut vulgo.

250. Insulse legitur: *Cumque eo ita noctem l. s. p. p.* MSS. et vett. edd. *Cumque ita noctem* etc. Simili vitio hic perscriptum *iti*, mox *ita*, pro *eri*, atque *itim* vel *itym* pro *erim* Capt. 116 in codd. Guelferbytano et Helmstadiensi, quos versavimus, editionibusque vett.

253. *huc*) Ambigue libri *hoc*. —

ASTAPHIVM

Mulieres volo convenire vostras.

STRATILAX

Quas tu mulieres
Mihi narras, ubi musca femina nulla est in aedibus?

ASTAPHIVM

Nullane istic mulier habitat?

STRATILAX

Rus, inquam, abierunt. Abi!

ASTAPHIVM

Quid clamas, insane?

STRATILAX

Abire hinc ni properas grandi gradu,
Iam ego istos fictos, conpositos, crispos, cincinnos tuos
Vnguentatos usque ex cerebro expellam!

ASTAPHIVM

Quanam gratia?

STRATILAX

Quia adeo foris unguentis uncta es ausa accedere,
Quiaque istas buccas tam belle purpurissatas habes.

ASTAPHIVM

Erubui mecastor misera propter clamorem tuom.

STRATILAX

Itane? erubuisti? quasi vero corpori reliqueris
Tuo potestatem coloris ulli capiundi, mala.
Buccas rubrica, creta omne corpus intinxti tibi.

quotienscumque vett. edd. Vid. ad Mil. 186. Vulgo, *quotiesc.*

258. *Iĭm*) Cf. 249.

260. Vulgo immisso glossemate ἀμέτρῳ: *Q. a. fores nostras ung. u. e. a. a.*

264. *ulli*) Vidd. lexica et Priscianus pag. 678 Putsch.

265. Libri depravate: *B. rubricae; cera omne c. intinxit t.* MSS. *rubrice ceta omne —, rubriceta omne —*, quomodo et vett. edd. *Intinxti* reponendum vidit Scaliger, *creta* Pareus in lexico Plaut. h. v. Cretam in fucis fuisse notum est. — *omne:* reliquum praeter buccas.

Pessumae estis!

ASTAPHIVM

Quid est, quod vobis pessumae? — Hic *mastigia!*

STRATILAX

Scio ego plus, quam me arbitrare scire.

ASTAPHIVM

Quid id est, obsecro,
Quod scias?

STRATILAX

Herilis noster filius apud vos Strabax
Vt pereat, ut eum inliciatis in malam fraudem et praemium.

ASTAPHIVM

Sanus si videare, dicam. Dicis contumeliam:
Nemo hominum hic perire solet apud nos; res perdunt suas;
Vbi perdiderunt res, abire hinc, si volunt, nudis licet.
Ego non novi adulescentem vostrum.

STRATILAX

Veron'?

ASTAPHIVM

Serio.

266. Vulgo secundum Decurtatum et edd. vett.: *P. e.* As. *quid est, q. v. pessumae haec* * * * St. *Scio* etc. Sed V. C. —*pessume hec ma scio*, in quibus haec deprehendere mihi visus sum, *pessumae? dic mihi. Scio.* Certe non admodum dissimiles *d* et *h* literae in scriptis, *i* autem et e inter se permutari monitum ad Mil. 53. Sed malim nunc: *Pessumae estis!* As. *Quid est, quod vobis pessumae? — Hic mastigia!* Stra. *Scio ego plus, quam me arbitrare scire.* As. *Quid id est, obsecro, Quod scias?* Continue scripta *mastigiascioego* facile depravari poterant, *stioego* pro *scioego* forte exaratis et simili *-stigia* officientibus. Secum autem ancilla ista, *Hic mastigia (est)!*

269. *Malam* prius *a* elidit. Conf. Amph. prol. 74.

272. *perdiderunt*) Sic MSS. et vett. edd. Vulgatae metro pessumdato, *perdidere. Perdiderunt* penultima correpta pronuntiandum, de quo cf. Poen. prol. 21. —*nudis.* Ita Gruterus, nec male, cum invenisset *utuis* vel *ut ius.* Sed ferri potest: — *si volunt, ut ius, licet. Vt ius* (est), ut aequum est.

273. Αμέτρως libri, *novi.* Frustra Pareus: *E. non hunc novi* etc. Conf.

STRATILAX

Quid maceria illa ait, in horto quae est, quae in noctis singulas 274
Latere fit minor, qua is ad vos damni permensust viam?

ASTAPHIVM

Non mirum, ut vetust maceria, lateres si veteres ruont.

STRATILAX

Aiin' tu, mala, lateres veteres ruere? Nunquam edepol mihi
Quisquam homo mortalis posthac duarum rerum creduit,
Ni ista ego vostra hero maiori facta denarravero.

ASTAPHIVM

Estne illic violentus?

STRATILAX

Suam non olim illic meretriculis
Moeniendis rem coëgit: verum parsimoniae
Duritiaeque; quae ad vos, scio, nunc exportatur, pessumae.

Amph. prol. 149. — *Veron'?* — *Serio.* Cf. Cas. 637.

274. *Quid maceria*) Ita vett. edd. per interrogationem, quod placuit etiam Acidalio Divv. in Plaut. pag. 537. Quod apud Priscianum libro V, (pag. 673 Putsch.) sic legi tradit Meursius Exercc. critt. I, pag. 251, fallitur: nam ibi quidem extat lectio vulgata *Quin maceria;* quamquam fieri potest, ut manu scriptum quendam Priscianum penes se habuerit vir doctus, ab exenso dissentientem. MSS. *qui in maceria.* — *Quid maceria illa ait* etc.? Cf. Pers. 676, Trin. 733. In instrumentis quidem musicis rebusque, quae sonum edunt, minus mira eiusmodi translatio, velut Ennius dicit apud Prisc. lib. VIII, pag. 842 Putsch.: *At tuba terribili sonitu Taratantara dixit.*

275. Vulgo, *qua iste ad vos.* MSS. *qua isti vos;* vett. edd. *qua is ad vos.*

276. Libri minus concinna sententia et peiore numero: *Non mirum, vetus est* etc. *Vt* interversum a simili *ue-*, quod sequitur.

277. Ἀμέτρως legunt *Ain'*. Conf. Amph. 128.

278. *homō*) Vid. ibid. 475. Conf. infra 286. — *duarum rerum.* Divini et humani, ut recte Turnebus Advers. XVIII, 25. De constructione verborum cf. Amph. 507.

280. Vulgo: *Suam non enim ille mer.*, quo loco sententiae haud scio an unquam ponatur *Enim.* Accedit metri ratio, verbum, cuius syllaba prior longa sit, desiderantis.

281. *Moeniendis*) Hoc a Pareo, de quo vid. Trin. 1. Codd. *moniendis*, *monendis.* Vulgo ex interpretatione, *muniendis.*

282. Vulgo: *D.: quae nunc ad vos*

Hem tibi, o sexungula! male vivatis! — Egone haec mussitem?
Iam enim ego hercle ibo in forum atque haec facta narrabo seni:
Namque istuc ipse gestit: ergo coget examen mali. i. t.

ASTAPHIVM

Si ecastor hic homo sinapi victitet, non censeam t. t. c.
Tam esse tristem posse. At pol, hero benevolens ut is est suo,
Vortam ego illunc! Quamquam violentust, spero mutari potest
Blandimentis, ornamentis ceteris meretriciis.
Vidi equidem exanimatas domitas fieri aeque alias beluas.

iam exp., p. Sed MSS. *D. quae duo sciam exp. pess.*, h. e.: D. quae ad nos scio nč (nunc) exp. p. Vett. quoque edd.: *Duritiae aeque quae nunc duo sciam. Exportantur pess.*

283. Soloece libri: *Hem tu, o sexung.* Nec convenit vulgatum *Male vivitis*, siquidem non male vivere solent malae istae merces, quamdiu amatores inveniunt; convenit *Male vivatis*, quod reposui.

284. Edd. ἀμέτρως: *I. enim eccere ibo in forum.* MSS. *I. enim exercere ibi in f.*

285. Vulgo ineptissime: *Neque istuc in se gestit, ergo coget exanimem mali.* Multae multorum de his coniecturae, quas infelices omnes sciens praetereo. Egregie Lipsius Antiqq. Lectt. IV, 6: *Istuc ipse gestit, ergo coget examen mali*, sicut *p* et *n* literas saepe inter se permutari monitum Ba. 107, Rud. 226 sqq. « *Examen*, inquit Lipsius, *mali*, vis mali. Poëta vetus: *Classis cita texitur, exitium examen rapit.* » Hunc tamen locum ita emendandum puto. *Classis citatur; exitium examen rapit*, ut classe citata in inimicos *Exitium*, tanquam deus, examen suum malorum secum rapere dicatur. Sed hoc in transcursu. Ad rem ipsam pertinet, quod retraxi fugitivum *Namque*: nam hoc latere in vulgato isto *Neque*, non Oedipo opus est coniectore. Caeterum similiter Parmeno apud Terentium Eun. 944 sq.: — *Iamdiu aliquam causam quaerebat senex; Quamobrem insigne aliquid faceret iis; nunc reperit.*

286. *Si*) Cf. supra 249. — *homŭ.* Vid. ad 278.

287 sq. Vulgo usurpato asyndeto parum suavi: — *at pol hero benevolens ut is est suo! Verum ego illum, quamquam violentus est, spero* etc. Vicina *Vertam* et *Verum.*

290. Libri sententia perabsurda, quum iumenta omnia sint domita: *Vidi equidem ex iumentis domita fieri, atque alias beluas.* MSS. *V. e. exinem intu domito fieri a. a. b.*, h. e., ni fallor, V. e. exanimatas domitas fieri aeque alias beluas. *Exanimatas*: vid. ad Cas. 456.

Nunc ad heram revidebo. Sed eccum odium progreditur meum.
Tristis exit: haud convenit etiam hic dum Phronesium.

DINARCHVS. ASTAPHIVM.

DINARCHVS

Piscis ego credo, qui usque, dum vivont, lavant, i. s. I, 4.
Minus diu lavare, quam haec lavat Phronesium.
Si proinde amentur mulieres, diu quam lavant,
Omnes amantes balneatores sient.

ASTAPHIVM

Non quis parumper durare opperirier ?

DINARCHVS

Quin hercle lassus iam sum durando miser.

ASTAPHIVM

Mihi quoque prae lassitudine opus est ut lavem.

DINARCHVS

Sed obsecro hercule, Astaphium, i intro ac nuntia
Me adesse. I propere et suade, iam ut satis laverit.

ASTAPHIVM

Licet.

DINARCHVS

Audin' etiam ?

296. H. *e.*: Si id verum, amari mulieres proinde ut diu lavent, opus est, balneatores fieri amantes, ut itidem diu amentur a mulierculis.

299. *Mihi quoque*) Malim faciliore numero, *Mihique.* Cf. Asin. 191, Mil. 1161.

300. Codd. hiulce, *hercle.* Vid. ad Merc. 701. *I* liquescit. Cf. Ba. 716.

301. Codd. corruplo metro: *Me adesse. tu i propere, et suade iam ut s. l.* MSS. *M. adesse tu prop.* etc. h. e. *Me adesse. i propere* etc., sicut *t* literam interdum male addi vocibus monui ad Mil. 380.

302. *Audin' etiam?* Quaesiturus est, cur tam diu ante aedes steterit; sed se reprimit.

ASTAPHIVM

Quid vis?

DINARCHVS

Dî me perduint,
Qui te revocavi! Non tibi dicebam. I modo.

ASTAPHIVM

Quid iam revocabas me, inprobe nihilique homo?
Quae passum tibi mille peperit *mora* morae.

DINARCHVS

Sed quid hic haec autem tandiu ante aedis stetit?
Nescio quem praestolata est. Credo, militem.
Illum student iam: quasi volturii, triduo
Prius praedivinant, quo die esuri sient;
Illum inhiant omnes: illi est animus omnibus.
Me nemo magis respiciet, ubi istic venerit,
Quam si hinc ducentos annos fuerim mortuos.
Vt re servire suave est! Vae misero mihi!
Post factum plector, qui antepartum perdidi;
Verum nunc si qua mi obtigerit hereditas
Magna atque luculenta, nunc, postquam scio,
Dulce atque amarum quid sit ex pecunia,
Ita ego illam edepol servem, itáque parce victitem,
Vt — nulla faxim cis dies paucos siet.
Ego istos, qui nunc me culpant, confutaverim.
Sed satis est vocis: sentio aperiri fores,

303. *Qui*) An *CI* pro *SI* scriptum in *CVI*, et hoc in *QVI*, degeneravit? Certe *Qui* videtur alienum.

305. *mora*) Recte hoc repositum, quamvis absit manuscriptis et editionibus vett. — *Mora morae*. Παρονομασία.

306. *hic*) Vid. ad Amph. 140.

308. *Illum student iam quasi* etc. Sic MSS. et vett. edd., Pareo recte auscultante, Taubmanno stolide obloquente, dum blanditur Camerario incurioso, cui sic placuit rescribere: *Illud est. vide ut iam quasi volturii t. Studere aliquem* vel *aliquid* usitatum dicendi genus.

311. *ubi istic venerit*) Vulgo: *ubi iste huc ven.*; sed MSS. *ubi is est huc ven.*; vett. edd. *ubi is huc ven.*

314. Vulgo: *quia antep. perd.*

319. Cf. Ba. 468, 474.

321. Edd. pravo numero: *Sed est vocis sat: sentio a. f.* MSS. *Sed est uos adsentio a. f.* Edd. vett. *Sed ad-*

Quae absorbent, quidquid venit intra pessulos.

PHRONESIVM. DINARCHVS.

PHRONESIVM

Num tibi nam, amabo, ianua est mordax mea, i. s. I, 5.
Quo introire metuas, mea voluptas?

DINARCHVS

Ver vide!
Vt tota floret! ut olet! ut nitide nitet!

PHRONESIVM

Qui tam infacetus, Lemno adveniens, qui tuae
Non des amicae, *mi* Dinarche, savium?

DINARCHVS

Vah, vapulo hercle ego nunc, atque adeo male!

PHRONESIVM

Quo te avortisti?

DINARCHVS

Salva sis, Phronesium.

PHRONESIVM

Salve. Hicne hodie coenabis, salvos quom advenis?

DINARCHVS

Promisi.

PHRONESIVM

Vbi tu coenabis?

sentio a. f. Non male *vocis sat* ex his eruere sibi visus est optimus ille Francus. Quid vero si reliquit Plautus: *Sed adeste vos iam: sentio aperiri fores.* Vicina *-ed* et *ad-* errorem obiecerint. *Vos*: spectatores Cf. Amphit. prol. 151, Merc. 308.

326. *infacetus*) Ita vett. edd. Vulgo *inficetus*. Vid. ad Amph. 28.

327. Edd. hiante versu: *Non des amicae, Dinarche suavium*; nec placent, qui corrigunt, invenuste traiectis verbis: — — *Lemnod adveniens, tuae Qui non amicae des, D., s.*

328. *egō*) Cf. supra 278.

330. Ἀμέτροις libri, *coenas*. Vel legendum, *hiccine*.

DINARCHVS

Vbi tu iusseris:

Hic.

PHRONESIVM

Me lubente facies.

DINARCHVS

Edepol me magis.

Nempe tu eris hodie mecum, mea Phronesium?

PHRONESIVM

Velim, si fieri possit.

DINARCHVS

Cedo soleas mihi!

Properate! auferte mensam!

PHRONESIVM

Amabo, sanun' es?

DINARCHVS

Non edepol bibere possum iam: ita animo mále est.

PHRONESIVM

Mane: aliquid fiet. Ne abi.

DINARCHVS

Ah, adspersisti aquam!

Iam rediit animus. Deme soleas. Cedo, bibam.

PHRONESIVM

Idem es ecastor, qui soles. Sed dic mihi,

Benene ambulavisti?

DINARCHVS

Huc quidem hercle ad te bene,

Quom tui videndi copia est.

337. *nĕ*) Cf. supra 249.

339. *ĕs*) Vid. ad Amph. 863.

340. *Bene ambulavisti*) Vid. Capt. 833, Most. 829, Acidalii Divv. pag. 540, Parei lexic. Plaut. vv. *Bene ambula* et *Bene ambulavisti?*

341. *Quom*) Edd. ἀμέτρως, *Quoniam*. MSS. *Quam*; vett. edd. *Quando*. Cf. Men. 879.

PHRONESIVM

Conplectere.

DINARCHVS

Lubens. Ah, hoc est melle dulci dulcius!
Hoc tuis fortunis, Iupiter, praestant meae!

PHRONESIVM

Dane savium.

DINARCHVS

Imo decem.

PHRONESIVM

Vtine istuc pauperis,
Plus polliceri, quamde ego a te postulo?

DINARCHVS

Vtinam a principio re item parsissem meae,
Vt nunc reparco saviis!

PHRONESIVM

Si quid tibi

342. Vulgo invitis libris vett. et metro: DI. *Libens. ah, hoc est mel melle dulci dulcius.*

344. *Dane savium*) H. e. Da savium: nam *Danere* pro *Dare* priscis in usu fuit. Frustra, Acidalium secuti, editores, *Dane suavium?* pro eo quod est *Dasne s.?* Ἀμέτρῳ autem interpretatione legitur, *imo vel decem;* nec proba sunt sequentia in vulgatis haec: PH. *haud istoc pauper es.* MSS. *utem istoc pauper esse;* vett. edd. *utinam istoc p. essem.* Legendum, improbato commento isto Camerarii: *utine* (h. e. *quomodone*) *istuc pauperis (est*: vid. ad Amph. 168), *plus polliceri* etc.?

345. *Itidem* ἀμέτρως libri, *quam.* Vid. ad Amph. prol. 69.

346. *rē*) Cf. supra 249. Vulgo *rei*, de glossa quidem, ut opinor.

347. *reparco*) H. e., monentibus viris doctis, *Non parco*, quomodo dicuntur *Resero, Revelo, Refigo, Relino, Resuo, Regero, Retexo, Returo*, et Lucretius scripsit I, 666: *Quod si forte ulla credunt ratione potesse Ignes in coetu stingui mutareque corpus: Scilicet ex ulla facere id si parte reparcent: Occidet ad Nihilum nimirum funditus Ardor Omnis, et ex Nihilo fient, quaecunque creantur.* H. e. Si ex ulla parte id facere non parcent, Si ex ulla parte id facient, sicut, observante Creechio ad eum locum, *Parco dicere* significat *Nolo dicere*, vel potius *Non dico.* Dedi autem *reparco* pro vulgato *reparcis*, ipsa sententia id postulante, quum oscula prodigere non dicatur in superioribus Phronesium, sed Dinarchus. Valde autem parcus saviorum sibi videtur adolescens, quum decem tantum daturum se promiserit mulieri

Conpendî facere possim, factum edepol velim.

DINARCHVS

Lavisti iam?

PHRONESIVM

Pol mihi quidem atque oculis meis.
Num tibi sordere videor?

DINARCHVS

Non pol mihi quidem;
Verum tempestas (memini *enim*) quondam fuit,
Quom inter nos sorderemus *alter* alteri.
Sed quod ego facinus audivi adveniens tuom?
Quod tu hinc me absente novi negotî gesseras,
Quomque bene provenisti salva, gaudeo.

PHRONESIVM

Tibi mea consilia summa semper credidi.
Equidem nec peperi puerum, nec praegnas fui;
Verum adsimulavi, me esse praegnatem, haud eram.

amatissimae, cui vel centum et plura alias obtulerit, velut est apud Catullum carm. 5: *Da mi basia mille, deinde centum, Dein mille altera, dein secunda centum, Dein usque altera mille, deinde centum*, et reliqua. Hoc non assecuti sunt interpretes.

349. Libri corruptis numeris: DI. *Iam lavisti?* PH. *iam pol mihi quidem atque oculis meis*, nisi *lavisti*, elisa u vocali, μονοσυλλάβως pronuntiandum existimes; quod mihi duriusculum videtur. Vide tamen ad Amph. prol. 90. Sed verisimillimum est, librarium, quum forte scripsisset *Iam lavisti* pro *Lavisti iam*, *Iam* expungere noluisse. Cf. Most. 60, Rud. 1026, Trin. 9.

351. Vulgo: *V. t. memini cum q. f.* Libri vett. *V. t. memini q. f.* Interceptum enî (*enim*) a simili, quod praecedit, *-ini*.

355. Recte sic Gruterus. Vulgo: *Cum i. n. s. unus alteri.* MSS. et vett. edd. *C. i. n. sorderemus alteri.* Item simile simili offecit.

354. Volgo oratione incongruente: — — *tuum, Quod tu hic, me absente, novi negotii gesseris? Cumque* etc. non recte suadent, deleto verbo *salva*, quo nihil germanius, et servato *negotii*, quam terminationem genitivi abhorrere ab usu aevi prisci monui secundum Bentleium ad Terentii Andr. 292, et supra ad Asin. 485: *Quod tu hic, absente me, novi negotii Gesseris* (vel *gesti*), *cumque bene provenisti, gaudeo*. Primum concinnius nobis visum *hinc* quam *hic* vulgatum. Deinde, rescribendum vidimus *gesseras* pro eo quod est *gessisti*, de quo usu plusquamperfecti exposuimus ad Amph. prol. 81. Tum locum rectius, nisi animus fallit, interpunximus. Pro *salva* vett. edd. *sane*.

DINARCHVS

Quapropter, o mea vita?

PHRONESIVM

Propter militem
Babyloniensem, qui quasi uxorem sibi
Me habebat annum, dum hic fuit.

DINARCHVS

Ego senseram.
Sed quid istuc? quoi re id te adsimulare retulit?

PHRONESIVM

Vt esset aliqui laqueusque et redimiculum:
Revorsionem ut ad me faceret denuo.
Nunc huc remisit nuper ad me epistolam:
Sese experturum, quanti sese penderem.
Si, quod peperissem, id educarem ac tollerem,
Bona me habiturum sua omnia.

DINARCHVS

Ausculto lubens.
Quid denique agitis?

PHRONESIVM

Mater ancillas iubet,
Quoniam nunc decimus mensis adventat prope,
Aliam aliorsum ire praemandare et quaerere
Puerum aut puellam, qui supponantur mihi.
Quid multa verba faciam? tonstricem Suram

361. Vulgo, *anna*; sed MSS. *annoum*, h. e. *annum*, quomoda nan semel ou pro *u* brevi legitur in membranis, praesertim in Gallia scriptis, velut infra 372 V. C. praefert *soupponatur*. Nam de *u* longo canstat, scripsisse priscos illos *iniourias*, *iouserunt*, *Fourias* et similia, Graecorum more. — *Senseram*. H. e. sensi. Vide superiora.

362. *Quid* liquescit. Cf. Amph. prol. 74.

363. Vulgo: *V. e. aliquis laqueus et red.* Sed V. C. *V. e. laqueust et r.* Decurt. *V. e. a. iaqueusque est et r.* vett. edd. *V. e. aliqui si aquae usque est et r.*

370. Edd. homoeoteleuto, quo carere nabis licet: *Quoniam iam decimus* etc. V. C. *Q. non dec.* h. e. Q, nunc dec. Cf. Asin. 84, Most. 335.

Novisti, nostras quae nunc erga aedis habet?

DINARCHVS

Novi.

PHRONESIVM

Haec, ut opera, circumit per familias,
Puerum vestigat clanculum, ad me detulit,
Datum sibi esse dixit.

DINARCHVS

O merces malae!
Eum nunc non illa peperit, quae peperit prior;
Sed tu posterior.

PHRONESIVM

Ordine omnem rem tenes.
Nunc, ut praemisit nuntium miles mihi,
Non multo post hic aderit.

DINARCHVS

Num tu te interim
Quasi pro puerpera hic procuras?

PHRONESIVM

Quippini,
Vbi sine labore res geri pulcre potest?
Ad suom quemque aequom est quaestum esse callidum.

DINARCHVS

Quid me futurum est, quando miles venerit?
Relictusne abs te vivam?

PHRONESIVM

Vbi illud, quod volo,

374. Vulgo: *N. nostram, quae modo erga aedes h.* Sed illud *modo* nusquam est, nisi apud Camerarium. MSS. *N. n. quem* (h. e. *que nū*, *quae nunc*) *erga aedem sese habet.* *Nostras* recte Dousa. Melius autem haec interrogantur.

375. Ita MSS. h. e. tanquam mulier operaria; cui lectioni cur editionum *haec una opera c. p. f.* praeferatur, non intelligo. — *circūmit.* Cf. Amph. 341.

381. Vulgo minus perspicua sententia: *Nunc tu* etc.

384. Synchysis, de qua vide ad Amph. 378. — *Quaestum* non patitur ecthlipsin. Cf. ibid. 341.

Habebo ab illo, facile inveniam, quomodo
Divortium et discordiam inter nos parem;
Postilla ego tecum, mea voluptas, usque ero
Adsiduo.

DINARCHVS

Imo hercle vero adcubuo mavelim.

PHRONESIVM

Quin dîs sacruficare hodie pro puero volo
Quinto die, quo fieri oportet.

DINARCHVS

Censeo.

PHRONESIVM

Non audes aliquod dare mihi munusculum?

DINARCHVS

Lucrum hercle videor facere mihi, voluptas mea,
Vbi quidpiam me poscis.

PHRONESIVM

At ego, ubi abstuli.

DINARCHVS

Iam faxo hic aderit; servolum huc mittam meum.

PHRONESIVM

Sic facito.

DINARCHVS

Quidquid autem erit, boni consulas.

PHRONESIVM

Ecastor munus te curaturum scio,
Quoius me non poeniteat, ut mittas mihi.

389. Vulgo immisso versu septenario: *Postidea ego tota tecum, mea voluptas usque ero.* V. C. *Postida*, Decurt. et vett. edd. *Postid.* vel *Post id.* Deinde vett. edd. *P. e. totum tecum, mea* etc. unde apparet, verborum *totum* et *tecum* alterutrum ex altero natum esse. Atqui *totum* alienum.

397. *boni* pronuntiandum, ut *b'ni.* Cf. supra 362.

399. Perverse libri et metro deteriore: *Vt cuius me non poéniteát, mittas mihi.*

DINARCHVS

Num quidpiam vis aliud?

PHRONESIVM

Vt, quando otium
Tibi sit, ad me revisas.

DINARCHVS

Fac valeas.

PHRONESIVM

Vale.

DINARCHVS

Proh dî inmortales! non amantis mulieris,
Sed sociai unanimantis, fidentis, fuit
Officium facere, quod modo haec fecit mihi,
Suppositionem pueri quae mihi credidit,
Germanae quod sorori non credit soror.
Ostendit sese iam mihi medullitus,
Se mi infidelem nunquam, si vivat, fore.
Egone illam ut non amem? egone illi ut non bene velim?
Me potius non amabo, quam huic desiet amor.
Ego isti non munus mittam? Iam domo eloco

400. Libri duriore numero: *Num quippiam me vis aliud?* De formula cf. Aul. 130.

401. Codd. hiante versu: *Tibi sit, ad me revisas.* DI. *valeas.* PH. *vale. Fac* a simili, quod antecedit, *-sas* interceptum puto. Cf. Capt. 164 sqq. et ibid. prol. 3, item Merc. prol. 16.

403. Minus ἐμμέτρῳ libri interpretatione, *sociae.*

408. *si vivat*) Inepte legitur *se viva.* MSS. *ne* (vel *se*) *vivat*; edd. vett. *dum vivat.*

410. Ἀμέτρως libri, *desit.*

411. Vulgo: *Ego isti non munus mittam? iam modo ex hoc loco.* Sed recte I. Gulielmius Verisimm. II, 13: « Numeri, *inquit*, evagantur supra plantam, ut aiunt, et vacillat sententia. Non enim a via, ubi tunc erat, perferri munus ad meretricem iussurus erat, sed a domo. Quare restituo *Ium domo eloco Iubebo* etc. *Eloco* et *ilico* promiscue triverunt Latini veteres, ut eosdem *illum*, *ellum*, *ollum* indifferenter usurpasse testimonio sunt Grammatici et exempla scriptorum. Hoc quum nescirent librarii (quid autem illi non nesciunt?) pro captu suo emendarunt, si pervertere emendare est. Significant autem eae particulae et tempus, ut hic et plerumque alibi; et locum, vi veriloquii. Est enim *Eloco* quasi *Eo loci*,

Iubebo ad istam quinque perferri minas;
Praeterea obsonari hic duntaxat ad minam.
Multo illi potius bene erit, quae bene volt mihi,
Quam mihimet, omnia qui mihi facio mala.

PHRONESIVM

Puero isti date mammam. — Vt miserae matres sollicitaeque ex animo t. t. II, 1.
Sunt crucianturque! Edepol commentum male! quomque eam rem in corde
Agito, nimio minus perhibemur malae, quam sumus ingenio. as. ex t. d. et i. d. c.
Ego primum domi docta dicto. t. d.
Quanta est cura in animo, quantum corde capio b. t.
Dolorem, dolus ne occidat morte pueri!
Mater dicta quod sum, eo magis studeo vitae,
Quia ausa hunc clam tantum dolum sum adgrediri.
Lucri causa avara probrum sum exsecuta:
Alienos dolores mihi supposivi.
Oportet rem nullam dolose adgrediri,
Nisi si astute adcurateque exsequare.
Vosmet iam videtis, ego ut ornata incedo:

et ab *illico* adverbia τοπικὰ descendunt *Illic* et *Illi* etc. »

413. Edd. vulgatae pravo numero: *Praeterea obsónari dumtaxat ad minam.* Vett. *P. o. d. hic mina.*

419. Libri inepte (nam cur *primum* se tam communem sententiam dixisse putet prudens Phronesium?) et metro nihili: *ego prima domi modo docta dictito.* *Modo* conflatum ex utrinque vicinis vocibus. Pro *dictito* MSS. *dicito*, h. e. *dicto*. — *O* vocalis in *domi* elidenda. Cf. supra 362.

423. Itidem ἀμέτρως libri: *Studeo vitae, quae ausa sum tantum clam dolum aggrediri.* MSS. et vett. edd. *S. v. quae hunc* (edd. *hoc*) *ausa sum tantumdem dolum adgrediar* (V. C. a manu secunda, si Taubmanno fides, *aggrediari*, altero *a* inducto). *Tantum clam* bene reposuit Camerarius.

424. *avarā*) Vid. ad Aul. 109-112.

427. ἀμέτρως legitur *Nisi astute* etc.

428. Pronomen *ego* metri causa ex

Puerperio nunc esse med aegram adsimulo.
Male quod mulier facere incepit, nisi *si* eficere perpetrat, t. t. c.
Id illi morbo, id illi senio est, ea illi miserae miseria est;
Bene si facere incepit, eius eam cito odium percipit.
Nimis quam paucae sunt defessae, male quae facere occeperunt;
Nimis quam paucae eficiunt, si quid facere occeperunt bene.
Mulieri nimio malefacere melius opus est, quam bene.
Ego quod mala sum, matris opera mala sum et meapte malitia,
Quae me gravidam esse adsimulavi militi Babylonio.
Eam nunc malitiam adcuratam miles inveniat volo.
Iste haud multo post, credo, aderit: nunc prius praecaveo sciens,
Eumque *ornavi* ornatum, ut, gravida quasi puerperio cubem.
Date mi huc stactam atque ignem in aram, ut venerem Lucinam meam.
Hic adponite atque abite ab oculis. — Eho, Pithecium,
Face ut adcumbam. Agedum: adiutare sic decet puerperam. —

sequente versu arcessivi, ubi vulgo legitur post *puerperio*.

429. Libri, *me*, quod versui non sufficit.

430. Vulgo invitis scriptis et veteribus edd. — *nisi id efficere p.*

432. *Bene si*) Ita MSS. non *Si bene*, ut vulgatae, minus quidem eleganter, et *Bene* in thesi occultato.

433. *occepĕrunt*) Cf. supra 272.

434. Libri nullis numeris: — *s quid occeperint benefacere*. V. C. *occeperunt*.

435. *opus*) Vulgo subabsurde *onus*. Non semel sic peccatum. Vide nos ad Mil. 678.

439. Ἀμέτρως libri: *Iste hic haud.* MSS. *Istic aut.* Edd. vetl. *Istic haut.*

440. Vulgo: *Eumque gero ornatum, ut* etc. quae est interpolatio Camerarii: nam MSS. *Eumque ornatum* etc. edd. vv. *Cumque ornatu.* Simile simili, ut passim alibi, ita et hoc loco fraudi fuerit. *Ornavi ornatum* dictum κατ' ἰδιοπάθειαν, de qua cf. Mil. 480 sq. Rud, 214.

443. Edd. metro depravato: *F. u. accumbam: accede, adiutare s. d. p.*

Soleas mi indue, pallium iniice, Archylis, in med huc. Vbi es,
Astaphium? fer huc verbenam mihi, thus et bellaria.
Date aquam manibus. Nunc ecastor ut venat miles velim.

STRATOPHANES. PHRONESIVM. ASTAPHIVM.

STRATOPHANES

Ne exspectetis, spectatores, meas dum pugnas praedicem: t. t. c. II, 2.
Manibus duelli praedicare soleo, haud in sermonibus.
Scio ego, multos memoravisse milites mendacium,
Et Homeronidae et postilla mille memorare potis,
Qui et convicti et condemnati falsis de pugnis sient.

Scripserant, opinor, *acedũ* (*acedum*) pro *agedum*, sicut *c* et *g* lîteras misceri monuimus Curc. 682; id transiit in *acede* vel *accede*.

444. Codd. corrupte: *Soleas mihi duce, pallium iniice in me huc, Archilis. ubi es.* Vicina *mihũdue* (*mihigdue*) et *mihiduce*. Modo cubare voluit, aegrotam faciens coram ipsa familia sua, mulier callidissima. Nunc omissum consilium repetit sacrificandi deae puerperarum, ut inconstantes esse solent, qui sunt infirma valetudine. Male igitur Taubmannus: «At quis, *inquit*, credat, puerperam nudis pedibus processisse? Certo certius, auctore Pistore, est, legendum *soleas mihi deme*. Volebat accumbere: ideo soleas sibi demere iubet. Ita supra Dinarchus, quum in lectum se iuscendere velle simulat (338): *Iam redut animus: deme soleas.* Contra, quum surgere volebant, poscebant soleas; quod Phronesium facit act. 2, 8 (591). Εὐστόχως: nam in MS. utroque non *date* (sicut in edd. vett. unde Acidalius Divv. pag. 542, *dato*. Bot.), sed *duce* legitur, quod teneri debet.»

446. Soloece libri: — *nunc ecastor ut veniret miles velim.* Malim autem nunc, probiore quidem numero, *venat* quam *veniát*. Vid. ad Aul. 110.

448. *duelli*) Cf. Capt. prol. 68.

450. Libri et inusitate et soloece: *Et Homeronidae Poetillae mille memorari potest.* MSS. *Et Homeronidã et post illã* (vel *post illam*) *mille* etc. Vett. edd. *Et Homeronidam et postilam illi mem. p.* Verum hic videre, cuiusvis erat, nedum Gronovii, qui et accipit *Homeronidas*, ut *glandionidam* et *pernonidem* in Menaechmis (127), nec male sententiam loci sic enarrat: «Mille militum Homeri et post illa auctorum in scriptis laudatorum memorari potest, quibus magno mendacio tanta fortitudo adscribitur.» Soloecum autem mihi vide-

Non laudandus est, qui credit, quae audit, plus quam quae videt;
Non placet, quom illi plus laudant, qui audiunt, quam qui vident;
Pluris est oculatus testis unus, quam auriti decem:
Qui audiunt, audita dicunt; qui vident, plane sciunt.
Non placet, quem scurrae laudant, manipulares mussitant,
Neque illi, quorum lingua gladiorum aciem praestringit domi.
Strenui nimio plus prosunt populo quam arguti et cati:
Facile sibi facunditatem virtus argutam invenit;
Sine virtute argutum civem mihi habeam pro praefica,
Quae alios conlaudat, eapse sese vero non potest. 461
Nunc ad amicam decumo mense post Athenas Atticas
Viso, quam gravidam reliqui meo conpressu, quid ea agat.

PHRONESIVM

Vide, quis loquitur tam propinque.

ASTAPHIVM

Miles, mea Phronesium,
Tibi adest Stratophanes: nunc tibi opust, aegram ut te adsimules.

tur *potest*, quod frustra corrupto loco Puenuli, 1218, defendit Acidalius Divv. in Plaut. pag. 543. Reposui *potis*, h. e. potissunt. Cf. Amph. 168.

452 sq. Vulgo ταυτολογικῶς: *Non laudandus est quoi* (MSS. *cui*: vid. ad Aul. 387) *plus credit qui audit, quam qui videt. Non placet, quum illi plus laudant qui audiunt, quam qui vident.* Secutus igitur sum priore horum versuum vett. edd. ut et credulos auditores vituperet Stratophanes, et vanarum gloriarum plenos, praesertim milites, qualis ipse est.

457. *Neque* liquescit. Cf. Amph. prol. 74.

461. *Quaĕ*) Cf. Amph. 149. Αμέτρως autem libri, *se*.

463. Inepte edd. vulgatae: PH. *Vide quis loquitur.* AS. *iam propinque miles, mea Phronesium, Tibi adest Stratophanes.* nec melius veteres: PH. *V. q. l.* AS. *iam propinquat miles, mea Phronesium, tibi adest Strat.* nam et, si quis alicubi adest, propinque adesse consentaneum est; et rursus qui propinquat, nondum adest, ut perperam haec coniungi

PHRONESIVM

Tace: quid ad hoc t. t.

Egeo te, malum, admonitrice? an me maleficio vincere est? t. t. c.

STRATOPHANES

Peperit mulier, ut ego opinor.

ASTAPHIVM

Vin' adeam ad hominem?

PHRONESIVM

Volo.

STRATOPHANES

Euge, Astaphium eccam it mi advorsum.

ASTAPHIVM

Salve ecastor, Stratophanes.

Venire salvom ....

STRATOPHANES

Scio. Sed peperitne, obsecro, Phronesium? i. t.

ASTAPHIVM

Peperit puerum nimium lepidum.

STRATOPHANES

Ecquid mi similist?

ASTAPHIVM

Rogas? t. t. c.

tanquam συνώνυμα, facile intelligatur. Recte itaque Acidalius Divv. in Plaut. pag. 543, sicut hic excusum; nec refellitur vir doctus versu 539, ad quem videbis monita.

465 sq. Libri inepte et metro perdito: *T. a. St. n. t. o. aegram ut tu te assimules.* PH. *tace. Quid adhuc egeo tui, malum, ammonitricis? an me m. v. e.?* MSS. posteriore versu: *cui adhuc ego tu mala meam emonet* (Vaticani apud Lipsium Antiqq. Lectt. I, 3: *malum eam emouet*) *ruri a me maleficio* (Decurt. *maſſicio*, Vatic. *matitio*) *v. e.* unde vulgatam lectionem nobis concinnavit Lipsius, nec male, nisi quod *ad hoc* pro *adhuc* sententiae causa reponendum, et *admonitrice* metri. Priorem versum in modulum trochaïci tetram. acat. mihi redigendum vidi, qui quam sit aptus huic loco, vid. ad Amph. 596.

467. Hiulce edd. As. *vin' adeam hominem?* MSS. et vett. edd. *uin ad ea aut hom. uina dea aut hom.* h. e. *vin' adeam ad hom.* sentientibus pridem Pio et Gronovio.

Quin, ubi natus est, machaeram et clypeum poscebat sibi.

STRATOPHANES

Meus est: scio iam de argumentis.

ASTAPHIVM

Nimium quam similist!

STRATOPHANES

Papae!

Iam magnust? iamne legionem lectat? quem spoliare volt?

ASTAPHIVM

Here nudiusquintus natus est quidem ille.

STRATOPHANES

Quid tum postea? i. t.

Inter tot dies quidem hercle iam aliquid actum oportuit. t. t. c.

Quid illi ex utero exitio est, priusquam poterat ire in proelium?

ASTAPHIVM

Consequere, atque illam saluta et gratulare illi.

STRATOPHANES

Sequor.

PHRONESIVM

Vbi illa est, obsecro, quae me hic reliquit?

471. Ferri potest vulgata lectio *Quin, ubi natust*, ea lege, ut pro porrecto habeatur *-bi* in *ubi*, de quo vid. ad Aul. 153.

472. Frigide vulgatae et metro duriore: *Nimium quidem sim.* Frequens *Nimis quam* seu *Nimium quam* pro eo quod est *Valde.*

473. *lectat*) H. e. legit. Sic MSS. et vett. edd. Vulgatae male *electat*; nec melius *quem spoliare velit*, quod versui etiam refragatur.

474. Itidem ἀμέτρως edd. *Quid postea?* Expressi Decurtatum.

476. Affectum iuvat, si versus hic habeatur pro iambico tetram.

478. Ἀμέτρως legitur: Ph. *Vbi illa, obsecro, est, quae me hic reliquit atque abstitit?* MSS. et vett. edd. — *reliquit eabse* (vel *ab se*) *abisti. Quid* a praecedente *-quit* interceptum, et bis ponendum versus causa, de quibus vocum repetitionibus patheticis dixi ad Aul. 588, Curc. 274 — *ab se;*

STRATOPHANES

Quid, quid ab se abisti? t. t.

ASTAPHIVM

Adsum; adduco tibi exoptatum Stratophanem.

PHRONESIVM

Vbi is est, obsecro? t. t. c.

STRATOPHANES

Mars peregre adveniens salutat Nerienem uxorem suam.
Quom tu recte provenisti quomque es aucta liberis,
Gratulor, qui mihi tibique magnum donasti decus.

PHRONESIVM

Salve, qui me interfecisti pene et vita et lumine,
Quique vim magni doloris per voluptatem tuam
Condidisti in corpus, quo nunc etiam morbo misera sum.

STRATOPHANES

Heia, haud ab re, mea voluptas, iste tibi obvenit labos:
Filium peperisti, qui aedis spoliis opplebit tuas.

PHRONESIVM

Multo ecastor magis oppletis tritici opus granariis:
Ne, ille priusquam spolia capiat, hic nos extinxit fames.

STRATOPHANES

Habe bonum animum.

PHRONESIVM

Savium pete hinc, sis. Ah, nequeo caput

ab ea, Phronesio. Cf. Cas. 91. Personarum notas temere vel addi vel omitti vel etiam mutari solere, monui ad Aul. 281.

482. Minus recte libri et ἀμέτρως: *Gratulor, quum mihi tibique magnum dedisti decus.* Exaratum *cuimihi* pro *quimihi* degenerasse puto in *cum mihi*. Cf. supra 452, et de *qui* posito pro *quibus* ad Curc. 696. Pro *dedisti* MSS. *deristi*, h. e. donasti. Nugatur Taubmannus cum suo *decisti* pro eo, quod est *decidisti*, et ipse se refellit ad Cas. II, 3, 21.

486. Ἀμέτρως libri: — *voluptas, tibi obvenit istic labos*, siquidem *obvenit* est perfectum.

487. Haud melius eodem nomine edd. — *oppl. opust trit. gran.*

489. *extinxit*) H. e. extinxerit, sicut alibi legitur *faxit*, *parsit*, *adduxit*, *respexis*. Vid. Pareus lexico Plaut. v. *Syncope*.

490. Minus ἀμέτρως libri: — *sa-*

Tollere: ita dolui, itaque ego nunc doleo, neque etiam queo
Pedibus mea sponte ambulare.

STRATOPHANES

Si plane ex medio mari
Savium tuom petere iubeas, petere haud pigeat, mel meum.
Id ita esse experta es, nuncque experiere, mea Phronesium,
Me te amare: adduxi ancillas tibi eccas ex Suria duas;
Iis te dono. Adduce huc tu istas. Sed istae reginae domi
Suae fuerunt ambae; verum patriam ego excidi manu.
Iis te dono.

PHRONESIVM

Poenitetne, quot *mi* ancillae sunt iam,
Qui nunc etiam insuper adducas, quae mihi comedint cibum?

STRATOPHANES

Hoc quidem si hercle ingratum est, cedo tu mi istam, puere, perulam. — Hem,
Mea voluptas, attuli eccam pallam ex parva Graecia.

vium sis pete hinc a me: nequeo caput. MSS. *s. s. pete hinc ab neq. c.* vett. edd. *s. s. p. hinc ab me, n. c.*

491. *egō*) Vid. ad Amph. 475.

493. Ἀμέτρως libri: — *pigeat me, mel meum. Me* interpretis.

495. *tibi* liquescit metri gratia, sicut *Sed* sequente versu. Cf. Amph. prol. 74.

496. *huc*) Ambigue libri, *hoc*, ut passim.

497. *fuerunt*) Hoc versus postulat, non vulgatum *fuere.*

498. Pronomen *mi* a me additum metri gratia.

499. Vulgo et minus perspicua sententia et perverso metro: — — *iam? Quine etiam super adducas, quae mihi comedint cibum?* ST. *hoc quidem Hercle si ingratum est donum, cedo tu mihi istam, puere, perulam. Hem, mea voluptas* etc. MSS. *Quine etiam men super adducas*, h. e. *Qui nē (nunc) etiam insuper add.* sicut saepissime *ne* et *nunc* permutantur; quod vidit etiam I. Gulielmius Quaestt. in Truc. cap. 2, nec tamen recte rescripsit: *Quine etiam nunc usuper ádducás, quae m. c. c.* Vox *donum* est de glossa.

501. Libri nullis numeris: *eccam pallulam ex parva Graecia tibi. Tene tibi* etc.

Tene tibi.

PHRONESIVM

Hoccine mi ob labores tantos tantillum dari?

STRATOPHANES

Perii hercle miser! iam mihi auro contra constat filius,
Et iam nunc male perdit *me.* — Ad id purpuram ex Sarra tibi
Attuli et dua Ponto amicula. Tene tibi, voluptas mea.
Accipe hoc. — Abducite istasce hinc e conspectu Suras.
Ecquid amas me?

PHRONESIVM

Nihil ecastor, neque meres.

STRATOPHANES

Nilne huic sat est?
Nae mi nunc verum quidem unum dixit! Viginti minis
Venire illaec posse credo dona, quae ei dono dedi.

504–506. Edd. item nomine metri pravi damnandae: *Etiamnum me vilipendit: ad id purpuram ex Sara tibi Attuli, et induvias Ponto amoenas: tene tibi voluptas mea. Accipe hoc, abduce hasce hinc e conspectu Suras.* MSS. et vett. edd. versu primo: *Etiamnum mali pendit.* (edd. *E. nihili p.*) addit *purp.* —; secundo: *attuli tua* (edd. *tuas*) *sponte am.* etc. Scribendum autem *Sarra*, *Sarranus*; non *Sara*, *Saranus*. Vidd. interpp. ad Virgilii Georgg. II, 506.

508. *Ne mihi nunc verbum q. u. d.*) Vulgo: *Ne mihi verbum quidem unum dixit.* Sed V. C. *Nemonum verbum quidem num d.* Decurt. et vett. edd. *Ne unum v. q. num d.* Sanasse locum videor, non persanasse: nam quid, quaeso, est, quod de muliere loquitur Stratophanes tanquam ea, quae nihil sibi adhuc dixerit, quum saepius sit interlocuta? Foedius hic ulcus restat, quod vide an sic curari possit, ut reponatur: *Nae mihi nunc verum quidem unum dixit!* Roganti, an se amaret, respondit mulier: «Nihil ecastor, neque meres.» Hoc unum sibi verum dixisse ait miles, caetera semper mentitam esse. Quo quid potuit aptius lepidiusque? Similiter de Thaïdis amore dubitans Thraso iste Terentianus Eun. III, 1, 56: *Si quidem me amaret, tum istuc prodesset, Gnatho.* ad quem locum Donatus: «Hoc, *inquit*, miles ut sapiens locutus est. Ergo meminisse convenit, ridiculas personas non omnino stultas et excordes induci a poëtis comicis: nam nulla delectatio est, ubi omnino, qui deluditur, nihil sapit.» Vocabula *verum* et *verbum* subinde mixta, velut Terentii Phorm. III, 2, 16 *verbis* pro *veris* legitur in codice MS. chartaceo, qui servatur in bibliotheca Reg. Berol. et in codicibus

Vehementer nunc mi est irata; sentio atque intellego;
Verum adibo. — Quid ais nunc tu? num me vis, voluptas mea,
Quo vocatus sum, ire ad coenam? mox ad te huc cubitum ivero.
Quid taces? — Planissume edepol perii! Sed quid illuc boni est?
Qui is homo est, qui ducit pompam tantam? Certum est, quo ferant,
Observare. Huic, credo, fertur; verum iam scibo magis.

GETA. PHRONESIVM. STRATOPHANES.

GETA

Ite hac simul, mulieridamnigeruli, as. ex 2 i. h. II, 3.
Forasgerones, bonûm exagogae!
Satin', si quis amat, nequit quin nihili sit
Atque inprobis sese artibus expoliat?

Phaedri Fabb. II, 6, 14 *Verbis inducor*, quod correxit Gronovius.

511. Ἀμέτρως libri: — *Numne vis me*, *vol. m.*

514. Codd. lapsu proclivi (nam lapsum esse, metrum est indicio): *Quis homo est* etc. Deinde pompa *ducitur*, non *inducitur*: ergo vera esse nequit vulgata lectio *qui inducit pompam*.

516. Vulgo: *Ite, ite hac simul, muli aeris damnigeruli, foras gerones.* quae Scaligeri est coniectura: nam MSS. et vett. edd, *I. i. h. s. mulierei* (edd. *mulieri*) *damnigeruli.* Finxit vocem poëta ex tribus compositam, sicut *Vaniloquidorus*, *Tedigniloquides* et similia Pers. 694 sqq. ad quem locum vide annotata. Delevi autem alterum *ite*, quod salva sententia abesse potest metroque officit, de quo cf. Amph. 422 et infra 531 sqq. Acidalio Divv. in Plaut. pag. 544 in mentem venit *muneridamnigeruli.*

517. Libri: *Bonorum hamaxagogae.* Sed V. C. *Bonorum macagoce*, Decurt. *Bon. axagocae*; MSS. Lipsii et vett. edd. *Bon. exagogae*, vere, si quid sentio. *Bonorum* retineri potest, priore *o* litera elisa, quem locum induxi ad Ampb. prol. 74; sed facilius expeditur contractione.

518. *Satin', si | quis amat.* | Vulgo: *Satinne qui amat.* Sed libri vett. *Satin se quis am.*

Nam hoc qui sciam, ne qui id quaerat ex me:
Domi est, qui facit inproba facta amator,
Qui bona habet pro stercore, metuit publicos: mundissumum fit. t. t.
Puras esse sibi volt aedis: domi quidquid habet, verritur ἔξω.
Quandoquidem ipsus perditust, secreto hercle equidem illum adiutabo,
Neque mea quidem opera unquam hilo minus propere, quam pote, peribit.
Nam iam de hoc obsonio de mna una deminui modo t. t. c.
Quinque numos; mihi detraxi partem Herculaneam.
Nam hoc adsimile est, quasi de fluvio qui aquam derivat sibi:

520. *qui id*) Libri difficiliore numero: *quis id*. Caeterum maioribus mutationibus haec in formam trochaicorum tetram. redigi possent. Sed cui rei? Vel sic autem vel similiter tunc legenda essent:

Ite, ite hac simul, mulieridamnigeruli, forasgerones *1,
Bonorum exagogae. Satisne, si quis amat, nequit quin nihili *2
Siet atque inprobis se expoliat artibus?
Nam hoc qui sciam, t. t. c.
Ne quis id ex me quaerat: domi est, qui facit improba facta, amator. t.t.

Vox *domi* pari modo liquesceret, vel reponendum esset *est domi*, elisa o literá in *domi*. Vid. ad versom *Bonorum exagogae*. Sed longe facilior altera nostra ratio.

522. Vulgo in ordinem receptis duobus Interpretamentis, quae versui golam interstringunt, nec recte exarato *sit* pro *fit*, de quorum verborum permotatione cf. Capt. 164 sqq. *Qui bona sua pro stercore habet, foras iubet ferri: metuit Publicos: mundissimum sit: puras* etc. Quod áttinet ad ista *foras iubet ferri*, quanto elegantius Geta in sequentibus: *domi quidquid habet, verritur* ἔξω: vocem *sua* iam alii sostulere.

525 sq. Libri perversis numeris: — — *quaudoquidem ipsus perditum se it, Secreto hercle equidem illum adiutabo: neque mea quidem Opera unquam nihilominus propere, quam potest, peribit.* Pro *perditum se it* MSS. *perditum sit*, edd. vett. *perditust*. Hoc et metro convenit, neque ab sententia abhorret. *Hilo minus* recte reposuit Lambinus. Vulgatom *potest* ἄμετρον, estque haud dubie de glossa.

526. Itidem ἀμέτρως libri, *mina*.

527. *partem* non elidendum metri gratia. Cf. Amph. 341.

528. *qui*) Vid. ibid. 149.

*1 Verbo *foras* μονοσυλλάβως pronuntiato, de quo vid. ad 517.

*2 *Bonorum* elato ut *B'norum* neque eliso, de quibus figuris prosodiacis vid. ibid. et ad Amph. 341.

Nisi derivetur, tamen omnis ea aqua abitat in mare.
Nam hoc in mare abit, misereque perit sine bona omni
gratia.
Haec quom video fieri, subfuror, as. ex 2 i. h.
Suppilo, de praeda praedam capio.
Meretricem ego item esse reor, mare ut est: quod
Des, devorat ne- i. h.
que unquam abundat. *Ast* hoc saltem servat iniectum,
ei subest; *huic* t. t.
Des quantumvis, nusquam adparet neque datori, ne-
que captrici.
Veluti meretrix meum herum miserum blanditia sua
in pauperiem
Intulit, bonis privavit, luce, honored atque amicis.
Attat eccam, adest! Propinque credo audisse haec me
loqui. t. t. c.
Pallida est, ut puerum peperit. Adloquar, quasi nesciam.
Iubeo vos salvere.

529. Libri nullo numero: — *ea aqua abeat in mare.* De forma *abitat* sive *abbitat*, cuius glossema istud *abeat*, cf. Epid. 295.

530. *misere | qué perit*) Cf. Asin. 159, Cist. 69. — *bona omni* MSS. et vett. edd. non *omni bona*, ut vulgatae, ἀμέτρως quidem.

535. Vulgo: — — — *nec unquam Abundat: at hoc saltem servat mare quod illi subest, apparet: huic des Quantumvis* etc. MSS. et edd. primae: *abundat: hoc saltem servat mecum illi subeste* (edd. *subest*) *apparet des quant.* Iuntina et eius ordinis edd. *ab. h. s. s. me, quom illi subest, apparet, des qu.* In corrupto illo *mecum* haud dubie latet *iniectum*, quod sero animadverti, ut potius legendum sit: — *Ast hoc saltem servat iniectum, ei subest; huic Des* et reliqua. Vox *apparet* ex sequente versu huic illata explicationis causa, quam vocem metrum respuit.

536. *captrici*) H. e. ei, quae capit, quomodo captor legitur in poëta quodam veteri apud Pithoeum. Libri minus ἐμμέτρως, *acceptrici*, quod mihi videtur interpretamentum.

537 sq. Libri metro corrupto: *Velut meretrix meum herum miserum sua blanditia intulit in Pauperiem, privavit bonis, luce, honore, atque amicis.* Quod reposui *honored*, cf. Amph. prol. 149.

539. Vulgo sic distinguitur: *Attat eccam, adest, propinque! Credo* etc. male, si vera sunt, quae supra disputavi ad 463.

PHRONESIVM

Noster Geta, quid agis? uti vales?

GETA

Valeo et venio ad minus valentem, et, melius qui valeat, fero.
Herus meus, ocellus tuos, anteferre me haec iussit tibi
Dona, quae vides hos ferre, et has quinque argenti minas.

PHRONESIVM

Pol haud perit, quod illunc tantum amo. i. tr. br.

GETA

Iussit orare, ut haec grata haberes tibi. c. t.

PHRONESIVM

Grata quaeque ecastor habeo. Iubeo auferri intro. I, Cyame. — as. ex t. d. et i. d. c.
Ecquid auditis haec, quae imperata sunt? co. ex c. d. et t. h.

GETA

Vasa nolo auferant: desiccari iube. c. t.

PHRONESIVM

Inpudens mecastor.

541. *uti*) Ἀμέτρως libri, *ut*.

543. Vulgo putida ταυτολογίᾳ: *H. m. o. t. od te ferre me haec iussit tibi Dona.* MSS. et vett. edd. *at te ferre.* Hoc ortum puto ex scriptura compendiaria *ãteferre*, id est *anteferre*, quomodo legitur in codd. *homĩes*, *ome*, *lamẽt rioe*, *sũt*, pro *homines*, *omne*, *lamentariae*, *sunt*. Anteferri haec dona iussit Dinarchus, dum ipse Phronesium conveniret.

544. Vulgo: *Dona, quae illos ferre vides, et h. q. a. m.* Sed MSS. et vett. edd. *D. q. vides illos ferre* etc.

545. Invenitur hoc metri genus etiam alibi apud Nostrum, velut Stich. 3.2 sq. nam supra versum 85 iam huc pertinere non existimo, sicut monui ad eum locum.

547. Inepte libri: *Grata aequaque ecastor habeo.* Sic Gruterus, quum in V.C. invenisset *Grota ocaque e. h.* ex quibus Camerarius fecerat secundum versum 578: *G. occeptaque e. h.* quae lectio nimium devertit a scriptorum; nam Decurt. et vett. edd. omissa voce depravata: *Grata ecastor habeo.* Istud *acaque*, priorem *a* literam ad praecedens verbum pertinere putans, accipio pro *caeque*, hoc est *quaeque*, sicut *c* pro *qu* scribi solere monui ad Cas. 449.

547 sq. Vid. de his metris tom. I, pag. 128 sq.

549. Iusto impudentius Geta in

GETA

Quinam est? Egone?

PHRONESIVM

Tu.

GETA

Bona fide? as. ex t. d. et i. d.
Tun' ais inpudentem me esse, ipsa quae sis stabulum flagitî?

PHRONESIVM

Dic, amabo te, ubi est Dinarchus?

GETA

Domi.

PHRONESIVM

Dic, ob istaec dona, as. ex t. d. et i. d. c.
Quae ad me misit, me illum amare plurimum hominum omnium ergo,
Meque honorem illi habere omnium maxumum, c. t.
Atque, uti veniat huc, obsecrare.

GETA

Ilicet!

vulgatis: *desiccari lubet.* MSS. *d. iubet*; vett. edd. *d. iube.* Nihil aeque solemne atque *i* et *l* literarum permutatio. Cf. Aul. 109; et de *ι* perperam addito supra ad 3c1.

550. *Impudens (es) mec.*) Vid. ad Amph. 168. Caeterum legitur hoc versu secundum vett. edd. *mecastor, quanti est negotii?* GE. *tun'* (vett. edd. *Tu*) *bona fide, Tune ais* etc. MSS. *immo pudet mecastor cuam est egori tu bona fide* —, quod primitus fuisse mihi videtur: *impudens mec.* GE. *quiam* (*quinam*) *est egone?* PH. *tu.* GE. *bona fide?* Certe huic lectioni propior scriptorum. Vid. supra 547, et Aul. 281. — *Bona fide?* Εἰρωνεία. De genere hoc versuum cf. Rud. 114.

552 sq. *domi* pro monosyllabo est. Vid. supra 495. Ἀμέτρως legitur: — *ob haec dona, quae Ad me miserit*, nec recte sic distinguitur; — *omnium hominum: Ergo* etc. *Ergo*, revera. De metro cf. supra 547.

554. Inepta est lectio librorum haec: *Ergo meumque honorem illum habere* etc.

555. Ἀμέτρως exhibetur: *Atque, ut huc veniat, obs.* — *Ilicet.* Peristi his blanditiis, Dinarche! Inescabit te illis meretrix! Haec secum servus.

Sed quis illic nam homo est, qui ipsus sese comest,
Tristis, oculis malis? Animo hercle homo suo est miser,
Quisquis est.

PHRONESIVM

Dignus mecastor est.

GETA

Nam quis est?

PHRONESIVM

Non novisti, obsecro, qui olim apud med erat?
Huius pater pueri ille est. Vsque abiectaculum
Iussit ali: mansi, auscultavi, observavi, inquam, —
perulam. t. t. c.

556. *sese*) Itidem ἀμέτρως libri *se*.

557. *animo hercle homo*) Molossus pro cretico. Vid. ad Capt. 153.

558. Vulgo: — *dignus est mecastor*. GE. *quid est?* Sed MSS. et vett. edd. *d. e. m.* GE. *ne quid* (edd. *ecquid est?* h. e. nā (*nam*) *quis est*, quod et metro congruit.

559. *olim*) Vulgo *illic*; V. C. depravate *ilitic*. Locum non habet *illic*. — *med*. Libri *me*, hiante quidem versu. Cf. Amph. prol. 149.

560. Libri et absurda sententia et vitiato metro: — *pueri illic est: usque ad ientaculum Iussit* etc. MSS. *p. i.* e. *usque adectaculum*, *usque ad iectaculum*. Primum *ille* reponendum vidi metri gratia. Deinde, quum *b*, *d* et *t* literas confundi scirem, ut monui Aul. 17, Epid. 279, Curc. 657, *ad* forte pro *ab* perscriptum ratus, dedi *Abiectaculum*, vocem ita derivatam ab eo, quod est *Abiecto*, ut *Spectaculum* a *Specto*. Similiter autem dicuntur *Deiecto*, *Iniecto* et quae sunt alia huiusmodi; neque inepte puer ille audit abiectaculum, h. e. is, qui abiicitur vel abiiciendus sit potius, quam alatur.

561. Vulgo sententia obscura et versu μειούρῳ: *Iussit ali: mansi, auscultavi, observavi*. GE. *quem pernam*, *Novi* etc. Postrema Taubmannus dubitat an non accipi possint per tmesin duplicem pro eo, quod est *quemnam pernovi*, quam coniecturam durissimam mirum est placere potuisse Gronovio. Sed nihil is habuit melius; nos habere speramus, hoc: — *observavi, inquam*, — *perulam*. Ioco festivo mulier, postquam clara voce dixit *observavi, inquam*, in quibus verbis *abiectaculum* ex superioribus intelligere spectatores consentaneum est, submissa addit *perulam*, peram seu marsupium militis. Conf. supra 500, infra 843. Sic passim *Observare*. Trin. 148 sqq. *Adesurivit mage et inhiavit acrius Lupus; observavit: dum dormitaret canes, Gregem universim voluit totum avortere*. Neque ineleganter, ut in ἐπεξηγήσει, usurpavi *Inquam*, quomodo infra legitur 583 sq. *Quid tibi huc ventio est? quid tibi hanc aditio est? Quid tibi*

GETA

Novi hominem nihili. Illic, quaeso, est?

PHRONESIVM

Illic.

GETA

Me intuitur gemens.

Traxit ex intumo ventre suspirium. c. t.

Hoc vide: dentibus frendit, icit femur.

Num, obsecro, nam hariolus, qui ipsus se verberat?

STRATOPHANES

Nunc iam ego meos animos violentos meamque iam iram ex pectore promam! t. t.

Loquere: unde es? quoius es? cur ausus mi inclementer dicere? t. t. c.

GETA

Lubitum.

STRATOPHANES

Istuccine mihi responsas?

GETA

Hoc: non ego te floccifacio. t. t.

STRATOPHANES

Quid tu? cur es ausa te alium dicere hominem amare?

PHRONESIVM

Lubitum.

STRATOPHANES

Ain' tandem? Istuc primum experiar. Tun' pusilli doni causa,

Olerum atque escarum et poscarum, moechum malacum, cincinnatum,

hanc notio est, inquam, amicam meam?

562. Ἀμέτρως libri *intuetur*, quod de glossa.

568. *Lubitum*) Similiter sequente versu meretrix, *Lubitum*. Vulgatum *Lubido est* refragatur metro.

569. *Lubitum*) Vulgo, *Lubitum est*; sed V. C. *lubitunt*. Eodem verbo quasi compacto respondent servulus et mulier.

570. *Ain' tandem?* Vid. ad Mil. 841. —*pusilli*. MSS. *pertilli*, *pentilli*; vett. edd. *tantuli*; vulgatae, *tantilli*.

Vmbraticolam, tympanotribam amas, hominem non nauci?

GETA

Quae haec res?
Meone hero, inprobe, tu maledicere audes, fons vitî et periurî?

STRATOPHANES

Verbum unum adde istuc: iam ego hercle te hic hac offatim conficiam!

GETA

Tange modo: iam ego te hic agnum faciam et medium distruncabo!
Si tu ad legionem bellator cluis, at ego in culina clueo.

PHRONESIVM

Si aequom facias, adventores meos non incuses mihi, quorum
Dona grata et accepta habeo, tuaque ingrata, quae abs te accepi.

STRATOPHANES

Tunc pol ego et donis privatus sum et perii!

GETA

Plane istuc est. t. t. c.

PHRONESIVM

Quin nunc ergo hinc, odiose, is, confessus omnibus reus?

572. *Quae haec res?*) Vid. ad Asin. 458.

576. *cluis*) Sic explicanda veterum editionum scriptura *civis;* et hoc magis ἔμμετρον quam vulgatum *clues.* Vid. Parei lexic. Plaut. v. *Cluo* et *Clueo.* Porro legitur *at ego in culina Ares.* Huius lectionis auctor I. Lipsius, qui Antiqq. Lectt. V, 21: «Veteres, inquit (intelligit autem MSS. BOT.), *in culina ave* (imo *ciue*, mi Lipsi; h. e. *cluo.* BOT.), alii (libri olim editi) *aves;*. Roverii codex *ares.* Et id germanissimum arbitror. Ares graece Mars.» Sic ille, cui non erat, quod obtemperarent: nam de *ave* isto vidimus; Ares vero cur potius dicatur a Latino deus belli, quam Mars, non intelligo. Sed ἄμετρον, quod est in MSS. *cluo*, cui recte *clueo* substituit Camerarius.

580. Putide vulgatae: *Quid nunc ergo hic odiose es, c. o. r.?* quomodo nemo unquam locutus est, sed *Quid ergo hic restas? quid nunc vis tibi? quid mihi molestus es?*

STRATOPHANES

Perii hercle hodie, ni hunc a te abigo!

GETA

Accede modo huc! adi huc modo! 581

STRATOPHANES

Etiam, t. t.

Scelus viri, minitare? quem ego offatim iamiam concipilabo!

Quid tibi huc ventio est? quid tibi hanc aditio est? c. t.

Quid tibi hanc notio est, inquam, amicam meam?

Emorire ocius, si manu niceris!

GETA

Quin manu nicerim?

STRATOPHANES

Fac, quod iussim: mane: 585

Iam ego te hic offatim conficiam! Occidi optumum est.

GETA

Captio est: istanc machaeram longiorem habes, quamde haec est; t. t.

Sed verum sine domo petere, si quidem belligerandum est tecum.

581. *ni*) Ἀμέτρως libri *nisi*. — *Etiam — minitare?* Vid. ad Curc. 187, 607.

582. Inepte libri et metro perdito: — *offatim iam, iam, iam concip.*

583 sq. Cf. Amph. 363.

584. Minus ἐμμέτρως legitur *Emoriere*.

585 sq. Omnino male libri: GE. *Quid, manu nicerim?* ST. *fac, quod iussi: mane: iam ego te hic Offatim conficiam.* GE. *occidi! optumum est: captio est: istam Machaeram*, et reliqua. Nam primum locutionem *Manu nicere* non est quod miretur Geta. Ergo reponendum *Quin* (h. e. *Cur non manu nicerim?* Deinde nihil adhuc iussit miles, sed hoc ipso demum loco manere iubet servolum, ut offatim ab se conficiatur. Ergo legendum: *Fac, quod iussim: mane* etc. Postremo ineptissime exclamet Geta: *Occidi! optumum est*, tanquam is, cui nihil videatur morte optabilius, quum statim veutre salvo se subducere properet. *Occidi* (*te a me*) *optimum est*, inquit Stratophanes, gladio invadens Getam, ut ex sequentibus colligitur.

587. Ἀμέτρως vulgo, *quam*. Vid. ad Amph. prol. 69. — *haec*. Quamnam machaeram hanc dicamus, quam servus sic ad manum habeat? Credo nequitiam subesse, et τὴν πόσθην digilo monstrari ab homine pessimo. Cf. Pseud. 1182.

588. Itidem ἀμέτρως libri: *sed verum sine dum petere*.

Ibi demum ego tecum, bellator, arbitrum aequom ceperim. t. t. c.
— Sed ego cesso hinc me amoliri, ventre dum salvo licet?

PHRONESIVM

Date soleas atque me intro actutum ducite: i. s.
Nam mihi de vento misere condoluit caput.

STRATOPHANES

Quid mihi futurum est, quoi duae ancillae dolent,
Quibus te donavi? — Iamne abisti?

PHRONESIVM

Hem, sic datur!

STRATOPHANES

Quo pacto? excludis? — Quaeso, potine planius,
Quam exclusus nunc sum? Pulcre ludificor! Sine!
Quantillo mi opere nunc persuaderi potest,
Vt ego his subfringam talos totis aedibus!
Num quidpiam avarum mutat morem mulierum?
Postquam filiolum peperit, animos sustulit

589. Vulgo, verbis inter se non cohaerentibus: *Ibo domum ego tecum* etc. Tum demum, h. e. ubi vero attulerit, arbitrum se capturum et cum milite pugnaturum ait Geta.

591. Vulgo: *Datin' soleas? atque me intro actutum ducite.* Et sic quidem MSS. Rectius edd. vett. *Date iam soleas*, siquidem haec una est oratio. Sed ἄμετρον istud *iam*.

592. *misere*) Ita MSS. Vulgo *miserae*.

594. *Hem, sic datur!* Inepte haec Stratophani tribuuntur in vulgatis. Phronesium intro ducta ab ancillis et rogata, an abierit, hoc per fenestram respondet militi deriso. Cf. infra 710, Men. 506.

595. *Potin'* vulgatum metro non sufficit. Nec continue scribendum, sicut vulgo: *Quo pacto excludis?* sed seorsim ponenda verba *Quo pacto*, quae formula eadem frequentiori *Quo modo?* cuius potestatem declaravimus ad Amph. 200.

598. Vulgo: *Vt ego suffringam hisce talos t. ae.* Sed MSS. et vett. edd. voce *hisce* sub ictu posita: *Vt ego hisce suffr. t. t. ae.* Rescribendum igitur metri causa ita, ut hic factum est. — *totis aedibus.* Cf. Mil. 310.

599. *morem*) Vulgo *mores*, quod frustra exercuit viros doctos. Vide nos ad Amph. prol. 87. Recte autem perstringi censet Acidalius Divv. in Plaut. pag. 547 commune vitium mulierum, a filiorum partione plerumque animis elatiorum.

Nunc, quasi mihi dicat: « Nec te iubeo nec veto
Introire in aedis. » At ego nolo! non eo!
Ego faxo dicat me in diebus pauculis
Crudum virum esse. Sequere me hac. Verbûm sat est.

STRABAX. ASTAPHIVM.

STRABAX

Rus mane dudum hinc ire me iussit pater, i. s III, 1.
Vt bubus glandem prandio depromerem.
Postilla venio, quom advenit, si dîs placet,
Ad villam, argentum meo qui debebat patri,
Tarentinas qui mercatus ovis; quaerit patrem;
Dico esse in urbe; interrogo, quid eum velit;
Homo crumenam sibi de collo detrahit,
Minas viginti mihi dat; accipio lubens.
Condo in crumenam; ille abiit: ego propere minas
Ovis in hac crumena in urbem detuli.
Fuit edepol Mars meo periratus patri:

601. *Nec te iubeo nec veto* etc. Formula rem aliquam non curantis. Similiter Curc. 143, *Si lubet. Neque veto neque iubeo.*

604. *Verbum*) H. e. *Verborum.*

607. Inepte libri: *Post illoc* (vel *illuc*) *veni, quam advenit* (*si dis placet*) *Ad villam* etc. nec ferendus Acidalius, qui censet l. l. ad 599, accipiendum hoc esse per tmesin pro eo, quod est *Postquam illuc veni.* Legendum sine controversia *Postilla venio, quom advenit* etc., h. e. Postea redeo, quum etc. sicut passim *Venire* usurpatur: vid. Parei lexic. Plaut. h. v. nos ad Terentii Eun. 92.

609 sqq. Vulgo: *Qui ovis Tarentinas erat mercatus de patre. Quaerit patrem: dico esse in urbe: interrogo, Quid eum velit: homo crumenam sibi de collo detrahit.* Horum versuum primus et tertius prorsum ἄμετροι, ut de corruptione loci non sit dubitandum. Delevi igitur verba *erat* et *de patre*, quae verisimile est adscripta esse a glossatore. — *Homō.* Vid. ad Amph. 475.

613. *propere*) Recte hoc repositum ab Angelio, probante etiam Mureto Varr. Lectt. IX, 15. Vulgo *perperas;* sed Decurtatus et vett. edd. *perpera, pervere*, h. e. *propre*, sicut praepositionum *per prae pro* compendia misceri solent. Vid. supra ad 8. Stich. 445. In veteri quidem codice Camerarii versus huius tres postremae voces desiderabantur.

Nam oves illius haud longe absunt a lupis.
Nam ego istos urbanos mundulos amasios
Hoc ictu exponam atque omnis eiiciam foras.
Eradicare est certum cumprimis patrem,
Post id locorum matrem. Nunc hodie feram
Argentum ad hanc, quam mage amo quam matrem et patrem.
Tat, ecqui est? nullust? ecqui hoc aperit ostium?

ASTAPHIVM

Quid istuc alienum est, amabo, mi Strabax,
Qui non extempulo intres? anne oportuit
Ita te quidem, qui es familiaris?

STRABAX

Ibitur;
Ne me morari censeas.

ASTAPHIVM

Lepide facis.

616. Libri nec bene iunctis sententiis et metro nullo: *Nunc ego istos mundulos urbanos amasios.*

620. *Nunc*) igitur. Vid. ad Ba. 73. — *feram.* Vulgo *efferam*, quod in ritum funebrem trahit Taubmannus, quasi significet Strabax, de hoc argento iam conclamatum esse. Ferrem explicationem, si simpliciter diceretur *Nunc hodie id efferam*, neque adderetur *Ad hanc*, quae dubito an in illum sensum possimus interpretari. Recte itaque, si quid sentio, Acidalius l. l. ad 599: «Repone, inquit, *feram.* Iam enim extulerat, porro laturus ad amicam. Literae superfluentes adhaeserunt a proximis utrinque vocibus, quarum in altera e postrema, in altera *f* prima.

622. Minus recte libri et de sententia et de metro: *Tat! ecquis est? nulla est? ecquis aper. hoc ost.* MSS. *Tat ecqui si* etc. Non solum feminis constare familias meretricum, colligas ex Trin. 228 sqq. ut vix et ne vix quidem verum esse possit *nulla est?*

624. Ἀμέτρως legitur *extemplo.*

STRATILAX. ASTAPHIVM.

STRATILAX

Mirum videtur, ruri herilem filium i. s. III, 2.
Strabacem non redisse, nisi si clanculum
Conlapsus huc est in conruptelam suam.

ASTAPHIVM

Iam pol illic inclamabit me, si adspexerit.

STRATILAX

Quid vis? *quid?*

ASTAPHIVM

Quid? Tuam expeto truculentiam.

STRATILAX

Nimio minus saevos iam sum, Astaphium, quam fui;
Iam nenu sum truculentus; noli metuere.
Dic, impera mihi quidvis et quovis modo.
Novos omnis mores habeo; veteres perdidi.
Vel amare possum, vel iam scortum ducere.

ASTAPHIVM

Lepide mecastor nuntias. Sed dic mihi,
Haben'?

STRATILAX

Parasitum te fortasse dicere.

629. Minus recte libri: *C. est hic i. c. s.*

630. *Pol* liquescit. Cf. Amph. prol. 74.

631–633. Haec vulgo hoc ordine leguntur: — *adspexerit.* ST. *Nimio* — *Iam* — *Quid* —. Versum *Iam* sequi debere ista *Quid vis* etc. suboluit etiam Acidalio. Hoc perspicue verum. Sed non minus certum est, ante utrumque horum versiculorum inferenda esse ista *Quid vis?* et reliqua, siquidem sic inclamat servam servus, simul atque adspexit eam, quod fore praedixerat Astaphium. Caeterum metri sarciendi causa primo versu *Quid* bis perscripsi, sicut verba repeti solere παθητικῶς monui ad Aul. 588, Curc. 274; postremo autem *nenu* excudi iussi pro vulgato *non*, quod illius interpretamentum ἄμετρον. Vox haec bonae fidei antiqua, quae etiam alibi fortasse reddenda fuerit Sarsinati.

634. *Impera* etc. Vid. ad Aul. 100 sqq.

635. *Novos* pro monosyllabo. Cf. 630.

638. Vulgo: *Habent?* ST. *parasitum te fortasse dicere. Haben'* sibi

ASTAPHIVM

Intellexisti lepide, quid ego dicerem.

STRATILAX

Heus tu, iam, postquam in urbem crebro commeo,
Dicax sum factus; iam sum villator probus.

ASTAPHIVM

Quid id est, amabo? Istaecce ridicularia
Cavillatione vis, opinor, dicere.

STRATILAX

Ita; at pauxillum id differt a caulibus.

poscere sententiam, iam olim intellexere. Sed sic quoque in his ne mica quidem salis, nisi aliter ac vulgo explicetur verbum *parasitum*. Dicam, quod sentio. Rogavit Astaphium ad se alludentem Stratilacem, *an habeat*, h. e. an habeat argentum, quo conducat scortum; sicut habere Graecorum more dicuntur κατ' ἔλλειψιν, quibus res est. Cf. infra 671. Ibi truculentus noster, ut facetum se faciat, aliorsum, ac quo voluit mulier, vocem *Haben'* interpretatus, quasi illa quaesierit, an id habeat, quod inprimis necessarium ad venerem, ioco et se ipso et ancilla meretricis dignissimo: « Parasitum, *inquit*, tu fortasse dicis; » et monstrat eam partem, qua viri sumus. Ridicule enim vel ea dici potest conviva (nam is proprie parasitus) propterea, quod nobiscum semper est; vel etiam parasitus seriore et usitata vocis potestate, siquidem invocata adesse solet, quod de isto genere hominum affirmatur Capt. 2 sqq. quo fere sensu Althingius in fabulis quibusdam pessimae notae Milesiis partem eam vocat *den kleinen Freund*. Scatent eiusmodi iocis liberis, praesertim in sermonibus servulorum, Aristophanes et Plautus. Cf. supra 587, infra 644, Pseud. 1182, 1189 etc.

641. *villator*) Vulgo *cavillator*, quo verbo si usus est Stratilax, locum non habet quaestio ancillae, quid id sit, quod dicat. Recte igitur Muretus apud Lipsium Antiqq. Lectt. V, 7: *iam sum villator probus*. « Rusticum enim illum, *inquit Lipsius*, truncasse capita dictionum, ut *Rabonem* pro *Arrabonem* et *Coniam* pro *Ciconiam* diceret, sequentes versus docent. Ab eodem igitur exemplo hic (inquiebat Muretus) *Villator* pro *Cavillator* erit. »

644. Vulgo auctore Camerario legitur: ST. *Ita, ut pauxillum differat a cavillulis;* quae facetiae quid sibi velit, iuxta scio cum ignarissimis. Aliquanto melius modo laudato loco Lipsius: *I. u. p. differat a caululis*, ut « homo a villa et rure sumserit quiddam de copia domestica, caulas ovium suarum. » Sed aliud habent MSS. et edd. antiquissimae, *cavillibus*. Reposui *caulibus* eo sensu, quo *colis* legitur apud Celsum VI, 18, n. 2. Iocus similis illi, quem supra 638 visus mihi sum deprehendere. Dedi quoque *at p. id differt* pro vulgatis *ut p. differat*, quae ne intelligi quidem

ASTAPHIVM

Sequere intro, amabo, mea voluptas.

STRATILAX

Tene tibi;
Rabonem habeto, mecum ut hanc noctem sies.

ASTAPHIVM

Perii, rabonem? quam esse dicam hanc belum?
Quin tu arrhabonem dicis?

STRATILAX

Ar facio lucri,
Vt Praenestinis conia est ciconia.

ASTAPHIVM

Sequere, obsecro.

STRATILAX

Strabacem hic opperiar modo,
Si ruri veniat.

ASTAPHIVM

Is quidem apud nost hic Strabax.
Modo rure venit.

STRATILAX

Priusne quam ad matrem suam?
Heu edepol hominem nihili!

ASTAPHIVM

Iamne autem, ut soles?

STRATILAX

Iam nunc nihil dico.

ASTAPHIVM

I intro, amabo! cedo manum!

possunt. *Pauxillum* non eliditur. Cf. Amph. 341.

645. Ἀμέτρῳ libri interpretatione: *Tene hoc tibi.*

649. Vide de Praenestinorum barbarie ad Trin. 576.

653. Libri hiante versu: *Heu edepol hominem nihili! As. anne autem, ut soles?* Vide nos ad Poen. suppos. 40.

654. *I* liquescit. Cf. Ba. 716.

STRATILAX

Tene. — In tabernam ducor devorsoriam,
Vbi male accipiar mea mihi pecunia.

DINARCHVS.

Neque gnatust, neque prognignetur, neque potest reperirier,. t. t. c. IV, 1.
Quoi ego nunc aut dictum aut factum melius quam Veneri velim.
Divi magni, ut ego sum laetus! ut laetitia differor!
Ita magna ad me nuntiavit Cyamus hodie gaudia:
Mea dona deamata acceptaque habita esse apud Phronesium.
Cum istuc iam volupe est, tum hoc nimio magnae melliniae mihi,
Militis odiosa ingrataque habita. Totus gaudeo!
Mea pila est: si repudiatur miles, mulier mecum erit.
Salvos sum, quia pereo; si non peream, plane interbitem.

656. *mea mihi*) Cf. Capt. prol. 5.

657. *potest*) MSS. et vett. edd. *potes*. Fuerit hoc *potis* (h. e. potis est: vid. ad Amph. 168), quod non spreverim.

658. prius *aut* vulgo abest, non sine detrimento versus.

659 sq. Vulgo putide et nullis numeris: *Dii magni! ut ego laetus sum, et laetitia differor! ita Ad me magna nuntiavit Cyamus hodie gaudia.* Dictum de forma *Divi* ad Ba. 595.

661. *Mea do | nă dĕa | mata* etc. Cf. Asin. 159, Cist. 69, Amph. 341. — *apud* μονοσυλλάβως efferendum. Cf. Amph. prol. 74.

664. *erit*) Recte hoc placuit Taubmanno., MSS. mendose *prit*, edd. *perit*.

665. *plane interbitem*) MSS. *pane uriem*; edd. vett. *plane esuriam*; vulgatae *plane intereum*. Recte Acidalius Divv. in Plaut. pag. 548: « Pro *pane*, inquit, certum iam olim est *plane* faciendum. Huic autem quid verbi omnino additum? Non hercle *esuriam*, quod veteres cusi; neque *intereum* certe (utpote ἄμετρον. Bot.), quod suos MSS. habuisse testatur Lambinus. Enimvero pro glossa hoc ego duco verbi aequivalentis, sed antiquioris notae, ex quo superest ad–

Nunc speculabor, quid ibi agatur, quis eat intro, qui foras
Veniat; procul hinc observabo, meis quid fortunis fuat.
Quia nil habeo, unum, animus, me movet. Omnia agam precario!

ASTAPHIVM DINARCHVS.

ASTAPHIVM

Lepide ecficiam meum, hera, officium; vide modo ut intus tuom item ecficias. t. t. IV, 2.
Ama, id quod decet, rem tuam; istum exinani. Nunc, dum isti lubet, dum b. s.
Habet, tempus ei re obsecundes. b. tr.

hue Camerariannm *vicem* in eius libris (h. e. in Camerarianis Plauti editionibus, in quibus h. l. legitur *pane vicem*. Bot.) Id mihi non dubium, Plauti germanum esse, literula tamen una minus. *Vitem* enim fuit, quod est *bitem*. Cui addita praepositione, quae in lituris delituit, *inter*, exsurgit Plantinissimum *interbitem*, euius interpretamentum est, ut dixi, scriptura Lambinianorum codicum *interearn*. Vsus eo Plautus et alibi et Most. Sc. *Quis homo* (1047): *Hic ego tibi praesidebo, ne interbitat quaestio.*» Vid. etiam ad Capt. 611, Pseud. 247.

668. Obscure libri: *Quia nihil habeo, unum animos movit mihi; omnia agam precario.* Desperantis neque ratione amplius utentis est, quod reposui: *Q. n. h. unum, animus, me movet.* Trin. 272 sqq. *Qui homo cum animo inde ab ineunte aet... depugnat suo, Vtrum ita se esse mavelit, ut eum animus aequom censeat, An ita potius, ut parentes eum esse et cognati velint; Si animus hominem pepulit, actum est: animo servit, non sibi; Si ipse animum pepulit, dum vivit, victor victorum cluet.*

669. Libri metro pessumdato: — — — *vide intus modo ut tu tuum Item efficias.* — *Tu* ortum ex sequente verbo. De proceleusmatico *vidě modo ut ef.* Asin. 731, Amph. 356.

671. *ei re obsecundes*) MSS. *et rei secundas*; edd. vett. *ei obsecundes*. Ex utraque lectione tertiam conflavit I. Gulielmius Quaestt. in True. cap. 3, hanc: *ei rei obsecunda*, quam hactenus probo, ne subiunctivum imperativo mutem, quum hi modi promiscue usurpari soleant. Nec vulgatae praetulerim *obsecundans*, quod olim in mentem venit, etsi non male legeretur: — — *istum exinani, nunc, dum isti lubet, dum Habet, tempus, ei re obsecundans*; et eo pertinere

Prome venustates amanti tuas, ut gaudia conpares. t. t. c.
Ego hic interim restitrix praesidebo, b. t.
Istic dum sic faciat domum ad te exagogam;
Nec quemquam interim istuc ad vos, qui sit odio, intromittam. Tu perge, ut lubet, ludere istos. b. o.

DINARCHVS

Qui est iste? Heia, Astaphium, indica, qui perit.

ASTAPHIVM

Amabo, tun' eras? i. t.

DINARCHVS

Molestusne sum?

ASTAPHIVM

Nunc magis, quam fuisti: b. t.
Nam nisi qui usui est nobis, nobis molestus.
Sed, obsecro, da mi operam, ut narrem, quae volam. i. s.

DINARCHVS

Nam quid *id* est? num mea refert? i. d. c.

ASTAPHIVM

Non mu. Sed bolos quos dat intus....!

DINARCHVS

Qui? amator b. t.
Novos quispiam?

videatur manuscriptorum lectio *secundas*.

672. Libri corrupto metro: *Prome venustatem amanti tuam, ut gaudia compares.* Vid. ad Amph. prol. 87.

673. Itidem ἀμέτρως libri: *Ego interim hic restitrix his praesidebo* etc. MSS. et vett. edd. *E. i. h. restititricis* (*restitricis*, *restriticis*, *restricis*) *pr.* h. e. *E. i. h. restitrics p.* quomodo *nugaces* pro *nugax* scriptum in V. C. Trin. 785, et infra 733 *verberantes* pro *verberans*.

674. *Istic*) Vulgo *Iste*, quod versus spernit.

675. *ludere*) Bene hoc repositum a Dousa. Inepte libri: — *tu perge, ut lubet ludin' istos.*

676. Vulgo invitis MSS. et metro: Di. *Qui est iste? eia, Astaphium, indica: qui perit?* As. *amabo, hiccine tu Eras?* —

678. Libri duriore numero: *nam nisi qui nobis usu est, nobis molestus.* MSS. *usus.* Hoc *usui* fuisse puto.

679. *volam*) Edd. vulgatae *volo*; sed V. C. *volom*, Decurt. *volti.*

680. Clausula. Vid. ad Epid. 197 sq. Caeterum libri aegre explicando metro: *Nam quid est?* etc.

681–685. Libri vel minus apte vel ἀμέτρως: Di. *quid? amator* etc. — *sed tu* (MSS. et vett. edd. *diu*) *taceto: novisti tun' hunc Strabacem?* — *Perii hercle ego idem. Non mu.* Lucilius apud Charisium pag. 213

ASTAPHIVM

Integrum et plenum est adorta
Thesaurum.

DINARCHVS

Quis est?

ASTAPHIVM

Eloquar; sed taceto.
Nostine hunc Strabacem?

DINARCHVS

Quidni?

ASTAPHIVM

Solus summam habet hic apud nos. t. t.
Nunc is fundust nobis. Bono animo male rem gerit.

DINARCHVS

Perii hercle ego item.

ASTAPHIVM

Stultus es, qui facta infacta facere verbis postules. t. t. c.
Thetis quoque etiam lamentando pausam fecit filio.

DINARCHVS

Non ego nunc intro ad vos mittar?

ASTAPHIVM

Quidum quam miles magis?

DINARCHVS

Quia enim plus dedi.

ASTAPHIVM

Plus enim sese intromissus, quom dabas;

Putsch. *Non laudare hominem quemquam, neque mu facere unquam.* h. e. neque nihil facere unquam, interprete I. Gulielmio l. l. ad 671. Similis est locutio *Mut non facere* audet, quam ex Apuleii De Proverbiis libro II. profert Charisius l. l. pag. 214.

687. Edd. novissimae: *T. q. etiam in lamentando lessum fecit filio.* MSS. et vett. edd. *T. q. etiam lam. lausum f. f.* Recte Mercerus ad Nonium pag. 103 fecit *pausam.* Versa forte p litera exstitisse istud *lausum* credibile est.

689. *etenim es*) Minus ἐμμέτρως libri *enim. Etenim* interiici nonnunquam orationi notum est, quomodo et Pseud. 29 pro vulgatorum librorum lectione ἀμέτρῳ hac: *Lege, vel tabellas redde.*

Sine vicissim, qui dant operam, ob id, quod dant, operam utier.
Literas didicisti; quando scis, sine alios discere.

DINARCHVS

Discant, dum mihi argutari liceat: ne oblitus siem,
Quae didici.

ASTAPHIVM

Interea, magister, dum tu commentabere,
Volt illa itidem commentari.

DINARCHVS

Quid?

ASTAPHIVM

Rem accipere identidem.

DINARCHVS

Dedi equidem hoc die eii quinque argenti deferri minas;
Praeterea unam in obsonatum.

ASTAPHIVM

Id enim istuc delatum scio:

Ps. *Imo enim perlegam.* reponendum vidi: *Lege vel tabellas redde.* Ps. *Imo etenim perlegam.* Vtroque loco *enim* est a correctore male feriato. Caeterum MSS. *plus enim se introm.* An rescribendum, *plus sese* accepto pro *plus eo*, milite, vel *plus*, h. e. saepius, *quam miles: Quia enim plus dedi.* As. *Plus enim sese intromissus, quom dabas.* Cf. Cas. 91, Amph. 168. Sane haec potior mihi nnnc ratio videtur.

690. *operam utier*) Ita vett. edd. non illepida παρονομασίᾳ. Vulgo: *operis utier*, quod ne versum quidem intrare potest.

692. Libri, inepte nsurpato verbo *argumentari*, et *ni* pro *ne*, *dedi* pro *didici*, perperam illatis: Di. *Discant, dum mihi argumentari liceat, ni oblitus siem, Quod dedi.* — MSS. *argentarilliceam*, *argentari illic eam.* *Argutari* (nam hoc relictum a Plauto arbitror) nihil aliud sonat quam *meditari*, vel, quod eodem sensu positum h. l. *commentari*, h. e. μελετᾶσθαι, quomodo *argutari pedibus* pro eo quod est *exercere pedes* dixit Titinnius apud Nonium. *Ne* et *didici* sunt ab Acidalio Divv. in Plaut. pag. 549.

694. Vulgo immisso glossemate ἀμέτρως: *Volt interim illa itidem commentari* etc.

695. Item ἀμέτρως libri: *Dedi equidem hodie ei quinque a. d. m.* Cf. Men. 410, Mil. 298.

696. Minus recte libri: — *obsonatum.* As. *idem istoc delatum scio.*

De eo nunc bene sumus tua virtute minuma.

DINARCHVS

Vt inimici mei
Bona edint istaec? Mortuom hercle me, quam id patiar, mavelim!

ASTAPHIVM

Malim inimicos mi invidere, quam med inimicis meis:
Nam invidere alii bene esse, tibi male esse, miseria est.
Qui invident, egent illi; quibus invidetur, ii rem habent. 701
Stultus.

DINARCHVS

Quid *id* est?

ASTAPHIVM

Opperire.

DINARCHVS

Quid iam?

ASTAPHIVM

Quia pol mavelim.

DINARCHVS

Non licet de obsonio meo me participem fieri?

697 sq. Vulgo corrupte et depravato metro: *De eo nunc bene sumus tua virtute.* DI. *illine ut inimici mei Bona istic edant? mortuum hercle me, quam ut id patiar, mavelim.* MSS. — *virtutem imeme uti niem ci mei bona* etc. edd. vett. — *virtute.* DI. *immo* (vel *imo*) *et inimici* etc. Hoc est ambiguitate facetissima: *D. e. n. b. s. tua virtute minuma* (quasi dicas: *virtute minarum, quas deferri ad nos iussisti*) DI. *Vt inimici mei Bona edint istaec? M. h. me, quam id patiar, mavelim.* Vid. ad Pseud. 322.

699. Ἀμέτρως libri: *Mavelim mihi inimicos invidere, quam me inimicis meis.* Cf. Amph. prol. 149.

701. Haud melius eodem nomine edd. *Qui invident, egent: illi, quibus invidetur, rem habent.* MSS. — *invidetur irem hab.* h. e. *inv. ii rem hab.* unde colligas, *illi* ad praecedentia esse referendum.

702. Vulgo asperiore metro: *Stultus es.* DI. *quid est? opperire* etc. MSS. *Stultus quid* etc. Cf. Amph. 168. Verbum *id* a praecedente interversum. Cf. 680.

703. Edd. vulgatae secundum Gruterum: DI. *Non licet de obsonii mna me participem fieri?* MSS. *N. l. do obsoni me part.* edd. vett. *N. l. da obsonii me part.* Legendum haud dubie: *N. l. de obsonio meo me p. f.*

ASTAPHIVM

Si volebas participari, auferres dimidium domum. 704
Nam itidem hic ut Acherunti ratio accepti scribitur:
Intro accipimus; quando acceptum est, non potest ferri foras.
Bene vale.

DINARCHVS

Resiste!

ASTAPHIVM

Amitte! sine!

DINARCHVS

Mitte intro.

ASTAPHIVM

Ad te quidem.

DINARCHVS

Imo istuc ad vos.

ASTAPHIVM

Enim non potest.

DINARCHVS

Nimium potest. Sine
Experiri.

ASTAPHIVM

Imo opperire: vis est experirier.
Dicam adesse, ni occupata est.

DINARCHVS

Resta! Exi!

ASTAPHIVM

Frustra siet.

Mna obsonii nec latine dicitur; et abhorret ea forma genitivi ab usu prisco, ut monui secundum alios ad Terentii Andr. 292, et ad Merc. 10.

705. *Năm*) Cf. Amph. 149.

707. Ἀμέτρως legitur *Amitte intro.*

708. Vulgo nullis numeris: DI. *Imo istoc ad vos.* AS. *iri non potest.* DI. *nimium potest.* MSS. DI. *I. i. a. v.* AS. *irem non p.* etc. Edd. vett. — *potest.* DI. *immo potest.*

710. Aeque male libri: *Dicam adesse, ni occupata est.* DI. *resiste, hem!* AS. *frustra es.* DI. *redin'*etc. V. C.— *occup. est.* DI. *resistat ex ex frustra sit;* Decurt. — *occ. est.* DI. *resistat et frustra sit*; vett. edd. — *occ. e.* DI. *resiste*,

DINARCHVS

Redin', an non?

ASTAPHIVM

Redeam, sed vocat me, quae in me plus potest.

DINARCHVS

Vno verbo eloquere: Mittin' me intro?

ASTAPHIVM

Mendax es! abi!
Vnum aiebas; tria iam dixti verbad, ac mendacia.

DINARCHVS

Abiit! intro hinc ivit! Ego mihi haec ut patiar fieri?
Iam hercle ego tibi, inlecebra, ludos faciam clamore in via,
Quae advorsum legem accepisti a pluribus pecuniam!
Iam hercle apud magistratus omnis faxo erit nomen tuom;
Post id ego manum te iniiciam quadrupli, venefica,
Suppostrix puerûm! Ego edepol iam tua probra aperibo omnia.

hem frustra sit. Pareo placuit: DI. *Resiste.* AS. *Oh! exi, exi! frustra sit.* Caeterum sic rescribes: *Resta! — Exi!* Rursus exire iubet Astaphium Dinarchus, postquam intus abiit; quae pauca etiam ei respondet per fenestram. Cf. supra 594.

711. *Rĕdin'*) Vid. ad Asin. 375. Vulgo autem obtinet pessimum glossema hoc: *quam potes*, quod post verbum *potest* nescio quis sciolus inculcavit. — *quae in me plus potest.* Cf. Cas. 168.

712. *eloquere*) Sic libri vett. et Camerariani. Ἀμέτρως alii, *eloquar.*

713. Haud meliore numero legitur in vulgatis: *Vnum aiebas, sed tria dixti verba, atque mendacia.* V. C. *V. a. stridia dixit* etc. Decurt. a manu prima: *stria iā dixti*; unde recte Camerarius: *V. a. tria iam dixti*, sicut *d* et *a* literas misceri monitum ad Cist. argum. 7. Sed praeterea vel reponendum, *verbad, ac mend.* de quo cf. Amph. prol. 149; vel secundum alios: — *verba, atque ea mend.*

716. *pluribus*) Inepte libri, *plurimis*. Licebat sane meretricibus, accipere a plurimis argentum seque vulgo prostituere; verum id lege cautum fuit, ne pluribus simul copiam sui facerent; quod quae in se admisisset, poena quadrupli, quae in furtum constituta erat, afficiebatur.

717. Prius *a* in voce *magistratus* elidendum est metri gratia. Cf. Amph. prol. 74.

Nil mihi *iam*; perdidi omne, quod fuit, fio inpudens,
Nec mihi adest tantillum pensi iam, quos capiam calceos. —
Sed quid ego hic clamo? quid, si me iubeat intromittier?
Conceptis, me non facturum, verbis iurem, si velit. —
Nugae sunt. Si stimulos pugnis caedis, manibus plus dolet.
De nihilo est illi *te* irasci, quae te non flocci facit.
Sed quid hoc est? Proh dî inmortales! Calliclem video senem,
Meus qui adfinis fuit, ancillas duas constrictas ducere,
Alteram tonstricem huius, alteram ancillam suam.
Pertimui! postquam una cura cor meum movit modo,
Timeo, ne malefacta antiqua mea sint inventa omnia.

CALLICLES. ANCILLA. TONSTRIX. DINARCHVS.

CALLICLES

Egon' tibi male dicam aut adeo male velim? Vt animus meust, t. t. c. IV, 3.
Propemodum expertae estis, quam ego sim mitis tranquillusque homo.

720. Ἀμέτρως libri: *Nihili me! perdidi omne quod fuit. f. i.* MSS. et vett. edd. *Nihil me.*

721. Recte sic rescriptus locus a viris doctis; sed minus recte explicatus. Nihil ad rem laxi calcei; sed his vel illis calceis uti dicuntur, Graecorum loquendi more, qui hoc vel illud agunt, et quibus vel hoc vel illo modo negotium aliquod successit. Pindarus Olymp. 6, 12 sqq. ἴστω γὰρ ἐν τούτῳ πεδίλῳ Δαιμόνιον πόδ᾽ ἔχων Σωστράτου υἱός. ad quem locum vetus scholiasta: Ὁ δὲ νοῦς· εὖ δὲ ἐν τῷδε βεβηκὼς τῷ τρόπῳ ὁ τοῦ Σωστράτου παῖς Ἀγησίας κ. τ. λ. Cf. etiam Olymp. III, 9, et Erasmi Adagg. IV, 8, 95.

725. Vulgo biante versu: *De nihilo illi est irasci, q. t. n. f. f.*

731. *Egon'*) Ita vett. edd. et Pareus, tanquam ex MSS. Palatt. Vulgo, usurpato proceleusmatico: *Egone tibi* etc. Vid. ad Amph. 356. Putide autem atque invito versu legitur: — *dicam, aut tibi adeo male velim?* MSS. — *dicam, ad te* (h. e. ni fallor, *adeo*) *male v.* Vett. edd. — *dicam, aut tibi male v.*

Rogitavin' ego vos pendentis verberans ambas simul?
Conmemini; quo quidque pacto sitis confessae, scio.
Haec nunc volo scire eodem pacto: sine malo fateamini!
Quamquam vos colubrino ingenio ambae estis, edico prius,
Ne duplicis habeatis linguas: ne ego bilinguis vos necem;
Nisi si ad tintinnaculos vos voltis educi viros.

ANCILLA

Vis subigit verum fateri: ita lora laedunt brachia.

CALLICLES

At si verum mi eritis fassae, vinclis exsolvemini.

DINARCHVS

Etiam nunc, quid sit negotî, falsus incertusque sum;
Nisi quia timeo tamen.

TONSTRIX

Ego nec quid peccavi scio.

CALLICLES

Omnium primum diversae state. Hem, sic! istac volo.
Nunc ne inter vos significetis, ego ero paries. Loquere tu.

733. Legitur ineptissime et versu manco: *Rogitavi ego vos verberantes et pendentes simul.* MSS. et vett. edd. *R. e. v. verberantis bas* (vel *has*) *pendentis simul*, in quibus *ambas* deprehendit etiam Taubmannus. Cf. 736. *Rogitavi* non convenit metro, convenit *Rogitavin'*. Caeterum cf. supra 673.

735. Minus recte libri: *Hic nunc volo* etc.

739. *subigit*) Ἀμέτρως legitur *subegit*.

742. Restitues veterem lectionem: *Nisi quia timeo tamen.* AN. *ego nec quid peccavi scio.* nisi quod verba *Ego — scio* tonstrici attribuenda sunt, quum ancilla iam eo se redactam fassa sit in superioribus, ut verum fateri velit. Versum sic dimetiere: *Nisi qui* | *a time* | *o ta* | *men. Ego* | etc. producta *o* litera in *timeo;* qua de re vid. ad Amph. 136. *Quid peccavi* usurpatum ex Graecorum consuetudine pro eo, quod est *Quid peccaverim.* Cf. ibid. 235, item 851 et Rud. 1002. *Quia* pro *Quod*, *Nec* pro *Non* positum, more veteri, de quo monui Capt. 136, Merc. 611.

743. *istac volo*) Minus aperta legunt sententia, *istuc volo.* Alteri feminarum hoc dicit senex, dum eam

ANCILLA

Quid loquar?

CALLICLES

Quid puerod actum est, mea quem peperit filia,
Meo nepoti? Capita rerum expedito.

ANCILLA

Istae dedi.

CALLICLES

Iam tace. — Accepistin' puerum tu ab hac?

TONSTRIX

Accepi.

CALLICLES

Tace:
Nil moror praeterea: satis es fassa.

TONSTRIX

Inficias non eo.

CALLICLES

Nam levorem tute scapulis istoc concinnas tuis. —
Conveniunt adhuc utriusque verba.

DINARCHVS

Vae misero mihi!
Mea nunc facinora aperiuntur, clam quae speravi fore.

CALLICLES

Loquere tu. Qui dare te huic puerum iussit?

in diversum ab alterios locum ducit; quomodo Terentius Heaut. III, 3, 27: *Abi sane istac, istorum, quovis.*

744. Volgo: *Neve inter vos* etc. Sed MSS. et vett. edd. *Ne inter vos.*—

745. Edd. — *puero factum.* MSS. *puero datum*, h. e. *puerod actum*, ut recte coniecit Gruterus, quae emendatio confirmatur editionom vett. lectione *puero actum.*

746. Vulgo: — *rerum mihi expedite.* Sed libri vett. prooomen haud agnoscunt. *Vox rerum* non liquescit. Cf. Amph. 341. Vni autem mulieri hoc edicit Callicles, non ambabus simul: ergo legeodum *expedito.* — *Istae.* Vid. ad Mil. 356.

747. *tū*) Cf. Amph. 149.

748. Minus apte libri: *satis est fassa.*

749. *levorem*) Rectissime hoc repositum a Pistori pro alieno isto librorum publicatorum *livorem.* Nihil aeque usitatum librariis, qoaos literas e et *i* ioter se permutare, quem locum induxi Mil. 53. Conveoientius quoque sententiae *Nam* videtur mihi quam *Iam* vulgatum.

ANCILLA

Hera maior mea.

CALLICLES

Quid tu? cur eum accepistid?

TONSTRIX

Hera me rogitavit minor,
Puer uti ferretur, eaque ut celarentur omnia.

CALLICLES

Loquere tu. Quid eo fecisti puero?

TONSTRIX

Ad meam heram detuli.

CALLICLES

Quid eo puero tua hera fecit?

TONSTRIX

Herae meae extemplo dedit.

CALLICLES

Quoi, malum, herae?

ANCILLA

Duae sunt istae.

CALLICLES

Cave tu, nisi quod te rogo, ni- t. t.
si ex te exquaero.

TONSTRIX

Mater, inquam, filiae dono dedit. t. t. c.

CALLICLES

Plus quam dudum loquere.

753. Vulgo invitis libris vett. — *accepisti*. AN. *hera mea rogavit me minor*. MSS. *eram ero uit minor*. Vett. edd. *hera me rogavit minor*, bene, nisi quod *rogitavit* reponendum metri gratia. Saepissime haec confusa. *De d* ephelcystico in *advenistid* cf. Amph. prol. 149.

754. *ferretur*) Sic libri vett. tam scripti quam excusi. Vulgo: *P. ut afferretur*.

757. Vsurpavit poëta versum troch. tetram. acat. ad exprimendum gliscentem Calliclis affectum. Vid. ad Amph. 596.

758. Vulgo: — *nisi quod te rogo*, *nisi Ea quae exquiro*. Sed MSS. *n. q. t. r. n. Ea te exquiro*, h. e. *Ex te exq*. Quod reposui *exquaero*, cf. Epid. 681, Pers. 607.

759. Legitur corrupto numero: CA. *Plus quam dudum, inquam, loquere*. AN. *plus tu rogitas*. CA. *responde ocius*. *Inque* ex sequente versu forte huc

TONSTRIX

Plus tu rogitas.

CALLICLES

Responde ocius:
Quid illa, quoi donatust? Inque.

TONSTRIX

Supposivit.

CALLICLES

Quoi?

ANCILLA

Sibi
Pro filiolo.

CALLICLES

Ain'? pro filiolo? Dî, obsecro vostram fidem!
Vt facilius alia, quam illa, unde est, puerum natum parit!
Haec labore alieno puerum peperit sine doloribus.
Puer quidem beatus, matres duas habet et avias duas.
Iam metuo, patres quot fuerint. Vide, sis, facinus muliebre!

ANCILLA

Mage pol ad viros malitia haec pertinet quam ad mulieres:
Vir illanc, non mulier, praegnatem fecit.

translatum est, quo facto *Inquam* seutentiae causa reponendum esse sibi persuaserunt.

760. Libri imperfecto numero: *Quid illa, cui donatus est?* AN. *supposivit.* CA. *cui?* AN. *sibi.* Liqnescit autem *Quid.* Cf. Amph. prol. 74.

761. Vulgo: *Pro filiolo.* CA. *pro filiolo? Di o. v. f.* MSS. *Pro filio lo toni pro fil.* etc. h. e. nisi omnia me fallunt: *Pro filiolo. ca. in* (*Pro filiolo.* CA. *ain'?*) *pro fil.* etc. Vid. de formula *Ain'?* ad Mil. 841.

762. *natum*) Sic vett. edd. a quo nec multum abludunt MSS. in quibns *ut num.* Vulgo *alienum*, putide quidem, quum statim iuferatur *Haec labore alieno puerum* etc.

767. *Vir* elidendum metri gratia. Cf. supra 760. Caeterum libri: —*fecit.* CA. *et idem ego istuc scio.* Sed primum copula *et* prorsus otiosa. Deinde nemo, assensum suum et, idem, se scire seu sentire cum altero, significaturus, sic loquatur hiatu subabsurdo: *eandem istam rem ego scio*,

CALLICLES

Item ego istuc scio.

Tu bona ei custos fuisti.

ANCILLA

Plus potest, qui plus valet.

Vir erat, plus valebat: vicit; quod petebat, abstulit.

CALLICLES

Et tibi quidem hercule idem attulit magnum malum.

ANCILLA

De istoc ipsa, etsi tu taceas, reapse experta, intellego.

CALLICLES

Nunquam te facere hodie quivi, ut, quisquis esset, diceres.

ANCILLA

Tacui; at nunc non taceo, quando adest: necesse est, indicem.

DINARCHVS

Lapideus sum: conmovere me miser non audeo.
Res palam omnis est! meo illic nunc fiunt capiti comitia!
Meum illuc facinus, mea stultitia est! Timeo, quam mox nominer.

CALLICLES

Loquere, filiam meam quis integram stupraverit?

ANCILLA

Video ego te, propter malefacta qui es patronus parieti!

quasi verendum sit, ne nescio quae alia res intelligatur, quam ea ipsa, de qua sermo fuit; sed ita dixerit: *item ego istuc scio*, h. e. similiter ac tu scire te id dixisti, et ego scio. Hoc igitur hoc loco relictum a Sarsinate arbitror.

770. Ἀμέτρως legitur, *hercle*. Cf. Merc. 701.

772. Vulgo: — *quivi*, *ut is quis esset*, *d*. Sed MSS. — *quivi*, *ut quiusquis esset dicere* (Decurt. *diceret*); vett. edd. — *quivi*, *ut cuiusquis e. diceret*. Vid. supra ad 301.

778. Iocus frigidior et ab interpretibus non perceptus. Exanimatus metu ac dolore Dinarchus in parietem aliquem se reclinaverat, quum com-

DINARCHVS

Neque vivos, neque mortuos sum, neque, quid nunc faciam, scio,
Neque, ut hinc abeam, neque, ut hunc adeam, scio: timore torpeo!

CALLICLES

Dicin', an non, *nunc*?

ANCILLA

Dinarchus, quo illam prius desponderas.

CALLICLES

Vbi is homo est, quem dicis?

DINARCHVS

Adsum, Callicles. Per tua obsecro
Genua, ut tu istuc insapienter factum sapienter feras,
Mihique ignoscas, quod animi inpos vini vitio fecerim.

CALLICLES

Non places: in mutum culpam confers, quod nequit loqui.
Nam, si fabulare posset vinum, se defenderet.
Non vinum *hominibus* moderari, sed *homines* vino solent.
Qui quidem probi sunt; verum qui inprobus, si aquam subbibit,

movere se atque aufugere non posset, ut modo dixit. (Cf. et sequentia.) Hinc ancilla: «Video, *inquit*, te, qui propter malefacta tua patronus es parietis,» h. e. qui, scelerum conscientia fractus *adstas* parieti, sicut patroni sive advocati clientibus adesse atque *adstare* solent in iudicio. Piget excutere febriculosas aliorum interpretationes.

781. Edd. metro pessimo: *Dicin' an non? AN. Dinarchus, quoi illam prius despoponderas. Nunc* a simili *non* est interversum. Cf. Asin. 84, Most. 335. Pro *despoponderas* autem MSS. et edd. vett. *dicis ponderas*. Etiam *quo* dedi meliore numero, sicut *quo dedisti nuptum* legitur Stich. 130, et ibid. 128: *ad virum nuptum datur*. Vid. nos ad Aul. 146 sq. Ferri tamen potest vulgatum *quoi*, si elidatur, quod fieri nonnunquam monuimus ad Capt. 79.

787. Verba *hominibus* et *homines* absunt a vetustis libris, quae recte supplevit Camerarius.

788 sq. Vulgo: — — *verum qui improbus est, sive subbibit, Sive adeo*

Sive adeo scatet temeto, tamen ab ingenio inprobust.

DINARCHVS

Scio equidem, quae nolo, multa mi audienda ob noxiam.
Ego tibi me obnoxium esse fateor, culpae conpotem.

ANCILLA

Callicles, vide, quaeso, homini ne facias iniuriam:
Reus solutus causam dicit; testis vinctos attines.

CALLICLES

Solvite istas. — Agite, abito tu domum, et tu autem domum.
Eloquere haec herae tuae. Puerum reddat, si quis eum petat. —
Eamus, tu, in ius.

DINARCHVS

Quid vis in ius me ire? Tu es praetor mihi.
Verum te obsecro, ut tuam gnatam des mi uxorem, Callicles.

CALLICLES

Eundem pol te iudicasse istanc quidem rem intellego:
Nam haud mansisti, dum ego darem illam; tute sumsisti tibi.
Nunc habeas, ut nactus: verum hoc ego te multabo bolo.

caret temeto, *tamen* etc. MSS. — *iam probus est si quam si bibit.* Hoc haud dubie fuit: *improbus* (est: cf. Amph. 168), *si* (pro *sive*, quod adscriptum pro interpretamento genuinam vocem expulit: cf. Men. 700. Corripitur tantum *si*, utpute sub ictu positum monosyllabum: conf. Amph. 149) *aquam subbibit.* Quod si vere divinavi, iam neque *caret* in sequentibus probum esse potest, siquidem aquam bibenti non recte is opponitur, qui temeto caret: sed rescribendum est levissima mutatione *scatet*, ut qui improbus sit, improbus esse ingeniu dicatur, sive aquam sive vinum bibat.

790. *ob noxiam*) Bene sic repositum a viris doctis. Libri minus apte ad sententiam, *obnoxia*.

798. *Eundem*, *qui oras causam*) quod Trin. 213 dicit: *iudex sum reusque ad eam rem*.

Sex talenta magna a dote demam pro ista inscitia.

DINARCHVS

Bene agis mecum.

CALLICLES

Filium istinc tuom te meliust repetere.
Ceterum uxorem, quam primum potis, abduce ex aedibus.
Ego adeo iam illi remittam nuntium adfini meo:
Dicam, ut aliam conditionem filio inveniat suo.

DINARCHVS

At ego ab hac puerum reposcam, ne mox inficias eat. —
Nihil est; nam ipsa haec ultro, ut factum est, fecit omnem rem palam.
Sed nimium pol opportune eapse eccam egreditur foras.
Nae ista stimulum longum habet, quae usque illinc cor pungit meum!

PHRONESIVM. DINARCHVS. ASTAPHIVM.

PHRONESIVM

Blitea et lutea est meretrix, nisi quae sapit in vino ad rem suam. t. t. c. IV, 4.
Si alia membra vino madeant, cor sit saltem sobrium.
Nam mihi dividiae est, tonstricem meam sic mulcatam male.
Ea dixit, meum Dinarchi puerum inventum filium.

802. *meliust*) H. e. bene est, opus est. Cf. Aul. 289.

803. *potis*) Libri immisso glossemate minus ἐμμέτρως, *potest.*

807. *Nihil est*) H. e. Frustra est: inficias ire non potest, ut quae mihi ipsa ultro fassa sit hanc rem omnem de suppositione pueri. Cf. Asin. 408.

808. Vulgo, loquendi forma minus usitata: *Sed nimium pol opportune ecce ab sese egreditur foras.* MSS. et vett. edd. *S. n. p. o. e. ab se greditur (egreditur) f.*

812. Item inusitate libri: *Nam mihi dividia est. Est* rapuit e literam praecedentem.

813. Αμέτρως legitur *Ea dixit, eum Dinarchi* etc. Quae si scriptorum le-

DINARCHVS

Avidam adibo, quam penes est mea omnis res et liberi.

PHRONESIVM

Video eccum, qui amans tutorem med adoptavit bonis.

DINARCHVS

Mulier, ad *te* sum profectus.

PHRONESIVM

Quid agitur, voluptas mea?

DINARCHVS

Non voluptas! aufer nugas! nil ego nunc de istac re ago.

etio est, malim equidem nunc: *Ea dixit, meum Dinarchi puerum inventum filium; meum puerum* h. e. puerum, quem mihi supposui. Sin ex codicibus Pall. ediderunt, ut videtur, Camerarius et Pareus: *Ea dixit, eum Dinarchi puerum esse inventum filium:* sic potius reponam: *Ea dixit, eum Dinarchi esse puerum inv. f.* Vtram* harum lectionem eligas, verba per synchysin, de qua monui ad Amph. 378, accipies pro eo quod est: *Ea dixit eum* (vel *meum*) *puerum inventum* (*esse*) *Dinarchi filium.* Cui quidem duumvirorum illorum commentum placuerit, is neque verbi *dixit* acutam mirabitur posteriorem syllabam, illorum memor, quae nos ad Asin. 159, Cist. 69, neque accentum nominis *Dinarchi* culpabit, qui iam sequente vocali litera retrahitur. Sonat autem graece Δείναρχος. Vid. ad Asin. 143.

814. Inepte libri: *Vbi id audivit, quam penes est meu omnis res et liberi:* nam si dicentem audiit Dinarchus Phronesium de invento suo filio, audierit quoque necesse est de tonstrice, quae rem enarravit. Imo nunc primum mulierem conspicit Dinarchus, sicut sequente versu illum meretrix, neque igitur dubium esse potest, quin corruptione laborent verba *Vbi id audivit.* Facile autem *audāadivo* (h. e. *avidam adivo*, scriptum id quidem pro *avidam adibo*, de qua literarum *b* et *v* inter se permutatione dictum ad Men. 736) sic degenerare potuisse, norunt, qui libros norunt.

815. Vulgo: PH. *Video eccum, qui manstutorem me adoptavit bonis.* Et sic quidem MSS. nam olim cusi: *V. e. qui meis tutorem m. a. b.* Barbaram vocem *manstutorem* alii defensum eunt, sed frustra; alii infeliciter mutant, certatim reponentes *manitutorem*, *suis tutorem* etc. Sicut interdum excidisse literas monuimus ad Merc. 279: ita et h. l. factum est, ut scriptura continua exararetur *qumanstutorem* pro eo quod est *qui amans tutorem*, quomodo supra 788 offendimus in codd. *si quam*, quum legendum esse *si nquam*, ipso sententiae monito intelligeremus. *Amans*, h. e. propter amorem insanissimum, tutorem bonis suis adoptasse dicitur Dinarchus Phronesium.

816. Libri et inepte et ἀμέτρως: DI. *Mulier, assum: profectu'st.* PH. *q. a. v. m.?* Correxit Acidalius Divv. in Plaut. pag. 553. *Voluptas*, o literarum metri gratia elidit. Vid. ad Amph. prol. 74.

PHRONESIVM

Scio mecastor, quid velis, quid postules et quid petas.
Me videre vis; me amare postulas; puerum petis.

DINARCHVS

Dî inmortales, ut planiloqua est! paucis ut rem ipsam attigit!

PHRONESIVM

Scio equidem, sponsam tibi esse et filium ex sponsa tua,
Et tibi uxorem ducendam iam, et alibi iam animum tuom:
Vt me quasi pro derelicta sis habiturus. Sed tamen
Cogitato, mus pusillus quam sit sapiens bestia,
Vni qui aetatem cubili nunquam conmittit suam,
Quin, si unum ostium obsidetur, aliud perfugium gerat.

DINARCHVS

Otium ubi erit, de istis rebus tum amplius tecum loquar;
Nunc puerum redde.

PHRONESIVM

Imo amabo, ut hos dies aliquos sinas
Esse eum apud me.

DINARCHVS

Minume.

PHRONESIVM

Amabo.

DINARCHVS

Quid *id* opust?

PHRONESIVM

In rem meam est.

818. Minus ἐμμέτρως legitur: *S. m. q. v. et quid postules* etc. Copulas addere est librariorum. Vid. ad Pseud. 171.

819. Haud melius libri: *Me videre vis, et me te amare postulas* etc.

822. Vulgo minus probabili asyndeto: *Et tibi uxorem ducendam iam esse; alibi iam animum tuum.* Particulam *et* pro ēē, ni fallor, habuerunt, quod est compendium verbi *esse* in codicibus.

826. Legitur sententia minus concinna: *Quia si unum ost. obsideatur, a. p. gerit.*

829. Inepte libri, *Minume.* PH. *iam amabo* etc. MSS. — *minume iamabo.* Ἀμέτρως autem exhibetur *Quid*

Triduom hoc saltem, dum miles aliquo circumducitur.
Si auferes puerum, omnis tum mihi spes animam ecflaverit
In eam rem. Re si quid habebo, tibi quoque etiam proderit.

DINARCHVS

Factum cupio: nam re facere, si velim, non est locus.
Nunc puerum utere et procura: quia, unde procures, habes.

PHRONESIVM

Multum amo te ob istam rem ecastor. Vbi domi metues malum,
Fugito huc ad me. Saltem amicus mi esto manubiarius.

DINARCHVS

Bene vale, Phronesium.

PHRONESIVM

Iam me tuom oculum non vocas?

DINARCHVS

Id quoque interim futatim nomen conmemorabitur.

PHRONESIVM

Numquid vis?

DINARCHVS

Facultas operae mi ubi erit ,ad te venero.

opust? Nec recte se habere puto vulgatam lectionem *E re mea est*, quum MSS. praeferant *Iuremea*, quod fuisse initio videtur *In rem meā*.

831. Male hic versus post sequentem inculcari solet; et interpretis est, quod ibi additur, ἄμετρον id quidem, a *Milite:* nam sic vulgo: *Si auferes puerum, a Milite omnis tum mihi spes animam efflaverit.*

832. *Re*) H. e. *Rei.* Hoc vulgo abest, interceptum, ut videtur, a simili voce, quae praecedit, numero quidem duro et languente.

835. Legitur metro nullo: PH. *Multum amabo te ob istam rem mecastor: ubi domi metues malum.* Et rectius, apud quam beneficium non collocandum in posterum, sed iam collocatum est, amare se beneficium dicat, quam amaturam.

839. Edd. vulgatae: PH. *Nunquid vis?* DI. *Fac valeas: operae ubi mihi erit, ad te venero.* Sed MSS. et vett. edd. *N. v. Facultas opere ubi* etc. quod cur spernamus?

PHRONESIVM

Ille quidem hinc abiit, abscessit: dicere hic quidvis licet.
Verum est verbum, quod memoratur: Vbi amici, ibidem opes.
Propter hunc spes etiam est, hodie tactum iri militem.
Quem ego ecastor mage amo quam me, — dum id quod cupio, inde aufero:
Quia, quom multum abstulimus, haud adparet multum, quod datum est.
Ita sunt gloriae meretricum.

ASTAPHIVM

Vah, tace!

PHRONESIVM

Quid est, obsecro?

ASTAPHIVM

Pueri *pater* adest.

PHRONESIVM

Sine eumpse adire huc! sine, si is est modo,
Sine adire eumpse, uti cupit, ad me hac recta, *rectum* si tenet!
Nae istum ecastor hodie astutis confexim fallaciis.

840. *abiit*) Vid. ad Amph. 483.

841. *Vbi* non elidendum, si metrum salvum velis. Est autem proprie porrecta *i* litera in hac voce, quo facilius id fertur. Vid. ibid. ad 341.

842. Vulgo depravate, secondum MSS. *Propter hunc spes etiam se hodie * * ri militem.* Edd. primae: *P. h. s. e. se hodie tantum iri mil.* in quo verum deprehendit Petitus. Aliorum coniecturas de hoc loco enarrare longum est.

843. Similis est locus supra 561 ex nostra emendatione.

844. Minus concinne legitur: *Quae eum multum* etc.

845-848. Corrupte libri: *Ita sunt gloriae m.* As. *aha tace!* PH. *quid est, o.?* (vett. edd. *ha tace.* Litera *u* intercepta a praecedente *m* in *meretricum*: nam *uha* saepe pro *vah* legitur in codd. *Vah* autem sententiae convenit, non *Aha.*) As. *Adest pueri.* PH. *sine eum ipsum adire huc: sine, si is est modo. Sine eum ipsum adire, ut cupit, ad me hac recta, si venerit,* (MSS. et vett. edd. — *recta, si tenent. Rectam (viam) tenere* locutio usitatissima.) *Nae istum ecastor hodie astutis confectum fallaciis.* Postremo versu *confecsim* pro *confexim* exaratum ita degenerasse arbitror. Cf. Trin. 785.

STRATOPHANES. ASTAPHIVM. PHRONESIVM. STRABAX.

STRATOPHANES

Eo mi amare: fero supplicium damnis ad amicam meam! t. t. c. V.
Vtut illuc acceptum est, prius quod perdidi, hoc addam insuper.
Sed quid video heram atque ancillam ante aedis? Adeunda haec mihi est.
Quid hic vos agitis?

PHRONESIVM

Ne me adpella.

STRATOPHANES

Nimium saevis.

PHRONESIVM

Sic *sine*.
Potin', ut mihi molestus ne sis?

STRATOPHANES

Quid id est, Astaphilitium?

ASTAPHIVM

Merito ecastor tibi suscenset.

PHRONESIVM

Egon'? Atque isti etiam parum
Male volo.

STRATOPHANES

Ergo, mea voluptas, si quid peccavi prius,

852. *Quid* liquescit. Cf. Ampli. prol. 74.

853. Soloece atque ἀμέτρως libri: *Potin es ut mihi molestus ne sies?* St. *quid, Astaphilitium, est?*

855. *Ergo*) Αμέτρως libri, *Ego*, quod ne sententiae quidem aeque aptum.

Supplicium ad te hanc mnam fero auri, si mihi rides. Spice.

PHRONESIVM

Manus vetat, priusquam penes sese habeat, quidquam credere.
Puero opust cibum; opus est autem matri, quae puerum lavit;
Opus nutrici autem, utrem ut habeat veteris vini largiter,
Vt dies noctisque potet; opus ligno; opus carbonibus;
Fasciis opus est, pulvinis, cunis, incunabulis;
Oleum opust; farina puero opust; opust totum diem;
Nunquam hoc uno die ecficiatur opus, quin opus semper siet:
Non enim possunt militares pueri setanio educari. t. t.

STRATOPHANES

Respice ergo, *atque* accipe hocce, qui istuc ecficias opus. t. t. c.

PHRONESIVM

Cedo, quamquam parum est.

STRATOPHANES

Addo unam mnam istuc postidea.

856. Vulgo: *S. a. t. h. minam f. auri: si mihi rides, espice.* quae est Palmerii coniectura, Spicilegg. fol. 97 proposita. Sed MSS. — *si mihi ridespice*, h. e. *si mihi rides. Spice; id* quod pridem alii animadverterunt, sed perperam distinxerunt: — *auri, si mihi rides, spice.* Non adspicere se iubet mulierem Stratophanem; si sibi rideat, quod absurdum est; sed minam auri se illi ferre dicit, si sibi rideat. Nihil clarius.

860. Vulgo: *Vt dies noctisque potet: opust igne, opus est carbonibus.* Quid? igne? Quis hoc in sumtibus numeret, quod ubique gratis haberi potest? MSS. *opust icno*, h. e. opus licno, sicut *c* pro *g* antiquitus scripsisse monui ad Curc. 682. Edd. quoque aliquot antiquae: *opus lignis.* Noster Cas. 140 sqq. — — *detur nuptum nostro villico, Servo frugi, atque illi ubi bene sit ligno, calida, cibo, Vestimentis.* Et sic passim.

864. *educari*) Ἀμέτρως libri, *educier.* De usurpato a nobis versu trochaïco tetram. acat. cf. Amph. 596.

865 sqq. Itidem ἀμέτρως et soloece legitur: ST. *Respice ergo, accipe hoc, qui istuc efficias opus.* PH. *cedo: Quamquam parum est.* ST. *addam minam adhuc istic postea.* PH. *parum est.* ST. *T. a. q. iubebis, id dabitur: da nunc savium.* Extremo versu MSS.

PHRONESIVM

Parum est.

STRATOPHANES

Tuo arbitratu, quod iubebis, addabitur. Dan' savium ?

PHRONESIVM

Mitte me, inquam ! odiosus !

STRATOPHANES

Nil fit; non amor; teritur dies.
Plus decem pondo *auri* morus pauxillisper perdidi !

PHRONESIVM

Accipe hoc atque auferto intro.

STRABAX

Vbi mea amica est gentium ?
Neque ruri neque hic quidquam operis facto ; conrumpor situ :
Ita miser cubando in lecto hic exspectando obdurui.
Sed eccam video. Heus , *heus*, amica , quid agis mihi ?

STRATOPHANES

Quis ille homo ?

PHRONESIVM

Quem ego mecastor magis amo, quam te.

STRATOPHANES

Quam me ? *quam me?* quomodo ?

PHRONESIVM

Hoc modo, ut molestus ne sis.

STRATOPHANES

Iam*ne* abis, postquam aurum habes ?

et vett. edd. forma prisca : — *iubebis, addabitur. Dane* pro *danĕ* (*da nunc*) videntur habuisse.

869. Libri itidem hiante versu : *Plus decem pondo amoris paux. perd.* MSS. et vett. edd. *P. d. p. moris p. p.*

873. *Sed* elidendum metri causa. Cf. Amph. prol. 74. Alterum *heus* versus expetebat, ut etiam *mihi* illud fugitivum, quod ex manuscriptis retraxi, in quibus depravate legitur : — *quid agis mille quis illic h. e. ?*

874. Similiter bis ponenda intellexi verba *Quam me?* Vid. ad Aul. 588, Curc. 274.

PHRONESIVM

Condidi intro, quod dedisti.

STRABAX

Ades amica : te adloquor.

PHRONESIVM

At ego ad ted ibam.

STRABAX

Ad me, delicia?

PHRONESIVM

Hercle vero serio.

STRABAX

Quamquam ego tibi videor stultus, gaudere aliqui me volo:
Nam quamquam bella es, malo tuo es, nisi te ego aliqui gaudeo.

PHRONESIVM

Vin' te amplectam et savium dem ?

STRABAX

Quin quidvis face : gaudeam.

STRATOPHANES

Meosne ante oculos illam ego patiar alios amplexarier?
Mortuom hercle satius duco me. Abstine hoc, mulier, manum,
Nisi si te manu mea in machaera et hunc vis emori.

PHRONESIVM

Nil φλυαρεῖν satiust, miles, si te amari postulas.
Auro, haud ferro, deterreri potis est, ne amet, Stratophanes.

877. *ibăm*) Cf. Amph. 341.

879. *te*) Vulgo, *tuo*; sed MSS. et vett. edd. *tu*.

880. Edd. corrupto metro: PH. *Vine te amplectar, et savium dem?* STR. *quidvis face, gaudeam.*

883. Vulgo: *Nisi si te mea manubia machaera et h. v. e.* Sed MSS. et vett. edd. *N. s. t. manu ui in* (Decurt. *manu ui* absque *in*; edd. vett. *manu in*) *macera* (edd. *machaera*) et reliqua.

885. Libri hiante versu : *A. h. f.*

STRATOPHANES

Qui, malum, bella aut faceta es, quae ames hominem istimodi?

PHRONESIVM

Venitne in mentem, quod verbum in cavea dixit histrio?
« Omnes homines ad suom quaestum callent, nec fastidiunt ».

STRATOPHANES

Hunccine hominem te amplexari, tam horridum atque squalidum?

PHRONESIVM

Quamquam hic squalidus, quamquam hic horridus est, at est bellus mihi.

STRATOPHANES

Dedin' ego aurum?

PHRONESIVM

Mihi? Dedisti filio cibaria. i. t.

STRABAX

Nunc, si istanc tecum esse speras, alia opust auri mina. t. t. c.

STRATOPHANES

Malam rem his, et magnam!

STRABAX

Magno opere serva tibi viaticum. i. t.

STRATOPHANES

Quid ista debet tibi?

deterrere potes, ne amet, Stratophanes. — *nē*. Cf. Amph. 149.

886. *quaē*) Vid. ibidem.

887. Ἀμέτρως circumfertur: *V. i. mentem tibi, quod v. i. c. d. h.*

888. Inepte libri: *callent, et fastidiunt.*

890. Sic verba ordinantur in MSS. et edd. vett. Vulgo parum expedito metro: *Quamquam hic horridust, quamquam hic squalidust, scitus bellum init.* MSS. *Quāquā hic quali est, quam hic horridus citus bellum hi.* Vide, an recte coniectarim.

892. *istanc*) Metro non sufficit *hanc* vulgatum.

894. Inepte libri nec metro salvo: *Quid ista debet, nisi tria?* ST. *quae tria nam?* STRA. *unguenta, noctem, savium.* V. C. *Quid isti debe isi tria*

STRABAX

Tria.

STRATOPHANES

Quaenam?

STRABAX

Vnguenta, noctem, savium.

PHRONESIVM

Par pari respondet vero. — Verum nunc saltem, si amas, t. t. c.
Dane tu mihi de tuis deliciis summis quid pauxillulum.

STRATOPHANES

Quid ita, amabo? quid itidem dem? — Dicdum. Si superet, feres.

PHRONESIVM

Campas dicis: abi, abi, consultatum istuc, nihili homo.

STRATOPHANES

Volgo ad se omnis intromittit. — Abstine istac, tu, manum!

STRABAX

Cave faxis volnus....

etc., h. e., ni fallor: *Quid ista debet tibi? Tria* —. Deinde vett. edd. non *quae tria nam*, sed *quaenam tria*, ut facile intelligatur, alterum *tria* pro glossemate adscriptum esse.

895 sq. Vulgo numeris debilibus: PH. *Par pari respondet. verum nunc saltem si amas, mihi Da tu de tuis deliciis summis q. p.* MSS. *Dan tu mihi de tuis* etc. Alterum *mihi* non agnoscunt.

897. Vulgo legitur: ST. *Quid id, ai, amabo, est, quod dem? dic dum: si superet feres.* Sed non sic interponi solet *ai.* MSS. *quid ita alabo* (*abavo*) *quod idem dictum superfert*; h. e., si quid video: *quid ita amabo? quid itidem dem? Dicdum* etc. *Idem* pro *itidem* scriptum, ut saepe factum expertus sum in MSS., verbo *dem* fraudi fuit.

899 sqq. Vide infra de hoc loco ad 901, qui locus in vulgatis sic se habet: PH. *Campas dicis: abi, abi: consultaui istuc.* ST. *mihi homo* (MSS. et vett. edd. *consultam*, quod fuisse mihi videtur *consultatū*, h. e. consultatum: nam *consultavi* alienum; nec placet Acidalii commentum hoc: — *consultavi istuc mihi, mi homo.* Vidd. eius Divv. in Plaut. pag. 5?6.) *Cave faxis vulnus, tibi iam cui sunt dentes ferrei. Vulgo ad se omnes intromittit: abstine istac tu manum.* STRA. *Iam hercle iam magno tu vapula, vir strenuus.* ST. *Dedi ego etc.*

901. Versum hunc, quem supra inter 890 et 892 Berolinensis Inter-

STRATOPHANES

Tibi nam?

STRABAX

Quoi sunt dentes ferrei!
Iam hercle cum magno *malo* tu vapula, vir strenuos!

STRATOPHANES

Dedi ego huic aurum.

STRABAX

At ego argentum.

STRATOPHANES

At ego pallam et purpuram.

STRABAX

At ego ovis et lanam; et alia multa, quae poscet, dabo.
Melius te minis certare mecum, quam minaciis.

pres in sua editione transtulerat, in suam sedem revocavi, suadente eodem. Ecce tibi ipsius verba: « Hic versus (901) vulgo 899 inter et 900 insertus legitur, quem etsi non male huc transtulisse videar, quum sane ad vim spectent ista militis verba contemtus plena *Qui, malum, bella aut faceta es, quae ames hominem istimodi?* et quae sequuntur, *Hunccine hominem te amplexari, tam horridum atque squalidum?* malim tamen nunc abstinere a violentiore medicina, et nihil hic mutare, nisi quod huic versui praeponendum illum puto, qui vulgo eum sequitur, ut locus sic legatur: PH. *Campas dicis: abi, abi, consultatŭm istuc, nihili homo!* ST. *Volgo ad se omnis intromittit. — Abstine istac, tu, manum!* STRA. *Cave faxis volnus . . . .* ST. *Tibi num?* STRA. *Quoi sunt dentes ferrei! Iam hercle cum magno malo tu vapula, vir strenuos!* ST. *Dedi ego* etc. Nempe ita se res habet. Phronesium postquam, simulata ira, abire iussit militem consultatum, quid sibi donandum sit, in amplexus Strabacis ruit, ut ζηλοτυπίας aculeo pungatur Stratophanes. Quo viso hic exclamat, vulgo omnes ad se illam intromittere, iamque gladio stricto rusticum invadit. Sed hic monet eum ut quiescat, ne rastris dentatis, quae rure secum attulit (nam sic dentes recte interpretari Pium arbitror), vulneretur. Et cum his, magis etiam despicientis isto *Tibi nam* (tam nihili viro?) irritatus, vibrat ea; militemque resilientem contra contemnit verbis *Iam hercle cum magno malo tu vapula, vir strenue!* Omnia haec in actione posita. » (ED. T.)

902. Verba *aurum* et *argentum* metri gratia non sunt elidenda. Conf. Amph. 341.

PHRONESIVM

Lepidus's ecastor mortalis, mi Strabax. Perge, obsecro! —

Stultus atque insanus damnis certant; nos salvae sumus.

STRATOPHANES

Age, prior tere te aliquid!

STRABAX

Imo tu prior perde et peri!

STRATOPHANES

Hem tibi talentum argenti! Philippicum est. Tene tibi.

PHRONESIVM

Tanto melior! Noster esto; sed de vostro vivito.

STRATOPHANES

Vbi est, quod tu das? Solve zonas, provocator! Quid times? i. t.

STRABAX

Tu peregrinus; hic ego habito. — Num mea es?

905. Vulgo: *Lepidus ecastor mortalis*, quod ferri potest, intellecto *es*, qua de re cf. ibid. 168. Quamquam vett. edd. *L. e. m. est.*

907. *Age, prior tu da al.*) Inepte libri: ST. *Age prior, tiro, da aliquid.* STRA. *imo t. p. p. e. p.* MSS. *A. p. tirot aliquid*, *A. p. tyranno al.* Vett. edd. *A. p. tyro al.* An fuit: *Age, prior trahe aliquid*, quomodo pecuniam trahere dixit Sallustius Catil. 21? Vel potius: *Age, prior tere te aliquid*, h. e. perde te aliquantum, pereas, cui convenit simile responsum Strabacis: *Imo tu prior perde et peri!* quomodo Naevius dixit apud Priscianum pag. 681 Putsch. *Vt illum di terant, qui primus olitor cepam protulit!* ubi vulgo, minus expedito metro, legitur *primum*. Verissimum omnium hoc nunc arbitror.

908. *Philippicum* prius i elidit. Cf. Amph. prol. 74.

909. *Tanto melior*) Vid. ad Men. 338 sq.

910. Vulgo: ST. *Vbi est, quod tu das?* PH. *provocatur.* ST. *Quid times?* Correxit Acidalius Divv. in Plaut. p. 556 sq. « Dederat, *inquit*, miles Phronesio talentum, provocatus a Strabace, qui eum iusserat non minaciis, sed minis secum certare. Iam quum ipse dedit, paria facere vicissim iubet Strabacem: et, Heus tu provocator, inquit, ubi habes, quod tu des? solve zonas: quid vero turbatus haeres? Excusat ille: illum peregrinum esse, necessario pecuniis instructum; se hic habitare, neque zonam are gravidam circumferre. »

911. Vulgo pravis numeris: STRA. *Tu peregrinus: hic habito: timeo meos:*

STRATOPHANES

Nego. Ambula. t. t. c.

STRABAX

Pecua ad hanc collo in crumena ego obligata defero.

STRATOPHANES

Quid dedisti? — Vt distrinxi hominem!

STRABAX

Imo ego te vero.

STRATOPHANES

Qui dedi?

PHRONESIVM

I intro, amabo, et tu, ergo hac mecum. Tu*te* eris mecum quidem.

STRABAX

Quid tu? quid, *quid* aiis? cum hoccine?

STRATOPHANES

Non ego posterior dedi?

PHRONESIVM

Tu dedisti; *hic* iam daturust: istuc habeo; hoc expeto.

non ego ambulo. Atqui MSS. *T. p. h. habito nunc meos: nego ambulo.* Rogat Strabax Phronesium, an sua esse velit. Negat subiratus miles, huminemque ambulare iubet. Quo quid fingi possit vel rei aptius, vel scripturae codicum similius, non reperio.

913. Inepte et metro nullo legitur: St. *Quid dedi? ut distrinxi hominem!* Stra. *imo ego vero, qui dedi.* Quae si genuina sunt, quaerit, quid dederit, qui dedit, Stratophanes, tanquam is, qui nihil dederit, et stolide gloriatur, adversarium se distrinxisse, quod alio modo fieri non potuit nisi donis maioribus in meretricem conferendis. Et rursus Strabax dedisse dona se affirmat, qui nihil adhuc donavit mulieri. Miror, eiusmodi ineptias tam diu massitasse editores.

914. Edd. vulgatae: Ph. *I nunc intro, amabo, et tu ergo hac mecum.* St. *tu eris mecum quidem.* MSS. *In intro* etc. edd. vett. *I intro* etc. *I* liquescit: vid. ad Ba. 716.

915. Libri metro nihili: Stra. *Quid tu, quid ais? cum hoccine?* St. *ego posterior dedi.* Edd. vett. — *ais?* Mi. (*Miles.*) *tun hoc* (?) *an ego post. d.* Acidalio l. l. placuit *ego enim post.* dedi, quod in ordinem recepit Pareus. Sed ne sic quidem constant numeri. Vid. de *quid* ter illato ad Aul. 588, Curc. 274; de forma *aiis* autem ad Amph. 128.

916. *hic* male omissum in libris veteribus. Credo *ic* scriptum, de quo scribendi genere monui ad Asin. 492, voces vicinas similes intercepisse.

Verum utrique mos geratur amborum ex sententia.

STRABAX

Fiat. Vt rem gnatam video, hoc accipiundum est, quod datur.

STRATOPHANES

Meum quidem te certe lectum occupare non sinam.

PHRONESIVM

Lepide ecastor aucupavi atque ex mea sententia,
Meamque ut rem video bene gestam, vostram rursus bene geram.
Re, amabo, si quid animatus's facere, fac iam uti sciam.
Veneris causa adplaudite: eius haec in tutela est fabula.
Spectatores, bene valete, plaudite atque exsurgite.

918. *Fiat*) Vid. ibid. ad 805.

919. *M. q. ted. occup. lectum c. n. s.*) Vulgo: *M. q. te lectum certe o. n. s.* Malim nunc equidem, voce *lectum* non elisa, de qua figura prosodiaca vid. Amph. 341: *Meum quidem te certe lectum occupare non sinam.* Frustra Acidalius l. l. *lectulum*. Non lectulus convenit tali stipiti, qui omnia magna crepat, sed lectus ingens et ilignus, qui eiusmodi onus sustinere possit.

920. *Αμέτρως* codd. *mecastor*. Correxit Acidalius.

921. Vulgo, nec sententia nec metro salvis: *Meamque ut rem bene gestam, vostram r. b. g.* MSS. *M. ut rem debere ne gestam* etc. hoc est ni fallor: *M. ut rēuideobene gestam*, sicut edidi. Acidalius quidem hic sibi non constat, quum secundum edd. vett. in quibus *Aeque* legitur pro *Mecum*, sic rescribit Divv. in Plaut. 557: *Aequum, mea uti re bene gesta v. r. b. g.*

922. Vulgo itidem ἀμέτρως: *Verum, amabo, si quid animatu's facere, fac iam ut sciam.* MSS. *Romabo si qud* etc. vett. edd. — *geram, Amabo si quid* etc. *Re*: re ipsa, non verbo tantum, sicut *Re* usurpari solet. Cave autem elidas vocem, sub ictu positam. Cf. Amph. 149. *Amabo* extremam syllabam porrectam habet. Vid. ibid. 136.

923. *eius* monosyllabum. Vid. ad Aul. 244.

M. A. PLAVTI
FABVLARVM
FRAGMENTA

LOCI

EX COMOEDIIS, QVAE EXSTANT, CITATI,

QVI TAMEN IN NOSTRIS CODICIBVS NVSQVAM COMPARENT.

AMPHITRVO

1. Nec nobis praesente aliquis quisquam nisi servos...
(Non. v. *Absente*)
2. Optumo iure infringatur aula cineris in caput. t. t. c.
(Idem v. *Aula*)
3. Ne tu postules, matulam unam tibi aquai infundi in caput. t. t c.
(Idem v. *Matella*)
4. Herus Amphitruo occupatus. (Id. v. *Occupatus*)
5. Quaeso advenienti morbo ius medicabile. i. s.
Enim tu certe aut larvatus, aut cerritus es.
Edepol hominem te miserum! medicum quaerita.
(Idem v. *Advenire* et *Cerriti*)
6. Quisquam, me absente, corpus volgavit suom. i. s.
(Idem v. *Vulgavit*)

AMPHITRVO

1. Vid. de hoc versu ad Amph. 659.

3. *matulam*) Ita Mercerus ad Nonium. Libri metro depravato, *matellam*.

5. Vulgo: *Quaese adveniente morbo nunc medicum tibi*. Sed vett. Nonii edd.: *Quaeso a. m. iure medicabis*. *Quaeso* etiam Mercero placuit prae altera lectione.

6. *Quisquam*) Vulgo, *Quoique*; sed eaedem edd. *Cuiusque*, quod mihi videbatur fuisse *Quisquam*, h. e. *Quaequam*, more Plauti et priscorum. Tecte sic Alcmenam tangit maritus verecundus.

7. Exiuravisti, te mihi dixe per iocum. i. s.
(Idem v. *Exiurare*)

8. Qui nequeas, nostrorum uter sit Amphitruo, decernere. t. t. c.
(Idem v. *Decernere*)

9. Nisi hoc ita factum est, proinde ut factum esse autumo, i. s.
Non causam dico; verum ne insimules probri.
(Idem v. *Autumare*)

10. Manufestum hunc obtorto collo teneo furem. t. tr.
(Idem v. *Furtum*)

11. Ibi scrobes ecfodito duplos sexagenos in dies. t. t. c.
(Idem v. *Scrobes*. Priscian. l. V, p. 657, l. VII p. 751)

12. — Abiendi etiam nunc tibi est occasio. t. t. c.
(Prisc. l. XI, p. 924)

13. Animam conprime. (Non. v. *Anima*)

14. Quae etiam me miserum famosum faciet flagitiis suis. t. t. c.
(Non. v. *Fama*)

ASINARIA

1. — Hic aderit, credo, congerro meus.
(Idem v. *Gerrae*)

9. 2. Vulg. *N. e. dico. verum qui ins. p.*; Sed editio Nonii Paris. a. 1511: *N. c. d. rerum non simules p.*; neque aliter Aldus, nisi quod *verum*.

14. Haec vulgo in Asinariae fragmenta referuntur, et legitur: *Qui etiam* etc. Sed similia non pauca de uxore dicit Amphitruo in fabula cognomine, quum in Asinaria quidem vix et ne vix quidem locum his invenias. Ad Amphitruonem igitur pertinere puto. Caeterum fragmentis huius comoediae vulgo addunt ista, quae tanquam Plauti laudat Nonius in *Mactare*: *At ego certe cruce et cruciatu mactabo: exi o foras, mastigia.* Sed emendatiora haec leguntur principio suppositae Amphitruoni scenae *Tun' me, carnufex*, vol. I, pag. 123.

AVLVLARIA

1. Nec noctu, nec diu quietus unquam eram, nunc dormiam. i. t.
(Idem v. *Diu*)

2. Non quidem ego, qua *quu* voluptate, sumsi nec tetigi. t. t.
(Idem v. *Sumere*)

3. Homo ebriolatus somno sanari solet. i. s.
(Idem v. *Ebriolare*)

4. Qui mi olera cruda ponunt, halecem danunt. i. s.
(Idem v. *Halec.*)

5. Ego ecfodiebam in die denos scrobes. i. s.
(Idem v. *Scrobes*)

AVLVLARIA

1. *eram*) Mendose libri, *eam*.

2. Nihil adscribes huic versiculo praeter notam metri trochaici: nam eiusmodi tetrameter quidem catal. non est, nisi vox δισύλλαβος addatur mensura iambi vel pyrrhichii. Legitur autem vulgo: *qua voluptate*.

4. Ἀμέτρῳ libri interpretatione, *halec*.

5. *Ecfodiebam* sine ecthlipsi pronuntiandum metri gratia. Cf. Amph. 341.

Fragmentis huius fabulae adnumeratur etiam versus *Pro illis crocotis* etc., quem profert Nonius in Strophium. Sed videbis nos ad Aulul. 478.

Quod autem nonnulli versum *Hunc ex occulto*, quem incertarum fabularum 27 numeravimus, Aululariae inculcarunt 618 inter et 619, suo periculo fecerunt.

Iam qui sequuntur, versus 152, ex opusculo quodam non magni pretii dramatico, sed Plautum mentiente, depromti sunt, quod primus inter Germanos ex typographeo Hieronymi Commelini edidit 1595 Conradus Rittershusius Brunsvicensis. Est autem prosa oratione conscriptum, neque in versus id redigere voluisse scriptorem, quisquis fuit, quem haud inepte ad aevum Theodosianum (*) referre mihi videtur Rittershusius, indicio sunt hominis verba in pro-

(*) Philippus Pareus, qui hanc scriptionem postremus, quod sciam, publicavit in altera sua Plauti editione, mentionem eius fieri monet non modo apud Luitprandum (a. Christi 950) Historiae rerum in Europa gestarum lib. 1, cap. 3, et Ioannem Sarisberiensem, qui mortuus est a. Christi 1180, Policrat. lib. 2, cap. 25, verum etiam apud Servium ad Virgilii Aeneid. III pag. 279 edit. P. Danielis, ubi laudatur versus *Cuncti alas*, quem hic a

6. Hic quidem pervicus custodem addidit.
(Idem v. *Pervico*)
7. Vt admemordi hominem. (Gell. VII, 9)
8. Myrtam. Myrtum.
(Porphyrio ad Horat. Od. VII, 38, 5)

Hic peregre moriens parasitum ibidem cognitum i. s.
Coheredem instituit, tacita scripturae fide,
Thesaurum occultum si sine fraude ostenderet;
Locum tantummodo thesauri ostendit senex.
(Vid. *Plauti Querulus*, sive *Aulularia ed. Commelin* pp. 1, 2)
Parasitus domum purificat et puram facit. i. s.
Sed ubi urnam inspexit, vetere decipitur dolo,
Bustum simulatum credit, se irrisum putat.

logo haec: « Prodire in agendum non auderemus *cum clodo pede*, nisi magnos praeclarosque in hac parte sequeremur duces. » Sed versus inserti sunt, in iisque satis boni, credo non eius, qui totum posuit, sed poëtarum antiquorum neque ignobilium, inprimisque Plauti, ut cuius per vestigia investigatam suam fabulam et Latinorum vetusta suo tempori reculta dicat ibidem scriptor. Eorum igitur versuum aliquot, in numeros suos nullo fere negotio a me restitutos, communicare cum lectoribus operae pretium existimavi; iamque, quomodo horum quidque et in editione Rittersbusii et in vetere Plauti codice Camerariano, in quo primum locum obtinuit haec fabula, legatur, tribus verbis dicendum mihi esse intelligo.

1. Vulgo: — *cognitum filio coheredem* etc., sicut haec scatent interpretamentis.

2. Vulgo: *si eidem thesaurum occ. sine fr. ost.*

5. Vulgo: *Parasitus magus domum* etc.

6. Vulgo: *Sed ubi primum libere ornam inspexit* etc.

7—15. Haec ita habent in libriss *Bustum quod simulabatur credidit, atque irrisum se putat. Inde ut aliquatenus se ulcisceretur, ornam Queroli in domum callide et occulte obrepens per fenestram protulit: qua explosa et comminuta bustam in pretium vertitur. Itaque thesaurum contra rationem et fidem quum lateret* (*an*: haberet?) *perdidit; quum perisset*, *reddidit. Postea re comperta Parasitus revolat et partem petit. Sed quia*

nobis positorum 122 fecimus. Vixit autem Servius sub imperatore Honorio, ineunte seculo post Christum natum quinto, ut vel hoc testimonio convellatur opinio Marquardi Freheri et ipsius Parei, propter aliquam stili similitodioem comoediam hanc Gildae Sapienti attribuentium, monaco Britanno, qui diem obiit a. Christi 565 vel 570.

Inde, ut se ulcisceretur, urnam, callide
Obrepens per fenestram, proculit in domum,
Qua comminuta bustum in pretium vertitur;

Post, re comperta, revolat et partem petit.
Sed quia, quae abstulerit, quae retulerit, non docet,
Furti, post et sepulcri violati, est reus.
Sic ambo, dominus et parasitus, denuo
Fato atque merito collocantur ad sua.

(Ibid. p. 2)

Pacem, spectatores, sermo vos rogat poëticus, t. t. c.
Qui Graecorum disciplinas ore narrat barbaro,
Et Latinorum vetusta vestro recolit tempori.
Praeterea precator sperat, non inhumana vice,
Qui laborem indulsit vobis, vestram ut referat gratiam.

Materies vosmet reficiet, si fatigat dictio.
In ludis autem atque dictis veniam antiquam exposcimus.
Nemo sibi arbitretur dici, quod nos populo dicimus,
Nec sibimet causam constituat propriam communi ex ioco,
Nemo*que* aliquid recognoscat, nos mentimur omnia.

(Ibid. p. 3)

Ego sum custos *eius* et cultor domus, i. s.
Cui fuero adscriptus; aedes nunc istas rego.

quidquid abstulerit, confitetur; quidquid retulerit, non docet: primum furti, post etiam sepulcri violati est reus. Exitus hic est: ille Dominus, ille Parasitus, denuo fato atque merito conlocantur sic ambo ad sua.

16—20. Vulgo: *Pacem quietemque vobis* (V. C. *a vobis*), *spectatores, nostros* (V. C. *noster*) *sermo poëticus rogat, qui Graecorum disciplinas ore narrat barbaro, et Latinorum vetusta vestro recolit tempore. Praeterea precatur et sperat non inhumana voce, ut qui vobis laborem indulsit, vestram referat gratiam.*

21. Vulg. *Materia vosmet reficiet, si fatigat lectio.*

22. Vulg. — *dictis antiquam nobis veniam exp.*

23. *sibi*) Vulg. *sibimet.*

25. Vulg. *Nemo aliquid* etc.

Decreta fatum ego tempero; si quid boni est,
Id ultro arcesso, si quid gravius, mitigo.

(Ibid. p. 4)

Senio saltem extremo sibimet vixit, qui semper tibi.
t. t. c.

(Ibid. p. 12)

Dic, quaeso, Querule, sanus es? QVER. Ita arbitror. i. s.
LAR. Quanti hoc existimabis? QVER. Hoc etiam imputas?
LAR. O Querule, es sanus et te felicem negas?
Vide, ne felicem fuisse te scias postmodum.

(Ibid. p. 13)

— — LAR. Quid, si feliciorem t. t.
Tete edoceo, quam sunt isti, de quibus dicturus es?
t. t. c.
QVER. Tum igitur facies, posthac Querulus nullum permittat queri.

(Ibid.)

Sume tegmina igitur hieme trunca, aestate duplicia;
t. t. c.
Sume laneos cothurnos, semper refluos carceres.

(Ibid. p. 15)

Vende vocem, vende linguam, iras atque odium loca.
t. t. c.

(Ibid.)

Omnem aetatem exosus agito, funus ut lautum pares.
t. t. c.

(Ibid.)

Heia, nec chartas volo. Tribue saltem *tu* illius mihi
t. t. c.
Nunc peregrini et transmarini mercatoris sacculum.

28. Vulg. *fatorum.*
32. Vulg. *Quanti hoc aestimas?*
38. Vulg.: — *trunca et aestate.*
39. *carceres*) V. C *calceos*. In aliis deest *carceres*. RITTERS.
40. Cessat ecthlipsis in voce *lin-*

LAR. Age igitur, conscende navem; te; tuosque credito
Pariter undis atque ventis. QVER. Istud nunquam volui ego.
Da mihi vel capsas Titi. LAR. Sume igitur et podagram Titi.

— — — — — — —

Neque *ego* istuc volo. Da psaltrias mihi et concubinulas,
Quales habet avarus ille fenerator advena.
LAR. Habe nunc plane, quod rogasti. Suscipe toto cum choro
Briseïden, Paphien, Cytheren; sed cum pondere Nestoris.
QVER. Hahahe, quamobrem? LAR. Habet hoc ille, cuius tu sortem petis.
Eho, Querule, *en* nunquam audivisti: nemo gratis bellus est?

(Ibid. p. 16)

Si nemo *est* felix, nemo igitur iustus. LAR. Et huic respondeo. t. t. c.
Sunt aliqui prope, fateor, iusti; sed prima horum est calamitas.

(Ibid. p. 17)

gnam. Cf. Amph. 341 et infra 51, 88, 104.

45—52. Vulg. *pariter u. et ventis credito*. QVER. *Istud egomet nunquam volui. Da mihi saltem vel* (huius verbi interpretamentum est *saltem*. BOT.) *capsas Titi*. LAR. *S. i. e. p. T.* QVER. *Minime*. LAR. *Neque tu capsas continges Titi*. QVER. *Neque istud volo. — advena*. LAR. *Habes nunc plane, tota mente quod rogas. Suscipe, quod exoptas, toto cum choro, suscipe Paphien, Cytheren, Briseiden, sed cum pondere Nestoris. — sortem petisti. Heo Querole, nunquam* etc. Caeterum recte Rittershusius: «Quis, inquit, hic sit Titus, ignoratur. Alludit autem ad verbum vulgare, Pecuniosos podagra laborare.» Et nomina Veneris accommodata monet scortis, ut Horatius amicam Phrynem vocet. *Pondus* autem esse herniam, sicut apud Iuvenalem, Augustinum De Civ. Dei cap. 8, Arnob. lib. VII.

53. Vulg. *Etiam hinc respondeo*. V. C. recte *huic*.

Quid, si egomet nolo, *Lar.*? LAR. Velis nolis, hodie bona t. t. c.
Fortuna aedes tuas intrabit. QVER. Quid, si *ego* aedes obsero?
LAR. Per fenestram defluet. QVER. Quid, si et fenestras clausero?
LAR. O stulte homo, prius istae pateant, ipsaque tellus se aperiat,
Quam ut tu excludas vel submoveas, quod mutari non potest.

Neque ego id expectabam, ut grates ageres, sed ut in omnibus
Querulum te constaret. QVER. Nunc quo tendis tu? LAR. In aedes tuas,
Imo nostras, me recipio; inde ibo quolibet; ita tamen
Vsquequaque pervagabor, ut te nunquam deseram.
QVER. Incertus sum ego magis hodie, quam semper fui. i. s.
Quid ego nunc faciam cum responso huiusmodi?
Cuiquamne tale unquam datum est oraculum, ut
Ipse sibimet mala quaereret, ut ne excluderet,
Si fieri posset, ingruentem miseriam?
Perde, si quid est tibi, inquit, domi, ut adquires plurima. t. t. c.
Mea si mi auferantur, aliena *aut* quis aut quando dabit?
Vade, inquit, fures require; praedones recipe in domum.
Primum, hoc si cognosci atque etiam si probari potuerit,

58. Vulg. *prius est ut hae pateant.*

60. Vulg. *gratias, quod ἄμετρον.*

61. Vulg. *tū.* Cf. Amph. 149.

64—68. Vulg. *Incertus ego sum factus magis hodie, quam semper fui. Quid ergo nunc f. c. r. h.? Cuiusquamne* (Gruterus et Pareus: *Cui usquam*) *oraculum tale unquam datum est, ut ipse sibimet mala quaereret, aut non excluderet, — miseriam?*

Non iudex, tanquam latronum conscium, pessumdabit?
Sed, ubinam ipsos modo requiram, ubi investigem, nescio.
Vbinam illa est cohors fuliginosa, vulcanosa, atra,
Quae de die sub terris habitat, nocte in terris ambulat?
Vbi, qui fibulas subducunt, quique curtant balteos?

Num quodnam meum nunc meritum fuit, ut mihi potissimum t. t. c.
Res divina ostenderetur? Nescio quod praestigium est.
Vereor, quod denuntiabat, furtum ne perfecerit.

(Ibid. p. 18 sq.)

Mandrogervs. Multum sese laudant aliqui, qui vel pugnaces feras t. t. c.
Opprimunt casu aut deprehendunt, vel fugaces bestias;
Quanto est mi ingenium et lucrum maius, qui homines venor publice! i. t.
Sed quos homines? Dites, potentes, literatos maxime.
Mandrogerus ego sum, parasitorum omnium praestantissimus. t. t. c.

(Ibid. pp. 19 sq.)

Erant praeterea unciuuli hamati torques et catenulae. i. t.

73 seq. Vulg. *Nonne iudex iure optimo pessumdabit, tanquam latronum conscium? Sed ubinam fures ipsos modo* etc.

75. *fuliginosa, vulcanosa*) Recte *fures* a *furvo* describit; unde etiam dictos volnerunt quidam e ICtis. *Vulcanosa*, id est noctivaga. Sic noctem Horatius describit I Carm.: *dum graves Cyclopum Vulcanus ardens visit officinas.* Rittersh.

77. Vulg. *Vbi illi sunt, qui urbane fib. subd.* etc.

78—80. Vulg. *Num quodnam meritum nunc meum, ut mihi potissimum res divina ostenderetur? Hic nescio quid est praestigii. Vereor hercle, ne furtum, quod denunciabat, iam perfecerit.*

82. Vulg. — *feras, vel fugaces bestias, aut vestigiis insequuntur, aut cubilibus deprehendunt, aut casu opprimunt.*

84. Vulg. *S. q. h.? Divites et potentes et literatos maxime.*

85. Vulg. — *omnium longe praest. Omnium* prima syllaba brevi est. Cf. Cas. 690.

MA. Dic, quaeso, aliqua insuper non somniasti vincla et verbera?

SARDANAPALVS. Infaustum hercule hominem! solum hic non vidit carcerem. t. t. c.

Ohe, homo prodigiose, ego te iam explodo cum verbis tuis.

Nocte in somnis funus vidi. MA. Dî te servent! hoc bene!

SARD. Et ferebamus nos ipsi nescio quo illud. MA. Optime!

SARD. Et deflebamus defunctum illum, quasi alienum tamen.

— — — — — — —

Talia etiam manifesta egomet malo, quam tua somnia.
Funus ad laetitiam spectat, lacrymae ad risum pertinent.

— — — — — — —

Sed meum somnium narrabo prorsus manifestissimum.
Nescio quis dicebat mihi, servari manifesta fide
Nec cuiquam alteri id concessum aurum invenire, nisi mihi;
Sed mi hoc tantum profuturum, quod consumsisset gula.

— — — — — — —

O te felicem, Mandrogere, nosque, qui tecum sumus!

— — — — — — —

SARD. Ipsa est platea, quam requiris. SYCOPHANTA.

89—93. Vulg. *ego te iam nunc explodo cum verbis tuis. Nocte ista ego insomnis funus vidi.* MA. *D. t. s. hic bene.* SARD. *Et nos ipsi funus illud nescio quo ferebamus.* MA. *Optime.* SARD. *Etiam insuper deflebamus defunctum — tamen.* MA. *Audin' tu istaec, stulte homo? Talia — somnia.*

94. Vide Artemidori Ὀνειροκριτικά. RITTERSH.

95—98. Vulg. *Ego autem meum vobis narrabo somnium, prorsus manifestissimum. Dicebat nescio quis somnianti nocte hac mihi, servari manifesta fide, nec cuiquam alteri concessum esse aurum illud invenire, nisi mihi. Sed insuper adiecit, ex istis opibus hoc tantummodo mihi profuturum, quod consumsisset gula.*

99. Vulg. *Felicem te, Mandrogerus, nosque etc.*

Recurre ad aediculam cito.

— — — — — — —

MA. At quam humiles fenestrae hic! Euge, hic frustra clauduntur fores!
Tum praeterea inermes quantum inter se distant regulae!
Haec secura mi hercle regio est, et nihil fures nocent.
Sed mihi interius olet aurum. Alia tentandum est via.
Heia nunc, tu noster, tuque, si quid vobis ingenî
Comitatis et virtutis, nunc, *nunc*, totum ostendite!
Ego, tanquam Cynicus magister, clausa trado gaudia;
Retia vosmet obsidete, dum percurro cubilia.

— — — — — — —

SARD. In sacrario tria signa. MA. Convenit. SYCOPHANT. In medio arula.
MA. Sic sunt omnia. SARD. Aurum ante aram. MA. Hoc iam nostrum est! Quid? ipsius
Queruli indicia iam tenetis? SYCOPH. Melius hercle quam tua.
Vide tu, an divinare possis; nos mentiri novimus.
MA. In parte hac ego deambulatum ibo; illim observabo omnia,
Atque, ubi ratio postularit vel res, continuo hic ero.

(Ibid. pp. 20, 22)

QVER. Bellus hercle hic nescio qui est: non praetereunda est fabula. t. t. c.
SYCOPH. Quaeso, sodes, aggrediamur ratione illum qualibet

101. Vulg. *Attat, quam humiles hic fenestras video! Euge* etc.

105. Vulg. *Heia nunc, Sycofanta noster, tuque, Sardanapale, si quid* etc.

107. Vulg. *ego, tanquam Cynicus magister, inventa et inclusa trado gaudia.* (*Cynicus magister*, h. e. tanquam κυνῶν δεσπότης, magister canum, venator. Nove dictum ambiguitatis causa, quae inest verbo *Cynicus.*)

109. *signa*) Vulg. *sigilla.*

113 seq. Vulg. *Ego istuc in parte hac deambulatum ibo; illinc obs. o: atque ubi res vel ratio post., cont.*

Hominem. SARD. O me stultum atque ineptum, qui non consului statim!

(Ibid. pp. 22 sq.)

QVER. Salve, Mandrogerus. MA. Salvos esse vos volo. i. s.
QVER. Tu quoque sacerdotum esto incolumis maxime,
Quoniam diligeris plurimum merito tuo.

(Ibid. p. 24)

— Omnesque fructus paucorum improbitas capit. i. s.

(Ibid. p. 26)

Cuncti alas quatiunt diris cum clangoribus. i. s.

(Ibid. p. 27)

— Hominumque fata levibus volvunt paginis.

(Ibid. p. 28)

Nos somnulentos credunt, quoniam somniculamur de die; i. t. 124
Id facimus vigiliarum causa, quia vigilamus noctibus.

——— ——— ——— ——— ——— ——— ———

Nihil unquam naturam fecisse melius quam noctem puto. (Ibid. p. 35)

Vivat ambitor togatus, convivator iudicum, t. t. c.
Observator ianuarum, servulorum servulus.

(Ibid. p. 36)

MA. Depone ab humeris, Querule, pondus tam grave. i. s.

——— ——— ——— ——— ——— ——— ———

Tute ipse malam Fortunam portasti foras.
QVER. Fatebor: nunquam fieri hoc posse credidi.

hic odero. De forma *illim* cf. Ba. 285.

118. Sic V. C. Male omissum *vos* in vulgatis.

120. Vulg. *quoniam laudaris ac diligeris pl. m. t.*

123. Nescio de quibus simiis loquitur magus Mandrogerus; quod nomen (simiae) reponendum puto pag. 26 versu 25, ubi legitur *furiae.* Cf. Capt. 164 sqq. Truc. 522.

124 sq. Vulg. *Aliqui somnulentos nos esse credunt, q. s. d. d.; nos autem id facimus* etc. Caeterum servus loquitur Pantomalus.

126. Vulg. *Nihil unquam melius in rebus humanis fecisse naturam q. n. p.*

131—134. Vulg. *O. Mandrogerus, fateor, nunquam fieri posse hoc credidi; pot. t. e. r. ipsa res probat: arcula istaec iamdudum a me introlata est, quam levis mihi soli fuit, et nunc quam gravis est duobus!*

Potentiam tuam et religionem res probat.
Arca istaec dudum a me introlata est. Quam levis
Mihi soli et quam duobus nunc gravis fuit!
Ma. Nescis, nil esse gravius fortuna mala?

(Ibid.)

Ma. Enarrari hoc subito non pote. Evenire autem solet, t. t. c.
Istaec calamitas moveri ut multis non possit iugis.
Iam istinc ergo nunc ministri lustrum id in fluvios dabunt;
Tu autem monita, quae dabo iam nunc, cape imis sensibus.
Mala, quam abstulimus, Fortuna haec redire tentabit domum.
Qver. Ne dî sirint! una illi istaec et perpetua sit via!
Ma. Triduo ergo istuc periclum est, ne ad te redeat res mala;

136. Vulg: *Enarrari subito hoc non potest: Caeterum solet evenire* etc.

138. Vulg. *Iam istinc ergo ministri nunc mei lustrum istud in f. d.*

141. Vulg. *Nec dii sinant.* « Plautinum est *Istuc ne dii sirint.* Ibid. *Vnn sit illi istaec et perpetua via.* Formula execrandi, quae adhuc durat: nam quum alicui maledicimus, abigentes eum a nobis, vota facimus, ut tam longe a nobis abeat, ne unquam redire possit. Sic Cicero in Pisonem: *An, quod tibi proficiscenti evenit, ut omnes execrarentur, male precarentur, unam tibi illam viam perpetuam esse vellent.* Sic Turpilius Comicus Thrasyleonte apud Nouium: *Age, age, egredere, atque istuc utinam perpetuum itiner sit tibi!* (Minus ἐμμέτρως libri: *utinam istuc.* Etsi cf. nos ad Amph. 341. Bot.) Vide de hoc devovendi modo P. Victorium lib. II Var. Lect. c. 1. » Rittersh. Hisce Gruterus addit alterum istud Ciceronis ex Sestiana: *Quibus utinam evenissent ea, quae homines precabantur.* « agit enim, inquit, et ibi de Pisone et Gabinio, qui paludati cum malis exierant omnibus. »

142. Veteres post lustrationes seu expiationes *triduum* religiose observabant, ut videre est etiam apud Euripidem Alcestide. Sic hodie Christianorum vulgus sumta coena sacra triduo fere, ac ne vix quidem triduo probum et religiosum videri amat, quasi non studium probitatis tota vita constans et perpetuum esse debeat. Rittersh. Legitur autem vulgo: *Triduo ergo istuc periculum tibi est, ne haec ad te redire tentet res mala. Tu igitur universo hoc triduo domi clausus esto nocte ac die; nihil de domo*

Tu igitur universo hoc clausus esto domi nocte ac die,
Nil domo foras nunc dederis, nilque in aedes recipias.
(Ibid. p. 37)

PANT. Credo hercle, religionis causa ab importunis cautio est. i. t.

(Ibid. p. 39)

Omnia *iam* perfecta sunt: nos hinc ad navem celeriter,
Ne quod etiam nunc *de* subito hic nobis nascatur malum.
(Ibid. p. 42)

LAR. Tandem urna peperit auri gravida pondera, i. s.
Vilisque mater grande puerperium dedit,
Indigna frangi, tanta hoc non meruit fides.
Memorabilis plane aula eodem tempore
Domino fidem persolvit, furtum furibus. (Ibid. p. 43)

BACCHIDES, quae et CHRYSALVS,

velut apud Fulgentium v. Stega.

1. Illa mei cognominis fuit. (Serv. ad Aen. VI, 383)
2. Quibus ingenium est animi utibile et modicum et sine vernilitate, t. t.

(Non. v. *Modicum.* Charis. l. II, p. 185)

tua foris nunc dederis, nihilque intra aedes recipias.

150 sqq. Vulg. *indigna quae frangeretur. T. h. n. m. f. Magna plane aula et memorabilis uno atque eodem tempore domino fidem persolvit, furtum fecit furibus.*

BACCHIDES

Leguntur haec inter Fragmenta huius fabulae: — — *nam et ex mari timida ecce ego Pavitare* — Scilicet Donatus ad illud Terentii Hec. III, 1, 40: *Vxorem Philumenam Pavitare nescio quid dixerunt:* « *Pavere*, inquit, et *timere* et ad corporis et ad animi perturbationem veteres referebant. Plautus in Bacch. (I, 1, 73) *Nam et ex mari timida ecce ego pavitare, aegrotare, quia sic horruisse ac palpitare venis.* » Sed legendum, maxima ex parte secundum Westerhovium: « *Nam ut in navi vecta es, credo, timida es.* Ergo *Pavitare* aegrotare: quia sic horruisse ac palpitare visa est: » ut haec nihil differant ab illis, quae habentur Bacchidum l. l.

2 Vulg. *Q. i. animi utibile, est modicum e. s. v.* Prius et inculcavit Acidalius Divv. in Bacch. c. 10 extremo.

Ecquis evocat i. s.

3. Cum nasiterna et cum aqua illum impurissumum?
(Fest. v. *Nasiterna*)

4. Quae sodalem atque me exercitos habet. as. ex c. d. et t. h.
(Non v. *Exercitum.* Charis. l. II, p. 204)

5. Nam tu quidem quoivis excantare, credo, facile cor potes. i. t.
(Idem v. *Excantare.* Serv. ad Virg. Eclog. 8)

6. Vincla, virgae, molae, saevitudo mala, ć. t.
Fit peior.
(Idem v. *Saevitudo*)

7. Cor meum, spes meae, mel meum, suavitudo, cibus, gaudium. c. s.
(Idem v. *Suavitudo*)

8. Limaces viri. (Non. v. *Limaces*)

9. Ne a quoquam acciperes aliomercedem annuam, i. s.
Nisi ab se, nec cum quiquam limares caput.
(Idem v. *Limare*)
Cupidon' te conficit, anne Amor? (Non. v. *Cupido*)

10. Praenestinum opino esse: ita erat gloriosus. b. t.
(Idem v. *Opino*)

11. Sin lenocinium forte conlubitum est tibi: i. s.
Videas, mercedis quid tibi est aequom dari:
Ne istac aetate me sectere gratiis.
(Charis. l. II, p. 180)

12. Arabus. (Idem p. 99)

4. Vid. de hoc metri genere Tom. I, pag. 129.

6. Tam saepe hallucinatum scimus Nonium, ut manus prurial rescribere *servitudo*. Certe sic ea describi solet. Men. 866 sqq.: *Recordetur: qui sunt nihili, quid iis preti Detur ab suis heris, ignavis, inprobis Viris: verbera, conpes, molae, lassitudo, Fames, frigus durum. Saevitudo* si germanum esset, foret ἅπαξ λεγόμενον. Male autem legitur *mole*.

7. Ἀμέτρως libri: *spes mea.*

9. 2. Eodem nomine postulandum vulgatum *sese*.

10 sq. Vulg. *opinor*, quod itidem in metrum peccat. Cf. Cas. 424. Nec melius valet *Ne ista aetate.*

13. Vlyssem audivi fuisse aerumnosissumum, i. s.
Qui viginti annis errans a patria abfuit;
Verum hic adulescens multo Vlyssen antidit:
Quia ilico errat intra muros civicos.
(Idem p. 181)

CAPTIVI

Pileum, quem habuit, deripuit, eumque ad coelum sustulit. t. t. c.
(Non. v. *Pileum*)

CASINA

1. Perii, ille habebit flocco iam homo lumbos meos. i. s.
(Non. v. *Defloccare*)
2. Intro *eo* ad uxorem subferre tergum meum ob iniuriam. t. t. c.
(Idem v. *Sufferre*)
3. Taedeo. (Cledonius in Arte p. 1915 Putsch.)

13 sqq. Codd. metro perdito: — *Vlyssem anteit*, *Qui illico* etc. *Antideo* pro *Anteeo* Plauto et priscis valde usitatum. De *Quia* pro *Qui* a nobis reposito cf. similem locum, qui est Aul. 389.

CAPTIVI

Pessime fabulae fragmentis haec adnumerant: *Fac fidele: cave fluxam fidem feras*, quae pertinent ad Capt. 369. Huc pertinere existimatur etiam illud apud Fulgentium v. *Auctio*: *Auctionem facio parasiticam*, quod depromtum haud dubie ex Stich. 207.

CASINA

1. *ille*) Ἀμέτρως libri, *illic*.

2. Vulg. numeris vix et ne vix quidem explicandis: *Intro ad uxorem*, *sufferamque meum tergum ob iniuriam*.

MILES

1. Ita nos nostramque familiam habes exercitam. i. s.
(Fulgent. v. *Exercitus*)
2. Modice sapis. (Non. v. *Modicum*)

POENVLVS

Importuna avis venit vesperi. (Charis. l. II, p. 197)

PSEVDOLVS

Nisi si carcerem ecfregeritis aliquando, vostram domum. t. t. c.
(Serv. ad Aen. I, 139)

RVDENS

1. Homullulus fictust ex argilla et ex luto. i. s.
(Prisc. l. III, p. 614)
2. Aulas abstulas. (Diomed. l. I, p. 376)

POENVLI

fragmentum contineri videtur 2 trochaicis hypercatalectis, de quo metri genere monitum Ba. 584 sqq.

PSEVDOLVS

Minus ἐμμέτρως legitur, *Nisi carcerem* etc. Quamquam cf. Amph. 124.

RVDENS

1. Priscianus l. l. *Homullulus et ex argilla et ex luto.*

2. Diomedes l. l. « Sunt, *inquit*, quaedam verba, quae nequaquam ex

STICHVS

Nonne hoc publicitus —? (Charis. l. II, p. 190)

TRVCVLENTVS

Bona perdidi, mala reperi; factus sum a vobis extumus. i. t.
(Priscian. l. III, p. 609)

se derivata habent praeterita. Vtimur tamen proximis, velut *Ferio* perfecto *Ferii* non dicimus, sed *Percussi*. Item *Sisto Steti* vel *Statui*, quoniam duplici sensu fungitur. Item *Furis furit*; *furisti* nemo dicit, sed *Insanisti*. Item *Tollo Sustuli*; quamquam nonnulli ex hoc tentaverunt perfectum facere *Tuli*; quale ex eo, quod est *Fero*, *Tuli*: quoniam *Sustuli* ab eo videtur proficisci, quod apud veteres reperimus, *Sustollo*. Item *affero Attuli* quoniam et *Fero Tuli* dicimus. Quamquam et id perfectum, quod est *Attuli*, ab alio verbo proficisci reperimus apud veteres, ex eo quod est *Attulo*, ut Naevius in Tabellaria *Dotem ad nos nullam attulat*. Plautus composilum efficit in Rudente *Aulas abstulas*, ut sil instans Abstulo. » Haec quoque proferuntur, tanquam ex Rudente: *Quid murmurillas tecum, et te discrucias?* Sed Nonius, apud quem leguntur: « Murmurillum, *inquit*, murmuratio. Plautus Rudente: *Nolo ego murmurillum neque susurrum fieri*. Idem: *Quid murmurillas* etc. » Eundem igitur scriptorem dicit, eandem comoediam non dicit. Quamobrem satius mihi visum est ponere hoc fragmentum inter fabularum incertarum §. 28.

STICHVS

Similiter, monente ipso Charisio, Terentius Phorm. 939: *Non hoc publicitus scelus hinc deportarier In solas terras?*

FABVLARVM

DEPERDITARVM FRAGMENTA.

'AXAPI STVDIVM

Quam ego tanta pauperavi per dolum pecunia. t. t. c.
(Non. v. *Paupravit*)

AGROICVS

Quasi lupus ab armis valeo: clunis {infractos / defectos} gero. t. t. c.
(Fest. et Non. v. *Clunes*)

ADDICTVS

Opus facere nimio quam dormire mavolo: i. s.
Veternum metuo.
(Interpretes Virgilii ad Georg. I, 124)

AXAPI STVDIVM

Vulgo *Acari Studium*, quod ne intelligi quidem potest. Correxerunt alii.

AGROICVS

Vossius: « Hunc, *inquit*, versum citant Festus et Nonius; sed hic pro *infractos* habet *desertos* (hoc est procul dubio *defectos*. Bot.) atque addit, esse ex comoedia *Abroico*, sive, ut legi debet, Αγροίκῳ. Nam Αγροικος erat inter comoedias Plauto adscriptas, sed quas ei abiudicaret Varro, ut testis Gellius l. III, cap. 3. »

ARTAMON

Nunc mihi licet quidvis loqui: nemo hic adest superstes i. t. c.

(Fest. v. *Superstites testes*)

Vnguentum, quod naribus mulionum nauteam fecisset? t. t.

(Idem v. *Nauteam*)

ASTRABA, seu CLITELLARIA

1. Sequere, adsequere, Polybadisce: meam spem cupio consequi. t. t. c.

POLYB. Sequor hercle quidem: nam lubenter, mea sperata, cónsequor,

(Varro de L. L. l. V, c. 7 extr.)

ARTAMON

1. Non opus addi *hic*, ad efficiendum versum iambicum tetram. cat. sed vel haberi potest pro asynarteto composito ex 2 anacreonteis, de quo genere metri dictum tom. I, pag. 129 versibus 5 sqq. vel, quod malim, pro asynarteto, qui constet ex dimetro iamb. acat. et dim. troch. brachycat. qualem catalecticum laudat Victorinus pag. 2590 Putsch. hunc: *Beatus ille, qui procul tollor in montes vagus.*

ASTRABA

Astraba vehiculum est παρὰ τὸ μὴ ϛρέφεσθαι, quo titulo et Plautus fabulam inscripsit, in qua mulieres in einsmodi vehiculis inductae (*Probus in vita Virg.*) Infinitis prope locis Plautum in Cistellaria citant grammatici, quum tamen, quae ipsi adducunt testimonia, desiderentur in ea, quae hodie exstat eius nominis fabula. — Parvum mendum est, quod huius fabulae titulum occupavit: nam *Clitellaria* pro *Cistellaria* legendum. Facilis fuit lapsus, ut in *Cistellariam*, notissimam fabulam, degeneraret. Est autem eadem, atque ea, quam graeco titulo inscripserat ASTRABAM. ἀϛράβη enim *clitella.* Sic invenies eundem Plautum citatum in *Lipargo* et *Parasito pigro;* Terentium in *Heautontimorumeno* et *Seipsum excruciante*, ut apud Ciceronem; Caecilium *Nauclero* vel *Portitore, Obolostate* vel *Foeneratore*, *Harpazomene* vel *Rapta*, *Hypobolimaeo* vel *Subditicio;* Laberium *Cropio* vel *Sarcularia*, *Belonistria* vel *Frugione*, *Scylace* vel *Catularia;* Pomponium *Hetaerisca* vel *Prostibulo;* Varronem

2. Axitiosae annonam caram e vili concinnant viris. t. t. c.
(Idem ibid. l. VI, c. 3)

3. Terebra tu quidem pertundis. t. d.
(Non. v. *Exterebrare*)

4. Dare pedibus protinam sese ab his regionibus. i. s.
(Idem v. *Protinus*)

5. Terebratus multum siet, et subscudem addite. i. s.
(Fest. v. *Subscudes*)

Haec hactenus titulo *Astrabae* laudata sunt ab Auctoribus; nunc deinceps quae sequuntur, *Clitellariae* nomine citantur.

6. Apluda. (Gell. II, 7. Non. v. *Apludas*)

7. Non quasi ut haec sunt hic limaces lividae, i. s.
Diobolares, scoenicolae, miraculae,
(1. 2. Varro de L. L. VI, c. 4. Fest. v. *Schoeniculas*)
Scratiae, crupedulae, strictibulgae, edentulae,
(Varro ib. Gell. III, 3. Non. v. *Scruptas*)

Κριομαχία vel *Caprino proelio*. Scalig.

2. Festus: « Axitiosi factiosi dicebantur, quum plures una quid agerent facerentque. Axint autem pro Egerint; unde Axites mulietes sive dii dicebantur una agentes. » Conf. Scyth. Ht. 1.

5. Αμέτρως libri: *T. m. sit et subscudes a.*

7. 1. *limaces*) Conf. Bacchidum fragm. 8.

2. *scoenicolae*) Vel *schoenicolae*. Cf. Poen. 137 et ad eum locum interpp. — *miraculae*. Festus: « Miracula, quae nunc digna admiratione dicimus, antiqui in rebus turpibus ponebant. »

3. Hunc versum vulgo ad Nervolariam referunt, sed Varro ad Cistellariam, h. e. Clitellariam, si recte divinavit supra Iosephus Scaliger. Varie autem legitur: *Scraptae*, *scrupedae strictivelae*, *sordidae* (Non. Paris. 1511); *Scraptae*, *crupedae*, *strictibilae*, *sordidae* (Idem in edit. Aldi a. 1513); *Scractiae*, *scrupedae*, *rutabulae*, *tantulae* (Varr. ibid. pag. 1090); *Strateae*, vel *Strattae*, *scrupedae*, *strativolae*, *sordidae* (Gell. l. l.); *Scrancíae*, *scrupedae*, *strictivellae*, *tantulae*, sicut vulgo. Festus: « Scraptae, *inquit*, dicebantur nugatoriae ac despiciendae mulieres, ut ait Verrius etc. » Sed ne is quidem locus grammatici videtur sanus. De primo igitur horum verborum rem in medio reliqui, nisi quod eam lectionem dedi, quae et ad

Cum (extritis / extortis) talis, cum (todelli / crotillis) crusculis,

(2. 3. Fest. l. l. 3. Fest. vv. *Crocotilum*, *Succrotilla*, *Todi.* Priscian. l. III, p. 611 Putsch.)

Capillo scisso atque excissatis auribus.

(Non. v. *Excissatum*, p. 544 ed. Merc.)

8. Malum aufer: bonum mihi opus est. b. tr. c.

(Idem in *Opus est illam rem*)

9. Quasi tolleno aut pilum Graecum reciproces plana via t. t. c.

(Fest. v. *Reciprocare*)

10. Quin is, si iturus? Nimium es vegrandi gradu. i. s.

(Idem v. *Vegrande*)

11. Pol ad cubituram, mater, mage sum exercita
A te, quam ad cursuram; eo sum tardiuscula.

(Non. v. *Cursus*)

Varronis, auctorum, qui haec laudant, antiquissimi pariter atque eruditissimi, quam proxime accederet, et versum intrare posse videretur. De secunda voce sentio cum Scaligero, *scrupedas* quasi *crupedas* dictas existimante, ut *tritavus stritavus* etc. « κρούπεζα enim, *inquit*, quae et κρούπεζα, graece dicuntur *sculponeae*; a quo homines duris pedibus et ligneis vocabantur κρούπεζοι, κρούπεζοι. Vid. Hesych. » Strictibulgae ipse excogitavi, ut significentur mulieres, quae bulgam, h. e. ventrem, stringunt cingulis fasciisque, ne corpulentiores videantur. Terentius Eun. II, 3, 21 sqq. *Haut similis virgo est virginum nostrarum, quas matres student Demissis humeris esse, vincto pectore, ut gracilae sient. Si quae est habitior paulo, pugilem esse aiunt, deducunt cibum; Tamenetsi bona natura est, reddunt curatura junceas.* Denique etiam quarto loco Varronis scripturam praetuli, sed item emendatam. *Edentulus* haud semel usurpavit Noster.

9. *aut*) Αμέτρως libri, *vel.*

10. Inepte legitur: *Quae nisi sic biteris, nimium is vegrandi gradu.* Festus l. l. in editionibus Aldi et Dacerii: *Qui nisi iteres*, et in Parisina a. 1511: *Qui nisi iturus*, ex quibus *Quin is, si iturus es* recte fecit Pareus in lexico Plaut. v. *Quin mandantis et indignantis. Es* quoque pro vulgato *is* idem dedit ibid. v. *Gradu celeri esse.* De es intelligendo in *iturus* vid. ad Amph. 168. Neque hoc habent libri vett.

11. Vulgo: — — *exercita; Reliquam, ad cursuram sum tardiuscula.* Sed edd. aliquot Nonii antiquae, in his Aldina in Perotti Cornucopiae, *P. a. c. m. m. sum exercitare quam a cursura s. t.* Sequor Muretum Varr. Lectt. XVIII, 10.

12. Quid? tuam amicam times, ne te manulea
as. ex c. d. et t. h.
Caiet?
(Fulgent. De Continentia Virgil. Mythogr. Lat. Munker. p. 163)

13. Prohibet divitiis maxumis, dote altili atque opima.
t. t. c.
(Non. v. *Altile*)

14. Expurgabo hercule omnia ad raucam ravim, i. s.
(Idem v. *Ravis*)

15. Quae quasi carnuficis angiporta purgitas. i. s.
(Idem v. *Angiportus*)

16. Intro abeo: nam meretricem adstare in via i. s.
Solam, prostibulae sane est.
(Idem v. *Prostibula*)

17. Meminere officium suom.
(Idem p. 499 Merc.)

18. Potin' es tu, homo, facinus facere strenuom?
N. Aliorum adfatim est, t. t. c.
Qui faciant: sane ego me nolo fortem perhiberi virum.
(Gell. VII, 7)

19. Tun', tune igitur, mea matercula?
(Prisc. l. III, p. 611)

20. Germana mea sororcula. (Id. p. 612)

21. Siquidem imperes pro copia, pro recula. i. s.
(Idem p. 613)

14. Vulgo *hercle*, quod ἄμετρον. Vid. ad Merc. 701.

15. Vulgo, *purgitans*, intellecto, ut videtur, *es*, qua de re cf. 10, et Amph. 761. Sed facilior nostra ratio.

16. Vulgo: *Intro ad bonam meretricem: adstat ea in via Sola: prostibula sane est.* Sed MSS. Merceri: *Intro abo: nam mer.* —, et vett. edd. Nonii Paris. et Aldi annorum 1511 et 1513: — *meretricem adstare in via Solam* etc. Mercerus faciebat: *Intro ibo: nam meretricem adstare in via Solam, prostibuli sane est. Meretricem* non liquescit: cf. Amph. 341.

18. Vulgo sine sale et ἀμέτρως: *Potin' es tu homo facinus facere strenuum? N. Aliorum est affatim qui*

22. Datores i. t. c.
Negotioli bellissumi, senices, soletis esse.
(Idem ibid. 616, 724)
23. Adhinnire equolam possum ego hanc, si detur sola soli. i. t c.
(Idem p. 617)
Nam ita mustulentus (aestus) (ventus) naris obtigit. i. s.
(Non. vv. *Mustulentum* et *Ventus*)
24. Me respondere postulas? Iniurium est. i. s.
Stipulari semper me ultro oportet a viris:
Eum quaestum facio. Nihili vir es. —
(Prisc. l. VIII, p. 792)

BACCHARIA

Quis est mortalis tanta fortuna adfectus unquam, as. ex 2 anacr.
Quam ego nunc sum, quoius haec ventri portatur pompa? Vel nunc
Qui mihi acipenser in mari latuit antehac, quoius
Ego latus in latebras dentibus meis et manibus reddam!
(Macrob. Saturn. II, 12)

faciant. Sane ego Me volo fortem perhiberier virum.

22. Vulgo nescio quo sensu: — *negotioli senecis soletis esse.* Senes negotium saepe exhibere dicit, quo nihil saue frequentius in comoediis. Trin. 812: *Viden', egestas quid negoti dat homini misero mali?*

23. Glossema videtur *ventus.*

24. 3. *nihili vir es*) Corrupte legitur apud Priscianum: *nihil iures.*

Baccharia

Vid. de metro ad Artamonis 1. Αμετρα haec vulgo iacent.

BIS CONPRESSA, seu BOEOTIA

Vt illunc dî perdant, primus qui horas reperit, i. s.
Quique adeo primus statuit hic solarium,
Qui mihi conminuit misero articulatim diem!
Nam puero me uterus hic erat solarium
Multo omnium istorum optumum et verissumum.
Vbi istic monebat, esse, nisi quom nihil erat;
Nunc etiam quom est, non estur, nisi soli lubet;
Itaque adeo iam oppletum oppidum est solariis:
Maior popli pars aridi reptant fame.
(Gell. III, 3)

CALCEOLVS

Nucem molluscam super eius dixit inpendere tegulas. i. t.
(Macrob. Sat. II, 14)

CARBONARIA

1. Secundum ipsam aram aurum abscondidi. i. s.
(Priscian. l. X, p. 890)

BIS CONPRESSA, seu BOEOTIA

Nisi hae duae fabulae fuerint diversae. Vid. infra annotata ad *Condalium.*

7. Ineple libri: *N. e. quod est, non est, nisi soli lubet. Non estur* pridem Salmasius. Sed *quod* illud simul corrigendum erat.

9. Ἀνέτρως libri: *Maior pars populi aridi reptant fame.* Non autem de urbe Roma in his cogitasse puto comicum nostrum, sed Antiphanem in Βοιωτίᾳ plane expressisse.

CARBONARIA

1. Verba *Secundum ipsam aram* non sunt elidenda metri gratia. Cf. Amph. 341.

2. Egeo pernam, sumen sueris, spectile, callum, glandia. t. t. c.
(Fest. v. *Spetile*)
3. Patibulus ferar per urbem; deinde subfigar cruci. t. t. c.
(Non. v. *Patibulum*)

COECVS, seu PRAEDONES

1. Nil quidquam factum nisi fabre, nec quidquam positum sine luxu, t. t.
Auro, ebore, argento, picturis, purpura, spoliis, tum statuis.
(Charisius l. II, p. 179 Putsch.)
2. Neque eam invitam a med unquam abduces. i. d. h.
(Idem ib. p. 182)
3. Spectari ludos magnifice atque opulenter. i.
(Idem ib. 187)
4. Peregre est. (Id. ib. p. 189)
5. Plure altero tanto, quanto eius fundust, velim. i. s.
(Idem ib. ead)
6. Ita sunt praedones: prorsum parcunt nemini. i. s.
(Idem ib. ead.)

2. *Egeo*) Vulgo, *Esto*, quod quem locum hic habere possit, non intelligo. Apud ipsum quidem Festum legitur: *Ego pernam* etc.

3. Ita Lipsius Electt. I, 18. Libri corrupto metro: *deinde affigar cruci*.

COECVS seu PRAEDONES

1, 1. *luxu*) Inepte libri *luco*.

2. Sic verba ordinat Charisius, ut haud dubie recte fecerim, quum *med* reponendo (nam *me* legitur) versum iambicum restituerem. Vulgo autem: *N. e. a me invito u. a.*

4. Charisius l. l. «Peregre, *inquit*, dicimus, quum abit quis in locum, ut Titinnius in Tibicina: *Vt hinc legatus abit peregre publice*. (Male libri: *Vt hic l. abit p. p.* Bot.) Plautus quoque in Praedonibus aut in Coeco: *Peregre est* etc.»

5. Addit istis haec grammaticus: «Cicero quoque: *plure venit*. Lucilius: *Plure foras vendunt*, *quod pro minore emunt*, antique.»

7. Velim ted arbitrari factum sedulum esse. Submoventur t. t.
Hostes; removentur lapides.
(Idem ib. p. 194)

8. Si non strenue fatetur, ubi sit aurum, t. t.
Membra eius exsecemus serra.
(Idem ib. 195)

9. Nil feci secus, quam me decet. (Idem ib. ead.)

10 A. Quis tu es, qui ducis me? B. Mu! A. Perii hercle, Afer est! i. s.
(Idem ib. p. 213)

COLAX

Batiolam auream habebat octo pondo; accipere noluit. t. t. c.
(Non. v. *Batiola*)

CONDALIVM

1. Tam crepusculo feram, ut amens? Lampadas accendite! t. t. c.

6. Probat Charisius hoc loco Nostri et alio M. Catonis, *Prorsum* olim dictum esse. Sed hoc nemini dubium esse potest, qui Plautum et Terentium aliosque paulo vetustiorum legerit.

7. Vulgo et sententia obscura et metro nullo: *Velim te arbitrari factum*. R. *sedulum est: submoventur hostes, removentur lapides*. Vt iam descripti sunt hi versus, *Velim* μονοσυλλάβως pronuntiandum est figura prosodiaca quam illustravi ad Amph. prol. 74. Nec nolim tamen, usurpato bacchiaco tetrametro: *Velim te arbitrari, factum sedulo esse* (b. t.) *Submoventur hostes, removentur lapides* (t. tr.) De trochaïcis trimetris monitum ad Cas. 67. Vtram harum rationum metricarum inieris, certe syllabam *re-* in *removentur* habebis pro porrecta. Vid. ad Asin. 375.

10. His usum *Mu* interiectionis declarat grammaticus.

CONDALIVM

Fabula Menandrea, cui nomen graece fuit Δακτύλιον. Argumentum ignoratur, sicut fere omnium harum fabularum Plauti deperditarum.

Caeterum Gellius N. A. III, 3:

(Varro IV de L. L. 1, 6, 4)

2. *Pro* in admiratione posuit Plautus Condalio. (Festus v. *Pro*)

CONMORIENTES

— Saliam in puteum praecipes.
(Priscian. l. VI, p. 725)

CORNICVLARIA

1. Facite olant aedes arabice.
(Diomed. l. I, p. 378 Putsch.)

2. Qui latrocinatus regi annos decem Demetrio t. t. c.
Mercede.
(Varro de L. L. l. VI, c. 3)

3. Pulcrum et luculentum hoc nobis hodie evenit proelium. t. t. c.
(Non. v. *Luculentum*)

4. — — — Obsecro te, pileum i. s.
Vide meum, mi sodalis, mea salubritas.
(Non. v. *Pileus*)

« Marcus, *inquit*, Varro in libro de comoediis Plautinis primo verba haec ponit: Nam nec *Gemini*, nec *Lenones*, nec *Condalium*, nec *Anus* Plauti, nec *Bis compressa*, nec *Boeotia* unquam fuit, neque adeo Ἄγροικος, neque *Commorientes*, sed M. Acutici (Aquilii?). » Sed Commorientes quidem Plauti esse dicit Terentius in prologo Adelphorum.

1. *feram*) Vulgo *fere*. De forma *Lampada* pro *Lampas* vid. ad Cas. 677.

CONMORIENTES

Priscianus l. l. « Antiqui, inquit, *Ancipes* et *Praecipes* et *Bicipes* proferebant in nominativo, et sic secundum analogiam sequebatur genitivus, *Anoipes ancipitis*, ut *Sospes sospitis*. Plautus in Commorientibus » et reliqua.

CORNICVLARIA

1. Diomedes l. l. « *Oleo*, *oles*: apud veteres *Olant*. Plautus in Cornicularia: *F. o. a. A.* perinde quasi *Olo olis* sit dicendum. »

3. Sic Nonius Paris. a. 1511 et Merceri. Vulgo desiderantur verba *hoc nobis*, quae auferri sibi vetat versus.

4. *Vide*) Sic edd. Nonii Iun. et Merc. Nam vulgo sine sensu: *Te ob-*

5. Quid cessamus ludos facere? Circus noster ecce adest. t. t. c.
(Varro de L. L. l. IV, c. 32)
6. Qui amant ancillam Hedylium meam oculitus. i. s.
(Non. v. *Oculitus*)
7. Mihi Laverna in furtis celebrassit manus. i. s.
(Idem v. *Laverna*)

DYSCOLVS

Virgo *ego* sum: nondum didici nupta verba dicere. t. t. c.
(Fest. v. *Nupta verba*)

FOENERATRIX

1. Heus tu, in Barbaria quod dixisse dicitur i. s.
Liberta suae patronae, id ego dico *tibi*.
Liberta, salve! *Vapula*, Papyria!
(Fest. v. *Vapula Papyria*)
2. —Quae ego populabo probe. (Diomed. l. I, p. 395)

secro, *Lyde*, *pileum meum*, *mi sodalis*, *m. s.*

5. Cf. Mil. 979.

6. Vox *ancillam* non est elidenda, ut metrum constet. Cf. Amph. 341.

Foeneratrix

1. Agit ibi Diomedes de verbis « vulgo, *ut ait*, passivo more declinatis, quae apud veteres diversa reperiuntur denunciata declinatione; » quem locum inducit Priscianus lib. VIII, pag. 799. Vid. ad Amph. 82. Eiusmodi igitur verborum plura variorum scriptorum exempla profert Diomedes, et in iis hoc Plauti, *Populo* pro eo quod est *Populor*.

FRETVM

— — — — Hoc est illud, i. t. c.
Quod arietinum dicitur responsum magnis ludis:
Peribo, si non fecero; si faxo, vapulabo.
(Gell. III, 3)

FRIVOLARIA

1. Commodo dictitemus,
(Charis. l. II, p. 174, et l. II, p. 177)
2. Is mihi erat bilis, aqua intercus, tussis, febris querquera. t. t. c.
(Priscian. l. VI, p. 719. Fest. v. *Querqueram febrem*)
3. A. Sequimini me hac, sultis, omnes legiones Laverniae t. t. c.
(Fest. v. *Sultis*)
Vbi, rorarii, estis? B. En sunt. A. Vbi sunt accensi? B. Ecce *nos*.
(Idem ibid. l. VI, c. 3)
A. Agite nunc, subsidite omnes, quasi solent triarii.
(Varro de L. L. l. IV, 16. Fest. v. *Subsidium*)
4. Nave agere oportet, quod agas, non ductarie. i. s.
(Fest. v. *Navus*)

FRETVM

2. 3. *arietinum — vapulabo*) Sic vett. aliquot Gellii edd. in his Ioann. Tornaesii, quae prodiit 1621. Vulgo legitur *arietini* et *vapulavero*, quorum illud obscurum, hoc et minus ἔμμετρον est, nisi rescribas *vapularo*, et in consecutionem peccat temporum verbalium, quum eodem modo dicendum sit *Vapulabo*, si faxo, quo *Peribo*, si non fecero.

FRIVOLARIA

1. Exemplum adverbii *Commodo*, dicti pro *Commode*.

3. Ἀμέτρως legitur: — — *sequimini hac Sultis legiones omnes Lavernae: ubi rorarii Estis? en sunt:*

5. Superaboque omnis argutando praeficas. i. s.
(Non. v. *Praeficae*)
6. — — — tunc papillae primulum i. s.
Sororiabant; illud volui dicere,
Fraterculabant. Verbis quid multis opust?
(Fest. v. *Sororiare*)
7. O amice, ex multis une, Cephalio, mihi! i. s.
(Prisc. l. V, p. 673)
8. Strebulam agninam tene.
(Fest. v. *Strebulam*)

FVGITIVI

A. Age, age! B. Spectavi. A. Vibices quantas! vide! i. s.
B. Iam inspexi. Quid id est?
(Varro de L. L. l. VI, 3)

GASTRON

Carnem strebulam, aut de lumbo, obcoenabis . . . . .
(Varro de L. L. l. VI, 3)

ubi sunt accensi? ecce * * *Agito* (Pareus: *Agite nunc*) *subsidite omnes, quasi solent triarii.*

6. *primulum*) Vulgo, *primitus*; Sed Aldus, *primum*. *Primitus* nusquam apud Nostrum legitur, *Primulum* non semel et apud eum et apud Terentium aliosque. Verbum *multis*, quod vulgo abest, ex MS. addidit Dacerius.

8. Libri inconcinne: *Strebula agnina tene.*

GASTRON

Hoc potius voluisse mihi videtur Varro, quam vulgatum *Caro strebula, vitellina est*: *cocnabis*: quae est arena sine calce.

HORTVLVS

Praeco ibi adsit cum corona; quique liceat, veneat.
t. t. c.

(Fest. v. *Sub corona venire*)

KAKISTVS

Malo hunc adligari ad oriam, t. t. c.
Semper ut piscetur, etsi sit tempestas maxuma.

(Fulgent. v. *Oriam*)

LENONES GEMINI

Dolet huic puello, sese venum ducier. i. s.

(Fest. v. *Puelli.* Priscian. l. VI, p. 697)

MEDICVS

1. In conspicillo adservabam; pallium observabam.
as. ex 2 anacr.

(Non. v. *Conspicillum*)

2. — Parasito cum virgis caseum radi potest. t. t. c.

(Idem v. *Caseus*)

3. Domi reliqueram exoletam virginem. i. s.

(Prisciam. l. IX, p. 872)

LENONES GEMINI

Ita Festus. Vulgo secundum Priscianum : *Dolet hic puellus s. v. d.*

MEDICVS

1. De metro vid. supra ad Artamonem.

2. Exemplum formae *Caseum*. *Cum virgis.* Ridicule. H. e. cum fascibus, tanquam consuli, seu praetori.

3. Ἀμέτρῳ libri interpretatione, *reliqui.* Vid. ad Amph. prol. 81.

NERVOLARIA

1. Scobinam ego lima actutum adrasi.
(Varro de L. L. l. VI, 3)
2. Prohibent, quin moenia aliunde ego fungar mea. i. s.
(Fest. v. *Moenia*)
3. Ocissume nos liberi possimus fieri. (Idem v. *Ocius*)
4. Pollucte prodigum esse amatorem addecet. i. s.
(Idem v. *Prodegeris*)
5. — Vinum sublestissumum; i. s.
Infirmos quia vel corpore vel animo facit.
(Idem v. *Sublesta*)
6. Insanum valde uterque deamat.
(Non. v. *Insanum*)

PARASITVS PIGER, sive LIPARGVS

1. Inde, bene adpotus, primulo crepusculo i. s.
Domum ire coepit tramitis recta via.
(Varro de L. L. l. VI, 3)
2. Ambo magna laude lauti, postremo ambo sumus non nauci. t. t.
(Fest. v. *Naucum*)
3. Addite lepades, echinos, ostreas. i.
(Non. v. *Lopades*)

NERVOLARIA

2. Vulgo: *Prohibent, quom moenia aliunde ego fungar mea.* Curc. 33: — — *Nemo hinc prohibet nec vetat, Quin, quod palam est venale, si argentum est, emas.*

3. *Ocissume* etiam alios dixisse, notum est.

6. Vid. ad Most. 838. *Valde* mihi suspectum est de glossa.

PARASITVS PIGER sive LIPARGVS

1, 2. Corrupte libri: — *tramite recta via.* In Perotti Cornucopiae legitur: — *tramite dextre via.*

3. Cf. Rud. 211.

4. Nil moror mihi fucum in alveo, apibus qui peredit cibum. t. t. c.
(Priscian. l. X, p. 893)

PHAGON

— Honos syncerasto periit, pernis, glandio. t. t. c.
(Varro de L. L. l. VI, 3)

PLOCION (Πλόκιον)

Nam*que* coloratam frontem habet, petilus, habrus. i. s.
(Non. vv. *Petilum* et *Frontem*)

SATVRIO

1. Catulinam carnem esitavisse, hoc est comedisse, Romanos, Plautus in Saturione refert. Fest.

Ad quem locum Dacerius: Hanc Saturnionem (nam sic ille et hic et in ipso Festo) fabulam respicit Plinius, quum ait lib. XXIX: *Catulinam adiicialibus quidem celebrem epulis fuisse, Plauti fabulae sunt iudicio.*

4. Priscianus l. l. « In *do* (desinentium verborum) unum anomalum invenitur, *Edo es est.* Vetustissimi tamen *Edo edis edit* dicebant, correpta prima syllaba. Naevius in Carbonaria: *Tibi servi multi apud mensam adstant; ille ipse adstat, quando edit.* (i. t.) Non potest enim in hoc iambo penultima syllaba longa esse, ut intelligatur praeteritum, ne sit σκάζων. Plautus in Lipargo: *Nil* etc. corripitur enim penultima » etc. Quasi vero non semper corripiatur *E* litera in *Edo*, h. e. Vescor. Sane Priscianus nusquam minus Priscianus, quam hoc loco.

PLOCION.

Saepe apud Marcellum commemoratur Caecilius Plocio, Plautus hoc uno loco. Quid, si alterum pro altero nominavit Nonius, quem haud raro memoria falsum scimus? Quamquam et Pomponius Asinariam scripsit, et Naevius Nervolariam etc. Caeterum quale huius fabulae argumentum fuerit, ignoratur. *Petilus, habrus.* Vulgo, *petilis labris;* sed vett. edd. No-

2. Retrahi nequitur, quoquo progressa est semel. i. s.
(Fest. v. *Nequitum*)

3. Male tibi evenisse video. Glaber erat, tamquam rien. t. t. c.
(Idem v. *Rienes*)

4. Succenturia centum requie, qui te delectent domi. t. t. c.
(Idem v. *Succenturiare*)

SCYTHA LITVRGVS

1. Mulier es, uxorcula! abi! te ego novi: scio axitiosam. as. ex t. d. et i. d. c.
(Varro de L. L. l. VI, 3)

nii, in his Parisina et Aldiua annorum 1511 et 1513: *petlis, habris*. Errorem hominibus obiecisse videtur literarum similitudo, ut reponendum existimaverim *petilus, habrus*, hoc e. ἁβρὸς, delicatum aliquem et bellum describi ratus. Festus: *Petilam suram siccam et substrictam* vulgo interpretantut. Nonins: *Petilum: tenue et exile*.

3. Αμέτρως legitur in editionibus vulgatis: *M. t. e. video: qui gluber* etc.

4. Vulgo itidem corrupto metro: *Succenturia; centum requre, qui te delectent domi*. Dedi *requie*, h. e. requiei vel in requiem seu voluptatem, quomodo Cicero dixit: *ad requietem animi delectationemque*, et Horatius: *Et sibi dum requiem, dum risus undique captat*. Nec deterius foret: *Succenturia centum, requiem qui tuam delectent domi*. Nisi *requre* sit glossema verbi *Succenturia*. Επέχω.

SCYTHA LITVRGVS

Recte Σκύθην λειτουργὸν interpretautur *stipatorem* seu potius *apparitorem*, qualis introducitur ab Aristophane in Θεσμοφοριαζούσαις. Laudatur autem ab Athenaeo Antiphanes Σκύθῃ, quam fabulam Hic transtulerit.

1. Vulgo ineptissime: *Mulier es, uxor. Quoia, vir? ego novi, scio: axiosa es*. Legitur apud Varronem: *M. es uxorculavit ego novi scio axitiosam*. *B* et *V* literas commutari monuimus ad Men. 736. More autem librariorum semel ponendi similia, bis perscribenda, exaratum *uxorculavitego* pro *uxorcula, avi!* (h. e. *abi!*) *te ego*. *Abi* hoc contemnentis explicatum ad Mil. 1097, Stich. 575. De voce *Axitiosus* cf. Astrabae fragm. 2, et de formula *Ego te novi* Men. 543.

2. — Sic ea mi insignitos pueros pariat postea, t. t. c.
Aut varum, aut valgum, aut compernem, aut paetum, aut brocchum filium.
(Fest. v. *Valgos*)

SYRVS

Laudatur apud Festum v. *Todi*, proferturque inde versus *Extritis talis* etc. quem alibi ad Clitellariam refert Pompeius.

TRIGEMINI

— Ni fugissem, medium, credo, praemorsisset. t. t.
(Gell. VII, 9)

VIDVLARIA

1. Vbi quamque pedem videbat, subfurabatur omnis. as. ex 2 anacr.
(Non. v. *Pedis*)
2. Nescio qui servos e myrteta prosilit. i. s.
(Priscian. l. IV, p. 625)

2. *Sic*) Ita vett. edd. Dsceriana: *Sit*. Vulgo *Sin*.

TRIGEMINI

Exemplum formae *Praemorsi* pro *Praemordi*.

VIDVLARIA

Non inepte simili argumento duas conscripsisse arbitrantur Plautum fabulas, Vidulariam et Rudentem, nisi duo tantum tituli fuerint unius, a qua opinione non abhorreo.

1. Probat inde Nonius, *Pedem* dici nonnunquam *Pediculum*.

2. Priscianus l. l. «In VM, *inquit*, desinentia, sive etiam composita, diversas habent formas. Quaedam enim vocalem habent *e* longam ante *tum*, quaedam *i* correptam ante *um*: *e* ut *olivetum*, *vinetum*, *coryletum*, *rosetum*, *dumetum*, *querceturn*, *esculetum*, *myrtetum*: quamvis feminino genere Plautus Vidularia hoc protulit: *Nescio.*» etc.

3. Paupera haec res est.

(Idem l. V, p. 647. Prob. Cathol. p. 1457)

4. Dic mihi, si audes, quis ea est, quam vis ducere uxorem? — t. t. c.

(Idem l. XIII, p. 960)

5. Opposita est claxendix. At ego signi dicam quid siet. t. t. c.

(Idem l. V, p. 655)

Animum advortite ambo, sultis. Vidulum hic adponite; t. t. c.

(Idem, p. 692)

Ego servabo, quasi sequestro detis; neutri reddebo.

(Idem l. l. et p. 694. Non. v. *Reddibo*)

Donicum diiudicata res sit haec.

(Idem l. l. et p. 959)

Haud fugio sequestrum.

(Idem p. 692)

6. Inopiam, luctum, moerorem, paupertatem, algum, famem. t. t. c.

(Idem l. VI, p. 699)

3. Similis locus est Rud. 197.

4. Priscianus l. l. *Quis* etiam communis esse generis putaverunt vetustissimi, sicut apud Graecos Ὄϊς. Terentius in Eunucho (623 sqq.) *Hunc oculis nostrarum quisquam non vidit, Phaedria. Nostrarum quisquam* dixit pro *quaequam*. Plautus in Vidularia: *Dic mihi* » etc.

5, 3 sq. Idem pag. 692 Putsch. «In ER, *inquit*, correptam desinentia, *s* et *t* antecedentibus, nisi sint possessiva, quorum in IS desinant feminina, ER in RI mutando (putide libri: *mutant et.* Bot.) faciunt genitivum, ut *hic Auster huius Austri*, *hic oleaster huius oleastri*, *hic apiaster huius apiastri*. Excipitur *sequester sequestris*, quod duplici ratione compellitur secundae esse declinationis, quoniam et *t* et *s* ante *r* habet, nec est possessivum; et quod in A facit femininum, id est *sequestra*. Virgilius in XI, (133): *Et pace sequestra*. Tertiae tamen invenitur declinationis apud plerosque. Cicero in II Verrinarum: *Aut sequestres, aut interpretes corrumpendi iudicii*. Sed Plautus hoc quoque secundum analogiam declinavit, ut in Vidularia *Animum advortite — sequestrum.* » Legitur autem apud eundem pag. quidem 692 Putsch. *Donicum res iudicata erit haec;* sed ibidem pag. 959: *Donicum res diiudicata sit.*

6. Exemplum formae *Hic algus*, *huius algus* pro eo, quod usitatius dicitur *Hic algor*, *huius algoris*.

7. Eiusdem Bacchae fecerunt nostram navim Pentheum. t. t. c.

(Idem l. VII, p. 738)

8. — Nunc, ut apud sequestrum vidulum posivimus. t. t. c.

(Idem l. X, p. 898)

9. Nunc servos a patre argentum expalpabitur. i. s.

(Non. vv. *Expalpare* et *Expalpabitur*)

10. Imo id, haec quod nostra est patria et quod hic meus est pater, t. t. c.
Illic autem Soterinis est pater.

(Priscan. l. VII, p. 749)

11. Malim moriri meos, quam mendicarier: i. s.
Boni miserantur illum; hunc inrident mali.

(Non. v. *Mendicarier*)

12. Signum recte conparebat, huius contendi anulum. t. t. c.

(Idem v. *Contendere*)

13. Quid multa verba? plurimum luctavimus. i. s.

(Idem v. *Deluctavi*)

14. — — — — Culleo insui hunc iube t. t. c.
Atque in altum deportari, si vis annonam bonam.

(Fulgent. v. *Culleus*)

15. Ibi ut piscabar, fuscina ici vidulum. i. s.

(Non. v. *Icit*)

7. Accusativus in VM nominis graeci in EVS desinentis, qualis nominis graeco magis accusativo utuntur auctores.

8. Exemplum formae *Posivi* pro *Posui*. Vid. nos ad Epid. 354, Pseud. 543.

10, 2. Priscianus l. l. « In IS productam graeca et latina, masculina et feminina vel communia, ut *hic delphin huius delphinis*, *hic Aris* proprium *huius Arinis*. Cicero pro Scauro: *Arinis* uxorem: *haec Soteris huius Soterinis*. Plautus in Vidularia, *Immo* » etc.

11, 2. *miserantur*) Absurde legitur *ministrantur*. Mercerus reposuit: — *inmiserantur illunc irrid. m.* Sed haec non cohaerent. *Illum*, mortuum; *hunc*, mendicum.

13. Exemplum formae *Lucto* pro *Luctor*, vid. ad Amph. 82.

16. Nam audivi feminam ego leonem semel parire.
as. ex 2 anacr.
(Philargyrius ad Virgil. Eclog. II, 63)

LOCI

EX DEPERDITIS CITATI,

AMISSO ETIAM COMOEDIAE NOMINE.

1. Aerumnulas Plautus refert furcillas, quibus religatas sarcinas viatores gerebant; quarum usum quia C. Marius retulit, muli Mariani postea appellabantur. Itaque aerumnae labores onerosos significant etc. (Fest.)

2. *Bellule* apud Plautum, diminutivum adverbium est a *bene*, quod facit *belle* et *bellule*. (Fest.)

3. *Coquitare* pro *coctitare*, id est frequenter coquere, Plautus posuit. (Fest.)

4. Apud piscarium, ubi variae res —. t.
(Varro de L. L. IV, 32)

5. Epeum fumificum, qui legioni nostrae h. t.
Cibum coctum habet.
(Idem ib. l. VI, c. 3)

6. Obgannuit odiosus omni familiae. i. s.
(Idem ibid. c. 5.)

16. Profert haec Philargyrius eo consilio, ut Plautum *leonem feminam* dixisse leaenam probet. Notanda etiam forma obsoleta *Parire* pro *Parere*. Vid. ad Aul. 109-112.

FRAGMENTA INCERTA

6. Vulgo, in ordinem recepta interpretatione putida et ἀμέτρῳ: *Obgannuit odiosus omni totae familiae.*

7. Plautus schematice :
Nam pater tuos nunquam cum illac etiam limavit caput. t. t. c.
(Non v. *Limari*)

8. Licet vos abire curriculo. (Fest. v. *Curriculo*)

9. Iam tibi tuis meritis crassus corius redditust. i. s.
(Fest. v. *Corius*)

10. Dì bene vortant! tene crumenam: in ea erunt triginta minae. t. t. c.
(Idem v. *Crumena*)

11. Nullam ego rem citiorem apud homines esse, quam famam, reor. t. t. c.
(Idem v. *Citior*)

12. Stultus est advorsum aetatem et capitis canitudinem. t. t. c.
(Idem v. *Canitudinem*)

13. Numnam mihi oculi coecultant? estne hic noster Hermio? t. t. c.
(Idem v. *Coecultant*)

14. Eiuravit militiam. (Fest. v. *Eiuratio*)

15. Sic me subes cotidie, quasi salicem fiber. i. s.
(Idem v. *Fiber*)

16. *Herbam do* quum ait Plautus, significat victum me fateor; quod est antiquae et pastoralis vitae indicium: nam qui in prato cursu aut viribus contendebant, quum superati erant, ex eo solo, in quo certa-

7. Legitur vulgo apud Nonium: *Plautus Scematico*, quasi sic inscripta fuisset aliqua eius fabula. Sed recte, nisi fallor, Lipsius Epistoll. Quaestt. I, 18: « Ausim, *inquit*, legere: *Plautus* σχηματικῶς: *Nam pater* etc. Illud σχηματικῶς dico a Nonio additum, qui monere nos voluit, figurate a Plauto dictum *Limare caput* pro συνουσιάζειν. Certe *Scematicum* Plauti nemo homo praeter Nonium hic appellat. » Dedi autem *schematice*, sicut legitur *scenice*, *pancratice*, *athletice*, *dulice*, *comoedice*.

12. Sic etiam Varro *canitudinem* usurpavit pro canitie.

13. Exemplum verbi rarissimi *Coecultare* pro eo, quod apud alios dicitur *Coecutire*.

men erat, decerptam herbam adversario tradebant.
(Fest.)

17. *Dirigere* apud Plautum invenitur pro *discidere*.
(Fest.)

18. *Iniit* ponitur interdum pro *concubuit*. Interdum pro *invenit*, ut *iniit rationem*. Interdum pro *introiit*, ut Plautus: *Iniit te unquam febris*? (Fest.)

19. Neque muneralem legem, neque lenoniam, i. s.
Rogata fuerit nec ne, floccid aestumo.
(Idem v. *Muneralis*)

20. Perfidiose captus, edepol nervo cervices probas. t. t. c.
(Idem v. *Nervum*)

21. Muriatica autem video in vasis stagneis, i. s.
Bonam naritam et camarum et tagenia,
Echinos fartos, conchas piscinarias.
(Idem v. *Narita*)

22. Non ego te novi, navalis scriba, columbar inpudens? t. t. c.
(Idem v. *Navalis scriba*)

23. Nil deconciliares illi, nisi quid persibus sapis. t. t. c.
(Idem v. *Persicus*)

24. Sacrum an profanum habeas, parvi penditur. i. s.
(Idem v. *Profanum*)

25. Vlcerosám, conpeditam, subverbustam, sordidam, t. t. c.

19. Legem Cinciam dicit, de qua vidd. interpp.

20. Festus: «Nervum appellamus etiam ferreum vinculum, quo pedes impediuntur; quamquam Plautus eo etiam cervices vinciri ait» etc.

22. *Non ego te novi?* Cf. Amph. 362. *Columbar* de homine dictum, ut *lupanar* apud Catullum, *carcer* apud Lucilium, monente Scaligero ad hunc Festi locum, item *Scelus* *Flagitium* et similia, Graecorum more, res pro personis dicentium.

23. *Deconciliares illi*) Hoc est, ni fallor, *Inconciliares illum*, ut item loquuntur prisci, vel *Incommodares illi*, ut Terentius et Cicero. *Persibus* recte reposuit Scaliger. Festus: «Sibus Callidus vel acutus.» Derivata vox de graeca Σοφός.

24. *Profanum* non elidendum metri gratia. Cf. Amph. 341.

25. Festus: «*Subverbustam* Veri-

(Idem v. *Subverbustam*)

26. Glirium examina. (Non. v. *Glis*)

27. — — — Sed leno egreditur foras. i. s.
Hinc ex occulto sermonem eius sublegam.
(Non. v. *Legere*)

28. Quid murmurillas tecum et te discrucias? i. tr. c.
(Idem v. *Murmurillum*)

29. — Nec, machaera, mi audes dentis frendere?
(Idem v. *Frendere*)

30. Flocci pendo, quid rerum geras.
(Fulgent. v. *Flocci*)

31. Argentum hinc facite.
(Donat. ad Terent. Phorm. IV, 3, 30)

32. Properant prandium.
(Iun. Philargyrius ad Virgil. Georg. IV, 171)

33. — — — Folles quam taurini habent, t. t. c.
Quom liquescunt petrae, ferrum ubi fit. —
(Idem ibidem)

34. Non edit, ut possit, sed posse hic, ut edat, cupit. i. s.
(Is. Pontan. ad Macrob. Sat. II, 8, et VII, 16)

35. Fortasse sese amare suspicarier.
(Donat. ad Terent. Hec. III, 1, 33)

36. Thocus, genus sellae, habetur apud Plautum.
(Paul. Diac. ex Festo v. *Throcum*)

37. Certe me supremum habuisti semper in rebus tuis. t. t. c.
(Fest. v. *Supremum*)

bus ustam significat Plautus, quum ait *Vlcerosam* » et reliqua.

28. Cf. fragmenta Rudentis.

29. Vulg. *N. machaera audes d. f.* Sed. velt. edd. et Merceri, *machaeram.*

31. Donatus l. l.: « *Haec hinc facessat*, pro *hinc se faciat*, id est abeat; ut *Huc se faciat* Huc accedat significat.—Plautus: *argentum hinc facite.* »

32. Notatur *Properare* active dictum.

35. Vulg. *F. se amare suspicavere.* Correxit R. Bentleius ad Terentii Hec. III, 1, 33. Vid. ad Merc. 771.

37. Cf. Pseud. 14 sq.

38. Perrexit in interiores partis domuis posticae, ut ait Plautus, penitissume.
(Varro Ταφῇ Μενίππου apud Non. v. *Posticam*)

39. Egone illi venear? (Diomed. l. I, p. 365)

40. Inibi intus esto, donicum ego revenero. i. s.
(Charisius l. II, p. 178)

41. Butu batta. Haec Plautus pro nihilo et pro nugis posuit, ut in glossis veterum *battatti* fluctus quidam et sonus vocis effeminatior etc. (Idem p. 216)

42. Inscribam virgis ulmeis corpus tuom. i. s.
(Serv. ad Aen. I, 478)

43. Nunquam ad civitatem venio, nisi quando infertur peplum. t. t. c.
(Idem ibidem ad 480)

44. Scelerare manus. (Idem ad Aen. III, 42)

45. — — Ipsa sibi avis mortem creat.
(Idem ad Aen. VI, 205 sqq.)

46. — — Pro larvato te circumferam.
(Idem ibidem ad 228)

47. Paupera haec est mulier. (Idem ad Aen. XII, 519)

48. Abi ergo. (Festi fragmentum v. *Naenia*, p. 6)

49. — — — Si quae forte concio est, i. s.
Vbi eum hietare nondum in mentem venerat. —
(Diomed. lib. I, p. 336)

50. Cilix, Lycisce, Sosia, Stiche, Parmeno, i. s.
Exite et ferte fustis privos in manu.
(Interp. Horat. ad Sat. II, 5, 11)

39. Exemplum passivi *Veneor*, quod minus usitatum.

40. Exemplum vocis antiquae *Donicum*. Legitur autem vulgo: *Inimicus esto* etc.

43. Peplum Minervae in ludis Panathenaicis.

49. Vereor, ne haec perperam Plauto adscribantur. Certe Diomedes l. l. eum non nominat, sed ita scribit: « Hietare et Hiatare veteres dixerunt. *Si quae forte* » etc.

50. Scholiasta: « Privum, *inquit*, est, quod unius est; unde et privilegium; ut hoc Plautinum indicat *Cilix* » etc.

51. Anus haec inbellis periculum portenditur. i. s.
(Porphyr. ad Horat. Od. I, 25, 7)

52. — Cette patri meo. (Phocas, p. 1718 Putsch. Cledon. Art. p. 1916 ibid. Alcuin. p. 2118 ib.)

53. Vna est; decollavit. (Diomed. p. 361 Putsch.)

54. Mecum habet patagus, morbus, aes. i.
(Macrob. Sat. l. V, c. 19. Fest. v. *Patagus*, *morbus*)

55. Quid est hoc? rugat pallium. Amictus non sum commode. i. t.
(Gell. XVIII, 12)

56. Exi tu, Dave! age, sparge! mundum esse hoc volo vestibulum. i. t.
Venus ventura est nostra: non hoc pulveret.
(Idem ibidem)

57. Surum non est tibi. (Fest. v. *Surum*)

58. Vix super *ego* sum dolori, qui in dies vae! misero mihi t. t. c.
Perdito regliscit mage magisque....
(Idem v. *Reglescit*)

59. — Qui talist de natis suis (pro natabus).
(Prisc. l. VII, p. 733)

51. *Inbellis*) Vulgo *in pellis*, quod non intelligo.

52. *Cette*) Cf. Merc. 952.

53. Diomedes l. l.: « Decollo Decollavi. Hoc verbum apud veteres *Decipio* significat, ut apud Plautum *Vna est; decollavit*. Item Lucilius XII: *quibus fructibus me decollavi? victus*. (an: — *decollavit vir tuus*, el sensu et iambo senario restitutis? Bot.) Quae significatio apud Fenestellam invenitur in libro Epitomarum secundo: *Quemadmodum Caesar a piratis captus sit, utque eos ipse postea ceperit et decollaverit*. Veteres autem (leg. *etiam*. Bot.) securi caesos dicebant. »

56. *Pulveret* ibi significare monet Gellius, nou, quod pulvere impleat, sed quod ipsum pulveris sit plenum, sicot passim verba activa usurpentur pro passivis.

57. Exemplum formae *Surum* pro *Surus*.

58. *Regliscit* ἅπαξ λεγόμενον, ut videtur. Male autem legitur *Reglescit*. Festus: « *Regliscit* apud Plautum significal *Crescit*. »

60. Pullariam manum dexteram dixisse videtur Plautus in.... (Idem v. *Pullariam*)

61. Vesperna apud Plautum coena intelligitur.
(Paulus ex Festo v. *Vesperna*)

62 A. Venter suillus..(dicam suo *sibi* nomine i. s.
Scrutillum).... B. Egomet hodie.... si quidem
Esset comesus, forte biberem....
(Fest. fragm. v. *Scrutillus*)

63. — Inveniuntur tamen quaedam peregrina, quae cum incremento syllabae declinantur, ut Calchas, Pallas, Atlas, Gigas: faciunt enim Calchantis etc.; quamvis antiqui, ut Pacuvius et Plautus, Calcha dicant, non Calchantem, et Gellius huius Calchae.
(Charis. l. I, p. 50)

64. Plautus: amiciter, veraciter, avariter, munditer, severiter, moestiter, aequiter, asperiter.
(Prisc. l. XV, p. 1010)

65. Sic lacte lactis simile est.
(M. Valer. Prob. Catholic. p. 1445 Putsch.)

66. — Haec praesepes mea est. (Idem ibid. p. 1446)

67. *Dur* terminata. Vnum legi in Plauto, *Magadur.*
(Idem ibidem p. 1454)

68. Reboo. (Idem ibidem p. 1486)

99. Meminens. (Sergius in Donati edit. II, p. 1853 Putsch.)

62. Lege Fest. fragm. v. *Scrutillus.*

65. Probus: « *E*, inquit, litera unum nomen reperitur terminatum generis neutri, declinationis tertiae: *IS* enim facit genitivo, *hoc lac* (leg. *lacte.* Bot.) *lactis.* Quidam putant, *hoc lact* debere dici, sed non legimus, nisi in Varrone de lingua latina. Virgilius (ecl. II, 22): *Lac mihi non aestate novum, non frigore defit.* Plautus *hoc lacte* declinavit ubique, sic *lacte lactis simile est*, numero tantum singulari » etc.

66. Idem l. l.: « *Hoc praesepe*, inquit, *huius praesepis*; hoc enim genere declinatur: nam quod Plautus *Haec praesepes mea est* genere feminino, sicut apud Graecos (φάτνη inculcandum puto. Bot.), auctoritas est, non ratio. »

70. Cistellam ecfer cum crepundiis.
(Fulgent. v. *Cistella*)
71. — Cicatrices denudat et memorat vices.
(Is. Pontan. ad Macrob. S. Scip. l. I, c. 21)
72. (Dum aviculae vernant. (Idem ib. ad VII, 16)
73. (Religionem a se reiicere. (Idem ib. ad I, 12)

71—72—73. Horum fragmentorum fides sit penes Pontanum. Caeterum quae huc referuntur, verba *instare factum*, suo loco leguntur Merc. 238. Vocabulum vero *Pedibus* quod attinet, non Plautum, sed Ciceronem de Senectute et Sallustium adverbialiter id posuisse monet Charisius pag. 192 Putsch.; in quo fallitur, siquidem in verbis *Ingressus iter pedibus* et *Pedibus in sententiam* (nam haec illorum profert) ne vestigium quidem est adverbii.

FRAGMENTA INEDITA

ET VARIAE ALIQVOT LECTIONES

EX ANTIQVISSIMO PALIMPSESTO(*) BIBLIOTHECAE AMBROSIANAE

INVENTORE

ANGELO MAIO

CAPTIVI

Huius Fabulae duo tantum folia supersunt in Codice, eaque plane lacera, ut nullus integer versus legi queat. Hoc unum deprehendi, Fabulam quae est in Codice, revera esse eam quae extat in Editionibus inscripta Captivi. *Id autem noto, quia nonnulli existimasse videntur, alteram Plauti Fabulam intercidisse, quam inscriptam iudicabant* Captivi, *quum hanc editam vellent appellari* Captivi duo, *qualem reapse titulum praeferunt nonnulli recentiores codices Ambrosiani: quorum tamen auctoritas plane infirmatur ab antiquissimo Palimpsesto, in quo titulus apertissime legitur* Captivi.

CASINA

Act. v, Sc. 2.

8. Abduxi: sed tamen tenebrae ibi erant tamquam in puteo.

(*) Huic Codici, ut refert Maius in praef., superinducta fuerat scriptura (quae est pars Bibliorum veteris Testamenti) ad saeculum circiter VII referenda. Scripturae specimen horum fragmentorum vide sis in Fragmentis eiusdem Viri Cel. cura editis Mediol. 1815.

9. Cum senex .... incumbe inquam ....

Reliqua eius scenae absunt a Codice, deficiente pagina: quod equidem ob invisam huius loci materiam vix est dolendum.

Act. v, Sc. 4.

3. .... periculum. Peristi hercle. Age, accede huc modo.
4. Nunc ego te putam quom arbitrum extra consideam captavero.
5. .... sic e via
6. Iubeo ..... ego murmur ......
7. Nunc ego inter sacrum saxumque sum, nec quo fugiam scio (1).
8. .... canes lupinas ... fuit ....
10. Hercle opinor .... illuc nunc ut nova vetus
11. Hac ibo *etc.*

Carmina igitur inedita septem sunt in Codice, quamvis occupent spatium octo versuum: nam secundum propter longitudinem sedem duplicem implet. Igitur qui scripsit in editionibus desunt octo versus, *videtur respexisse ad Codicem Ambrosiano similem.*

In sequente Codicis pagina extant praeterea novem alia carmina, quibus haec scena in editionibus item caret: sed obliteratam materiam nemo leget.

Vide denique aliquos versus ineditos, ad scenam primam et alteram huius actûs pertinentes, sed posteriore scriptura plane obrutos.

(1) Hic versus paene totidem verbis extat *Captiv.* III, 4, 84.

CISTELLARIA

Quinque in Codice reperi huius Fabulae folia inedita, quae habent versus circiter 180. Certe cuique legenti patet, in editionibus hanc Fabulam, valde esse mutilam. Reapse eius multos hiatus Ambrosiani Codices recentiores spatiis vacuis produnt. Ego ea, quae in foliis Palimpsesti antiquissimi legere potui, pauca admodum in lucem profero.

Sed quid istum adicis ....
Quia vivum ... doleo ... si tu vis (1) Volo.
At enim ne tota ponas pugnos tuos in imperio meo.
Numquam .... fidem ....
Sed ego primum Dii quia ...
Sum nihili nihil ...
Quae meam an ... dignus ...
... acerba laceret ... frugi non quaeris
Praestat ... quae con ... cum ...
Neque Deos neque homines aequom est facere, etsi posthac sim.
Quae mihi esset commendata et meae fidei concredita,
Quae esset aetatem mecum exactura, mecum in matrimonio
Compecta (2) sit, capere oportet, neque eam (3) unquam ponere.
Erili ...... tribus multum credi oportere arbitror.
Quae ... clamat ... mariti sua ut ... solita sis

(1) Personarum nomina in antiquissimo nostro Palimpsesto praeponuntur quidem scenarum initiis, sed deinceps omittuntur: relicto tamen spatiolo ad id loci (veluti hic) ubi ea interponi oportebat.

(2) Cod. *Compecti.*

(3) Cod. *Eas.*

Ob istuc invadier eum dignus deciens qui furca
Egomet laetor. Sed quid auctor nunc mihi est?
. . . . suspendas . . . . .
. . . . fiet.
. . . . hic insanit miser
. . . . nihil moror . . . .
Vbi sunt quae iussi? sane . . . . non est satis
Monuisse credo nocenti. Cum illaec sic facis
Vtrum deliras, quaeso, an amans somnias?
Qui equm me opli non vis loricam adducere.
Multos hastatos post id multos velites
Multos cum multis. Haec tu (fe)ruor . . . .
Mihi fabulatus. Dixin ego istaec obsecro?
Modo quidem hercle dixistei non praesens quidem.
Praestigiator es, siquidem hic non es atque amens.
Video ego te amoris valde tactum toxico,
Adulescens (1): eo te magis volo monitum. Mone.
Cave sis cum amore tu unquam bellum sumpseris.
Quid faciam? Ad matrem eius devenias domum (2):
Expurges, iures, ores blanditer precibus,
Eamque exores ne tibi succenseat.
Expurgabo hercle omnia usque ad raucam ravim (3).
. . . .
Muliercula mea ornatula si sit ut quidem hercle scita;
Quamquam vetus cantherius sum (4), mihi nunc, ut ego opinor,

(1) Patet personam aliquam loqui cum adolescente Alcesimarcho.

(2) Revera Alcesimarchus Act. II, Sc. 1 venit ad Melaenidem, quae putabatur mater amicae eius Silenii. Hunc autem Plauti locum imitatus est Terentius *Adelph.* III, 4, 25.

(3) Hic versus hactenus extabat decimus nonus inter Fragmenta Clitellariae. Quare vides editionum errorem. Scilicet similitudo vocabulorum *Cistellaria* et *Clitellaria* librarios aut quemvis alium decepit.

(4) Demipho senex hoc loco sine dubio loquitur.

Adhinniret. Equolam possum ego hanc si detur sola soli (1).
Nimis opportune mihi evenit redisse Alcesimarchum:
Nam sola nulla invitior solet esse . . . . . .
Ne sola sis . . . cum . . . tu agas aliquid
Nimis . . . concinne ut hasce non Alcesimarchus:
Vt quo . . . deriderer . . . duris . . .
. . . . . . errat haec aedes olim quia amatores polluit.
Non . . . . quoque hercle fabulatur
Sed cum dicta huius interpretor haec hercle'st, ut ego opinor,
Meum quae corrumpit filium . . . .
. . . . . . quam videre dictis . . . . . . credo
Nam . . . . ea e disco deductas habet meus gratus (2).
Haec ubi astat
Hoc habeo tam . . . opinor, nam haec illum
Quid si adeam atque appellem mali damnique? inlecebras aut
. . . . postulabis
. . . . Vale
. . . . alter
. . . . quidvis
Quid ego usquam . . . .
Habent . . . . atque nostra
. . . .
Lenta se mater . . . quidem . . . innocenti
Do tibi . . . ullus nisi tibi . . . rarus quisquam
Sed iste . . . filius quidem . . .
Nisi . . . filius nemo est . . .
At ego moror . . . damnosos ante ullum
Quid . . . is ne est? Arbitror.

(1) Hic versus hactenus extabat ultimus in Fragmentis editis Clitellariae. Recole autem et pag. anteced. n. 3. Porro hunc Plauti locum videtur imitatus Terentius *Hecyr.* III, 1, 15.

(2) *gratus*) forte *gnatus*. Ed. T.

. . . . aufer manu
. . . aleas . . . . . . cur gaudet
. . . ad . . . . dolo
Vt . . . .
Nos illata . . . aut qui . . .
. . . pone . . . . . . quae ita . . . loqui
. . . das mihi operam . . . . . .
. . . mihi molesta est quin adeo . . .
. . . . quaedam . . . si nescias
. . . . . . illam perdam . . .
. . . quam si hoc fallor . . . moror
. . . multum falli . . . . . . orat feres

EPIDICVS

Act. III, Sc. 4.

87. . . . . malleum
Sapientiorem vidi excusso manubrio.

Inanes fuerunt igitur Criticorum coniecturae ad hunc locum qui hactenus hiabat in editionibus. Sex alii recentiores Plauti codices Ambrosiani habent:

. . . . malleum
Sapientior est . . . . . . manubrio mulier.

BACCHIDES

Huius Fabulae tria tantum folia in codice supersunt, in iisque nihil fere notavi, nisi quod Act. IV, Sc. 9, v. 24 editiones habent:

Is Helenam abduxit.
At codex deteriore, ut censeo, lectione:
Si Helenam abduxit.

MOSTELLARIA

In hac Fabula vidi duos versus, ni fallor, ineditos:

ACT. III, SC. 3.

28. Dicam ut hinc res est quaeso ar(ma ferte) manum pueri (1).

In alio Mostellariae folio haec legebam:

Non edepol video. At ego video volturios duos (2).

. . . .

Puere atque . . . . hac me

MENAECHMI

Huius quoque Fabulae versus aliquot ineditos mihi deprehendere visus sum, sed pagina prorsus obliterata vix apices paucos retinet.

MILES GLORIOSVS

ACT. II, SC. 2.

Inter v. 16 et 17 *inest versus ineditus:*

Quid tumultuas qum nostra familia? Occisi sumus.

(1) Confer tamen huius Fabulae Act. II, Sc. 1, v. 37.

(2) Confer III, 2, 147 et seqq.

Paginae duae huius Fabulae carent fere in codice posteriore scriptura: itaque Plautinus textus percommode legitur cum praeclara varietate lectionum et versu inedito.

22. *Verba* in tegulis, *quae Gronovius dicit abesse ab antiquis codicibus, leguntur in antiquissimo Palimpsesto.*

26. Hos iube transire quantum possint, se ut videant domi

Inter 29 et 30 *legitur versus ineditus* :
Profecto ut ne quoquam de ingenio degrediatur muliebri (1).

31. Vt eum qui se hic vidit verbis vincat, ne iste viderit.

48. Nixus laeva.

49. Ferit femur.

50. Dexterum ita vehementer, sed quod agat aegre suppetit.

54. Mento suffigit suo.

In aliis quoque Fabulae foliis aliquot vidi ineditos versus.

Sc. 6. *Post* v. 73 *sequuntur duo inediti*:
Et ibi osculantem meum . . . hos . . .
Video ut videtur negem quo . . .

ACT. III, SC. I.

Inter v. 124 et 125 *inest versus ineditus:*

711. Continuo excruciarer animi, sin forte fuisset febris,
Censerem emori *etc.*

(1) Hunc ineditum hactenus Plauti versum imitatus est Terentius *Hecyr.* II, 1, 3.

Porro versus huius scenae 127 *et* 128 *qui in editionibus additi sunt, quosque Pareus in nullo Ms. palatino reperit, ego item observavi abesse a Palimpsesto Ambrosiano. Et quidem Festus voc.* Valgos *laudat eos e* Scytha Lyturgo.

MERCATOR

ACT. II, SC. I.

45. Verum hercle simia illa atque haedus m(etuo)
Adportant atque . . . sse quo . . . auso . . .

Sc. 3. *Post versum* 120 *sequuntur duo paene inediti:*
Sed ille quidam qui mandavit tibi, si emitur, tum volet.
Si ego emo illi qui mandavit, tum ille nolit, nihil agis.

PSEVDOLVS

ARGVMENTVM FABVLAE INEDITVM.

Argumentum hoc scribitur in codice minoribus rudioribusque litteris, ut e specimine constat. Iamvero Gellius libro III, cap. 3, testis est, a pluribus olim Grammaticis Plautum fuisse illustratum, nempe ab Aelio, Sedigitio, Claudio, Aurelio, Accio, Manilio, quorum omnium labores iampridem vixerunt. Fortasse hoc Argumentum alicuius e dictis Grammaticis foetus est.

Calidorus *scortum iuvenis Phoenicium*
Etflictim deperibat nummorum indigus.
Eandem miles qui viginti mulierem

Minis mercatus abiit, absolvit quindecim.
Scortum reliquit ad lenonem ac symbolum:
Vt qui attulisset signum simile cetero
Cum pretio (1), secum aveheret emptam mulierem.
Mox missus ad praehendendum (2) scortu' a milite
Venit calator militaris. Hunc *artibus*
Adgreditur adulescentis servus seudulus
Tamquam lenonis atriensis. Symbolum
Aufert (3). Minas quinque acceptas mutuas
Dat subditicio caculae cum symbolo.
Lenonem fallit sycophantacie (4) cacula.
Scorto Calidorus (5) potitur vivo seudulo (6).

Fabulae videtur praefixa litteris grandibus haec inscriptio.

M. IVNIVS. M. FILENVS
(B)IS A(GVNT) M(E)

In codice non extant nisi duo ultimi versus Prologi, qui subiunguntur Argumento a nobis nunc edito. Ergo iam ab eo tempore, quo noster codex scribebatur, Plautinus Prologus mutilus erat. Porro qui duo supersunt versus, ii scripti sunt eadem prorsus manu qua reliquus textus Plautinus.

ACT. I, SC. 5.

Inter v. 7 *et* 8 *vidi versum ineditum:*
Sed dissimulabam. Iam illi *notus* filius.

(1) Cod. *Praetio.*

(2) Cod. *Adpraehendit.*

(3) Cod. *Adfert.*

(4) Cod. *Secophantacie.*

(5) Cod. *Calydorus*, at superius *Calidorus.*

(6) Ita Cod. *vivo seudulo*, sed tamen videtur scribendum *Astu* aut *Fraude Pseuduli*, aut aliquid simile.

Variae aliquot lectiones.

I, 2. 74. Male facis mihi. *omisso* male morigerus.
78. Deportatum erit.
82. Ain excetra.
3. 3. Nihil curassis.
64. Postilla omnes caufiores sunt.
81. Di meliora faxint.
II, 4. 12. Te te tyranne *bis tantum* te.

POENVLVS

ACT. V, SC. I.

Versus Punici decem tantummodo in codice sunt: iique immaniter differunt ab editionibus; sed codex etiam hoc loco carie et posteriore scriptura male habitus est. Nos ea quae potuimus aegre eruere damus, et quidem litteras continuas indiscretis verbis, ut melius codicis facies ipsa se prodeat, et quisque pro suo libito tam vexatum a Criticis Plauti locum legat. Litteras autem dubias de more nostro parenthesi includimus.

ACT. V, SC. I.

1. Ythalonimvaloniuthsicorathiisthymhimahymacomsyth
2. Cymb(al)iumamitala(ve)lotha(mita)
3. Iulecan(th)econaalonim(d)alumbar(id)echor
4. (Dat)si(l)l(i)thuneso(b)inesub(i)cs(i)llimbalim
5. (Esse)mi(te)damossonal(i)muedubertefet
6. Denotun(mi)un(e)ccalthumucommu(t)roluful

7. Altanimavosduberithemhnaacharistolem
8. Sih(iida) .... nasoe(basy)heltcot
9. Alemusduberiminp(i)mucopsuestiti
10. Aoccaaneol(is)orbodes ... as(t)ilimlimmimoclus
Sc. 2. 67. Gunebbalsamiml(i)rila
Sc. 3. 22. Avamma(lli) . . . .
23. M(i)psta . . . .

Desinit in codice ut in editionibus Fabula hoc versu :

V, 6. 34. Si placuit, plausum postulat comoedia.

Tum proxime attexitur Scena septima quam etiam Io. Sambucus et Lipsius repererunt in Mss. Et vulgo quidem eam Plauto abiudicant Critici ; sed enim Ambrosianus Palimpsestus antiquissimus vetustam profecto eam comprobat et fortasse Plautinam. Verum pagina desinit in versu decimo: quare reliqui versus desiderantur. Quod autem non semel monui, versus Plautini in Palimpsesto nostro alias saepe sequuntur metricas leges, et multa lectionum varietate abundant: cuius rei specimen esto etiam huius scenae Fragmentum, quod mirifice congruit cum Vaticano edito a Lipsio Antiq. Lect. V, 19.

Sc. 7. 1. Quam rem agis miles (1), qui libet patruo meo
Loqui inclementer? Ne mirere mulieres
Quod eum sequntur: modo cognovit filias

(1) Cod. *Melius.*

Suas esse hasce ambas. Hem quod verbum meas aures
Tetigit? Vnde hae (1) perierunt? Domo Carthaginienses sunt. At ego sum perditus.
Illud ego metui semper ne cognosceret (2)
Eas aliquis, quod nunc factum est. Vae misero mihi!
Periere opinor duodeviginti minae,
Qui hasce emi. Et tute ipse peristi, Lyce.

PERSA

Act. III, Sc. 3.

Post versum nonum sequitur ineditus:
Non mihi censebam tantum argenti fore.

Act. IV, Sc. 3.

37. Chrysopolim Persae *pro* Eleusipolim Persae.

Sc. 4. *Post versum 47 duo paene inediti sunt:*

48. Ne temere hanc te emisse dicas me impulsore aut inlice.
49. Volo te percontari. Quin laudo inquam consilium tuum.
50. Nisi molestum *etc.*

Sc. 8. *Post ultimum versum additur ineditus:*
Tunc quando abiero. Quin taçes? scio quid velis.

(1) Cod. *Haec.*

(2) Codex videtur habere *Cognosceretur* deponenti forma, qualem interdum habet verbum *Comperio.*

RVDENS

Rudentis pauca admodum folia in codice sunt, eaque plerumque pessime habita. Varias tamen aliquot lectiones notare non piget.

ACT. II, Sc. 6.

34. Hince. 44. Quom vestimentis. 45. Ne thermipolium. 46. Ita salsam praehibet.

50. Vt quom. 53. Iure optimo. 54. Qui? qui auderem.

ACT. II, Sc. 6.

62. Conpactum. 65. Ad unam hanc tuniculam. 70. Adulescens Plesidippus. 71. Quo ab arrabone.

Sc. 7. 17. Dum arescunt mea: in aliquo tibi gratiam referam loco. 18. Tegillum eccillum.

ACT. III, Sc. 4.

66. Quom coniecturam. 69. Dum ego ero adduco meum. *mendose.* 70. Quaere erum *etc.* maximo. 72. Ne habitat aut promisimus. 74. *est versus ineditus, sed obliteratus*: (Cape) modo ego . . . . . . venero.

Sc. 5. 7. Istos ambos. 8. Non hercle equidem censeo. 12. Si te non ludos pessimos. *Post versum 12 repetitur versus decimus* Verum *etc.*

STICHVS

Act. i, Sc. 3.

1. Famem fuisse suspicor matrem mihi
2. Nam postquam natus sum, satur numquam fui.
Neque quisquam melius referet matri gratiam,
3. Quam ego matri meae retuli invitissimus.
5. Nam illa me *etc.*
12. Sed matrem parere nescio: nec quid agam scio.

Versu porro tertio hactenus inedito sanatur locus hians Plauti: iamque licet expellere versum Eam mihi numquam *etc. quem tanta confidentia Acidalius olim tuitus est.*

72. Nulli meliores esse parasitos sinam,
73. Vel unctiones graecas sudatorias
74. Vendo vel alias malacas crapularias,
77. Ac riginosam strigilem.

Act. ii, Sc. 2.

Inter v. 62 *et* 63 *vidi versum ineditum:*

. . . . est tandem aliquando importunam exigere . . . . . .

Act. iii, Sc. 3.

Inter 36 *et* 37 *sunt quinque versus inediti sed vix legendi:*

1. . . . . .
2. . . . . nam meae
3. At. . . . . ego cum ven . . . .
4. Dari ut eum verberabundum adducam domum.
5. Parata . . . faciam ut sit egomet . . . moror

37. Atque id ne vos miremini hominis servoli
Versus 42 huius scenae, qui in editionibus includitur parenthesi, abest a codice.

Sc. 2. 18. Locata est opera *pro* vocata est opera.
Versibus 29 et 30 interponuntur in codice versus inediti:
Sed quoniam nihil processit, at ego ha(ud) ero.
Apertiorem (aget) vix ita plane loquar,

ACT. IV, SC. I.

Inter v. 29 et 30 est ineditus:
Haec si ita ut volo conficio . . . ait per annos.

Sc. 2. *Versus 51 est alius ab edito:*
. . . . ero negatas im . . . nunc consilio . . . opu'st.

56. Potione iuncea, *non* vincea *ut editiones.*

TRINVMVS

ACT. III, SC. 3.

16. Nunc si opperiri vis adventum Charmidis,
17. Perlongum est: huic ducendi interea abscesserit
Lubido: atque ea condicio huic vel primaria est.
18. Eadem omnia istaec veniunt in mentem mihi.

Nota 1.° in editis versum 17 pro ducendi *habere* ducenti *quod recta sententia caret. Nota 2.° versum ineditum inter 17 et 18.*

TRVCVLENTVS

Truculentum magnopere esse mutilam nemo ignorat. Huius tres fere inediti versus mihi occurrerunt.

ACT. II, SC. 4.

32. Quod tu hic *etc.*
Quid id est? primum cum tuis es aucta liberis,
33. Cumque bene provenisti *etc.*
Concedite hinc vos intro atque operit' ostium.
Tu nunc supersus solus sermoni meo es:
34. Tibi mea consilia *etc.*

VIDVLARIA

Quid . . . . . . qui des . . .
Sed quidnam ego . . .
. . . . . . audivisti quid . . .
Qu . . . vocum . . . at at . . . . . .
. . . possum opinor . . .
Est ita an mer(ito) servias q. . . dis quid . . .
Quid tu . . .
Nam qur . . . . . . miror
Non sumsi quidem . . .
Laboriosam . . . at Syrus . . .
Vt ita . . . aliquan . . . . . .
Tali si ac tantis tuae sunt consuetae manus
Atque . . .
Mollitia urbana aequ. . . ac orbus . . .
Misero . . .
Quod ais . . . ut . . .
. . . opus . . . malo
Quid . . quam Syrum . . .
. , . quod . . . us . . .
. . . mem . . .
. . . Pol eq(uidem) credo mercennarium
. . . quam qui diu
. . . mereo ne tum quicquam tuis

Nequ . . . non . . . o domum
. . . sororem gorginem (1)
Vicinus igitur est . . .
Seu quem . . . hunc novit cum
Hic . . . his . . . ego adducito
. . . arcam . . . probe
, . . quam hic . . .
. . . quaeram postquam
. . . erit . . .
Tam scio quam . . . stare
Nisi quod ego meis . . .
(Hic) astabo atque observabo siquem ami-
(cum) . . .

DINIAS NICODEMVS CACISTVS

Ne tu edepol hodie miserias multas tuas
Mihi naravisti, eoque a(udiere) maxume
Et apertius si . . . quia me miserebat tui.
Illic est adulescens quem omn . . .
Etiam ego age ig(itur) . . .
In opus ves . . . cavet qua . . .
Nil ha . . . quam . . .
Tu er(is) . . .
Egen . . .
Qui . . .
. . . faenus mihi nullum duis
. . . illum . . .
Sed qui . . . postulo
Faeneraturum enim . . .
Quam ad . . . unum . . .

(1) Ita Cod. *gorginem*. Suspicabar autem emendandum esse *virginem*.

COLAX

Tres huius Fabulae versus nuper a nobis editos cum Frontone (1) *addimus Fragmentis novis Plautinis.*

Qui data fide firmata fidentem fefellerint
Subdoli subsentatores, regi qui sunt proximi,
Qui aliter regi dictis dicunt, aliter in animo habent.

Plauti versus inediti (*quantum vidi*) *sunt circiter* LX *integri. Multi praeterea abrupti. Denique Argumentum Pseudoli ineditum habet versus* XV.

(1) Epistularum ad M. Caesarem II, 9.

LOCI QVIDAM

PLAVTINIS SIMILES

EX POETIS GRAECIS

Asin. 73. Alexis Μάντεσιν Excerptt. Grotii p. 579.

Ω δυςυχεῖς ἡμεῖς μὲν, οἱ, πεπρακότες
Τὴν τοῦ βίου παῤῥησίαν καὶ τὴν τρυφὴν,
Γυναιξὶ δοῦλοι ζῶμεν ἀντ' ἐλευθέρων!
Επειτ' ἔχειν προῖκ' οὐχὶ τιμὴν φάσκομεν
Πικρὰν γε καὶ μεςὴν γυναικείας χολῆς;

O nos profecto vere miseros coniuges,
Qui emancipata libertate ac gaudiis,
Ingenui nati, mulierum servi sumus,
Et dotem habere dicimus, quae nil nisi
Auctoramentum est plenum bile uxoria!

GROT.

Aul. 487. Incertus apud Grotium l. l. pag. 930 sq.

Νύμφη δ' ἄπροικος οὐκ ἔχει παῤῥησίαν.

Sine dote nupta ius loquendi non habet.

GROT.

Ibid. 671. Menander ibid. pagg. 756 sq.

Θεῷ δὲ θῦε, διὰ τέλους δίκαιος ὢν,
Μὴ λαμπρὸς ὢν ταῖς χλαμύσιν ὡς τῇ καρδίᾳ.

Deo sacrifica semper ingenio probo,
Neu tu albam vestem mage quam mores induas.

GROT.

Bacch. 351 sq. Incertus apud Grotium pagg. 946 sq.:

Οὐκ ἔστιν οὐδὲν κτῆμα κάλλιον φίλου.

Nulla est amico pulcrior possessio.

Grot.

Ibid. 1150 sqq. Amphis Γυναικοκρατίᾳ:

Πῖνε (δὲ Bot.)
Καὶ παῖζε· θνητὸς ὁ βίος· ὀλίγος οὑπὶ γῆς
Χρόνος, θάνατος δ' ἀθάνατός ἐστιν, ἣν ἅπαξ
Τις ἀποθάνῃ.

Lude ac bibe:
Mortalis vita: exigua in terris aevitas;
Mors immortalis autem, postquam evenerit
Semel moriri.

Grot.

Vexat postremo horum versuum τις encliticum a fronte positum, quod nusquam fit. Vide, an haec fuerit manus Comici:

— — — Πινέτω καὶ παιζέτω·
Θνητὸς γὰρ ὁ βίος, ὀλίγος οὑπὶ γῆς χρόνος,
Θάνατος δ' ἀθάνατός ἐστιν, ἣν τις ἀποθάνῃ.

Sane sic haec longe concinniora. In verbis Πινέτω καὶ παιζέτω intelligendum τις, ut passim. Ἅπαξ, quod salva sententia abesse potest, a glossatore additum videtur.

Capt. 243. Menander Excerptt. Grot. pagg. 758 sq.:

Ο γὰρ θεός βλέπει σε πλησίον παρών.

Quando ipse praesens deus inspectat omnia.

Grot.

Ibid. 257. Menander ibid. pagg. 752 sq.:

Βέλτιστε, μὴ τὸ κέρδος ἐν πᾶσιν σκόπει.

Amice, ne tu quaestum ubique respice.

Grot.

Incertus ibid. pagg. 934 sq.:

Τὰ δ' αἰσχρὰ κέρδη συμφορὰς ἐργάζεται.

Habent mala lucra calamitates pedisequas.

Grot.

Ibid. 743 sq. Menander ibid. pagg. 756 sq.:

Σφάττει με, λεπτὸς γίνομ᾽ εὐωχούμενος.
Τὰ σκώμματ᾽ οἷα σοφά τε καὶ στρατηγικά!
Οἷος δ᾽ ἀλάζων ἐστὶν ἀλιτήριος!

Necat ille macrum faciens me conviviis.
Dicta autem quam sunt cata, quam induperatoria!
Tum vero quam ipse gloriosus carnifex!

GROT.

Cistell. 19. Philoxenus Cyclope, Excerptt. Grot. pagg. 866 sq.:

Ἀπώλεσας τὸν οἶνον, ἐπιχέας ὕδωρ.

Corrumpis vinum, dum sic admisces aquam.

GROT.

Men. 139 sq. Bene Muretus Varr. Lectt. XI, 8 cum his comparat Eubuli versus illos apud Athenaeum I, p. 8 B.:

Εἰσὶν γὰρ ἡμῖν τῶν κεκλημένων δύο
Ἐπὶ δεῖπνον ἄμαχοι, Φιλοκράτης καὶ Φιλοκράτης.
Ἕνα γὰρ ἐκεῖνον ὄντα δύο λογίζομαι,
Μᾶλλον δὲ τρεῖς.

Quos sic vertit Grotius Excerptt. pagg. 658 sq.:

Ad coenam nobis invitati sunt duo
Homines invicti, Philocrates et Philocrates:
Namque unus quum sit, esse cum duco duos
Aut tres, et magnos, potius.

Ibid. 662 sqq. Aristoph. Vesp. 460 edit. Invernizz.:

Εἶτα δῆτ᾽ οὐ πόλλ᾽ ἔνεστι δεινὰ τῷ γήρᾳ κακά;

Item viden', quanta senectus calamitates adferat?

GROT.

Menander Excerptt. Grott. pagg. 758 sq.:

Ὦ γῆρας ἐχθρὸν σωμάτων ἀνθρωπίνων,
Ἅπαντα συλῶν καλὰ τῆς εὐμορφίας,
Καὶ μεταχαράσσον τὴν μὲν ἀνδρίαν μελῶν
Εἰς ἀπρεπές, τὸ δὲ τάχος εἰς ὄκνον πολύν!

O mala senectus, advorsatrix corporis
Humani, despoliatrix elegantiae:

Tu vegetos artus squalido turpas situ,
Tu celeritatem mutas pigritudine!

GROT.

Mil. 872 sq., 878 seqq. Incertus apud Grotium pagg. 914 sq.

Γνώμην πονηρὰν τῇ γυναικὶ μὴ δίδου·
Ελαφρὸν δὲ τὸ γένος ἐςὶ καὶ λίαν κακόν.

(Pravis numeris legitur posteriore versu:

Ελαφρὸν γάρ ἐςι τὸ γένος καὶ λίαν κακόν.

Quidquid enim aliis videtur, mihi quidem liquet, spondeum a paribus iamborum Graecorum regionibus etiam in comoediis et fabulis satyricis plane abhorrere. Δὲ glossemati suo cessit, sicut passim.)

Malum consilium feminae nunquam duis:
Leve namque genus est, et plus quam satis est malum.

GROT.

Poen. 173 sq. Incertus apud Grotium pagg. 928 sq.:

Γυναικὶ κόσμος ὁ τρόπος, κ' οὐ χρυσία.

(Malim meliore numero: Γ. κ. ὁ τ. ἐς', οὐ χ.)

Non ornat aurum feminam, ut mores probi.

GROT.

Pseud. 612. Incertus Excerptt. Grot. pagg. 916 sq.:

Οταν τι μέλλεις τὸν πέλας κατηγορεῖν,
Αὐτὸς τὰ σαυτοῦ πρῶτον ἐπισκέπτου κακά.

In alium si quid es paratus dicere,
In te quid dici possit, antidea vide.

GROT.

Ibid 684 sq. Incertus ibid. pagg. 796 sq.:

Εὐμετάβολος μαλ' ἐςὶν ἀνθρώπων βίος.
Οὐκ ἔςι βίος, ὃς οὐχὶ κέκτηται κακά:
Λύπας, μερίμνας, ἁρπαγάς, ςρέβλας, νόσους.
Τούτων ὁ θάνατος καθάπερ ἰατρὸς φανεὶς
Ανέπαυσε τοὺς ἔχοντας ἀναπαύλης ὕπο.

(Legitur vulgo ἀναπαύλης ὕπνῳ, quod ne graecum quidem est. Nescio, annon hunc locum iam alii emendarint,

quum huiusmodi collectionum solam Grotianam usurpare mihi nunc liceat. Quod eo monere visum est, ne muli quidam literarii me aliorum doctorum scrinia compilasse perperam arbitrentur.)

Vita hominum res est admodum mutabilis.
Nulla usquam vita est, plena quae non sit malis,
Furtis, dolore, morbis, tormentis, metu.
Tantis malis, ut medicus, mors intervenit,
Requiemque fert hominibus in somnum datis.

GROT.

Stich. 166. Incertus apud Grotium pagg. 934 sq.:

Πολλῶν ὁ λιμὸς γίνεται διδάσκαλος.
Rebus magistra plurimis una est fames.

GROT.

Ibid. 186 sqq. Ibid. pagg. 940 sq.:

Πολυπραγμονεῖν τἀλλότρια μὴ βούλου κακά.:
Ne curiose alterius inquire in mala.

GROT.

Trin. 10. Incertus Excerptt. Grott. pagg. 942 sq.:

Ὡς πάντα τιμῆς ἐςὶ πλὴν κακοῦ τρόπου!
Vt cuncta iam sunt cara, nisi mores mali!

GROT.

Ibid. 812. Diphilus Parasito:

Εὖ γ' ὁ κατάχρυσος εἶπε τοῦτ' Ευριπίδης·
Νικᾷ δὲ χρεία μ', ἡ κακῶς τ' ὀλουμένη
Γαςὴρ.

Egregie, ut multa, dixit bonus Euripides:
Me dira egestas subigit et miserabilis
Venter.

GROT.

G. Hermannus praefat. Trin. pagg. 26 sqq.: « Quoniam, inquit, Trinummus e Philemonis Thesauro expressa est, operae

pretium videtur Philemonis versus, qui ad hanc fabulam pertinere videntur, subiicere. Vnum dumtaxat fragmentum Thesauri addito fabulae nomine commemoratur; idque ab Athenaeo IX, pag. 385 E.

οὐκ ἔς' ἀληθὲς παραλογίσασθ', οὐδ' ἔχειν
ὀψάρια χρηστά.

Scribendum videtur:

οὐκ ἔς' ἀληθῶς σε παραλογίσασθ', οὐδ' ἔχειν
ὀψάρια χρηστά;

Nisi Philemo scripsit ὥστ' ἔχειν. Plautus v. 472 (440):

edisne, an incoenatus cum opulento accubes?

Ex incertis fragmentis fortasse haec ad Thesaurum pertinuere:

XXX.

ἀθάνατόν ἐςι κακὸν ἀναγκαῖον γυνή.

Id fortasse extitit in illo loco, ubi Plautus v. 55 (33) habet:

CA. *eho, tua uxor quid agit?* ME. *immortalis est.*

XXXV.

Βούλου γονεῖς πρὸ παντὸς ἐν τιμαῖς ἔχειν.

Plautus v. 279 (250):

feceris par tuis caeteris factis, tuum si patrem percoles.

LXXIX.

κρίσει δικαίᾳ καὶ δίδου καὶ λάμβανε.

Plautus v. 487 (455):

nunc conditionem hanc, quam ego fero, et quam abs te peto,
dare atque accipere, Lesbonice, te volo.

XXIX.

Κἂν δοῦλος ᾖ τις, οὐδὲν ἧττον, δέσποτα,
ἄνθρωπος οὗτός ἐςιν, ἢν ἄνθρωπος ᾖ.

Apud Plautum non Stasimus, sed Philto haec dicit v. 562 (530)

— — — — *quid censes? homost.*
volt fieri liber.

Quod si eo pertinent Philemonis verba, fortasse is scripsit δεσπότου.

LXXVII.

μισῶ πένητα πλουσίῳ δωρούμενον·
ἔλεγχός ἐςι τῆς ἀχορτάστου τύχης.

Plautus v. 702 (670):

mea opera hinc proterritum te meaque avaritia autument.

COLLATIO

Actvvm et Scenarvm uniuscuiusque Comoediae ex Vulg. Edit. cum versuum enumeratione in hac Taurinensi Editione exhibita.

Act.	Sc.	Vers.
AMPHITRVO		
I,	2	307
	3	342
II,	1	395
	2	474
III,	1	696
	2	717
	3	791
	4	819
IV,	1	844
	2	856
	3	870
V,	1	888
	2	966
	3	979
ASINARIA		
I,	2	111
	3	137
II,	1	232
	2	249
	3	362
	4	388
III,	1	484
	2	524
	3	567
IV,	1	722
	2	786
V,	1	804
	2	825
AVLVLARIA		
I,	2	40
II,	1	81
	2	133
	3	222
	4	234
	5	280
	6	302
	7	315
	8	323
	9	350
III,	1	358
	2	367
	3	401
	4	412
	5	427
	6	490
IV,	1	540
	2	559
	3	576
	4	580
	5	613
	6	619
	7	634
	8	653
	9	665
	10	782
V,	0	762
BACCHIDES		
I,	2	75
II,	1	136
	2	144
	3	200
III,	1	333
	2	350
	3	370
	4	465
	5	493
	6	497
IV,	1	540
	2	550
	3	579
	4	607
	5	718
	6	727
	7	755
	8	798
	9	881
	10	1033
V,	1	1044
	2	1075
CAPTIVI		
I,	2	42
II,	1	127
	2	182
	3	291
III,	1	391
	2	428
	3	439
	4	455
	5	580
IV,	1	700
	2	713
	3	834
	4	842
V,	1	855
	2	888
	3	911
	4	931
CASINA		
II,	1	56
	2	72
	3	105
	4	165
	5	194
	6	237
	7	308
	8	321
III,	1	399
	2	415
	3	447
	4	474
	5	503
	6	583
IV,	1	607
	2	627
	5	645
	4	661
V,	1	687
	2	703
	3	756
	4	773
CISTELLARIA		
I,	2	119
	3	148
II,	1	202
	2	260
	3	267
III,	»	354
IV,	1	375
	2	393
V,	»	498
CVRCVLIO		
I,	2	96
	3	156
II,	1	214
	2	249
	3	278
III,	»	369
IV,	1	458
	2	483
	3	528
	4	552
V,	1	586
	2	594
	3	670

EPIDICVS

Act.	Sc.	Vers.
I,	2	96
II,	1	159
	2	175
	3	297
III,	1	311
	2	328
	3	373
	4	423
IV,	1	515
	2	558
V,	1	594
	2	652

MENAECHMI

Act.	Sc.	Vers.
I,	2	34
	3	101
	4	136
II,	1	143
	2	190
	3	265
III,	1	351
	2	368
	3	425
IV,	1	459
	2	471
	3	582
V,	1	608
	2	660
	3	776
	4	778
	5	798
	6	860
	7	885
	8	944
	9	954

MERCATOR

Act.	Sc.	Vers.
I,	2	110
II,	1	221
	2	267
	3	329
	4	458
III,	1	488
	2	534
	3	552
	4	578
IV,	1	659
	2	684
	3	692
	4	730
	5	792
	6	
V,	1	819
	2	831
	3	944
	4	949

MILES

Act.	Sc.	Vers.
II,	1	79
	2	56
	3	272
	4	354
	5	410
	6	480
III,	1	592
	2	806
	3	865
IV,	1	936
	2	979
	3	1080
	4	1123
	5	1185
	6	1201
	7	1269
	8	1296
	9	1363
V,	»	1379

MOSTELLARIA

Act.	Sc.	Vers.
I,	2	80
	3	152
	4	306
II,	1	338
	2	420
III,	1	517
	2	669
	3	834
IV,	1	862
	2	884
	3	955
V,	1	1001
	2	1073

PERSA

Act.	Sc.	Vers.
I,	2	53
	3	81
II,	1	168
	2	181
	3	249
	4	270
	5	300
III,	1	327
	2	398
	3	403
IV,	1	446
	2	459
	3	467
	4	545
	5	665
	6	675
	7	703
	8	722
	9	729
V,	1	744
	2	769

POENVLVS

Act.	Sc.	Vers.
I,	2	82
	3	279
II,	»	318
III,	1	373
	2	447
	3	484
	4	580
	5	615
	6	665
IV,	1	686
	2	692
V,	1	800
	2	816
	3	975
	4	1029
	5	1136
	6	1193

PSEVDOLVS

Act.	Sc.	Vers.
I,	2	130
	3	223
	4	387
	5	408
II,	1	568
	2	595
	3	666
	4	693
III,	1	769
	2	792
IV,	1	906
	2	959
	3	1018
	4	1038
	5	1049
	6	1061
	7	1101
	8	1234
V,	1	1242
	2	1233

RVDENS

Act.	Sc.	Vers.
I,	2	7
	3	101
	4	136
	5	174
II,	1	204
	2	220
	3	244
	4	326
	5	362
	6	389
	7	463
III,	1	497
	2	518
	3	566
	4	610
	5	683
	6	741
IV,	1	794
	2	808
IV,	3	840
	4	945
	5	1091
	6	1105
	7	1127
	8	1165
V,	1	1181
	2	1188
	3	1262

STICHVS

Act.	Sc.	Vers.
I,	2	46
	3	143
II,	1	259
	2	312
III,	1	388
	2	433
IV,	1	481
	2	533
V,	1	610

Act.	Sc.	Vers.	Act.	Sc.	Vers.	Act.	Sc.	Vers.	Act.	Sc.	Vers.
	2	618		2	247		2	1086		7	516
	3	642		3	359					8	591
	4	651		4	369	TRVCVLENTVS			III,	1	605
	5	712	III,	1	569					2	627
	6	733		2	594	I,	2	77	IV,	1	657
	7	740		3	696	II,	1	185		2	669
			IV,	1	786		2	228		3	731
TRINVMVS				2	808		3	293		4	810
				3	973		4	323	V,	»	849
I,	2	17		4	1058		5	416			
II,	1	202	V,	1	1079		6	447			

Hanc Tabulam ideo adiecimus, ut locos ex Plauti Comoediis passim in operibus prolatos facile Lectores recognoscere possint.

INDEX
RERVM MEMORABILIVM
QVAE IN NOTIS OCCVRRVNT

A

D

E

F

I

K

L

M

Q

R

S

T

V

INDEX
RERVM MEMORABILIVM (*)
ATQVE
VERBORVM RARIORVM ET OBSOLETORVM
QVAE IN COMOEDIIS PLAVTINIS
CONTINENTVR

A

(*) *Res et sententiae asterisco* (*) *notantur.*

C

E

F

K

L

M

M

N

O

P

S

T

V

Z

INDEX SPECIALIS

VOLVMINIS QVARTI

CORRIGENDA

Pag. 75, vs. 760, *erumus*, lege *erimus*.
— 252, *in Dram. personis*, DINACIVM — PINACIVM

Poenitet me, non permansisse in proposito scribendi DINACIVM pro PINACIVM, quidquid dicat V. C. Bothe in not. ad Stich. vs. 255.

— 495, vs. 305, pro *passum*, lege *passuum*.

In Indice Plautino verba nonnulla absque indicatione leguntur; sed aliquantulum spatii scienter relictum est, quod impleri potest, si forte Lectoribus, textum Plautinum perlegendo, illa verba occurrant.

EXPLICIT TOMVS QVARTVS.